ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 1 MAI 1949 Կիրակի 1 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5835-Նոր շրջան թիւ 1246 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Աւելի քան հարիւր տարուան ճամբայ կտրած եղաւ միջազգային ընկերվարութիւնը — ընկերային արդարութեան դասը — այն օրէն ի վեր որ առաջին փորձերը կը կատարուէին, միացեալ ճակատ կազմելու համար :

Համայնավարիտարանը կ'ըսէ թէ աշխատաւոր — ներու միջազգային ընկերակցութիւն մը (Internationale) կազմելու առաջին գաղափարը յղացած էր Օր. Ժլորա Թրիսթան, որ դեռ 1843ին կ'առաջար կէր տիեզերական ընկերութիւն մը կազմել բոլոր երկիրներու բանուորներուն միջեւ :

Քանի մը տարի վերջը, 1947ին, կարլ Մարքս եւ Ընկէլս ծանօթ մարտակոչը կ'արձակէին Լոն - տոնի մէջ,— « Զուներուները բոլոր երկիրներու , միացէք » :

Յետոյ, 1862ին ցուցահանդէսի մը առիթ Լոն - տոն դրկուած պատուիրակութիւն մը յարաբերու - թիւններ հաստատեց Ֆրանսայի եւ անգլիացի բանուորներու միջեւ եւ գաղնակցութեան ծրագիր մը մշակուեցաւ 1864ին, որ քննուեցաւ Ժընեւի համագումարին մէջ, 1866ին : Այնտեղ էր որ ընդունուեցաւ Աշխատաւորներու Միջազգային Ըն - կերակցութեան կազմական կանոնադիրը :

Շարժումը հետզհետէ տարածուելով, համագումարներ տեղի ունեցան Լոզանի մէջ (1867), Պրիւսէլի մէջ (1868), Պալի մէջ (1869) եւ մաս - նաւոր յայտարարութեամբ մը պարզուեցան հիմ - նական նպատակները :

Ինչ արկածալի, նոյնիսկ արիւնալի եղեռնք - ներ՝ այդ օրերէն ի վեր, Եւրոպայի սրտին վրայ եւ այլուր : Վերիվայրումներ որոնք մինչեւ այսօր ալ կը չարունակուին, Մայիսի 1ի ցոյցերով կամ արիւնաթոր առիթներով :

Այն տեղ արձակուած նշանախօսքերը, ձեւա - կերպուած պահանջները չատոնց դարձեր են իրա - կանութիւն : Նոյնիսկ ասիական չեաամնաց երկիր - ներու մէջ :

Պետական օրէնքի վերածուած են ոչ միայն «նեղ», չափաւոր, այլեւ «լայն» ընկերվարութեան չարք մը առաջադրութիւնները : Ընդհանրապէս օ - րինական ճամբաներով, չնորհիւ սահմանադրա - կան ազատութեանց : Իսկ տեղ տեղ ալ դղրդադին յեղաչրջումներով, ինչպէս Ռուսաստանի անծայ - րածիր տարածութեանց վրայ (1917) :

Մինչեւ հիմա կատարուած հսկայական, տե - սանելի եւ չօշափելի նուաճումները կ'ապահովե՞ն Աշխատանքի դասին յաղթանակը :

Աշխատաւոր բազմութիւնները իրապէս կը վայելե՞ն ընկերային արդարութեան բոլոր բա - րիքները :

Վաւերական պատասխան մը դնելու համար, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել իւրաքանչիւր երկ - րի տնտեսական եւ ընկերային պայմանները :

Բանդէմներ պիտի բացադանչեն — կ'ամտե - սէք ընկերվարութեան հայրենիքը, Յ. Միութիւ - նը, իր աննախընթաց նուաճումներով : Ճաղթա - կան մը որ արեւմտեան Եւրոպայի զուներ հա - սած է արդէն :

Ձենք անտեսեր : Բայց, չենք ալ չլսեր, չոայ - լաբան, չռնդալից, թխածոյ տարփողանքը չփո - թելով բուն իրականութեան հետ :

Կարելի՞ է «ընկերվարութեան հայրենիք» ան - ուանել երկիր մը ուր մօտ երկու հարիւր միլիոն բնակիչներ կը հեւան, կը տրորուին միահեծան բռնակալութեան մը տակ :

Ո՞ւր է խորհելու , խօսելու , աշխատելու ա - զատութիւնը՝ այդ անծայրածիր տարածութեանց վրայ :

Այնտեղ պարտադրուած եւ այլուր փոխա - դրուած կարգուսարքը նոր եւ նոյնքան դաժան յուծի մը տակ չի՞ պահեր հարիւրաւոր ժողո - վուրդներ : Եւ բուն իսկ աշխատաւորները, բան - ուոր եւ գիւղացի : Առանց հաշուելու այն միլիոն - ները որ տաժանակիր աշխատանքի դատապար - տուած են :

Այդ նոյն կարգուսարքը չէ՞ որ կր մրցի դրա - մատիրական երկիրներու բռնատիրութեան եւ չա - հագործման հետ, փոխելով ձեւերը : Հրաբուխի վրայ պահելով ամբողջ մարդկութիւնը :

Մայիս Մէկ — Աշխատանքի տօնը — ամէն բանէ առաջ ազատութիւն կը նշանակէ : Ազատու - թիւն՝ բոլոր կապանքներէն, ընկերային, տնտե - սական թէ քաղաքական :

Շ.

ՕՐ Ը ՕՐԻՆ

ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ, ՍՈ՛ՒՏ

Պառաւական զառանցանքներու , թրքաբարոյ դիպարտութեանց եւ մատնութեանց դիմակաւոր եւ պսակաւոր — լառ՛ւրիատ — օրկանը, «Ձայն Փարիզի», նորէն լայն բացած է իր դարչահոտ բերանը, անզօր կատաղութեամբ :

Նորէն եւ նորէն եփելով, ծամելով, դունաւո - րելով եւ ճոխացնելով երեք տարիէ ի վեր դոց ե - ղած «մասալ»ներ, այս անգամ ալ կը պատմէ թէ «Ցառաջ»ի խմբագիրը նամակներ գրած է Պոլիս եւ թելադրանքներ ըրած՝ պատրիարքական տեղա - պահութեան պայքարին առթիւ :

ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ : Առաջին տողէն մինչեւ վերջինը :

Ոչ նամակ, ոչ ալ որեւէ կապ տէրտէրի, վար - դապետի, թերթի կամ խմբագրի հետ :

Այս առասպելը հրատարակած էր Թուրքերէն թերթ մը, «Թասվիր» (15 ապրիլ), անշուշտ ներ - չնչուելով Քալ Նազարի — եթէ ոչ Աբգալեան արք. ի —ցեղակից իժէ մը, քաղաքական դոյն տա - լու համար պատր. տեղապահին դէմ բացուած ժո - ղովրդական պայքարին : Պատասխանն ալ տրուե - ցաւ նոյն օրը, Պոլսոյ թերթերուն կողմէ :

Փարիզի մէջ, խմբագրական սիւնակին տակ արտատպելով այս գրպռիչ տուրը, առանց կըշ - ռելու հետեւանքները, կայէն - Աբէլը ցոյց կու տայ անբարոյականութիւն մը որ թրքականն այ կը գերազանցէ :

Եւ այս՝ ի պաշտպանութիւն անպարտկելի թեթեւամտութեան մը որ պարզապէս արդահա - տանք կը չարժէ :

Un sot trouve toujours un autre sot qui l'admire.

ՎԱՀԷ

Osur ընկերվարականներու կոչը Մայիս 1ի առթիւ

Օտար Ընկերվարականներու խմբակցութեանց Դաշնակցութենէն (Fédération) ստացած ենք հե - տեւեալ կոչը, Մայիս 1ի առթիւ.—

Ֆրանսայի Օտար Ընկերվարականներու Դաշ - նակցութիւնը կազմակերպութիւն մըն է որ կը համախմբէ տասը զանազան երկիրներու պատկա - նող դործօն անդամներ : Շատերը հարկադրուած են հեռանալ իրենց հայրենիքէն, չհանդուրժելով այնտեղ հաստատուած դիկտատուրային :

Մենք յաջողեցանք մեր կազմակերպութեան ներսը հաստատել, առանց մեծ դժուարութեան, համամտութիւն մը օրուան միջազգային մեծ հար - ցերու մասին : Այս բանը կարելի եղաւ անոր հա - մար որ, հակառակ իւրաքանչիւր երկրի, պատկա - նող հարցերու ծանրութեան, մենք համոզուած ենք թէ այդ խնդիրները չեն կրնար լուծուիլ ա - ռանց սերտ գործակցութեամբ մը աղատատենչժո - ղովուրդներու միջեւ :

Մեր կազմակերպութեան անդամները, հին դործիչներ միջազգային Ընկերվարութեան , կը պահանջեն ընկերվարական կուսակցութիւններէն փութացնել այդ գործակցութիւնը :

Այս գործին յաջողութեան համար անհրա - ժեշտ է Ընկերվարական ճշմարիտ Միջազգային մը (Միութիւն, Internationale) :

Մենք համոզուած ենք թէ Եւրոպայի ընկեր - վարական Միացեալ Նահանգներուն հաստատման համար, որ պիտի ըլլայ նախապայմանը բովանդակ աշխարհի ընկերային կերպարանափոխութեան , կրնանք անհրաժեշտ հաւատքը դտնել ընկերվա - րութեան միջազգային գործակցութեան մէջ :

Մեր կազմակերպութեան էական պարտակա - նութիւնն է տարածել միջազգայնական ոգին : Բայց այդ պէտք է ըլլայ գործը նաեւ ընկերվա - րական կուսակցութեանց : Վասնզի այդ ոգին է որ մեզ պիտի առաջնորդէ հասկնալու իւրաքանչիւր երկրի հոգը : Մէկուն դժբախտութիւնը չի կրնար անտարբեր ձգել միւսները :

Շարժման մէջ դնել Ընկերվարութեան բարո - յական եւ նիւթական ուժերը .

Ընդդէմ բոլոր բռնատիրութեանց (դիկտա - տուրա) :

Հաստատելու համար, ամէն տեղ, ժողովր - դապետութիւնը .

Զեռք բերելու համար բոլոր հարստահարեալ ազդերու ազատութիւնը եւ անկախութիւնը :

Ցաղթելու համար, բոլոր ժողովուրդներու միութեամբ՝ ընկերվարութեան հիման վրայ, ազդմատենչ ձգտումներուն որոնք կ'արձարձուին չնորհիւ դրամատիրութեան եւ համայնավարու - թեան միացեալ, զուգընթաց գործակցութեան :

Ահաւասիկ այն յուսալից կոչը զոր Ֆրանսայի օտար ընկերվարականները կ'ուղղեն բովանդակ աշխարհի ընկերվարական խղճին, 1949 Մայիս Մէկի սա մռայլ օրերուն :

★ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցու - թիւնն ալ կոչ մը ուղեւով աշխատաւորներուն, կը յիշեցնէ թէ Մայիս Մէկը նոր առիթ մը պէտք է ըլլայ, ապացուցանելու համար թէ «ա - զատութիւնը պիտի պաշտպանուի դրամատիրու - թեան, հարստահարութեան եւ պատերազմի դէմ» :

Ցաղկերով նոր փաչականութիւնը, կոչը կը յայտարարէ թէ աշխատաւորները նոյն ուժգնու - թեամբ պիտի հարուածեն «սթալինականներու վա - տահութեան դեղծումը, պիտի պայքարին ամէն տեսակ համատիրութեան դէմ (totalitarisme) , պաշտպանելու համար ազատութիւնը եւ խաղա - ղութիւնը» :

75 ՀԱՑ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ սպայի աստիճան ստացած են Անդարայի մէջ :

IRO, ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ միջազգային կազմա - կերպութիւնը, խստօրէն կը դատափետուի Մոս - կուայի «Փրավտա» թերթին կողմէ, իրրեւ «վիթ - խարի չուկայ մը դերեվաճառութեան » :

Մոսկուա պատասխանեց ամերիկացիներուն

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ԿՐՆԱՑ ՎԵՐՆԱՒ ՄԷԿ ՕՐԷՆ ՄԻՒՍԸ

Ե. Միութեան պատուիրակը, Պ. Եաքոպ Մա - լիք, անմիջապէս պատասխանեց իր ամերիկացի պաշտօնակիցին յուշագրին, մեծ զարմանք պատ - ճառելով. ինչ որ բաւենչան կը համարուի :

Այդ պատասխանին մանրամասնութիւնները հրատարակուած չէին, այս տողերը գրուած ա - տեն : Բայց մթնոլորտը մեղմացած կը համարուի, այնպէս որ, Մոսկուա կրնայ Պերլինի պաշարումը վերցնել մէկ օրէն միւսը, միեւնոյն ատեն հաւա - նութիւն յայտնել որ Զորսերու Ժողովրդը դու - մարուի անմիջապէս, քննելու համար գերմանա - կան հարցը՝ ամբողջութեամբ :

Ժողովը կրնայ դումարուիլ Մայիս 25ին կամ 30ին, Փարիզի մէջ :

Պերլինի պաշարման բարձումով պիտի փարա - տի ծանր մղձաւանջ մը, որ կը տիրէ մօտաւորա - պէս մէկ տարիէ ի վեր, (Ռուսերը պաշարումը սկսան 1948 Ցունիս 24ին, փակելով ճամբայ, եր - կաթուղի եւ ջրանցք) :

★ Ուրբաթ օր Պ. Մալիք հեռաձայնով ժամա - դրութիւն խնդրեց Տոքթ. Ճէսբփէ, որ Նիւ Եորք վերադարձած էր Ուշինկթընէն : Հանդիպումը տեղի ունեցաւ կէս օրէն վերջ : Ժողովրդային պատ - ուիրակը ստացած էր իր կառավարութեան պա - տասխանը, որ կը հաստատէր իրտուած հաւաս - տիքները :

Իրապէս չրջանակներու մէջ կարծիք կայ թէ Միացեալ Ազգերու ժողովը պիտի յետաձգուի Մայիս 18ին, որպէսզի չորս արտաքին նախարարները կարենան Փարիզ դըս - նուիլ : Հաւանական է որ Պ. Մալիք եւ խորհրդա - յին դլխաւոր պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ եւս մասնակցին Փարիզի խորհրդաժողովին : Պերլինի պաշարման բարձումէն վերջ, դլխաւոր դժուարու - թիւնը պիտի ըլլայ համաձայնիլ Փարիզի խորհր - դակցութեանց օրակարդի մասին :

★ Անդլեւսաքսոն չրջանակները ուրախու - թեամբ կ'արձանագրեն Ե. Միութեան փութկո - տութիւնը. բայց միեւնոյն ատեն դգուչութիւն կը պատուիրեն : Մ. Նահանդներու արտաքին նախա - րարութեան կարծիքով, Պերլինի պաշարումը վեր - ջնելու տրամադրութիւնը չապացուցաներ թէ Ե. Միութիւնը հրաժարած է համայնավարութեան ծաւալման յոյսէն :

★ Պ. Հարրիմէն, Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան չրջուն դեսպանը, զեկուցում տալով Մ. Նահանդներու ծերակոյտին առջեւ, իր դարմին չհչտնց թէ անհրաժեշտ դէնք եւ ռազ - մանիւթ ճարել Եւրոպայի , բարձրացնելու համար անոր վստահութիւնը : « Արեւմտեան Եւրոպայի ազդերը պատրաստ են կատարելու իրենց ինքնա - պաշտպանութեան եւ փոխադարձ օդնութեան պարտականութիւնը, բայց կը կարօտին դինուո - րական պիտոյքներու եւ հում նիւթերու : Մեր ա - պահովութիւնն ալ անհամեմատ պիտի աւելնայ , երբ զօրանան եւրոպականերկիրներու դինեալ ու - ժերը » :

(Մուրեռու չաղուծանութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

դատապետութիւնը.

ՅԱՒ Է ՈՒ ԲԵՐԿՐԱՆՔ

— J'ai faim, dit l'aigle,
— Mange, dit Prométhée, en découvrant son foie.
(A. GIDE)

Յաւ էր ու բերկրանք:
Արծիւ մը էր ան որ կը բզկտէր
Լեարդն իր՝ վէրքին խորը մխրճած կտուցով մը
չար՝

Արծիւ եւ ո՛չ անգղ,
Թէեւ խոնջ էր ան՝ փոթորիկներէն՝ թոյլ ու փետրաթափ:
Յաւ էր ու բերկրանք ան՝ իմաստութեան կատարն
աքսորուած այդ մարդուն համար,
Որ կը տրտնջար, մերթ կ'ըսէր անոր.
— Արծի՛ւ, ցաւս է մեծ, բայց կե՛ր, զօրանաս,
Լոյսն ի վեր սուրաս...

Այդպէս չէ՞ր արդեօք եւ ձեզի համար՝
Վարուժան, Զոհրապ, Զարդարեան, Սեւակ եւ
Սիամանթօ,

Օ՜ նահատակներ:
Զտուի՞ք արդեն ձեր կուշտն արուեստին՝
Որպէսզի ձեզմով տնած՝ զօրանայ,
Դառնայ «Հացի երգ», «Տրտունջ» ու «Գամբռ»,
Կամ թէ «Սուրբ Մեսրոպ»:
Մինթէ չտարի՞ք ձեր գիտակցութեան եւ խղճմտանքին

Այդ ցաւն հաճոյքով՝
Ցանուն ձեր հոգւոյն յայտնութիւններուն,
Եւ յանուն ցեղին՝ որ դարերն ի վեր կը ձգտի լոյսին:

Այդպէր չէ՞ր արդեօք եւ ձեզի համար՝
Խաժակ, Զաւարեան, Վարդգէս, Շահրիկեան,
Օ՜ նուիրեալներ,
Ժայռերուն թառած հայդուկներ խրոխտ եւ կամաւորներ,
Հպարտ մարտիկներ Վանի, Շատախի, Գարահիսարի

Եւ Մուսա լերան,
Որ պաշտպանեցիք ժողովուրդն անտէր:
Ձեր դրօշակն էր «մահ կամ ազատութիւն»:

Տուիք, տուիք միշտ:
Տուաւ նաեւ մեր ժողովուրդն այդ խեղճ՝
Որպէսզի փլած խորանը կանգնի,
Որքն ունենայ հաց եւ կռուողը զէնք:
Տուաւ պանդուխտը՝ վաստակն իր կեանքին,
«Ղուրպան լինեմ քէ» ըսելով ազգին:

Այդպէս չէ՞ր միթէ խաւար, ալեկոծ մեր անցեալն
ամբողջ,
Պատմութիւնն Հայոց, ողբերու կոթող:
Տալ և յուսալ՝ գեղեցիկ տեսնել ե՛ւ մեծ ե՛ւ շքեղ՝
Եւ մեր անդադար կռիւներուն հետ,
Կուրծք տալով եկող օտար ուժերուն՝
Ու մեր չարախինդ դեւերու մաղձով
Ցաւէտ ջրդեղուած շղթաներուն տակ՝
Ծառանալ յաւէտ, դառնալ խանդ ու կամք,
Բարութիւն եւ սէր:

Այդպէս չէ՞ նաեւ այսօր, խենթեցած
Մղձաւանջային այս օրերուն մէջ,
Երբ աշխարհն ամբողջ քաոս մ'է մեր շուրջ
— Կեղծիք, թմրութիւն եւ այլասերում,
Անկում՝ ցեխէ ցեխ, հայհոյանք, պարսաւ,
Մրցում փառքերու,
Ու պատրանքներու թշուառ զառանցանք,
Երկպառակութիւն,
Երբ աշխարհն Հայոց մէկ է, մէ՛կ նաեւ ժողովուրդն Հայոց:

Ցաւ է ու բերկրանք:
Կը պրկենք կամքը մեր զոհողութեան:
Եւ մենք կը յուսանք:

Ցաւ էիք նոյնպէս դուք՝ նահատակներ եւ սակայն
եղաք
Ցոյս ինծի՝ երբ ես հոգւոյս ծայրն հասայ,
Հոն ուր կը փլչին յոյսերը բոլոր, պատրանքներն
ամէն,

Եւ կր մռնչէ օտարութեան մէջ,
Խաթարուած կեանքին ցաւատանջ քամին:
Եղաք լոյս ինծի՝ երբ սէրերն անցան,
Մարեցան մէկ մէկ ճրագներն ոսկի,

Արձագանգեց ձեր յիշատակն յուզիչ,
Բանտ նետուած քաջեր եւ հերոս քոյրեր,
Աւելի դժբախտ, բայց աւելի մեծ՝
Աշխարհի բոլոր բանտարկեալներէն
Եւ ըմբոստներէն գնդակահարուած:

Արձագանգեց ձեր խօլ ճիչը ահի
Կիներ, տղաներ՝ զորս հրէշն առջին ձգած կը տանէր,
Աւելի թշուառ՝ բայց աւելի մեծ՝
Քան երկրէ երկիր, դժոխքէ դժոխք
Նետուած ամբոխներն, զոհերն աշխարհին:
.....

Թրթռաց հոգիս յանկարծ լայնաբաց առագաստի
պէս,
Ու ճարճատեցան զիս անձիս կապող դերութեան
կապերն,

Երբ հասկցայ ձեզ՝ օ՜ նուիրեալներ:
Սիրտս սիրտ ըրիք, դառնութիւնս խանդ:
Բարձրացայ ցեղիս բաց ծովերն ի վեր,
Լքելով օտար քարափն ուր վիշտ մ'էր ուրախութիւնն խակ:
Եւ գտայ ես զիս, եւ գտայ ես զիս, ու լացի խինդէս:

Սուգ է եւ մեծ տօն,
Կսկիծ է եւ յոյս յիշատակը ձեր,
Խոց եւ սփոփանք՝
Վիշտ է եւ ուխտ,
Անսպառ կրակ՝ եւ անսպառ լոյս:
Տուիք եւ անցաք, կուտանք նաեւ մենք,
Կուտանք եւ կ'անցնինք:
Ցաւերժութիւնն է, օ՜ նահատակներ:
Ոգին է ցեղին:

Արծիւ մըն է ան, արծի՜ւ եւ ո՛չ անգղ:
Ծարաւն է վայրագ:
Բայց փառք իր այդ մեծ, անհուն ծարաւին:
Մահ կամ մեծութիւն:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԽՄԲ.— Գրուած՝ Ապրիլ 11-24ի առթիւ եւ այնքան խոր ըմբռնումով եւ յուզումով արտասանուած՝ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի կողմէ, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած սգահանդէսին մէջ (Կիրակի, 24 Ապրիլ, Salle de Géographie):

ՊԱՅԾԱՌԸ

Պայծառը մեր գիւղէն չէր, բայց իր մանկութիւնն եւ պատենութիւնը մեր գիւղը, մեզի հետ անցուց: Հայրը վարժապետ, մայրը վարժուհի, ինք մենէ աւելի տարեց, հասակաւոր, բայց մեզի խաղընկեր: Իր հօրաքոյրը որ մեր գիւղին անուանի կիներէն մէկն էր զայն իր հօր եւ մօրը ձեռքէն առած, որդեգրած էր:

Գեղեցիկ էր Պայծառը, իր անունին չափ գեղեցիկ, ու պայծառ:

Տասնըվեց տարու էր արդէն: Մեր գեղի բարտիներու պէս ուղիղ ու սլացիկ, խոշոր, մութ գիշերի նմանող աչքեր, դէմքը նուրբ, ժպտուն, վարսերը խուրձ - խուրձ երկարած մինչեւ մէջքը:

Իր գեղեցկութեան համբաւը տարածուած էր գիւղէ գիւղ, մինչեւ հեռաւոր քաղաքները: «Վարժապետին աղջիկը» երբ ըսէին, կարծես, մոռնաւոր նշանակութիւն մը ունէին վարժապետը եւ աղջիկը:

Շէն օրերուն, Պայծառին ծնողքը, իր ազգականներն ու բարեկամները, նոյնիսկ ամբողջ գիւղը հպարտ էին իրմով: «Օ՜, մեր Պայծառը... Աղջիկ չէ, լոյսի կտոր է»: Բայց, երբ օրերը սեւցան եւ կարաւանները աքսորի ճամբան սկսան բռնել, մանաւանդ երբ հայրը տարի «պարզ հարցաքննութեան մը համար» ու ալ չվերադարձաւ, Պայծառը իր մօրը եւ շրջանակին համար իրական մղձաւանջ մը եղաւ:

Ի՞նչ պիտի ընէին, ինչպէս պիտի փրկէին Պայծառը իրենց տանը շուրջ դեգերող ու ոռնացող գայլերէն: Տակաւին ջարդը չսկսած, թուրք ծանօթ բարեկամներ, ազի ու հացի ընկերներ ներկայացած էին անոր հօրը եւ զանազան առաջարկներ ներկայացուցած իր մանկամարդ օրիորդին «փրկութեան» համար: Բայց հայրը լաւ ճանչնալով Թուրքը, բուռն կերպով մերժած էր, ինչ որ աւելի զդրդռած էր զանունք:

Մայրը, իբրեւ նախզգուշական միջոց կտրեց անոր խուրձ - խուրձ վարսերը: Արգիլեց անոր լուացուիլ, յարդարուիլ: Հանեց անոր պսպղուն հագուստները ու գլգլեակներով ծածկեց զայն: Բայց, Պայծառը իր այդ խղճուկ վիճակին մէջ ալ գեղեցիկ էր: Ցեխին մէջ ինկած ոսկիին պէս կը փայլէր:

Գիւղին «մնացորդաց»ն ալ ճամբայ հանեցին: Այր մարդ չկար: Բոլորը տարեր անհետացուցեր են: Շատ մը կիներ զանազան պատճառներով հեռացեր էին գիւղէն: Մնացեալները, կին ու մանուկ, հարս ու աղջիկ ճամբայ հանեցին դէպի քաղաք, անկից ալ դէպի ո՞ւր...

Պայծառը իր մօրը եւ հօրաքրոջը հետ մեր մէջն էր, մեր կարաւանին մաս կը կազմէր: Քաղաքին մուտքին առջեւ տօնավաճառ կար: Թուրք, Քիւրտ, Եզիտի, հազարումէկ գոյնի մարդիկ հոն հաւաքուած էին եկող կարաւանները «գտելու», իրենց համար «պէտք եղած»ը վերցնելու: Մեր կարաւանն ալ պաշարուեցաւ շուտով: Շրմշտուք. գոռում - գոչում, լաց ու կոծ, արիւն եւ արցունք...

Մեզի ծանօթ Թուրքերը կը փնտռուին Պայծառը, յատկապէս Պայծառը, որ ահաբեկ՝ կարաւանին մէջէն կը սողոսկէր աջ ու ձախ, իր հետքը կորսնցնելու համար:

Պայծառը չգտան: Գտան իր մայրն ու հօրաքոյրը, գտան իր ազգականները, ծանօթները:

— «Պայծառը, ո՞ւր է Պայծառը, ո՞ւր ղրկեցիք, ո՞վ տարաւ, շուտ ըսէք, այլապէս ձեզ բոլորդ կը չարչարեմ, կտոր կտոր կ'ընեմ, կը գոռար ծանօթ արիւնարբու Թուրք մը իր դաշոյնը ցցելով:

— Տարին, ազա, տարին, ոտքդ հողին մատաղ: Քիւրտ մը գիշերանց եկաւ փախցուց:

— Քիւրտ մը տարա՞ւ... Վա՞յ: Անհաւատներ տասն անգամ եկայ, աղաչեցի պաղատեցայ որ ինծի տաք՝ շտուիք եւ հիմա պատահական Քիւրտի մը տուիք, վա՜յ ձեզի տխիծուածներ, անհաւատներ, հիմա կը տեսնէք թէ որո՞ւ հետ է ձեր գործը, հիմա կը հասկնաք Քէօր Մըհոյին ինչ ըլլալը:

Ու կատղած զազանը՝ Մըհոն քաշեց, լլանչէր»ը, մտաւ բազմութեան մէջ, սկսաւ անխնայ հարուածել աջ ու ձախ, առանց նայելու մեծ ու պզտիկ, երախայի կամ ծերի:

Ցեռոյ բռնեց Պայծառին մայրը, իր կոշտ ափերուն մէջ առաւ անոր մազերը, մարմինը երկարեց գետին ու ճիշդ ոչխար մը մորթելու պէս «խանչէր»ը դրաւ անոր պարանոցին:

Հէք մայրը սարսափած, կուլար կ'ողբար, կ'աղաչէր, բայց ի զուր: Թուրքը սուր երկաթը քսեց անոր վիզին ու երկու վայրկեան վերջ գլուխ մարմնէն զատեց:

Պայծառ լսեց իր մօրը աղաղակները, անոր աղու պաղատանքները, ահռուսարսափը, հոգեվարքի վերջին զառացանքները եւ քանի մը բառեր ու պատուէրներ: «Զյանձնուիս, աղջիկս, չյանձնուիս...»:

Ահաբեկ, այլայլած, խեղճ աղջիկը կ'ուզէր որ հողը ճեղքուէր, բացուէր, պարտկէր զինքը եւ ամէն ինչ որ տեղի կ'ունենար լոյս ցորեկով երկնքին ու արեւուն դէմ յանդիմանութիւն:

Ցանկարծ աչքերը ինկան Եփրատին վրայ: Եւ մտածեց անոր գիրկը նետուիլ... բայց գետը բաւական հեռու էր: Կրնա՞ր այդքան երկար ճամբայ կտրել առանց օձիքը ձեռք տալու...

Տատանումը երկար չտեւեց, շուտով բաժնուեցաւ բազմութենէն, մտաւ նեղ մացառուտ ճամբայ մը եւ սկսաւ խելայեղ վազել գետին ուղղութեամբը:

— Կը փախչի, կը փախչի, հաւար տուին չորս կողմէն: Ան է մեր փնտռածը վարժապետին աղջիկը Պայծառը: Հասէք, բռնեցէք, ողջ ողջ բռնեցէք, յանուն Մուհամմէտին, լաւ մատաղցու է: Բռնեցէք...

Աղջիկը կը վազէր եղնիկի պէս արագ, առանց նեւեր նայելու: «Բռնեցէք»ի արձագանգը տարածուեցաւ ամէն կողմ, մինչեւ գետը, մինչեւ քաղաքին ծայրամասերը: Աղջկան ճամբան փակեցին ամէն կողմէ, բոլոր անցքերուն վրայ Թուրքի մը սեւ, չարախինդ ուրուական ցցուեցաւ իր դիմացը: Կը մնար միակ բաց ճամբայ մը — տաժանելի զառիթափ մը զոր պէտք էր մագլցէր հասնելու համար «Սուրբ Մարսուպայ» (Սուրբ Մեսրոպ) բարձրադիր ժայռին՝ որուն տակէն կը հոսէր Եփրատը անխռով...

Մագլցեցաւ, հողը, քարն ու թուփը ճանկռտելով բարձրացաւ: Զինքը հետապնդող ամբոխը կանգ առաւ զառիթափին տակ: Ո՞ւր պիտի երթայ. վարը գետն է, հարիւրաւոր մեթր ցած: Հոն՝ զառիթափին տակ հարիւրաւոր հալածիչներ կազմ ու պատրաստ: «Ամէն գնով ողջ բռնեցէք» կ'ոռնային աջէն ու ձախէն: Ամէն ոք կ'ուզէր «լեռներու հալածական եղնիկը» ինք ձեռք ձգել...

Հալածիչները երկար սպասեցին որոշում մը տալու համար: Սպասե՞ր թէ բարձրանալ: Վերը ժայռի բարձրունքին Պայծառը կանգնած՝ արձանացած էր: Փչող մեղմ հովէն իր պատառած գլգլեակները կը ծածանէին դրօշներու պէս: Մազ չունէր: Վարը Եփրատը կը հոսէր հանդարտ, եղերական ֆշոցով մը: Սպասումը երկար չտեւեց: Բազմութեան մէջէն քանի երիտասարդներ որոշեցին ժայռը բարձրանալ, ու սկսան մագլցիլ: Պայծառը տեսաւ անոնց մագլցիլը, բայց կարծես այլեւս անոր հոգին չէր սառսռար:

Վարը բազմութիւնը անհամբեր կը սպասէր ճակատագրական ելքին:

Հալածողները բարձրացան, բարձրացան ու հասան անոնէր աղջնակին ոտքերուն: Պայծառ յանկարծ թեւերը բացաւ, «յանուն Հօր» մը աղաղակեց ու նետուեցաւ ժայռն ի վար: Իր մարմինը քանի մը անգամ ճօճեցաւ օդին մէջ ու հուսկ յետոյ կորսուեցաւ բարձր ժայռին ետեւը: Սուր, եղերական ճիչ մը, խուլ, կարծես անդունդին եկող աղմուկ մը եկաւ հաստատել անոր Եփրատի ջուրերուն հասնիլը: Խուժանը ոռնաց, մռլտաց հայհոյեց, յետոյ դարձաւ իր աւարին մօտ, կիսատ մնացածը լրացնելու:

Մեր կարաւանին մաս կազմողներէն ոչ ոք կրցաւ անցնիլ Եփրատին վրայ ձգուած կամուրջը: Բոլորին, գրեթէ բոլորին գերեզմանը եղաւ հոն քաղաքին մօտ, անոր պատերուն տակ ու այդ սպանդէն հրաշքով ազատածները դարձան Թուրքին գերի, աւելի քան գերի...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Գիշե՛ր բարի ձեզ...

ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Երբ կ'ըսեմ — «Տղա՛ք, գիշեր բարի ձեզ» —
Ու տունիս ճամբան կ'առնեմ առանձին,
Մանկան պէս նորէն յաջորդ ժամանցին
Տենչը կը շոյեմ սրտիս մէջ կարծես...
Բայց կեանքը յանկարծ վէժ ու վրէժով,
Կը ցրցուի դիմացս իր ամբողջ ուժով ...:

Ու խրոով սրտիս մէկ զարկին,
Կուգայ խառնուիլ հրծծիւնը անոնց,
Որոնք՝ շուարուն՝ փողոցէ փողոց,
Ապրեցան անիսօս զրկանքի կեանքին ...
Ու խորհուրդին տեղ աստղերու խորին,
Հոգիս կը պատէ ծաղրը ժխորին ...:

Նաեւ ապրումի խաբը անողոք,
Այնքան իրական եւ նոյնքան ալ բիրտ,
Կուգայ մրթագնել կուրծքիս մէջ փրթիթ,
Խնդ ու ծիծաղի ամէն ծիլ նորոգ ...
Լոյսը երկինքէն կարծես կուտայ խոյս
Աչքերուս ճրագած խոռոչ մը անյոյս ...:

Մինչ ատելութեան կիրքը սարդային,
Բաժներ է սիրտերն իրարմէ հեռու,
Ու սէրը քամած՝ հոն թոյն կը հեղու,
Ժանգոտ հոգիներ սրփռելով չորս դին ...
Ու խաւարին մէջ խոհերս անմեկին,
Կ'ըսպասեն անզուսպ տունիս ճրագին...:

Բայց մարդը ի՞նչ է, չունչ մը եթէ ոչ,
Որ լոյսով կրկուած հեւքն իր էութեան,
Կ'ուզէ սիւքին պէս առտուան բուրեան,
Սիրտէ սիրտ տանիլ իղձով մը դողդոջ ....
Ու եղբայրութեան այդ չունչին կարօտ,
Կը մուրամ ես զայն անցորդէ անցորդ ...:

Ա՜հ, գիշերներուս տունիս ճամբան դորշ,
Ուր հոգիս բաժան ծիրէն իր աստղին,
Մայթէ մայթ կ'անցնի՝ ստուերի մը հին
Քրմայքին ճրագած բախտ իր անորոշ ...
Ա՜հ, խեղճ քայլերուս յոգնած մեղեդին,
Թախծոտ երգին պէս մեռնող ծլզրիթին ... :

Բայց գիրդ հրպանքով շող մը փեղկերէն,
Լուսնի ժրպիտէն առկախ իղձի պէս,
Ցանկարծ կ'արծաթէ հոգւոյս սեմէն ներս,
Երդիքիս անեղծ անդորրը վերէն ...
Ու թեւերուն մէջ դուռը գիս գրկած,
Մրզճաւանջիս դէմ կը դոցուի կամաց ...:

Թօշնած վարդի պէս օրս այս վերջացող,
Ափիս մէջ առած կը դիտեմ յուզուած,
Ձեր ամէն մէկին դէմքը ժպտարծարծ,
Կը ցոլայ դեռ հոն զերդ առտուան ցօղ ...
Նոյն տենչը տրզու կը յորդի սրտէս,
Շոյելով կ'ըսեմ,— Գիշե՛ր բարի ձեզ ...:

ԶԱՐԵՀ ԴԱՔԱՔԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ :

ՊՈՒՏՄ ԾԻԵԱՂ

ՊԱՏՈՒԱՓԿՈՒԹԻՒՆ ...

Վերջերս, Թուրք խմբագիրներ եւ քիչ – շատ գիր-գրոցներ, դուրս կուգան Պոլսէն եւ Անդարայէն: Զահմէք յանձն կ'առնեն դաւառները երթալով, ականջի տեղ աչքով տեսնելու իրենց հայրերուն ստեղծած քաղաքակրթութիւնը, ամայի անապատի կամ դայլաստանի վերածած չէն քաղաքներն ու գիւղերը:

Հիանալու անոնց ուժին եւ «էֆէ»ութեանը վրայ ...

Անցածները, խմբագիր մը Եփրատի լայնքը ձգելով՝ երկայնքին պտոյտ մը բրած էր: Հոն – տեղուանքը մարդ չգտնելով, ջուրերուն հետ զրոյց մը սարքած էր:

Եփրատը, սարսափելի բաներ պատմած է այս խմբագրին, անշուշտ Հայերէն կաշառուած: Խմբագիրը սակայն, իսկական Թուրք մը, հակառակ կողմէն առած էր գետին այդ վշտալի բողոքները, իր գործին եկած ձեւով շարադրած էր Թուրք թերթին մէջ:

Ուրիշ էֆէնտի մըն ալ, Պիթլիս այցելած՝ եւ հոն, իր ջորիին ոտքը պայտելու մարդ չգտնելով յուսաբեկ վերադարձած էր Պոլիս՝ մղձաւանջը փարատելու համար ...

Այս անգամ, Պոլսոյ իր կակուղ թիկնաթոռը ձգած՝ մինչեւ Էրզրում երկնցած է նոր պէյ մը, Իսմայիլ Հապիպ Սէվիւք:

Հիմա, Թուրքերը, առաջուան Ֆէյ Մէմիշ, Զուլլու Հիւսէյին, Կէօպէքլի Մուսթաֆա, Զարբերբիան Ալիի պէս անուններու կոճակ բրած՝ Սէվիւք, Կավուք, Թիւրքէր, Իւրքէրի պէս նոր պիտակներով ծպտուած են, արդարութեան ձեռքէն իր հետքը կորսնցնել ուզող յանցագործին պէս ...

Այս մեր Սէվիւք պէյը կը պատմէ ուիր պատմէ: Ջաղացքէն եկած մարդու մը պէս:

— «Էրզրումը, կ'ըսէ, չէն ու ծաղկեալ քաղաք մրն էր երբ Պերլին, Փարիզ, Լոնտոն աւաններ էին: Իսկ հիմա քարուքանդ, ամայի: Բնակչութիւնը նախապատերազմեան շրջանի կէսն է մնացեր: «Թրանզիթ» չկայ, վաճառականութիւնը մարած, կեանքը կասած»:

Մեր hoknown խմբագիրը, Էրզրումի մէջ, առաջ մինարէ կը տեսնէ: Մզկիթ գլխ գօրանոց, բերդեր եւ մէկտէսէ ու բաղնիք, բոլորն ալ Թուրք բաղաքակրթութեան պիտանի հաստատութիւններ: Եւ ասոնք ալ Սելճուքներուն չինածներն են եղեր...

Հայերու վրայէն նապաստակի մը պէս կը ցատքէ կ'անցնի: Ոչ մէկ յիշատակութիւն անոնց մասին: Հսկայ Սանասարեան վարժարանի մասին իսկ կուրութիւն կը կեղծէ: Այն կրթարանը, որ Պոլսոյ Թուրք պետական դպրոցներուն ալ ուսուցիչներ տուած է եւ անշուշտ Իսմայիլ աղան դաս առած պէտք է ըլլայ անոնցմէ:

Բայց Թերեւս, մօրյա Իսմայիլը մէտրէսէի միայն աշակերտած ըլլալով՝ լուր չունի այդ բաներէն:

Ուրանայ, անգէտ ձեւանայ Հայերուն գոյութիւնն ու դերը այս զուտ հայկական ոստանին՝ Կարնոյ մէջ՝ կը նմանի, արեւը Թաշկինակով ծածկելու...

Այդ նահանգներուն մէջ, ուր Հայը ջնջուած է, հոն կեանք եւ քաղաքակրթութիւն չկայ:

Փա՞ստ: Ահա, Սէվիւք հօճան ինք կը խոստովանի,—

«Քաղաքին (Էրզրումի) ցերեկները անյոյս, գիշերներն ալ ելեկտրականութեան պակասէն անլոյս ...» :

Ինչ սիրուն եւ յատկանշական քառեակ: Այս մէկ քառեակը, պայ Սէվիւք, Թուրք անցեալ եւ ապագայ ամբողջ քաղաքակրթութիւնը եւ Թուրք պատմութիւնը կը խտացնէ իր մէջ...

Իսկ Հայերու մասին թէ «միայն Դաշնակ fo-միթէնիները, վերջին նահանջին առթիւ տասներկու հազար անզէն Թուրք ջարդած են» տողերդ, ճամպազարդութեան մրցանիշը կը շահին :

Մէկ միլիոն ջարդուած Հայերու իբրեւ տոկոս, տասներկու հազար Թո՞ւրք, այն ալ անզէն.. Կ'երեւայ այդ տասներկու հազար Թուրքերուն եաթաղանները Հայ ջարդելէն բթացած ըլլալով, սրբելու ըրկած էին...

Որքան ալ իրականութեան հակասող ըլլան այդ տողերը, անոնք մեզի համար հաճոյառիթ են:

Մեզ, ջարդուողի նուաստութենէն հանելով՝ ջարդարարի պատուին կ'արժանացնեն ...

Եւ այս կուրերդութենէն վերջը, Սէվիւք Իսմայիլ իր գրութիւնը կը վերջացնէ « փրկենք մեր պատիւը» կոչականով :

Այո, արգատաշ Սէվիւք, պէտք է փրկէք ձեր պատիւը՝ քանդելով - փլցնելով, Թուրքիոյ մնացած միւս քաղաքներն ու գիւղերը: Ջարդելով - անճիտելով մնացած ափ մը կեավուրներն ալ...

Ալլահ վկայ, այս անգամ արեւելեան եւ արեւմտեան բոլոր ազգերը ծնրադիր, ձեր գլանցքը կը համբուրեն եւ ձեր օրհնութիւնը կը հայցեն...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները .—

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ «Հայկական ճարտարապետութիւնը», երկրորդ գիրք: Լոյս տեսաւ Հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութեամբ: «Նիւթեր հայկ. ճարտարապետութեան պատմութիւն» աշխատութեան այս երկրորդ գիրքը բաղկացած է չորս բաժիններէ .—

Ա.— Ուսումնասիրութիւնները ճարտարապետութեան ծագման եւ զարգացման մասին:

Բ.— Հայկ. ճարտարապետական առանձին յուշձաններու բնութագրման (Էջմիածին, Տեկոր, Զուարթնոց, եւն.) :

Գ.— Հեղինակի հնագիտական ուղեւորութիւններուն վերաբերեալ բոլոր յուշատետրերը, տեղեկագրերը եւ գիտական նշանակութիւն ունեցող նամակներ :

Դ.— Թորամանեանի կատարած հնագիտական պեղումներու տեղեկագիրները եւ Թանգարանային շինարարութեան վերաբերեալ նիւթեր :

Ժողովածուն կազմած եւ խմբագրած է Կ. Ղաֆառարեան :

ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՈՒՄԵԱՆԻ «Ընտիր երկեր»ը լոյս տեսած իր ծննդեան 70ամեակի առթիւ, Մարքսի — Էնկէլսի — Լենինի կաճառի հայկական մասնաճիւղի կողմէ: «Ընտիր երկեր»ու այս ժողովածուն Կ'ընդգրկէ Ստ. Շահումեանի 1902—1918 յօդուածները , նամակները եւ ճառերը :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— «Ձեր պահանջը նկատի կ'առնենք, ըսի, սակայն մէկպայմանով. Հայերէն թող բաժնուին»:

Մէկ կողմէ ես, միւս կողմէ անոնք, աշխատելով, Վրացիները Հայերէն զատեցինք :

Բանակցութիւնները բաւական երկարեցան , որովհետեւ Էնվէր փաշան գնդապետ Խալիտ պէյի (հանգուցեալ Խալիտ փաշա) հետ Ախլցխայի Իսլամները զիներ էին եւ Ախլցխան մեզի միացնելու համար, Վրացիներուն հետ կը կռուէին :

Միւս կողմէ կ'ուզուէր Կարսի սահմանագլուխը ընդարձակել այնպիսի ձեւով մը՝ որ Ալեքսանդրապոլի վրայ կարելի ըլլար տիրապետել:

Այն պահուն երբ հաշտութեան բանակցութիւնները կը շարունակուէին, մեր բանակը Հայերուն հետ կռիւի բռնուեցաւ: Տաժանելի կռիւ մը սկսաւ: Հայերը Անդրանիկ փաշայի հրամանատարութեան տակ կանոնաւոր զօրաբաժին մը ունէին: Կռիւին չորրորդ օրն էր. Վէհիպ փաշա ըսաւ .

— Հօճան (Եագուպ Շէվքի փաշա) հեռաձայնեց. նեղը մնացեր է. «Կարս կ'երթամ» ըսաւ.

Հինգերորդ օրը վերադարձաւ: Մեծ իրարանցումի մէջ էր եւ ջղայնացած.

— Ամա՜ն Խալիլ պէ՛յ, ըսաւ, ո՞ւր են սա՛ Հայերուն պատուիրակները, հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք, մարդիկը (հէրիֆլէր) սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան. ձեռքս 12000 հոգի կայ, ետեւս բնաւ պահեստի չունիմ: Մէհմէտը եթէ անգամ մը նահանջի սկսի, շունչերնիս էրզրումի մէջ կ'առնենք :

— Փաշա, ըսի, եթէ դուն այս վիճակով Հայերուն առջեւ ելլես, հաշտութիւն չըլլար: Գնա՛ բաղնիքդ առ, քունդ քնացիր, կէսօրէն վերջ կը տեսնուինք :

Կէսօրէն վերջ ժամը 4ին խնդալով եկաւ.

— Գործը լմնցաւ, հէրիֆները ցրուեցան, ըսաւ: Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են:

Օր մը Պոլսէն ստացայ ծածկագիր մը, որուն մէջ կ'ըսուէր .

— « Վրաստանի վարչապետ Գէդէչկորիի հետ տեսնուէ՛, սա՛ Հայերը մեր միջեւ բաժնենք» :

Պոյսոյ փափաքը ծիծաղելով հաղորդեցի (Գէդէչկորիի) : Հետեւեալ պատասխանը առի.

— Պէյ էֆէնտի, ահագին ռուս եւ օսմանեան կայսրութիւնները այս մարդոց հետ գլուխ չկրցան ելլել, իմ պզտիկ Վրաստանս ի՞նչպէս այս փորձանքները վրան կ'առնէ: Ասոնք Թիֆլիսի (Վրաստանի մայրաքաղաքը) մէջ 100ին 60 մեծամասնութիւն են :

Մենք Ախլցխան կ'ուզէինք, իսկ Վրացիները չէին տար: Իսլամ բնակչութեան դէմ կռիւ կը մղէին :

Հայերը ոտքի տակ առնելէ վերջ, կարգը Վրացիներուն եկած էր: Կառավարութեան հրամանով Վրաստանի կառավարութեն վերջնագիր մը ուղղեցի, 48 ժամ պայմանաժամ տալով :

Վէհիպ փաշա գիշերը Հայերուն հետ քարտէսի վրայ սահմանները գծելով կը զբաղէր: Վրացիներէն վրայ-ձգոց պատասխան մը առի: Իսկ Էնվէր փաշան հրամանատարին պատուիրած էր յաջորդ օրը Թիֆլիզի վրայ քալել, եթէ մեր ծանուցագրին դրական պատասխան մը չտրուէր.

Վրացիներուն հետ պատերազմիլը սիրտս չէր գար: Իսկ Ադրբէջանի Թուրքերը պարզապէս կ'զգաշէին մեզ եւ «աման ճար մը գտէք հասկացողութեան գալու համար», կ'ըսէին: Վրացիք Գերմանացիներէն օգնութիւն կը յուսային: Գէդէչկորին ալ Պերլին գացած էր: Օրխան Շէմսէտտին իբրեւ քարտուղար քովս կը գտնուէր: Գիշերուան ժամը 1ին զինքը կանչեցի եւ ըսի .

— Ահա մեր պատասխանը Վրացիներուն: Առ այս թուղթը եւ գնա դուռը զարկ, եթէ քնացած են արթնցուր եւ իրենց հաղորդէ հետեւեալը.—«Եթէ ժամանակ շահելու համար զրկած են այս պատասխանը, թող գիտնան որ մեր բանակը հրաման ստացած է վաղն առաւօտ իսկ Թիֆլիզի վրայ քալելու: Գիտեն որ անձնապէս կը համակրիմ իրենց. սակայնպարտականութիւն ունիմ կառավարութեանս հրամանը գործադրելու: Իսկ եթէ այդպէս չէ եւ որոշած են կռիւը ընդունիլ, ծանուցագիրը առ ետ բեր: Ցայտնէ նաեւ իրենց թէ իբրեւ բարեկամականվերջին գրաւական մըն է որ այս պատեհութիւնը կուտամ իրենց :

Վրաց հրամանատարն ու պատուիրակները գոյներնին նետած՝ վազելով քովս եկան: Մէջերնին շատ ջղային փաստաբան մը կար.

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(10)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՌԹԻՒ, այսօր, կիրակի, մեթրօն եւ հանրակառքերը պիտի բանին գրեթէ սովորականին պէս, համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով ընդհ. գործադուլի մասին: Թոշակաւոր շարժավարները (շոֆէօր) պիտի դադրեցնեն աշխատանքը, իսկ միւսները պիտի բանին: Սրճարանները, ճաշարանները, պանդոկները բաց պիտի ըլլան մասամբ: Կառախումբերը պիտի բանին սովորականինպէս: Թանգարանները գոց են: Թատրոնները փակ են ցերեկը: Երկու մեծ թափորներ սարքուած են, մէկը՝ Փլաս տը լա Նասիոնէն Պասթիյ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, միւսը՝ Զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն կողմէ, Պուա տը Պուլոնէրի մէջ: Զօրավարը աշխատաւորական ճառ մը պիտի խօսի այս առթիւ:

«ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ» սարքուած ժողովը տեղի ունեցաւ երէկ, շաբաթ, Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ ձախակողմեան (ոչ-համայնավար) մտաւորականներու եւ մասնակցութեամբ 125 ականաւոր ներկայացուցիչներու: Ֆրանսա ունի 60 պատուիրակներ, Անգլիա՝ 65, ուրիշ երկիրներ ալ՝ համաձայն իրենց կարողութեան: Ցառաջիկային տիեզերական համագումար մը պիտի հրաւիրուի, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը շրջաբերական մը ուղղելով օտար դեսպանութեանց, կը ծանուցանէ թէ արգիլուած է մտնել հետեւեալ շրջանները.— ամբողջ Պանաթի, Մոլտավիոյ եւ Տոպրուճայի նահանգները, այսինքն Սեւ Ծովու բոլոր ափերըեւ հարաւային - արեւելեան Ռումանիան, կարգ մը շրջաններ Թրանսիլավնիոյ եւ հարաւային Ռումանիոյ մէջ: Արգիլուած է մտնել նաեւ սահմանամերձ շրջանները, 30 մղոն տարածութեամբ, բացի Պուքրէշի արուարձաններէն: Այսպէս Ռումանիոյ գրեթէ 2/3ը կը փակուի օտար դիւանագիտական պաշտօնեաներուն առջեւ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ մասին նոր ծրագիր մը մշակած են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները: Պիտի առաջարկեն Ազգաժողովին խնամակալութեան տակ դնել Լիբիան, տասը տարիէն անկախ հռչակելու պայմանով, Անգլիոյ հոգատարութեան յանձնել Կիւրենիան, Իտալիոյ՝ իտալական Սոմալին, անգլեւեգիպտական Սուտանի կցել արեւմտեան Էրիթրէան, իսկ մնացեալը՝ Եթովպիոյ:

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՍԵԼԱՆԻԿ իջաւ 24 տարեկան ռումանացի ուսանող մը, Սթոյան Քորմ, որ մեկնած էր Թմշվարէն, ուրիշ ուղեւորներու հետ: Բոլորն ալ փախած են, իբրեւ հակաբոլշեւիկներ:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ նախկին «միւթէվէլլի»ն (մատակարար), Տիկին Արուսեակ Թոխման հազաւոր ոսկիի զեղծումներ կատարած է իր քարտուղարին՝ Կարպիսի հետ: Ընդհ. դատախազը հաստատած ըլլալով այս ապօրինութիւնները, ամբաստանեալները մօտերս պիտի դատուին Եղեռնադատ Ատեանին առջեւ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները յառաջ կը խաղան դէպի հարաւ, պաշարուած պահելով Շանկայը:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ինը Գերմաններ, որոնք փորձեր էին մաս մը ուրանիոմ ծախել տասը միլիոն մարքի (750.000 սթերլին):

300 ՀԱԶԱՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի մասնակցին անգլ. ամառնային ռազմափորձերուն, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ 18րդ սալօնը բացուեցաւ ուրբաթ օր, հանրապետութեան նախագահին կողմէ: Ցուցադրուած են օդանաւերու եւ սաւառնակներու բոլոր տեսակները, առաջին նմոյշներէն մինչեւ ամենավերջին կատարելագործումը:

ՓԱՐԻԶԻ 80.000 տնտես - դռնապաններէն (քոնսիէրժ) 20.000ը արձակուած են տանտէրներու կողմէ եւ մնացեալներն ալ անորոշութեան մատնուած: Տանտէրները շատ ծանր կը գտնեն ծախքերը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329 (353), զուից. Ֆրանք 83.45 (87.50): Նափոլէոն 4110, զուից. ոսկի 3880, սթերլին 4770, տոլար (20) 19.320, ձոյլ ոսկի 563.000 Ֆր.:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայթայթիչ՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ
68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33-22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփոլէթ) եւն., եւն.:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսի Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ 1915Ի ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս կիրակի, 1 Մայիս: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթ. պատ. Արատաւազդ արք.: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները, յարգելու համար մեր անմոռանալի զոհերու յիշատակը:

Նոյն օրը սարկաւագի աստիճան պիտի ստանան տարիներէ ի վեր եկեղեցւոյս մէջ ծառայող, Սուրէն Սարգիսեան, Փանոս Ուստուլիկեան, Գառնիկ Քնարեան եւ Արա Գէորգեան, իսկ Աւետիս Քիւփէլեան, Կարպիս Յակոբեան եւ Համբարձում պատուակալ դպիրի աստիճան պիտի ստանան:

ՀԱՅԱՋԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ շրջանին Ուրֆայի դիւցազնամարտին մէջ նահատակուած մեր անմահ հերոսներուն յիշատակը յարգելու համար, «Հայրենիք» ամսագրի 1947—1948 տարիներու հաւաքածոն կը նուիրեմ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան գրադարանին.— Ն. Մանուկեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Ցառաջ»ի խմբագրատունը:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳ ԱՆԹԵԼՈՎ.— Այս երկուշաբթի, 2 Մայիս ժամը 18.45էն մինչեւ 19.30 P.P. 315 Կրընոպլի ռատիոյէն պիտի երգէ Օր. Սիրան Տէր Կումսեան, երեք հայկական կտորներ, «Հայաստան», «Ծիրանի ծառ», «Կռունկ»: Présenté par Geo Mondrey, Dans Escale au Royaume de la Fantaisie:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ!

8 Մայիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին
ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌԻ

ներկայացման տոմսերը գրեթէ սպառելու մօտ են: Աճապարեցէք ձեր տոմսերը ապահովել կանխաւ սովորական վայրերէն: Մանաւանդ արուարձաններէն եկողներուն կը յանձնարարենք այդ:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ
151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ շրջանի բոլոր հայ հասարակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ շրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂԻ 625 Ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՊԻՏԻ ՉԶՂՉԱՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆի «Անտոք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այսերկուշաբթի, ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ՝ նուիրուած ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 2 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Colisée, սրահին մէջ (Bld. Dugommier):

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ

ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆՆԵՐ, ENGHIEN LA BARREի ՓԱՆՈՍԵԱՆ ԱՓԱՐԹԸՄԱՆՆԵՐԸ, 47 rue La Barre, կայարանէն (La Barre) յիսուն մէթրի վրայ: ՆՈՐ ՇԷՆՔԵՐ, ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ, նպաստաւոր առիթ մը կալուածատէր դառնալու համար:

Դիմել վերի հասցէին ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ եւ ՇԱԲԱԹ կէսօրէ վերջ:

ԾԱԽՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՍԸ

ԾԱԽՈՒ Է ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ՇԱՏ ԲԱՆՈՒԿ ՏԵՂ ՄԸ չքեղ վաճառատուն մը կօշիկի նորաձեւ կարգուսարքով, ՀԱՐՈՒՍՏ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՎ եւ յարակից բնակարանով: Դիմել BOTTIER A. ARSLANIAN, 4 Square des Postes, Grenoble:

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX
ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)
Téléphone : 15 et 105
Կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE
69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է
ETOILE d'ORIENT
ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԾԱՆՕԹ SALON DE THEՆ
15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ Ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փակլավա, քատայիֆ, թուլումպա, լոքմա, թրիկոնա, թերթ եւ հում քատայիֆ եւ մանաւանդ

Հեռաձայն Odé. 14-27:

Մաքուր սպասարկութիւն եւ մատչելի գիներ

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ
ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ
(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 3 MAI 1949 Երեքշաբթի 3 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5836–Նոր շրջան թիւ 1247

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՆԻ ԿԸ ԽՕՍԻՆ, ԿԸ ՊՂՏՈՐԻ

Անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին խաղաղութեան համար կատարուած փորձերուն, տեղական թէ միջազգային ձեռնարկներուն, դժուար թէ կարենան պայծառ եզրակացութեան մը յանդիլ:

Մանաւանդ երբ կը կարդան ճառերը, բանաւոր թէ դրաւոր: Եւ անոնց առթիւ հրատարակուած խորհրդածութիւնները, զարմանազան յայտնութիւններով:

Իսկապէս վտանգուած է խաղաղութիւնը:

Ահաւասիկ չորրորդ միջազգային համագումարն է որ տեղի կ'ունենայ, միեւնոյն մտահոգութեամբ:

Առաջինը գումարուեցաւ անցեալ տարի, Վրոցլաւի մէջ (նախկին Պրեսլաւ, կցուած Լեհաստանի):

Երկրորդը՝ Նիւ Եորքի մէջ, իբրեւ նախապատրաստութիւն երրորդին որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, ապրիլ 20—25, դղրդագին ցոյցերով:

Իսկ չորրորդը, դարձեալ Փարիզի մէջ, շաբաթ օր, ընդդէմ «Բռնատիրութեան եւ պատերազմի»:

Այս ալ նախաքայլ մըն էր — «Օր Դիմադրութեան», պատրաստելու համար համաշխարհային համագումար մը, քանի մը ամիսէն:

Ապրիլ 20ի համագումարը, թէեւ ներկայացուցչական, կը գտնուէր համայնավար կամ ուղեկից հոսանքներու տիրապետութեան տակ: Իսկ այս վերջինը, նոյնպէս ձախակողմեան, աւելի անկախ էր: Ուղղուած՝ ոչ միայն պատերազմին, այլեւ բռնատիրութեան դէմ:

Իր թռուցիկները եւ պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւնները ալ կ'ըսէին, — Խաղաղութիւնը կ'ապահովէ ազատութիւնը: Ազատութիւնը կ'ապահովէ Խաղաղութիւնը:

Այս խտացեալ նշանաբանով ալ կ'ուզեն ճամբան հարթել նոր, իսկապէս տիեզերական համագումարի մը համար:

Բայց ինչո՞ւ այս իրարանցումը, պիտի հարցնեն բարեմիտ մարդիկ: Եթէ իսկապէս վտանգուած է խաղաղութիւնը, համագումարներն են որ պիտի փարատեն վտանգը:

Պարզապէս անոր համար որ, ոչ միայն կառավարութիւնները, այլ եւ աշխարհի մտաւոր ուժերը յաճախ իրար չեն հասկնար, հիմնական հարցերու մէջ:

Այսպէս, Խաղաղութեան կուսակիցներու Համագումարը բոլորովին միակողմանի, միականի դիրք մը բռնելով, պատերազմի հրձիգներ կը մատնանշէր միայն Արեւմուտքի մէջ: Անոր համար խաղաղութեան ախոյեանը, ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան միակ ապաւէնը Խ. Միութիւնն է, իր արբանեակներով:

Նոր համագումարը, աւելի ազատամիտ եւ յստակատես, կը ձգտի փարատել կանխակալ կարծիքները, մատնանշելով իւրաքանչիւրին մեղքը: Զանազանելով ծուռն ու շիտակը:

Քննական — եւ բուն ընկերվարական — միտքն էր որ կ'արտայայտուէր այս անգամ, դատապարտելով բոլոր բռնութիւնները ու շահագործուծումները անխտիր:

Ճիշդ է որ տրտունջներ լսուեցան, եւ աղի-լեղի խօսքեր փոխանակուեցան, երբ ասու ու ան կը բաղդատէին ամերիկեանեւ խորհրդային կարգուսարքը:

Բայց, ժողովը վարակուած չէր քարացած պատգամներ արձակելու մեղքով:

Նոյնիսկ Ատլանտեանի դաշինքը քննադատողներ եղան: Մ. Նահանգներու ցեղային խտրութեանց խնդիրն ալ յուզուեցաւ:

Բայց, ժողովը այնքան միամիտ չէր որ «Խ. Միութիւնը դրախտ, Մ. Նահանգներն ալ դժոխք» նկատէր, ինչպէս դիտել կուտար ամերիկացի գրագէտ մը:

Եթէ միայն այսպիսի տարրական դիտելիքներու մասին համաձայնէին, խաղաղութեան ճամբան շատոնց գտնուած կ'ըլլար:

Դժբախտաբար թխածոյ քարոզներ են որ կ'արտասանուին որոշ հոսանքի մը կողմէ:

Կան գլուխներ, բերաններ, գրիչներ որոնք բան գործըրած են անդադար խօսիլ: Եւ քանի կը խօսին, այնքան կը պղտորի, կը թունաւորուի մթնոլորտը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ

Ամէն իրիկուն, անհամբեր, կ'անցնիմ ռատիօ Երեւանի առջեւ, լսելու համար հայրենիքի ձայնը:

Հպարտ եմ այդ պահուն որ հայերէն կը լսեմ միջազգային այդ մեքենայէն: Իմ անոյշ լեզուս չեմ փոխեր աշխարհի ամէնէն հեշտալուր երաժշտութեան հետ:

Երեւանն է խօսում...: Երբեմն օտարոտի շեշտով մը, կարծես ռուս ըլլար խօսող օրիորդը: Բայց երբ լարեմ ականջս ու բարի կամքս, կը զգամ որ Մեսրոպեան բարբառը կը զարնուի ալիքներուն, գալ մեզի ըսելու համար թէ ողջ է ինք, սահմանէն ասդին, թէ անդին:

Լսածս կ'ըլլայ, ընդհանրապէս, վիճակագրական զեկուցում, յաճախ ամբողջ «Ս. Ս. Ռեսպուբլիգաների Միութեան» մասին:

Առջի օր քսան վայրկեան համբերութեամբ լսեցի տեղեկութիւններ եղջիւրաւոր անասուններու յառաջդիմութեան մասին: Անոնց «արագ աճման կամ տոհմային անասունների երախատրութեան, մասսայական եւ տոհմային անասնապահութեան կարգ մը տեխնիկական» մանրամասնութիւնները: Հազիւ կրցայ նիշել կոլխոզներու արտադրութեան թիւերը, 1949ին 28 միլիոն, 1950ի համար նախատեսուած 39 միլիոն եւայլն: Ոչինչ՝ ներգաղթի եւ ուրիշ անմիջական հոգերու մասին:

Գործիքը երբ կը փակէի, յիշեցի Շանթի մէկ խօսքը, իր փիլիսոփայութեան դասաւանդութեան ատեն.— Քանթի փիլիսոփայութենէն կաթիլ մը մեղր ծծելու համար, պէտք է մէկ քիլօ փայտեղջիւր (քէչէ պույնուզի) ծամել»:

ՍՕՍԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (23Ապրիլ).—

Առջի գիշեր համայնավար գրգռիչներ դաղտնօրէն Պէյազիտի նամակատան ետեւ, Էրզուրում լիսէին ընթարցաւարտներու ընկերակցութեան կեդրոնը պատին վրայ փակցուցած են թռուցիկ մը որ յանձնուած է ապահովութեան իշխանութեան:

Թռուցիկին վրայ սա տողերը կը կարդացուին.

— « Թուրք երիտասարդութիւն, համայնավարութիւնն է այն միակ ճամբան որ բարօրութեան պիտի առաջնորդէ երկիրը: Իւրացուցէք համայնավարութիւնը եւ հաւատացէք անոր: Թուրքիոյ մէջ համայնավարութիւնը պիտի տեղաւորուի: Կեցցէ համայնավարութիւնը, անկցի՛ դրամատիրութիւնը »:

Ուսանողական ակումբին տնօրէնը Նիհատ Ադսոյ, որ դէպքը առաջին անգամ հաղորդեց Ապահովութեան իշխանութեանց, այս մասին հետեւեալը ըսաւ.— Ակումբին մէջ գիշերող ուսանողներէն ոչ մէկը նման ստորին արարք մը գործելու ընդունակ է: Մեծապէս հաւանական է որ դուրսէն ըլլան թռուցիկը փակցնողները, որովհետեւ ոստիկանութիւնը ստուգած է որ պատին վրայ կախուած թռուցիկը բնաւ չէ ծալլուած, լրագրի թուղթի մը միջեւ բերուած է:

Միւս կողմէ, քննութիւնը կը խորացուի Կազի Օսման փաշա միջնակարգ վարժարանի ուսուցիչ Սավֆէթ Թօփչուօղլուի մասին, որ ձերբակալուած էր՝ համալսարանի շրջանակներուն մէջ համայնավար քարոզութիւն ընելուն համար:

★ Իզմիրի մէջ ձերբակալուած են Մուսթաֆա եւ Եուսուֆ անուն երկու երիտասարդներ, որոնք համայնավար քարոզութիւն կ'ընէին: Եուսուֆ սրճարանի մը մէջ թերթ կարդացած պահուն երբ Սթալինիլուսանկարը կը տեսնէ, կ'ըսէ.— « Մատաղ ըլլամ այս հայրիկին, ան պիտի փրկէ մեզ»:

Մուսթաֆա ալ սրճարանի մը մէջ Սթալինի լուսանկարին նայելով ըսած է.— «Համայնավարները պիտի նուաճեն բովանդակ աշխարհը, Թուրքիա ալ պիտի դան: Այն ատեն ոստիկան պիտի ըլլամ եւ մտրակ պիտի շաչեցնեմ ժողովուրդին կռնակին: Ես արդէն Լենինեան եմ եւ երբ տղաքս 6 տարեկան ըլլան Ռուսիա պիտի դրկեմ »:

ԴԷՊԻ ԹԷՀՐԱՆ ճամբայ ելան 19 ամերիկացի մասնագէտներ, ուսումնասիրելու համար Իրանի ընկերային եւ տնտեսական պայմանները: Ճամբան կանգ առին Պոլսոյ մէջ:

Ցոյցեր եւ ճառեր Մայիս Մէկի առթիւ

ՓԱՐԻԶԻ ԹԱՓՈՐՆԵՐԸ

Կիրակի օր ամէն տեղ աւանդական ցոյցերով կատարուեցաւ Մայիս Մէկի տօնը, առանց տեղի տալու ծանր դէպքերու: Միայն Լոնտոնի եւ Պերլինի մէջ ընդհարումներ պատահեցան ոստիկանութեան հետ:

Փարիզի մէջ կազմուած էին երկու թափորներ, նախաձեռնութեամբ երկու հակամարտ ճակատներու: Առաջինը կազմակերպած էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, հովանաւորութեամբ համայնավար կուսակցութեան, Նասիոնի հրապարակէն Պասթիյ: Ցոյցին չէր մասնակցեր Բանուորական Ուժը (F. O.) որ բաժնուեցաւ 1947ին: Նմանօրինակ ցոյցեր կազմակերպուած էին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Փարիզի մէջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած թափորը տեւեց չորս ժամ, երգերով, նուագախումբերով, եւ մարտական նշանախօսքերով: Կը մասնակցէին պատուիրակութիւններ բոլոր բանուորական եւ արհեստակցական Միութիւններէն, տեղական թէ օտար: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը, Պընուա Ֆրաշոն, փառաբանելով աշխատաւորութեան յաղթանակները եւ Խ. Միութիւնը:

Նշանատախտակներուն վրայ կ'երեւային հետեւեալ վերտառութիւնները.— «Մենք երբեք պիտի չհպատակինք ամերիկեան օրէնքներուն», — « Հիւլէական ռումբ չենք ուզեր».— «Ոչ մէկ վարկ պատերազմի համար, աւելցուցէք աշխատավարձքերը», եւայլն:

★ Զօր. տը Կոլի ցոյցը տեղի ունեցաւ Պուլոնյրի անտառին մէջ: Կարգ մը թերթեր հարիւր հազարէն աւելի կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը: Զօրավարը ճառ մը խօսելով, հերքեց այն մեղադրանքները թէ ինք դիկտատուրա հաստատել կ'ուզէ: «Ես անձնական իշխանութեան տէր էի հինգ տարի, եօթը ամիս եւ հինգ օր եւ հրաժարեցայ ինքնակամ»: Յետոյ յայտարարեց.

— « Ֆրանսայի ժողովուրդը պէտք է ամէն գնով հաշուեյարդարի ենթարկէ անջատական շարժումը (համայնավարութիւն): Համայնավարութիւնը կեղ մըն է Ֆրանսայի սրտին վրայ: Կան կարգ մը ապահովութեան միջոցներ զորս պէտք է ձեռք առնենք: Օրինակ, պէտք չէ թոյլ տանք որ համայնավարները ապօրինաբար իրենց իշխանութեան տակ առնեն արհեստակցական միութիւնները, որոնք իրենց ամրոցներն են»:

Խօսելով քաղաքական հարցերու մասին, զօրավարը նորէն դանդատեցաւ թէ կառավարութիւնը «Ֆրանսայի շահերը զոհեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի տեսակէտներուն, գերմանական հարցին մէջ: Յետոյ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը «Ֆրանսայի դուռներուն առջեւ կը կառուցանէ կայսրութիւն մը որու նմանը աշխարհ չէ տեսած տակաւին: Հայրենիքը վտանգի տակ է, իսկ ներկայ կառավարութիւնը — քլորոֆորմի խմբակցութիւնը — կը փորձէ համոզել մեզ թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'երաշխաւրէ ամէնուն ապահովութիւնը: Եթէ Ֆրանսա յարձակում կրէ, դաշինքը ինքնին ոչ մէկ ապահովութիւն կ'ընծայէ: Ատլանտեանի դաշինքին արժէքը կախում ունի տրուելիք զէնքերէն եւ ընդհանուր պաշտպանութեան մէջ մեզի ինկած բաժինէն»:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մայիս Մէկի առթիւ ընդհարումներ պատահեցան Լոնտոնի մէջ, համայնավարներու եւ ոստիկանութեան միջեւ: Կառավարութիւնը արգիլած էր հրապարակային ցոյցերը, շաբաթներ առաջ, բայց համայնավարները փորձեցին թափոր մը կզմել: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ցրուեց: Երկու ժամ վերջը նոր թափոր մը կազմուեցաւ, հարուածներ փոխանակուեցան, դրօշներ պատռուեցան, եւ ի վերջոյ օգնական ուժ հասնելով բարեկարգութիւնը վերահաստատեց:

Պերլինի մէջ ալ դէպք մը պատահեցաւ, երբ արեւմտեան շրջանէն բանուորներ կը փորձէին ցոյց մը կատարել ռուսական շրջանին մէջ:

Մոսկուայի տօնակատարութեան ներկայ էր սպարապետ Սթալին: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ աւելի քան մէկ միլիոն բանուորներ կը մասնակցէին թափորին: Այս առթիւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ մառէշալ Վասիլեւսկի օրակարգ մը հրատարակած էր որ կ'ըսէր.— «Խ. Միութիւնը յարատեւօրէն կը հետապնդէ խաղաղութեան եւ բարեկամութեան քաղաքականութիւն մը ժողովուրդներու միջեւ, մինչ Մ. Նահանգներու վարիչ շրջանակները պատերազմ յարուցանել կ'ուզեն»: Յայտարարութեան համաձայն, Ատլանտեանի դաշինքը «անժխտելի ապացոյցն է» այս քաղաքականութեան, «ամէնէն առաջ ուղղուած Խ. Միութեան դէմ»:

Պելկրատի մէջ, մառէշալ Թիթօ ժողովրդական ցոյցին ներկայ եղաւ ամբողջ եօթը ժամ: Կը մասնակցէին 200.000 հոգի: Այս առթիւ հրատա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Ա.

Լուսաշող առաջ մը, որ յանկարծ կը յայտնուի Հայոց երկնակամարը պատռող խաւարին մէջէն, աւետելու համար վաղուան արշալոյսը՝ ո՛րուն հաւատացող ու յառաջապահ վկան է ինք:

Հրաշք առաջ մը, որ ոչ միայն չի մեղմանար, տակաւ առ տակաւ չի նուաղիր եւ աղօթարանը բացուելուն չանհետանար, այլ կ'ընդլայնի, կը խոշորնայ, կը զօրանայ, ինքն իսկ բերելու համար բոցավառ արշալոյսը՝ որուն աւետարերն եղաւ:

Իր ժողովուրդը այնքան կարօտ է լոյսի, այնքան խոր պաշտամունք ունի լոյսի, որ իր խաւարին մէջ իսկ իր կարօտով մնացած է մեծ, բնազդաբար դիտակցելով կորուսած ու վերագտնելիք լոյսին չքեղ դեղեցկութեան:

Այսօր, երբ երկրորդ դարադարձն է Մխիթար Աբբահօր մահուան, երբ ժամանակին ընծայած լայնատեսիլ դիտարանէն կը նայինք մեծ Սերաստացիին կեանքին ու գործին, չենք կրնար հիացումի բացագանչութիւն մը չարձակել ոչ միայն իր գործին, այլեւ իր հեռատեսութեան, իր խորթափանց մտքին վրայ:

Մխիթարի արժանիքն այն չէ միայն որ ուղած է լոյս տալ այս լուսապաշտ ժողովուրդին, այլ մանաւանդ այն որ կանխատեսած է, ուղած ու դիտցած է ընել այնպէս՝ որ այդ լոյսը հանապազօրեայ ըլլայ, տեւական ըլլայ, անչէջ մնայ:

Ակնբախ եւ բացայայտ է որ այսօր իսկ Մխիթար ներկայ է հայ մտաւոր կեանքին մէջ: Իր չունչը կը սաւառնի տակաւին հայ մտքին վրայ, նոյնիսկ անոնց մէջ՝ որոնք անտարբերութեամբ կ'անգիտանան կամ յանուն տարօրինակ արդիականութեան մը կ'անտեսեն դինքը, իր դրոշմն ու իր չունչը:

Պահ մը մէկդի դնելով իր եւ իր Միաբանութեան գործունէութեան այլազան ճիւղաւորում – ները եւ ծանրանալով միայն լեզուականին վրայ, պիտի խոստովանինք թէ այսօր ունինք աշխարհաբար մը՝ որուն հիմն ու ազդիւրը Սերաստացին է:

Աշխարհաբարի սկիզբ նկատուած «Վէրք Հայաստանի»ն չկար տակաւին, երբ Մխիթար ժողովուրդի լեզուի մասին կը մտածէր եւ նախաքայլերը կ'առնէր զայն կազմաւորելու, ձեւաւորելու, իրական լեզու մը դարձնելու համար:

Ան պայծառ նախատեսութեամբ մը համոզուած էր որ « ի դրոց բարբառ»ը նախնեաց ու դասական մատեաններէն դուրս չէր կրնար գալ այլեւս: Զեռագիրներու էջերուն եւ հնօրեայ մագաղաթներու ծալքերուն մէջ պիտի պահէր իր մասունքի սրբութիւնն ու վեհ չքեղութիւնը: Բայց հոն պիտի արձանանար վերջնապէս, չէր կրնար վերակենդանանալ ու կրկին թաւիլ ժողովուրդի շրթներուն վրայ՝ ուր նոր բարբառ մը ծլամէրարդէն:

Մխիթար Աբբան ըմբռնած էր որ իր ուխտելիք լոյսին գործիք ու միջոց չէր կրնար ծառայել դրաբարը: Ընդհակառակն զայն վերստին կեանքի կոչելու փորձը արդելք պիտի ըլլար իր երազին իրականացման, լոյսին տարածման եւ տարուելիք հսկայ աշխատանքը յուսալիօրս վառնուած:

Անշուշտ հարկ էր դուրգուրալ նախնեաց դանձերուն, դիրքին ու մագաղաթին վրայ: Անոնց պահպանումը սրբազան պարտք մըն էր, բայց նպատակ ու վախճան չէր: Կար լոյսը նորոգելու, նոր լոյսը բաշխելու, բուռ առ բուռ սփռելու, ծարաւ հայ հոգին ողողելու իր երազը: Ատոր համար նոր գործիք մը, նոր միջոց մը պէտք էր: Կար ահա, ժողովուրդին չրթներուն վրայ ծլած նոր բարբառը: Կը մնար ձեւաւորել՝ կազմել, կարգի դնել զայն ու գործածել:

Եւ արդ կշռեցէք արժէքը Մխիթարի խորաթափանց ըմբռնումին եւ ըսէք թէ պիտի ունենայի՞նք մեր աղուոր, մեր կայտառ արդի աշխարհաբարը, եթէ ան ցոյց տուած չըլլար ուղին եւ գծած արահետը: Ձափեցէք ճամբան ժէ. դարու խարխափող լեզուէն մինչեւ մեր օրերու հասուցած – քայլ լեզուն եւ ըսէք թէ կարելի՞ է մեր հոգիին խորը դէթ չի՛ մը երախտիք չունենալ Սերաստացի վանահօր համար, որ հսկեց անոր նախնական քայլերուն վրայ:

Թերեւս առարկուի որ տակաւին կարծուածին չափ կազմուած չէ աշխարհաբարը եւ անիչխանական դիծեր կան իր քերականութեան, ուղղագրութեան կամ համաձայնութեան մէջ, որոնք կը տարբերին համաձայն գրողին գրչին ու քմահաճոյքին:

Այս պարագան երեւութապէս ճիշդ է միայն եւ բան չի պակսեցներ աշխարհաբարի արժէքին՝ որ ջղուտ է, ճկուն, յստակ եւ աստակ՝ ունէ դասական ճշդիւտ հարազատութեամբ եւ երանգաորումներով արտայայտելու: Լեզուական հիանալի գործիք մըն է, հասած արդէն լիակատար արբունքի մը, տրամաբանական կազմաւորումի մը, մանաւանդ վերջին քառորդ դարու պանդխտութեան մէջ, չնորհիւ եւ ի փառս ափ մը նեղչնչուկ ազգի, որ ինքզինքը կը գտնէ ամէն կողմէ շրջապատուած ուրիշ ազգերով, որոնք իրենց հարիւրաւոր տարիներու գրական աւանդութիւնն ունին:

Ասիկա ուրիշ կերպով ալ կ'ըսենք՝ ըսելով թէ Մխիթարեան Միաբանութիւնը ստեղծեց ոչ միայն իր գործը, այլեւ իր գործիքը:

Ասոր համար ալ ան կը մնայ ոչ միայն մեծ անուն մը մեր պատմութեան մէջ, այլ ամենէն ներկայ ու ամենէն կենդանի ուժերէն մին մեր ներկայ կեանքին մէջ:

Ան կը մնայ ոչ միայն մեծ անուն մը մեր պատմութեան մէջ, այլ ամենէն ներկայ ու ամենէն կենդանի ուժերէն մին մեր ներկայ կեանքին մէջ:

«Ազգիւ Հայերը» եւ մենք

Անգամ մըն ալ կրկնենք այն, ինչ որ սեւով ճերմակի վրայ կը պատգամէր մեզի Փարիզի հայմայնավար օրգանը :

— « ԱՍԵԼ ԵՆՔ, ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԿՐԿՆԵՆՔ, ՈՐ ՀԱԿԱՍՈՎԵՏ»ԼԻՆԵԼ՝ ՀԱՑ ՄԱՐԴՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ Է ՀԱԿԱՀԱՑ ԼԻՆԵԼ»:

Նոյն «Ժողովուրդ»ը իր 1948 Մարտ 1ի խմբագրականով կը գրէր·

— « Այնքան ժամանակ, որքան ժամանակ որ արտասահմանեան հայ խմբագիրը համոզում չի դոյացրել, որ Երեւանը Մոսկուա է եւ Մոսկուան Երեւան, չի կարող յօգուտ հայութեան լիսօսել, ոչ էլ գործել » :

Զայնակցելով «Ժողովուրդ »ի՝ Պէյրութի հնչակեան օրգանը՝ «Արարատ»՝ «կայսերապաշտական լրբութիւն» խորագրին տակ խօսելով Ամերիկացիներու եւ անոնց «ծաւալողական» ծրագիր – ներու մասին, իր 1948 Նոյեմբեր 2ի թիւով կը գրէր·

— « Եղկելի արարածներ··· Բայց տեսնենք, թէ տունին ծրագիրները պիտի երթա՞ն արդեօք չուկային մէջ: Գաղափարը կարելի՞ է բանտել : Կը կարծեն, որ Սովետական Միութիւնը կ'ապրի իր սահմաններո՞ւն մէջ միայն: Ողորմելիներ··· Սովետական Միութիւնը կ'ապրի ժողովուրդներու սրտերուն մէջ: Սահմանադրութ եւ պատնէշ գործիւն չունին եւ չեն կրնար ունենալ Սովետ· Միութեան եւ ազատատենչ մարդկութեան մի – ջեւ»:

Ապացոյց — այն «հրթիռ»ները, որ կ'արձակուին հոս ու հոն ···

Անդրանիկ Աբաճեան անուն խլէզ մը՝ իբրեւ բոլշեւիկ ցուցարար՝ Պէյրութի Պատժական Ատեանին կողմէ 1949 Մարտ 15ին՝ ամսուան մը բանտարկութեան կը դատապարտուի: Երբ դատաւորը դատավճիռը կը կարդայ, մեր «արի»ն, բուն իսկ դատասրահին մէջ, դատաւորի երեսին կը պոռայ·

— « Անկա՛խ բրիտանական կայսերապաշտութիւնը: Կեցցէ լիբանանեան համայնավար կուսակցութիւնը» («Ազդակ», 16 Մարտ 1949):

1949 Փետրուարին Սուրեան անուն Հայ մը , ուրիշ երեք տեղացիներու հետ (Եուսուֆ Սիւլէյման, Մ· Ջէբի Պեսիմ եւ Հիւսէյն Շիպիլի), համայնավար ծանր յանցագործութեանց մէջ բռնուելով, կը կախուի Պաղտատի մէջ···

Մէկ – երկու չաբաթ առաջ հեռագիրները նոյն Պաղտատէն կը յայտնէին Գահիրէի արաբ թերթերուն, որ իշխանութիւնները Հայերու քով գաղտնի տպագրական կազմածներ եւ արդիլուած զրականութիւն երեւան հանած են···

Գաղութէ գաղութ, ղուրնայով եւ թմբուկով, դիմաւորութեամբը սքեմակիր կղերականներու , Նոյեմբեր 29 կը տօնակատարենք եւ խորհրդային կարդերը կը փառաբանենք ···

Գահիրէի ռամկավար պաշտօնաթերթը մեղի հետ խօսելու եւ դործակցելու համար՝ պայման կը դնէր, որպէսզի մենք կանխապէս ճանչնանք խորհրդային կարգերը ···

Իր 1949 Փետրուար 12ի խմբագրականով կ'ազդարարէր «Արեւ» ·

— « Դաշնակցութիւնը պէտք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անկախաբար վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան :

Ոչ մէկ պայքար բոլշեւիկ վարչաձեւին դէմ: կարճ, յստակ, տրո՛շ···

Այս էր իր հրամանագիրը մեզի ···

Եւ այլն, եւայլն, եւայլն ···

Ու կը դառնանանք, երբ «Տէյլի Նիուզ Փոստ Տիսփէչ»ները իւրաքանչիւր աշխարհի կը հեռաստուեն·

— « Համաձայն Ուոշինկթընի հասած տեղեկութեանց, Ս· Միութիւնը իր աշխարհածաւալ լրտեսական ցանցին համար կը գործածէ մասնաւորաբար Հայերը, որոնք ցրուած են աշխարհի բոլոր կողմերը (« Արեւելք», 11 Մարտ 1949):

Կը զարմանանք, երբ «Թայմզ»ի Գահիրէի Թղթակիցը 1949 Յունուար 29 թուականով կը հեռագրէ իր Թերթին·

— « Լիբանան աւելի ստուար թիւով համայնավարներ կը հաշուէ իր մէջ, քան միւս արաբ երկիրները, իրրեւ հետեւանք այն իրողութեան, որ Հայերը ենթակայ են խորհրդային քարոզչութեան:

«Ինէթ» կը հռչակենք Միութիւնները, երբ անոնք, մեր խենթ եւ հայասպան արարքները վկայագրելով, մեր մէջ կը տեսնեն.—

«Համայնավար վարչաձեւին հանդէպ արդէն իսկ սարկացած տարրեր» («Զայն Փարիզի», 3 Մարտ 1949):

Արժանի լրջութեամբ չենք առներ այն աղաղարտութիւնը, որ Ֆրանսայի ներքին գործոց նախարարը՝ ընկերվարական Ժիւլ Մոք — եւ բոլոր Ժիւլ Մոքերը մնացեալ բոլոր երկիրներու մէջ — Ազգային ժողովի 1949 Յունուար 1ի նիստին մէջ կ'ուղղէր մեղի՝ ամենազգի օտարական հիւրերուս·

— « Օտարականները պէտք չէ խառնուին մեր ներքին գործերուն («Ցառաջ», 4 Յունուար 1949):

Այս բոլորը լսելով ու տեսնելով եւ յամառաբար սուտ խենթ ձեւանալով՝ Փարիզի համայնավարթերթուկը՝ «Զայն Փարիզի»՝ ի պատասխան Ս· Միութեան ամբաստանութեանց՝ իր 1949 Մարտ 6ի խմբագրականով կը գրէր·

— « Ո՞վ է որ Պ· Միութեան դրպանը դրաւ այն ցանկը, զոր ան կարդաց Ազգային ժողովին: Ահա այսհարցն է, որուն պատասխանը կը սպասէ ամէն ազնիւ Հայ, ամէն հայրենասէր եւ խղճամիտ մարդ» :

Բայց միթէ՞ պարզ չէ, թէ ո՞վ եւ ի՞նչպէս ամէն կարգի «ցանկ»երը Միութիւններու, «Թայմզ»երու, Ժիւլմոքերու, «Տէյլի Նիուզ Փոստ Տիսփիչ»ներու եւ պաղտատի ու Պէյրութի դատաւորներու դրպանը կը դնէ ···

« Մատնութիւն» բառին իմաստը մեկնաբանելով՝ «Արեւ» իր 1948 Հոկտեմբեր 8ի խմբագրականով կը գրէր·—

« ··· Մատնութիւն բառը կր նշանակէ թաղուն պահուած բանի մը եւ դործուած արարքի մը մատնանչումը, լրատուութիւնը » :

Ճիշդ է միանգամայն ···

Արաճեանները գաղտնի ոչինչ չեն ըներ, այլ իրենց մտքին ու սրտին մէջ ծածկածը կը յայտնեն յանդուգն ու ամբարտաւան ձեւով մը, որ կը զարհուրեցնէ ամէն ազնիւ հայ:

*Ինչո՞ւ կը գրեն ու կը խօսին այսպէս

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԵՐՆԵՐ

ԽՍԻԼ ՄԼՃՈՒՆ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

— Ասիլ ոչ, բայց, Աքսու Փոտմեի միրձին մէջ տեղատիւնի ձեր ընկերները պիտի սիրայօժար ընդունին ձեզ իրենց տաքուկ հիւրանոցը։ Ասիկա անհաւատալի է, որ ձեզ հետ ոչինչ չունիք։ Ես ձեզի կրնամ տալ ինձի համար պատրաստուած ամէն բան։ Իմ ձիերս ալ ձեզ կրնան տանիլ։ Ես ձեզ կրնամ ապահովել, որ ոչ ոք ձեզ պիտի հարցնէ, թէ ինչո՞ւ եկած էք։ Ամէն մարդ գիտէ, որ Ասիլ Խանը ինձ հետ ամէն տեղ կրնայ երթալ։

Ասիլ Խանի ձայնը կը դողդողար, երբ կը խօսէր։ Ան ամէն անգամ, որ ինքզինքը յուզուած կը զգար, կը սկսէր դողդողալ։ Ան ուզեց ինքզինքը հանգստացնել, որպէսզի կարենայ պատասխանել։

— Ես կը շնորհակալ եմ ձեր առաջարկին համար, պարոն Ասիլ, բայց ես չեմ կրնար ընդունիլ զայն։ Ես ունիմ ուրիշ ծրագիրներ։ Ես պիտի երթամ Ուրֆա, ուր ինձ կը սպասեն իմ ընկերները։

Ասիլ Խանի դէմքը յանկարծ մթնեցաւ։ Ան ոտքի ելաւ, ապա նորէն նստեցաւ, ինքզինքը հանգստացնելու համար։ Ան ձեռքը երկարեց Ալիին եւ ըսաւ.

— Ալի, ես կ'ուզեմ, որ դուն ինծի ճշմարտութիւնը ըսես։ Ինչո՞ւ այս աղջիկները կ'ուզեն երթալ Ուրֆա։ Ինչո՞ւ անոնք չեն ուզեր մնալ հոս, ուր ամէն ինչ ունին։ Ինչո՞ւ անոնք կ'ուզեն երթալ այնտեղ, ուր ամէն ինչ կը պակսի։

Ալի ուսերը վերցուց։ Ան չէր գիտեր, թէ ինչ պատասխան տար։ Ան գիտէր, որ Ասիլ Խանը կրնար ամէն ինչ ընել, որպէսզի աղջիկները չմեկնին։ Ան գիտէր նաեւ, որ Ասիլ Խանը կրնար ամէն ինչ ընել, որպէսզի աղջիկները մնան։ Ալի չէր ուզեր, որ Ասիլ Խանը ամէն ինչ ընէ, որպէսզի աղջիկները մնան։ Ան գիտէր, որ Ասիլ Խանը ամէն ինչ կրնայ ընել, որպէսզի աղջիկները մնան։ Ալի չէր ուզեր, որ Ասիլ Խանը ամէն ինչ ընէ, որպէսզի աղջիկները մնան։

— Ասիլ ոչ, բայց, Աքսու Փոտմեի միրձին մէջ տեղատիւնի ձեր ընկերները պիտի սիրայօժար ընդունին ձեզ իրենց տաքուկ հիւրանոցը։ Ասիկա անհաւատալի է, որ ձեզ հետ ոչինչ չունիք։ Ես ձեզի կրնամ տալ ինձի համար պատրաստուած ամէն բան։ Իմ ձիերս ալ ձեզ կրնան տանիլ։ Ես ձեզ կրնամ ապահովել, որ ոչ ոք ձեզ պիտի հարցնէ, թէ ինչո՞ւ եկած էք։ Ամէն մարդ գիտէ, որ Ասիլ Խանը ինձ հետ ամէն տեղ կրնայ երթալ։

Ասիլ Խանի ձայնը կը դողդողար, երբ կը խօսէր։ Ան ամէն անգամ, որ ինքզինքը յուզուած կը զգար, կը սկսէր դողդողալ։ Ան ուզեց ինքզինքը հանգստացնել, որպէսզի կարենայ պատասխանել։

Ալի ուսերը վերցուց։ Ան չէր գիտեր, թէ ինչ պատասխան տար։ Ան գիտէր, որ Ասիլ Խանը կրնար ամէն ինչ ընել, որպէսզի աղջիկները չմեկնին։ Ան գիտէր նաեւ, որ Ասիլ Խանը ամէն ինչ կրնայ ընել, որպէսզի աղջիկները մնան։ Ալի չէր ուզեր, որ Ասիլ Խանը ամէն ինչ ընէ, որպէսզի աղջիկները մնան։ Ան գիտէր, որ Ասիլ Խանը ամէն ինչ կրնայ ընել

բակուած յայտարարութիւն մը կը ձաղկէ Կոմին-Ֆորմին «հրէշային զրպարտութիւնները»:

Վիէննայի ցոյցերուն կը մասնակցէին 150000 ընկերվարականներ եւ 20 հազար համայնավարներ: Հռոմի մէջ թափոր կազմեցին 70 հազար բանուորներ: Թէլ Ավիվի մէջ (Իսրայէլ) թափորին կը մասնակցէին 25 հազար հոգի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ օրերու խնդիր է, համաձայն վերջին լուրերու: Թուականը պիտի որոշուի համախորհուրդ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ: Կ'ըսուի թէ Ռուսերը նոր պայմաններ չեն առաջարկած: Պաշարման բարձումով ճամբան պիտի հարթուի Զորս Մեծերու ժողովին գումարման համար.— Ամերիկացի թղթակից մը, Փիրսրն, որ մասնագէտ է շռնդալից լուրերու, առջի օր Նիւ Եորքի անթելէն հաղորդեց թէ Սթալին տրամադիր է Փարիզ գալու, լայն խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար նախագահ Թրումընի եւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն հետ:

«ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ» սարքուած ժողովին մէջ, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ օր, նախ Սորպոնի, յետոյ Զմեռնային Մարզարանին մէջ, որոշուեցաւ համաշխարհային ժողով մը հրաւիրել քանի մը ամիսէն: Մարզարանի ցոյցին կը մասնակցէին 15—20.000 քաղաքացիներ: Այս առթիւ կարգ մը անախորժութիւններ ալ պատահեցան: Ամերիկացի դիտնական մը, Տոքթ. Քարլ Քէմփթըն, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պէտք է պահեն հիւլէական ռումբին գաղտնիքը, ցորչափ Խ. Միութիւնը չընդունիր առաջարկուած հսկողութիւնը: Շատեր քրթմնջեցին եւ սուլեցին, այս յայտարարութեան առթիւ: Յետոյ մէկը տեղէն ցատկելով, ուզեց խօսիլ յանուն Անիշխանական Դաշնակցութեան: Իր ընկերներն ալ սկսան յառաջանալ դէպի բեմը: Նախագահը տրամադիր էր խօսք տալու, երբ միւս ծայրէն թրոցքիականները սկսան աղմկել: Ի վերջոյ խօսելու հրաւիրուեցաւ Աշխարհի Քաղաքացին, Կերի Տէյվիս, որուն առջեւ փակուած էին անցեալ շաբթուան համագումարին դուռները: Ժողովին մէջ խօսուած ճառերը առհասարակ պատերազմիվտանգին պատասխանատու կը համարէին ոչ միայն դրամատիրական երկիրները, գլուխն ըլլալով Մ. Նահանգները, այլեւ Խ. Միութիւնը:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց գաղտնի պահեստ մը, որ կը պարունակէր 2000 ձեռնառումբ, 4000 կտոր ուժանակ, մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ, զանազան զէնքեր եւ պայթուցիկներ: Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ կը պատկանէին Իսլամական Եղբայրութեան, որ լուծուեցաւ անցեալ տարի:— Պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի մէկ տարի եւս: Մամուլի գրաքննութիւնը պիտի վերնայ Մայիս 15ին: Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց նաեւ շատ մը թանկագին հնութիւններ, փարաւոնեան արձանիկներ, հին դրամներ, հռոմէական եւ յունական ձեռագիրներ, սուրեր եւ դաշոյններ որոնք գողցուած եւ պահուած էին, արտասահման փոխադրուելու համար: Արժէքը 250.000 ոսկի կը գնահատեն:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 6ի դէմ 34 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը, որ իր «խորին ցաւը» կը յայտնէ կարդինալ Մինծենթիի (Հունգարիա) եւ Պուլկարիոյ 15 աւետարանական հովիւներուն դատապարտութեան առթիւ եւ կը յուսայ թէ «միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, համաձայն հաշտութեան դաշնագիրներուն, ապահովելու համար մարդկային իրաւունքները եւ հիմնական ազատութիւնը»: Յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլայ յաջորդ քայլը: Խնդիրը օրակարգի վրայ պիտի մնայ մինչեւ յաջորդ ընդհ. ժողովը (Սեպտեմբեր):— Ոչ մէկ համաձայնութիւն՝ իտալական գաղթավայրերու մասին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար հրամանատարութեան ներկայացուցիչը, զօր. Լի Թաօ, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, հրաւիրեց Անգլիան, Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգները որ «անյապաղ» ետ քաշեն իրենց զինուորները Չինաստանէն: Այս առթիւ ազդարարեց թէ չինացի ժողովուրդը պիտի պաշտպանէ իր երկրին գերիշխանութիւնը եւ թոյլ պիտի չտայ որ օտարները ստնձգութիւններ կատարեն:— Պատերազմը կը շարունակուի Շանկայի շուրջը: Քաղաքին ազգայնական հրամանատարը յայտարարեց թէ նոր Սթալինկրատի մը պիտի վերածէ քաղաքը: Ամէն կողմէ զինուորներ կը համախմբուին Շանկայի մէջ, տեղաւորելով միջազգային քաղաքամասի շքեղ պանդոկներուն մէջ: Ազգայնական հրամանատարին կարծիքով, Շանկայի ճակատամարտէն կախում ունի Չինաստանի ճակատագիրը:

971.000 ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐ պիտի տեղաւորուին Ամերիկա, Ափրիկէ, Աւստրալիա եւ եօթը եւրոպական երկիրներու մէջ, համաձայն քառամեայ ծրագրի մը, եւ միջազգային օգնութեամբ:

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՔԱՄԻ մը կը փչէ Փարիզի մէջ, քանի մը օրէ ի վեր, հակառակ գարնանային արեւին: Մարոքի մէջ երեք հոգի մեռան իբրեւ հետեւանք բուռն փոթորիկներու, որոնք ծանր վնասներ պատճառեցին: Մ. Նահանգներու մէջ ալ 9 հոգի մեռան, 85 հոգի վիրաւորուեցան, փոթորիկի մը հետեւանքով:

ՓԷԹԷՆԻ վիճակը ծանրացած է:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ, մահուան դատապարտուեցան երկու ամբաստանեալներ, Ապտուլլահ Արղանի եւ Հիւսէյն Ֆարճալլահ, իսկ բանտարկութեան՝ ուրիշ չորս հոգի: Դատավճիռը մահափորձին կազմակերպիչ կը նկատէ Տոքթ. Ֆէրիտուն Քէշավարզը եւ Իհսան Թապային, որոնք պահուած են: Երկուքը վարիչ անդամներն են ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութեան:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ ա'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 Ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 Ֆրանք նուէր Grenobleի բնակիչներէն Պ. Սահակեանէ:

★ Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ստացած է Պ. Ա. Համալեանէ 500 Ֆրանք: Նոյնպէս Պ. Ս. Պօղոսեանէ 500 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մուրատեաններու պզտիկին մկրտութեան առթիւ:

★ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 500 Ֆրանք Պ. Ե. Ատանալեանէ, փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ ընկերուհի ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՈՓԱԼԵԱՆի վերաթաղման առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար Յունիս 4 եւ 5,— Մրցում ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՆԴԱՄԱՏԵՏՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Որոշուած ըլլալով անդամատետրի դրութիւնը հաստատել Փարիզի ու շրջակայից Հայ. Եկեղեցւոյ հաւատացեալներու Կրօն. Ընկ. անդամներուն համար՝ այս վերջինները՝ ստանալու համար իրենց անդամատետրերը, կը հրաւիրուին ներկայանալ իրենց ինքնութեան թուղթերով Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատուն կամ արուարձաններուն, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շավիլի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւններուն:

Այս աշխատանքները կը կատարուին Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովին կողմէ ընտրուած ընտրական յանձնախումբի հետ միասին:

Անդամատետրի դրութիւնը պիտի դիւրացնէ յառաջիկայ ընտրութեանց գործողութիւնները: Այս պատճառաւ կը խնդրենք մասնաւորապէս բոլոր անդամներէն անյապաղ ներկայանալ որոշեալ վայրերը հետեւեալ ժամանակամիջոցին.—

1.— Ամէն օր Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը կէսօրերէ վերջ ժամը 14—18, շաբաթ օրերը ամբողջ օրը, ժամը 9—18, կիրակի օրերը 9—13:

2.— Ալֆորվիլ, Արնուվիլ եւ Շավիլ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեանց, ժամ 9—13, կիրակի օրերը:

3.— Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող բազմաթիւ անդամներ կրնան իրենց անդամատետրերը ստանալ միմիայն մէկ անդամի մը միջոցաւ, ներկայացնելով բոլորին ինքնութեան թուղթերը:

Այս գործողութեանց թուականը որոշուած է Ապրիլ 6էն մինչեւ Մայիսի 8:

Վարչական ժողովի դիւանի նախագահ՝
ԳԱՄԷՐ ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Նոր անդամներու արձանագրութիւնները սովորականին պէս կը շարունակուին ընդունուիլ: Առանձնապէս պիտի յայտարարուի թէ որ թուականին պիտի փակուի ընտրողներու ցանկը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. Խ. Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Տիկին Մինասեանի տունը, 38 rue Ernest Renan: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

Ամբէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր: Կը ներկայացուի «ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»Ը զաւեշտը, Ադամեան թատերախումբին կողմէ: Կը խօսի ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օր. ներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան: Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ Օփերայի երգչուհի Իննա Բադովիչ կը փնտռէ եղբայրը՝ ճարտարապետ Օլեգ Իվանովիչ Շահվէրտեան, ծն. 1890ին: զարմիկը դիւղատնտես Միքայէլ Անդրէեւիչ Նազարեան (Նազարով): Տեղեկացնել Pologne Gorzow Wlkp, Ul. Lokiatka:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ԾԱԽՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԾԱԽՈՒ Է ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ ՇԱՏ ԲԱՆՈՒԿ ՏԵՂ ՄԸ շքեղ վաճառատուն մը կօշիկի նորաձեւ կարգուսարքով, ՀԱՐՈՒՍՏ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐՈՎ եւ յարակից բնակարանով: Դիմել BOTTIER A. ARSLANIAN, 4 Square des Postes, Grenoble:

BONNETERIE
GROS, DEMI - GROS
Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ
10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)
Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54
Ճոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ
ՏԱՆՈՒՏԷՐ ԹԷ ՎԱՐՁԱԿԱԼ
Եթէ կ'ուզէք գիտնալ ձեր իրաւունքները համաձայն նոր օրէնքներու դիմեցէք անյապաղ՝
Մ ԵԱՎԷՐԻ
37bis, RUE THUBANEAU
ՇՈՒՏԱՓՈՅԹ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ
ՉԱՓԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 4 MAI 1949 Չորեքշաբթի 4 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5837-Նոր շրջան թիւ 1248 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՊԷՍ ՊԻՏԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ

«Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, «Պայքար», խմբագրական մը գրած է, խնդրելով որ Հայրենադարձը շարունակուի, «հակառակ միջազգային բոլոր հրդեհներուն»:

Հատուած մը, իրենց շարադրութեամբ.

«... Անարդար չէ սպասել որ Երեւան լսելի ընէ զինքը Հայրենադարձի այս տարուան ծրագրի մասին, եւ լսելի ընէ ատենին, ու գործէ ատենին, մարտահրաւէր ընդունելով գարնան արեւը որ սկսած է զարթեցնել աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան հրայրքը:

... Հայրենադարձով մենք մեզ կը զգանք, լի կեանքով եւ ապագայի յոյսերով: Զարհուրելի է եթէ ձգենք որ մատներէ վրիպի պատեհութիւնը» (25 Մարտ):

Ինչպէս կ'երեւայ, Բարեգործականն ալ վերջ տուած է երկրորդ միլիոն տոլարի հանգանակութեան: «Հայրենիք»ն է որ կը հաստատէ.

— «Անցեալ տարի Երեւանը վերջ տուաւ ներգաղթին. Բարեգործականն ալ, հետեւելով անոր, վերջ տուաւ իր հանգանակութեան»:

Ցիշէ՞նք թէ ուրիշ հանգանակութիւն մըն ալ որոշուած էր 1947ին, այն տխրահռչակ խեղկատակութեան առթիւ որ կոչուեցաւ «Համաշխարհային հայկական Քոնկրէս»:

Համաձայն հրատարակուած յայտարարութեան, պիտի հաւաքէին ոչ թէ մէկ, այլ հինգ միլիոն տոլար:

Ոչ մէկ լուր այս ճակատէն ալ: Ինչպէս ներգաղթէն: Ինչպէս այս ու այն ձեռնարկէն որ կապ ունի Երեւանի հետ, ուղղակի թէ անուղղակի:

Մունջ - հարս դարձեր են բոլոր անոնք որ շռնդալից աւետիսներ կը հաղորդէին տանիքներէն, դեռ երկու տարի առաջ:

Այս չարաշուք լռութեան հանդէպ, Ամերիկայի ռամկավար օրկանը ի զուր բանաստեղծութիւն կը փորձէ, Երեւանի յիշեցնելով «գարնան արեւը», իբրեւ «մարտահրաւէր»:

Երեւի մոռցած է որ Երեւանի գարունը աւելի շուտ կը բացուի եւ աւելի ուժգնօրէն կը բանա, «ստեղծագործութեան հրայրքը», եթէ գործելու միտք ունենան ...

Տարուան հինգերորդ ամիսը մտած ենք արդէն, եւ ոչ մէկ ձայն Երեւանէն՝ նոր փոխադրութեանց մասին:

Երկու տարիներու ընթացքին երկիր վերադարձած եղան միայն 86—90.000 տարագիրներ: Մնացեալները, անոնք որ տուն -տեղ ծախած կը սպասէին, մատնուած են կատարեալ անստուգութեան:

Գոնէ բարեհաճէին հրապարակային լուսաբանութիւն մը հաղորդել, որպէսզի արձանագրուած բազմութիւնները գիտնային թէ դեռ ո՛րքան ատեն կարգի պիտի սպասեն:

Առաջին ողբերգութիւնը չէ այս, ներգաղթի աւետաբեր յայտարարութենէն ի վեր:

Երբ, 1946 Փետրուարին, Երեւանի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութիւնեան կը խոստանար 350—400.000 տարագիրներ ընդունիլ «յառաջիկայ տարիների ընթացքում», անշուշտ գիտէր որ պիտի չկրնան գործադրել այդ ծրագիրը: Պատճառներն ալ գաղտնիք չեն իրենց համար: Երկրին տարողութենէն, իրենց ուժերէն վեր ձեռնարկ մըն էր այդ:

Եւ սակայն, թոյլ տուին որ շռայլաբանութիւնները շարունակուին գաղութներու մէջ, ի վերջոյ ծանր յուսախաբութեան մը մատնելու համար տարագիր բազմութիւնները:

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել այս յուսախաբութեան դառն հետեւանքները, բարոյական թէ նիւթական:

Յուսակտուր՝ սահմաններու ընդարձակումէն եւ իրական հայրենադարձէն, ահա իրենց աչքերը դէպի Հարաւ. Ամերիկա յառած են անոնք որ վերադառնալ կ'ուզէին:

Գոնէ հլու - հնազանդ ռամկավարներուն աղաչանքը լսելով եւ իբրեւ «մարտահրաւէր ընդունելով գարնան արեւը», Երեւանը չի՞ կրնար կռունկ մը արձակել, իբրեւ սփոփանք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՅՍ ՌՈՒՍԸ ...»

Մէկ շաբաթէ ի վեր տեղական թերթերը գովասանական գրութիւններ կը հրատարակեն, հայազգի դերասանապետ Ժորժ Փիթոյեւի մահուան տասնամեակին առթիւ:

Տեղացի ծանօթ գրագէտներ եւ արուեստագէտներ երեկոյթ մըն ալ սարքած էին երկուշաբթի գիշեր, Maison de la Pensée Françaiseի մէջ, խուռն բազմութեամբ:

Կը նախագահէր հանրածանօթ գրագէտը, Ժոռժ Տիւհամէլ, որ ջերմապէս ներբողեց հանգուցեալ արուեստագէտը:

Տիւհամէլ մասնաւոր գրութիւն մըն ալ նուիրած էր Փիթոյեւի, Les Nouvelles Littéraires-ի անցեալ շաբթուան թիւին մէջ:

Ներկայացնելով զայն հասարակութեան, կը գրէր,— «Այս Ռուսը ...»:

Ինչպէս կ'ըսեն Հանրի Թրուայայի համար ալ:

Արկած մը պատահած ըլլալու է, եթէ յիշեն մէկուն եւ միւսին հայկական ծագումը:

Երբեմն տգիտութեան հետեւանք են այս վրիպումները:

Մինչեւ այսօր ալ կան օտար գրոց - բրոցներ որոնք ռուս կը նկատեն Այվազովսկին:

Բայց, մեծ մասով մեղաւոր են նաեւ մեր «հայազգի»ները: Օտարամոլութեամբ, մեծամտութեամբ եւ տգիտութեամբ: Յաճախ ալ՝ «մատերիալիստական» փիլիսոփայութեամբ:

Ոչինչ: Այս ժողովուրդը վարժուած է իր ստեղծագործութեան հունտերը ցանելու աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ:

Իր այդին բաց է ամէնուն առջեւ, հոգ չէ թէ իր զաւակներն անգամ մոռցած ըլլան ճամբան:

ՎԱՀԷ

«ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐ ՀԱՄՈԶԵԼՈՎ ՏԱՐԱԾ ԵՆ»

Ամերիկեան թերթերէն քաղելով գրած էինք թէ միջադէպ մը պատահած էր Պոլսոյ մէջ, ի պատիւ ամերիկացի նաւազներու տրուած թէյասեղանի մը առթիւ:

«Եէնի Սապահ» հետեւեալ ձեւով կը պատմէ գայթակղութիւնը (24 Ապրիլ).—

Կարգ մը թուրք մանկամարդուհիներ համոզելով տարած են հոն— եւ աղջիկները պարած ու դատապարտելի մտերմութիւններ ունեցած են հիւր նաւազներուն հետ: Այս դէպքը ցաւ եւ զայրոյթ պատճառած է հանրային կարծիքին եւ արձագանգ գտած ամենուրեք: Թուրք երիտասարդ միութիւններու անունով բողոքներ կը տեղան եւ իրենցմէ մին կը գրէ մասնաւորաբար.— Այս կսկծալի դէպքը մեր խիղճը կը խայթէ, կը վիրաւորէ թուրք ազնուական երիտասարդութիւնը: Կը պահանջենք որ պատժուին պատասխանատուները, անոնք որ մատաղատի թուրք աղջիկները գործիք կ'ընեն բարոյական ինկածութիւններու: Փոխանակ մեր տեղական արտադրութիւնները ցուցադրելու հիւրերուն, մեր դպրոցական աղջիկները կը մատուցանենք իրենց: Թուրք երիտասարդութիւնը չի հանդուրժեր այս բանին».

Թուրք թերթը կ'աւելցնէ թէ առաջին անգամ չէ պատահած այդ դէպքը, այլ բազմաթիւ թէյապարեր սարքուած են, ի պատիւ ամերիկացի նաւազներու:

«Ենի Սապահ» այս առթիւ կը հրատարակէ Թրքուհիներու ուղղեալ անգլիերէն հրաւիրագիր մը, զոր անպարկեշտ ձեռքեր կը բաժնեն դպրոցական աղջիկներուն, երբ ամերիկեան մարտանաւերը նաւահանգիստս կուգան:

«Վաթան» սակայն, ճիշդ չի գտներ այս ըսիըսաւները այն պահուն «երբ Ամերիկայի հետ կը գործակցինք շատ լուրջ խնդիրներու շուրջ եւ պոլշեւիկ գրգռիչները առիթի կը սպասեն, որոմ սերմանելու համար»:

«Վաթան» կ'ըսէ նաեւ թէ այս առթիւ եղած թթու ազգայնամոլ հրատարակութիւնները ցաւ պատճառած են քաղաքիս օտար շրջանակներուն: Թէյապարը յոռի միտումով չէ սարքուած եւ բարոյականի հակառակ ոչինչ պատահած է:

«Եէնի Սապահ» հրատարակած է նաեւ թրքուհիներուն լուսանկարները, երեսները ծածկելով ...

Եւրոպայի Միութեան խորհուրդը

ՊԻՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ ՆԱԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Երէկ, երեքշաբթի, տասը ազգերու արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, կազմելու համար Եւրոպայի միութեան խորհուրդը: Մասնակցող տասը ազգերն են Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Շուէտ, Նորվեկիա, Տանըմարքա, Իտալիա եւ Իրլանտա:

Օրակարգի խնդիրներն են.— 1. Վաւերացնել վերջերս պատրաստուած կազմական կանոնագիրը.— 2. Քննել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ թեկնածութեան խնդիրը:— 3. Արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը, երբ վերջնապէս կազմուի գերմանական կառավարութիւնը.— 4. Նախապատրաստել խորհուրդին առաջին գումարումը Սթրազպուրկի մէջ, այս ամառ:

Ժողովը պիտի որոշէ նաեւ ծախքերու բաժանումը, միեւնոյն ատեն ընդհ. քարտուղարութիւն մը նշանակելով: Խորհուրդը պիտի ունենայ նախարարական յանձնախումբ մը եւ ընդհ. ժողով մը: Իւրաքանչիւր ազգ մէկ անդամ պիտի ունենայ նախարարական յանձնախումբին մէջ:

Ընդհ. ժողովին մէջ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա պիտի ունենան 18ական անդամ, Պելժիա, Հոլանտա եւ Շուէտ՝ վեցական: Տանըմարքա, Իրլանտա եւ Նորվեկիա՝ չորսական, Լիւքսէնպուրկ՝ երեք: Իւրաքանչիւր երկիր ինք պիտի որոշէ անդամներու ընտրութեան եղանակը:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, որ Լոնտոն հասաւ իր իտալացի պաշտօնակցին՝ Կոմս Սֆորցայի հետ, ուրախութիւն յայտնեց Եւրոպայի միութեան ուխտին առթիւ, իբրեւ «շատ կարեւոր դէպք մը աշխարհի խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան համար»: Կոմս Սֆորցա եւս յայտարարեց.

— «Երբեք այնքան վստահութեամբ եւ լաւատեսութեամբ տոգորուած չէի, դաշնագիր մը ստորագրելու գացած ատեն: Իսկապէս Եւրոպան կառուցանել սկսած ենք: Ժամանակը չէ սոփեստութեան եւ թերահաւատութեան: Հարկ է ամէնուն վրայ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ լրջօրէն կ'ուզենք վերաշինել Եւրոպան»:

Չորսերու ժողովը պիտի որոշուի այս շաբթու

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պերլինի պաշարման բարձումի եւ Չորսերու Խորհուրդին գումարման թուականները պիտի որոշուին մինչեւ շաբթու վերջը: Այս լուրը հաստատեց նաեւ Պ. Շուման, Լոնտոն մեկնելէ առաջ:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները, Պ. Պ. Ճէսըփ եւ Մալիք, զեկոյց մը պիտի հրատարակեն այսօր - վաղը, թէ պաշարման եւ թէ Չորսերու Խորհուրդի մասին: Զեկոյցին բնագիրը պիտի ներկայացուի նաեւ անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութեանց:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ արեւմտեան պետութիւնները ժողովին գումարման համար թուական առաջարկած են Մայիս 15ը, իսկ Խ. Միութիւնը կը նախընտրէ Յունիս 15ը: Ամէն պարագայի մէջ, իրազեկներ կը հաւաստենթէ Ռուսերը իրենց դիմացը պիտի գտնեն արեւմտեան ամուր ճակատ մը, երբ Փարիզ գան: Երեք երկիրներուն արտաքին նախարարները լայնօրէն խորհրդակցած են գերմանական հարցի մասին, Ուռշինկթընի մէջ, Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութեան առթիւ: Փոցտամի համաձայնութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Խ. Միութիւնը կը գտնուի «պաշտպանողական» դիրքի մը վրայ, ինչպէս դիտել կուտան դիւանագիտական շրջանակներու մէջ:

Երբ Չորսերու Խորհուրդը գումարուի Փարիզի մէջ, հաւանական է որ Խ. Միութիւնը առաջարկէ անմիջապէս վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը եւ ետ քաշել դրաւման բանակները: Արեւմտեան դաշնակիցները պիտի պատասխանեն թէ դրաւման բանակները կարելի է ետ քաշել միայն գերմանական հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութենէն վերջ եւ թէ իրենք պատրաստ են փութացնելու հաշտութիւնը: Միեւնոյն ատեն պիտի հասկցնեն թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը «մեռած եւ թաղուած է», եւ թէ նոր բանակցութիւնները պէտք է կատարուին հիմնուելով ներկայ կացութեան վրայ:

Արեւմտեան դաշնակիցները համաձայն են նաեւ որ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանը միանայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Է.)

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ տնօրէնը, Տոքթ. Հ. Փէշտիմալճեան, հրաժարելով, իրեն յաջորդած Բժ. Ռ. Զաքար, մասնագէտ Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու:

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Բ.

Դիպուածին տարօրինակ մէկ խաղով կամ նախախնամութեան կանխորոշ մէկ սահմանումով, ընդունեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք, համաձայն ձեր համոզումին, իր հռովմէականատաստ տրամադրութիւններուն համար կրած հալածանքը իրական թախտ մը եղաւ Մխիթարի ծրագրին եւ մեծ բարիք մը հայ մտքին համար: Արդարեւ, դրական ու չօշափելի ինչ մնացած պիտի ըլլար այսօր Մխիթարի գործէն եւ Միաբանութենէն, եթէ ժամանակի այլամերժ ու չհանդուրժող ոգին հարկադրած չըլլար զինք օտար ափեր ապաստանիլ եւ եթէ իր Միաբանութիւնը հաստատուած ու մնացած ըլլար մայր հողին վրայ:

Մխիթար, որուն համար կարծես բաւած է թէ «սա եկն ի վկայութիւն դի վկայեսցէ վասն լուսոյն», հոյակապ այս «այր Աստուծոյն» խոնարհ է եղած իր ամբողջ էութեամբ: Խոնարհ իր ծնունդով, իր կեանքով, իր վարքով եւ ուղած է պոռթկացող իր մեծութիւնը սեղմել, պարփակել տեւական խոնարհութեան մը մէջ, մինչեւ իսկ «կոչեցեալն արբահայր» անուանելով ինքզինքը, կարծես անարժան ըլլար այդ տիտղոսին կամ աստիճանին: Ինչ կրօնականներ տեսնուած են անկէ վերջ, արժան թէ անարժան, փառքին վազող եւ յաճախ կը տեսնուին այ մեր օրերուն:

Մխիթար ծնած է 7 Փետրուար 1676ին, Սեբաստիոյ Հողդար աւանը եւ մկրտութեան աւազանին առաջ Մանուկ անունն ստացած: Համեստ ու բարեպաշտ ընտանիքի մը զաւակն է: Հինգ տարեկանին ըստ սովորութեան ծերունի քահանայ մը կը ստանայ այբուբենի եւ տպրդական հեղումի մը նախադիտելիքները: Ապա կը յանձնուի երկու կուսակրօն քոյրերու հոգածութեան: Քիչ վերջ հոգեւոր առպարէզին նուիրուելու մտադրութեամբ կը ղրկուի Սեբաստիոյ Ս. Նշան վանքը, ուր տասը տարեկանին արդէն ծանօթ է Սաղմոսին եւ Նարեկին, ուսումնական կարեւոր հանդրուան մը նկատած այն ժամանակները: 1691ին արեղայ կը ձեռնադրուի Ս. Նշանի վանահայր Աճանիա եպիսկոպոսէն եւ կը կոչուի Մխիթար:

Ս. Նշանի միջավայրն ու մթնոլորտը բաւարար չէին սակայն նորընծայ արեղային համար, որուն մէջ կը ծլէին արդէն իր ապագայի ծրագիրները: Այն էջմիածին կ'երազէր որ իրաւամբ ժամանակի բարձրագոյն վառարանն էր մտքի ու ոյժի:

Բախտը կը ժպտի իրեն, երբ էջմիածնէն Ս. Նշանն նուիրակ կուգայ Մելքայէլ անունով եպիսկոպոս մը: Մխիթար կը յաջողի համոզել եպիսկոպոսը որ վերադարձին դինքն իր հետ տանի էջմիածին: Այդ ուղեւորութեան ընթացքին քանի մը օր կը մնան Կարնոյ կամիր վանքը եւ Մխիթար պատահմամբ կը ծանօթանայ յիսուսեան կրօնաւորի մը հետ: Այս քահանան երկարօրէն կը պարզէ իրեն հեռաւոր Հռոմի կրօնական ու մտաւոր դաներուն ճոխութիւնները:

Էջմիածին հասնելէ վերջ, սակայն, Մխիթար հոն չի դներ իր փնտռածը եւ յուսախաբ տիրող մթնոլորտէն՝ կը ծրագրէ փախուստ տալ եւ վերադառնալ Սեբաստիա: 1693ին միայն կը յաջողի ուխտաւորի մը օգնութեամբ ծածկաբար մեկնիլ եւ նախ կ'ապաստանի Սեւանայ վանքը:

Սեւանէն դէպի Սեբաստիա դարձի ճամբուն վրայ Մխիթար կրկին կ'անցնի Կարինէն եւ այս անգամ կը հիւրընկալուի Պօղոս անուն Հայու մը տունը:

Երկրորդ ճակատագրական հանդիպումը, Այս Պօղոսը ճամբորդած էր Եւրոպա եւ մասնաւորապէս Հռոմ: Պօղոսն ալ իր կարգին կը պատմէ դիտացածն ու տեսածը, Վատիկանի կարգն ու սարքը, մատենադարաններու ճոխութիւնը, թանգարաններու գանձերն ու սքանչելիքները: Մխիթարի լուսաւորեալ հոգիին մէջ Յիսուսեան քահանային նեցուկ կայծերը Պօղոսի նկարագրութիւններով կ'արծարծուին եւ կը դառնան վճռական ցանկութիւն մը այդ բոլորն աչօք բացօք տեսնելու:

Սեբաստիա դառնալուն կ'որոշէ անյապաղ ճամբայ իյնալ դէպի Հռոմ: Նախ կը հանդիպի Հալէպ (Բերիա) ուր յատին քահանայ մը յանձնարարականներ կուտայ իրեն Հռոմի իր ծանօթներուն համար: Հալէպէն կ'անցնի Ադեքսանդրիա եւ անկէ Կիպրոս, ուր Մ. Մակարի վանքին մէջ ծանրապէս կը հիւանդանայ եւ ցաւը սրտին կը հարկադրուի դէպի Հռոմ ճամբորդութիւնը չարտօնակելէ հրաժարիլ եւ կը վերադառնայ հայրենիք:

Հոս փակագծի մէջ բանք որ Ս. Մակարի մերձակայ բլուրին վրայ Նիկոսիոյ ազգ.-կրթարանն տեսուչ Վահան Քիւրքճեանի եւ իր աշակերտներուն մէջ, «դրամատիրութենէ մնացած» գաղտնիքի մը կանգնուած է եւ բլուրը կոչուած «Մխիթարայ բլուր»:

Հայրենի Սեբաստիոյ օդն ու ջուրը եւ ծնողքին գուրգուրալից խնամքը բոլորովին կը կազդուրեն հիւանդը: Մղիթար Սեբաստիայէն կրկին կ'երթայ Կարին, կարմիր վանք, ուր վանահօր Մարդար եպիսկոպոսի կողմէ վարդապետ կը ձեռնադրուի 1696ին: Քսան տարեկան է:

Այս Մխիթար վարդապետը կը զննենք Պոլիս, ուր քարոզիչ է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին: Անկէ Սեբ Ծովու ափերը եւ կրկին Կարնոյ կամիր վանքը, միշտ իր հետ պատցներով Միաբանութեան մը հիմնադրութեան եւ ժողովուրդին լոյս տալու երազը:

1700ին կրկին Պոլիս է, այս անգամ իր հետ բերած քանի մը աշակերտներ: Կ'ըլլեւանի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, բայց տեսնելով որ աշակերտներու թիւը կ'աճի, Բերայի մէջ տուն մը կը վարձէ եւ կը փոխադրուին հոն:

Այդ օրերուն կը սկսին Եփրեմ պատրիարքի հալածանքները ընդդէմ Լատիններու հետ միաբանող կամ լատինամիտ Հայերու, որոնք թիւրան կամ աքսոր կը ղրկուէին Օսմանեան կառավարութեան դէմ ապստամբելու մեղադրանքով:

Մխիթար կասկածելիներուն ցանկին անցած է եւ կանխելու համար իրեն սպառնացող վտանգը, իր աշակերտներով ու գործակիցներով կ'ապաստանի Բերայի Քափուչիներու Ս. Աստուածածինի վանքը՝ որ կը դտնուէր Ֆրանսական դեսպանին հովանաւորութեան տակ:

Այդ ապահովութիւնը կասկածելի էր սակայն եւ Մխիթար ու իրենները կը տեսնեն որ երկար պիտի չկարենան անվտանգ մնալ հոն: 1701 Սեպտեմբեր 8ին միաձայնաբար կ'որոշեն մեկնիլ Պոլսէն եւ երթալ հաստատուիլ Մոռէա (Պելոպոնէս) որ այն ատեն վենետիկեան իշխանութեան տակ էր: Ահա այս որոշումին հիման վրայ 1701 Սեպտեմբեր 8ը կը նկատուի Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադրութեան թուական: Միաբանութիւնը կը բաղկանար տասը անդամներէ,— Մխիթար, չորս վարդապետներ եւ հինգ եղբայրներ:

Փախուստի որոշման լուրը կր հասնի Պատրիարքին՝ որ իսկոյն կը ձգտի անցընել զանոնք: Մխիթարի եւ իր ընկերներուն կը յաջողի դիշերանց հասնիլ քարափ, մտնել նաւ եւ հեռանալ Պոլսէն, իրենց հետ տանելով միաբանութեան չորս հարիւր դահեկանի ամբողջական ու միակ հարստութիւնը:

Նաւը կը հասնի Զմիւռնիա, ուր Միաբանութիւնը կ'ապաստանի պանդոկ մը: Բազեկամներ ընդվզոյց կուգան իմացնել Մխիթարի թէ զիրենք ձերբակալելու հրովարտակը հասած է Պոլսէն: Կրկին ղաղտնագողի փախուստ: Այս անգամ կը յաջողին հասնիլ Մոռէա, ուր տուն մը փորձելով

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան համագումարներ եւ ֆինպատուիրներ

Վերջին չորս ամիսներու ընթացքին կուսակցական համագումարներ տեղի ունեցան Խ. Միութեան 16 հանրապետութեանց մէջ: Ամէն ժողովի դէմաւոր նիւթը կը կազմէր համայնավարական վարդապետութեան զարգացումը զանգուածներուն մէջ, «դրամատիրութենէ մնացած» գաղափարները բնաջնջելու համար, վճռական յարձակողականով մը:

Մոսկուայի «Մշակոյթ եւ կեանք» պարբերականը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ գաղափարական գետնի վրայ ցարդ եղած յաղողութիւնները գոհացում չեն տար: «Ամէն ինչ որ յառաջդիմական է, եւ կը զարգացնէմք մշակոյթը, հակահայրենասէր տարրերու ընդդիմութեան կը հանդիպի: Կուսակցութեան կազմակերպութիւնը պէտք է քաղաքական բարձր արթնութիւն ցոյց տայ եւ բոլշեւիկեան սուր ներհայեցողութիւն, որպէսզի ժամանակին երեւան հանէ ամէնէն պզտիկ դաղափարական թշնամութիւնը, առանց նկատի առնելու այն ձեւերը որոնցմով ծպտուած են անոնք: Կուսակցական կազմակերպութիւնները պէտք է խորապէն քննութենէ անցընեն դրողներու, շարժանկարի վրայ աշխատողներու, ռատիոյի, թատրոնի, երգահաններու եւ արուեստագէտներու Միութիւնները, առաջնորդելու համար անոնց ստեղծագործական արտադրութիւնները, որպէսզի դրական եւ դեղարուեստական բարձր դաղափարական բովանդակութեամբ գործեր ստեղծուին, որոնք բացատրեն դէպքերու եւ ընկերվարական դարաշրջանի ժողովուրդին գործերուն վեհափառ կարեւորութիւնը »:

Համայնավար կուսակցութեան ամենաարձակ ժողովներն են այս համագումարները: Անոնք են որ կ'ընտրեն կեդր. կոմիտէները, իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ, քննելով կուսակցութեան գործունէութիւնը մինչեւ նոր համագումարը:

Վերջին Միութենական կուսակցական համագումարը տեղի ունեցաւ 1939ին: Այս առթիւ կուսակցական օրկանները վերջերս յօդուածներ նուիրեցին անոր տասնամեակին, եւ չնորհաւորելով Սթալինը, կուսակցութեան առաջնորդը՝ իր տասը տարի առաջուան խօսած ճառին համար, ուր կը նախատեսէր անտեսական տագնապ մը դրամատիրական երկիրներուն մէջ, ինչպէս եւ ծանրացում աշխարհակալութեան պայքարի, աշխարհի նոր բաժանում մը, ազդեցութեան չրջանակներով եւ զաղթային զինուորական գործողութեամբ:

« Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը կը յայտարարէ թէ կուսակցութիւնը Սթալինի հրամաններր կատարելով կը զարգացնէ սովետական հայրենասիրութիւնը եւ անողորմ պայքար կր մղէ քաղքենի ըմբռնումներու դէմ, կը նշանակէ «անծնող աշխարհաքաղաքացիները, եւ հակա-հայրենասէրները, որոնք կը սողան քաղքենի մշակոյթին առջեւ:

Ուժերորդ համագումարը ծրագիր մը մշակած էր, որ կը ձգտէր ընկերվարութիւն հաստատել Խ. Միութեան մէջ: Այդ ծրագիրը իրականացած է, կ'ըսէ «Փրաւտա», եւ կուսակցութիւնը երկիրը հիմա կ'առաջնորդէ դէպի համայնավարութիւն:

Նոր ծրագրին պատրաստութեան հետ դուրսթաց, փոփոխութիւններ կր մտցնեն կուսակցութեան օրէնսդրութեան մէջ: Կացութիւնը թէ կուսակցութեան եւ թէ երկրին մէջ այնքան փոփոխութիւններ կրած է վերջին տասնամեակին, որ չատ մը տրամադրութիւններ անդորձածելի դարձած են:

Զանազան ժողովները տրանք դումարուեցան իւրաքանչիւր հանրապետութեան կողմէ, վերջին չորս ամիսներու ընթացքին, չեչեեցինասիրաժեշտութիւնը զաղափարական նոր պայքարի մը, բնաջնջելու համար դրամատիրութեան զաղափարները Խ. Միութեան մէջ ապրող ժողովուրդներու մտքէն:

Առաջին կուսակցական համագումարը տեղի ունեցաւ Խ. Հայաստանի մէջ, անցեալ Նոյեմբերին: Անոր յաջորդեցին Տաճկաստանի, Լեթոնիոյ, Վրաստանի, Ադրբէջանի, Ուկրանիոյ, Լաթվիոյ, Լիթուանիայի, Պիելոռուսիոյ, Մոլտավիոյ, Ղազախստանի, Քիրկիզիոյ, Մոլտավիոյ, Իւզպէկիստանի ժողովները:

Վերջերս Մոսկուայի մէջ դումարուած չերջանային եւ քաղաքային խորհրդաժողովներու ընտրեալները վերջնական որոշումներ առին Խ. Միութեան 18

Թաղքին, Ընկեր Նէմէէեանով, Մոսկուայի համալսարանին վերատեսուչը, թելադրեց պայքար մղել դաղափարական խեղաթիւրումի դէմ»: Ըսաւ նաեւ թէ համալսարանը կ'աշխատի սրբագրել լեզուագիտական խնդիրը «ուր Մարի նիւթապաշտական մեթոտը հետազօտութեան գործին մէջ չէ ունեցած բաւարար կիրառում, եւ ուր Հնդեւրոպականութեան աւանդութիւնները չատ ղօրաւոր են»:

Իւրաքանչիւր հանրապետական կուսակցական համաղումարը երեք – չորս օր տեւեց: Ուկրայնական համաղումարին աւելի, որ տեղի ունեցաւ Քիէվի մէջ, Նիկիտա Քրուշով, ընդհ. քարտուղար Ուկրայնական կուսակցութեան եւ ամդամ Քաղաքական Բիւրոյին, 734 պատուիրակներու առջեւ նկարագրեց զանազան նուաճումները այս ցորենաշատ հանրապետութեան, պատերազմի թէ խաղաղութեան տեն: Ըսաւ թէ տակաւին կան Ուկրայնացի ընտանիքներ, որոնք չեն թօթափած դրամատիրութենէ մնացած դաղափարներ: «Պէտք է չարունակենք պայքարիլ դաղափարական ընդդիմադիրներու եւ Ուկրայնական քաղքենի ազդայնականութեան դէմ»:

Սպիտակ Ռուսիոյ (Բելոռուսիա) համաղումարին մէջ, կուսակցութեան քարտուղարը, Ն. Ի. Կուզարոֆ մեղադրեց դրականութեան քաղքենի ձգտումները եւ հակահայրենասէր դիրքը որոյ, դիտուններու: «Քաղքենի ազդայնականութիւնը, ըսաւ ան, չունչադիր իր կրած դիմակին, միջազդային յեղաչրջութեան գործակատար է եւ կը պաշտպանուի դրամատիրութեան կողմէ, մանաւանդ անդլեամերիկեան աչխարհակալութենէն»: Մասնաւոր նկատի չեց նաեւ թատրոններուն մէջ գործուած լուրջ սխալները: «Ըսաւ թէ թատրոններուն եւ պարահաղերուն մէջ Արեւմտեան գործերը կը ներկայացնէին, մոռացութեան տալով ազդային երաժշտութիւնը: Հաստատեց թէ թատրոնները այժմ փոխած են իրենց քաղաքականութիւնը, եւ հիմա կը դրեն սովետական թատերգութիւններ: Միակ թատրոնը որ կը չարունակէ սխալ քաղաքականութեան մը հետեւիլ, Հրէականն է:

Մոլոտվեան համաժողովը պահանջեց կատարեալ հաչուետյարդար «պատմութեան եւ դրականութեան» մէջ կատարուած չեղումներու: Նոյն պահանջները դրուեցան Լեթոնիոյ, Լաթվիայի եւ Լիթուանիայի համագումարներուն մէջ:

Կովկասեան հանրապետութեանց մէջ եւս կուսակցական համագումարները ծանրացան գաղափարական չեղումներու վրայ: Ադրբէջանի համագումարին մէջ քարտուղար Բաղիրոֆ ըսաւ թէ պէտք է զգուչանալ ամերիկեան աչխարհակալութենէ: Պէտք է մէջտեղ հանենք թէ վճարուած վարիչները Իրանի եւ Թուրքիոյ կը չարունակեն իրենց թշնամական քաղաքականութիւնը Ս. Միութեան դէմ, կը դաւեն իրենց ժողովուրդի չահերուն դէմ, Թրքական եւ իրանեան Հոդր Ամերիկայի եւ Բրիտանիոյ աչխարհակարութեան տրամադրութեան տակ կը դնեն, իբրեւ վայր մը դէնք մթերելու, մեր Հայրենիքին դէմ: Պէտք չէ մոռնանք որ Հարաւային Ատրպատականի մէջ ժողովրդավար չարժումը խափանեցաւ Իրանցի յետադիմականերու կողմէ՝ ամերիկացի եւ բրիտանացի աչխարհակալներու օգնութեամբ: Ըսաւ թէ ազդայնականները խարեցին Ատրպատականի Պարսիկ եւ Հայ ժողովուրդները անցնելով անդլեամերիկեան կողմը եւ գինուորագրուելով իրենց գործակալներ: Ան աւելի մեծ արթնութիւն պահանջեց դործատուներու, կոլխոզներու մէջ եւ ամենուրեք, փակելու համար հանրապետութիւնը մասնաւորապէս Բաղուն, քարիւղի կեդրոնը, թշնամի դործակալներու եւ լրտեսներու առջեւ: Առաջարկեց նաեւ Քարիւղի աւելի արտադրութիւն:

Ք.

ԵՐԵՒԱՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ քաղաքի հայրենադարձներու բնակարաններու չինութեան համար կառավարութիւնը տրամադրած է 1.500.000 երկարատեւ վարկ, իւրաքանչիւր ընտանիքի տալով 30.000 րուբլի: Շատ մը հայրենադարձներ արդէն աւարտած են իրենց բնակարանները:

ԾՈՒՄՈՏԻ «Ֆերմանատոյիայի» նոր գործարանը պիտի չինուի այս տարի Սեպտեմբեր վերջը: Պիտի ծախսուի 500.000 րուբլի եւ պիտի արտադրէ 1200 թոն ծխախոտ: Շինութիւնը պիտի աւարտի Սեպտեմբերի սկիզբը:

ԹԻՖԼԻՋԻ մէջ գոյութիւն ունին հայ մոգի քանի մը կեդրոններ որոնց ամէնէն ուշագրաւն է Ստալինեան համալսարանի հայ լեզուի բեմը, հաստատուած 1922ին: Նշանաւոր գիտնական Իվան Զալախիչվիլի կ'աշխատի հայագիտութեան վրայ, ուսումնասիրելով հայ եւ վրաց ժողովուրդներու միջեւ եղած կապերը: Ակադեմիայի իսկական անդամ, լեզուաբան՝ Ակադի Շաուրիձէ կը կատարէ քննական աչխատանքներ հայ եւ վրաց ժողովուրդներու փոխադարձ կարծիքներու մասին: Հայ լեզուի դասախօս Լեւոն Մելիք Սէթբէկ կ'աշխատի ներկայիս հայերէն եւ վրացերէն լեզուներու զանազան բարբառներու վրայ:

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ գիտնականներու կողմէ առաջարկուած է որ գիտնականները գործակցաբար աչխատին արտադրողական իմնարկութեանցրանուրներու հետ: Այս առաջարկը մեծ ընդունելութիւն դտած է Հայաստանի դիտութեան Ակադեմիայի կողմէ եւ յանձնախումբ մը կազմուած է նախադահութեամբ ակադեմական Եղիազարեանի գործարաններու մասնադէտներու եւ բանուորներ հետ, Սովետ Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան եւ ժողովուրդի կենցաղի բարելաւման համար:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ թատրոնը վերջերս ներկայացուցած է «Այս աստղերը մերն են» թատերախաղը գրուած երիտասարդ թատերագիրներ Գարակէօզեանի եւ Ցարութիւնեանի կողմէ:

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ Ս. Հայաստանի մէջ.— Ներկայիս 1193 տարրական, եօթնամեայ եւ միջնակարգ դպրոցներ կան, չուրջ 302 հազար աչակերտներ եւ մօտ 14 հազար ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ: Կան մանկավարժական 9 ուսումնարան եւ մանկավարժական 6 հաճառ, ինչպէս եւ դպրոցներու դիտահետազօտական կաճառ, մանկավարժական բաղմաթիւ աչխատանոցներ, որոնք կ'ապահովեն դպրոցները որակեալ դասատուական կազմով:

Աւտոցմէ դատ կան հարիւրաւոր բանուորական երիտասարդական եւ դիւղացիական դպրոցներ, համալսարան ու արհեստագիտական հաստատութիւններ դիշերային Բուհեր (բարձրագոյն ուսման հիմնարկներ):

Հայաստանի մէջ իւրաքանչիւր չորս բնակիչէն մէկը կը սորվի: Ուսուցիչը դարձած է մտաւորականութեան առաջաւոր խաւը:

1948ին կառավարութիւնը որոչեց գիւղական ուսուցիչները ապահովել ձրի բնակարանով եւ տնամերձ հողամասերով եւ ուրիչ յարմարութիւններով:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈՒՏՈՒՈՑԻ ՄԷՋ

ՊՈՒՏՈ, 27 Ապրիլ.— Սիրելի «Ցառաջ», Համազգային սուգի օրը Ապրիլ 11–24ը տօնուեցաւ նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդին», այս կիրակի կէսօրէ վերջ Սընօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ:

Ցարգանքի բաժինը սկսաւ «Տէր ողորմիա» – յով — դաչնակ – ջութակ, դոր նուագեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Ց. Միքայէլեան եւ Ս. Տօնէրեան:

Նախագահը, Պ. Ա. Միքայէլեան մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները եւ դեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց:

Ողբացեալ Ալէմշահէն կտոր մը նուագով, արտասանութիւն մը Էլիզ Նաթրեանէ, Րաֆֆի Միքայէլեանէ, Պ. Հալաճեանէ եւ Ց. Նաթրեանէ, «Կռունկ»ը Օր. Մ. Քէնտիրեանէ: Նոր Սերունդի կողմէ գրաւոր ուղերձ մը Օր. Վ. Քէնտիրեան: Օրուան բանախօսը, ընկեր Ա. Քէնտիրեան նկարագրելով Հայաջինջ Սարսափները, անդրադարձաւ մեր աստանդական կեանքին եւ նոր սերունդի սպառնացող սպիտակ ջարդին: Ցորդորեց երիտասարդներուն հետեւիլ իրենց նախահայրերու ճանապարհին եւ իրենց աւանդ ձգուած գործը չարունակել, հասնելու համար լաւագոյն ապագային: «Ցարգենք մեր մեռելները եւ աչխատինք որ անոնց արժանի սերունդը դառնանք, օր մը բոլորս միասին համախմբուելու համար մեր Հայրենիքին մէջ: Ջահը դոր անոնք վառեցին պէտք է փոխանցենք յաջորդ սերունդին»:

Վերջին նուագ մը Ս. Տօնէրեանէ, փակեց մեր նահատակներու նուիրուած հաւաքոյթը:

Հայկունի

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ գինուորները սկսան հեռանալ Պաղեստինէն:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՕԴԱՆԱՒԸ, «Ամերիկա», Օրլիի օդակայանը հասաւ չաբաթ օր, մասնակցելու համար Օդանաւային Միջազդային ցուցահանդէսին: Մասնաւոր հանրակառքեր հաստատուած են այցելուներուն համար: Կիրակի օր 30—35.000 հոգի դացին տեսնելու այս հսկայ սաւառնակը, որ Նիւ Եորք Լոնտոն ճամբան կտրած էր ինը ժամէն եւ 40 վայրկեանէն, 75 ճամբորդներով:

ԱԹԷՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական բանակը վերադրաւած է Փիրկոս լեռան դիրքերը, ոչնչացնելով ապստամբներուն մէկ ամսուան յաջողութիւնները: Ապստամբներուն կորուստը կը հաշուեն 2500 սպանեալ եւ դերի:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Հարցաքննութիւնները սկսան: Կ'ուղէին որ դար դատավարութեան մը զարդը տալ, սակայն նախարարները դատելու համար օրինական պատճառ մը չէին կրնար դտնել: Որովհետեւ, ըստ Սահմանադրութեան, նախարարները իրենց դործերուն համար Բարձրադոյն Ատեանին (Տիւանը ալի) առջեւ պէտք է դատուէին:

Շարունակ ընդհանուր դատախազ եւ հարցաքննիչ դատաւոր կը փոխէին: Օր մը Պէքիր աղայի Պէօլիւկը եկան ձէվատ պէյ, ներկայիս վճռաբեկ ատեանի անդամ, իբրեւ ընդհանուր դատախազ, եւ Պոլսոյ հաչտարար ատեանի դատաւորներէն մէկը՝ որուն անունը չեմ յիչեր՝ իբրեւ հարցաքննիչ դատաւոր:

Լսած էինք, որ ասոնք «Իթթիհատ վէ Թէրաղգը»ի կեդրոնական մարմինը կը նկատէին ոճրագործներու խմբակ մը, որ սարադրութեան եւ ջարդի որոշում տուած է եւ այս նպատակով էրգրին ներկադմակերպելով երկրին ներսերը արձակած է: Կազմած էին նաեւ ամբաստանադիր մը, որով կը դատապարտէին կեդրոնական մարմինն ու նախարարները՝ այդ ժողովին ներկայ դտնուած լլալուն համար:

Իրենց այս որոշումը յիչեցնելով, ձէվատ պէյին հարցուցի.

— Դիտե՞ք թէ Իթթիհատ վէ Թէրաղգի կեդրոնական մարմինը քանի հոգիէ կը բաղկանայ, անդամներուն որոնք ըլլալը քննա՞ծ էք: Ես ըսեմ ձեզի.— 60 հոգի: Ասոնց մէջ ամէն ազդութեան պատկանող անդամներ կան, ինչպէս Շէրիֆ ճա – ֆէր փաչա, Պաղտատի Նագիպուլէչրաֆին տղան եւ ուրիչ կարդ մը արաբ երեսփոխաններ. Իթթիհատի մէջ կարդ մը յոյն եւ հայանձնաւորութիւններ ալ կան: Հանրութեան առջեւ ինչպէս պիտի կարդաք այսպիսի մարմնի մը դէմ նման ոճիրի ամբաստանագիր մը: Աւելի ի՞նչպէս պիտի հաչտեցնէք ձեր պաչտօնի արժանապատուութեան եւ անձնական պատիւին հետ: Ձէվատ պէյ, երբ նախարար էի, ուղեցի իրաւաբանական դործերու՝ տնօրէնի օդնական նչանակել ձեզ, այդ առթիւ իմ մէջս կասկած կանչեցի ձեզ: Բնաւ չեմ մոռնար, այն առեն ձեր վրայ հին բամկոնակ մը կար, իսկ ձեր վիզը՝ պատռած փողկապ մը: Ապրուստի ծանր պայմաններուն մէջ, պարկեչտօրէն ձեր պարտականութիւնը կատարելու համար այդ նեղութեանց հանդուրժողմարդը դուք չէի՞ք. ի՞նչ պատահեցաւ ձեզի: Այս աղտոտ դործին մէջ ի՞նչպէս ինկանք, ըսի:

Հաչտարար դատաւոր նչանակուած անձր պատասխանեց.

— Պէյֆենտի, քանի դուք այսքան կարող ճարտասան էք, ոչ ոք կրնայ դատել ձեզ: Քաղաքականութեան մէջ այսպիսի բաներ կը պատահին: Քայեօն անգամ ոճրագործի աթոռին վրայ նստաւ:

— Մխիթարութեան պէտք չունինք, ըսի: Դուք կը յաւակնիք մեզ ամբաստանել իբրեւ հասարակ ոճրագործներ: Տարբերութիւն պէտք է դնել:

Յաջորդ օրը այս մարդիկ իրենց հրաժարականը տալով քաչուեցան:

Ձէվատ պէյի տեղ պատերազմական ատեանի ընդհանուր դատախազ նչանակուեցաւ Էսկիչէհիրի նախկին երեսփոխան Եուսուֆ Զիյա պէյ: Այս մարդն այ մտածեր էր որ կրնայ մեզ դատապարտել տալ հիմնուելով հետեւեալ սկզբունքին վրայ.

— Պապը Աւլիի վրայ յարձակում դործուած ատեն ընդհարման պահունքանի մը հրդի սպանուած էին թէեւ ձեռնարկը քաղաքական հանդամանք ունէր սակայն երբ այդ միջոցին սպանութիւն մը կը կատարուի, քաղաքական ազդակը ոճիրին նկարադիրը չի կրնար փոխել: Իր այս տեսակէտին ծանօթացած էինք նախապէս: Ան այ հարցաքննութեան համար Պէքիրադա Պէօլիւկէն եկած էր: Իրեն հետ տեսնուեցայ:

— Իմացայ որ, ըսի, Պապը Աւլիի յարձակումը պատրուակ բռնելով մեզի դէմ ամբաստանադիր մը կը պատրաստէք: Սակայն այն ժամանակ պատերազմական ատեանին առջեւ դատը տեսնուածէ, նոյն ատեն ընդհանուր ներման օրէնքն այ հրապարակուած ըլլալով, ոճրագործներուն համար անպատրութեան վճիռ արձակուած է: Այս վճիռը վերջնական հանդամանք ստացած է: Հիմա ի՞նչպէս կ'ուղէք այս դատը կրկին արծարծել:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

մնացեալ մասին հետ, Պոնի մէջ մշակուած սահմանադրութեամբ, իսկապէս ժողովրդապետական սկզբունքներով: Ուրեմն պիտի պահանջեն «չորս ազատութիւնները» արեւելեան շրջանին համար,— 1. Ազատ ընտրութիւններ:— 2. Ջնջում գաղտնի ոստիկանութեան:— 3. Ազատ մամուլ: — 4. Ազատութիւն բոլոր կուսակցութեանց համար, առանց սպառնալիքի եւ հալածանքի :

★ Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Բշ. օր Պ. Մալիքի հետ տեսակցելէ առաջ, Պ. Ճէսըփ խօսակցութիւն մը ունեցաւ անգլիական եւ Ֆրանսական ներկայացուցիչներուն հետ, Պերլինի պաշարման վերաբերեալ հարցերու մասին: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, չխանգարելու համար բանակցութեանց ընթացքը: Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա տեղեակ պիտի պահուին անցուդարձին, որպէսզի այն տպաւորութիւնը չգոյանայ թէ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը առանձին կը բանակցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն կարմիրները կը պատրաստուին գրաւելու Շանկայը: Եանկցէ դեռը անցնելէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ծանր թնդանօթներ կը գործածուին, քանդելու համար ազգայնական բանակին ամրութիւնները: Ազգայնական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ յարձակումները ետ մղուած են: Դրամական տագնապը եւ չարաշահութիւնները խուճապի մատնած են ժողովուրդը: Կառավարութիւնը որոշեց չորս միլիոն չինական տոլար հաշուել մէկ արծաթ տոլարը, բայց յոյս չկայ որ վստահութիւնը վերահաստատուի:

ՍՊԱՆԻԱ ծանր տագնապի մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք օտար դրամագլուխի չգոյութեան եւ այս տարուան երաշտութեան: Մ. Նահանգները տրամադիր են կարեւոր գումար մը փոխ տալու, բայց Անգլիա կ'ընդդիմանայ: Լոնտոնի երեսփ. ժողովին մէջ, պատասխանելով հարցումի մը, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց.— « Մենք պիտի ընդդիմանանք որ եւ է ձեռնարկի որ կը ձգտի Սպանիան ընդունիլ Եւրոպայի Խորհուրդին, Տնտեսական գործակցութեան, Ատլանտեանի Դաշինքին եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ, իր ներկայ կարգուսարքով »:

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով բրիտանական կառավարութեան, խնդրեց փակել Քլուժի (Թրանսիլվանիա) եւ Քոնսթանցայի (Սեւ Ծով) անգլիական հիւպատոսարանները, իբրեւ «անպատեհ»: Երկու հիւպատոսարաններն ալ կը գտնուին արգիլեալ շրջանին մէջ: Անգլիա որոշած էր փակել Քլուժի հիւպատոսարանը, բայց կ'ուզէ բանակցիլ Քոնսթանցայի մասին, նկատելով որ անգլ. նաւեր կ'երթեւեկեն տակաւին: Պրայլայի եւ Կալացի հիւպատոսարանները չեն վերաբացուած պատերազմէն վերջը: Ռումանիա բանակցութիւններ կը կատարէ նաեւ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ հետ, նոյն պահանջները դնելով :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, մառէշալ Թիթօ, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ազդարարէ թէ ժողովուրդը վճռած է պաշտպանել իր երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը: Ըսաւ նաեւ թէ Մակեդոնիոյ ժողովուրդը չուզեր անջատուիլ Եուկոսլաւիայէն: — Մոսկուայի անթելը սերպերէն զեկուցումին մէջ «ընկերվարութեան մահացու թշնամի եւ «սինլքոր խաժամուժի մրուր» կոչելով Թիթօն, կ'ըսէ թէ ան դաւեր կը սարքէ արեւմուտքի հետ, պատերազմելու համար Խ. Միութեան դէմ :

ԱԼԺԵՐԻԱ ծանր վնասներ կրեց իբրեւ հետեւանք տեղատարափ անձրեւներու: Հաղորդակցութիւնները խզուեցան Ալժէի եւ ուրիշ քաղաքներու միջեւ: Մարոքի մէջ եւս ողողումներ պատահեցան: Մարդկային զոհեր ալ կան:— Երկուշաբթի օր տեղատարափ անձրեւներ տեղացին նաեւ Մարսէյլի մէջ եւ ամբողջ Միջերկրականի ափերուն վրայ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.).— Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329 (346), զուից. Ֆրանք 83.45 (87), նափոլէոն 4130 , զուից. ոսկի 3870, սթերլին 4720, տոլար (20) 19.040, ձոյլ ոսկի 565 հազար Ֆրանք:

ՓԷԹԷՆ զինուորական հիւանդանոց մը պիտի փոխադրուի, Ժիռոնտի մէջ, վիճակը ծանրացած ըլլալով, ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր:

ՀԱՅ ՄՍԱՎԱՃԱՌ, ԽՈԶԵՂԷՆ ԵՒ ՀԱՒԵՂԷՆ

BALABANIAN FRÈRES

31 RUE GOUNOD, NICE

ՔԱՂԱՔԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ, ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Մաքուր սպասարկութիւն, նպաստաւոր գին; Օդափոխութեան եկողներ, անգամ մը այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խուբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert :

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ):

Մուտքը ազատ է :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. եւ Եկեղ. հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական, կաթողիկէ եկեղեց., Սթանօգի Հայր. Միութեան եւ Հ.Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Patronageի գեղեցիկ սրահին մէջ:

Նոյն օրը պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Լիոնի Թորգոմ քահանան:

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry , Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու :

Կը ներկայացուի « ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 Ֆրանք:

★

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

14 Մայիս երեկոյեան, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ: Մուտքը ազատ է :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՏԵՓԱՆ ԹԷՐԶԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց երկրորդ զաւկին՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ : (1949 Մայիս 2):

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

★ Թատերական - գեղարուեստական երեկոյթի պատիւ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ, 13 Յունիսին, Théatre La Potinièreի մէջ 7 rue Louis le Grand :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ կրթական մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը, այս կիրակի 8 Մայիս, ժամը 15ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ տրամախօսութիւն 80 աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Cachan:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՍԻՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ

Ընտրուած խումբի մը կողմէ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ միմիայն մէկ անգամ 12 Մայիս, հինգշաբթի գիշեր Salle Mazenod :

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Մար կատալը

4 արար եւ մէկ պատկեր: Մասնաւորաբար Մարսէյլ պիտի գտնուին Տիկին ԳՈԼԻՆԷ եւ ՅԱԿՈԲ ԼԱԹԻՖԵԱՆՆԵՐ, Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, հեղինակը եւ Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ:

Կը մասնակցին նաեւ տեղական ուժեր:

Հրաւիրատոմսերէ զատ՝ մուտք 100 եւ 200 Ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantes: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՈՆՅԻ «Խանասոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին: Խրիմեան դպրոցը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Ֆ. Կ. Խ. Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Տիկին Մինասեանի տունը, 38 rue Ernest Renan: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին , ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ , 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին ,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՏՈՔԹ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ :

Մուտքը ազատ է

Ամրէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville , Անիէր: Կը ներկայացուի «ՎԱՐՉՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»Ը զաւեշտը, Ադամեան թատերախումբին կողմէ: Կը խօսի ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օր. ներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան: Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան :

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ փնտռէ առանձին պարոն մը: Մէկ կամ երկու սենեակ եւ խոհանոց, բնակելի վիճակի մէջ: Նախապատուութիւն կը տրուի հայկական շրջանակի , Դիմել Պ. Տաքէսեանի, 91 rue du Général Leclerc. Groslay (S. et O.):

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝

Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République, Marseille

Հեռաձայն C. 47-22: ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԼԻՈՆ, 20 RUE VILLEROY

Պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի յաճախորդներուն թէ 1938ի ճոխութեամբ, մատչելի գիներով ապրանքներու այլազան մթերք մը տրամադրելի է իր վաճառատան մէջ՝

ՋԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՆՈՒԷՐՆԵՐ , ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴԻ

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի եւ խնջոյքներու համար մասնաւոր գին, Ալժերիական նուրբ «ՔՈՒՍՔՈՒՍ», քաշկավալ , ճերմակ պուլղուր , առաջնակարգ ձիթապտուղ, հելվա, լոքում, պամիա, ապուխտ, երշիկ, չոր եւ պահածոյ բանջարեղէններ, համեմներ :

Քորսիկայի ճերմակ պանիր, թահին , սումախ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ

ապսպրանքներ կ'ընդունուին : Ունինք արեւելեան ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ, «տիւպէկ»ի սուրճ, թրք. ՍՈՒՐՃ , ԱՂՕՐԻՔ եւ ՍՐՃԱՄԱՆ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 5 MAI 1949 Հինգշաբթի 5 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5838-Նոր շրջան թիւ 1249

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍ՝ ՀՈՒՄ ՆԻՒԹԵՐՈՎ

Անգամ մը եւս մեր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն կը յիշեցնենք տարրական պարտականութիւն մը,— Ուսումնասիրել գաղութին կեանքը: Սերտել, մասնաւորապէս, վերջին տարիներու ելեւէջները: Թուական, տնտեսական, ընկերային:

Աւելորդ է բացատրել այս աշխատանքին արժէքը: Մանաւանդ որ, 25 տարի անցած է արդէն, խորապէս փոխելով գաղութին կերպարանքը:

Ի՞նչպէս կրնանք արդիւնաւոր գործունէութիւն մը կատարել, առանց իրական, վաւերական տուեալներու:

Մեր հրաւէրին վրայ, քանի մը աշխատակիցներ գործի ձեռնարկած են արդէն, իրենց քաղաքին մէջ: Համաձայն իրենց նախասիրութեան կամ կարողութեան:

Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին: Եթէ ոչ ամբողջական ուսումնասիրութիւններ կատարելու, գոնէ հում նիւթեր հաւաքելու համար:

Գիտենք իւրաքանչիւրին անձնական հոգերը, եւ իրաւունք չունինք խստապահանջ ըլլալու:

Մեծ բան է արդէն, ինչ որ կը կատարեն բազմաթիւ աշխատակիցներ եւ թղթակիցներ, «Յառաջ»ի հրատարակութենէն ի վեր:

Ուրեմն, տեսակ մը Հարցարան է որ կը բանանք, եւրոպական բառով՝ enquête: Առանց սակայն ունենալու համապատասխան միջոցները՝ զայն եւրոպական ձեւով կազմակերպելու:

Անոնք որ միջոց ունին, պիտի ջանան, ամէն բանէ առաջ, ճշդել իրենց բնակած վայրին հայկական համրանքը:

Միայն այս աշխատանքը բազմաթիւ մանրամասնութիւններ կը պարունակէ,— սեռ, տարիք, զբաղում: Այնպէս որ, իւրաքանչիւրը իր կրցածը պիտի փորձէ, համաձայն տեղական պայմաններուն:

Այս չորուցամաք աշխատանքին շնորհիւ, պիտի կրնանք դատել մեր երէկն ու այսօրը: Եւ մանաւանդ յստակօրէն ճշդել մեր ընելիքը՝ վաղուան համար:

Տարիներէ ի վեր գոց եղած գիտելիքները անբաւական են այլեւս:

Յառա՞ջ գացեր ենք թէ ետ, բաղդատելով երէկուան հետ:

Ի՞նչ համեմատութեամբ կը զարգանան օտարացումը, ուծացումը, ձուլումը:

Այրե՞րը աւելի մեղաւոր են թէ կիները, մանչե՞րը թէ աղջիկները, այս ճամբուն վրայ:

Ուսումնական համարուած երիտասարդութիւնը կ՝ցե՞ր է օգտուիլ միջավայրին առաւելութիւններէն, պաշար ամբարելու համար: Թէ միջազգային եւ թէ ազգային:

Զանազան Միութիւններ երէ՞կ աւելի զօրաւոր էին թէ այսօր:

Ի՞նչ հետեւանքներ ունեցաւ ներգաղթին յետաձգումը: Ի՞նչ վիճակի մէջ են անոնք որ տունտեղ ծախած, մեկնելու պատրաստուած էին:

Արտագաղթը կը շարունակուի՞ այս կամ այն շրջանին մէջ: Ի՞նչ համեմատութեամբ: Ո՞ւր կ՝երթան: Ի՞նչ ակնկալութեամբ:

Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուած են, գոնէ տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար նոր սերունդին: Դպրոցականները ի՞նչ համեմատութեամբ կը հետեւին դասընթացքներուն:

Եւ դեռ ուրիշ հարցումներ:

Դիտմամբ խառն ի խուռն արձանագրեցինք այս հարցումները, որպէսզի իւրաքանչիւր թղթակից եւ աշխատակից կամ պարզ ընթերցող կարենայ գտնել իր ուղղութիւնը, պրպտումներ կատարելու, հում նիւթեր հաւաքելու համար:

Ինչ որ ունենանք ձեռքի տակ, պիտի դառնայ տեսակ մը ուղեցոյց, մեր անմիջական աշխատանքին համար:

Հարցումները եւ անոնց պատասխանները միեւնոյն ատեն մտածելու պիտի վարժեցնեն ամէնէն անտարբերն իսկ:

Ամէն պարագայի մէջ, լոյս մը պիտի ծագի հում նիւթերէն: Պիտի պարզուին երեւոյթներ, ճեղքեր կամ վէրքեր որոնք մինչեւ հիմա վրիպած էին մեր աչքերէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՁԷ ՅՈՒՇԻԿ ...

Ծափահարեցէք.— Ահաւասիկ «շքեղ եւ ան-նախընթաց» նորութիւն մը՝ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասէն:

Մոսկուայի թերթերը բուռն պայքար մը բացած են, յանուն բարեկրթութեան:

Կը դրեն, կը խրատեն, կը յորդորեն, փափկավարութեան վարժեցնելու համար խորհրդային քաղաքացիները:

Պայքարին գլուխը անցած է «Թրուտ», Արհեստակցական Միութեանց պաշտօնաթերթը, որ վերջերս խմբագրական մը հրատարակեց հետեւեալ խորագրով,— «Բարեկամութիւնը, Զգայնութիւնը եւ Փափկութիւնը Խ. Միութեան մէջ»:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, թերթը փառաբանելով հանդերձ խորհրդային բարքերը, դառնօրէն կ՝ողբայ թէ սովետ պետ. պաշտօնեաներուն մէջ (ծառայողներ) տակաւին կան կարծրասիրտ եւ անզգայ տիպարներ, «որոնց վարմունքը ամօթալի է»:

Դարմա՞նը.— հետեւիլ արեւ-առաջնորդ Սթալինի, որ «այնքան զգայուն եւ փափուկ եղանակով մը կը քննէ բանուորական խնդիրները»:

Անշուշտ այս փափկավարութեան մաս կը կազմեն՝ զանգուածային ձերբակալութիւնները, աքսորներն ու գնդակահարութիւնները, որ կը շարունակուին 1917էն ի վեր:

Չեմ գիտեր թէ բարեկրթութեան այս խրատները միայն ներքի՞ն սպառման համար են:

Դեռ երէկ չէ՞ր որ «սինլքոր խաժամուժի մը-րուր» կ՝անուանէին Թիթօն:

Տակաւին ի՞նչ ածականներ —«լպրծուն մուկ, վաւաշոտ ճճի, սողուն» եւն., որոնք ամբողջ բառարան մը կրնան կազմել:

Հետաքրքիրները կրնան ժողվել, նաեւ, «Դաշնակ շներ»ու դէմ արձակուած լուտանքները:

ՎԱՀԷ

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐ

Այս տարի Սթալինեան մրցանակ ստացած են քանի մը Հայեր ալ, ի վարձ արժէքաւոր գիւտերու եւ արտադրութեան ձեւի կատարելագործումներու:

Երկրորդ կարգի մրցանակ (100 հազար ռուբլի) ստացած են.— Վարունցեան Եսայի, իսկական անդամ համախորհրդային գիւղատնտեսական կաճառի: Միքոյեան Արտէմ՝ ճարտարապետ: Տիգրանեան Յովսէփ՝ ճարտարապետ որ 20—32 յարկ տան ծրագիր մշակած է: Յովսէփեան Միքայէլ, Գալուստեան Արմենակ, Յովհաննէսեան Յովհաննէս, Սուլխանեան Մինաս (ճարտարագէտներ Երեւանի մէջ): Յարութիւնեան Սուրէն՝ ճարտարագէտ Դօնբասի մէջ:

Երրորդ կարգի մրցանակ (50.000 ռուբլի).— Յարութիւնեան Արամայիս, Արզումանեան Սուրէն (ճարտարագէտներ Լենինգրատի մէջ): Համբարձումեան Ռուբէն՝ սաւառնակի շինութեան ճարտարագէտ, Դադայեան Սուրէն՝ նաւթարդիւնաբերութեան եւ նախարարի օգնական:

Խ. Միութեան երգահանութեան առաջին Սթալինեան մրցանակը (100.000 ռուբլի, տրուած է միայն մէկին՝ Յարութիւնեան Ալէքսանդրին իր «Զօն հայրենիքին» ստեղծագործութեան համար:

ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ.— Պուշկինի ծննդեան 150ամեակի առթիւ Երեւանի մէջ կազմուած է յոբելենական յանձնախումբ մը, Աւետիք Իսահակեանի նախագահութեամբ: Պետական հրատարակչականը լոյս պիտի ընծայէ Պուշկինի ընտիր բանաստեղծութեանց թարգմանութիւնը: «Եւգինիյ Օնեգին» վէպը պիտի հրատարակուի առաջին անգամ հայերէն, անկախ ժողովածուէն:

★ Բանաստեղծ Սուրէն Վահունի կատարած է չափածոյ թարգմանութիւնը ռուսական հռչակաւոր ժողովրդավէպին՝ «Իգորի գնդի պատմութեան(, որ հրատարակուած է արդէն:

(Իզվեստիա)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ քսան միլիառ ռուբլիի փոխառութիւն մը պիտի հանէ, զարկ տալու համար հնդամեայ ծրագրին գործադրութեան:

Ե՞րբ պիտի վերցնեն Պերլինի պաշարումը

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հակասական տեղեկութիւններ շրջան կ՝ընեն Պերլինի պաշարումի բարձման եւ Զորսերու ժողովին թուականներու մասին:

Ուշինկթընէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 10ին, իսկ Զորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի 15 օր վերջը,— ամէնէն ուշը մայիս 23ին:

Այս լուրերը պաշտօնական չեն: Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն (անգլիական) Ռուսերը մերժած են արեւմտեան երեք պետութեանց առաջարկը՝ Մայիսի վերջը գումարելու համարՉորսերու խորհուրդը: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, հեռագիր մը ուղղելով Պ. Մալիքի, յայտնած է թէ նախ կ՝ուզէ որ Պ. Կրոմիքօ Մոսկուա վերադառնայ, մանրամասն զեկուցում տալու համար: Հետեւաբար կը խնդրէ որ արեւմտեան պետութիւնները Զորսերու Խորհուրդին գումարումը յետաձգեն մինչեւ Յունիս: Ռուսերը կ՝առարկեն թէ բաւարար ժամանակ չկայ, պատրաստելու եւ ժողովը Մայիսի վերջերը գումարելու համար:

Միեւնոյն հեռագրին մէջ Վիշինսկի կը տեղեկացնէ թէ պատրաստութիւններ կը տեսնեն Պերլինի պաշարումը վերցնելու համար:

Արեւմտեան պետութիւնները կ՝ուզեն որ պաշարումը վերնայ քանի մը օրէն: Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Մոսկուա այլ եւս հաւանած է որ պաշարումը վերնայ եւ Զորսերու Խորհուրդը գումարուի Փարիզի մէջ:

Փարիզի եւ Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ այս պարագան բարենշան համարելով հանդերձ, որոշ վերապահում կը ցուցնեն, դժուարութիւններ նախատեսելով Զորսերուժողովին մէջ: Նոյնիսկ յոռետեսներ կան որ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը հաւանելով ժողովին գումարման՝ կ՝ուզէ աւելի զարկ տալ ջլամարտին, ինչպէս եւ խափանել Եւրոպայի վերազինումը եւ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութիւնը:

«Զգայացունց» լուր մը, այս առթիւ.— «Տէռ Ապէնտ», Պերլինի ամերիկեան շրջանին թերթը, խորհրդային աղբիւրներէ քաղելով՝ կը ծանուցանէ թէ Պ. Վիշինսկի «զարմանալի դիջումներ» պիտի ընէ Զորսերու ժողովին մէջ: Այսպէս, պիտի առաջարկէ դաշնակցային հանրապետութեան մը վերածել Գերմանիան, մայրաքաղաք ընտրելով Պերլինը:

★ Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Առեւտրական Սենեակին առջեւ, յայտարարեց թէ «Եւրոպայի վերակազմութեան ծրագրին գործադրութենէն ի վեր, համատիրական ուժերը չեն կրցած յառաջդիմութիւն կատարել արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Համայնավարներուն ձեռնարկները ի դերեւ ելան մասնաւորապէս Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ: Աշխատաւոր դասակարգը հասկցաւ համայնավարական խլրտումին վտանգները: Բայց եւ այնպէս պէտք չէ գոհանալ ձեռք բերուած յաջողութիւններով»:

«Ամերիկեան սահմանագլուխը Եւրոպայի սրտին վրայ է»

Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներուն սպարապետը, զեկուցում տալով ծերակոյտին առջեւ, յայտարարեց թէ «Ամերիկայի սահմանագլուխը Եւրոպայի սրտին վրայ է: Միացեալ Սպայակոյտներու պետերը միաձայնութեամբ համաձայն են թէ յարձակման պարագային ամերիկեան ռազմագիտութեան գործը պիտի ըլլայ պատերազմը փոխադրել նախայարձակ պետութեան հողին վրայ, ի վերջոյ խորտակելով անոր զինուորական եւ ճարտարագործական ուժը: Հարկ է ապահովել արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, առանց այդ երկիրները մատնելու նոր գրաւման մը սարսափներուն: Աշխարհագրական տեսակէտով, Ատլանտեանի անդամակից պետութիւններէն շատերը այնպիսի վիճակի մը մէջ են որ արեւմտեան Եւրոպայի վրայ կատարուած նախայարձակում մը կրնայ գրաւման ենթարկելանոնց հայրենիքները»:

Այս առթիւ խօսելով Նորմանտիոյ արշաւանքի մասին, ըսաւ թէ առաջին տասը օրերու ընթացքին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Է.)

ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան քարտուղարը ապրիլ 29 թուակիր նամակով մը, զոր ստացանք Մայիս 3ին, կ՝ըսէ թէ Պ. Զ. Վարպետեան «պատուակալ նախագահներէն մին է» եւ իրաւունք չունի յայտարարութիւններ ընելու: Այս տեսակ յայտարարութիւն մը վեր ըլլալով ռեւէ քարտուղարի իրաւասութենէն, կը հրաւիրենք Միութեան վարչութիւնը կամ հրաժարեալ նախագահը՝ Պ. Մոմճեան, պաշտօնապէս լուսաբանել ամբողջ անցուդարձը:

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Միաբանները վերստին համախմբուած են, սակայն ցարդ՝ կատարուած աշխատանքին արդիւնքը ի սպառ կորսուած է, ամէն բան ծայրէն պէտք է սկսիլ: Անհրաժեշտ է նախ մենաստան մը ապահովել: Մխիթար Աբբահայր ոդի ի բռին կը լծուի այդ նպատակին: Բազմաթիւ ու յաճախակի դիմումներ կը կատարէ պատկան իշխանութեանց մօտ, ազդեցիկ անձերու բարեխօսութիւնը կ'ապահովէ: Իր յամառ ջանքերը յաջողութեամբ կը պըսակուին, երբ 1717 Օգոստոս 26ի որոշումով վենետիկեան ծերակոյտը լճակին կղզիներէն Ս. Ղազարը կը շնորհէ «ի մշտնջենաւոր բնակութիւն հայ միաբանութեան»:

Սուրբ Ղազար, լուսաշող անուն, դարերու անշէջ ու լուսավառ փարոս դէպի ուր դարձած են աչքերը ամէն անգամ որ հայկ. միտքը տագնապ մը անցուցած է:

Ս. Ղազար, հայրենիքի լուսեղէն պատառ մը, ինկած Ադրիականի ջուրերուն մէջ, իր երկինքով ու իր հողով, իր շունչով ու իր մթնոլորտով հայ կղզի մը: Վենետիկցիներն իսկ տարբեր չեն տեսներ զայն եւ կը կոչեն Isola armena կամ San Lazzaro degli Armeni — Հայ կղզին կամ Հայոց Ս. Ղազարը:

Մխիթար անյապաղ կը հաստատուի կղզին, ուր հինէն մնացած վանքի մը խարխուլ շէնքը կայ տակաւին: Նախապէս ուրուկներու յատկացուած կղզի մը եղած է եւ կը կարծուի թէ իր անունը շինուած է հետեւողութեամբ իտալերէն Lazzaretto բառին որ ախտաւորներու վայր կը նշանակէ:

Միաբանութիւնը հոս եւս կը մատնուի Մոռէայի սկզբնական շրջանի անձուկ վիճակին, բայց Մխիթար տկարութիւն չի ճանչնար: Նոյն յամառութեամբ կը յաջողի կացութիւնը բարւոքել:

Լոյսը տարածելու եւ Հայոց բաշխելու համար անհրաժեշտ է տպարան մը: Սեբաստացին այդ եւս կը յաջողցընէ եւ հիմը կը դնէ Ս. Ղազարու տպարանին՝ որ գործօն է տակաւին եւ ուր դարերէ ի վեր հայկ. տառերը դէզ առ դէզ թուղթին վրայ կը ծաղկին, լոյս, միշտ աւելի լոյս տալով, Մխիթարի երազը իրականացնելով, տեւականացնելով:

Մխիթարի թշնամիները արթուն են սակայն: Անոնք կը յաջողին իրենց մեղադրանքներն եւ ամբաստանութիւնները հասցնել մինչեւ Վատիկան՝ ուր կը կանչուի 1718ին, բացատրութիւն տալու:

Հռոմի մէջ Մխիթար արդարացած եւ մեծարուած, կը վերադառնայ Վենետիկ, այլեւս ապահով՝ որ իր գործը հաստատուն է եւ տեւական:

Սակայն խոշոր աշխատանք մըն ալ ունի տակաւին,— մենաստանին ու եկեղեցիին շինութիւնը որ ուշացաւ արդէն:

Մխիթար Աբբան ինք անձամբ կը յղանայ եւ կը պատրաստէ յատակագիծը եւ միայն իր հաւատքին ու կամքին ապաւինած՝ ճամբայ ելլելով կը յաջողի այդ մեծածախս շինութիւնն ալ ի կատար ածել: Շինութիւնը կ'աւարտի 1740ին այնպէս հոյակապ ինչպէս կայ մինչեւ այսօր:

Այլեւս Սեբաստացիին ծերութեան տարիներն են: Կեանքը մաշած է իր մէջ իր երազին ու գործին ի սպաս, բայց հոգին կը խայտայ ի տես իր յաղթանակին: Երկար ու տաժանելի հիւանդութիւն մը կը տապալէ կաղնին, բայց քրիստոնէական համակերպութեամբ կը տանի ցաւերն ու տառապանքը:

Միաբանութեան ծերերը բոլորուած են սնարին շուրջ: Մեծ Սեբաստացին 1749 Ապրիլ 27ին հոգին կ'աւանդէ եւ կ'անցնի Հայոց պատմութեան լուսեղէն ու փառաւոր էջ մը գրաւելով հոն:

Թաղման ներկայ են միաբաններէն եւ աշակերտներէն զատ, երկու հայ եպիսկոպոսներ եւ ուրիշ Հայեր, լատին կրօնաւորներ եւ վենետիկցի խուռն բազմութիւն մը:

Կը թաղուի նախապէս իր ձեռքով պատրաստած գերեզմանին մէջ: Տարի մը վերջ, սակայն, աճիւնը կը փոխադրուի տաճարին աւագ խորանին առջեւ յատկապէս շինուած դամբանին մէջ՝ ուր կը հանգչի մինչ այժմ:

Մխիթար Աբբահօր գրական վաստակն ալ պատկառելի դէզ մը կը կազմէ: Քերականութիւն, Խորհրդատետր, Ժամագիրք, Շարականներ, մեկնութիւններ ու թարգմանութիւններ: Բայց իր գրական աշխատութեանց զոյգ կոթողներն են զանազան ձեռագիրներու բաղդատութեամբ վերակազմուած պատկերազարդ փառատիպ Աստուածաշունչը եւ տքնաջան, երկար ու յամառ աշխատութեամբ իրագործուած Հայկազեան բառգիրքը:

Մխիթար Աբբային կեանքին ու գործին այս ընդհանուր ակնարկը նետելէ վերջ, աւելորդ չըլլայ թերեւս համառօտակի պարզել նաեւ Մխիթարեան վիեննական միաբանութեան կազմութեան պայմաններն ու պատճառները: Վիեննական միաբանութիւնն եւս հարազատն է մեծ Մխիթարին եւ հայ մտաւոր գանձին իր բերած նպաստը այնքան առատ ու թանկագին եղած է:

Մխիթար Աբբահօր մահէն վերջ Միաբանութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ եւ Մխիթարեան շրջանի բարերար խաղաղութիւնը պահ մը կը խռովի հետեւեալ պարագաներուն տակ:

Մխիթար Աբբահօր վախճանով թափուր մնացած աբբայութիւնը դարձեալ կանգնելու համար, 1750ին միաբանները աբբահայր կ'ընտրեն Պոլսեցի Հ. Ստեփաննոս Մելքոնեան վարդապետը: Նորընտիր աբբահայրը սակայն չունենար Մխիթարի հեզահամբոյր բնաւորութիւնն ու համերաշխութեամբ կառավարելու կարողութիւնը: Ընդհակառակն ըլլալովխստաբարոյ, կամապաշտ ու ինքնիշխան, շուտով դժգոհութիւնը ծայր կուտայ իր դէմ:

Այդ օրերուն Հնդկաստանէն քանի մը ազգայիններու կարեւոր մէկ նպաստը կը հասնի Ս. Ղազար եւ անուղղակի պատճառ կը դառնայ աղէտին: Միաբաններէն ոմանք կ'ուզեն այդ գումարը օգտագործել վանքին մէջ աշխարհիկ աշակերտներու կրթարանի մը հաստատումին, ինչ որ Մխիթարի ծրագրին ալ մաս կը կազմէր: Մելքոնեան աբբահայր կը մերժէ, յայտարարելով թէ ինք յարմար չի տեսներ եւ իրմէ զատ ուրիշներ իրաւասու չեն ծրագիրներ յղանալու կամ որոշումներ տալու:

Այս միջադէպին վրայ միաբաններէն ոմանք կ'ըմբոստանան, անախորժ դէպքեր կը պատահին Ս. Ղազարի մէջ եւ Վենետիկի պատրիարքը կը հարկադրուի միջամտել:

Պատրիարքը ըմբոստներուն կը պարտադրէ հանդիսաւոր ներում խնդրել Աբբահայրէն: Կամայ ակամայ կը հնազանդին, բացի երկուքէն, Աստուածատուր Բաբիկեան եւ Մինաս Գասպարեան վարդապետներէն, որոնք ոչ միայն կը մերժեն ներողութիւն խնդրել, այլ կը կրկնեն իրենց մեղադրանքները աբբահօր դէմ, ի ներկայութեան պատրիարքին:

Պատրիարքը իբրեւ վտանգաւոր տարրեր Բաբիկեանն ու Գասպարեանը արտաքսել կուտայ Իտալիոյ սահմաններէն: Անոնք կ'ապաստանին Թրիէսթէ՝ որ այն ատեն Աւստրիոյ կը պատկանէր:

Մելքոնեան Աբբահայրն ալ իր կարգին, կարեւոր ըմբոստները ժամանակ մը վանքէն հեռացնելու մտքով կը ծրագրէ Պոլիս ղրկել զանոնք: Բայց անոնք Պոլիս երթալու համար մեկնելով Վենետիկէն կը հասնին Թրիէսթէ եւ կը միանան Բաբիկեան ու Գասպարեան վարդապետներուն:

Բաբիկեան վարդապետը կը յաջողի համոզել իր նորեկ ընկերները որ Մխիթարեան միաբանութիւն մը կազմեն եւ ազգային կրթարան մը բանան Թրիէսթէի մէջ: Առաջարկը կ'ընդունուի, միաբանութիւնը կը կազմուի, թէեւ ծայրայեղօրէն անձուկ պայմաններու մէջ եւ իրենց մեծաւոր կ'ընտրեն Աստուածատուր Բաբիկեան վարդապետը, որ յետոյ կը ստանայ աբբայութեան աստիճանը եւ կ'ըլլայ երկրորդ Մխիթարեան Միաբանութեան անդրանիկ աբբահայրը:

Ժամանակ մը վերջ Աւստրիական կառավարութեան ջանքերով միաբանութիւնը փոխադրուած է Վիէննա եւ ծանօթ է վիեննական Մխիթարեան անունով: Վիեննական Մխիթարեանց մատուցած ծառայութիւնը մեծ եղած է եւ արդիւնաշատ՝ ի շահ հայ մշակոյթին՝ որուն շատ սիրելի կը մնան:

Պէտք է յիշատակել որ Թրիէսթէի միաբանութիւնը Բաբիկեան աբբահօր օրով իսկ պահ մը առաջարկած է վերադառնալ մայր միաբանութեան ծոցը, պայմանաւ որ Վենետիկի միաբանութիւնը ստանձնէ վճարել Թրիէսթէցիներուն պարտքը: Մելքոնեան աբբահայր մերժած է, առարկելով որ նախ պէտք է իրենց պարտքերը վճարեն եւ ապա ուրեմն Մխիթարի տունը վերադառնալու դիմում կատարեն:

Մելքոնեան աբբահօր աններող ու ոխակալ խառնուածքը արգելք եղաւ երկու միաբանութեանց վերախմբումին:

Դեռ կան Սամուէլ – Մուրատի եւ Ռափայէլ Ղարամեանի կտակներն ու յարակից անցքերն ու դէպքերը՝ որոնք սերտ կապ ունին վիեննական թէ վենետիկեան Մխիթարեանց հետ եւ սակայն դուրս կը մնան ներկայ յօդուածին նիւթէն ու նպատակէն, գրուած միայն Մխիթար Սեբաստացիի մահուան երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ, իբրեւ յարգանքի տուրք մը իր անվախճան յիշատակին, իրմէ դարեր վերջ իր լոյսը վայելած սանի մը կողմէ:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Գրական երեկոյթ Ա. Ահարոնեանի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ.— Մշակութային միութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած երեք գրական հաւաքոյթներուն, առաջինը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 28ին, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30-ին Քօլիզէի սրահին մէջ, նուիրուած մեծ Հայուն Ա. Ահարոնեանի, իր մահուան տարելիցին առթիւ:

Այս առթիւ հաճոյքով կ'ողջունենք Մշակութային Միութեան վերերեւումը եւ բոլորդրասէր եւ հայրենասէր գաղութին կողմէ կը մաղթենք որ գործէ եւ յարատեւէ նոյն եռանդով:

Օրուան նախագահը, Տօքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեանը աւուրպատշաճի քանի մը խօսքերէ վերջ, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեծ Հայուն յիշատակը: Այդ պահուն երկիւղածութեամբ լսուեցաւ տիկին Մօրընոնի երգած «Տէր ողորմիան»:

Առաջին բանախօսն էր Ա. Քէօսէեան որ «Ազատութեան ճանապարհին» գրքէն պատկերներ յիշելով, ներկայացուց յեղափոխական Ահարոնեանը: Յետոյ Պ. Յ. Քիւրքճեանի տաղանդաւոր աշակերտը, Լեւոն Ղեւոնդեան նուագեց «Երեւանի էթիւտ»ները մեծ յաջողութեամբ: Պ. Յ. Ազայեան գրաւոր ճառով մը ուրուագծեց Ահարոնեանի գրական եւ հանրային աշխատանքը: Այս առթիւ պատմեց քանի մը յուշեր, այն օրերէն երբ բախտը ունեցած էր աշխատակցելու անոր գրական ընդօրինակութեանց, Փարիզի իր տան մէջ:

Տիկին Մօրընոնի «Քնիր իմ բալիկ» երգէն վերջ խօսեցաւ մեր երիտասարդ գրագէտը, Կ. Փօլատեան: Ընդհանուր ակնարկով մը բնորոշելէ վերջ Ահարոնեանի տեղը հայ գրականութեան մէջ, «լաւագոյն արձակագիրը արեւելահայ գրականութեան, մեծագոյն գրագէտը, Բաֆֆիէն վերջ, ժամանակագրական կարգով, եզրակացուց.

— « Ահարոնեանը, ամէնէն խոր կերպով, եւ դեղեցկօրէն կը մարմնաւորէ իր ցեղը, կը հանդիսանայ ամէնէն դրական դէմքը մեր ժողովուրդի 60 տարուան կեանքին մէջ: Այնպէս որ, այդ ամբողջ շրջանին, մեր ժողովուրդին բոլոր զաւակները իր մէջ տեսան առաքեալը, մոգը, եւ այս՝ հերոսներէն մինչեւ մեր մեծագոյն բանաստեղծները, գիւղացիէն մինչեւ կռուող զինուորը: Ան եղաւ մեր պատմական բոլոր կարեւոր վայրկեաններուն տառապող ժողովուրդին մէջ, անոր մէկ անդամը: Նախագահ, պատուիրակութեանց նախագահ, իր անունը կայ Սեվռի դաշնագրին տակ, երբ իր ժողովուրդը ներկայ էր հոն: Ինքը բացակայ էր Լոզանի դաշնագրէն, երբ չկար նաեւ իր ժողովուրդը: Ահարոնեան կը կրէ իր ամբողջ ցեղին առամը, մանաւանդ իր անձնական ողբերգութեան վերջին արարին մէջ: Ի՞նչ կ'ուզէիք որ աւելցնէի, այս մեծ ողբերգութեան դիմաց: Ի՞նչպէս կ'ուզէիք որ խօսէի տակաւին Ահարոնեանի գրականութեան արժէքին, ըսէի թէ ինչ պիտի մնայ անոր գործերէն, որքա՞նը պիտի դիմանայ ժամանակին: Ես չունիմ ոչ այդ չափը, ոչ ալ կշիռը: Թող դարերը կշռեն, թող գալիք սերունդը չափէ: Ես հիմա ունիմ աչքերուս առջեւ իր խօսքերը՝ իր ցեղին ուղղուած: Կ'առնեմ զանոնք եւ կը վերադարձնեմ իրեն ըսելով.— « Ո՞վ չափեց երբեւիցէ քո տառապանքի անդունդները, ո՞ր սգաւոր կարապը եկաւ մի օր յուզելու հոգուդ խորունկ ցաւի խորունկ լիճերը.. Ինքդ գիտես միայն, անօրինակ ցաւիդ մեծութիւնը ...»:

« Ես հիմա ունիմ նաեւ ականջներուս մէջ եւ հոգիես մէջ իր ձայնը իր շրթունքներէն ելած ասկէ 15 տարի առաջ այս քաղաքին մէջ, երբ հարցափորձէ մը վերջ ըսաւ.— « Բալա, շարունակիր, շարունակիր, մենք գնալու ենք, պէտք է նոր հասնող սերունդները շարունակեն մեր ճամբան»: Եւ այդ վայրկեանէն սկսեալ, թերեւս աւելի գիտակցօրէն ես ալ մտայ այդ ճամբուն մէջ, դողդոջուն սրունքներով ու շրթունքներով, մտայ ճամբուն մէջ որ հայութեան ճամբան է, մեր ցեղին ճամբան, ազատութեան ճանապարհին, դարերէն եկող ու դարերն ի վեր երկարող, ուրկէ քալած են մեր բոլոր մեծութիւնները, ու կը նշմարեմ թէ անկէ քանի մը շքեղ քիլոմեթր կը պատկանի Ահարոնեանի որ կը կրէ «Ազատութեան ճանապարհին»ի հեղինակին անունը: Վայրկեան մը կանգ կ'առնեմ այդ անունին դիմաց եւ յուզուած, երկիւղածութեամբ, հաւատքով, իրմէ դարձեալ առնելով իր խօսքերը կը դոչեմ,— Յարգանք քեզ, նահատակ գրագէտ:

Երկար ծափերէ վերջ արտասանեց Նոր Սերունդէն Ս. Սարգիսեան Ահարոնեանի «Ուխտաւորը» խոր յուզումով:

Չորրորդ բանախօսն էր Պ. Բ. Միլտոնեան որ նոյնպէս գրաւոր ճառով մը անդրադարձաւ Ահարոնեանի գրականութեան և անոր բազմակողմանի տաղանդին, մէջբերումներ ընելով իր գրքերէն:

Վերջին խօսողն էր մեր սիրելի եւ աննման Նարդունին որ կարճ ժամանակի մը մէջ, ծանրացաւ մանաւանդ Ահարոնեանի լեզուին վրայ: Բացատրեց թէ Ահարոնեանի լեզուն գրագէտին շինած լեզուն էր, ինչպէս Աբովեանինը ժողովուրդինն էր: Հաստատեց անոր լեզուին և ոճին բացառիկ դեղեցկութիւնները, նկարագեղ եւ երաժշտական: Դժբախտաբար Նարդունին ժամանակ չունեցաւ աւելի տարածուելու, հակառակ ներկայ խանդավառ բազմութեան բուռն փափաքին:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ Լ. Ղեւոնդեանի «Քելէր – ցոլէր» եւ «Կռունկ»ը նուագով:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Ապրիլեան սգատօնը Լիոնի մէջ

ԼԻՈՆ, 1 Մայիս (Յառաջ).— Մեր գաղութը, համերաշխութեան շնորհաւորելի ընթացք մը ունեցաւ, 1915ի նահատակներուն սգահանդէսը կատարելով իր բոլոր կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ: Գաղափարով կամ դաւանանքով տարբեր հոսանքներու այս եղբայրական եւ իսկապէս հայրենասիրական գործակցութիւնը, համազգային սուգի առթիւ, մենք եւս կ'ողջունենք, «Յառաջ»ի քրոնիկագրին հետ գոչելով — «Կեցցէ Լիոնը: Նոյն ատեն, ափսոսանք մըն ալ ուղղելով հայկական Փարիզի, որ դժբախտաբար չունեցաւ նոյն հանդէսը միասնաբար տօնելու համերաշխական ոգին, մինչդեռ օրինակը ինք պէտք էր տար, իբրեւ մայր գաղութը՝ Ֆրանսաբնակ հայութեան:

Լիոնի սգատօնը, անշուշտ այդ երջանիկ համերաշխութեան շնորհիւ, պիտի կատարուէր ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան, զոր պարփակելու համար Սէնթ Սէսիլի սրահը նեղ կու գար այդ դիշեր: Բեմը զարդարուած էր սպիտակ յուշարձանով մը՝ շրջապատուած երփներանգ ծաղիկներով: Նոյնպէս մեծադիր պաստառ մը դեռեղուած էր, վրան գրուած խոշոր տառերով — «Յարգանք նահատակաց յիշատակին»: Դարձեալ բեմին վրայ, պատւոյ աթոռ էին գրաւած օրուան նախագահը, երկու գլխաւոր բանախօսներուն հետ, ինչպէս եւ չորս կղերականներ, մէկը՝ Ֆրանսացի հայագէտ վարդապետ մը որ սակայն չբանախօսեց:

Հանդէսը սկսաւ ներդաշնակ «Տէր Ողորմեա»ով մը, զոր յստակօրէն երգեց նորակազմ երկսեռ երգչախումբ մը: Անմիջապէս վերջ նախագահը, նախկին ուսուցիչ՝ Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, իր բացման ճառը խօսեցաւ պատկերացնելով այն անօրինակ բարբարոսութիւնը, զոր թշնամին ի գործ դրաւ, արմատապէս փճացնելու համար հայ ցեղը: «Թուրքը, հայկական ատրճանակին կամ թնդանօթին դէմ իբրեւ նախզգուշական մտադրութեամբ չէր որ կր ծրագրէր հայ ժողովուրդին հալածանքը, այլ, կ'ուզէր պարզապէս անհետացնել հայ ազգը, քայքայելու համար, անոր՝ գերազանց միտքը, յառաջդիմութիւնը, ճարտարութիւնը, որոնց առջեւ ինք կը մնար որպէս ամօթահար պարտեալ մը: Ան զարկաւ նախ ցեղին գլխուն, անոր մտաւորական ընտանիքը ջախջախելով, բայց կոտորածներէն վերջ, սոսկումով եւ ապշութեամբ դիտեց որ վիրաւոր մարմինը, կրկին առաւ եւ գլուխ եւ թռիչք, եւ որ այսօր, ինչպէս հայրենիքի նոյնպէս ի սփիւռս աշխարհի, կը գտնուի շատ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ քան ինք»: Վերջացնելէ առաջ, բանախօսը մեղադրեց երկինք ու երկիր, իր քրիստոնեայ աշխարհով, իրենց քար անտարբերութեանց համար:

Պօլուցի մտաւորական Պ. Յակոբ Վարժապետեան, խնամեալ ճառով մը, մանրամասնօրէն յիշեց հայ ցեղին գրական, դիտական եւ մարտական արժանիքները, որոնց շնորհիւ կրցաւ նոյնիսկ գրական վարդաստան մը ծաղկեցնել, պանդխտութեան մէջ: Այս առթիւ յիշեց նաեւ մեր հերոսամարտերը եւ ներբողեց Խ. Հայաստանի վերելքը, ամէն մարզի մէջ:

Իրմէ վերջ Պ. Անդրանիկ Մանուկեան եւս խօսելով, ի վեր հանեց այն քաջարի կեցուածքը զոր ունեցան մեր անհամար նահատակները, նախընտրելով մահը քան ազգուրացութիւնը:

Յաջորդաբար խօսք առին Հայ. Եկեղեցւոյ երկու քահանաները՝ Տէր Վռամշապուհ եւ Տէր Թորգոմ, դրուատելով հայհոգեւորականներուն ալքաջութիւնը արհաւիրքի օրերուն: Յորդորեցին նոր սերունդին ամուր պահել հայկական ընտանեսիրութիւնը եւ նկարագիրը:

Հմտալից բանախօսութիւն մը ըրաւ նաեւ կաթոլիկ համայնքին հովիւ Մոմճեան վարդապետ, պանծացնելով անմահ նահատակներուն յիշատակը: «Գաղափարական վերելքի համար, անոնք մեռան մարմնապէս, բայց յաւէտ կ'ապրին հոգեպէս: Անոնք ինկան հայրենի զգացումներով եւ անխորտակելի կամքով: Որպէսզի ըլլանք անոնց արժանի յաջորդները, գիտնանք ժառանգել անոնց մեծութիւնը: Ապրիլեան այս օրերուն, գարնանային ծաղիկներ թող թարմացնեն, մանաւանդ նորահաս երիտասարդութեան մէջ, անոնց պանծալի յիշատակը»: Կարդացուեցաւ նաեւսիրունոտանաւոր մը, զոր ղրկած էր պատուելի Պարսումեան, անհանդիստ ըլլալով:

Տասնեակ մը հայորդիներ եւ հայուհիներ, իրենց տենդագին բաժինը բերինգեղարուեստական մասին մէջ, օրուան պատշաճ արտասանութիւններով եւ երգերով: Երիտասարդ գրող Միսաք Միրզէ եւ դերասան Ալեմեան իրենց վայել կորովի եւ յուզիչ արտասանութիւններով ճոխացուցին հանդէսին գեղարուեստական մասը: Երիտասարդ օրիորդ մը, որուն անունը դժբախտաբար չեմ յիշեր, շատ յաջողութեամբ թէ երգեց թէ արտասանեց, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

Դիտողութիւն մը, այս առթիւ.— Անհրաժեշտ է աւելի մանրակրկիտ, բծախնդիր փորձերու ենթարկել երգողներն ու արտասանողները, մանաւանդ երբ անոնք ըլլան պատանիներ, որպէսզի շուարումներու չմատնուին ինչպէս պատահեցաւ քանի մը անգամ: Յետոյ կարելի եղածին չափ տալ դիւրին կտորներ, համաձայն տարիքին:

Կէս դիշերին հանդէսը կը փակուէր խրոխտ «Ով մեծասքանչ»ով մը, երգուած երգչախումբին կողմէ եւ նախագահին երկու խօսքերով:

Անգամ մը եւս,— «Կեցցէ Լիոնը, որ հետզհետէ կր դառնայ ինքնաբաւ իր բանախօսներով եւ երգիչներով, եւ մօտ ատենէն, այլեւս իր հանդէսներուն համար — երբ վերոյիշեալ թերիներն ալ ուղղուին— պէտք պիտի չունենայ «օգնական ուժ» խնդրել ... «արտասահմանէն»:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ «Գոյամարտ»ը կը հերքէ այն լուրը թէ Հայ մը մահուան դատապարտուած է: Քանի մը երիտասարդ համայնավարներ դատապարտուած են բանտարկութեան, ինչպէս գրած էինք արդէն:

200.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ Ֆրանսա պիտի փոխադրուին, աշխատելու համար հողագործութեան եւ հանքերու մէջ:

10.153 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ այս ամսու Մ. Նահանգները պիտի փոխադրուին արեւմտեան Գերմանիայէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը ստանձնած էր Ապրիլ 11-24ի սգատօնի նախաձեռնութիւնը:

Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 24ին Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ: Սրահը ժամանակէն առաջ լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ: Բացումը կատարեց Նոր Սերունդի երգչախումբը: Յետոյ ընկ. նախագահը մէկ վայրկեան հանդիսականները ոտքի հրաւիրեց ի յարգանս մեր մեռելներուն եւ քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին իմաստը: Օրուան բանախօսն էր երիտասարդ գրագէտ Պ. Կ. Փոլատեան որ խօսեցաւ մօտ մէկ ժամ: Ցաւ յայտնեց որ Ապրիլ 11-24ը չի տօնուիր արժանավայել կերպով բոլոր Հայերու կողմէ անխտիր: Գովասանքով յիշեց այն քաջ բազուկը որ պատժեց Թալէաթը:

Յաջողապէս արտասանեցին եւ երգեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Օր. Օր. Մարի Նաւօեան, Զարուհի Մանկոյեան, Ս. Գինոսեան: Ջութակով նուագեցին Ա. Մաթոյեան եւ Վ. Աւետիսեան: Բոլորն ալ ծնած Ֆրանսայի մէջ, ներդաշնակօրէն երգեցին եւ արտասանեցին: — Թղթակից

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակչութեան թիւը, ըստ 1939ի վիճակագրութեան 170 միլիոն հինգ հարիւր հազար էր: Այդ թուականէն ի վեր Խ. Միութեան մէջ մտած է մօտ 24 միլիոն ժողովուրդ պարունակող հողամաս մը, որով 1946ի Սովետ Միութեան քարոզչութեան ներկայացուցած թիւը կ'ըլլար 193 միլիոն: Օտար հեղինակներ այս թիւը իրականութենէն վեր կը նկատեն: Ըստ անոնց 180 միլիոն է: Սակայն Պ. Քիւլէշէր, որ այս հարցը ուսումնասիրած է, այս վերջիններուն կարծիքն ալ չընդունիր: Իր հաշիւներուն համաձայն, Խ. Միութեան բնակչութեան թիւը պէտք է ըլլար 217 միլիոն: Ուրեմն 193 միլիոնը 22էն 24 միլիոն բաց մը ցոյց կուտայ: Այս թիւէն պակսեցնելով 2 միլիոն հոգի, որոնք գաղթեցին, 8—10 միլիոն ծնունդներու պակասը, 10—14 միլիոն քաղաքական եւ զինուորական կորուստները, կը մնայ ներկայիս 200 միլիոն բնակիչ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ» Մոսկուայի մէջ հայերէն լեզուով լոյս է տեսած «Հայկական Նովէլներ» խորագիրը կրող ժողովածու մը: Այդ ժողովածուին մէջ կան Գրիգոր Զօհրապի, Նար — Դոսի, Երուխանի, Երուանդ Օտեանի, Վ. Փափազեանի, Առանձարի, Շիրվանզադէի, Արփիար Արփիարեանի, Թումանեանի, Իսահակեանի եւայլ գրողներու լաւագոյն նորավէպերը:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ «Ընտիր երկեր»: Լոյս տեսած Մոսկուայի մէջ ստուար հատոր մը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Քանի մը օր վերջ Եուսուֆ Զիյա պէյն ալ հրաժարեցաւ:

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ ՋԱՐԴԱՐԱՐ ՔԷՄԱԼ

Այդ օրերուն Պօղազլեանի գայմագամ սուրբ նահատակ Քէմալ պէյ իր առանձնացուած խցիկէն դուրս հանուելով մեր «գօվուշ»ը բերուեցաւ: Թերթերը այս սուրբ նահատակին դէմ «մարդասպան», «կողոպտիչ» եւ այլ անարգական ածականներ կուտային: Ամէնքս ալ իր շուրջ հաւաքուեցանք, զինքը զգուեցինք, մեզմէ ոմանք համբուրեցին ալ: Խեղճը շուարած վիճակ մը ունէր:

— Ամա՛ն Աստուած, ըսաւ, նոր աշխարհ եկայ: Մեռնելուս չեմ ցաւիր, բայց քիչ մնաց պիտի խելագարէի, մտածելով որ զաւակներուս վզէն «հայրենիքի դաւաճանին տղաքը» վերտառութեամբ տախտակ պիտի կախեն:

— «Հայրենիքի դաւաճաններ»ը ատիկա գրողներն են, դուն իսկական հերոս ես», ըսելով մխիթարեցինք զինքը:

Մէկ շաբաթի չափ մեր մօտ մնաց. Թուխ դէմքով, մեծ հոգիով Թուրքի զաւակ մըն էր:

Խեղճը սենեակի մը մէջ թխմեր էին: Իրեն դէմ յօդուածներ պարունակող թերթերը խցիկին մէջ լեցուցեր էին: Քանի մը անգամ դատարան գնաց ու եկաւ: Վերջին դատավարութենէն առաջ սկսաւ աղաչել ու պաղատիլ.

— Ամա՛ն պաշտպանողական մը գրեցէք ինծի:

Պաշտպանողական մը գրելով տուի իրեն: Դատարանին մէջ կարդացեր է: Վերադարձին եկաւ զիս գտաւ: Վիզս փաթթուեցաւ:

— Պէյս, ըսաւ, փառք Աստուծոյ ինքզինքս պաշտպանեցի, ձայնս ազգիս լսելի ըրի, պատմութեան փոխանցեցի, այլեւս կախուիմ ալ հոգս չէ, պատերազմական ատեանի նախագահն անգամ լացուցի:

Իսկապէս այս պաշտպանողականը մեծ յուզում առաջ բերած էր ժողովուրդին մէջ:

Երկու օր վերջ, հայրենիքին այս ազնիւ զաւակը, մեր աչքերուն առջեւ կառքով տարուելով կախուեցաւ:

Կառավարութիւնը սխալելով մարմինը հօրը յանձներ, ան ալ Սկիւտար փոխադրեր էր: Բժշկական վարժարանի ուսանողները եւ հոն գտնուող սպաները ժողովրդական հսկայ զանգուածի մը առջեւն անցած, փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կատարած են, դագաղը իրենց թեւերուն վրայ բռնած տարած են: Այն ատեն իմացած էինք նաեւ, որ այս թափորին ականատես Ֆրանսացի սպայ մը պոռացեր է.— «Այս Իթթիհատ վէ Թէրագգը»ն ինչ ահռելի ուժ է»:

Հետեւեալ օրը մեզ առանձնացուցին, զատ զատ սենեակներու մէջ դրին, մեր դուռներուն առջեւ թուրք զինուորի կողքին մէկ մէկ Ֆրանսացի զինուոր տեղաւորեցին:

Իմ դրանս առջեւ բարձրահասակ, սպիտակամորթ, դեղադէմ Պարթընցի զինուոր մը կար: Գլանիկ մը տուի իրեն ու հարցուցի.

— Ուրտեղացի ես, տղաս:

— Պարթընցի եմ, ըսաւ:

Ու դիմացը կանգնած Ֆրանսացի զինուորին նայելով վիզը ծռեց:

— Պէյս, ազգը ձեզ կ'ուզէ. այս «կեավուր» բարեկամներուն չենք կրնար կոր տաքնալ, աւելցուց:

Պէքիրաղա Պէօլիւկը ամէն օր նոր նոր բանտարկեալներով կը լեցուէր: Ասոնք դաւառի Իթթիհատի մարմնի անդամ ընտանիքի հայրեր էին, որոնք իբրեւ իթթիհատական ձերբակալուած էին «մասնաւոր լրատուութեանց վրայ», սրտիս դը-պաւ:

Այդ օրերուն Եգիպտոսէն եկեր էր գնդապետ Սատըգ պէյ, զոր ճանչցեր էի Սահմանադրութեան սկիզբները, հասարակաց պարտականութեան մը գլուխը: «Լիտրը Սատըգ պէյ» ածականով երկար բարակ կը գրէին իր մասին: Հեռագիր մը քաշելով բանտ հրաւիրեցի զինքը: Եկաւ:

— Պատերազմ մը տեղի ունեցեր է, երկիրը պարտութեան տառապանքին ենթարկուեր է: Ասոր որոշում տուողներէն ոմանք արտասահման կը գտնուին, այստեղիններն ալ ձեր ձեռքն են: Պատերազմական ատեան կազմած էք. ի հարկին զանոնք կախելով կ'ազատիք:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(13)

Ամերիկա 20.000 դինուոր կորսնցուց : « Կը յուսամ թէ այլեւս պիտի չմասնակցիմ այդքան արկածալի ձեռնարկի մը» :

Թելադրելով անյապաղ վերադինել Ամերիկան - տեանի դինակիցները, զօրաւարը դիտել տուաւ թէ եթէ կը կարծեն որ եւրոպական պետութիւնները չեն աշխատիր զօրացնել իրենց ինքնապաշտպանութիւնը, «այն առենհարկ է փոխել քաղաքականութիւնը» : Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ.

— « Եթէ նախայարձակ պետութիւն մը Անդլիոյ վրայ քալէ առաւարաթիւ ուժերով, ամերիկեան ծերակոյտը պարտաւոր է յրջօրէն քննել պատերազմի յայտարարութեան խնդիրը. բայց եթէ միայն մոլորեալ սաւառնակ մը ռմբակոծէ Անդլիան կամ ափ մը անհատներ Նորվեկիա մտնեն, պէտք չէ պատերազմ յայտարարել » :

★ Բանաստայի խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց Ալանտեանի դաշինքը : Պաշտօնագիրը յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան : Առաջին պետութիւնն է որ կը վաւերացնէ դաշինքը :

★ Պելժիոյ վարչապետը, Պ. Սփաք (ընկերվարական), Ատլանտեանի դաշինքին քննութեան առթիւ ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ազդարարեց համաչխարհներուն թէ դաշինքը ուղղուած է «բոլոր հաւանական նախայարձակներուն դէմ, ինչ որ անպատճառ չի նշանակեր Ռ. Միութիւնը : Ուրիշ խնդիր, եթէ ան փորձէ բռնի գլուխ հանել համաշխարհային տիրապետութեան ծրագիրը : Արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները չեն կրնար զինաթափութիւն կատարել, ցորչափ միեղերական իրականութիւն մը դարձած չէ մեր պաշտպանած ժողովրդապետութիւնը » :

★ Եւրոպական Միութեան ժողովին մէջ (Լիտոն), առաջարկուեցաւ Ցունաստանը եւ Թուրքիան եւս ընդունիլ, քանի որ չատ հաւանական չէ Միջերկրականեան դաշինքի մը կազմութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈԼՈՐ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ գոց են այսօր, հինգշաբթի, իբրեւ բողոք այն կարդադրութեան դէմ որ առաւելագոյն դիներ կը պարտադրէ փոքրաքանակ վաճառման համար :

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ բանուորները ալ գործադուլ պիտի յայտարարեն այսօր, հինգշաբթի, չորս ժամուան համար, եթէ գոհացում չստանան վերջին պահուն : Կը կարծուի թէ աշխատանքը պիտի դադրի առաւտուն ժամը 8—12 : — Գ. օր քաղաքապետական պաշտօնեաներու դոր - ծադուլին կը մասնակցէին 4000 այրեր եւ կիներ, Ջատելով նահանգապետութեան վարչական դրծերը : Բանուորական խըրտումները վերսկսած են ամէն կողմ :

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ կ'աճի Մարսէյլի մէջ, համաձայն «Իմանիթէ»ի, որ կը գրէ թէ 15 օր - ուան մէջ 1300 հոգի աւելցած են 5300 նպաստըն - կալ գործազուրկներու վրայ : Ամէնէն աւելի ազդուած են քիմիական արտադրութիւնները, օճառի ճարտարարուեստը եւ նպարեղէնի ճիւղերը :

116 ՏՈՒՓ ՓԼՆԻՍԻԼԻՆ, 1167 տուփ սթրէփթոմխին, 360 կրամ քոքային, համադումար 1.300.000 ֆրանք արժէքով դեղեր դողցուեցան Պիէթրի անկեանոցին դեղարանէն :

ԱՌԵՏՐԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ վէճ մը ծագած ըլլալով Զուիցերիոյ հետ, Ֆրանսական կառավարութիւնը արգիլեց զուիցերիական ֆրանքին ա - ռուծախը ազատ չուկային մէջ :

ԻՍՐԱԷԼԻ անդամակցութեան խնդիրը նորէն արծարծուեցաւ Ազգաժողովին մէջ : Լիբանանի եւ Իրաքի ներկայացուցիչները ուժգնօրէն ընդդիմացան, պահանջելով նախ կարգադրել արաբ տարաձիրներու տեղաւորման եւ երուսաղէմի միջազգայնացման խնդիրները :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ պաշտօնաթերթը օրէնք մը հրատարակեց որուն համաձայն քաղաքացիները այսուհետեւ չափահաս պիտի համարուին, երբ 18 տարեկան ըլլան, փոխանակ սպասելու մինչեւ 21 տարեկանը :

ՉԻՆԱՍՏԱՆի կռիւները կը չարունակուին նոյն կատաղութեամբ : Կարմիրները կը սպառնան նաեւ Քանթոնի, յատաջ խաղալով դէպի հարաւ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գ.) — Սթերլին 1097 (1050), դուից · Ֆրանք (արգիլուած), տոլար 328.80 (345), նափոլէոն 4070, դուից · ոսկի 3840, սթերլին 4610, տոլար (20) 18.720, ճոյլ ոսկի 556.500 ֆրանք :

ՌՈՄԱՆի Ֆ. Կ. ՀԱԶի Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Յուպիկեանի բնակարանը : Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Աստուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան :

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantes-ի մէջ :

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Ց. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՑԼի ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խուբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արեւուհիներու :

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert :

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ : Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգչ Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ) :

Մուտքը ազատ է :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Աղգ. եւ Եկեղ. հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական, կաթողիկէ եկեղեց., Սբ Յակոբեան Հայր. Միութեան եւ Հ.Ց.Դ. Անդրանիկ խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Patronage-ի դեղեցիկ սրահին մէջ :

Նոյն օրը պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Լիոնի Թորգոմ քահանան :

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ : Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին 11 : Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry : métro Porte de Choisy :

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Ա. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑԻՉԸ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու :

Կը ներկայացուի « ԳԼՈՒԽ ՓՈՐՁԱՆՔ» վաւերը, մէկ արար :

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին : ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ :

Մուտք 100 ֆրանք :

★

Աւետիս Պուլա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր : Կը ներկայացուի «ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»Ը վաւերը, Ադամեան Թատերախումբին կողմէ : Կը խօսին ՇԸՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օր. Ներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան : Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան :

Ժամը 6էն վերջ եւրոպական եւ հայկ. պարեր Կ. ՍԱՐԵՄԵԱՆի նուագախումբով : Ճոխ պուֆէ

★

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

14 Մայիս երեկոյեան, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ : ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ : Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԻՍԻ ՄԷՋ, մեծ պատարաստութեամբ, 11 Ցունիս չաբաթ իրիկուն, մինչեւ լոյս :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղին ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 21ին :

★ Թատերական - գեղարուեստական երեկոյթ ի պահիւ ԱԶՕ ՇԱՀԽԱՓՈՒՆԻԻ, 13 Ցունիսին, Théatre La Potinière-ի մէջ 7 rue Louis le Grand :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Պ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ), 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց աղգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, ղոքանչին, հօր եւ մեծ մօր՝

Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ եւ

Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, առաւտեան ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

ԵՈՐՇԱՏԵՍՏ

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais) : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ազբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ժանթիլիի վերջին ժողովին տեղը : Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէռի «Գեղուհի» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԱՐՍԷԼ — ԱՌՆՈՒՎԻԼի Վարդան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՑԿ ԵՒ ԱՐԱՄ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆՆԵՐ ուրախութեամբ կը յայտնեն բարեկամներին եւ ծանօթներին ծնունդը իրենց անդրանիկ թոռնիկին եւ զաւակին ԱՆՆԻԿի, ապրիլ 20ին, Անկենում :

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱԻԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՑԼի ՄՇԱԿՈՒՕԹԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ :

Նուիրուած Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Ց. ԱՂԱՑԵԱՆ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՏՈՔԹ. Ց. ՓԱՓԱԶԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին :

Մուտքը ազատ է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ կրթական մարմնոյ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը, այս կիրակի 8 Մայիս, ժամը 15ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ :

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ տրամախօսութիւն 80 աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléans-էն առնել 187 թիւ օթօպուսը եւ իջնել Mairie de Cachan :

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ փնտռէ առանձին պարոն մը : Մէկ կամ երկու սենեակ եւ խոհանոց, բնակելի վիճակի մէջ : Նախապատուութիւն կը տրուի հայկական շրջանակի, Դիմել Պ. Տաքէսեանի, 91 rue du Général Leclerc. Groslay (S. et O.) :

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Այսօր հինգշաբթի ժամը 8.30ին 10 Ave. d'Iéna

Հասոյթը պիտի յատկացուի վրացի հիւծախտաւորներու :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ՝ ՌՈՍԱՆի ՍԷՋ

22 բաժին (pièces), երկու փողոցի վրայ : Խանութ եւ կառաւտուն : Տարեկան եկամուտ 24.000 ֆրանք : ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼի ԳԻՆ :

Դիմել Sarkis Bilali, 36 rue Bistour, Romans (Drôme) :

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX

ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)

Téléphone : 15 et 105

Կամ ՓԱՐԻԶի ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE

69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 6 MAI 1949 Ուրբաթ 6 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5839—Նոր շրջան Թիւ 1250

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆԿԱԼԻ ԽՆԴԻՐ ՉԷ

Տեսակ մը իրարանցում կը տիրէ Փարիզի ժամուն բոլորտիքը, 1949 Յունուար 9ի ընդհ. ժողովէն ի վեր :

Ամէնէն առաջ՝ նոր եւ յարաճուն արձանագրութիւններ, որոնց չնորհիւ երկու հազարը շատոնց անցած է անդամներու թիւը : (Տարիներ առաջ, բախտ մը կր համարուէր քանի մը հարիւրը) :

Երկրորդ՝ յայտնի թէ գաղտնի խորհրդակցութիւններ, ինչպէս եւ խմբակցութիւններ՝ վարչութեան պակասած անդամներու ընտրութեան եւ ուրիշ ձեռնարկներու առթիւ :

Եւ երրորդ՝ նորէն դռեհիկ փոփոխութիւններ Դաշնակցութեան դէմ, գրաւոր թէ բանաւոր։ Այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէ ձեռք անցընել եկեղեցին, «մենաշնորհութիւն» հաստատելու համար :

Յունուար 9ի ժողովին առթիւ, իրագէկ աչխատակիցներ պարզեցին ամբողջ անցուդարձը, միեւնոյն ատեն յայտնելով Դաշնակցութեան տեսակիցները :

Փորձենք անդամ մը եւս յիշեցնել դանոնք : Ոչ թէ իրրեւ պատասխան դանազան քաղաքներէ, այլ իրրեւ պարզ լուսաբանութիւն :

Թող հանգիստ մնան անոնք որ իրական բանական մը վերագրեր են Փարիզի Հայոց եկեղեցին,—

Դաշնակցութիւնը աչք չունի իրենց գրաւած դիրքերուն : Ոչ ալ թեկնածուներ՝ սակարանի վրայ ծածելու համար ժամուն բակը :

Շատ յստակ են եւ գործնական՝ Դաշնակցութեան պահանջները,—

Հանրակ բանկալի վիճակէն ազատել Փարիզի եկեղեցին : Դնել զայն իր կոչումին, դէրին հանդապատասխան բարձրութեան վրայ :

Բանկալէն, անոր չրջապատէն հեռացնել այնոնք որ զայն կր չփոթեն խնամխական որջի մը հետ, արհամարհելով հանրային կարծիքը :

Թարմացնել վարչութեան կազմը, գործօն եւ վստահելի տարրերով : Զօրացնել պատասխանատուութեան զգացումը :

Եւ ուրիշ տարրական պահանջներ, որոնց մասին միշտ ալ կարելի է խօսիլ, հրապարակաւ կամ դէսլա դէսլի :

Այդ բոլորին հետ զուգընթաց՝ աչխատանք, որպէսզի եկեղեցին դառնայ կորիզը ոչ միայն Փարիզի, այլեւ ամբողջ Ֆրանսայի թեմական կազմակերպութեան :

Թող չըսեն թէ կանոնադրին տրամադրութիւնները թոյլ չեն տար այդքան յառաջ երթալ :

Օրէնքները եւ կանոնադրիները միշտ ալ կարելի է վերաքննել, յարմարցնելով օրուան պահանջներուն :

Նոյնիսկ ներկայ վիճակին մէջ, երբեք զըժուար չէ ընդլայնել անոր տրամադրութիւնները, ոգին, փոխանակ տառին կառչելու :

Օրինակ, եթէ եկեղեցին կրնայ հովանաւորել քանի մը դպրոցներ, ինչո՞ւ իրաւունք պիտի չունենայ կազմակերպելու ամբողջ կրթական գործը :

Այս կարգի խնդիրները կարելի է քննել ընդհ. ժողովներու մէջ : Կը բաւէ որ մէկզի դրուին կանխակալ կարծիքները :

— Իսկ էջմիածնի հետ յարաբերութիւննե՞րը :

Այս հարցին մէջ ալ շատ պարզ է Դաշնակցութեան տեսակէտը, ինչպէս ամէն տեղ :

Ամէնարն Հայոց կաթողիկոսութեան հետ յարաբերութիւնները պիտի ըլլան միայն կրօնական : Ոչ մէկ «յառաջդիմական» – քաղաքական մարզանք :

Էջմիածինը ինքն ալ աւելին չի կրնար պահանջել, ներկայ պարագաներուն մէջ :

Անոնք որ ուրիշ ուղեղիճ կը թելադրեն, պարզապէս իրենք դիրենք կը խաբեն :

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ իւրաքանչիւր գաղութ պարտաւոր է նկատի առնել իր միջավայրին պայմանները, ինչպէս եւ Հայ. Եկեղեցւոյ կանոնները եւ աւանդութիւնները :

Կաթողիկոսը ինք հարկ դառած էր յիշեցնել կարգ մը պարտականութիւններ, իր Ամանորի կոնդակով : Թող բարեհաճին այդ կէտերն ալ սերտել :

Ոչ ոք իրաւունք ունի քմահաճ մեկնութիւններ տալու, պղտորելով միտքերը :

Գաղութներն ալ խաղաղութեան կը կարօտին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՎԱՆԵՑԻՆ ԱԼ ԿԸ ՄՈՌՆԱՑ ...

Ծաչոր Թուրքիկ մը, Մարսէյլէն, «Յառաջ»ի մէկ էջին մեծութեամբ.—

Վասպուրականի Հերդամարտին 34րդ տարեդարձը պիտի տօնուի, Մայիս 15ին, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան։ Ինչպէս ամէն տարի։

Ահա նորէն «Գաւառ»ն է որ դաս կուտայ ինքնահաւան, ամբարտաւան Փարիզին :

Այս անգամ՝ Վանեցիներուն, որոնք մոռացութեան տուած են ամէնէն եղերական, հերոսական, նուիրական յիշատակները, 1945էն ի վեր :

Իրագէկներ կ'ըսեն թէ այս անվտառնակ, անպատիւ դասալքութեան ասպետներն են չորս – հինգ երեւելիներ, որոնք զանազան դիրքերու հասած ըլլալով, «պոչ կը խաղցնեն» :

Ուրեմն անզօր են մնացեալ Վանեցիները, այդ գրոց–բրոցներուն դիմաց :

Ամէնէն անճարն ալ, տարին քանի մը անգամ իր հարազատին գերեզմանը օրհնել կուտայ, Մեռելոցի առթիւ :

Այս տարրական յարգանքն ալ շատ կը տեսնեն Փարիզ հաստատուած ջոջ աղաները :

Այս այն ժողովո՞ւրդն է որ ողբաձայն աղաղակ մը կ'արձակէր, տարիներ առաջ : 1915ի հերոսամարտէն շատ առաջ.

Ա՛խ, Վասպուրական, աշխարհ Հայաստան,
Անթիւ հերոսներ էիզ մէջ ժողվեցան.
Աւեղ կուռի մէջ այնճան դիմացան,
Ի սէր ազգութեան նահատակուեցան :

Եթէ պատմական Վասպուրականի մնացորդները տէր չեն ըլլար իրենց փառքերուն, կազմակերպութի՞ւն կը պակսի :

Թո՛ղ Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդն ստանձնէ տօնակատարութիւնը, իր կարգին «յուսաւորելու» համար Վասպուրականի Նոր սերունդը :

ՎԱՀԷ

ՑԻՇԱՏԱԿ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ

ՄԻԼԱՆՕ, 3 Մայիս (Յառաջ).— Ապրիլ 27ին, Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի չքեղ դահլիճին մէջ պաշտօնապէս սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին նուիրուած յոբելեանական հանդիսութիւնները : Հանդէսին կը նախագահէր Վենետիկի նորընտիր պատրիարքը : Մխիթարեան Ուխտին Աբբահայրդերապայծառ Հ. Սրապիոն Վ. Ուղուհոճեան օրուան պատշաճ երկու խօսքով բացաւ հանդէսը, նախ չնորհակալութիւն յայտնելով Արեւելեան ժողովի քարտուղար Մ իրանաւոր Թիւրքեանի դեղեցիկ նամակին համար զոր կարդաց Մխաքանութեան ատենադպիր Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան :

Օրուան բանախօսն էր Ճիվաննի արք. Ուբպանի, նիւթ ունենալով «Մխիթար եւ Վենետիկ», որ իր չուրջ ստեղծեց ջերմագին խանդավառութիւն :

Հանդէսին դեղարուեստական մասը վերապահուած էր մեր անմահ Կոմիտաս վարդապետին երաժշտական հոգեկոյզ ստեղծագործութիւններուն : Կ'երգէր մեր յայտնի եւ համակրելի դաշնակահար երգչուհին Օր. Մաւի Պոտուրեան, ընկերակցութեամբ Փասքուալէ Բիսսոլիի (սրինգ) Բենցօ Ֆերրակուցցիի (ջութակ), եւ Էմմա Պիանքիի (տաւիղ) : Մեծ ձեռնահասութեամբ կը դեկավարէր երաժշտագէտ Կապրիէլէ Պիանքի :

Առաւօտեան ժամը 10.30ին տեղի ունեցած էր հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ Ս. Ղազարի մէջ ի ներկայութեանհայ եւ խոալացի հաւատացեալներու խուռն բազմութեան մը :

Կարգադիր յանձնախումբին կը նախագահէ դերապայծառ Աբբահայրը, Հ. Սրապիոն Վ. Ուղուհոճեան : Անդամներն են՝ Աթոռակալ Հ. Քերովբէ Վ. Զրաքեան, Հ. Կիւրեղ Վ. Քիւպարեան, Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան, Հ. Կարապետ Վ. Սմատունի, Հ. Հմայեակ Վ. Կէտիկեան, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաչեան եւ Հ. Սերոբէ Վ. Աքըլեան :

ԱՐԱՄԱՑԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով :

Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին

ԶՕՐՍԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ՝ ՄԱՑԻՍ 23ԻՆ

Զորեքչաբթի օր, 4 Մայիս, վերջնապէս համաձայնութիւն գոյացաւ Զորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ, որոնք պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեցին անմիջապէս :

Տրուած որոշման համաձայն, Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին, իսկ Զորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Մայիս 23ին, Փարիզի մէջ :

Այսպէս ուրեմն, տասնըմէկ ամիսէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Պերլինի արեւմտեան չորջանը նորէն ելեկտրական լոյս պիտի ունենայ դիշերը, հանրակառքերը պիտի բանին, թարմ բանջարեղէն, պտուղ եւ մխպիտի գոնուի : Եւ ինքնին պիտի դադրի օդանաւային փոխադրութիւնը, որ մինչեւ հիմա 37.500.000 սթերլին արժած է Ամերիկայի, տասնեակ միլիոններ ալ՝ Անգլիոյ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Անգլիացիները առաջարկած էին պաշարումը վերջնել Մայիս 9ին, փոխադարձաբար, բայց Ռուսերը, որոնք նախապէս կ'ուզէին թուականը յետաձգել մինչեւ Յունիս, առարկեցին թէ շատ կանուխ է, անհրաժեշտ հրահանգները տալու համար իրենց հրամանատարներուն : Ի վերջոյ համաձայնութիւն գոյացաւ Մայիս 12ի համար : Խորհրդակցութիւնները տեւեցին 1 ուկէս ժամ, դռնփակ, Նիւ Եորքի մէջ : Երէկ նոր ժողով մը գումարուեցաւ, ճշդելու համար կարգ մը մանրամասնութիւններ : Դրամական խնդիրը պիտի քննուի Զորսերու Խորհուրդին մէջ :

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ.

— « Զորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները քննեցին այն բոլոր խնդիրները որ ծագած են Պերլինի կացութեան հետեւանքով : Համաձայնութիւն գոյացաւ սկզբունքի բոլոր հիմնական խնդիրներու մասին : Կարգ մը մանրամասնութիւններ դեռ պիտի քննուին. բայց համաձայնութիւն գոյացած է արդէն եւ բոլոր սեղմումները պիտի վերցուին, փոխադարձաբար : Արտաքին նախարարներու Խորհուրդը պիտի գումարուի ատեն մը վերջը : Խորհուրդը պիտի քննէ Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներ, ինչպէս եւ Պերլինի կացութենէն բխած հարցեր, մէջն ըլլալով դրամական խնդիրը » :

ԱՌԱՋԻՆ ՏՈՒՐԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պ. Էվըթ, Մխիթեան Ազգերու ընդհ. ժողովին նախագահը, դոհունակութեամբ հաստատեց դոյացած համաձայնութիւնը, «որ դրական յառաջդիմութիւն մը կը ներկայացնէ մեծ տարբերակի մը պահուն » :

Զափաւոր լաւատեսութիւն մը՝ կը տիրէ Փարիզի եւ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ : Երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կը սպասեն որ վերջնապէս պարզուի Ա. Մխիթեան դիրքը :

Փարիզի մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, Զորսերու Խորհուրդին դումարման համար, թէեւ օրակարգը ճշդուած չէ տակաւին :

Տոքթ. Ռէօյթըր, Պերլինի արեւմտեան շրջանին դերման քաղաքապետը, իր եւ քնակիչներուն ջերմ դոհունակութիւնը յայտնեց դոյացած համաձայնութեան առթիւ, «պատմական անկիւնադարձ մը» համարելով զայն : Մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր 2.500.000 բնակիչներ անտանելի զրկանքներու մատնուած են եւ դիւերները չաճախ մոմ կը վառեն : Քաղաքապետին կարծիքով, անհրաժեշտ է վճռական դիրք մը բռնել Ա. Մխիթեան հանդէպ, ապահովելու համար խաղաղութիւնը :

«Երուսաղէմի հոգեւոր տեսուչը»

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՍԸ ԱԶԳԵՐՈՒ

Երէկ, հինգշաբթի, պիտի տորթագրուէր Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին — առաջին Խորհրդարանին — կազմական կանոնադիրը, մասնակցութեամբ տասը ազգերու : Այս մասին կատարուած խորհրդակցութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենային Լոնտոնի մէջ, վերջացան չորեքչաբթի օր : Մասնակցող ազգերն են Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Իտալիա, Իռլանտա, Տանըմարքա, Շուէտ եւ Նորվեկիա, որոնց ներկայացուցիչներն էին իրենց արտաքին նախարարները կամ Լոնտոնի դեսպանները :

Անգլ. թերթերը կը գրեն թէ Յունաստան եւ Թուրքիա եւս պիտի ընդունուին, բայց ոչ իրրեւ հիմնադիր պետութիւններ :

(Ուրիշ տեղեկութիւններ կարդալ Դ. էջ)

ԹԷՀՐԱՆի «Ալիք»էն կ'իմանանք թէ Իրանի Սահմանադիր ժողովին անդամ ընտրուած են Տոքթ. Վարդան Յովհաննէսեան եւ Տոքթ. Ա. Ազայեան :

ԸՆԿ. ՏՈՔԹ. ԱՐՄ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Երէկ, ընկերներու եւ համակիրներու խումն բազմութեան մը մասնակցութեամբ, ցուրտ հոգին յանձնեցինք մարմինը ընկեր Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեանի, որ յաւիտենապէս իր աչքերը վակեց ամսոյս 8ի Ուրբաթ առաւօտ՝ Պոսթընի Մէսէչուսէց Ճէնըրըլ հիւանդանոցին մէջ:

1948 Հոկտեմբեր 15ի Ուրբաթ առաւօտ մը, երբ մեր ընկերը սովորականին պէս խմբագրական աշխատանքներ կը կատարէր իր սենեակին մէջ, անակնկալ կերպով զգաց տկարութիւն մը: Իսկոյն բժիշկներ եկան, որոնք քննեցին իր վիճակը եւ փոխադրեցին դինքը հիւանդանոց: Շաբաթներ եղաք մշտ մը ունեցանք այն պատրանքը, որ պիտի փրկուի մեր ընկերը եւ նորէն դառնայ մեզի: Ջուր էինք մեր յոյսերը: Հարուածը հասեր էր սրտին եւ ուժգնօրէն զգեստներ զայն: Հետզհետէ ծանրացաւ ու բարդացաւ վիճակը, ու թէեւ հնարաւոր ամէն խնամք ու հոգածութիւն ստացաւ ան, բայց այլ եւս անզօր եղաւ դիմանալու զինքը կրծող ցաւին: օր օրի հիւծեցաւ, կաթիլ - կաթիլ քամուեցաւ, մինչեւ որ բոլորովին սպառեցաւ:

Առողջ ու ամուր կազմուածք ունէր մեր ընկերը: ան ալ մէկն էր անոնցմէ, որոնք իրենց կեանքի ընթացքին քիչ անգամ կը հիւանդանան: կարելի է ըսել՝ հանդարտ ու անխռով կը սահէին տարիները զայն՝ անոր դէմսուն վրայէն: գէթ այդպէս կը թուէր մեզի: երեւութապէս զօրեղ էր ան ու առոյգ: եւ մենք անոր այդ վիճակը կը համարէինք բնական հետեւանքը այն չափազանց, զգուշաւոր ապրելակերպին, որուն հետեւեցաւ ան չարունակ: Անոր անակնկալ հիւանդութիւնը եւ ամիսներու տառապանքը, որոնցմէ չկրցաւ ան ազատել ինքզինքը, անմխրճելի զարհուրելի մը եւ տխուր դիպուածներ էին, որոնք մեկէն մթագնեցին անոր պայծառ երկինքը եւ ընդմիշտ խորտակեցին անոր կեանքը:

Մեր հուրջը, մեզի մօտիկ, մահը անընդհատ կը գործէ: Միայն վերջին մէկ – երկու տարիներուն քանի մեծարժէք ու վաստակաւոր ընկերներ, հայ մշակոյթի եւ ազգային կեանքի ընտիր մշակներ հողին յանձնուեցան: Ընկեր Բարսեղեան եւս կը հետեւի անոնց: Մեկնողները չեն ունենար իրենց արժանի յաջորդները, եւ ասիկա է որ ամէնէն աւելի մեզի խոր վիշտ կը պատճառէ եւ ապագայի վերաբերմամբ մեզ կը դարձնէ տխուր, մտահոգ եւ նոյնիսկ յուսահատ: Ընկեր Բարսեղեանի անդարձ մեկնումը այս տխուր մտածումը անգամ մը եւս կը չեշտէ մեր մէջ:

★

Ընկեր Արմենակ Բարսեղեան աւարտած էր Լէմմիածնի Ճեմարանը. բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած էր Գերմանիա՝ նախ Լայբցիկ, ապա Պերլին, ուր սորված էր մանկավարժութիւն եւ ստացած՝ փիլիսոփայութեան տոքթորի աստիճան: Շատ կանուխէն անդամակցած է ան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ վերջինիս միջոցաւ ծառայած է մեր ժողովուրդին:

Կոչումով, պարտաւորութեամբ եւ խանդավառութեամբ ան հայ կրթական ասպարէզին նուիրուած մշակ մըն էր: Երկար տարիներ ըրած է ուսուցչութիւն Թաւրիզ, Սամսոն, Պոլիս եւ այլուր: Հոգեւին սիրած է դպրոցը եւ անոր յարկին տակ հասակ նետող հայ պատանին: Մեծ է թիւը անոնց՝ տղաներ ու աղջիկներ, որոնք տարիներով աչակերտած են մեր ընկերոջ, մեծապէս օգտուած անկէ եւ հետագային հայ կեանքի մէջ դրաւած կարեւոր դիրքեր: Ընկեր Ա. Բարսեղեան Ամերիկայի մէջ ալ ըրած է ուսուցչութիւն. բայց այդ եղած է անոր համար կղզմնական դպրոց մը միայն: Եթէ մենք ունենայինք կանոնաւոր դպրոցներ Ամերիկայի մէջ, անկասկած, մեր հանդուցեալ ընկերը պիտի կրնար լրիւ իր ուժերը տրամադրել հայ կրթական գործին եւ մեր աչքերուն առջեւ մեծցող սերունդի մը հայացման ու փրկութեան գործին մէջ պիտի կատարէր մեծ ու նախանձական դեր մը: Մեր կեանքի անխուսափ պայմաններով պէտք է բացատրել, որ մենք չկրցանք այս գետնի վրայ, ինչպէս ուրիշներու, նոյնպէս անոր ուժերէն լրիւ օգտուիլ յօգուտ հայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Ընկեր Բարսեղեան ունեցած է նաեւ աչքառու գործունէութիւն կուսակցական եւ ազգային գետնի վրայ: Իրեւ այդպիսին ալ ան ենթարկուած է հալածանքներու՝ դրսէն ու ներսէն: Դրսէն՝ հալածուած է մեր ընդհանուր թշնամիին կողմէ, ներսէն՝ մեր ներքին հակառակորդներուն կողմէ: 1915 թուի մեր ազգային ողբերգութեան օրերուն ինչպէս չատերը, ընկեր Բարսեղեան եւս ձերբակալուած է եւ աքսորուած Ջանղըրը. ապա ղըրկուած՝ Հալէպ: Ան եղած է հազուագիւտ բախտաւորներէն մէկը, որ՝ հրաշքով ազատած է եւ վերադարձած՝ իր սիրելիներու գիրկը:

Ան եղած է անդամ եւ քարտուղար Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէին՝ 1919 թուին. այդ օրերուն եղած է նաեւ անդամ Պոլսոյ Ազգային Երեսփոխանական ժողովին, անցած է Փարիզ եւ մասնակցած Ազգային Համագումարին՝ իբրեւ մէկը պոլսահայութեան ներկայացուցիչներէն: Իսկ վերջին մօտ մէկ քառորդ դարու ընթացքին անոր կեանքը սերտօրէն կապուած էր Ամերիկայի մեր կուսակցութեան կեանքին ու գործունէութեան: Երկար տարիներ ան աշխատած է իբրեւ մէկ անդամը խմբագրութեան՝ ընելով իր ուժերուն մէկ իր բոլոր կարելին:

Հաստատուն ու բիւրեղացած համոզումներ ունէր մեր ընկերը: չէր գործեր բոպէական մըղումներով. կիրթ էր. իր խօսքին ու գործին մէջ զգուշաւոր ու հաւատարիմ. ունէր չափի զգացում մը: Ոմանց կը թուէր թէ դիւրահաղորդ հոգի մը չէր, բայց այդ՝ անոր քնաւորութեան արտաքին մասն էր, ներքնապէս ջերմ էր, սիրալիր ու առինքնող. իր մտերմութիւնը վայելող ընկերներ միշտ ալ անոր կապուած մնացած են՝ սիրելով զայն ու սիրուելով անկէ:

Հայ կեանքի ամէնէն գործօն կազմակերպութիւնն է Դաշնակցութիւնը, եւ ահա այդ կազմակերպութեան առաջնաւոր դիրքերուն վրայ կանգնած ուժերէն մէկն ալ կ'իյնայ: Իր մեկնումը խոշոր բացակ մը պատճառէ մեզի: Մեր ընկերոջ սիրելի յիշատակը պիտի պարտադրէ մեզի, որ մենք՝ ապրողներս, աւելի մեծ սիրով ու նուիրումով տանինք այն գործը, զոր Դաշնակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդը դրած են մեր ուսերուն:

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔ, 13 Ապրիլ)

Վեղարաւոր պատուհասը

Ա.

Փոքրիկ Ժաքօն մեզի կը պատմէ Chaperon rouge-ի մանրավէպը: Կը նայիմ իր դէմքին, մանչուկը յուզուած է, մերթ կը շփոթի, կը դողդողայ ահաբեկ: Իրաւացի կը դանեմ իր երկիւղը: Ի՞նչ կ'ըլլայ վիճակը անմեղ զաւակներուն, երբ մօր փոխարէն իրենց դիմին ցցուած կը տեսնեն գայլին կարմիր դունչը...

Լ՛ՀԳ, այո, ճիշդ այսպէս, Գէորգ արք. Արսլանեան այս անարժան հովիւը չուրջ քառորդ դարէ ի վեր Թառած Պոլսոյ դժբախտ հայութեան վզին, կը կեղեքէ, կը ծծէ, կը քամէ իր արիւնը:

Ալանեան չատոնց մոռցած է իր նուիրական դաղափարը, մոռցած է իր անճնուէր կոչը՝ Նահատակութիւնը բոցերուն մէջ, ու հոգեւով մարմնով նուիրուած է ոսկիէ կուռքին:

Չինադաղարի շրջանին կարճ լուր մը կար Պոլսոյ Թերթերուն մէջ,— անարժան կղերիկոսին դէմքը պատռած էին բիրերով, Ատանայի եկեղեցիին խորանին վրայ: Դժբախտաբար այս տխուր պատմութեան ներքին ծալքերը կը խուսափին յիշողութենէս: Ամէն պարագայի մէջ, ոչինչ կար բարենշան:

Կեդրոնականի ուսանողութեանս շրջանին, լսած եմ դինքը անդամ մը, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին: Առաջին պահէն իսկ poseur-ի մը տպաւորութիւնը թողած է վրաս: Մասնաւոր ճիդ մը նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծելու, բռնադատական չարժուձեւերով, ոսկեզօծ եւ խրթին բառերով, որոնք սահմանուած էին համայնքս ոամիկ ժողովուրդը իրենց առեղծուածային դարձուածքներով:

Մեր ընթերցողներուն մտքին մէջ դեռ թարմ է Իզմիրի աղէտին յաջորդող անձկալից շրջանը: Զաւէն պատրիարք, հազիւ երեք տարի դահակալած Պոլսոյ աթոռին վրայ, կը հարկադրուէր դիմերանց փախչիլ անդլիական մարտանաւով մը: Ծանօթ է նաեւ թուրք մամուլին հանած ժխորը դժբախտագահակալին եաւէն: Գաղափար մը տալու համար, կը յիշեմ «Ժուռնալ տ'Օրիան»ի խորագիրը.— Ճո՛ երթաս, պատրիարք ...

Ահա, այդ ահ ու սարսափի օրերուն, պատեհ - հասպաշտ եկեղեցականը կը յաջողէր տեղաւորուիլ Պոլսոյ աթոռին վրայ, իբրեւ տեղապահ:

Պոլսոյ Ցունաց հզօր պատրիարքը՝ Մելիտէոս, տեղէն չէր շարժեր: «Մեղալին Խոէա»ի այս առաքելը, որ բիւզանդական դրօշը ցցած էր իր կառքին վրայ, հաւատարիմ կը մնար ինքն իրեն, հակառակ բոլոր յուսախաբութիւններուն: Փոքր Ասիոյ յունական բանակը, չատոնց խաղացած էր իր վերջին թուղթը ի հաշիւ Անդլիոյ, բայց պատկառելի եկեղեցականը ամուր կը կենար պատնէշին վրայ:

Փափա Էֆէնտիի դործին չէր դար ասիկա: Ճենէր հաւաքած էր իր համախոհները, իրեն պէս Գարամանցիներ, Խնչպէս սա տխրահռչակ Դամիանոսը, անդամ պատրիարքարանի վարչական խորհուրդին: Պայքարը չատ սուր եղած էր: Ցունաց կրօնապետը ժամեր դիմադրած էր դիչախտաճ ամբոխին,— աւելի թուրք քան բուն Թուրքը— որ կը ճդնէր դինքը բզկտել, պատրիարքարանի դահլիճին սանդուղներէն վար դլորել: Հետաճչնի թելերը կտրած էին, ամէն արտաքին աջակցութիւն խափանելու համար...: Տերքոդի մետրապոլիտը, ուրիչ քանի մը հաւատարիմ եկեղեցականներ, Պոլսոյ Ս. Աթոռի Ներկայացուցիչ Տ. Եղիշէ Արք. Տուրեան, Ս. Աստուածածնայ Մայր Տաճարի Առաջնորդ Տ. Գարեգին Արք. Զարդարեան, Ս. Կարապետ Վանքի Առաջնորդ Տ. Գարեգին Արք. Յովսէփեան, Ս. Խաչ Վանքի Առաջնորդ Տ. Գարեգին Արք. Վանիկեան, Ս. Գէորգ Վանքի Առաջնորդ Տ. Գարեգին Արք. Գալուստեան, Ս. Յակոբ

ԽՍԿԱ ՎԵՐԱ ՅՈՒՆԻՍԸ

ՀՆԱԳՈՒՅՆ ԴՊՐՈՑԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Խոսքը տանում ենք Լեռնէ բարձր ընտանիքի տարեց հիմնադիրներից մէկի՝ Յովսէփ Տէր-Յովհաննիսեանի որդիներից մէկի՝ Ռուբէնի հետ, որ ներկայումս Լոս Անճելոսում «Լիմոն» ընկերութեան տնօրէնն է։ Ընկերութիւնը զբաղւում է ներկերի արտադրութեամբ։ Ռուբէնը մեզ հետ զրոյցի բռնուեցաւ իր գրասենեակում։

— Ռուբէն, ասա՛ մեզ, թէ ինչպէ՞ս ծագեց ձեր ընտանիքում ներկերի արտադրութեան գաղափարը։

— Ներկերի արտադրութեան գաղափարը ծագեց հօրս՝ Յովհաննէս Տէր-Յովհաննիսեանի մօտ, որ ինքնուս քիմիկոս էր։ Նա ներկերի արտադրութեան հետ զբաղւում էր նաև ներկերի ուսուցչութեամբ։ Հայրս ներկերի արտադրութեան գործարանում աշխատել է 1940 թ. սկսած։ Նա ներկերի արտադրութեան գործարանում աշխատել է 42 տարի շարունակ։ Ներկերի արտադրութեան գործարանում աշխատելու ընթացքում հայրս ձեռք է բերել մեծ փորձառութիւն, որի շնորհիւ նա 1949 թ. Հոկտեմբերի 10-ին հիմնադրեց «Լիմոն» ընկերութիւնը։ Ընկերութեան հիմնադրման ժամանակ նրա մօտ աշխատում էին 20 բանուորներ։ Ներկերի արտադրութեան գործարանում աշխատելու ընթացքում հայրս ծանօթացաւ մի շարք գործարանատէրերի հետ, որոնք ներկեր էին գնում։ Նրանց հետ կապեր հաստատելով՝ հայրս սկսեց ներկերի արտադրութեան գործարանը։

— Ինչպէ՞ս էր ընթանում ներկերի արտադրութեան գործարանի կազմակերպումը։

— Գործարանի կազմակերպման համար հարկաւոր էր մեծ գումար։ Հայրս ստիպուած եղաւ դիմել բանկերից վարկ ստանալու։ Ինչպէս գիտէք, 1949 թ. Ամերիկայում ներկերի արտադրութիւնը դեռ նոր էր զարգանում, ուստի հայրս ստիպուած էր ներկերի արտադրութեան գործարանի կազմակերպման համար ներկայացնել ծրագիր, որի մէջ նշուած էր, թէ ինչպէ՞ս է նա ներկերի արտադրութեան գործարանը կազմակերպելու։ Ծրագրի հիման վրայ հայրս ստացաւ 10.000 դոլարի վարկ։ Գործարանի կազմակերպման համար հայրս գնեց հողամաս, որի վրայ կառուցեց գործարանի շէնքերը։ Գործարանի շէնքերի կառուցման համար հայրս ստացաւ 30.000 դոլարի վարկ

Դաշիշնքին ստորագրութենէն վերջ, ընդհանուր հրաւէր մը պիտի ուղղուի, որպէսզի ուրիշ պետութիւններ ալ մասնակցին:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը առաջարկեց նոր կազմակերպութիւնը կոչել «Եւրոպական Միութիւն», բայց մեծամասնութիւնը որոշեցպահել «Եւրոպայի Խորհուրդ» անունը:

Կը կարծուի թէ Խորհուրդին առաջին նիստը պիտի գումարուի յառաջիկայ օգոստոսին, Սթրազպուրկի մէջ: Առաջին առթիւ ծախքերը պիտի հոգայ Ֆրանսա, իբրեւ հիւրընկալ պետութիւն. բայց յետոյ փոխարժէքը պիտի ստանայ միւս կառավարութիւններէն: Խորհուրդը պիտի բաղկանայ 87 անդամներէ: Նախարարական յանձնախումբը եւ այս Խորհուրդը առ այժմ պիտի չզբաղին Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ տնտեսութեան վերաբերեալ խնդիրներով:

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԴԷՄ

Ապահովութեան տեսչութիւնը Դշ. օր հարցաքննեց երեք սպաներ եւ նոր խուզարկութիւններ կատարեց համայնավար շաբաթաթերթի մը՝ France d'Abordի խմբագրատան մէջ:

Ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բացատրութիւններ պահանջուեցան շաբաթաթերթին խմբագրապետէն՝ Պ. Իվ Մոռոյէ, «կարգ մը անգաղտնապահութեանց մասին որոնք կապ ունին ազգ. պաշտպանութեան հետ»: Այս առթիւ հարցաքննուած է նաեւ քաղաքացի մը, Հէօզէ, որ Իվռի կը բնակի: Զեկոյցը կ'ըսէ թէ կարելի չէ ուրիշ մանրամասնութիւններ հաղորդել, քանի որ խնդիրը կը քննուի զինուորական ատեանի մը կողմէ:

Թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան Տեսչութեան պաշտօնեաները նախ Պ. Մոռոյի բնակարանը երթալով խուզարկութիւններ կատարեցին, յետոյ միասին խմբագրատուն գացին եւ դարձեալ խուզարկեցին: Այս գործողութիւններէն վերջն էր որ խմբագրապետը Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնատունը տարուեցաւ, դէզ մը փաստաթուղթերով: Պ. Մոռօ առժամապէս ազատ ձգուած էր անցեալ ամիս: Խնդիրը կապ ունի լրտեսական գործունէութեան հետ: Հարցաքննուած սպաներէն մէկը գնդապետ մըն է: Թերթերը կը գրեն թէ երեքն ալ գործօն բանակին կը պատկանին: Աջակողմեան թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս հետապնդումներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷԹԷՆ, որ 94 տարեկան է, իր աքսորավայրին մէջպիտի մնայ, բայց խումբ մը բժիշկներ եւ հիւանդապահներ պիտի ղրկուին, դարմանելու համար: Նախկին մառէշալը յաճախ յիշողութեան վրիպումներ եւ սրտի տկարութիւններ կ'ունենայ: Առաջարկուած էր տեղափոխել, բայց ընկերվարական նախարարները ընդդիմացան:

ԻՍՐԱՅԷԼ իր անկախութեան առաջին տարեդարձը տօնեց Մայիս 4ին շռնդալից խանդավառութեամբ: Մեծ զօրահանդէս մը սարքուած էր Թէլ Ավիվի մէջ, բայց յետոյ չեղեալ համարուեցաւ, վասն զի հարիւր հազարաւոր հանդիսականներ խափանած էին անցուդարձը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ, որ 1945 մարտ 20էն ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը, հրաժարած ըլլալով, հրաժեշտ առաւ ի ներկայութեան 37 զօրավարներու:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները նորէն հաշտութիւն առաջարկած են, Ազգաժողովին չեխական պատուիրակութեան միջոցաւ: Կ'ըսեն թէ պատրաստ են զիջումներ ընելու, պայմանաւ որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին: Յունական կառավարութիւնը կը պահանջէ զէնքերը վար դնել, որ եւ է բանակցութենէ առաջ:

31 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Իտալիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք օդանաւային արկածի մը: Օդանաւը, որ գնդախաղի խումբ մը կը փոխադրէր Փորթուկալէն, Թորինոյի վերեւ զարնուեցաւ մայր եկեղեցւոյ աշտարակին եւ ջարդուփշուր ինկաւ դետին, բոցավառ: Բոլորն ալ ածխացան: Զոհերուն մէջ են եօթը աշխարհահռչակ խաղացողներ:— Կլասկոյի մէջ ալ (Սկովտիա) նորաձեւութեանց վաճառատուն մը բռնկելով, 14 աղջիկներ ողջ ողջ վառեցան, 19 հոգի վիրաւորուեցան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, հիւանդացած է Լոնտոնի մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ, ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ եւ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ դէմ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, այն ամբաստանութեամբ թէ խախտած են հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութիւնները, բռնաբարելով մարդկային իրաւունքները:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 328.80 (350): Նափոլէոն 4160, զուից. ոսկի 3950, սթերլին 4790, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 572.000 Ֆրանք:

ՄԱՅԻՍ 28ԸՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

ՅԵՏԱԶԳՈՒԱԾ ԵՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի հոգեհանդիստը եւ Ֆր. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խուբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ):

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 Ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ:

ԱՐՇԱՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին արշաւը այս կիրակի դէպի Pierrefonds, վարձուած ինքնաշարժով:

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան մինչեւ Ուրբաթ իրիկուն, Պետրոսեաի նպարավաճառատունը (rue Et. Dolet): Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում առաւօտ ճիշդ 7ին:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 2ին ընկեր Ք. Մատոյեանի բնակարանը (Մօնֆաֆէ): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նըկատի պիտի առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյիի վերջին ժողովին տեղը: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոյ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայ. եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Արիստակէս Մկրտիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խանոյեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Ալիքսանեան ընտանիքին Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ: Մեծ պատրաստութեամբ կըբեմադրուի «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ», կարող ուժերու կողմէ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Bar Internationalի մէջ:

ԲՆԱԿԱՐԱՆ ԿԸ փնտռէ առանձին պարոն մը: Մէկ կամ երկու սենեակ եւ խոհանոց, բնակելի վիճակի մէջ: Նախապատուութիւն կը տրուի հայկական շրջանակի, Դիմել Պ. Տաքէսեանի, 91 rue du Général Leclerc. Groslay (S. et O.):

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ՝ ՌՈՄԱՆԻ ՍԷՋ

22 բաժին (pièces), երկու փողոցի վրայ: Խանութ եւ կառատուն: Տարեկան եկամուտ 24.000 Ֆրանք: ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆ:

Դիմել Sarkis Bilali, 36 rue Bistour, Romans (Drôme):

ՀԱՅ ՄՍԱՎԱՃԱՌ, ԽՈԶԵՂԷՆ ԵՒ ՀԱՒԵՂԷՆ

BALABANIAN FRÈRES

31 RUE GOUNOD, NICE

ՔԱՂԱՔԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ, ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Մաքուր սպասարկութիւն, նպաստաւոր գին: Օդափոխութեան եկողներ, անգամ մը այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք:

SALON DE THE

CHEZ JACQUES

La Ciotatի plageին վրայ Casinoին եւ Hôtel Miramarին մէջտեղ:

ԸՆՏԻՐ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ եւ ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՂՊԱՂԱԿ:

Տնօրէն Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 7 MAI 1949 Շաբաթ 7 ՄԱՅԻՍ

21բդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5840-Նոր շրջան թիւ 1251 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ

Երիտասարդական գործունէութեան աւետաբեր ձայն մըն ալ՝ Աթէնքէն եւ Սելանիկէն:

Մեր ամէնէն երիտասարդ գաղութն էր Յունաստան ապաստանած բազմութիւնը: Տարիներ առաջ, 1922—23ին 60—70.000 կը հաշուէին թիւը: Յետոյ իջաւ 30—35.000ի, մինչեւ վերջին պատերազմը:

Այժմ հազիւ 10—12.000 տարագիրներ մնացած են, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ տեղաւորուած Հին Յունաստանի մէջ:

Աւելի քան տասը հազար հոգի հայրենիք վերադարձած եղան 1946—47ին:

Աննշան համրանքներ միայն մնացած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ, բացի Սելանիկէն, ուր 1200 — 1500 կը հաշուեն մեր թիւը:

Դժբախտաբար արտադաղթը հետզհետէ կը նօսրացնէ այս համրանքն ալ, իբրեւ հետեւանք տնտեսական դժուարութեաց, բայց մանաւանդ նոր մոլորանքի մը:

Այս չորուցամաք տեղեկութիւնները կարդալէ վերջ, կրնաք դատել թէ ո՛րքան ջերմ խանդաղատանքի արժանի են այն ճիգերը որ կը թափուին այնտեղ, նոր սերունդին փրկութեան համար:

Այնտեղ ալ ունինք Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւններ, որոնք իրենց Օրր տօնած են մեծ խանդավառութեամբ, Աթէնքէն մինչեւ Սելանիկ:

Այս առթիւ. բացառիկ թիւ մը հրատարակած է Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» (10 Ապրիլ):

Դաշնակցական երիտասարդութեան շունչն է որ կը սարսռայ 12 մեծադիր էջերու վրայ: Ափ մը երէցներու հետ, նորեր եւ նորահասներ են որ կ՚արտայայտուին պայծառօրէն, եւ հասուն հայերէնով մը:

Որքան համեստ են եւ հաւատաւոր, նոյնքան ալ գիտակից եւ հպարտ.

— «Այս տղաքը չեն մեր հասարակութեան «բա՛րձր» խաւէն, որ գաղափար չունի զոհողութեան մասին: Անոնք ընդհանրապէս ուղղակի պարզ ժողովուրդի զաւակներ են: Աշխատաւորներու եւ արհեստաւորներու տղաք, մանրավաճառներու աղջիկներ եւ կամ՝ մեր անկախութեան պայքարի հին մարտիկներու սերունդ»:

Ինչպէս այստեղ եւ ամէն տեղ:

Քով քովի՝ պատանին ու պարմանուհին, իրենց ուղերձներով, այնքան վճիտ եւ խանդավառ:

Իւրաքանչիւր յօդուածագիր կը պատկանի խումբի մը որ պերճախօս վկայութիւնն է կատարուած աշխատանքին:

Ահա երկու ընկերուհիներ՝ Ֆիքսի «Արշալոյս» խումբէն: Ուրիշ մը՝ նոյն գաղթակայանի «Սաթենիկ» խումբէն, որ «Իմ երկրորդ դպրոցս»կ՚անուանէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Երրորդ մը՝ Գոքինիոյ «Ռուբինա» խումբէն, երկու ընկերուհիներ՝ նոյն թաղի «Սօսէ» խումբէն: Եւ պատանի մը «Սերգօ Օնպաշեան» խումբէն (նահատակ Մ. Փափազեանի միամօր որդին էր քսանամեայ Սերգօն, գաղանօրէն խողխողուած՝ հայրիկին եւ մայրիկին՝ ընկերուհի Արշալոյսի հետ, հայ հրէշներու ձեռքով): Եւ դեռ «Արսէն Պալեան», «Բաբդէն Սիւնի» (Լիփազմա), «Զամալեան» խումբերէն:

Բոլորն ալ տոգորուած՝ նոյն գաղափարական ջերմութեամբ: Գործելու, ծառայելու նոյն վճռականութեամբ:

Ահա թէ ինչպէս կը ծաղկին այս տղաքն ու աղջիկները, շնորհիւ ափ մը նուիրեալներու յարատեւ աշխատանքին: Աճելով եւ զարգանալով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ:

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ տասնէն մէկն իսկ օր ու արեւ տեսած չէ, ինչպէս իրենց հայրերն ու մայրերը, երբ հիւրընկալ Ելլադայի ափերը կը նետուէին Փոքր Ասիայէն եւ Պոլսէն:

Եւ սակայն, իրենց անհատական - ընտանեկան հոգերուն հետ, չեն մոռցած հանրային պարտականութիւնը: Ժամանակ են գտեր վաղուան համար ալ պատրաստուելու: Կը կարդան, կը սերտեն, կը գործեն, խտացնելով Հ. Յ. Դ. «Երիտասարդաց»ի շարքերը:

Ողջո՛յն իրենց կանանչ արեւուն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԱՐԳԱՆՔ ՔԵԶ... ՔՈՒՊԱ

Լեզուի տեսակ մնա՞ց որուն քսուած, վարժուած, նոյնիսկ տիրապետած չըլլանք: Մայրենիքը ծամծմելու, անտեսելու, մոռնալու աստիճան:

Փորձեցէք հաշուել,—

Ռուսերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն, յունարէն, գերմաներէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, ալպաներէն, չեխերէն, հունգարերէն, սերպերէն, հոլանտերէն: Նոյն իսկ չինարէն եւ ճափոներէն...

Եւ այժմ ալ սպաներէն, ի Հարաւային Ամերիկա, ուր քերական, զրուցատրութիւն եւ բառարան ալ հրատարակած են արդէն:

Երէկ չորս էջէ բաղկացած թռուցիկ մը ստացայ Վիքթորիա տէ Լաս Թունասէն (Քուպա), ուր նոյնպէս հայկական համրանք մը կը շնչէ:

Ղրկողը, Պ. Հմայեակ Սիմիթեան, հետեւեալ երկտողը գրի առած է մէկ էջին վրայ.

— «Ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ»ը եւ «Հայրենիքդ իմ, ների՛ր ինձ»ը սպաներէնի թարգմանեցի, իբրեւ վերջին յարգանք իր յիշատակին:

«Այս թարգմանութիւնը մեծ ընդունելութիւն գտած է օտար շրջանակներու մէջ, ուր կը հիանան Ահարոնեանի դրական տաղանդին վրայ:

«Նոյնպէս արտասանուեցաւ տեղական անթելին վրայ»:

Երկու թարգմանութիւններուն սկիզբը կարճ յառաջաբան մը, Ահարոնեանի կեանքի եւ գործի մասին:

Այսպէս ուրեմն, հայկական տաղանդին ցոլքերը կը կայծկլտան մինչեւ հեռաւոր Քուպայի ափերուն վրայ: Կը թարգմանուին, կը տպուին, կ՚արտասանուին.

Միայն մեր երանելի Երեւանն է որ մոլեռանդօրէն կառչած կը մնայ միջնադարեանհաւատաքննութեան մը Indexին: Սկսելով Ահարոնեանէն:

Անշուշտ օր մը կը սթափին, հրամանաւն Մոսկուայի:

Տարինե՛ր սպասեցինք, մինչեւ որ «գտան» Բաֆֆին, Վարուժանը, Սիամանթօն եւ միւսները:

ՎԱՀԷ

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՒ ՓԻԹՈՅԵՒ

Les Nouvelles Littéraires տեսակցութիւն մը հրատարակած է իր վերջին թիւին մէջ, հետեւեալ խորագրով,— «Սարոյեան, Ամերիկահայը, Փարիզ է»: Յօդուածին մէջտեղն ալ՝ երիտասարդ գրագէտին դիմանկարը:

Յօդուածագիրը, Ժանին Տէլփէշ, պատմելով Սարոյեանի հայկական ծագումը, կ՚ըսէ թէ գրել սկսաւ երբ դեռ պատանի էր: Իր առաջին գրութիւնը երեւցաւ հայերէն հանդէսի մը մէջ (ԽՄԲ. — «Հայրենիք Ուիքլի», անգլերէն): Յետոյ հրատարակեց ժողովածու մը որ մէկ անգամէն իր հռչակը տարածեց 1934ին: (Այս գործը թարգմանուած է թէ հայերէնի եւ թէ ֆրանսերէնի):

Երկրորդ հաւաքածոյ մը եւս հրատարակելէ վերջ, կը նուիրուի թատերական գրականութեան: Ինքն է որ կը պատմէ.

— «Սիրտ իմ ի բարձունս» թատերախաղէս վերջ, 1939ին հիմնեցի Սարոյեան Թատրոնը, որ կրեց ժամանակին տաժանելի պայմանները: Շատ ուրախ եմ որ Փարիզի մէջ պիտի ներկայացնեն «Ձեր կեանքին ժամանակը», թատերախաղին ըստեղծումէն տասը տարի վերջը: Ես շատ ճամբորդած եմ եւ կ՚ուզէի թատերախաղ մը գրել տեսած բոլոր երկիրներուս վրայ»:

Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով:

★ Ժոռժ Փիթոյեւի մահուան տասնամեակին առթիւ, ջերմ ներբողական մը հրատարակած է Պ. Հ. Ռ. Լընոռման, Carrefour շաբաթաթերին մէջ:

Յօդուածագիրը, արդէն ծանօթ՝ իր գրքով, անգամ մը եւս կը պանծացնէ հայազգի արուեստագէտը.

— «Ան թատրոնը կը սիրէր ինչպէս կը սիրեն կին մը, սիրոյ յամառութեամբ, հաւատքով, անձնուրացութեամբ, քաղցրութեամբ, զայրուցքով»:

Եւ «թատրոնի սուրբ մը, մարտիրոս մը» հռչակելով զայն, կը բացատրէ թէ հանգուցեալ դերասանապետը «բոլորովին անտարբեր էր քաղաքական տեսակէտով: Ան պայքարը կ՚ընդունէր միայն իր արուեստի գետնին վրայ»:

Պաշտօնական զեկոյց Զորսերու համաձայնութեան մասին

ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ ՊԷՏՔ Է ՎԵՐՋԱՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 15

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները համաձայնութիւն մը կնքեցին, որով Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին, եւ Զորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Մայիս 23ին, Փարիզի մէջ:

Ահաւասիկ այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը.—

«Ֆրանսայի, Խ. Միութեան, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ամերիկայի, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնները հետեւեալ համաձայնութիւնը կնքեցին.—

1.— Մայիս 12ին պիտի վերնան այն բոլոր սեղմումները որ հաստատուած են խորհրդային կառավարութեան կողմէ, 1948 Մարտ 1էն ի վեր, Պերլինի եւ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն հաղորդակցութեանց, փոխադրութեանց եւ առեւտուրին վրայ:

2.— Նոյնպէս 1949 Մայիս 12ին պիտի վերնան այն բոլոր սեղմումները որ հաստատուած են, Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու կառավարութեանց կողմէ, Պերլինի եւ արեւելեան շրջանին, Գերմանիոյ արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն հաղորդակցութեանց, փոխադրութեանց եւ առեւտուրին վրայ:

3.— Ա. եւ Բ. յօդուածներով յիշուած սեղմումներուն բարձումէն տասնըմէկ օր վերջը, այսինքն 1949 Մայիս 23ին արտաքին գործերու նախարարներուն Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, ուսումնասիրելու համար Գերմանիոյ եւ Պերլինի վերաբերեալ խնդիրները, ինչպէս եւ Պերլինի դրամական հարցը:

Այս պաշտօնական զեկոյցը միաժամանակ հրատարակուեցաւ Փարիզի, Լոնտոնի, Մոսկուայի եւ Ուոշինկթընի մէջ:

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

Այս առթիւ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները Փարիզի ժողովին պիտի ներկայանան շարք մը առաջարկներով, ճշդելու համար Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ապագան, իբրեւ ամբողջութիւն: Այդ առաջարկները կ՚ամփոփուին վեց կէտերու մէջ: Առաջինը կը վերաբերի Պերլինի դրամական հարցին: Արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ են միջին ճամբայ մը բռնելու այս հարցին մէջ, գոհացում տալու համար Խ. Միութեան:

Միւս գլխաւոր խնդիրներն են.— Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա կը կասկածին թէ Խ. Միութիւնը պիտի փորձէ վիժեցնել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ պետութիւն մը կազմելու ծրագիրը: Այսպէս, Պ. Վիշինսկի կրնայ նոր ծրագիր մը ներկայացնել, ամբողջովին միացեալ Գերմանիա մը կազմելու համար: Այդ պարագային, երեք դաշնակիցները պիտի առաջարկեն որ Գերմանիան անմիջապէս միացեալ ամբողջութիւն մը կազմէ տնտեսապէս, բայց յետաձգուի քաղաքական միութիւնը: Անոնք երաշխիքներ պիտի պահանջեն Խ. Միութենէն թէ միացեալ Գերմանիա մը կռուախնձոր պիտի չդառնայ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, դարձեալ վտանգելով Եւրոպայի խաղաղութիւնը:

Յետոյ, երեք պետութիւնները պիտի պնդեն որ բոլորովին ազատընտրութիւններ կատարուին, իբրեւ հիմնական պայման գերմանական միութեան:

Ֆրանսական տեսակէտով, ամէն բան պէտք է ընել, տարածելու համար դաշնակցային պետութեան գաղափարը Գերմանիոյ մէջ: Այս առթիւ կ՚առաջարկուի տեսակ մը յանձնախումբ նշանակել ամբողջ Գերմանիոյ համար, Պերլինի մէջ: Ծրագրուած յանձնախումբը մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի ունենայ, միացնելու համար արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն քաղաքականութիւնը:

Արեւմտեան պետութիւնները կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը աթոռ մը պիտի պահանջէ Ռուրի շրջանին վերստուգիչ յանձնաժողովին մէջ: Այդ պարագային իրենք ալ պիտի առաջարկեն որ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանի մասին գոյացած համաձայնութիւնները գործադրուին նաեւ արեւելեան շրջանին մէջ:

★ Նախագահ Թրումըն ջերմ գոհունակութիւն յայտնեց գոյացած համաձայնութեան առթիւ, լրագրական ասուլիսի մը մէջ: Երբ հարցուցին թէ չորս նախարարներու խորհուրդէն վերջ նոր ժողով մը պիտի գումարե՞ն, մասնակցութեամբ Սթալինի եւ Անգլիոյ վաչապետին, պատասխանեց թէ անհրաժեշտ չի գտներ այդպիսի ժողով մը:

Նախագահը այս առթիւ ճշդեց թէ Պերլինի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Է.)

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ, 1 Մայիս (Յառաջ).— Մայիս 1-ին, Ս. Ղազարու Մայրավանքին մէջ պաշտօնապէս սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին յոբելենական հանդիսութիւնները:

Առտուան ժամը 10.30ին երկսեռ հոծ բազմութիւն մը լեցուած է Մայրավանքին եկեղեցին: Կը պատարագէ Մխիթարեան Ուխտին Աբբահայր Հ. Սրապիոն գերապայծառ Ուլուհոճեան: Սարկաւագներու եւ դպիրներու դասը կը շողշողայ իրենց թանկարժէք զգեստաւորման մէջ: Զայնաւոր պատարագը խոր յուզումով կը պարուրէ Իտալիոյ զանազան քաղաքներէն Ս. Ղազար փութացած հայրենակիցները:

Պատարագէն վերջ՝ յարդանքի եւ սիրոյ ցոյց Մխիթար Աբբահօր շիրմին: Գերապայծառ Աբբահայրը ծնրադիր՝ կ'աղօթէ, յափշտակուած իր մեծ հիմնադրին տեսիլքէն:

Ժամը 12.30ին գրական – երաժշտական հանդէս՝ մեծ մատենադարանին մէջ:

Հանդէսը կը բացուի Մխիթար Աբբահօր քայլերգով, «Զարթիր աշխարհ Ասքանազեան». երաժշտութիւն՝ Ա. Փոնցիլաքուայի: Խմբերգ՝ վանքի աշակերտութեան: Ապա բեմ կը բարձրանայ երիտասարդ Հ. Սերոբէ Վ. Աքըլեանը, որ յուզուած շեշտով եւ մեր դասական լեզուով գեղեցիկ ներբող մը կ'ուղղէ Մխիթար Աբբահօր, որուն մեծադիր լուսանկարը կը շողայ լոյսի եւ ծաղիկի բողբոջումներու մէջ:

Օրուան բանախօսներն են Միլանոյէն, բըժիշկներ՝ Երուանդ Արզումանեան եւ Արամայիս Սրապեան: Ճառախօսներուն կեդրոնական գաղափարն է Մխիթար Աբբահօր անձն ու գործը, իբրեւ վերանորոգիչ, իբրեւ բարոյական եւ իմացական հորիզոններու վրայ փայլող աստղ: Ճառախօսները կ'անդրադառնան Մխիթար Աբբահօր ժամանակաշրջանին վրայ, կ'ընդգծեն ընկերային բարքերու անկումը եւ Մխիթարի յոգնատանջ աշխատանքները, պատրաստելու համար հայութեան վերածնունդը, յեցած կրօնքի, դիտութեան եւ սիրոյ սիւներուն:

Եղ. Յովսէփ Պէհէսնիլեան գրաւոր ուղերձով մը վանքի աշակերտութեան երախտագիտութիւնն ու սէրը կը յայտնէ Մեծ Սեբաստացիին:

Պ. Յակոբ Ադամեան նոյնպէս գրաւոր ուղերձով մը թարգմանը կը հանդիսանայ Մուրատ – Ռափայէլ վարժարանի նախկին սաներու զգացումներուն:

Մէջ ընդ մէջ կ'արտասանուին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայցուած Մխիթարայ» եւ Դիւցազունիի «Զօն Մխիթարայ» քերթուածները: Արտասանողներն են Անդրանիկ եւ Աւետիս Պասմաճեան եղբայրները, 10—11 տարեկան անուշիկ տղաք, որոնք իրենց արտասանութեան մէջ կը դնեն խանդ եւ ոյժ:

Տիկին Հայկանուշ Ադամեան խոր յուզումով կը մեներգէ «Երանուհի»ն, քերթուած եւ եղանակ Մխիթար Աբբահօր: Քսանամեայ Օր. Նուարդ Յակոբեան, արուեստի նուրբ ըմբռնումով կը մեներգէ մեր անմոռանալի Գուրգէն Ալէմշահի «Իմ երգը»ն ու Կոմիտաս Վ.ի «Քէլէ քէլէ»ն: Ապա վանքի աշակերտները կ'երգեն «Զքեզ Ս. Հայր Անտոնիէ»ն, քերթուած եւ եղանակ Մխիթար Աբբահօր:

Մեր համակրելի երգչուհիներուն եւ խմբերգներուն Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան երիտասարդ վարդապետը կ'ընկերակցի դաշնամուրով, իսկ պարոն Վազգէն Մուրատեան՝ ջութակով:

Հանդէսը կը փակուի Աբբահօր խօսքով: Երախտագիտութեան եւ որդիական սիրոյ զգացումներով կը յիշէ իր Ուխտին մեծ հիմնադիր Մխիթար Աբբահայրը, որուն համար ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր գոյութիւն ունէին կրօնքը, գիտութիւնն ու սէրը, որոնցմվ Մեծ Սեբաստացին փափաքեցաւ հիմը դնել Հայութեան վերածնունդին:

Հանդիսութենէն վերջ տեղի կ'ունենայ հիւրամեծարութիւն: Այս առիթով խօսք կ'առնէ Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան: «Բազմավէպ»ի խմբագիրը առաւելապէս կ'անդրադառնայ Մխիթար Աբբահօր կատարած այն դերին՝ որ յեղաշրջում մը պիտի բերէր մեր մշակոյթի եւ ընկերային բարքերու անդաստանին մէջ: Ապա խօսք կ'առնէ բժ. Մանուկ Խանպէկեան, որ անթերի իտալերէնով մը յուզիչ թարգմանը կը հանդիսանայ Հայոց զգացումներուն Իտալիոյ եւ մասնաւորապէս Վենետիկի հանդէպ:

Վերջին բանախօսն է Վենետիկի մամուլին ներկայացուցիչը: Իր խօսքը համակ սքանչացում է Հայոց հանդէպ, Մխիթարեան Միաբանութեան հանդէպ, որմէ ճառագայթող լոյսին քաջածանօթ է մտաւորական Իտալիան:

Ժամը 17ին գոհաբանական աղօթքով եւ օրհնութեամբ կը փակուի Մխիթար Աբբահօր անմահ յիշատակին նուիրուած այս օրը:

Այցելուները կը մեկնին Ս. Ղազարէն խորապէս տպաւորուած: Կ'անձրեւէ: Երկինքը ամպոտ է ու ծովը տրամութեամբ լեցուն, սակայն, մեր հոգիներուն մէջ լոյս կայ եւ ուրախութիւն:

Մոռցայ յիշել թէ Պապն ալ շնորհաւորական հեռագիր – նամակ մը ուղղած էր, զոր կարդաց Հ. Եղիա վրդ. Փէչիկեան:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

★ Իտալական «Կածծէթթինօ Սէրա» թերթը կը գրէ այս հանդիսութեանց երաժշտական բաժնին առթիւ (Ապրիլ 28—29).—

Մխիթար Աբբայի երկրորդ հարիւրամեակի հանդիսութեանց շրջանակին մէջ, որ երէկ տեղի ունեցաւ հայկ. Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ, ի ներկայութեան Վենետիկի պատրիարքին, կատարուեցան նաեւ նոր երաժշտութիւններ, երգով ու միաբանութեամբ տաւիղի, սրինգի ու մեծ ջութակի (վիօլա), Կապրիէլէ Պիանքիէ՝ ներշնչուած Կոմիտաս Վրդ.ի «Հայկական երգեր»էն: Արեւելեան նուրբ ու գունագեղերաժշտութիւն մը, որ յաճախ կը թափանցէ իր եղական հոգեկանութեամբ:

Տաւիղը, սրինգը եւ ջութակը մեներգողին ձայնին շուրջը կը ստեղծեն մթնոլորտ մը՝ ուր «Պանդուխտին երգը» սաստկապէս հայրենադարձ, «Քելէր ցոլերը» ու «Գնա, գնա»ն, «Զեմ կրնա» ու «Հօյ նազան»ը՝ թարմ կենդանութեամբ չափակցեալ եւ ներդաշնակ, ու «Պարի եղանակներ»ը, կը հնչեն կարծես կորսուած աշխարհի մը կամարներուն տակ:

Գործադրութիւնը խիստ յաջող էր: Զայնական մասին մէջ Մարի Պօտուրեան իր երաժշտականութեամբ եւ կէս սոփրանոյի գեղեցիկ ձայնով, թեքուն՝ երգին կարծրութեան մէջ, մտերմիկ արտայայտութիւն մը տուաւ իր հեռաւոր երկրի նուագներուն. մինչդեռ Միլանոյի «Նոր խումբը» — Էւ՝մա Պիանքի, Փասքուալէ Թիսբոլի եւ Թէնցօ Ֆէրրակուցցի — կը փոխանցէին ներդաշնակ հնչականութեամբ Կապրիէլէ Պիանքիի ազնիւ աշխատանքը, ջերմօրէն ծափահարուած իր ընտիր գործակիցներուն հետ:

Վեղարաւոր պատուհասը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դաւիթ Եըլմազ (Սավուլեան) պտոյտի կ'երթայ Փոքր Ասիոյ կողմերը, յանկարծ հանրակառքը կը տապալի, տասերկու հոգի ողջ առողջ դուրս կուգան արկածէն, ինք միայն շանսատակ կ'ըլլայ տեղն ու տեղը:

Արուսեակ Թոխման (Թուխմանեան), իր բարեծաղիկ քենին, կը շնորհաղրկուի եւ արդէն դատի յանձնուած է էվդաֆի վարչութեան կողմէ, ինչպէս հաղորդեցին Պոլսոյ թերթերը:

Հապա՞ Շահին Գայան, Ղալաթիոյ եկեղեցիին աւարառո՞ւն: Այս մարդուկն ալ կը մախէ իր բոլոր ունեցածը, հիւանդ, անտէր, կճատներ (մէկօ) կը հաւաքէ փողոցներէն, ու կը մահանայ տարապայման թշուառութեան մէջ:

Սակայն, Գէորգ արք. Ասլանեան կենդանի է, անգղի գիշատիչ աչքերով կը հետամտի պատրիարքական աթոռին: Բախտը դարձեալ կը ժպտի իրեն. Նարոյեան արք. քանի մը տարի առաջ կը վախճանի Պոլսահայ ջոջի մը տունը: Դեռ դագաղին մէջն է, մայր եկեղեցիին պահարանը, երբ ապաշնորհ եկեղեցականը հազար քարի կը զարնէ գլուխը, իր տեղը բազմելու համար:

Հայ աւագանին տեղի կուտայ, բնականաբար խաբուելով իր խոստումներէն եւ երդումներէն: Ասլանեան երբեք չի հետեւիր սահմանադրական կանոններուն, բոլորին քթին կը խնդայ: Ոչվարչութիւնը, ոչ Տնտես. Խորհուրդը, ոչ ալ կրօնական ժողովը կը գումարէ, կը լծուի սանձարձակ գործունէութեան մը, որուն համարառուն ինք միայն կ'ըլլայ ...

Սահման չունի պատր. պաշտօնանկ տեղապահին ընչաքաղցութիւնը: Մեծ Սպանդէն փըրկուած եկեղեցական անօթներ, սպասներ եւ շուրջառներ, ոսկի, արծաթ, բեհեզ, շատ անցած են իր ձեռքէն եւ վաճառուած Պոլսոյ շուկային մէջ:

Պոլսոյ Տեղապահը դիակապուտ մըն է, որուն առջեւ անտարակոյս բարեւի պիտի կենար Բաֆֆիի խաչագողը:

Ժամանակին Օհանեան եպիսկոպոս մը կայ եղեր, Էյուպի եկեղեցիին նուիրած էզմրուխտի ընդելուզուած Ս. Յակոբի աջը: Վեղարակիր Թարթիւֆը այդ թանկարժէք մասունքն ալ ծախած է 70 ոսկիի:

«Գերաշնորհ»ին եպերելի գործերէն մէկն ալ Ազգ. Հիւանդանոցին դէմ բացած դատն է, որ այնքան ծանր վնասներ պատճառեց ազգին:

Ս. Փրկչի հաստատութիւնը դարերէ ի վեր կը վայելէ մահմետական կառավարութեան նիւթական եւ պարենային աջակցութիւնը, մինչ լուսաւորչական կրօնապետ մը դատարանի կըդիմէ թշուառներու հիմնարկութեան մը դէմ, Նարոյեան պատրիարքի թողօնները իւրացնելու համար ... :

Ասլանեան կնճիթը խօթած է ամէն բանի մէջ, կալուածոց, Թոդաթլեան, Սանասարեան խնամակալութեան, Պարգեւ վրդ.ի թողօն, Եուանեսքոյի կտակ, Զաւէն պատրիարքի 8 հազար անգլիականը, Պալպալեան կտակ, Բինկեանի եկեղեցւոյ կալուածներ եւ... Պալըգլիի գերեզմանատան մարմարները: Հարիւր հազարաւոր ոսկիներ սահած են Տեղապահին ափին մէջ եւ ոչ ոքի բարեհաճ է հաշիւ տալ, միշտ համարառուն ինք եղած է...

«Գեղջուկ Տէրտէր»ը՝ Սերովբէ քահանայ Պուրմայեան, կը գրէ իր մասին.— «Իր հիւանդի անկողնէն կ'ելլէ կը վազէ առաջին հրաւէրին իսկ, հարսանիքի եւ ննջեցեալի ու առանց պայմանի ազգ. նուիրատուութեան, միւս կողմէ սակայն պատրիարքական սակագնի պայմանով»:

Ասլանեան ինքզինքը պատուակալ քարոզիչ կարգել տուած է Ղալաթիոյ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եւ Ս. Յարութիւն եկեղեցիներուն, ճոխ թոշակներ կը ստանայ, բայց տարին հազիւ քանի մը անգամ կը հանդիպի...: Քարոզիչ եղած է նաեւ Ֆէրիգիւղի եկեղեցւոյն, 40 ոսկի ամսաթոշակով: Ի վերջոյ կարելի եղած է ճամբու դնել ինքնակոչ կղերիկոսը:

Տեղապահը գտած էր իր գործակիցը յանձին կաթոլիկ պատրիարքարանի վարչ. ատենապետ Տոքթ. Գասապեանի, որ երդուած էր արմատէն թրքացնել Պոլսոյ իր հասարակութիւնը: Այս աշխարհական Փափա Էֆթիմը անցեալ տարի մեռաւ, գործողութեանմը հետեւանքով: Հայ հռոմէական կղերը մերժեց թաղել զայն: Ասլանեան որուն պատւոյ ըմբռնումը տարբեր է, քանի մը ոսկիի փոխարէն Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին փոխադրել կուտայ հաւատուրաց ջոջին դիակը եւ առօք փառօք կը հիւրընկալէ Ասպետ Ջունդի դամբարանը ...

«Գերաշնորհ»ը ամէն կերպով աշխատած է խափանել վարչ. ժողովին գումարումը, անցեալ տարի արդէն դիմած էր Անգարա: Այս անգամ միեւնոյն պատմութիւնն է, հայ եկեղեցականներուն առարկած կրօնական համագումարի մը խնդրանքին առթիւ, որուն ներքին ծալքերը յայտնի են մեր ընթերցողներուն:

Ասլանեան ականջ չի կախեր նաեւ իրեններուն թախանձանքներուն.— «Մեծ հայրիկ, մեղք ես, խնայէ ինքզինքիդ, հրաժարէ եւ խաղաղութեամբ անցուր վերջին օրերդ»: Որո՞ւ կ'ըսես: Ծեր, հիւանդ, երկու անգամ կաթուածահար, ան կը յամառի կառչած մնալ իր աթոռին:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կերչ...

ՏԱՍՆԵԱԿ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՀԱՅԵՐ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ ՈՉՆՉԱՑԱՆ

Կերչ... Որքան վիշտ, տառապանք ու արիւն կայ այս մէկ հատիկ բառի մէջ, խորհրդային ժողովուրդների եւ մասնաւորապէս հայ ժողովրդի համար:

Կերչ ...

Տասնեակ հազարաւոր հայ զաւակներ առ յաւէտ փակեցինիրենց աչքերը արիւնոտ թերակղզու ստորերկրեայ մութ ու մռայլ քարահանքերում ու Հաջիմուշկայի անհրապոյր ժայռերում:

Ղրիմում մարտնչող երեք բանակներից երկուսը կազմուած էին Անդրկովկասում, իսկ նրանցից մէկի կազմի մէջ կար մի զօրագունդ, միայն Հայերից բաղկացած, որը 1942 թ. Մայիսին, խորհրդային զօրքերի նահանջի ժամանակ. ամբողջութեամբ ոչնչացաւ:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի պատմութեան մէջ դժուար թէ հնարաւոր լինի գտնել այնպիսի ամօթաբեր ու ապիկար ռազմավարութիւն, որպիսինտեղի ունեցաւ Ղրիմում 1942 թուականին:

Խորհրդային հրամանատարութիւնը ցուցաբերեց կատարեալ անճարակութիւն: Երեք բանակ կուտակուած էին մի փոքրիկ ու նեղ տարածութեան վրայ, առանց բաւարար ռազմամթերքի, անհրաժեշտ հանդերձանքի ու սննդամթերքի:

Գերմանական զօրքերի առաջին իսկ լուրջ հարուածի հետեւանքով նրանք շպրտուեցին մինչեւ Կերչի նեղուցը: Դա, ոչ թէ ծրագրուած նահանջ էր, ինչպէս այդ մասին Կերչը յանձնուելուց մի քանի շաբաթ վերջ հաղորդեց խորհրդային ռադիօն, այլ ամենախայտառակ խուճապային փախուստ:

Բազմաթիւ ու բոլորովին անվնաս հրասայլեր, փախչող անձնակազմի կողմից լքուած ու նետուած էին ճանապարհների վրայ ու այսպիսով աւելի անանցանելի դարձրել առանց այդ էլ խըճղուած ու խցուած նահանջի ճանապարհները:

Շրջուած հրասայլերն ու զրահապատ ինքնաշարժերը յիշեցնում էին իրենց օրհասի վերջին վայրկեաններն ապրող վիրաւոր, մահամերձ զազաններին, իսկ այդ նմանութիւնն աւելի ուժեղացնում էին՝ երբեմնի ահարկու մարտական մեքենաների վրայ նստած կամ փախչող զօրքերի վերեւ

ճախրող սեւ ագռաւները, որոնք այդ օրերին սընունդի պակաս չէին զգում :

Նեղուցի Ենի Կալէ կոչուող ամենանեղ մասում աներեւակայելի մի բան էր կատարւում : Այնտեղ կուտակուել էին տասնեակ հազարաւոր խելակորոյս մարդիկ, տարուած միայն մէկ յոյսով, ինչ գնով էլ լինի անցնել նեղուցը, դուրս գալ «մայր հողից եւ ազատուել անխուսափելի մահից :

Ամբոխն այնքան խուռն էր, որ նորեկները, ետեւից սեղմելով, ծովափում կանգնածներին ջուրն էին թափում : Եւ այդ բազմութեանն անընդհատ խփում էր դերմանական հրետանին ու ականաւոր, իսկ չարախինդ ոռնոցով խոյացող ռմբակծիչները իրենց ռումբերը թափում էին կուտակուած մարդկանց վրայ :

Արիւնթաթախ ու ցեխի մէջ կորած ամբոխը սարսափահար այս ու այն կողմ էր նետւում, բայց նորից ու նորից սուլում էին ռումբերը, ոռնում ականները ու շաչելով պայթում : Փրկութիւն չկար :

Երեկոյեան աղջամուղջին, հրակէզ քաղաքի վիթխարի բոցերը բոսորագոյն ճառագայթներով լուսաւորեցին ծովափին խռնուած ամբոխը եւ այդ զարհուրելի տեսարանը վերածեցին մահասարսուռ մի դժոխքի :

Մարդկային կերպարանքը կորցրած զինուորները ինքնաշարժերից պոկում էին տախտակները եւ մէկը միւսին մի կերպ միացնելով լաստանման բաներ շինում, դիմացի ափը անցնելու յոյսով, շատերն էլ ինքնաշարժի ռետինէ անիւները իրենց հագցրած ջուրն էին նետւում :

Սակայն նեղուցի արագ հոսանքը այդ թշուառներին քշում տանում էր դէպի բաց ծովը. շտապով միացուած տախտակները անջատւում էին իրարից եւ անտարբեր ալիքները այդ թշուառներին յաւիտեան ընդունում էին իրենց սառը գիրկը :

Անընդհատ լսւում էին սրտաճմլիկ աղաղակներ,— «օգնեցէք, փրկեցէք»... սակայն ի զուր, ոչ օգնող կար- ոչ էլ օգնելու հնարաւորութիւն :

Սեւծովեան նաւատորմիղից ոչ մի նաւ օգնութեան չուղարկուեց այդ թշուառներին, քանի որ «կարմիր բանակը նահանջել չգիտէ»...

Նոյնիսկ այն հատ ու կենտ «երջանիկները», որոնց յաջողւում էր լողալով անցնել նեղուցը եւ ոտք դնել այնպէս կոչուած Զուշկա ծանծաղուտին, չէին կարողանում փրկել իրենց կեանքը, որովհետեւ այնտեղ, արգելափակիչ զօրամասերը դիմաւորում էին նրանց գնդացիրային կրակով :

Ահա թէ ինչպէս էր գործնականում արտայայտւում «սթալինեան հոգատարութիւն» մարդու վերաբերմամբ, ահա թէ ինչպէս էր հասկացւում խորհրդային քաղաքացու, կարմիր բանակի մարտիկ լինելու «պատուաւոր իրաւունքը» :

Բայց միթէ՞ միայն Կերչում եւ միայն կռուող զինուորներն էին, որ տանջւում էին ու մեռնում..

Ամբողջ լայնածաւալ երկիրն է, որ հեծում էր ու հառաչում այդ օրերին, ինչպէս հեծում ու հառաչում է այսօր :

ՏԱՐԱԳԻՐ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ լուսանկարչատուն մը ծախու հանած է հռչակաւոր ծովանկարիչ Յովհ. Այվազովսկիի թանկագին մէկ նկարը, որ կ'ենթադրուի թէ գծուած է Կրետէի մէջ եւ կը ներկայացնէ այդ կղզիին ծովային մէկ տեսարանը : Մասնագէտներու կարծիքով, մեծ նկարիչին գործերուն մէջ բացառիկ արժէք մը կը ներկայացնէ Կրետէի համայնապատկերը որ երկար ատեն զարդը կազմած է Պոլսոյ պալատներուն : Նկարը կը պատկանի հանգստեան կոչուած սպայի մը :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ առաջն. փոխանորդը, Պըսակ վրդ. Թումայեան, արտաքսուած էր եգիպտական կառավարութեան կողմէ, Ամման հասնելով, մեկնած է Երուսաղէմ : Իր արտաքսման մասին եղած հարցումներուն պատասխանած է թէ ժամանակ անգամ չէ ունեցած գոյքերը հաւաքելու :

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մայրաքաղաքին՝ Ամմանի ազգ. կեանքին մէջ գլխաւոր տեղը կը գրաւէ երիտասարդական շարժումը : Հ. Մ. Ը. Մ.ը խանդավառ աշխատանքի լծուած է : Ունի կանոնաւոր Ֆութպոլի խումբեր : Շուտով պիտի ունենան սեփական ակումբ : Դժբախտաբար անգործներու թիւը սկսած է աւելնալ : Ծաղկախտն ալ աւերներ կը գործէ, մանաւանդ կայաններու մէջ :

Ամման — Երուսաղէմ երթեւեկը վերահաստատուած է : Զատկի առթիւ Երուսաղէմ ուխտիդացողներ եղած են : Վանքէն մխիթարական յուրեր չեն հասնիր : Թշուառութիւնը մեծ համեմատութիւններ ստացած է : Բազմաթիւ Հայեր ձգած իրենց տունն ու տեղը, վանք ապաստանած են :

ՓՐԱԿԱՅԻ քաղաքապետութիւնը որոշած է Փրակայի պողոտաներէն մէկը «Արմէնսքա Դրետա» (հայկական պողոտա) կոչել : Պողոտային բացումը պիտի կատարուի մեծ հանդիսութեամբ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ մեռած է Կարպիս Միրապեան, անդամ Գամբշլիի քաղաքապետութեան : Սիրուած էր բոլորէն, իր անձնուիրութեան, անշահախնդրութեան պատճառով :

ԻՐԱՆԻ մարմնակրթական թերթերը գովեստով կը խօսին Քիւրքճեան երեք եղբայրներու մասին : Լեւոն Քիւրքճեան 312.5 քիլօ վերցնելով կոտրած է երկրի ախոյենական յաւագոյն մրցանիշը, եւ հանդիսացած առաջին ախոյեան : Յակոբ Քիւրքճեան հռչակուած է երկրորդ ախոյեան վերցնելով 310 քիլօ : Անդրանիկ Քիւրքճեան համալսարանին մէջ առաջին հանդիսացած է սկաւառակ նետելու եւ երկրորդ ծանրութիւն վերցնելու մրցումներուն մէջ անցեալ տարի : Իսկ այս տարի առաջին է ծանրութիւն վերցնելու մէջ :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 1 Մայիս.— Այսօր կիրակի՝ Մայիս մէկ, Վալանսի Հայ Մարզականի խումբը Finaliste Promotion d'honneur՝ առտուն ժամը 7ին մեկնեցաւ La Talaudière, (120 քիլոմեթր), մրցելու համար, տեղւոյն յաղթական նոյնպէս « Ֆինալիստ » խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ : Մերոնց երկրորդ մրցումն էր ախոյենական inter-poolին : Առաջինը շահեցանք անցեալ կիրակի, մեր դաշտին վրայ, ջախջախիչ, 5—1 :

Նախ քան մերոնց մեկնումը, շաբթուան ընթացքին տեղական թերթերու մարզական մասնագէտները՝ երկար տեսութիւններ հրատարակեցին :

Հակառակ աննպաստ օդին, մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր : Ժամը 3ին բուռն ծափերու մէջ կողմերը մտան դաշտ : Մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին, Սէն Շամոնէն եւ Սէնթ Էթիէնէն : Բոլորին հոգին կը խայտար, տեսնելով հայկական բարձրագոյն խումբ մը որ հայերէն հրահանգներ կուտար խաղի ընթացքին :

Մրցումը սկսաւ կատաղօրէն : Երկու կողմերու այ հանդիսականները կը ծափահարէին, երբ առաջին նշանակէտը շահեցան տեղացիները : Մեր լաւագոյն ուժերէն Անթուան Գազանճեանը եւ Ա. Ժամագործեանը սրունքներէն վիրաւոր՝ կը կաղան գրեթէ, բայց բնաւ չեն ընկճուիր : Առաջին կիսախաղը փակուեցաւ տեղացիները 2, մերոնք1 :

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք աւելի կատաղութեամբ յարձակողականի անցան հաւասարելու ճիգով : Ուշագրաւ էր Ոսկիին մէկ սքանչելի «շիւթ»ը, գնդակը ցիցերուն զարնուելով ետ եկաւ : Այս իրարանցումին հակառակորդ յառաջապահը որուն նմանը ցարդ չէինք տեսած, նշանակէտ մը եւս շահեցաւ : Մերոնք դարձեալ կը տիրապետէին : Այս անգամ մեր ձախ ծայրէն Կիւլ. Թէպոյեանը, գեղեցիկ նշանակէտ մը շահեցաւ, 26րդ վայրկեանին 2—3 էր արդիւնքը : Երբ կը փորձէինք դարձեալ հաւասարիլ, հակառակորդն էր որ շահեցաւ, միեւնոյն ատեն գնահատելով մերոնց խաղարկութիւնը : Յոգնութիւնը զգալի էր : Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբը, 2—5 : Խաղէն ետք, բոլոր մարզիկները տաք ջուրով լոգանք առին եւ սիրայիր բաժնուեցանք : Տեսնենք թէ դարձի մրցումին Talaudiere ինչ ուժ պիտի ներկայացնէ մեր դաշտին վրայ :

Մայիս 8ին մեր մրցումը Rhodia Clubeի դէմ է որ այս շերտին ամէնէն զօրաւորը եւ անպարտելին է : Ուժ եւ կորով կը մաղթենք մեր տղոցը :

Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՑՈԼՔԵՐ մատենաշարին հետեւեալ հատորները .—

1.— ՀԱՅՐՈՒՆԻ (Հ. Ղ. Ալիշան) .— 1944 :

3.— Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց (նոյնպէս) : 1946 :

5.— ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ - ՑԵՂԻՆ ՍԻՐՏԸ (հատուածներ), Դանիէլ Վարուժան. 1944 :

6.— ՀԵԹԱՆՈՍ ԵՐԳԵՐ - ՀԱՑԻՆ ԵՐԳԸ : (Հատուածներ) Դ. Վարուժան. 1944 :

7.— ԵՐԳԵՐ, ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ, ԼԵԳԵՆԴՆԵՐ, ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ եւայլն : (Հատուածներ) : Յովհ. Թումանեան : 1944 :

8.— ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ (հատուածներ) : Յովհ. Թումանեան. 1944 :

9.— ՏԱՂԵՐ, ՆԱՄԱԿՆԵՐ (հատուածներ), Պետրոս Դուրեան, 1945 :

10.— ՑԱՅԳԱԼՈՅՍ (հատուածներ), Ռուբէն Զարդարեանի : 1944 :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Պերլինի մէջ զինքը հետապնդող հայ «քոմիթաճը»ի ետեւէն արձակած ատրճանակին աջ աչքէն ելած գնդակով գետին տապալեցաւ. այսպէս՝ ազգի փրկութեան ճամբուն վրայ վերջ գտաւ իր կեանքը, զոր նուիրած էր հայրենիքի ծառայութեան : Թող խայտայ իր հոգին :

Տոքթ. Նազըմի նամակին մէջ մանրամասնութիւններ կային Թալէաթի սպանութեան մասին : Մարտ 15ին երեքշաբթի օր ժամը 11ին ատենները տունէն առանձին դուրս ելեր է, ձեռնոց, առնելու համար վաճառատունները կ'երթայ եղեր : Երբ կը հասնի Հարտէնպէրկ փողոցի մասնաւոր տան վանդակորմին առջեւ, ետեւէն եկող ոճրագործը 3—4 մատնաչափ հեռաւորութենէ փարապէլլումով գնդակ մը կ'արձակէ գլխուն, անմիջապէս հոգին աւանդելով կը մեռնի : Յուղարկաւորութիւնը շատ փառաւոր եղած է : Ներկայ գտնուած են Գերմանացիներ եւ արեւելեան ազգերու պատուիրակներ : Զուիցերիոյ դեսպանը առաջարկեր է, որ յուղարկաւորութեան արարողութիւնը դեսպանատան մէջ տեղի ունենայ, սակայն կարգ մը թուրք պաշտօնատարներ վախցեր են եւ յայտնելով թէ Թալէաթ մահուան դատապարտուած է, ատոր արգելք եղած են : Գերմանիա եկած ատեն Թալէաթ 70.000 մարք ունի եղեր. վերջին ամիսներուն այս դրամը հատեր է, կարասի, պատուանշան եւ գոհարեղէն ծախելով կ'ապրի եղեր :

(«Թանին», Ճահիտ պէյի յուշերէն, 23 Յունիս 1946) :

Թալէաթի մասին միայն իր գործակից Խալիլները չէ որ այսպէս կըմտածէին, այլ բոլոր Թուրքերը, անխտիր : Վերջին պատերազմի ընթացքին, գերման կառավարութեան բարեհաճ տնօրինութեամբ, Թալէաթի դիակը փոխադրուեցաւ Պոլիս եւ փառաշուք արարողութիւններով թաղուեցաւ Ազատութեան Բլուրին վրայ : Այսօր ուխտատեղի դարձած է իր գերեզմանը. հայութեան դահիճը կը պաշտուի իբրեւ հայրենիքի ազատարար :

Խալիլ պէյ հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի Էնվէրի մասին .

— Կուսակցութիւնը մտածած էր ազատութեան հերոսներէն մէկքանին ամուսնացնել սուլթանուհիներու հետ : Նպատակն էր յեղափոխութեան սկզբունքները տարածել օսմանեան գերդաստանին մէջ եւ ազատութիւնը սիրցնել անոնց : Այս բանին համար ընտրած էր Էնվէր եւ Իսմայիլ Հաղգը պէյերը, որոնք մաքուր բարոյականի տէր էին, ոգելից ըմպելի չէին գործածէր, խաղամոլ եւ կնամոլչէին, ինչպէս կ'ըսեն «ուչգուր»ը եւ բերանը մաքուր մարդեր էին :

Էնվէր 15.000 ոսկիի գնած էր Աբրահամ փաշայի ագարակը : Ահա թէ ինչպէս.— Օր մը Թալէաթ պէյի քովն էի. Էնվէր եկաւ ու «Ինծի դրամատուններէն 8000 ոսկի գտիր», ըսաւ : Թալէաթ այն ատեն միաժամանակ ելմտական փոխ-նախարար էր :

— « Ի՞նչ պիտի ընես 8000 ոսկին» հարցուց : Էնվէր ըսաւ.

— « Գիտես որ սուլթանուհիին 6000 ոսկի օժիտը կեցած է (Սուլթան Բէշատ Նաճիյէ սուլթանուհիին օժիտի ծախքերը ինք ըրած էր) : Էրէնքէօյի մէջ դղեակ մը կ'ուզէ առնել, ոչ պիտի երթայ, ոչ ալ պիտի տեսնէ, Սուլթանուհիին դղեակըն է ըսելով վարձու ալ պիտի չտրուի, պիտի փըճանայ երթայ : Աբրահամ փաշա կ'ուզէ Սարբեարի իր ագարակը 15.000 ոսկիի ծախել : Մէջը դղեակ ալ ունի : Իսմայիլ Հաղգը փաշա ըսաւ որ ատիկա առնենք, մէջը անտառ ալ կայ ածուխ շինելու համար, ոչխար ալ կարելի է պահել : Այս ձեւով շահաւոր գործ մը ըրած կ'ըլլանք : Ատիկա պիտի առնենք», ըսաւ :

Թալէաթ դիտելտուաւ.— « Փաշաս, քու ամէնէն մեծ առաւելութիւնդ անձնազոհութիւնդ է : Այն պահուն երբ ընկերներդ ճակատին վրայ կէս անօթի, կէս կուշտ կը կռուին, քու ագարակ գնելդ շիտակ չեմ գտներ : Անշուշտ բոլորս ալ գիտենք թէ Սուլթանին տուած դրամով, քու ամսականովդ եւ սուլթանուհիին եկամուտներով այս պարտքը դիւրութեամբ կրնաս վճարել. սակայն այս 15.000ը Պոլսոյ մէջ 150.000, մինչեւ ճակատ հասնիլը մէկ միլիոն կ'ըլլայ» :

Շատ չանցած, սուլթանուհիին կարգ մը գոհարեղէնները Հիւսէյին Հիլմի փաշայի միջոցաւ Վիէննայի մէջ ծախուեցան եւ պակաս դրամը ամբողջացուելով ագարակը գնուեցաւ :

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

պաշարումը վերցնելու համար բոլոր բանակցութիւնները կատարած է Պ. Ճէսըփ եւ թէ ինք որեւէ յարաբերութիւն չէ ունեցած Սթալինի հետ:

★ Երկու ամերիկացի եւ մէկ անգլիացի թղթակիցներ փորձեցին անցնիլ Պերլինի պաշարման գօտին, օր առաջ յուր տալու համար իրենցթերթերուն: Ռուսերը ձերբակալեցին երեքն ալ, եւ մէկ օր բանտարկելէ վերջ ազատ ձգեցին:

★ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին, հաղորդելով գոյացած համաձայնութիւնը, յայտարարեց թէ անխախտ պիտի պահեն իրենց հիմնական քաղաքականութիւնը՝ Գերմանիոյ մասին: Պ. Զըրչիլ ալ շնորհաւորելով Անգլեւսաքսոններու յաջողութիւնը, ազդարարեց թէ «դեռ շատ մը դժուարութիւններ կան իրենց ճամբուն վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ կազմական կանոնագիրը ստորագրելով, տասը ազգերու արտաքին նախարարները ճառեր խօսեցան ընդհանուր գործակցութեան մասին: Անգլիոյ նեկայացուցիչը յայտարարեց թէ Խորհուրդը պիտի նպաստէ աւելի սերտ կապեր հաստատելու, բայց «ապագան անստոյգ է»: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բացատրեց թէ իրենք «ոչ ոքի կը սպառնան, այլ պիտի ծառայեն ընդհանուրին, նոր Եւրոպայի մը կորիզը ստեղծելով»: Կոմս Սֆորցա (Իտալիա) այս նոր կազմակերպութեան կը վերագրէ Խ. Միութեան քաղաքականութեան փոփոխութիւնը»:— Յունաստան եւ Թուրքիա եւս անդամ պիտի ընդունուին յառաջիկայ օգոստոսին, երբ գումարուի առաջին ընդհ. ժողովը, Սթրազպուրկի մէջ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ապագայ վարչաձեւի մասին վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգաժողովին առջեւ, Եշ. օր: Իսրայէլի ներկայացուցիչը մերժեց 1947ի ծրագիրը, որուն համաձայն Երուսաղէմը պիտի վերածուի միջազգային քաղաքի մը, բոլորովին անջատ՝ հրէական եւ արաբական պետութիւններէն: Իսրայէլի առաջարկն է միայն միջազգային կարգուսարք մը հաստատել, Ս. Տեղեաց պաշտպանութեան համար: Միեւնոյն ատեն յանձն կ'առնէ գործակցիլ, 800.000 արաբ տարագիրներու տեղաւորման համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի Քանթոն, համաձայն վերջին լուրերու: Ազգայնական ուժերը դիրք բռնած են Շանկայէն 700 մղոն անդին: Եթէ Քանթոնը իյնայ, ազգայնականները պիտի չկրնան փրկել Շանկայը: Կռիւները կը շարունակուին լայն ճակատի մը վրայ, կատաղօրէն: Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց նոր ուժեր ղրկել, Հոնկ Քոնկի պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար: Այս քաղաքը Ծայր. Արեւելքի Ճիպրալթարն է Անգլիոյ համար, ինչպէս յայտարարուեցաւ Երեսփ. ժողովին մէջ:

ՃԱՓՈՆԻ վրայ հաստատուած հսկողութիւնը մեղմացնելու ծրագիր մը ներկայացուց ամերիկեան կառավարութիւնը միւս տասը պետութեանց, առաջարկելով իրաւունք տալ փոխառութիւններ եւ առեւտրական համաձայնութիւններ կնքելու եւն.: Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'ընդդիմանան, առեւտրական պատճառներով: Ճափոնի գրաւումը տարին 400 — 500 միլիոն տոլար կ'արժէ Մ. Նահանգներուն համար, որոնք կ'ուզեն թօթափել այդ բեռը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամբաստանեալ մառէշալներէն Ռունտշթէտ (74) տարեկան եւ զօր. Շթրաուս (69 տարեկան), որոնք արգելափակուած են Անգլիոյ մէջ 1945էն ի վեր, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ, ազատ պիտի արձակուին, ծանրապէս հիւանդ ըլլալով: Իսկ մառէշալ Մանշթայն, ռուսական ճակատին սպարապետը, որ 77 տարեկան է, պիտի դատուի անգլիական ատեանի մը առջեւ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ պիտի չբանին շաբաթէն մինչեւ երեքշաբթի առտու, համաձայն իրենց սէնտիքային որոշման, եթէ կառավարութիւնը ելք մը չգտնէ վերջին պահուն:

ԱՌԺԱՄԱՊԷՍ ԱԶԱՏ արձակուեցան France d'Abord շաբաթաթերթին խմբագրապետը, իր գործակիցը եւ երեք սպաներ, որոնք հարցաքնուած էին առջի օր, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներու առթիւ:— Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը դատ բացաւ համայնավար առաջնորդին՝ Ժաք Տիւքլոյի դէմ, գրգռիչ գտնելով անոր մէկ յօդուածը՝ «Իւմանիթէ»ի մէջ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.).— Սթերլին 1097 (1090), տոլար 320 (359): Նափոլէոն 4170, զուից. ոսկի 3990, սթերլին 4810, տոլար (20) 19.560, ձոյլ ոսկի 581.000 Ֆրանք:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Փոլ տը Լեսեփս, որ փորձած էր Գերմանիոյ ծախել Սուէզի ջրանցքին բաժնեթուղթերը եւ զինուորական ծրագիր մը առաջարկած էր: Մահապարտը շատոնց փախած է:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

21 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ

?

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խուբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 Ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Պ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ), 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, զոքանչին, հօր եւ մեծ մօր՝ Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ

Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի

(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, առտուն ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

ԱՐՇԱՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին արշաւը այս կիրակի դէպի Pierrefonds, վարձուած ինքնաշարժով:

Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում առաւօտ ճիշդ 7ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.—Պ. Կարապետ Խրիմեան եւ իր զաւակները (Պրօն), Տէր եւ Տիկին Վ. Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), ինչպէս նաեւ Խրիմեան եւ Սարաֆեան ընտանիքները կը ծանուցանեն որ ողբացեալ Տիկին ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Մայիս 8, առտուան ժամը 10ին, հայ կաթոլիկ մատուռին մէջ, 78 rue Rabelais: Կը հրաւիրուին բոլոր իր յիշատակը յարգողները:

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena: Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքառի

ՀԱՅՐ ԼԸ ՊՕՆՍՌ

(Le père Lebonard), (Comédie Française խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի: Գիները սովորական:

Հասոյթին 15 % Պէլվիլի դպրոցին:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգիները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 2ին ընկեր Ք. Մատոյեանի բնակարանը (Մօնֆաֆէ): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նըկատի պիտի առնուին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյիի վերջին ժողովին տեղը: Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայ. եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները:

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ:

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ: Մեծ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ», կարող ուժերու կողմէ:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Bar Internationalի մէջ:

ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Vauzellesէն (Nièvre) Պ. Տիգրան Կոնեանց 2000 Ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

★ Մարսէյլէն ընկեր Քարաքեհեանի անուան տօնախմբութեան առթիւ ընկեր Յ. Քարաքէհեան հազար, ընկեր Չեթեկեան 200 եւ Պ. Փաքլաճեան 200 Ֆրանք նուիրած են Վ. Ֆոնտին:

ՀԱՅ ՄՍԱՎԱՃԱՌ, ԽՈԶԵՂԷՆ ԵՒ ՀԱՒԵՂԷՆ

BALABANIAN FRÈRES

31 RUE GOUNOD, NICE

ՔԱՂԱՔԻՆ ԿԵԴՐՈՆԸ, ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Մաքուր սպասարկութիւն, նպաստաւոր գին: Օգափոխութեան եկողներ, անգամ մը այցելեցէք եւ գոհ պիտի մնաք:

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ

151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ շրջանի բոլոր հայ հասարակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ շրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂԻ 625 Ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՊԻՏԻ ՉԶՂՉԱՔ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 8 MAI 1949 Կիրակի 8 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5841-Նոր շրջան թիւ 1252 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՍՏԱԿ

«Հայրենիք»ի բացառիկ թիւ մը՝ օդային թղթատարով, թերթին հրատարակութեան յիսնամեակին առթիւ:

Ողջոյն՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյէն: Ողջոյնի խօսք՝ Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէին: Եւ ապա շարք մը յօդուածներ, հին ու նոր խմբագիրներու եւ աշխատակիցներու ստորագրութեամբ: Յուշեր եւ յայտնութիւններ, այնքան պերճախօս վկայութիւններով:

Մէկ ակնարկով ուշադրութիւն կը դրաւէ առաջին խմբագիրը, Թովմաս Զարշաֆճեան, իր այնքան սրտառուչ պատմութեամբ, — «Հայրենիք»ի Յղութիւնը, Մկրտութիւնը... եւ Յարութիւնը »:

Ինչպէս կը պատմէ ալեւոր ծերունին, թերթին հրատարակութեան ձեռնարկած են այնպիսի ատեն մը երբ — « ոչ խմբագիրները ժամանակ ունէին եւ ոչ ալ խմբագրելու կարողութիւնը պարտաւորիչ էր... թերթ հրատարակողներուն համար »:

Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը թերթեր,— «Արեգակ», «Ազատութիւն», «Սուրհանդակ», «Արարատ», որոնք շատ կարճ կեանք ունեցած են, եւ Տոքթ. Ս. Գաբրիէլեանի «Հայք»ը, որուն առաւելագոյն սպառումը եղած է 300, ապա իջած 75-80ի:

Ու կը պատմէ թէ ինչպէս խումբ մը անձնուէր ընկերներ հիմը դրած էին «Հայրենիք»ին, նախաձեռնութեամբ Նիւ Եորքի Կոմիտէին:

Իր պատմութեան համաձայն, Կեդր. Կոմիտէն 100 տոլար տրամադրած էր, երկու – երեք համակիրներ՝ 10ական, 20ական տոլար:

— « ... Դրամագլուխնիս ... 200 տոլարը կ'անցնէր... ա'լ ինչերնի՞ս պակաս էր:

« Փրովիտէնս, Մարկոսին սենեակը, գիշեր մը, ընկերա-բարեկամական ժողով մըն ալ ունեցանք: Տեսանք որ խմբագիր մըն ալ անհրաժեշտ էր: Այդ դիւրին պաշտօնն ալ ծառանուդ բաժին հանեցին»:

Դեռ աւելի պատկերալից մանրամասնութիւն մը՝ իր «լիազօր» պաշտօնի մասին.

— « Խմբագիր, աւագ գրաշար (կէս-գրաշար մը եթէ ունենայինք, ես ալ աւագն էի), քարտուղար՝ բոլոր կարեւոր եւ անհեթեթ թղթակցութեանց, սրբագրիչ՝ «Ֆորմա»ներուն, գոհար բանաստեղծութիւններուն, նաեւ թերթերը ծալլող, փաթթող, հասցէները գրող, թերթերուն պարկը շալկած սուրհանդակին հասցնող բեռնակիր... »:

Եւ այսպէս « Հայրենիք» լոյս կը տեսնէ 1899 Մայիս 1ին, իբրեւ շաբաթաթերթ: (Յետոյ եղած է եռօրեայ, երկօրեայ եւ վերջապէս ամենօրեայ):

Անոնք որ գաղափար չունին հայերէն թերթի մը հրատարակութեան մասին, դժուար թէ կարենան ըմբռնել յիսուն տարուան վաստակի մը տաժանքը: Այն ալ օտար ափերու վրայ: Համայնակուլ միջավայրի մը մէջ որ կը հարթէ, կը լափէ, կը տրորէ ամէն բան, եթէ չկարենաս դիմանալ:

« Հայրենիք» այդ յարատեւութիւնը կը պարտի ոչ միայն իր յաջորդական խմբագիրներու, աշխատաւորներու եւ աշխատակիցներու զոհաբերութեան, այլեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն եւ բարեկամներու յարաճուն եւ առատաձեռն աջակցութեան:

Այդ զոհողութեանց շնորհիւ է որ 1899ի մսուրը վերածուեցաւ փառաւոր խմբագրատուն-տպարանի մը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Վերելքը չսահմանափակուեցաւ միայն օրաթերթով: Անոր հետ ծաղկեցան «Հայրենիք» ամսագիրը (1922), «Հայրենիք Ուիքլի»ն (անգլերէն շաբաթաթերթը): Իսկ անցեալ տարի ալ՝ Armenian Reviewն, անգլերէն եռամսեայ պարբերական մը, եւրոպական հասկացողութեամբ:

Տակաւին չենք խօսիր այլազան հրատարակութեանց մասին, հայերէն թէ անգլերէն, որոնք պատկառելի դէզ մը կը կազմեն եւ նոր թափ ստացած են վերջերս:

Անշուշտ չէք սպասեր որ այս հարեւանցի ներկայացումով պարզենք յիսնամեայ «Հայրենիք»ի դերն ու արժէքը: Ոչ միայն իբրեւ դրօշակիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այլեւ իբրեւ ազատ անդաստան մը՝ ի պաշտպանութիւն հայկական շահերու:

Այսօր այսքան՝ իբրեւ եղբայրական ողջոյն մեր երէց պաշտօնակցին, նորանոր յաջողութեանց բաղձանքներով:

Շ.

«Հայրենիք» օրաթերթի յիսնամեակը

ԽՄԲ.— Մայիս 1ին լրացաւ Ամերիկայի մեր պաշտօնակցին՝ «Հայրենիք» օրաթերթի յիսնամեակը: Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Բիւրօն հետեւեալ ողջոյնը ուղղած է «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւվարչութեան, Ապրիլ 10 թուականով.—

Սիրելի ընկերներ,

1950ին կը լրանայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը, իսկ յառաջիկայ Մայիսին կը լրանայ 50ամեակը «Հայրենիք» օրաթերթին:

Այն զոյգ երկիրներուն մէջ — Թուրքիա եւ Ռուսիա — ուր ապրեցաւ եւ գործեց Դաշնակցութիւնը, չկայ այսքան հին անցեալով այլ կուսակցութիւն մը, որ պահած ըլլար ոչ միայն իր դաւանանքին թարմութիւնը, այլեւ իր բազմահոծ ու ամրակուռ Կազմը:

Դաշնակցական մամուլը, գլխաւորութեամբ «Դրօշակ»ի, իր կարեւորագոյն տեղը ունի այն պայքարին մէջ, որ յանուն Հայկ. Դատի անընդմիջաբար մղեց Դաշնակցութիւնը վեց տասնամեակ շարունակ:

«Դրօշակ»ը հնագոյնն է մեր օրկաններուն մէջ, սակայն տեւականը չէ:

Միակ թերթը, որ կէս դար անընդհատ ամերիկեան Մեծ Հանրապետութեան մէջ հնչեցուց եւ դեռ կը շարունակէ հնչեցնել Դաշնակցութեան խօսքը — «Հայրենիք»ն է: Այս մարզին մէջ ան մրցակից չունի: Անչափելիօրէն մեծ է այն գործը, զոր այս յիսուն տարիներու ընթացքին տարաւ «Հայրենիք»ը՝ հոգեպէս միշտ կենդանի պահելով ոչ միայն ամերիկահայութիւնը, այլ յաճախ խանդավառելով նաեւ հեռաւոր գաղութները:

Ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան, — ահա այն նուիրական դրօշը, որուն անդաւաճանօրէն ծառայեց « Հայրենիք»ը կէս դար անընդհատ:

Եթէ չըլլար «Հայրենիք»ը, մենք այսօր թերեւս չունենայինք այն փառաւոր կազմակերպութիւնը, զոր ունինք Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ:

Եթէ չըլլար «Հայրենիք»ը, ապահովաբար նոյնը չըլլար այսօր նաեւ ամերիկահայ գաղութը, — այնքան հաւատաւոր ու հայրենասէր, այնքան պատրաստ ամէն զոհողութեան:

Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմինը ջերմօրէն կ'ողջունէ սիրելի «Հայրենիք»ի 50ամեակը՝ ի սրտէ բաղձալով անոր ճշմարիտ յոբելեանը համաժողովրդական ցնծութեան մէջ տօնակատարել հայրենի երկրին մէջ, որուն ազատագրութեանը համար ամբողջ կէս դար պայքարեցաւ «Հայրենիք»:

Հաւատք եւ կորով ձեզի,
ընկերական համբոյրներով,
Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԻՒՐՕ

★ Այս յիսնամեակին առթիւ մեր պաշտօնակիցը բացառիկ թիւ մը հրատարակած է (ութ էջ, պատկերազարդ) եւ տեղի ունեցած են մտերմական հաւաքոյթներ որոնց մասին պիտի խօսինք յաջորդ շաբթու:

ՄԱՀ ՄՈՌԻՍ ՄԵԹԵՐԼԻՆԿԻ

Ուրբաթ օր, 6 Մայիս, Նիսի մէջ մեռաւ Պելժիացի մեծ բանաստեղծ – գրագէտը, որ «վերջին իմաստունը» կը համարուէր: Ութսունեւեօթը տարեկան էր, եւ աչքերը փակեց խաղաղօրէն, ժպիտը դէմքին: Չէ՞ որ ինքն ալ այնքան մեղմ գոյներով նկարագրած էր «Մահը»:

Հանգուցեալը զաւակն էր մեծահարուստ քաղքենի ընտանիքի մը եւ երկար անուն մը ունէր, — Մոռիս Պոլիտոր Մառի Պերնառ Մեթերլինկ, բայց կը նախընտրէր կոչուիլ միայն Մեթերլինկ: Չէր գործածեր նաեւ «Կոմս» տիտղոսը զոր իրեն շնորհած էր իր բարեկամը՝ Պելժիոյ Ալպէռ թագաւորը:

Նոպէլի գրական մրցանակը շահեցաւ 1911ին: Նախագահն էր Գրողներու Միջազգային ընկերութեան: Իր գործերը թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու: Կը գրէր թէ Ֆրանսերէն եւ թէ անգլերէն:

Վաթսուն տարի առաջ, Մեթերլինկ անծանօթ անուն մըն էր: Իր առաջին փորձերը աննշմար անցան: Բայց քանի մը տարի վերջը, երբ հրատարակեց «Պելէաս եւ Մելիզանդ»ը, անմիջապէս ուշադրութիւն գրաւեց, քսաներորդ դարու արշալոյսին:

Երկու տարի վերջը, Տէպիւսի երաժշտութեան կը վերածէր զայն, նոյնքան նուրբ եւ դիմացկուն որքան բուն գործը: Մեթերլինկ այնքան համեստ էր որ երբեմն կ'ըսէր.— «Ես կոյր մըն եմ թանգարանին մէջ, երբ խնդիրը կը վերաբերի երաժշտութեան»:

Թատերախաղը ոչ միայն համբաւ շահեցուց իրեն, այլեւ բեմ հանուեցաւ իր կնոջ՝ Ժոռժէթ լը Պլանի կողմէ:

1901ին կը հրատարակէր Մեղուներու կեանքը, — առաջինը բնապատմական շարքի մը, լի գիտութեամբ եւ փիլիսոփայական խորհուրդներով: Այս շարքն ալ բարձրացուց իր հռչակը եւ հետզհետէ հրատարակուեցան «Ճերմակ Մրջիւնը» (տերմիտ, 1926ին), «Մրջիւնը» (1931), «Աղաւնիներ եւ Սարդեր» (1935): Միեւնոյն ատեն լոյս կը տեսնէին իր գրական եւ փիլիսոփայական ստեղծագործութիւնները,— «Խոնարհներու գանձը», « Իմաստութիւն եւ Ճակատագիր», եւայլն: Աւելի վերջը՝ «Մոննա Վաննա», «Մարիամ Մագթաղենացի», եւ հռչակաւոր «Կապոյտ Թռչունը», որ թարգմանուած է բազմաթիւ լեզուներու եւ ներկայացուած միջազգային բեմերու վրայ, Մոսկուայէն մինչեւ Ամերիկա:

Ժամանակին մեծ գայթակղութիւն պատճառեց «Մոննա Վաննա»յի ներկայացումը, որ գրաքննութեան ենթարկուեցաւ, վասնզի հերոսուհին պիտի երեւար միայն վերարկուով մը:

Իր գործերէն յիշենք նաեւ «Անկոչ հիւրը», « Թաղուած Տաճարը», «Ծաղիկներու Իմացականութիւնը», «Կապոյտ Պղպջակներ» (մանկութեան եւ երիտասարդութեան յիշատակներ) եւն.: Վերջին պատերազմը պայթած ատեն նախ Փորթուկալ, յետոյ Ամերիկա գնաց:

Աւելի լայնօրէն կը խօսինք իր գործերու մասին, որոնցմէ ամբողջ մասեր կամ հատուածներ հայերէնի թարգմանուած են տարիներ առաջ, Պոլսոյ, Կովկասի թէ արտասահմանի մէջ:

Առժամեայ կառավարութիւն Արեւմ. Գերմանիոյ մէջ

Պերլինի պաշարումը չվերցած եւ Զորսերու Խորհուրդը չգումարուած, առժամեայ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ Պոնի մէջ (արեւմտեան Գերմանիա), նախաձեռնութեամբ գերման քաղաքական հոսանքներու, բաց ի համայնավարներէն:

Նոր կառավարութիւնը, որ կը բաղկանայ 18 անդամներէ, պիտի վարէ արեւմտեան երեք շրջաններու գործերը, մինչեւ գերմանական պետութեան վերջնական կազմակերպութիւնը, համաձայն Դաշնակիցներու կողմէ վաւերացուած սահմանադրութեան:

Նոր կառավարութիւնը, (կոմիտէ) որուն մէջ ընկերվարականները ունին եօթը ներկայացուցիչներ, իր առաջին ժողովը պիտի գումարէ Մայիս 9ին, Սահմանադրութեան երրորդ ընթերցումէն վերջ: (Այս հիմնական օրէնքին քննութիւնը կը շարունակուի ութ ամիսէ ի վեր):

Կոմիտէ – կառավարութիւնը կազմելու առաջարկին առթիւ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Սահմանադիր ժողովին մէջ: Երկու համայնավար ներկայացուցիչներէն մէկը երկու անգամ կարգի հրաւիրուելէ վերջ արտաքսուեցաւ:

Թերթերը կը գրեն թէ ամբողջ ձեռնարկը անակնկալ մըն էր: Ներկայացուցիչները ժողովի հրաւիրուած էին գիշերանց, հեռագրով: Կը թուի թէ Գերմանները կ'ուզեն կատարուած իրողութեան առջեւ դնել չորս մեծ պետութիւնները, Պերլինի պաշարման բարձումէն եւ Փարիզի ժողովէն առաջ:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ

Այս շաբթու Փարիզ եւ Լոնտոն պիտի գայ Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Պ. Ճէսըփ, որ անցեալ Փետրուարէն ի վեր կը բանակցէր Խ. Միութեան պատուիրակին՝ Պ. Մալիքի հետ, Պերլինի պաշարման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Իր պաշտօնն է խորհրդակցիլ Ֆրանս. եւ անգլիական կառավարութեանց հետ, Զորս Մեծերու յառաջիկայ ժողովին մասին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Մայիս 23ին:

Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ արտակարգ պատուիրակը պիտի ջանայ հաշտեցնել անգլիական, Ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտները, որպէսզի համախորհուրդ գործեն եւ կարենան համոզել Խ. Միութիւնը՝ օր առաջ լուծելու համար գերմանական կընճիռը:

Տոքթ. Ճէսըփ նախ պիտի տեսնէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, եւ քանի մը օր վերջ պիտի երթայ Լոնտոն, խորհրդակցելու համար Պեւինի եւ ուրիշներու հետ: Այս խորհրդակցութեանց առ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՆՇԽԱՐՆԵՐ

ՈՒՂԵՒՈՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Հատուած մը ողբացեալ Զօհրապի օրագրէն.—

Նորէն աստանդական կեանքս սկսայ. Բալաս օթէլներով եւ վակոն-լիներով ընդելուզուած ուղեւորի կեանքը, անվերջ հոսուհոնութիւնը Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսը. աննպատակ, սկեպտիկ, բաժանումներու տրտմութեամբը վարագուրուած:

Հիմա Սէն Ժէռվէ Լէ Պէն եմ. հարաւային Ֆրանսայի մէկ անկիւնը. ի՞նչ ընելու եկած եմ այս լեռներուն մէջ. բժշկական վերջին նորութեան համեմատ cure d'altitudeով, բարձր տեղուանքներու օդովը կազդուրուելու, մտքի ու սրտի մաշումներուն տեղը լեցնելու համար. անհընարին եւ ծիծաղելի ակնկալութիւն:

Սալցպուրկէն դէպի հարաւ, կեդրոնական Եւրոպայի դաշտերուն անսահման տարածութեանը քով, կանանչ թաւիշի այդ անհուն սփռուածքին դէմ, հեռուն՝ հորիզոնին վրայ վիթխարի եւ անմռունչ զանգուած մը կը կանգնի, երկնքին վճիտ կապոյտին մէջ թաթխելով իր ձիւնապսակ սարերուն ելեւէջը, տեղ տեղ ամպէ շղարշի մը մէջ պարուրելով զայն:

Այդ ծուռումուռ գիծը մեծ բացուած կզակի մը, առասպելական տիրոլտոքիւսի մը վարի ատամնաշարը, անվերջ կերկարի երկինքի խածնելով շարունակ: Ալբեան լեռնապարին առաջին հանգոյցները կը յայտնուին ահա: Թիրոլը, բարձը Սավուան, Շվէցիան է ան, Էտըլվայսներու աշխարհը:

Տափակութիւններու սիրահարները թող հոս չգան. տարօրինակ երկիր, ուր քալել չկայ, մագլցիլ կայ, ուր կանգ առնել չկայ, բարձրանալ կամ իյնալ կայ: Մեր դարուն նշանաբանն ու ճակատագիրը. վեր, աւելի վեր. գերագոյն ճիգը, ուրկէ քայլ մը անդին մահը կը սպասէ: Այս է 20րդ դարուն կեանքը, մեծ վայելքներու հետ մեծ վրտանգները. մեծ անձնասիրութիւններու քով մեծ անձնազոհութիւնները. վերջապէս մեծ մեղքերու դէմ մեծ թողութիւնները: Դիւցազնութեան դար, որ մահը արհամարհելու մէջ իրեն հաւասարող պիտի չունենայ:

Ոչ այն մահը, որ մարդ պատերազմի դաշտին վրայ կը փնտռէ իր նմանները սպաննելով, այլ այն որ իր նմանակներուն օգտին կը նուիրուի:

Տեսէք երկրախոյզները, լեռնախոյզները, բեւեռախոյզները. նոր աշխարհ բացողները մեր առջեւ. շատերը իրենց առաքելութենէն չեն դարձած, Քրիստոսի առաքեալներէն ապահովապէս աւելի սուրբ անձնազոհութեամբ մը:

Տեսէք, ծովերուն տակը պտըտող եւ յանկարծ աներեւութացող նաւաստիները, օդերուն մէջ ճախրող եւ յանկարծ գահավիժող կտրիճները, որոնք անդարձ գացին, հողին տիրապետութեան վրայ աւելցնելով ծովին եւ օդին տիրապետութիւնը: Մեր դարուն սուրբերն են անոնք. իրենց մահուան տարեդարձները մարդկութեան մեծ տօներն են եւ օրացոյցը, որ զանոնք կ'արձանագրէ, կը կոչուի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը 20րդ դարուն մէջ:

Բ.

Ես ալ Ալբերուն վերելքը կատարեցի. ինչո՞ւ կը ծիծաղիք. ի՛նչկ'ուզէք որ ընեմ այս բարձր Սավուային մէջ: Դժնդակ եւ անհնարին վերելքը կատարեցի յաջողութեամբ. անդունդներու եզերքներէն կախուած՝ հասայ մինչեւ անմատչելի բարձրութիւններ եւ ան Սառոյցէ Ծովը, որ երկու դիէն կանգնող ախոյեան լեռներու ծոցը իր կապոյտի զարնող ճերմակ եւ հոլանի միսովը կը լեցնէ. անհամար ջիղերով, երակներով, գծուած գծագրուած մարմին, որ ալբասէրներու գարշապարներուն դրոշմը կը կրէ ամէն տեղ:

Իմ վերելքիս համար անտարակոյս ոչ ոք մտքէն կ'անցընէ արձան մը կանգնել ինծի, ինչպէս կանգնած են Շամոնիի մէջ արձանը անոր, որ առաջին անգամ Մոն Պլանի կատարը բարձրացաւ:

Ես իմ վերելքս կատարեցի հանգիստի եւ ապահովութեան բոլոր բաղձացուած պայմաններուն մէջ, funiculaireին կարմիր թաւիշէ նստարանին վրայ լաւ մը տեղաւորուած, վայելելով հիացած աչքիս առջեւ հետզհետէ պարզուող լայն կանանչ հովիտը, որ Սէն Ժէրվէէն մինչեւ Շամոնի կ'երկննայ, հսկայ եւ անշարժ երկու դիէն բարձրացող լեռներովը, նոճիի անտառներուն դողդողացող շուքը ձգելով անոր վրայ:

Ան՝ որ առաջին անգամ սրածայր երկաթով ցուպը ձեռքը, սայթաքելով ամէն քայլափոխին, վտանգելով իր կեանքը ամէն մէկ շարժումին, մինակը սլացաւ այդ ապալերկ կողերէն վեր, ան իմ ունեցած միջոցներէս բոլորովին զուրկ էր. իր տաժանքին փառքը ոչ ոք իրմէ կրնայ կապտել: Վախճանը՝ մէկ. միջոցները՝ տարբեր:

Վախճան եւ Միջոց, բնազանցութիւնը ասոնց վրայ կը վիճի մինչեւ հիմա: Ոմանք վախճանը կը դաւանին ամէն ինչ, ուրիշներ՝ միջոցներուն առջեւ կը վարանին, ես այս վարանողներէն եմ.

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Փաչարիսը

Առտուան ժամը 7ին, Փրիէփոլիէի Տոմ կոչուած արդիական գեղեցիկ շէնքին մէջ, որուն կողքին կը բարձրանան Մուրատ եւ Իպրահիմ էֆէնտիներուն բնակավայրները՝ ես հետամուտ եմ իմ գումարտակիս հիւանդները աչքէ անցընելու: Երբ, ամէն ինչ վերջացուցած, կը պատրաստուիմ ինձ օգնական Վիտոյէ Լազարեւիչի հետ դուրս ելլելու, առջեւս կը գտնեմ քառասունի վրայ մարդ մը, միջահասակ, թխադէմ եւ կրակուրոց աչքերով: Անոր արտաքինը կը մատնէ ամենայետին չքաւորութիւն: Մօրուքը երկնցեր է, մազերը խառնակ, խօսակցութիւնը չափազանց յարգալիր: Մօտենալով, կը բարեւէ զիս, եւ հաստատ ու անթերի թուրքերէնով մը կը փափաքի իմանալ թէ ե՞ս եմ արդեօք թուրք ծագում ունեցող իտալացի սպան:— Ոչ:

= Ներողութիւն, ինծի այսպէս ըսին:

— Ի՞նչ կ'ուզէիք:

= Կինս հիւանդ է. կրնա՞ք գալ այցելել:

— Սիրով:

Ճամբուս ընթացքին, Փաչարիսը ինձ կը պատմէ որ Սկիւպէն է, թէ ստիպուեր է փախչիլ Պուլկարիայէն, թէ ոխերիմ թշնամի է սերպ ազգայնականներուն, որոնք կը կռուին Տրակի Միխայլովիչի հրամանատարութեան տակ, թէ...

— Սկիւպի մէջ Հայեր կա՞ն ...

Հարցումս զայն կը շփոթեցնէ: Սակայն, վայրկենապէս ինքզինք գտնելով՝ կը պատասխանէ.

— Այո, աշխատասէր մարդիկ են. ոչ ոքի վընաս չեն հասցներ:

Փաչարիս հասկցեր էր որ Հայ եմ:

Փաչարիսի տունը տուն կոչուելու իրաւունք չունի: Վաքուպ թաղամասին մէջ կը գտնուի. փայտաշէն կամուրջէն անդին:

Փաչարիսի կինը երկնցեր է թափթփած անկողինի մը վրայ. աչքերը կ'այրին ջերմի մէջ: Անոր շուրջ ամէն բան անխնամութիւն կը մատնանշէ: Բայց, հիւանդը գեղեցիկ է: Կոկորդին գեղձերը բորբոքած են: Մերթ ընդ մերթ կը հազայ, կոկորդն ու կուրծքը բռնելով:

Յուզուած այս մանկամարդուհին գեղեցկութենէն եւ անծայր թշուառութենէն՝ կը հարցնեմ.

— Տիկին, մասնաւոր բանի մը պէտք ունի՞ք..

— Քիչ մը շաքար, պարոն բժիշկ, փոքրիկիս համար...

— Շատ լաւ. մի յուզուիք, տիկին, շուտով կ'ունենաք պէտք եղածը ...

Ճամբուս ընթացքին, Լազարեւիչը լուռ է: Գիտեմ որ մարմնով եւ հոգիով Սերպ է, թէ իր հոգիին բոլոր զայրոյթով կ'ատէ Գերմանները, կ'ատէ Մոնթենեկրոյի իսլամ փոքրամասնութիւնը, որ, ըստ իրեն՝ միշտ օրուան զօրաւորին հետ է, քծնող եւ անողնայար իսլամ փոքրամասնութիւնը:

Ամիս մը վերջ, ենթասպայ Փեթրոնցիոյի հետ, կ'անցնիմ Փրիէփոլիէի գեղեցիկ շէնքերէն մէկուն առջեւէն:

— Արամւ յիս, գիտե՞ս որ այս շէնքը պիտի յանձնուի Փաչարիսին...

— Ի՞նչ ...

— Այո, Ալպեան հրամանատարութեան կարգադրութեամբ: Փաչարիսը համախմբած է 500 Ուսթաշաներ, զորս զինած ենք մենք, եւ որոնք ասկէ վերջ մեր կողքին պիտի մարտնչին ապըստամբներուն դէմ:

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ դուն ինձմէ առաջ գիտնաս այս բաները...

— Մեր խումբին հրամանատարը ըսաւ: Քիչ առաջ անոր քովն էի: Մի զարմանար. դարձեալ աղջկան մը խնդրին համար: Խօսքս Ալիոշային մասին է... կը ճանչնա՞ս Ալիոշան...

Շէնքը մեծահարուստ սերպ քրիստոնեայ ընտանիքի մը կը պատկանի: Կը զգամ որ առնուած քայլը հոգեբանական սխալ մըն է: Արդարեւ, առնելով քրիստոնեայ սերպին ձեռքէն իր շէնքը եւ զայն յանձնելով իսլամ Փաչարիսին՝ մենք մեր վրայ հրաւիրած կ'ըլլայինք քրիստոնեայ Սերպերուն դիւրազգածութիւնը, որուն հետեւանքները կրնայինք զգալ լեռներուն մէջ...: Կարճ բառերով կը յայտնեմ մտահոգութիւնս Ալպեան հրամանատարութեան, առաջարկելով որ Փաչարիսի յանձնուի Իսլամի շէնք մը: Այսպէսով ոչինչ կորսնցուցած կ'ըլլայինք, եւ շահած՝ շատ բան:

Փաչարիսը գործի վրայ է: Աւելի քան երեք ամիսէ ի վեր զայն տեսած չունինք: Ամէն ոք Փաչարիս կը հոլովէ:

Երբ, տարեկան արձակուրդս վերջացուցած, Իտալիայէն կը հասնիմ Փրիէփոլիէ՝ ճամբուս վրայ կը հանդիպիմ սերպ սպայի մը, սքանչելի համազգեստով մը պճնուած: Անոր կ'ընկերանան երկու սերպ զինուորներ: Երրորդութիւնը այնպէս մը կը յառաջանայ որ ինձ անկարելի կ'ըլլայ չմտաբերել «վա՞ր մը պանա եան պաքան, եան պաքանա եան...» բացատրութիւնը: Սպան, ժպտուն եւ դիւրահաղորդ ինձ մօտենալով.

— Զիս չճանչցա՞ք, պարոն բժիշկ ... — Փաչարիսն եմ, որուն կինը խնամեցիք, որուն հետ այնքան ազնիւ եղաք... եթէ կրնաք՝ այս իրկուն մեզի հրամեցէք... միասին սուրճ մը առնենք ... կինս հաճոյքով կը յիշէ ձեզ:

Զայն կը վերագտնէի 5 — 6 ամիս վերջ, բոլորովին փոխուած: Դէմքը առնական գեղեցկութեամբ մը կը շողար, մազերը սանտրուած, քալուածքը ինքնավստահ, շարժուձեւերը պաշտօնական, խօսելակերպը առողջ եւ ուժեղ:

Կէսօրուան ճաշին, սպայ բարեկամներս զարմանազան բաներ կը պատմեն Փաչարիսի մասին: Կ'ըսեն թէ ճարտար նշանառու է, սքանչելի ձիաւոր, հեղինակաւոր հրամանատար, որ գիտէ ժպտելով հրամայել եւմտրակով շոյել, որուն կամքին դէմ ծառանալը աւելորդ է, եւն.:

— Ի՞նչ տուն տրուեցաւ անոր...

— Սերպին տունը ...

Հիմա, հիւանդներու այցելութեան ժամանակ, կը լսեմ դժգոհութիւններ, որոնք ձիւնի գնդակի նման կը մեծնան, տունէ տուն կ'անցնին, սիրտ ու միտք խռովելով: Քրիստոնեայ Սերպերը վայրագ ատելութեամբ լեցուեր են դէպի Փաչարիսն ու իր Ուսթաշաները: Անոնք լեցուեր են նաեւ մեզի դէմ: Շատոնց ի վեր սերպ երիտասարդները կը հեռանան Փրիէփոլիէէն, երթալ ուռեցնելու համար ապստամբներուն շարքերը: Կարծես ցաւ կը պակսէր մեր Ալպեան քաջարի զինուորին, որուն դէմ են որ կը դարբնուին ատելութեան լաւագոյն գնդակները, որուն երիտասարդութեան համար է որ անողորմ Գարատաղցին կը լարէ իր հազարումէկ որոգայթները:

Սակայն, ես հետաքրքիր էի Փաչարիսը տեսնել պատերազմի դաշտին վրայ: Այդ օրը պիտի չուշանար:

Անցած իր 500 Ուսթաշաներուն գլուխը, որոնք բառին բուն նշանակութեամբ առեր է իր երկաթէ բռունցքին մէջ՝ Փաչարիս կը քալէ Պիէլոփոլիէի ուղղութեամբ, ապստամբներէն մաքրելու համար Փրիէփոլիէէն Պիէլոփոլիէ տանող կիրճի ապառաժուտ ճամբան, ուրկէ հարկադրուած են անցնիլ մեր բեռնակառքները, իրենց ռազմամթերքի եւ ուտեստի թանկագին պաշարով: Փաչարիսի կը հետեւին մեր գումարտակներէն երկուքը: Ուր որ կիրճը կը լայննայ, ձեւացնելով ջուրի զոյգ աւազաններ՝ Փաչարիսը կանգ կ'առնէ: Վայրկեան մը կը դիտէ շուրջը, ապա իր խումբը կը բաժնէ հինգ մասերու, որոնք կը սկսին մագլցիլ լերան կողերն ի վեր: Իր հրամանները միավանկ բառերէ կազմուած են: Իր առաջարկին վրայ՝ մեր թնդանօթները կ'ուղղենք շրջակայ բարձունքներուն վրայ: Իր առաջարկին վրայ՝ կը դադրեցնենք կրակը:

Ուսթաշաները կը բարձրանան: Փաչարիս հե-

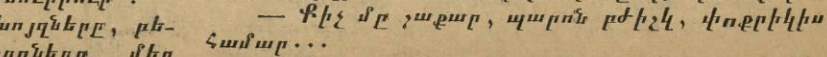

Վախճան եւ Միջոց անբաժանելի են իրարմէ. մին բարձր, միւսն ալ պէտք է բարձր ըլլայ. չէ՞ մի որ Միջոցն ալ Վախճան մըն է ինքնին:

Դ.

Մինչեւոր Ալպերուն վերելքը աժանցաւ եւ ապահովուեցաւ, որքան կեանքեր զոհուեցան: Այս Սառոյցէ Ծովը, որուն վրայ կանգնած եմ ահաւասիկ. սա միւս հեղուկ ծովին պէս քանի արկածախնդիր ուղեւորներ կուլ տուաւ:

Ինչ բազմավէպ դիւցազներգութիւններ կըրնան գրուիլ իրեն վրայ:

Քանի կը նայիմ անմեղունակ եւ ցուրտ երեսին, այնքան կը զարհուրիմ անկէ: Դալարագեղ ու ստուերոտ գերեզմաննոցը չէ, այլ սպիտակ եւ միապաղաղ կայանը, ճերմակ սուգն է ան:

Pêcheur d'Islandeէն էջ մը միտքս կ'իյնայ, Պռըթանիի մէջ գերեզմանատան մը նկարագրութիւնը, շիրիմներ՝ որոնց տակ մարմիններ չեն հանգչիր, վասնզի ծովերուն յատակը պառկած են, միայն համեստ փայտէ խաչեր, որոնց վրայ անուն մը եւ սա պարզ վերտառութիւնը:—

Ծովին մէջը կորած

Սառոյցէ Ծովն ալ այս պահուս այդ կերպ անթիւ խաչերու անտառով մը ծածկուած կը թուի աչքիս:

Սառոյցին մէջը մահացած

Մահացա՞ծ թէ անմահացած, դուք պատասխանեցէք, ով իմ ընթերցողներս:

Այս բարձունքէն՝ հիմա Շամոնին, իր կարմիր տանիքներովը, երփներանգ ծաղկի փունջի մը կը նմանի դալար խոտերուն մէջէն եւ լեռներու կողքին վրայ՝ արեւմուտքին բոցավառութեանը մէջ՝ նոճիներուն անտառները իրենց ուղղաձիգ բուներուն անհատնում ու կանոնաւոր շարքը կը տարածեն ասեղէ տերեւներով, վարագուրուած շարքը երբեմն դէպի վեր, երբեմն դէպի վար կախուած, կանանչ թէլբէչէ դրած հարսերու պէս:

Հոս, վերէն, տեսարանը զմայլելի է, մինչդեռ քիչ մը զանազանել կարելի չէր: Ուրկէ կը հետեւցնեմ, թէ Մարդոց եւ իրերուն վերէն նայելու է միշտ. նայիլ գիտնալու է. լայն, ազատ, մաքուր նայուածքով, որպէս զի ամէն ինչ ընդգրկես անոր մէջ. ոչ թէ անձուկ եւ յաչաղկոտ ակնարկով մը, որով պզտիկութիւնները ու տգեղութիւնները միայն կը տեսնես միշտ, իսկ մեծութիւնները ու գեղեցկութիւնները՝ երբեք:

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ԳԵՂԱՐԴ

Թող քար կտրիմ, եթէ իրեն պէս վճիտ
Չըլլայ հոգիս առաւօտուն ոսկեթով,
Եթէ չըլլամ ծունկի եկած՝ միամիտ
Տըղու մը պէս իր առաջին դիւթանքով:

Եւ կուրանան թող իմ աչքերըս, եթէ
Իր սիւներուն չի տեսնեն հրաշքն անսահման,
Քանդակներու ոգին խունկէ ու վարդէ
Չի յայտնուի ըստուերին մէջ իրիկուան:

Ալ ոչ մէկ խօսք իմ շրթունքներս երգեն,
Այս երկիւղած ուխտաւորին աղօթքէն
Եթէ խորհուրդը բացարձակ չի ծաղկի...

Իսկ եթէ Լոյսն ողողէ սիրտըս համակ,
Ըլլամ, Վանքին հայրենաբոյր շուքին տակ,
Փոխակերպուած փոքրիկ աղբիւր մը ոսկի ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ռադիտակով կը հետեւի անոնց: Ան գիտէ որ շուտով պիտի սկսի ընդհարումը: Գլխու նշանով մը իր երկու օգնականներուն կը ցուցնէ տափարակ ժայռ մը: Անոնցհետ, հանդարտ քայլերով կ'ուղղուի դէպի ժայռը:

Գնդակները կը սկսին տեղալ: Ան կը շարունակէ բարձրանալ, միշտ նոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ: Ժայռերէն վար կը գլորին քանի մը Ուսթաշաներ: Փաչարիս կը շարունակէ բարձրանալ, միշտ նոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ: Թշնամիին գնդակները հիմա կ'ուղղուին Փաչարիսի վրայ, ապա մեր վրայ: Ան կը շարունակէ բարձրանալ, միշտնոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ: Ուերբ կը հասնի տափարակ ժայռին վրայ՝ կանգ կ'առնէ: Զարմանալի անտարբերութեամբ մը հեռադիտակով դարձեալ կը դիտէ իր շուրջը, ձեռքը տանելով իր ահաւոր հրացանին, որուն կոթին վրայ սատափէ զարդանը-կարներ կան: Հեռախօսի գործակալութիւն չունի: Քանի մը լրաբերներ կ'երթան ու կուգան: Այս է իր ռազմագիտութիւնը:

Հիմա, ապստամբներն ու Ուսթաշաները դէմ դիմաց են: Կը սկսի գործել Փաչարիսի հրացանը: Իւրաքանչիւր գնդակ շեշտակի կը դիմէ իր հասցէին: Սակայն, այսՍկիւպցի մոլեռանդին ուժը իր հասուն երիտասարդութեան մէջ չէ, եւ ոչ ալ իր նշանառութեան անողոք ճշգրտութեան մէջ: Անոր ուժը իր ապշեցուցիչ հանդարտութեան մէջ է, որ հաւատք կը ներշնչէ, որ իր անձր կը կերպարանափոխէ տարբեր անձով մը, որ Ֆիզիքական Փաչարիսէն անգերազանցելիօրէն բարձր է, որ գիտէ անտեսել մահը, որովհետեւ կարեւորութիւն չի տար կեանքին:

Փաչարիսը այս տպաւորութեամբ է որ ձգեցի: 1943 Սեպտեմբեր 8 Իտալիոյ զինադադարէն վերջ չեմ գիտեր ինչ կրնայ պատահած ըլլալ անոր: Թերեւս փախած է: Բայց, ո՞ւր: Ատելութիւնը ծովու նման առատ էր անոր շուրջ եւ անտառի նման խիտ: Եթէ սերպ յեղափոխականները յաջողեցան զայն բռնել՝ կրնաք վստահ ըլլալ թէ ողջ ողջ խորովեցին: Այս երկրորդ պարագային, կը կարծէք որ ան դողա՞ց մահուան խարոյկինառջեւ:

Ես տարբեր կը մտածեմ:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ, ՈՐՄԷ՞ Կ'ՈՒԶԵՆ...

«Մայիս 1ի առաւօտ էր: Զուարթագեղ գարունը պճնուած իր...»ով մը պիտի սկսէր 1860ի քերթող մը:

Այսօր: «Մայիս 1»: Մարտագոռ բազուկները պճնուած պողպատէ բռունցքով...

Այս է այսօրուան շարականը:

«Բանուորական Տօն» մկրտած են ծաղիկներու եւ վարդի այս ամիսը:

Գառնուկներու մայիւնը՝ կանաչ մարգագետիններու վրայ = Մայի՛ս:

Կը վախնամ, բառալոյծները խնդիրպիտի հանեն թէ Մայիսը «մայիւն»էն ելած է ...

Լրջանանք: Այս նազելի ամիսը, խոտոր կը համեմատի յեղափոխական տեմդենցին հետ:

Գոնէ Մարտ ամիսը նշանակէին իբրեւ տօն մարտականութեան եւ բողոքի:

Ճակատագիրդ այս է եղեր, ով ծաղկանուշ Մայիս ...

Թափորներ, թափորներ: — Մեր մանկութեանը, եկեղեցական, կրօնական արարողութեան կը պատկանէր այս բառը, հիմա Հայր Աբէլին պէս սքեմաթող եղած, հրապարակ է իջած:

Հազար - հազար աշխատաւորներ շարժուն բերդի պէս կը տողանցեն հրապարակներէն: Դրօշակներով զինուած, որոնց վրայի վերտառութիւնները եթէ հաւաքենք, հատոր մը կարելի է կազմել՝ «Անընչենիներու Պահանջագիր»անունով:

Կ'ուզե՛նք: Կը պահանջե՛նք: Աշխատանք, հաց, բաւարար աշխատավարձ:

Իրաւացի, արդար եւ սուրբ պահանջներ բոլորն ալ: Կը ձայնակցիմ եւ կը ստորագրեմ:

Եթէ հոս վերջանար խնդիրը, աշխարհի բոլոր կապիտալիստները բանուորական շարքերու մէջ կը մտնէին: Եկուր տես որ պահանջներու ցանկը այնքան շատ է: Ուեւ կառավարութիւն, որքան ալ բարեացակամ ըլլայ, կ'անճրկի եւ կը ճզմուի այդ պահանջատախտակներուն տակ:

«Ոչ մէկ վարկ պատերազմի համար»: Աւետարանական պահանջ մըն ալ այս:

Եթէ նոյնիսկ թշնամին յարձակի քու հայրենիքիդ վրա՞յ, յանուն դեմոկրասիի:

Այս ալ աւետարանէն հատուած մը.— «Մի կալ հակառակ չարին»...

Այս բոլորն ալ լաւ, ըռինտ: Համաձայն եմ:

Հոս, այս իմպերիալիստ - կապիտալիստ երկիրներու մէջ, հասկնալի է այս բողոքատօնը, բայց խելքս կ'անճրկի, երբ կը կարդամ Սոցիալիստ Սովետ Ռեսպուբլիքաներու մայրաքաղաք Մոսկուայի մէկ միլիոնէ աւելի աշխատաւորներու տողանցքը:

Ախ, ինչ դժբախտ բան է ճկուն միտքէ զուրկ ըլլալը: Մատներով հաշիւ կ'ընեմ, մէջէն չեմ ելլել: Գրիչը, թուղթը օգնութեան կը կանչեմ: Անօգուտ:

Մոսկուան, 5—6 միլիոն բնակիչ ունի: «Մինիստր»ներէն մինչեւ աւելածուն տավարիշ-պրոլետարներ են: Մէկ միլիոնը թափորին կը մասնակցի: Հապա ո՞ւր են միւս 4—5 միլիոնները:

Արդեօք, ասոնք բանուորութեան շրջանէն աւարտելով, պուրժուայութեան աստիճանի՞ն բարձրացած են... Հանելուկ:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐՄՆԱՑԱՆԸ

Դաշտ դուրս եկան սերմնացաններն արշալոյսին,
Ու կանգնեցին սեւ հերկերում խոնաւ հողի
Եւ նետեցին առաջին բուռը միասին,
Նրանք շիթեր էին սփռում լոյսի շողի:

Նայեց նրանց առաւօտը խաղաղ ու լուռ,
Իր ծիրանին փռեց արեւը դաշտերին,
Սերմնացաններն հատիկների հետ բուռ առ բուռ
Խաղաղութիւն էին սփռում մեր աշխարհին:

Տեսան նրանց արագիլները կարմրատ
Հովը փարւեց նրանց այրուած ճակատներին,
Սերմնացաններն ինչպէս բացւող մի առաւօտ՝
Ուրախութիւն էին սփռում մեր աշխարհին:

Օրհնութեան պէս կանգնեց արեւը զէնիթում
Գոյներ տուեց արօտներին, կանաչներին,
Սերմնացաններն՝ ինչպէս արեւը երկնքում՝
Բարօրութիւն էին սփռում մեր աշխարհին:

Սեմնացանները նայեցին վերջալոյսին,
Ուրախ էին սեւ հերկերը խոնաւ հողի.
Ու նետեցին եւ վերջին բուռը միասին,
Նրանք շիթեր էին սփռում լոյսի շողի:

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

Աւելի կնճռոտ խնդիր մը: Այդ գերազատ եւ աշխատաւորական հայրենիքին մէջ ի՞նչ կը պահանջեն տողանցականները: Երբ հոն առատաշխատանք կայ, նոյնիսկ ստախանովեան: Հաց, աշխատավարձք ուղածիդ չափ: Մարդ, երբ աշխատաւոր է այդ երկրին մէջ, ունի հաւի կաթէն զատ ամէն ինչ: Կապիտալիստներ, պուրժուաներ, իմպերիալիստներ արմատէն չորցած: Բանուորները տէր - տիրական:

Արդ, ի՞նչ են պահանջում եւ ումի՞ց են պահանջում:

Ահա խելքի պտուկը ճաթեցնելիք խնդիր մը:

Որքան հետաքրքրականպիտի ըլլար, գիտնալ Մոսկուայի մէջ, Մայիս 1ի տողանցքին մասնակցող նշանատախտակների պարունակութիւնը...

— Ատ ի՞նչ բթամտութիւն, քաղաքացի: Աւելի դիւրին բա՞ն:

Որպէսզի տարորոշուին կապիտալիստ երկիրների բանուորներից, որոնք անշուշտ պէտք է պահանջեն, նուազ օրավարձքով՝ օրական 25 ժամ աշխատանք՝ հնդամեակը միամեակի վերածելու համար:

Կ'ենթադրեմ — «պատերազմ կ'ուզենք» նշանատախտակ մըն ալ, ոչ անշուշտ «իմպերիալիստական» իմաստով, այլ արեւմտեան աշխարհի բանուորներուն հակասելու եւ «կապիտալիստ»ները սարսափի մատնելու համար:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Ինվէր մաքուր եւ բարձր իտէալով տոգորուած հոգի ունեցող եւ իտէալին համար կեանքը միշտ արհամարհող դիւցազն մըն էր: Երկրին մէջ երբ դրօշը ձեռքէն ինկաւ, Պուխարայի մէջ կրկին թրքական դրօշին փաթթուեցաւ եւ այնտեղի Թուրքերը ազատելու համար Բոլշեւիկներուն դէմ առիւծի պէս կռուած ատեն, աննման հերոսի մը պէս փառահեղ մահ մը ունեցաւ:

Հոս կը վերջանան Խալիլ Մէնթէշէի յուշերը, զորս ամփոփեցինք, զանց առնելով բազմաթիւ գլուխներ, ուր մանրամասնութիւններ կային Իթթիհատի կազմութեան, այս վերջնոյն Սելանիկի «Օսմանլը Հիւրիւյէթ Ճէմիյէթի»ին հետ միանալուն, Բումէլիի մէջ նախ քան Սահմանադրութեան հռչակումը կատարուած յեղափոխական շարժումներուն, 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան, 1911ի իտալեւթուրք եւ 1912ի Պալքանեան պատերազմներուն, Թուրքեւգերման զինակցութեան կնքումին, 1914ի Մեծ Պատերազմի հռչակման եւ յարակից զանազան դէպքերու մասին:

Ինք պարզ ականատես մը չէ, յաճախ գլխաւոր դերակատարն է եղած իր պատմած դէպքերուն: Այդ պատճառաւ ալ մասնաւոր արժէք մը կը ստանան իր յուշերը եւ տեղ տեղ կը լուսաբանեն Թուրքիոյ ժամանակակից պատմութեան կարգ մը թաքուն մնացած կէտերը:

Զարմանալի է սակայն, որ Հայկական Բարենորոգումներուն վրայ երկարօրէն ծանրացող Խալիլ պէյ բառ մը չի գրեր 1915ի Մեծ Եղեռնին մասին: Այդ շրջանին ինք արտաքին նախարար էր, ինչպէս նաեւ ոճրածին Իթթիհատի կեդրոնի անդամ: Իր այս կրկնակ հանգամանքներով մեղսակից եղած է Հայկական ջարդերուն եւ տարագրութեանց: Իր խղճին վրայ ծանրացող այդ ոճիրները չէ ուզած գրի առնել: Սակայն իր անվերապահ համակրութիւնը ցոյց կուտայ հայութեան դահիճներուն՝ Թալէաթի եւ Պօղազլեանի գայմագամ Քէմալի հանդէպ, զորս «սուրբ նահատակ» կը կոչէ: Ոչ մէկ զղջման խօսք՝ կատարուածին համար: Ընդհակառակն «հայրենիքի ազատարար» կը կոչէ Պերլինի մայթերուն վրայ քաջարի Հայու մը անվրէպ գնդակով զգետնուածդահիճը, «որ մէկիկ մէկիկ տապալած էր իր առջեւ ցցուած խոչընդոտները»:

Նիւրէնպէրկ չկար առաջին պատերազմի վաղորդայնին, յաղթական Դաշնակիցներու միջազգային դատարանին առջեւ հանելու համար Թուրք ջարդարարները եւ կախաղանով պատժելու համար զանոնք: Ընդհակառակն, անոնք Մալթա տարուեցան՝ պաշտպանուելու համար հայ վրիժառու գնդակներէն եւ մեծ պատիւներով հիւրասիրուեցան, հուսկ յետոյ վերադարձուելու համար Թուրքիա, ուր այլեւս ոեւէ վտանգ չէր սպառնար անոնց կեանքին:

Այնուհետեւ Մեծ Դաշնակիցները բոլորովին իր բախտին լքեցին «փոքր դաշնակից»ը եւ իրարու հետ մրցումի ելան՝ ոտքի կանգնեցնելու համար երէկի թշնամին, ի մեծ զարմանս նոյնինքն պարտեալ, ջախջախեալ եւ ամօթապարտ Թուրքին: «Դարաւոր թշնամի» հռչակուած Ռուսը, այս անգամ բոլշեւիկեան ծիրանի հագած, բոլորը գլուեց անցաւ՝ իր ռազմական, նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ, յանուն «համաշխարհային յեղափոխութեան»: Ալ չենք խօսիր միւսներուն մասին, պատմութիւնը շատ թարմ է եւ տեղը չէ զայն արծարծելու:

Հայկական բարենորոգումներու մասին խօսած ատեն, Խալիլ պէյ տեղ մը կ'ըսէ թէ Հայերը սխալ ճամբու կը հետեւէին, շարունակելով կըռթնիլ օտար պետութեանց, «նոյնիսկ Ռուսերուն վրայ, որոնք իրենց դիրքին եւ շահերուն բերումով հակառակ էին Հայերուն»:

Մեծ պատերազմի դէպքերը, Թրքահայաստանի գրաւումն ու յանկարծական պարպումը եւայլ իրողութիւններ հաստատեցին Թուրք դիւանագէտին բսածները.— «Ռուսիա ոչ մէկ ատեն կը փափաքի, որ Միջերկրականի ճամբուն վրայ կազմուի միջազգային աջակցութեան կոթնած Հայաստան մը»:

Ցատկանշական է Խալիլ պէյի այն ակնարկը թէ՝ երբ Արեւելեան Նահանգներուն համար Քրիստոնեայ մարզպաններ նշանակուեցան, «Ռուսիա սկսաւ գրգռել Քիւրտերը՝ բսելով թէ կառավարութիւը առանձնաշնորհներ տուաւ Հայերուն եւ երեսի վրայ ձգեց Իսլամները»:

Պատմութիւնը պիտի պարզէ ամէն ինչ, երբ մարդիկ թօթափեն կիրքերը եւ պաղարիւն տրամաբանութեամբ քննեն անցեալի դէպքերը, օրինակելի դասեր հանելով:

(16րդ եւ վերջ) ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

թիւ պիտի ճշդեն բանակցութեանց եղանակը, Չորսերուխորհուրդին մէջ: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Ֆրանսա տրամադիր է զիջումներ կատարելու՝ դիւրացնելու համար արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացումը. բայց չուզեր զոհել իր հիմնական տեսակէտը,— ժողովրդավար Գերմանիա մը՝ Դաշնակցային պետութիւններով: Միեւնոյն ատեն երաշխաւորութիւններ պիտի պահանջէ, որպէսզի Խ. Միութիւնը նոր Գերմանիան չօգտագործէ, քանդելու համար Եւրոպական միութիւնը:

★ Անգլեւսաքսոն թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, Մ. Նահանգները պատրաստ են համաձայնութեան մը յանգելու Խ. Միութեան հետ, հետեւեալ հիմերով.—

1.— Տնտեսապէս միացնել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիան.— 2. Հինգ տարի սահմանափակ թիւով ամերիկեան, ռուսական, անգլիական եւ Ֆրանսական զօրամասեր պահել գրաւեալ շրջաններուն մէջ.— 3. Փոխադարձ իրաւունքներ արեւմտեան եւ խորհրդային շրջաններուն միջեւ:

★ Պերլինի խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը արտօնեց որ արեւմտեան թաղամասերու բնակիչներ ուտեստ գնեն եւ վերադառնան: Կը նշանակէ թէ պաշարումը թուլցած է արդէն, պաշտօնական բարձումէն առաջ:

«ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑԷՔ, ԵԹԷ ՈՉ ՊԱՏԵՐԱԶՄ...»

Պ. Ճէրըրտ, որ Պերլինի ամերիկ. դեսպան էր Ա. Մեծ պատերազմի նախօրեակին եւ գիրքմըն ալ գրած է Հայաջինջ Սարսափներու մասին, զեկուցում տալով Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ազդարարեց թէ «պատերազմը պիտի պայթի մէկ տարիէն», եթէ չվաւերացնեն Ատլանտեանի դաշինքը: Եւ շեշտեց.

— «Եթէ չվաւերացնէք դաշինքը եւ չվերազինէք արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ, ժողովրդապետութեան ջնջում ամէն տեղ եւ համաշխարհային տիրապետութիւն ռուսական համայնավարութեան»:

★ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ, ծանրապէս ամբաստանեց արեւմտեան պետութիւնները, պնդելով թէ ուժ կուտան Ֆրանքոյի կառավարութեան, որպէսզի «Սպանիան ալ օգտագործեն ապագայ նախայարձակ պատերազմի մը ատեն»: Այս առթիւ պատմեց թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Ֆրանքոյի կ'օգնեն զէնքով, ինչպէս եւ քաղաքական եւ տնտեսական միջոցներով: «Ֆրանքոյի Սպանիան նշանակալից տեղ մը կը գրաւէ ամերիկեան խմբակցութեան մէջ որ համաշխարհային տիրապետութեան կը ձգտի: Ահագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին, օդակայաններու ցանց մը հաստատելու համար Սպանիոյ եւ սպանիական Ափրիկէի մէջ»:

Օրակարգի խնդիրն էր՝ վերցնել Սպանիոյ դէմ հաստատուած սեղմումները, որոնք կը տեւեն 1946էն ի վեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ դիմում կատարած է Մ. Նահանգներուն, օգտուելու համար Մարշըլի ծրագրէն:

ԱՆՏՌԷ ԺԻՏ, որ 82 տարեկան է, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, հիւանդացած ըլլալով Նիսի մէջ:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ իտալացի բանուորներ վերսկսան աշխատանքը, երկար գործադուլէ մը վերջ որ ջլատած էր երկրին տնտեսական կեանքը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 20 միլիառ բուբլիի փոխառութիւնը, որ յայտարարուեցաւ Գշ. օր, 21ուկէս միլիառի հասած էր Եշ օր:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները վերսկսան զարնել Շանկայը, որ պաշարուած է շաբաթներէ ի վեր:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ մասին վէճ ծագած ատեն, հաշտարար յանձնաժողով մը պիտի միջամտէ, համաձայնութիւն գոյացնելու համար տանտէրներուն եւ վարձակալներուն միջեւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ խորհրդարանին նախագահը, Համիտ Կուտա պէյ, մահափորձի ենթարկուեցաւ ձեռնառումբով, երբ տուն կը վերադառնար, բայց կրցաւ ազատիլ: Ահաբեկիչը, որ ձերբակալուած է, կը պատկանի Իսլամական Եղբայրութեան (արգիլուած):

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1105), տոլար 328.80 (372), նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4140, սթերլին 5010, տոլար (20) 20.520, ձոյլ ոսկի 607 հազար Ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Շնորհիկ Մխճեանէ հազար Ֆրանք իր տղուն զինուորութենէ վերադարձին առթիւ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խուբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 Ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին:

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐ ԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԼԻՈՆ, 20 RUE VILLEROY

Պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի յաճախորդներուն թէ 1938ի ճոխութեամբ, մատչելի գիներով ապրանքներու այլազան մթերք մը տրամադրելի է իր վաճառատան մէջ՝

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՆՈՒԷՐՆԵՐ, ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴԻ

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի եւ խնջոյքներու համար մասնաւոր գին, Ալժերիական նուրբ «ՔՈՒՍՔՈՒՍ», քաշկավալ, ճերմակ պուլղուր, առաջնակարգ ձիթապտուղ, հելվա, լոքում, պամիա, ապուխտ, երշիկ, չոր եւ պահածոյ բանջարեղէններ, համեմներ:

Քորսիկայի ճերմակ պանիր, թահին, սումախ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ

ապսպրանքներ կ'ընդունուին: Ունինք արեւելեան ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ, «տիւպէկ»ի սուրճ, թրք. ՍՈՒՐՃ, ԱՂՕՐԻՔ եւ ՍՐՃԱՄԱՆ:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայթայթիչ՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ

68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33-22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփոլէթ) եւն., եւն.:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգիները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏՍՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Ց. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՍԱՐՍԷԼ — ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէիընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ:

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը:

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX

ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)

Téléphone : 15 et 105

Կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE

69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար:

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ է

ETOILE d'ORIENT

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԾԱՆՕԹ SALON DE THEՆ

15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ Ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փակլավա, քատայիֆ, թուլումպա, լոքմա, թրիկոնա, թերթ եւ հում քատայիֆ եւ մանաւանդ

Հեռաձայն Odé. 14-27:

Մաքուր սպասարկութիւն եւ մատչելի գիներ

ԲԱՑՈՒԱԾ է

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նոսաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն:

BONNETERIE

GROS, DEMI - GROS

Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)

Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54

Ճոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 10 MAI 1949 Երեքշաբթի 10 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5842-Նոր շրջան թիւ 1253 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրքիոյ մէջ ալ յուշերու գրականութիւն մը կը մշակուի, առաջին Աշխարհամարտին դադարումէն ի վեր:

Այս գրականութիւնը աւելի ծաղկեցաւ, լեզուները աւելի ազատ եւ աւելի լայն բացուիլ սկսան Սուլթան - Խալիֆայութեան տապալումէն եւ հանրապետութեան հաստատումէն վերջ:

Ամբողջ թուրք մամուլը յուշապատումի գլուխ մը բացաւ, զարմանազան յայտնութիւններով: Շատ մը գրողներ ալ մէկ անգամէն գրքի վերածեցին իրենց յուշերը:

Այս հրատարակութեանց մէջ կան հասարակ շաղակրատութիւններ, վառ երեւակայութեամբ, պատկերազարդ հէքեաթներ՝ սուլթաններու, սուլթանուհիներու եւ փաշաներու կեանքէն, ինչպէս եւ պատմական վկայութիւններ, որոնք արժէք ունին իբրեւ հում նիւթ:

«Յառաջ» թարգմանեց շարք մը յուշեր՝ տարիներու ընթացքին: Նիւթեր՝ պատմութեան համար:

Եւ ահաւասիկ վերջինը, Խալիլ պէյի յուշերուն ամփոփումը, որ վերջացաւ կիրակի օր:

Պիտի ջանանք ուրիշներ ալ ճարել,— անշուշտ այն հրատարակութիւնները որ կապ ունին մեր ժամանակակից պատմութեան հետ, ուղղակի կամ անուղղակի:

Ինչպէս դիտել տուած էր մեր աշխատակիցը, Օսմ. կայսրութեան երբեմնի արտաքին նախարարը «բառ մը չի գրեր 1915ի Մեծ Եղեռնի մասին»:

Ինչո՞ւ գրէր, երբ արդէն ճշդած է դիրքը, անասելի շնականութեամբ: Իր դերը կատարած չէ՞ հերոսացնելով շանսատակ Թալէաթը, «սուրբ» հռչակելով ջարդարար հրէշ մը՝ Քէմալ պէյ, եւ փառապսակներ հիւսելով միւսներու ճակտին:

Իր պատմելու, դէմքերը նկարագրելու ձեւն անգամ վայրենի հոգեբանութիւն մը կը մատնէ: Կը կարծես դիմացդ գտնել Ֆէսը ծուռ դրած «զապթիյէ» մը, որ հէքեաթ կը պատմէ, արեւելեան սրճարանի մը մէջ, կլկլակը բերնին:

Եւ սակայն ի՛նչ խոստովանութիւններ.

— «Ամա՛ն Խալիլ պէյ, ըսաւ Հօճան (Եագուպ Շէվքի փաշա), ո՞ւր են սա Հայերուն պատուիրակները. հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք. «հէրիֆ»ները սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան: Ձեռքս 12.000 հոգի կայ, ետեւս բնաւ պահեստի ուժ չունիմ: Մէհմէտը եթէ անգամ մը նահանջի սկսի, մեր շունչը Էրզրումի մէջ կ՚առնենք»:

— «Փաշա՛, ըսի, եթէ դուն այս վիճակով Հայերուն առջեւ ելլես, հաշտութիւն չըլլար: Գնա բաղնիքդ առ, քունդ քնացիր, կէսօրէն վերջ կը տեսնուինք»:

«Կէս օրէն վերջ ժամը 4ին խնդալով եկաւ.

— Գործը լմնցաւ, «հէրիֆ»ները ցրուեցան, ըսաւ: Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են:

Եւ այսպէս ուրիշ պատմական դրուագներ:

Խալիլ պէյ մասնաւորապէս լեզու կը թափէ՝ ջարդարարներու ձերբակալութեան եւ ծրագրուած դատավարութեան առթիւ, որ կատարեալ խեղկատակութեան մը յանգեցաւ, իբրեւ հետեւանք Դաշնակիցներու յեղյեղուկ, հակամարտ քաղաքականութեան: Ներքին թէ արտաքին դաւերու:

Եւ այս առթիւ, խոստովանութիւն մը որ ամբողջ պատմութիւն մը կ՚արժէ:

Խօսակցելով գնդ. Սատրք պէյի հետ, որ թէեւ իթթիհատական, անուն հանած էր իբրեւ ընդդիմադիր, Օսմ. կայսրութեան արտաքին նախարարը (նաեւ նախագահ երեսփ. ժողովի) կը յայտարարէ.

«... ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ ԱՅՍ ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ՄԷՋ ՄԱՏ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ԹՈՒՐՔԸ ՇԱՏ ՔԻՉ Է: Այսպէս սարսափի մատնելով ահագին թիւով մարդիկ լեռը պիտի հանէք»:

Այս մէկ հատիկ վկայութիւնը բաղդատեցէք այն քնաբեր առասպելներուն հետ, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը կրկնուին, համոզելու համար թէ թուրք ժողովուրդը որեւէ յանցանք չունի Հայաջինջ Սարսափներուն մէջ:

Խոստովանութիւնը կատարողը այն Խալիլ պէյն է որ երկու շաբաթ Զօհրապի տունը ապաստանեցաւ լեղապատառ, 1909 Մարտ 31ի յետաշրջական շարժումին ատեն, բայց ոչ իսկ իր բարերարին կեանքը փրկեց...

Շ.

Օտար ընկերվարականներու հանդէսը

(ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Ց. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ)

Կիրակի գիշեր ինչպէս յայտարարած էր «Յառաջ», Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ տեղիունեցաւ Ֆրանսայի Օտար Ընկերվարականներու Դաշնակցութեան (Fédération) հանդէսը:

Այս Դաշնակցութեան կը մասնակցին տասնը-մէկ ազգերու ընկերվարականներ:— Գերմանիա, Սպանիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Իտալիա, Հայեր (Հ. Ց. Դ.), Վրացիներ, Աւստրիացիներ, Յոյներ, Հրեաներ (Պունտ):

Ներկայ էին Ֆրանսայի ընկերվարականներու կողմէ՝ ծերունի վեթերանը, Պրաք, իսկ ընդհ. քարտուղարութեան կողմէ Ռիպալ եւ ուրիշներ:

Գեղարուեստական մասին իրենց մասնակցութիւնը բերին.— Սպանիացիները երգ եւ նուագ, Իտալացիները երգ, Վրացիները Կովկասեան պար, Հրեաները երգ, իսկ Հայերը հայկական տարազով երգ եւ պար:

Երբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին անդամները սկսան «Մշակ բանուոր»ը երգել հայկականտարազներով, ղեկավարութեամբ Ա. Մեսումենցի (դաշնակ), ամբողջ սրահը յոտնկայս ունկնդրեց: Ջերմ ծափեր խլեցին աղջիկներու պարիխումբը ինչպէս նաեւ Օր. Մուրատեան իր երկու մեներգներով: Հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին:

Արեւմտեան Գերմանիան իր սահմանադրութեամբ

ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ ՄԸ

46.000.000 ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քիչ անդին պիտի կարդաք արեւմտեան Գերմանիոյ նոր սահմանադրութեան վաւերացումը, որ տեղի ունեցաւ գերման բանակին անձնատրութեան օրն իսկ, 8 Մայիս (1945): Ահաւասիկ այդ սահմանադրութեան հիմնական տրամադրութիւնները, որոնք նոր շրջան մը կը բանան Գերմանիոյ պատմութեան մէջ.—

Արեւմտեան Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան նոր սահմանադրութիւնը օրէնքէ դուրս կը հռչակէ նախայարձակ պատերազմը, Եւրոպայի Միացեալ Պետութեանց փոխանցելով խաղաղութիւնը եւ տեւական բարեկարգութիւն մը ապահովելու գերիշխանութիւնը:

Սահմանադրութիւնը կը բաղկանայ 147 յօդուածներէ, ժողովրդավար եւ դաշնակցային պետութիւն մը տալով 46 միլիոն բնակիչներու: Կառավարական կարգուսարքը հիմնուած է ամերիկեան եւ անգլիական դրութեանց վրայ: Շատ աւելի ազատութիւն կ՚ընծայէ գերման ժողովուրդին քան նախահիթլէրական շրջանի օրէնքը: Կը պարտադրէ յարգել միջազգային օրէնքները: Ցկեանս բանտարկութեան պատիժներ կը սահմանէ ոեւէ դիկտատորի որ կը փորձէ բռնութեամբ կամ սպառնալիքով փոխել սահմանադրութիւնը կամ իր օրինական իրաւունքներէն զրկել վարչապետը:

Նոր Սահմանադրութեամբ վաւերական կը համարուին Նիւրընպէրկի մէջ արձակուած վճիռները:

Սահմանադրութիւնը առժամեայ համարելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուած կարգուսարքը, դուռը բաց կը թողու արեւելեան Գերմանիոյ միացման համար:

Հակասահմանադրական կը համարուին այն բոլոր ձեռնարկները որ կը ձգտին խանգարել ազգերու խաղաղ յարաբերութիւնները ու մասնաւորապէս նախայարձակ պատերազմ մը պատրաստել: Օրէնքը մասնաւոր պատիժներ կը սահմանէ այս կարգի գործունէութեանց համար:

Սահմանադրութիւնը որեւէ տրամադրութիւն չի պարունակեր պատերազմի յայտարարութեան իրաւունքի եւբանակի մը կազմութեան մասին: Բայց նաեւ չարգիլեր բանակի մը կազմութիւնը:

Մասնաւոր յօդուածի մը տրամադրութեամբ, կարելի չէ ոեւէ գերման զինուորագրել պատերազմի համար, «հակառակ իր խղճին»: Կը թոյլատրէ պատերազմական զէնքերու շինութիւնը, բայց միայն դաշնակցային կառավարութեան արտօնութեամբ:

Նոր հանրապետութեան քաղաքացիներուն իրաւունքները ճշդուած են 19 յօդուածներով: Իրաւունքներու այս յայտարարութիւնը կ՚ըսէ.—

Անբաժանելի է մարդու արժանապատուութիւնը: Պետական իշխանութեան պարտականութիւնն է յարգել եւ պաշտպանել զայն: Հետեւաբար գերման ժողովուրդը մարդկային անբռնաբարելի իրաւունքները կը նկատէ հիմը ամէն մարդկային հասարակութեան, խաղաղութեան եւ արդարութեան:

Յայտարարութիւնը յետոյ կը թուէ այդ իրաւունքները.— բոլոր մարդիկ հաւասար են օրէնքին առջեւ: Ազատ են մամուլը, ռատիօն եւ շարժանկարը: Գրակքննութիւն չկայ: Բոլոր Գերմանացիները իրաւունք ունին ժողովներ գումարելու խաղաղօրէն եւ անզէն, առանց նախապէս լուր տալու կամ արտօնութիւն խնդրելու: Անբռնաբարելի են բնակարանները:

Ոչ մէկ խտրութիւն կամ առանձնաշնչորհ սեռի, ծագումի, լեզուի, ծննդավայրի, ցեղի, դաւանանքի կամ կրօնական եւ քաղաքական կարծիքներու համար:

Պետութեան գլուխը — դաշնակցային նախագահը — սահմանափակ իրաւունքներ պիտի ունենայ, որպէսզի չկրկնուի 1933ի պարագան, երբ Գերմանիան կորսնցնելով իր քաղաքական ազատութիւնը՝ դիկտատորութեան վերածուեցաւ քանի մը շաբաթէն: Բուն գործադիր իշխանութիւնը կը պատկանի վարչապետին (անգլիական դրութիւն): Օրէնսդիր իշխանութիւնը պիտի բաղկանայ երկու ժողովներէ, մէկը՝ ընտրուած՝ ժողովուրդէն, միւսը՝ նշանակուած բաղկացուցիչ պետութիւններէն:

Ֆրանսա, Թուրքիա եւ Անգլիա կը մնան զինակից

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Նէճմէտտին Սատակ, որ Լոնտոն կը գտնուէր, Անգարա վերադառնալով հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.— «1939ի Անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագիրը ի զօրու կը մնայ թէ Ֆրանսայի եւ թէ Թուրքիոյ համար: Կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ այս մասին:

Նախարարը Լոնտոնի մէջ տեսակցած է իր Ֆրանսացի պաշտօնակցին՝ Պ. Ռոպէռ Շումանի հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս յայտարարութեան: Այս դաշնագրով, որ կնքուեցաւ Բ. Աշխարհամարտի նախօրեակին, 15 տարուան համար (ԽՄԲ.— Զոհելով Ալեքսանդրէթի Սանճաքը) Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա յանձն կ՚առնեն Թուրքիոյ ընծայել իրենց կրցած օգնութիւնը եւ աջակցութիւնը, եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ: Նոյն պարտականութիւնը պիտի կատարէ Թուրքիա, եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա յարձակում կրեն Միջերկրականի շրջանին մէջ:

Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ դաշնագիրը կորսնցուցած էր իր արժէքը, 1940ի Ֆրանքեւգերման զինադադարին հետեւանքով: Ներկայ քաղաքական կացութիւնը ստիպեց որ երկու պետութիւնները քննութիւն մը կատարեն: Ուսումնասիրութիւնը տեւեց քանի մը շաբաթ, եւ երկու կողմերը համաձայնեցան, վերահաստատելու համար անոր վաւերական հանգամանքը եւ ուժը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Ութ ամիս վիճելէ եւ քաշքշելէ վերջ, արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադիր ժողովը Մայիս 8ին 12ի դէմ 53 ձայնով վաւերացուց նոր Սահմանադրութիւնը: Դէմ քուէարկողներն էին երկու համայնավարներ եւ Պավարիայէն (ամերիկեան շրջան) խումբ մը աջակողմեան երեսփոխաններ, որոնք անբաւական կը նկատեն տրուած իրաւունքները: Համայնավար առաջնորդը, Ռայման, գանգատեցաւ թէ նոր Սահմանադրութեան կուսակիցները խափանարար դիրք բռնած են, մերժելով իրենց առաջարկները՝ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացման մասին: «Դուք դիտմամբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Բ.)

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՈՍԸ կը շարունակուի: Մայիս 2ի թերթերէն կ՚իմանանք թէ կիրակի օր ցաւալի դէպք մը պատահած է Պէշիկթաշի եկեղեցին, ուր պատարագելու հրաւիրուածէր նորընտիր Պատր. տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեան: Արարողութեանց պահուն ոմն Ստեփան բեմ ցատկելով պոռացեր է.—«Վար իջիր, արժանի չես պատարագելու»: Վարդապետը նուաղեր է: Այս արարքը խոր յուզում պատճառած է թաղին մէջ: Ոստիկանութիւնը միջամտելով, ձերբակալած է Ստեփանը:

ԹԵՐ ՈՒ ԴԵՄ

Օրաթերթը — հանդէս չէ, ոչ ալ լրագրութիւնը բարոյախօսութեան դասընթացք է կամ ընտանեկան յիշատակարան:

Առօրեայ կեանքը, ԱՅՍՕՐն է, որ կը կազմէ օրաթերթին սահմանագիծը. անկէ անդին՝ գրականութեան բաժինն է: Օրաթերթի աշխատակից մը կրնայ երէկը վերլուծել, կրնայ վաղը գուշակել, բայց այսօրը պիտի գրէ:

Մեր կեանքի պայմանները, ուրիշ շատ մը բաներու հետ, դժբախտաբար շրջած են նաեւ այս կանոնը: Մեր գրականութիւնը մշակուած ու զարգացած է օրաթերթի մէջ: Ասկէ տուժած են մեր հանդէսները, որոնք հարկադրաբար օրաթերթի դեր կատարած են յաճախ: Իսկ օրաթերթը, մեր կամքով կամ հակառակ մեր կամքին, շեղած է իր կոչումէն:

Այս շեղումը կրնար ներելի ըլլալ, եթէ չունենայինք գրական հանդէսներ: Քիչ մըն ալ մեզմէ կախուած է իրենց բուն դերին մէջ դնել օրաթերթերթն ու հանդէսները: Այս կէտը հաշուի առնելու են ամէնէն առաջ անոնք, որ գրականութեան եւ հրապարակագրութեան սահմաններըկը շփոթեն իրարու հետ: Այս շփոթանքէն կը տուժէ նախ գրողը, ապա՝ հանդէսը, վերջապէս նաեւ՝ օրաթերթը:

Չենք կրնար պահանջել, որ օրաթերթը ամէն կապ խզէ գրականութեան եւ արուեստի հետ եւ զոհանայ տեղեկատուի, լրատուի անշուք դեր մը միայն կատարելով: Մասնաւորաբար հայ օրաթերթը ստիպուած է հաղորդ մնալ գրական շարժումին, բայց այն չափով միայն, ինչ չափով որ այդ շարժումը կապ ունի օրուան կեանքին հետ եւ մաս կը կազմէ անոր: Աւելին — հանդէսին բաժինն է: Զուտ մասնագիտական ուսումնասիրութիւնները «արգիլուած գօտի» են օրաթերթին համար եւ յաճախ դատապարտուած են կորսուելու, առ նուազն չկարդացուելու:

Ենթադրենք պահ մը, որ մեր օրուան լուրերուն, ծանուցումներուն եւ նուիրատուութեանց քովիկը բերենք դնենք «ՀանդէսԱմսօրեայ»ի պատմա - բանասիրական գրականութիւնը եւ ամէն օր այս գրականութիւնը մատուցանենք մեր ընթերցողներուն՝ իբրեւ «հոգեւոր սնունդ»: Պարզ է, որ այս պարագային՝ կամ մատուցուած գրականութիւնը չի ծառայեր իր նպատակին, կամ օրաթերթը: Երկուքէն մէկը դուրս է իր տարերքէն:

Մեր աշխատակիցները պէտք է ընդունին մեզի հետ, թէ օրաթերթ մը չի կրնար ծանր, դժուարամարս, երկարաշունչ նիւթեր տալ, նոյնիսկ եթէ մեղր ու կարագով ծեփուած ըլլան անոնք: Մանաւանդ երբ այդ նիւթերը չունին քաղաքական անհրաժեշտ բարեխառնութիւն եւ չեն շօշափեր օրուան կեանքը, մասնաւորաբար հայ կեանքը: Ասիկա մեղադրանք մը չէ մեր եւ առհասարակ օրաթերթի աշխատակիցներուն համար: Պարզապէս հրաւէր մըն է օրաթերթի դերն ու կոչումը ըմբռնելու՝ իրենց ճիշդ տարողութեանը մէջ:

Այսքան՝ ըստ էութեան:

Մեզ հետաքրքրող խնդիրը ունի նաեւ իր ձեւական կողմը:

Որեւէ նիւթ կարելի է մշակել այնպիսի ձեւով, որ ոչ միայն արթուն պահէ ընթերցողին ուշադրութիւնը, այլեւ հաճելի դարձնէ ընթերցումը: Արդի մարդը, յափրացած եւ ցիրուցան, հանդէսի թէ բաթերթի գրականութենէն կը պահանջէ անակնկալ եւ ուժգին զգայութիւններ, ամէն ինչ որ կը յուզէ զինք կամ բան մը կը սորվեցնէ իրեն: Նիւթին շահեկանութիւնը, անկախ իր ձեւէն, կրնայ ծառայել այս նպատակին: Բայց յաճախ ըսելու ձեւն է, որ նիւթին կուտայ ինք իր մէջ եւ իրմէ դուրս ապրելու բաւարար տարրեր: Կարելի է խիստ հետաքրքրական մանրավէպ մը պատմել այնպիսի ձեւով, որ ունկնդիրները ոտքի վրայ քնանան: Կարելի է նաեւ նուազ շահեկան բան մը ըսել այնքան «մեթոտ»ով սրամտութեամբ, որ քնանալու տրամադիր;.. Պոլոնիուսներն անդամ արթուն մնան:

Արդ՝ օրաթերթի ընթերցողը, որ ոչ գրական շեշտուած նախասիրութիւններ ունի, ոչ ալ արուեստի մտահոգութիւն, ճշդիւ կը ներկայացնէ «արդի մարդ»ու տիպարը. քովէն կ'անցնի անոնց, որոնք ոչ կը յուզեն զինք, ոչ բան մը կըսորվեցնեն իրեն, ոչ ալ իր հետաքրքրութիւնը կը խթանեն: Օրաթերթը տեսակ մը փորձադաշտ է. շատեր կը ձախողին հոն, մինչ կրնային յաջողութիւն գտնել հանդէսի կամ գրքի գրականութեան մէջ:

Մեր աշխատակիցներուն գլխաւոր ջանքը պէտք է ըլլայ, ուրեմն, ոչ միայն կարճ գրել, ոչ միայն պարզ ու յստակ գրել, այլեւ գրել այնպիսի ձեւով մը, որ ընթերցողը ձանձրոյթէն չյօրանջէ, եւ իր դժգոհութիւնը տհաճութեան չվերածուի: Անդամ մը որ գրողը կորսնցուց առիթը՝ շահելու ընթերցողներուն վստահութիւնն ու համակրանքը, ապառողջ տարր է լրագրութեան համար: Կրնայ ուրիշ տեղ եւ ուրիշ բանի մէջ փորձել իր բախտը:

Անշուշտ չենք կրնար պահանջել, որ ամէն մարդ Պղատոն ըլլայ իր ասպարէզին մէջ: Մեր ընել ուզածը տեսակէտ մը պարզել էր. անոր թերն ու դէմը կը յանձնենք շահագրգռուողներու քննարկութեան ու դատաստանին:

Մեր ըսածներով եւ ըսել ուզածներով թերեւս պաշտպանած եղանք միայն հանդէսին իրաւունքները ի վնաս օրաթերթին: Յամենայն դէպս մենք առաջնորդուեցանք ասպարէզին ու փորձառութեան մեզի թելադրած մտահոգութիւններէն: Այսքանը մեր իրաւունքն էր:

Ուրիշ պարագայ մը, որ յաճախ անախորժ վիճակի մէջ կը դնէ մեզ ալ, այն դժուարութիւնն է, որուն կը մատնուին հայ թերթերու փորձ կամ անփորձ թղթակիցները, երբ հարկին տակ գըտնուին զանազանելու կարեւորը անկարեւորէն, տեղականը՝ ընդհանուրէն, օգտակարը՝ անօգուտէն:

Գրականութեան մէջ ընդունուած կարելի է համարել այն տեսակէտը, թէ ինչ որ անհրաժեշտ չէ — աւելորդ է: Զուտ տեղական բնոյթ ունեցող դէպքեր եւ իրադարձութիւններ չեն շահագրգռեր ուրիշ վայրի մը մէջ ապրողները: Ամերիկահայ ընթերցողին ի՞նչ հոգն է, օրինակի համար, որ Եգիպտոսի մէջ միսը աժան է կամ սուղ, շաքարը բաժնեչափով կը տրուի կամ առանց բաժնեչափի: Կամ ինչո՞վ մեզի համար կրնայ շահեկան ըլլալ գիտնալը, թէ Նիւ Եորքի տուները քանի՞ յարկ ունին: Պէ՞տք է այս մանրամասնութիւնները երկրէ երկիր ղրկել իբրեւ «սեփական թղթակցութիւն»:

Քաղաքական մեծազդեցիկ դէմքեր բախտորոշ կշիռ ներկայացնող ճառեր կը խօսին աշխարհի այս կամ այն անկիւնը. 8 — 10 էջնոց մեծածաւալ թերթեր քառորդ սիւնակի մէջ կ'ամփոփեն այդ ճառերը: Իսկ մեր բարեմիտ թղթակիցները յաճախ կ'ուզեն, որ ամբողջ սիւնակներ յատկացուին խատուտիկ հանդէսներու, ուր Ա.ը արտասանութիւն մը ըրած է, Բ.ը երգած է, իսկ Գ.ը ուղերձ մըն է խօսած: Կ'ընդունինք, որ հայ կեանքի հետ կապ ունեցող ամէն ինչ թանկագին վաւերաթուղթ մըն է վաղուան համար եւ կրնայ շահագրգռել ապագայ պատմիչը: Բայց լաւ է պահել չափի զգացումը:

Այս պարագային է, որ ընտրողութեան զգայարանքը կոչուած է կատարելու իր փրկարար դերը:

Կ'անդրադառնանք դեռ, ուրիշ առիթով, մեր ուրախութիւններուն, ինչպէս ցաւերուն ալ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐի)

Ապրիլ 24ի Սգատօնը Միւնիխի մէջ

ՄԻՒՆԻԽ, 2 Մայիս (Յառաջ).— Այս տարի Միւնիխն ալ հանդիսաւորապէս տօնեց Ապրիլ 24ի Նահատակաց Սգատօնը:

Մայիս մէկ, կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, ռուսական օրթոտոքս եկեղեցիին առջեւ, տարագիր Հայերու խումբեր՝ քաղաքէն ու շրջաններէն հաւաքուած իրար կը շնորհաւորէին՝ «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» ըսելով: (Քահանայ չունենալով, իրենց Զատիկը այսօր պիտի տօնէին՝ շնորհիւ Շթութկարտէն հասնող այցելու պատարագիչին՝ Գրիգոր Ծ. Վ. Շահլամեանի): Ըստ յայտարարութեան, պիտի կատարուէր նաեւ 915ի մեծ Եղեռնին նահատակներուն եւ Սգատօնը:

Տխուր ու անձրեւոտ օդը, կարծես կը մասնակցէր Ապրիլեան սուգին: Ժամը 11.15ին, Ռուսերու արարողութիւնը վերջ գտնելով, եկեղեցին մեր տրամադրութեան տակ դուեցաւ:

Առաջին անգամն էր որ Միւնիխի Հայերը ժամերգութիւն պիտի տեսնէին գեղեցիկ ու ընդարձակ եկեղեցիին մէջ:

Արարողութիւնները անցան բաւական յաջող ու ներդաշնակ, սարկաւագութեամբ Պ. Ս. Ղազարեանի ու դպրութեամբ Ս. Պօյաճեանի: Ժամերգութիւնը սիրող երկսեռ խումբ մը, գնահատելի յաջողութեամբ հետեւեցաւ երգեցողութեանց, հակառակ նախապատրաստուած չըլլալուն:

Պատարագիչ վարդապետը օրուան յատուկ քարոզէն վերջ, յայտնեց թէ յաւարտ պատարագին հոգեհանգիստ եւ սգատօն պիտի կատարուի:

Հոգեհանգիստի պաշտօնը կատարուեցաւ խիստ յուզիչ ու հանդիսաւոր: Վերջին «Հայր մերէն» վերջ (որուն մասնակցեցան բոլոր բարեպաշտները միահամուռ), սկսաւ յարգանքի բաժինը Մեծ Եղեռնի նահատակներուն խնկելի յիշատակին առջեւ:

Սգաբեմին առջեւ, Հ. Յ. Դ. «Դարպաս» խումբը զետեղած էր խոշոր ու գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը: Նոյնպէս Ազգ. կոմիտէն ունէր իր ծաղկեպսակը:

Ընկեր Ս. Պօյաճեան յուզիչ բառերով ուրուագծեց քստմնելի ոճիրին մանրամասնութիւնները՝ հետեւանք արիւնարբու Թալէաթին եւընկ. Հայաջինջ քաղաքականութեան, մանաւանդ Պոլսահայ մտաւորականութեան անգութ կոտորածը Անգարայի շրջակայ ձորերուն մէջ: Թալէաթ դիւային ծրագրով մը կ'ուզէր տապարը արմատին զարնել, հայ միտքը սպաննել ու ցեղը անդամալուծել: Ու վերջացուց սա խօսքերով.—

— Նիւրընպէրկի դատարանը, մի առ մի դատեց ու պատժեց նացի ոճրագործները, սակայն, մէկուկէս միլիոն անմեղ զոհերու ոճրագործներուն համար չկար ոչ դատաւոր, ոչ դատարան: Փա՛ռք, հայ ժողովուրդին ծոցէն ծնունդ առած Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ որ իր զոհերուն դատախազն ու պաշտպանը եղաւ, մի առ մի գետին փռելով Ապրիլեան ոճիրին գլխաւոր հեղինակները: Վերապրող Հայերուս կ'իյնայ, գոնէ տարին անդամ մը ծնրադրել, անթաղ ու անգերեզման մեր բիւրաւոր զոհերուն խնկելի յիշատակին առջեւ եւ հատուցում պահանջել անոնց արեան համար:

Հանդիսականները տամուկ աչքերով ու յուզումով ունկնդրեցին այս խօսքերը:

Տիկին Խանճեան նոյնպէս զգածուած ու կնոջական յուզիչ շեշտերով արտասանեց, Սիամանթոյի «Մօր մը երազը»: Ընկեր Օննիկ Էօլմէզեան, իբրեւ առաջնակարգ արտասանող, գեղեցիկ արտայայտութիւններով, կենդանացուց Վարուժանի «Զարդը»: Ուրիշ խօսողներ եւ արտասանողներ ալ ունէինք, սակայն եկեղեցւոյ սրահին համար մեզի տրամադրուած ժամանակը լրացած ըլլալով, ստիպուեցանք կրճատել:

Դժբախտաբար Միւնխէնի գաղութը սեփական սրահ մը չունենալով, յաճախ դժուարութիւններ կը կրէ, ազգ. տօներու եւ հաւաքոյթներու համար:

Զատկի հոգեզմայլ շարականներու եւ Սգատօնին տխուր տրամադրութեան տակ, կատարուած ազգ. պարտականութեան մը գոհունակութեամբ, հաւատացեալները մեկնեցան եկեղեցիէն, փոխադարձ ողջագուրումներէ վերջ:

Բժշկուհի Տիկին Մխիթարեան, արարողութեանց պահուն պնակ մը պտտցնելով, կոկիկ հասոյթ մը ապահովեց Աղքատախնամին համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Փորձենք մեր կարելին

Ս. ՍԱԹՈՒՌՆԷՆ (Վօքլիւզ).— Սիրելի «Յառաջ», կարդալով Ապրիլ 9ի խմբագրականդ («Քիչ մըն ալ պրպտում»), հաւասիկ առաջին ձեռքվերցնողը ես կ'ըլլամ եւ, իմ կարդիս կ'առաջարկեմ մեր բոլոր թղթակիցներուն, որ այս կարեւոր խնդրին համար չխնայեն իրենց աշխատանքը, կազմելու համար մեր գաղութին (Ֆրանսայի) վիճակագրական պատկերը: Ես հարցարանս կազմեցի հետեւել երեք նիւթերով.—

Ա.— Ներկայիս ձեր ընտանիքը քանի՞ անդամներէ կը բաղկանայ: Բ.— Ֆրանսա հաստատուելէն ի վեր քանի՞ ծնունդներ ունեցած էք եւ, Գ.— Նոյնպէս Ֆրանսա հաստատուելէն ասդին քանի՞ կորուստ:

Հոս ծնած, մեծցած ու ամուսնացածներուն համար հետեւեալ ձեւը գործածեցի, երկու անդամ չարձանագրուելու համար.— Նախ՝ իրենց ծնողքին անդամ իբրեւ հոս ծնածներ, երկրորդ՝ իրենցմէ ծնածները աւելցնել «յաւելում»ի բաժինին վրայ: Ես այս ձեւը ընտրեցի, դուք կրնաք նոր ձեւ մը ցոյց տալ թղթակիցներուն:

«Յառաջ»ի բարեկամները, իրենց վիճակագրութիւններու կազմութեանը ընթացքին կրնան նաեւ արձանագրել սեփական գործի տէրերը — արհեստաւոր, առեւտրական — ու կալուածատէրերը, ու նաեւ օտարներու հետ եղած ամուսնութիւնները:

Փորձենք մեր կարելին, թղթակիցներ, բարեկամներ եւ ազգային մարմիններու անդամներ այս կարեւոր խնդրին համար:

Մեր գաղութը կը բաղկանայ 15 ընտանիքէ եւ չորս այրիներէ (երկու այր, երկու կին) որոնց ներկայի համրանքն է 64 անձ: Հոս ծնածներուն ընդհ. թիւը՝ 36, մահերու ընդհ. թիւը՝ 12:

Այսպէս, անցնող շուրջ քառորդ դարու ընթացքին մեր գաղութը զուտ յաւելում տուած է 24 հոգի: Ահա ձեզի պարզ պատկեր մը: Կարեւոր է գիտնալ մեր համրանքը:

Տեղացիի հետ ամուսնացած մէկ հոգի ունինք, որուն ընտանիքը չհաշուեցինք մեր համրանքին մէջ ...:

Ունինք երեք սեփական գործ ունեցող արհեստաւորներ (երկու կօշկակար, մէկ դերձակ) ու մէկ ալ կալուածատէր (հող, տուն):

Երկու սեռէ բանուորներն ալ կ'աշխատին թուղթի պզտիկ գործարանը եւ, մինչեւ այսօր 48 ժամ կը շահին շաբաթական: Ժամավաճարն է 50 Ֆրանքէն մինչեւ 65 եւ քիչ մըն ալ աւելի: Բնակարան, լոյս, պարտէզ ձրի տրամադրուած են գործատիրոջ կողմէ: Հաւ, ճագար եւայլն ալ պահելու յարմարութիւն ունին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ողբ. ընկ. Արմ. Բարսեղեանի յուղարկաւորութիւնը

ՊՈՍԹՈՆ, 16 Ապրիլ.— Ողբացեալ ընկեր Արմենակ Բարսեղեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ Երեքշաբթի օր, Ապրիլ 12, Ուոթըրթաունի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ:

Վշտակից պարագաներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւն մը եկած էր յարգանքի իր վերջին տուրքը տալու մեր սիրելի ընկերոջ որ վեց ամսուան տաժանելի հիւանդութենէ մը ետք անվերադարձ մեկնեցաւ Ապրիլ 8ին:

Արարողութիւնը կատարեց Նիւ Եորքէն յատկապէս հրաւիրուած Տիրայր Արք., որ կուռ դամբանականով մը ներկայացուց ողբացեալ ընկերոջ անբասիր կեանքը, եւ անոր նուիրումը հանրային ու մասնաւորաբար կրթական աշխատանքներու:

Ծանօթ ըլլալով Գէորգեան ճեմարանի օրերէն, Սրբազան Հայրը գուրգուրանքով վերյիշեց Արմենակի պատանութիւնը, անոր ժրաջան աշխատանքը եւ յետոյ երկար տարիներու վաստակը՝ հայ կեանքին ու մշակոյթին: Շեշտեց մարդոց համար ներքին, «հոգեկան ճրագ»ի անհրաժեշտութիւնը, կեանքի մէջէն շիտակ քալելու եւ բարձր գաղափարականներու հասնելու համար: Վկայեց որ մեր հանգուցեալ ընկերը ունէր այդ ճրագը, որուն լոյսովը առաջնորդուեցաւ տասնեակ տարիներ եւ գեղեցկացուց իր կեանքը, ինչպէս հայ կեանքը:

Դագաղը կը կրէին իր մօտիկ ընկերներն ու բարեկամները — Լութֆի Մինաս, Արամ Կեաֆուր, Յ. Տէր Յովհաննէսեան, Գուրգէն Մխիթարեան, Գաբրիէլ Տ. Գաբրիէլեան եւ Ժիրայր Միսաքեան:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն, «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը, Հ. Օ. Միութեան, Հ. Երիտ. Դաշնակցականներու Կեդրոնական Վարչութիւնները եւ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը:

Հողաթումբին վրայ՝ Դաշնակցութեան, «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան, Հ. Օ. Միութեան եւ Հ. Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ յարգանքի վերջին խօսքը արտասանեց ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան, վեր առնելով ընկեր Բարսեղեանի կեանքն ու արդիւնաւոր գործը:

Ընկեր Մխիթարեան քանի մը կենսագրական գիծեր տալով, յայտնեց թէ ընկեր Բարսեղեան սովորական մտաւորական մը չէր. գաղափարապաշտ մէկն էր եւ հաւատաւոր, այդ պատճառով ալ նուիրուած էր ազգային, կրթական, մշակութային գործերուն եւ իբր հայ հայրենասէր՝ անդամակցած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, շատ կանուխէն: Արդիւնաւոր եղած էր անոր կեանքը, այդ բոլոր ասպարէզներէն ներս: Զօրաւոր էր անոր մօտ ծառայութեան զգացումը. ատոր համար ուր որ կրնար՝ հասած էր: Զօրաւոր էր հաւատարմութեան զգացումը, եւ այդ պատճառով ալ հաւատարիմ մնացած էր իր ազգային ու կուսակցական գաղափարակնութեան մինչեւ իր վերջին շունչը, ինչ որ սովորական երեւոյթ մը չէր:

Եզրակացնելով իր խօսքը, յայտնեց թէ մեր ողբացեալ ընկերը մեզմէ կը հեռանայ՝ իր պարտքը կատարած, թողլով լաւագոյն յիշատակ մը բոլորին մօտ: Վերջին յարգանքը ընծայեց բոլոր ընկերներուն կողմէ, այն խոր համոզումով, որ մեր սիրելի ընկերոջ կէս ձգած գործը պիտի շարունակուի երիտասարդ ընկերներու կողմէ, որոնք պիտի չմոռնան այս պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր ընկերոջ յիշատակը:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.— Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի կրթական նախարարը Officier d'Académieի տիտղոսը տուած է քիմիագէտ Պ. Առաքել Զաքըրեանի, ի գնահատութիւն խլիրդի (cancer) մասին իր կատարած հետազօտութեանց, Սորպոնի քիմիական աշխատանոցին մէջ: Իր բնակավայր Ժանթիյիի քաղաքապետը պաշտօնապէս յանձնած է իրեն համապատասխան վկայականը:

Ինչպէս կը յիշուի, երկու տարի առաջ ալ կրթական նախարարը պատուոյ Լեգէոնի ասպետի պատիւին արժանացուցած էր մեր հայրենակիցը, նոյն ճիւղին մէջ իր կատարած աշխատանքներուն եւ ձեռք բերած յաջողութեանց համար:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ «Շունն ու Կատուն»: Մանուկներու համար գունաւոր: Իր տեսակին մէջ այս հրատարակութիւնը աչքի զարնող երեւոյթ է սովետական տպագրական արուեստի մէջ: Նկարիչն է Յովհ. Շաւարշ:

★ Բանաստեղծ Սուրէն Վահունին թարգմանած է «Իգորի ճակատամարտի մասին», ռուս հին գրականութեան յուշարձաններէն մէկը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած).— Մարսէյլ քիչ մը կը նմանի Միջին Արեւելքի գաղութներուն՝ իր հայկական ջերմ մթնոլորտով:

Տնտեսական տագնապը, ապրուստի սղութիւնը եւ անգործութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն բոլորին: Ժամանակ մը ժողովուրդը կը տառապէր նիւթի պակասէն, հիմակ նիւթը առատ է, դրամը պակաս:

Հակառակ այս աննպաստ պայմաններուն, մեր քաղաքին մէջ հանրային աշխատանքը եռուն շրջան մը կ'անցընէ: Մարզահանդէսներ, երեկոյթներ եւ ցերեկոյթներ, սգահանդէսներ իրարու կը յաջորդեն: Իսկ այս վերջերը Մշակութային Միութեան կողմէ կազմակերպուած գրական երեկոները պսակը դարձած մեր շրջանին մէջ կազմակերպուած բոլոր հանդէսներուն:

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը այս տարի անյարմար օր մը ընտրած էր իր տարեկան պարահանդէսին համար: Մայիս 1ի նախորեակին էր, երթեւեկի բոլոր միջոցները դադրած ըլլալով, հեռաւոր շրջաններէն հանդէսի մասնակցողները հնարաւորութիւն չունէին վերադառնալու: Բայց եւ այնպէս պարահանդէսը յաջողութեամբ պսակուեցաւ (30 ապրիլ, շաբաթ իրիկուն): Հակառակ տեղացող անձրեւին, Palet d'Orի սրահը լեցուած էր հանդիսականներով:

Կը նուագէր Նոր Սերունդի նուագախումբը: Եւրոպական պարերու հետ միջանկեալ վայելեցինք գեղարուեստական բաժին մը: Հաճոյքով լսեցինք Օր. Զէյթունցեանի հայերէն եւ Ֆրանսերէն երգերը: Մարսէյլցին շատ ճարպիկ է իր հիւրերը առաւել չափով օգտագործելու տեսակէտէն: Երգեցին նաեւ Օրիորդներ Զորպաճեան եւ Նշանեան: Օր. Զորպաճեան պարեց հայկական պարեր, տոհմիկ տարազով:

Հանդէսը բացաւ Կ. Խաչի մասնաճիւղին նախագահը՝ Տիկին Հազարեան: Տարիներէ ի վեր Հ. Կ. Խաչը աշխատած է ոչ միայն կարօտեալներուն օգնելու, հիւանդներուն այցելելու, օգափոխութեան ղրկելու ամէն տարի 60է աւելի հայ մանուկներ, այլեւ բացած է արուարձաններու մէջ դասընթացքներ՝ ուր հայերէն կը սորվին հարիւրաւոր պատանիներ: Նիւթապէս օժանդակած ենք Պէյրութի Հայ. ճեմարանին եւ Յունաստանի դպրոցներուն, քաղաքին մէջ ալ հաստատեցինք դասընթացք մը՝ «Ահարոնեան» սրահը, հինդշաբթի օրերը: Մայրեր, եթէ կ'ուզէք փրկել ձեր երախաները այլասերումի վտանգէն, ղրկեցէք զանոնք մեր բացած դպրոցները:

Խօսքը ընկեր Նարդունիինն է: Հանգստանալու եկած մեր սիրելի Նարդունին, շաբաթ եւ կիրակի օրերը ճառեր խօսիլը բաւական չհամարելով, շաբթուանմէջ ալ մինչեւ ուշ գիշեր բեմերու վրայ լոյս եւ յոյս կը ցանէ զինքը շատ սիրող Մարսէյլցիներուն:

— «Մեր պատմութեան սկիզբէն ի վեր երգուած է հայ կինը եւ կոչած են զայն «Արարատեան սոխակ»: Խորենացին երգած է «Տիկնայք փափակասունք» եւ յաջորդաբար կաթողիկոսներ եւ աշուղներ երգած են հայ կինը: Մեր ժողովրդական բանաստեղծութիւնը երբ գերմաներէնի կը թարգմանուի, Գերմանացիները կը զարմանան եւ չափազանցութիւն կը նկատեն հայ կնոջ տրուած գովաբանութիւնը: Այս մասին աւանդավէպ մը ունինք: Մեր վախճանած կաթողիկոսները բողոքի կ'երթան Աստուծոյ քով եւ կ'ըսեն.— «Տէր Աստուած, ամէնէն շատ մենք կռուած ենք քեզի համար: Առաջին անգամ մենք քրիստոնեայ եղանք եւ շատ արիւն թափեցինք, եկեղեցիներ, վանքեր շինեցինք քեզի համար, մշակոյթի տէր ժողովուրդ ենք, ինչո՞ւ մեզի այսքան դէշ ճակատագիր սահմանեցիր»: Աստուած Գաբրիէլ հրեշտակը կը կանչէ եւ բարկանալով կ'ըսէ.— «Ես խաւարին հետ լոյսն ալ ստեղծեցի, մահուան հետ ծնունդն ալ հաւասարապէս, դուն ինչո՞ւ միայն ցաւը բաժին հանած ես այս ժողովուրդին»: Գաբրիէլ հրեշտակապետ Աստուծոյ ականջին բաներ մը կը փսփսայ: Աստուծոյ դէմքը կը պայծառանայ, ժըպիտ մը կը տեսնուի անոր երեսին եւ Աստուած կ'ըսէ հայ կաթողիկոսներուն.

— «Զեզի ամէն բան տրուած է, ձեզի տուած եմ հայ կինը: Եթէ կ'ուզէք՝ փոխեմ զայն ձեր փափաքած որեւէ մէկ գանձին հետ»: Մեր կաթողիկոսները չեն փոխեր հայ կինը աշխարհի ամենաթանկարժէք գանձին հետ: Շատ մը ազգեր նախանձած են եւ ուզած են ունենալ հայ կնոջ նման կին՝ չեն յաջողած: Թուրքը շատ փորձեց հարեմին մէջ թրքացնել՝ չյաջողեցաւ: Երբ ուրիշ ազգերու մայրեր իրենց զաւակներուն կերակուր կերցնելու մասին միայն կը մտածեն, հայ կինը կ'աշհատի Ա. Բ. Գ. սորվեցնել:

«Հայ կիներ՝ եթէ կ'ուզէք պատմութիւն շինել, պահեցէք ձեր տեղը: Փառասէր եղէք, մըղեցէք ձեր այրերը դէպի բարձունքները: Հսկեցէք ձեր այրերուն եւ զաւակներուն վրայ: Հայ ժողովուրդ, մեծ եւ դուն եւ աշխարհի վրայ մեծ դեր ունիս կատարելիք, ուրիշներ պէտք է ծունկի գան

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ապրիլ 30ի գիշերը Խըրիմեան սրահը նեղ կուգար բազմութեան համար, հաւատաւոր, ընտրեալ եւ մանաւանդ միջին սերունդի ներկայացուցիչներով: Բեմին մէջտեղը դրուած էր Մայր Հայաստանի մեծադիր նկարը որուն երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ Ֆրանսական դրօշները:

Հայկական խրոխտ եռագոյնը ծածկուած էր սեւ ժապաւէնով մը եւ երեք արենոյշներ պատուի կեցած էին:

Օրուան նախագահը, ընկեր Հր. Սամուէլ իր բացման խօսքէն վերջ, յիշեց 1895—96ի ջարդերը, 1909ի Կիլիկիոյ կոտորածը, հայկական նահանդներու Բարենորոգումներու ծրագիրը, երիտասարդ Թուրքերու համաթուրանական երազը եւ ծանրանալով Հայոց պատմութեան ամէնէն եղերական էջին՝ 1915ի կոտորածներու ու տեղահանութեան վրայ, յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները: Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Իսիի մէջ համազգային գետնի վրայ կ'ոգեկոչենք մեր նահատակներու յիշատակը եւ ոչ թէ Փարիզի նման:

Ընկեր Արիս Գարաեան յուզիչ կերպով արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը»: Շատերը կ'արտասուէին, երբ Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Վիքթոր Պէնկեան յուզումով երգեց «Սեւ հողերը»:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Իսահակեան որ բացատրեց թէ ազգերը իրենց պատմութիւնը կերտեր են իրենց ռազմիկներու արիւնով եւ ամէնէն աւելի Հայը: «Մենք Հայերս երեք հազար տարուան պատմութիւն ունինք: Հայը շատ է տեսեր բռնակալներ, բայց միշտ ալ տոկացեր եւ իր գոյութիւնը պահեր է»:

Մասնաւորաբար խօսքը նոր սերունդին ուղղելով, բանախօսը նկարագրեց Թուրքերու բարբարոսութիւնները, բռնագրաւումները, կոտորածները եւ 1915ի Սարսափները: Թշնամին զարկաւ, բայց մենք ալ զարկինք, ինչպէս Վասպուրականը, Շ. Գարահիսարը, Եդեսիան եւն., իսկ ամէնէն վերջ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի մէջ արիւն թափեցինք, արիւն թափել տուինք եւ այդ արեան փոխարէն ունեցանք այս օրուան Հայաստանը: Սիրելի երիտասարդներ, վարչաձեւերը փոփոխական են: Հիմնականը այն է որ հայրենիքը եւ ժողովուրդը կը մնան. մինչ այդ ինչ գաղափարի կ'ուզէք հետեւեցէք, բայց եղէք հոդիով մաքուր Հայեր, միացեալ եւ ազատ Հայաստանի ամէն մէկ գիւղին մէջ կանգնելու համար մեր նահատակներու յուշարձանը:

Ընկեր Ե. Սերոբեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Նոր Արհաւիրքը»: Իսիի եւ Շավիլի հանդէսներուն զարդը, Օր. Ա. Քէօսէեան երգեց «Հայրիկ, հայրիկը»:

Երկրորդ բանախօսն էր Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Իսիի ներկայացուցիչը, Պ. Պաղտասարեան, որ բսաւ.— Հայոց պատմութեան մէջ նուիրական թուականներ կան, ինչպէս ապրիլ 11-24ը Սպանդը: Յիշեց 90ական թուականներու դէպքերը, Աղբիւր Սերոբներու, Մուրատներու (Պօյաճեան), Գէորդ Զավուշներու, ազատատենչ հերոսներու քաջագործութիւնները, բացատրեց կուսակցութիւններու անհրաժեշտութիւնը, եւ ծանրանալով 1915ի դէպքերուն վրայ, յուզուած շեշտով մը բսաւ. «Յարգանք բոլոր նահատակներուն»:

Արենոյշ Լուսիա Յակոբեան արտասանեց Վարուժանի «Առկայծ ճրագը»:

Ինքնագիր ուղերձ մը կարդաց, յանուն Նոր Սերունդի Լեւոն Սէֆէրեան, շեշտելով թէ ոչ միայն սուգի օր է այսօր, այլեւ ուխտի, խոստումի եւ երդումի օր՝ նոր սերունդին համար: Օր. Շաքէ Պէնկեան երգեց հայերէն ողբ մը: Արենոյշներու կողմէ երեքփոքրիկներ արտասանեցին «Հին օրհնութիւնը», Յ. Թումանեանի: Ընկեր Բարսեղ Հապէշեան արտասանեց իր գրած «Մաղթանք»ը:

Երկրորդ անգամ բեմ գալով Օր. Ա. Քէօսէեանը յուզումով երգեց «Տէր ողորմեան»:

Սկիզբէն մինչեւ վերջ սրահին մէջ կը տիրէր կատարեալ լռութիւն եւ կարգապահութիւն: Նախագահին առաջարկով Տիկին Շաքէ Գալայճեան երգեց «Իմ սիրելի զաւակունքս», իսկ տիկին Ս. Ճնտոյեան «Լռեց ամպերը»:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Զաւարեան կոմիտէի կողմէ ընկեր Նշան շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան նախագահին, բանախօսներուն, Ս. Դ. Հ. կուսակցութեան, Կապոյտ Խաչին եւ արենոյշներուն: Ժամը 11.30ին վերջացաւ հանդէսը:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

քու առջեւ: Դժբախտաբար դէշ եղած է ճակատագիրդ: Մեսիա մը պէտք է մեզի՝ հասնելու համար մեր երազին: Դուք էք հայ աղջիկներ, որ պիտի իրականացնէք զայն: Դուք էք, որ պիտի բերէք մեր Մեսիան»:

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ Կ. Խաչին ապահովելով կոկիկ շահ մը:

ԱՍԱՏՈՒՐ

աւազ կը ցանէք միջազգային հասկացողութեան մեքենային մէջ, հիմա որ չորս պետութիւնները ժողով պիտի գումարեն»: Յետոյ դիտել տուաւ թէ պայմանաւորէն սխալ են սահմանադրութեան կարգ մը յայտարարութիւնները: «Ձիւղ չէ թէ Սահմանադիր ժողովը կը գործէ յանուն գերման ժողովուրդին: Դուք պետութիւն մը կը հիմնէք հպատակելով արեւմտեան Դաշնակիցներուն, որոնց հրամանները կը հակասեն փոցտամի համաձայնութեան»:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ 200 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պերլին հասնելով, լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ Զորս Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողովին առթիւ: Ընդունելով հանդերձ որ կացութիւնը աւելի լաւ չէ քան 18 ամիս առաջ, երբ ձախողեցան խորհրդակցութիւնները, նախարարը յայտարարեց թէ Եւրոպայի դիւանագէտներուն կարողութենէն վեր չէ խաղաղութիւնը ապահովել երկու հարիւր տարուան համար:

— «Պէտք է կարգադրութեան մը յանգինք այս անգամ, չիտակ ճամբու մէջ դնելով ամբողջ Եւրոպան: Տեսաք Նափոլէոնը, Քայզէրը եւ Հիթլէրը: Բոլորն ալ Եւրոպան միացնել կ'ուզէին բռնութեամբ, սակայն ձախողեցան: Պէտք է աշխատինք համբերութեամբ, ապահովելու համար ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը: Իմ կեանքիս փառասիրութիւնը պիտի ըլլայ ջնջել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պապենական ատելութիւնը: Կ'ուզեմ ջնջել նաեւ այն կասկածամտութիւնը որ կը տիրէ մեր երկրին մէջ՝ Գերմանիոյ դէմ: Ես կ'ուզեմ արտաքին նախարարի ասպարէզս վերջացնել այն վստահութեամբ թէ Գերմանիա եւ Անգլիա, կամ Գերմանիա եւ Ֆրանսա այլեւս երբեք պիտի չկռուին իրարու հետ: Ահագին ընելիքներ ունինք, օգնելու համար որ Գերմանիա վերադարձ իր տեղը եւրոպական հասարակութեան մէջ: Ահագին ընելիքներ ունինք, մինչեւ որ կարենանք մեր զօրքը քաշել Գերմանիայէն»:

Նախարարը բարեացակամ հաւաստիքներ ընծայեց գերման ներկայացուցիչներուն:

★ Պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին Փարիզի մէջ, Մայիս 23ի ժողովին համար: Տոքթ. Ճէյբփ, Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Փարիզ պիտի հասնի ուրբաթ օր, խորհրդակցելու համար Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց հետ: Ամերիկա կ'ուզէ որ արեւմտեան եռեակ պետութիւնները հաւաքական ուղեգիծ մը մշակեն, միացեալ ճակատով երեւալու համար Մ. Մխութեանի առջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՕՐԸ եւ Ժան ա'Արքի տարեդարձը միասին տօնուեցան կիրակի օր, Փարիզի մէջ: Յաղթանակի առաջին տարեդարձին առեն (7 Մայիս 1946) կառավարութիւնը որոշեց միացնել այս երկու տօները: Պաշտօնական արարողութեանց կը նախագահէր հանրապետութեան նախագահը: Պ. Օրիոլ Թուրի մէջ ճառ մը խօսելով չէշտեց թէ «տարբեր վարչաձեւեր կրնան դործակցիլ ի շահ մարդոց բարօրութեան»: Մասնաւոր արարողութիւններ կատարուեցան Օրլէանի մէջ, որուն ազատարարն էր Ժան ա'Արք, 520 տարի առաջ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները նոր ուժեր կը համախմբեն Ալպանիոյ սահմանագլուխին վրայ, համաճայն պաշտօնական դեկոյցի մը: Միեւնոյն աղեն կը կրկնուին հաշտութեան առաջարկները:

ՋԻՆԱՍՏԱՆի կարմիր բանակը գրաւեց ռազմավարական կեդրոն մը, Քաշինկ, Շանկայէն 62 մղոն դէպի հարաւ-արեւմուտք: Միեւնոյն աղեն ճեղք մը բացած են Շանկայի ամրութեանց վրայ, որոնք 125 մղոն երկայնութիւն ունին:

ՍՊԱՆԻՈՑ խնդիրը նորէն քննուեցաւ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնաժողովին մէջ: 16ի դէմ 25 ձայնով ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, որուն համաձայն ՄԱԿի անդամները ազատ են դեսպաններ ղրկելու Սպանիա: Բանաձեւին դէմ քուէարկեցին Մ. Միութիւնը իր արբանեակներով, Մեքսիկա եւ Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հնդկաստան: Զեղնպահներուն մէջ են Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա: Ընդհ. ժողովը պէտք է վաւերացնէ այս որոշումը, 2/3ի մեծամասնութեամբ:

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ գրաւեց «Ֆրանս Տիմանչ» թերթին այս կիրակի օրուան 450.000 օրինակները, անպատշաճ դանելով Անգլիոյ Մարկարքի իշխանուհիին մէկ լուսանկարը՝ ծովափի մը վրայ, խումբ մը բարեկամներու հետ: Թերթը նոր տպագրութիւն մը հանեց, վերցնելով առաջին եւ վերջին էջերը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ դինուորական Գերագոյն Խորհուրդը մերժեց վերաքննել նախկին նախարարներ Մանիուի եւ Իօն Միհալաքէի վճիռները հաստատելով ցկեանս բանտարկութեան պատիժը: Մերժուեցան ուրիշ 13 դիմումներ եւս:

112.500.000 ՖՐԱՆԿԻ մարոքեան թղթադրամներ գողցուեցան փիւթոյի մէկ տպարանէն (Փարիզ):

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3ին մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Նուագ Թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ռուբենեան: Երգ, Անուշ Աղամեան եւ Անահիտ Գալէկեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայոտա: Սպանիական պար Գարիճօ Քանթի:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԻՐՔԻԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՅԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ, կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒՄ Է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատեարերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին:

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Համբիկ Պետրոսեանի եւ պարագաներուն իր ամուսնոյն ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Ց. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին:

Նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը, հազար ֆրանք նուիրելով աղքատ ընտանիքի մը, փոխան ծաղկեպսակի:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՑ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ:

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. թատրոնի մեծ եւ չքեղ սրահին մէջ:

Հանդէս – պարահանդէսը չարժանկարի պիտի առնուի:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՒԼ

Հ. Ց. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանառութի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը: Կը դասաւանդեն ընկերուհիները Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Աասատուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգիրները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՐՇԱՏՕՐ

Հ. Ց. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈՒԱ.— Հ. Ց. Դ. Թաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Աբամեան Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազդին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՑԵՐՈՒՆ ...
փարիզահայ թատրոնի Մարսէյլի մէջ
ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ
ՆԴԻՊՈՍ
OEDIPE ԱՐՔԱ. ROI

Պատմական առամբ 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԼՄԲԿԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇԻ եւ Մարսիլլահայ ազդ. թատերախումբին:

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէտռի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխնայաձեւել:

Chaussures «GIB—ERT»
18 Ave. de Paris Vincennes — Dau. 18.01:
10 % զեղչ անոնց որ կը ներկայացնեն «ՅԱՌԱՋ»ի այս կտրօնը:

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ
ՏԱՆՈՒՏԷՐ ԹԷ ՎԱՐՁԱԿԱԼ
ԵԹԷ կ'ուզէք դիտնալ ձեր իրաւունքները համաձայն նոր օրէնքներու դիմեցէք անյապաղ՝
Մ. ԵԱՎԷՐԻ
37bis, RUE THUBANEAU
ՇՈՒՏԱՓՈՑԹ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ
ԶԱՓԱԳԻՏԱԿԱՆ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԵՑԱԻ
ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՍՈՒՆ ՄԸ, ԹԷ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ, ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ:
63 RUE DE MAUBEUGE, PARIS
Métro Poissonniere, Autobus 49, Հեռ. TRU. 12—05

ՅԱՌԱՋԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 աճպ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 11 MAI 1949 Չորեքշաբթի 11 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5843–Նոր շրջան Թիւ 1254

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Պերլինի պաշարումը կը վերնայ կէս գիշերին

ԽՈՐՀՐԴԱԺԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

Պերլինի խորհրդային վարչութիւնը Բ. օր հրատարակեց այն հրամանագիրը որուն համաձայն Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին (վաղը, հինգշաբթի)։

Հրամանագիրը կը բաղկանայ 12 կէտերէ, հաստատելով Նիւ Եորքի մէջ գոյացած համաձայնութիւնը։ Այս յայտարարութեան համաձայն, զոր ստորագրած է խորհրդային հրամանատարը, զօր. Զուքով եւ որ անմիջապէս հաղորդուեցաւ Մոսկուայի անթելին միջոցաւ, պաշարումը պիտի վերնայ չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսանալու դիշերը, առտուան ժամը 1ին։

Եւ անմիջապէս պիտի վերահաստատուին բոլոր հաղորդակցութիւնները, այնպէս ինչպէս կային 1948 Մարտ 1ին։ Միեւնոյն ատեն կը ջնջուի դատիկանական հսկողութիւնը Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերուն միջեւ։ Անհրաժեշտ հրահանգները պատրաստուած են, որպէսզի անմիջապէս վերսկսի սովորական կեանքը։

Հրամանագիրը առկախ կը պահէ դրամական խնդիրը։ Ուրեմն արեւմտ. մարքը արգիլուած է արեւելեան շրջանին մէջ։ Բայց այստեղ ալ բաց դուռ մը ձգուած է։ Հրամանագիրը կըսէ.—«Մինչեւ որ դրամական խնդիրը լուծուի»։

Անգլեւսաքսոն թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ յստակ չեն հրամանագրին 2 կէտերը։ Առաջինի՝ հրամանագիրը կ'արտօնէ օրական 16 կառախումբերու երթեւեկը, «պաշար հասնելու համար Պերլինի արեւմտեան շրջանի բնակչութեան եւ զրաւման զինուորներուն»։ Եւ կը յիշէ Դաշնակիցներու 1945 Սեպտ. 10ի հրահանգը, որբեւ ուղեցոյց։ Արդ, եթէ սահմանափակումը կը վերաբերի միայն պաշարաբարձ կառախումբերուն, խնդիր չի կրնար ծագիլ, քանի որ արեւմտեան պետութիւններն ալ նախատեսած են օրական 16 կառախումբ, 12.000 թոն բեռ փոխադրելու համար։ Բայց եթէ ճամբորդի չորս - հինգ կառախումբերուն ալ կը վերաբերի, դժուարութիւններ կրնան ծագիլ։ Երկրորդ կէտը կը տրամադրէ արտօնագիր ստանալ, ապրանք փոխադրելու համար Պերլինէն դէպի արեւմտեան շրջանը։

Բայց եւ այնպէս կարեւոր խնդիրներ չեն ասոնք։ Հիմնականը այն է որ պաշարումը պիտի վերնայ, փոխադարձաբար, մեղմացնելով մթնոլորտը։

Լոնտոնի թերթերը կը դրեն թէ օդանաւային փոխադրութիւնները պիտի չարունակուին պաշարման բարձումէն վերջն ալ, մինչեւ որ գործնական ելքի մը յանգի Չորսերու ժողովը, Մայիս 23ին։

★ *Պերլինի թերթերը կը դրեն թէ տենդագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին Հելմշթէտի կայարանին մէջ, անհամբեր սպասելով պաշարումը վերցնելու հրամանին։ Առ նուազն 12 կառախումբեր պիտի բանին այս կայարանէն դէպի Պերլին, պաշարման բարձումէն 24 ժամ վերջը։ Հարիւրաւոր կառքեր խռնուած են կայարանին բոլորտիքը։ Անթելի կայմածներ հաստատուած են խորհրդային, անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական սպասարկութեանց միջեւ։*

Չորսերու ժողովը

Չորս արտաքին նախարարներու Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի Մարմարեայ պալատին մէջ, որ անհատական սենեակներուն է։ Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են, հիւրերուն ընդունելութեան համար։ Կ'ըսուի թէ ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի բաղկանայ 70 անդամներէ, խորհրդականներով, քարտուղարներով, թարգմաններով եւ մասնագէտներով։ Անգլիական պատուիրակութիւնը բազդատաբար փոքրաթիւ պիտի ըլլայ, քանի որ դիւրին է անմիջապէս հաղորդակցիլ Լոնտոնի հետ։

Փարիզի պանդոկները խճողուած ըլլալով, դիմում կատարուած է Ֆրանսական կառավարութեան, որպէսզի տեղ ճարեն։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան երեք պետութիւնները տրամադիր են որոշ դիջումներ կատարելու՝ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ապագայի մասին, որպէս զի կարելի ըլլայ լեզու դտնել Մ. Մուրթեան հետ։

★ *Մ. Նահանգներու ծերակոյտին Արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ դեկուցում տալով, պատերազմական նախկին նախարարը, Փիթըրսըն յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'ապահովէ խաղաղութիւնը։ Իր կարծիքով, արեւմտեան պետութեանց միացեալ ուժը այնքան մեծ է, որ, Մ. Մուրթիւնը պիտի վարանի պատերազմ յայտարարել։ Այս առթիւ խօսելով 1939ի պատերազմի մասին, նկատեց Մ. Մուրթիւնը որքան Հիթլէրը։ «Ռուսաստանը*

(Նուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՑՍԻ ՇՈՂ ՄԸ

Այս բացատրութիւնը կը դործածէր Ռէօյթըրի թղթակիցը, Մոսկուայէն, Չորսերու միջեւ գոյացած համաձայնութեան առթիւ (բարձում Պերլինի պաշարման)։

Մէկ տարիէ ի վեր, այնքան թունաւորուած է մթնոլորտը որ, ամէնէն տժգոյն բառերն ու բացատրութիւնները անդամ խոր տպաւորութիւն կը դործեն երբեմն։

Այդպէս ալ «յոյսի շողը», որուն ուրիշ մէկ պատկերն է «չափաւոր լաւատեսութիւնը»։

Ուրեմն դիւանագէտները իրենք ալ որոշ բարեփոխում կը նշմարեն միջազգային կացութեան մէջ, իրբեւ հետեւանք Նիւ Եորքի մէջ գոյացած համաձայնութեան։

Սակայն պարագայի մէջ, բարեհնչեան երեւոյթներ են Պերլինի պաշարման բարձումը, որ տեղի պիտի ունենայ վաղը, 12 Մայիս, եւ Չորսերու Խորհուրդին դումարումը (Մայիս 23)։

Ցոյտեներ դիտել պիտի տան թէ բուն տագնապը նոր սկսի, քանի որ նորէն դէմ դիմաց պիտի դան չորս յաղթականները, Փարիզի մէջ, դերմանական հարցին առթիւ։

Դիւանագէտներուն ձգելով «աստուածնեղրու զաղանիքները», պիտի ըսէինք թէ մենք տարբեր կը խորհինք։

Տասն անդամ նախընտրելի է որ կլոր սեղանի մը շուրջը հաւաքուին օրուան հզօրները։ Թող վիճին, չափուին, երբեմն ալ կրքոտին, փոխանակ ծանուցագիրներ եւ յղոզագիրներ, ազդարարութիւններ եւ սպառնալիքներ փոխանակելու, թունաւորելով մթնոլորտը։

Անհատական կեանքի մէջ ալ, ո՛րքան վէճեր կարդադրուած են դլուխ դլխի խօսակցութիւններ - րով։ Փոխադարձ բարեացակամութեամբ։

Ցաճախ տխուր թիւրիմացութիւններ կամ կանխակալ կարծիքներ են որ արիւն կը պղտորեն։

Ինչ խօսք որ չափազանդ բարդ խնդիրներ կան սեղանի վրայ։ Մանաւանդ որ, քաղաքական-տնտեսական չահերուն հետ խոտնուած են դաղափարական-կրօնապետական տնասկէններ։

Միայն գերմանական հարցը վիթխարի հան - դոյց մը կր կազմէ, իր ներկայ վիճակին մէջ։

Երկիրը բաժնուած է երկու մասերու։ Ենթակայ՝ երկու օտար եւ հակառակ ճակատներու։ Պերլինի պաշարումը փակագիծ մըն է, այս ան - նախընթաց տագնապին մէջ։

Կը թուի թէ պարագաները աւելի նպաստաւոր են այժմ, դոնէ առժամեայ հասկացողութեան մը յանգելու համար։

Օրինակ, Ատլանտեանի դաշինքը եւ Միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը յայտնապէս ազդած են դէպքերու ընթացքին վրայ։ Այսօր աւելի ապահով կը համարուի խաղաղութիւնը, քան երէկ։

Անոնք որ «պատերազմի պատրաստութիւն» կը նկատեն այս դաշինքը, ուղղուած՝ Մ. Մուրթեան դէմ, կը մոռնան չատ կարեւոր պարադայ մը,—

Մոսկուան ինք արդէն կազմած է միատարր, միաճոյղ եւ սպառազէն ճակատ մը՝ արեւելեան Եւրոպայի մէջ։ Սարքած է հսկայական մեքենայ մը, որուն գոյանակը իր ձեռքն է։

Արդ, ինչո՞ւ Ատլանտեանի դաշինքին անդամները — արեւմտեան Եւրոպան եւ Ամերիկան կը համարուին «պատերազմի հրճիդ», իսկ միւսները ախոյեան խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան։

Ո՞ր բանդէտը պիտի կրնար ապացուցանել թէ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ եւ դեռ երէկ բանադրուած Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդները իրենց ազատ կամքով միացած են այդ երկաթեայ ճակատին, ասպարէդ կարդալու համար Եւրոպայի մնացեալ մասին։ Մինչեւ իսկ ամբողջ աշխարհի։

Ոչ թէ յոյսի շող մը, այլ իրական արեւ մը ծագած պիտի ըլլար, եթէ այդ ժողովուրդները վերադտնէին իրենց ազատութիւնը։

Ինչո՞ւ բաց դուռ ձգել արտաքին միջամտութեան համար, երբ արդեօք դիւրին է վերցնել ամէն պատրուակ, վերահաստատելով իրաւարան - չիւր ժողովուրդի տարրական իրաւունքը,— ինքնորոշում։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՑՍ ԱՒ ՍԵՒՑԱՒ

Շարունակելով պայքարը արեւմտեան քաղաքականութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ, խորհրդային իշխանութիւնը հետզհետէ կ'ընդարձակէ ճակատը։

Դիտութիւն, դրականութիւն, արուեստ, արհեստ, ամէն ինչ պէտք է նորոգուի եւ յարմարի Մարքս - Լենին - Սթալինեան վարդապետութեան։ Այլապէս կը դատնայ յետադիմական։ Կարճ բառով՝ «կոնտր-ռեվոլուցիոն»։

Բոլոր ասպարէդները մաղելէ, հարթելէ վերջ, այժմ կարգը եկած է մարզական շարժումին։

Անդամ մը յիշեր էի կարդ մը քննադատութիւններ։ Ահաւասիկ վերջին նորութիւնը.—

«Սովետական Սպորտ» լրադիրը բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ «Սկաուտական» շարժումը մարտական կազմակերպութիւն մըն է որ կը ծառայէ աշխարհակալ պետութեանց լրտեսութեան եւ զինապաշտութեան։

Թերթին բացատրութեամբ, «սկաուտ» բառն իսկ հոմանիշ է «զինուորական հետազօտիչի», եւ անոր հիմնադիրն ալ, Պէյտըն Փաուըլ, «լրտես մը եւ զաղտնի սպասարկութեան գործակալ մը» եղած է։

Ուրեմն չաչրժումը ոչ թէ խաղաղասիրական, այլ յարձակողական հանդամանք ունի։

— «Զինուորական դեկավարութիւնը սկաուտները կը մարդէ իրբեւ հզօր կազմակերպութիւն մը, մեքենական կարդապահութեամբ, որ իրապէս կը ջնջէ մանուկներուն գործելու անկախութիւնը»։

Խորհրդային թերթը բացասական կը դտնէ նաեւ տրուած մարզանքները, ուր կը պատրաստուին զինուոր - յարձակողներ, կը քաջալերուին վտանդաւոր, կոպիտ վարժութիւնները, բռնութիւնը»։

Դեռ աւելին,— այդ մարզանքները կը նպաստեն «լրտես - գործակալներ ստեղծելու, հմուտ հնազանդ՝ իրենց վարիչներուն։ Միեւնոյն ատեն յարձակողական եւ անդութ՝ պայքարի մէջ, հաստատուած՝ քաղքենի դասի չահերուն»։

Մնացեալը կ'իմանաք վաղը, անդամ մը եւս համոզուելու համար թէ ինչ որ դիտէնք եւ կը փառաբանենք՝ պարզապէս հետեւանք է արեւմտեան խաւարամտութեան։

Չէ՞ որ արեւը արեւելքէն, ապա ուրեմն Մոսկուայէն կը ծագի։

ՎԱՀԷ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ թերթերը մանաւանդ խմբագրականներով կ'ամբաստանեն կաթոլիկ հովուապետը, Ստեփան արք. Վիշինսկի, ըսելով թէ կը քաջալերէ արտասահմանի Լեհերը, ընդդիմանալու համար կառավարութեան, թէ դրգռիչ չրջաբերականներ դրկած է, «եղբայրասպանութիւն եւ ստրերկրեայ յետադիմական գործունէութիւն» թելադրելով եւն.։

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը, զնդ. Հիւսնի Զայիմ ճառ մը խօսելով Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորին դահակալութեան տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց,— « Սուրիա միշտ Եգիպտոսի հետ եղած է պայքարելու համար այն աշխարհակալութեան դէմ զոր կը փորձեն իրեն պարտադրել կարգ մը անհատներ, դահեր հիմնելու համար անմեղ դիակներու վրայ»։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ յեղափոխական կառավարութիւնը հրամանագիր մը հանեց կայսեր՝ Պաօ Տայի դէմ, պատուիրելով «ձերբակալել զայն դինու զօրութեամբ եւ կամ զգետնել, եթէ փորձէ դիմադրել»։

ՅՈՐԵՆ պիտի դնուի Մ. Նահանդներէն, պահասը լրացնելու համար, մինչեւ Նոր Հունգ.։ — Կ'ըսուի թէ հաճար պիտի խառնուի ալիւրին։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը չարունակուին։ Սակարանի պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին անսահման ժամանակով։ Կազի եւ էլեկտրականութեան աշխատաւորներն ալ մասնակի գործադուլներ կը սարքեն։ Օդանաւային ռործադուլը վերջացաւ։

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ սերնդագործութեան դէմ բանաձեւ մը քուէարկեց Բարոյական եւ Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիան։ Բանաձեւը խստօրէն կը դատապարտէ զայն, բարոյական, իրաւական եւ ընկերային տեսակէտով։

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս թերթը երէկ լրացուց իր գոյութեան 50 տարին եւ այսօր կանգնած է 51րդ տարուան սեմին վրայ:

Մեր պայմաններուն մէջ, որոնք երբեք նպաստաւոր չեն եղած, կէս դարու շրջան մը նշանակալից է թերթի մը համար, որ նախ սկսաւ հրատարակուիլ իբրեւ շաբաթաթերթ, ապա եռօրեայ, երկօրեայ եւ վերջապէս ամէնօրեայ թերթ: Բացի Մխիթարեան Միաբանութեանց զոյգ հրատարակութիւններէն, հայ իրականութեան մէջ չկայ թերթ մը, որ այսքան երկար կեանք ապրած ըլլայ:

«Հայրենիք»ի կէս դարեան գոյութիւնը ապացոյց է նաեւ իր բեղմնաւոր գործունէութեան: Սկիզբէն իսկ այս օտար երկինքներուն ներքեւ ան եղաւ փարոս մը մեր գաղութին համար, որ նախորդ դարու վերջը դեռ եւս գաղութ չէր, այլ անկազմակերպ զանգուած մը: «Հայրենիք» ուզած է որ այս ափերուն վրայ ինկած ցաք ու ցրիւ մեր բեկորները կազմակերպուին, իրար կապուին, եւ ապա, սրտի ու հոգիի թելերով, միանան հայութեան Կոճղին, որ դարերէ ի վեր իր արմատները նետած էր շատ հեռու, արեւելեան կողմն աշխարհի, Մասիսի քղանցքներուն ներքեւ:

Դաշնակցութեան շունչին տակ թրծուած այն խումբ մը գաղափարապաշտ ընկերները, որոնք հիմը դրած են «Հայրենիք»ին, նախ եւ առաջ իրենց իտէալ ունեցած են Երկիրը եւ անոր ծոցին մէջ ծուարած հայութեան պահպանումը:

Ինչպէս միշտ, այդ օրերուն ալ մեր ժողովուրդը երկրի մէջ կը գտնուէր վտանգի առաջին գծին վրայ: Օր ու գիշեր ջարդի ուրուականը կախուած էր անոր գլխուն վրայ. ամէն օր թալանի, հալածանքի, բանտարկութեան եւ մասնակի կոտորածներու լուրերը կուգային: Գաղանութիւններ՝ զօրքի ու խուժանի: Այսպէս՝ լուռ ու անազմուկ արիւնը կը հոսէր հայրենի գաւառներու ու գիւղերու մէջ եւ մեր ժողովուրդը կը քամուէր կաթիլ կաթիլ:

«Հայրենիք», որ բերանն էր կազմակերպութեան մը, առաջին իսկ օրէն ձայն բարձրացուց եւ Երկրի վիճակն ու հայութեան սպառնացող ստոյգ վտանգները առարկայ դարձուց ամերիկահայ գաղութի մտորումներուն: Թղթատեցէք անոր էջերը սկիզբէն մինչեւ 1915 թուականը, եւ պիտի տեսնէք, որ ան, յստակ ու պայծառ՝ տեսած է նոյնիսկ գալիք մեծ փոթորիկը: Ան միշտ ալ դրած է, որ միջազգային բարդութեան մը պարագային, որ կրնայ ռեւէ օր անխուսափելիօրէն առաջ գալ եւ Արեւելքէն կտրել Եւրոպայի ուշադրութիւնը կարճ ժամանակի մը համար, դահիճն ու զոհը կրնան դէմ դիմաց առանձին մնալ. եւ այն ատեն վայ զոհին. վերջինս պէտք է մագիլներ ունենայ չճզմուելու համար, այլապէս չտեսնուած ողբերգութիւն մը ընդ միշտ վերջ կուտայ անոր գոյութեան:

Տխուր ու ցնցող գուշակութիւն: Որքան պիտի շահէր մեր ժողովուրդը, եթէ ունկնդիր ըլլար այդ ձայնին:

Ցանուն մեր ժողովուրդի ազատութեան եւ յանուն մեր ազգային արժէքներու պահպանման— լեզու, կրօն, գրականութիւն, բարքեր ու աւանդութիւններ, կարճ՝ նիւթական ու հոգեւոր մշակոյթի ամէն արտայայտութիւն — լման կէս դար, անընդմիջաբար, « Հայրենիք » մղած է պայքար, որ երբեմն ստացած է նաեւ շատ բուռն, մոլեգին թափ: Այդ պայքարի ընթացքին եթէ մեզ հետ, մեր կողքին ունեցած ենք ժողովրդական լայն զանգուածները եւ վայելած անոնց լիառատ, սրտագին աջակցութիւնը, միւս կողմէն սակայն մեզի դէմ ունեցած ենք հակառակորդներու բանակ մըն ալ —, անտարբեր մարդիկ, որոնք չեն ուզած որ իրենց հանգիստը խանգարենք եւ հայութեան ընդհանուր ցաւին մասնակից դարձնենք զիրենք. հոգեւորականներ, որ յաճախ ապրած են մեզի, շռայլ ու զեղխ կեանք մը եւ հեռու փախած՝ զոհաբերութենէ, հոգեւորականութեան այն մասը, որ ուզած է միայն խունկ ծխել ու շարական կարդալ, առանց պահ մըն ալ իր հոգու մէջ փոխադրել ուզելու այն ողբերգութիւնը, որ բաժին ինկած էր հայութեան մեծ զանգուածին:

Լման կէս դար, կեդրոնախոյս, այլամերժ ու հակազգային այս տարրերուն դէմ պայքար մղած ենք ու չենք զղջացած ատոր համար: Այդ պայքարի ընթացքին մեր ուժի պատուանդանը եղած է հայ ժողովուրդի արի, զգայուն, աշխատասէր, զոհաբերող հատուածը, այն որ այսօր ալ ունինք մեզի հետ: Յետադարձ ակնարկ մը պիտի բաւէ համոզելու ռեւէ մէկը, որ մեր պայքարը ի զուր չէ անցած:

Եթէ անցնող 50 տարուան ընթացքին մեր գաղութին մէջ կատարուած են մեծ գործեր, անկասկած, այս թերթը բերած է անոնց իր կարեւոր մասնակցութիւնը:

50 տարի առաջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Ամերիկայի մէջ ունէր ընդամէնը քանի մը կոմիտէներ: Եթէ անոնց թիւը արագօրէն բարձրացաւ, կազմակերպութիւնը ծաւալեցաւ, տարուէ տարի գաղափարական նոր ուժեր խտացուցին մեր շարքերը, եթէ անոնցմէ շատերն ալ Երկիր անցան, խառնուեցան Յեղափոխութեան պայքարի հոսանքին, կատարեցին մեծ գործեր, կամ նահատակուեցան, ընդունինք որ, այդ նաեւ շնորհիւ «Հայրենիք»ին էր, որ անդադար իր ձայնը հնչեցուց, մագնիսի պէս իրեն քաշեց ուժեր՝ զանոնք յետոյ զոհելու համար ազատութեան խորանին առջեւ:

Ամերիկայիմէջ, այսօր, հաստաբուն կաղնի մըն է Դաշնակցութիւնը. փոթորիկներ եկան ու անցան՝ առանց սակայն զայն կարենալ խորտակելու. ոչ միայն դիմացաւ հաստատ ու ամուր կաղնին, այլեւ հետզհետէ ուռճացաւ ան նոր ճիւղերով եւ հարուստ սաղարթներով: Ահա Հայ Օգնութեան Միութիւնը՝ հայ կեանքի ամէնէն հզօր ու կենսունակ կանացի կազմակերպութիւնը, որ ծնաւ եւհասակ նետեց Դաշնակցութեան շունչին ներքեւ: Ահա Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը, որ մեր արիւնը եւ ոսկորն է, եւ որ կ՚ապրի ու կը գործէ մեր շունչով ու գաղափարականով: Ի տես անոնց, չենք կրնար չունենալ գոհունակութեան եւ հպարտութեան զգացում մը, մըտածելով նաեւ որ պիտի չըլլային անոնք այն, ինչ որ այսօր են, եթէ «Հայրենիք»ը չլինէր:

Գաղութ մը ունինք այսօր՝ հայրենասէր ու հաւատաւոր, որուն մասին անվարան կրնանք ըսել որ հազիւ թէ իր նմանը ունի զոհաբերութեան կալուածին մէջ: Եւ ընդհանրապէս տարիներու ընթացքին զոհաբերողները եղածեն անոնք. որոնք սեւ ձեռքեր ունին, քրտնաթոր ճակատ եւ սպիտակ հոգի: Այս զանգուածը տուեր է Երկրի հայութեան, անոր պայքարին, տուեր է կեանքեր եւ նիւթական միջոցներ: Այսօր ալ մեր համրանքի պահպանութեան, նոր սերունդի կրթութեան եւ մեր մշակոյթի զարգացման համար ան կուտայ առատօրէն: Որքան ալ սակայն զգայուն ու նուիրաբերող, մարդիկ պիտի չշարժէին այստեղ, կամ պիտի շարժէին շատ դանդաղ, եթէ մեր մամուլը չկատարէր իր մեծ օժանդակի եւ լծակի դերը:

Ինչպէս 50 տարի առաջ, այսօր ալ կը մնան նոյնը մեր նպատակները: Այսօր ալ մեր թերթի միակ մտասեւեռումը մեր հայրենիքն է, անոր լուռ ցաւերը, տառապանքը, մեր ժողովուրդի ազատութեան պայքարը, վերջապէս, մեր համրանքի, մեր լեզուի, մշակոյթի, հոգեւոր արժէքներու պահպանումն ու զարգացումը: Մեր գաղութը արձագանգ տուեր է մեզի, օգներ է լիաբուռն իրագործմանը համար մեր նպատակներուն, որոնք նաեւ իրն ալ են, եւ վստահ ենք որ ան նոյն օգնութիւնը պիտի շարունակէ այսուհետեւ ալ ընծայել մեզի:

Ծանր օրեր կ՚ապրինք: Չկայ այսօր հայութեան մէկ հատուածը, անկէ մնացած են բեկորներ միայն: Հայութեան միւս հատուածը եւս բռնութեան տակ կը հեծէ: Չկան նաեւ մեր մշակոյթի նախկին փայլուն կեդրոնները: Սփիւռքի մէջ միայն, ուր հայ միտքը ազատօրէն կը գործէ, այսօր մեր մշակոյթի կոդրոնները դարձած են Պէյրութ, Հալէպ, Գահիրէ, Փարիզ, Պոսթըն, Վենետիկ ու Վիէննա: Ուժ տանք անոնց՝ վառ պահելու համար կանթեղը Հայ Մշակոյթին:

Եւ այս աշխատանքը, անդուլ, յարատեւ, պէտք է շարունակենք մինչեւ այն օրը, երբ մեր ամբողջ հայրենիքին վրայ կը ճաճանչէ լոյսը ազատութեան եւ անկախութեան:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔի, 1—3 Մայիս)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Դ.

Քանի մը խօսք օտար բառերու ներմուծման մասին

Վէճը բաւական հին է: Կարելի է ըսել սկսած է գիտական գիրքերու հայերէն թարգմանութեանց հետ, եւ մասնաւորաբար սուր հանգամանք առած՝ ընկերային հարցերու մեր մէջ մուտքով:

Իր ժամանակին հանգուցեալ Վարանդեանը եղած է ջերմ պաշտպանը որոշ օտար բառերու հայկական հպատակութիւն տրուելուն: Աղի-լեղի վիճաբանութիւններուն ականատես եղած չենք, բայց գրուածներէն կը հետեւցնենք, երկու կողմերն ալ ծայրայեղութեան տարած են հարցը:

Ընկեր Վարանդեանը, « Հոսանքներ»ուն մէջ երկար պաշտպանողականմը ունի ի նպաստ իր տեսակէտին: Չեմ խօսիր այդ վիճելի պաշտպանողականի մասին, որովհետեւ, տարիներ վերջ, բարեբախտաբար, ինքը եւս եղած է աւելի բծախնդիր, տեսնելով որ հայերէն բառերը արդէն տուն-տեղ են եղած եւ հասկնալի՝ բոլորին: Բաղդատեցէք իր «Հոսանքներ»ը եւ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը» հատորները ու կը տեսնէք տարբերութիւնը լեզուին: Այսօր, ընկերվարութիւն, մշակոյթ, բարեշրջում, գործազուրկ, գործազրկութիւն բառերով մենք շատ լաւ կը հասկնանք «սոցիալիզմ», «կուլտուրա», «էվոլիւցիօն», « շօմէօռ», «շօմաժ» բառերուն իմաստը:

Վէճը գրեթէ դադրած էր ատենէ մը ի վեր: Նորէն օրակարգի վրայ դրուեցաւ Հայաստանէն եկած գիրքերու պատճառով:

Դժբախտութիւն, մեծ դժբախտութիւն է, որ լեզուական այս անորակելի բարբարոսութեան օրինակը կուգայ հայրենիքէն, պետութենէն: Փոխանակ հսկելու «մասրենիի ցուպը» ձեռքին, զտելու, մաքրելու, պակաս բառերը կերտելու, հինէն ընդունուած եւ գեղեցիկ կերպով իրենց միտքը բացատրող բառերն իսկ կ՚անտեսէ, աղճատելով լեզուն:

Ցաւալի երեւոյթ որ չենք կրնար ըմբռնել, կամ...

Յօդուածաշարքին սկիզբը ըսի. լեզուն եւս կը հետեւի մարդկային իմացական զարգացման: Հայկականը չափահաս է գրական ճիւղին մէջ, մանուկ՝ գիտականին մէջ:

Եւ հասկնալի է:

Երէկ ճարտարարուեստ, ինքնաշարժ, օդանաւ չունէինք, որով բառերու պէտքը զգալի չէր ըլլար, ներկայիս երբ ունինք, բնական է հետզհետէ պիտի շինուին համապատասխան բառերը: Եկուր տես որ շարժումը այդ տեղէն չսկսիր, այսինքն պակաս մը լրացնելու մտահոգութիւնը չենք տեսներ, այլ յետին միտքերու, օտար ազտոտ հաշիւներու արդիւնքն է.

Ինչո՞ւ ըսել պրեզիդենտ, վիցէ-պրէզիդէնտ, երբ ունինք նախագահ, փոխ-նախագահի պէս քաղցրահնչիւն բառեր: Առէք օտար ատմիրալը եւ մեր ծովակալը: Հաւատացէք, ազգայնամոլութենէ տարուած չէ որ կ՚ըսեմ, մեր «ծովակալը» իր մէջ կը պարունակէ արդէն, գոնէ մեզի համար ծովին տիրողի լեցուն իմաստը:

Չեմ հասկնար թէ, ինչո՞ւ աւելի լաւ պիտի ըլլան «ռեսպուբլիգա», « գեներալիսիմուս», « պարտիա», «ռեվօլիւցիօն», «պօէզիա», քան մեր հանրապետութիւնը, սպարապետը, կուսակցութիւնը, յեղափոխութիւնը, բանաստեղծութիւնը, որոնք դարերու կեանք ունին: Աջ կը դարձնեմ, ձախ կը դարձնեմ եւ ոչ մէկ առաւելութիւն կը տեսնեմ: Անցեալ օր մեր Սերժը եւս, խօսելով « Հին Աստուածներ»ու մասին, գրեր էր «պոէտիկ»»: Կարծես պիտի չհասկնայինք, եթէ բանաստեղծական ըսէր:

Մեր արեւելեանը կուգայ արեւէն, որով կարելի է աւելի շուտ սորվիլ ու միտքը պահել քան «օրիէնտալ»ը, որուն մէջ արեւը յիշեցնող «սօլէյ» բառը կը պակսի:

Շարքը կարելի է երկարել: Կ՚ընդհատեմ՝ որովհետեւ շատ գրուեցաւ այս մասին:

Ամէն լեզու —հարուստ թէ աղքատ — իւրայատուկ սիրուն գիւտերը ունի: Մեր տրտունջքը անտեղի պիտի ըլլար, եթէ այս գիւտերէն մին ներմուծուէր: Օրինակի համար, առէք մեր «վարչապետ» բառը: Իսկական գլուխ գործոց: Մէկը կ՚ըսէ «առաջին նախարար». միւսը՝ «խորհուրդի նախագահ», «մինիստրների սովետի պրէզեդէնտ»: Ֆրանսացի ըլլայի, վարչապետի նման գեղեցիկ բառ մը գտնողին իր ծանրութեամբ ոսկի կուտայի:

Չեմ սիրեր մեր «Աստուած» բառը: Արաբերէն «Ալլահ»ը աւելի լաւ կուտայ գորագոյն ուժի գաղափարը:

Ընթերցողները դիտել պիտի տան. մեր լեզուին մէջ օտար բառեր չե՞ն գտնուիր արդեօք:

Ճիշդ է, կը գտնուին:

Պէրպէրեան վարժարանը երբ առաջին անգամ ըլլալով սորվեցանք թէ, զուտ հայեցի կարծուած կարգ մը բառեր օտար ծագում ունին՝ բերանաբաց մնացինք:

Յիշենք քանի մը հատ եւ մի զարմանաք՝ եթէ կրնաք:

Պարսկերէն են բախտ, հրաման, հրեշտակ, գոհար, դրօշակ, թշնամի, դժուար, վատ: Ասորական լեզուին կը պարտինք հետեւեալները. — Խանութ, սատանայ, շուշան, կաթսայ, քնար, կաքաւ, կացին, եւն.: Կան արաբերէն, յունարէն, Ֆրանսերէն բառեր: Ճշդուած չէ տակաւին բոլոր բառերու ծագումը:

Չեմ գիտեր ինչ պայմաններու տակ մեր լեզուին մէջ մտած են այս բառերը: Այն ատենը եթէ ունէինք վերոյիշեալ բառերու հայերէնները եւ մեր պապերը օտարամոլութենէ տարուած զանոնք իւրացուցած են, նոյնքան մեղադրելի են որքան այսօրուան «ռէվոլիւցիոն», «բէրուքմախըր», եւն. գրողները: Արդար ըլլալու համար ըսեմ. ներկայիս մենք աւելի լայն ու գործնական միջոցներ ունինք լեզուն մաքրելու, հարստացնելու քան մեր նախնիքը:

Այսօր, մեզի պակսած բառերու մասին նոյն-

Երեկոյթ Յ. Օշականի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Մշակութային Միութեան կազմակերպած երեք գրական երեկոներէն, երկրորդը, նուիրուած Յ. Օշականի, տեղի ունեցաւ Մայիս 2ին, նոյն սրահին մէջ եւ նոյնքան բազմութեամբ :

Կը նախագահէր ծանօթ երաժշտագէտ եւ «Արմենիա» երգչախումբի ղեկավար Պ. Վարդան Սարգսեան, որ խնամուած ճառով մը վեր հանելով հանգուցեալ Օշականի բազմակողմանի տաղանդը, եղրակացուց .

— « Օշական այլապէս ուշագրաւ եւ իշխանական դէմք մը՝ իր արժանի տեղը գրաւած է արեւմտահայ գրականութեան մէջ: Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը մտադրած էր տօնել իր յոբելեանը ուր ներկայ պիտի ըլլար մեծ գրագէտը: Բայց իր յոբելեանին տեղ, իր մահուան տարելիցն է որ կը տօնենք այսօր եւ մեր յարգանքի տուրքը կը մատուցանենք իր գործի մեծութեան: Օշական չեղաւ անոնցմէ որ կ'ուզեն համբաւ շահիլ աժան խնկարկութեամբ, եւ այդ պատճառաւ ալ աշխարհ մը խծրծանք յարոյց իր շուրջը: Իր գրական ուղղութեամբ եղած է մէկը որ չէ հասկցուած իր ժամանակակիցներէն, կամ սխալ հասկցուած է: Շատեր ալ չեն ուղած հասկնալ: Մեծ գրագէտ ըլլալով հանդերձ, ան եղաւ հազուագիւտ քննադատ մը»:

Նախագահը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան ոտքի՝ յարգելու համար հանգուցեալին յիշատակը: Յետոյ Օր. Հացագործեան երգեց Ալէմշահի «Իմերգը» եւ «Ուռին»: Օրուան առաջին բանախօսը, ընկեր Տիգ. Թադոյեան ընդհանուր գիներով վերլուծեց Օշականի գրականութիւնը ըստ էութեան: Թուելէ վերջ անոր գրական վարդապետութեանգլխաւոր հիմքերը, ըսաւ թէ «Օշաշկան իր գրականութեամբ ծանօթացուց հայ գիւղացին որ մինչ այդ անտեսուած տարը էր: Ժողովուրդի զաւակ եւ ժողովուրդի մարդ, իր փափաքը եղաւ ժողովուրդին մէջ գտնուիլ եւ հոն ալ մեռնիլ»: Պ. Լ. Ղեւոնդեանի երկու նուագներէն վերջ, նախագահին հրաւէրով ընկեր Յ. Պապիկեան, պատմեց իր անձնական յիշատակները, իր հանդիպումները Օշականի հետ: Մասնաւորապէս ծանրացաւ յոբելենական տօնակատարութեան վրայ, կազմակերպուած Հալէպի մէջ, Ազգ. իշխանութեան նախաձեռնութեամբ : Նախագահը յիշեցնելով թէ Օշական շատկը սիրէր կրօնական երգերը, հրաւիրեց Օր. Հացագործեանը երգելու «Տէր Ողորմիան»:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Կար. Փօլատեան, որ այս անգամ՝ եւս իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ ծանօթացուց մեզ Յ. Օշականը իր ամբողջ դիմագծով եւ մեծութեամբ: Ուսումնասիրեց գրագէտը, «Խոնարհներ»էն, «Երբ պատանի են»էն, «Խորհուրդներու մեհեան»էն մինչեւ «Մնացորդաց»ը, «Ծակ պտուկը» եւ մինչեւ իր անտիպ վէպերը, «Սահակ Պարգեւեան» զոր տեսած էր Փարիզ: «Օշականի վէպերը, իրենց ծաւալով, հասակով ու խորութեամբ, տիպարներու մանրազնին քննութեամբ ու վերլուծումով, եւրոպական իմաստով մեծարժէք գործեր են եւ պիտի կրնային որեւէմեծ օտար վիպագրի համբաւը շինել»: Բանախօսը փորձեց բացատրել Օշականի լեզուին յեղաշրջումը : «Կուռ, գեղեցիկ ոճն որ Օշականինն էր սկիզբները, ինչո՞ւ յանդեցաւ այս մութ քառասային վիճակին»: Թուելէ վերջ Օշականի հոգեկան եւ իմացական յեղաշրջումը, Ֆիզիքական տագնապը, մահուան մղձաւանջը, մանաւանդ իր վերջին տարիներուն, «երբ մէկը կը հասնի տեղ մը ուր իր ըսելիքները կընկատէ շատ աւելի կարեւոր քան զանոնք ըսելու եղանակը որ լեզուն է, կը ստեղծուի այս քառսը »:

Փօլատեան անցաւ, երկրորդ Օշականին՝ քննադատին, եւ գտաւ թէ հոտ ալ ան եղակի դէմք է մեր զոյգ գրականութիւններուն մէջ իր խորացումով, պաշարով, հմտութեամբ, գործերուն մօտենալու իր ինքնայատուկ եղանակով եւ անշահախնդրութեամբ: «Կրնանք համաձայն չըլլալ իր ինչ ինչ տեսակէտներուն, բայց այդ չի փոխեր խնդրին էութիւնը, չիփոխեր Օշականի արժէքը»: Յիշատակելէ վերջ այն տմարդի խաչակրութիւնը որ կսկիծով լեցուց անոր հոգին կեանքի վերջին օրերուն, Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւան» գրքին յառաջաբանին առիթով, բանախօսը աւելցուց.— «Օշական անգամ մը եւս իրաւունք ունէր, թէ Աբովի ոտանաւորը ամէնէն տխուր մտածումն է որ որեւէ հայ մարդ կրնայ ունենալ, թէ՝ Ծառուկեանի գիրքը ոչ միայն արժանի պատասխանն է անոր, այլեւ աղնիւ եւ խոհուն հոգիէ ելած պոռթկում եւ ցասում է Սփիւռքի, գրական գեղեցիկ գործ մը: Օշական իր դերին մէջն էր, երբ կը պաշտպանէր հայ հոգին եւ անոր ամէնէն աղնիւ արտայայտութիւնը: Հայ գրականութիւնը: Մենք մանաւանդ այս կէտին մէջ, ամբողջովին համաձայն ենք իրեն: Պէտք էր Օշական յայտնէր իր կարծիքը: Հայ ժողովուրդը շատ չարչարանք կրած է, շատ զոհողութիւններ ըրած, որպէսզի իր մտաւրականութեան տայ մտքի եւ խղճի այս ազատութիւնը »:

— «Մի վախնաք Օշականներէ», ընդհակառակն ուրախացէք ամէն անգամ որ կ'ողջունէք անոնցմէ մէկը ժողովուրդի մը մէջ: Ամէն սերունդ պէտք է ունենայ իր քննադատը, եթէ կ'ուզէ մեծ գործ արտադրել, ամէն սերունդ իր Օշականը, իր Նարդունին: Իր քաջ ու անկաշառ մարդիկը: Մեծ գրականութիւնները ունին մեծ քննադատներ, մեծ քննադատները կ'ենթադրեն մեծ գրականութիւններ մեծ քննադատը կուգայ մեծ գրականութենէն վերջ: Եւ այս ամէնէն մեծ պատիւն է հայ գրականութեան, պատիւր նաեւ Օշականին»:

Ներկաները բուռն ծափերով յայտնեցին իրենց համամտութիւնը : Վերջին խօսողն էր մեր սիրելի Նարդունին, որ ինչպէս Ահարոնեանի հաւաքոյթին, յայտարարեցին թէ իր ապաքինման շրջանին մէջ ի վիճակի չէ, գրաւոր ուսումնասիրութիւններ կատարելու, ինչպէս սովոր է ընել այսպիսի պարագաներու մէջ: «Մանաւանդ որ իմ ընկերներս պակաս բան չեն թողուր իրենց ճառերով : Տեսակ մը յաւելուած է իմ միջամտութիւնս»:

Նարդունի ծանրացաւ մանաւանդ երեք խնդիրներու շուրջ — Մթութիւնը գրականութեան մէջ, լեզուն եւ զանազան արուեստներու փոխ յարաբերութիւնը : «Օշականի վերջին շրջանի լեզուն դատապարտելի կրգտնեմ, բայց անոր ճիգը նոր ուղիներ պրպտելու, ինքնատիպ դառնալու մեծ գրագէտի գործ է, պէտք է ըսել բան մը որ ուրիշը ճգնի հասկնալ, եթէ հասկնալի պիտի ընէք որ ուրիշներ գիտեն արդէն, ինչո՞ւ ըսել «Մեծ գրագէտ է Օշական»:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի «Գթութեան շաբթուան» հանգանակութենէն Երուսաղէմի աղէտեալներուն բաժին հանած են մեր հետեւեալ մասնաճիւղերը.— Ալֆորվիլ 5000 Ֆրանք, Շավիլ՝ 5000, Իսի՝ 16.350, Սեվռան՝ 3810, Իթալի՝ 9790, Փարիզ 21.405, Անկիէն 13.650, Անիէռ 6270, Մարսէյլ 6500, Պոմոն 10 հազար, Վալանս 5600, Ռոման 5 հազար, Լիոն 13 հազար, Փոն տ'Օպնա 3940, Սէնթ Անթուան 5 հազար, Սէնթ Անն 2000, Սէնթ Էթիէն 6975, Վիէն 17000, Տէսին 5 հազար, Քաշան 5680, զանազաններէ 13.030, դումար 180.000:

Այս դումարը փոխադրուած է Երուսաղէմի Պատրիարքին, խնդրելով որ 40.000ը յատկացուի Պաղեստինի մեր քոյր մասնաճիւղին, ձեռագործի նորարաց արհեստանոցին որու նպատակն է գործ ճարել հայ կիներու:

Այս առթիւ մեր ջերմագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք մեր այն հայրենակիցներուն որ մասնակցեցան Գթութեան շաբթուան» հանգանակութեան :

ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ազգ. Միութիւնը Ապրիլ 23-ին յիշատակի երեկոյ մը սարքած էր St. Ennemond սրահը, Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին առթիւ: Կապոյտ Խաչի սանուհիները երգեցին «Մեր Արիւն»ը: Օրուան նախագահը Պ. Թ. Թորոսեան բանալով սգահանդէսը, բացատրեց թէ ինչպէս յղացաւ եւ գործադրեց Թուրքը իր դիւային ծրագիրը, բնաջնջելու համար հայ ժողովուրդը, եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեր զոհերուն յիշատակը: Թորգոմ քահանան սեւով ծածկուած մահաբեմին առջեւ կատարեց «Պահպանիչ»ի արարողութիւնը:

Ուղերձներ կարդացին, Կապոյտ Խաչի, Կարմիր Խաչի, Հ.Բ.Ը.Մ. ներկայացուցիչները: Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէին կողմէ ընկեր Ն. Այտապիրեան, գրաւով ճառով մը ոգեկոչեց Ապրիլ 11 _ 24ին ինկած մարտիրոսներուն յիշատակը:

Օրուան բանախօսն էր Պ. Կիւրեղ Խրայեան, որ մանրամասնօրէն պարզեց Թուրքերուն կատարած նախճիրը: «Թուրքը մեզ կոտորելով ուզեց ոչնչացնել հայկական հարցը, բայց չյաջողեցաւ : Այսօր մենք հաղորդուելով Տէր Զօրի, Վասպուրականի, Տարօնի մէջ ինկած մեր ծնողքներուն հետ պէտք է լսենք իրենց պատգամը: Հայ մնայ ամէն գնով:

Խօսք առաւ նաեւ երիտասարդ բժիշկ Յ. Սարաֆեան: Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ,— Նոր Սերունդէն Մ. Խաչատուրեան (Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ, Սիամանթօ), Օր. Մ. Փիլիկեան, Պատանի Կարապետ Արամեան, եւ Պ. Ս. Փիլիկեան որ արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Աշուղ»ը:

Կիրակի 24 Ապրիլ, Հայոց մատուռին մէջ, Թորգոմ քհնյ. հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց, նուիրուած Ապրիլեան Եղեռնի զոհերուն :

Մ. Մանուկեան

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— 1915ի Ապրիլեան սգատօնը տեղի ունեցաւ Մայիս 1ին, կիրակի օր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին, եւ հովանաւորութեամբ «Խաժակ» խումբին: Հրաւիրուած էին երեք միութիւններ : ՄիայնՏարօն Տուրուբերան Հայր. Միութիւնը ներկայ էր: Իսկ «Պետական» Կարմիր Խաչը նամակով մը մերժած էր մասնակցիլ:

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի կողէն «Փամ փորոտան»ով: Օրուան նախագահը՝ ծերունի Պ. Լեւոն Թաշճեան բեմ բարձրանալով, առաջին խօսքը եղաւ.— «Ո՞ւր են Լա Սիոթայի Հայերը...: Եւ աչքերը լեցուած՝ չկրցաւ շարունակել: Ներկաներն ալ խորապէս յուզուեցան:

« Խաժակ» խումբին քարտուղարը՝ ընկեր Յ. Աճէմեան փոխանորդաբար նախագահելով, յորդորեց նորսերունդը երբեք չմոռնալ մեր նահատակները եւ անոնց աւանդը: Յետոյ բոլորը միասին յոտնկայս երգեցին «Հայր Մեր»ը: Տեղի ունեցան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ .— Օր. Ե. Ադամեան (Ուխտաւորը Ա.Ա.), քաղաքի Նոր Սերունդէն ընկեր Ճարաեան (Մեռան, չկորան) ընկեր Աճէմեան: Երգեցին Անգինէ Տոնոյեան «Մի լար մայր իմ» եւ իր քոյրը Օր. Սիրանոյշ Տոնոյեան (Մայր Արաքսին), Օր. Սիւզան Թաշճեան (Ազատութեան սիրոյն), քաղաքի Նոր Սերունդէն՝ ընկ. Թոգաթլեան (Բարձր սարեր):

« Ծաղկիր ազատ իմ հայրենի»ով վերջ գտաւ առաջին մասը: Տարօն Տուրուբերանի կողմէ Պ. Խաչիկ Մանուկեան յայտարարեց արդար դառնութեամբ.— « Նահատակները կը պատկանին բոլոր հայութեան, պէտք էր բոլոր ժողովուրդը հոս ըլլար, ամօթ, հազար ամօթ որ սնոտի պատճառներով մոռցեր են մեզ փրկողները, մեզի հայրենիք տուողներու յիշատակի օրը, յարգանք ամէն գաղափարի եւ դաւանանքի պատկանող նահատակներուն: Կը խոնարհիմ իմ եւիմ Միութեանս անունով անոնց առջեւ եւ յօժարութեամբ կը մասնակցիմ Նոր Սերունդի ձեռնարկին»:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Տ. Թադոյեան (Մարսէյլէն) նկարագրեց Հայաջինջ Սարսափները, յիշեց միլիոն նահատակներու, բազմաթիւ հերոսներու, գրողներու եւ մեր ազատութեան երգիչներու զոհողութիւնը եւ մեզի ձգած կտակը,— «Ապրիլ Հայ եւ չթողուլ օտարի ձեռքին տակ մեր հայրենիքի հողամասերը»:

Սգահանդէսը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:— Թղթակից

ՊԱՇՏՊԱՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ.— Ոճիրը շատ ձախաւերութեամբ գործած ես ...

ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ.— Դեռ սկսնակ եմ արհեստիս մէջ. մէյ մը որ յաջողիս զիս ազատել, տես թէ ինչ ճարպիկութեամբ կը գործեմ յաջորդ անգամին...:

իսկ, կրնանք բծախնդիր ըլլալ: Ըսեմ թէ ինչո՞ւ:

Զորս – հինգ տարուան մանուկին երբ բացատրես թէ այսինչ առարկան քարն է, միւսը հացը, շաքարը կամ միսը, անմիջապէս կ'ըմբռնէ, միտք կը պահէ եւ չես տեսներ բնաւ, որ մին միւսին տեղը գործածէ: Քիչ մը աւելի մեծնալով , կը սորվի խրթին բառեր,— ուրախութիւն, տխրութիւն, սէր, եւն.: Տեսա՞ծ էք տղայ մը, որ տխուր մօրը մօտենայ եւ հարցնէ.— «Մայրիկ ինչո՞ւ ուրախ ես»: Ուրեմն գիտէ զանազանել ուրախութիւն եւ տխրութիւն բառերը, որ չեն բռնուիր աթոռի կամ սեղանի մը պէս: Հետեւելով այս տրամաբանական գծին, երբ սորվեցնես իրեն, թէ «ասիտ գառպօնիք» կը նշանակէ բնածխային թթու կամ «էվօլիւսիօն»ը, բարեշրջում, բնաշրջում , ինչո՞ւ այլեւս տղան պէտք ունենայ Ֆրանսերէն կամ անգլերէն բառին: Քանի որ պիտի սորվի բառ մը, լաւ է սորվի հայերէնը: Վստահ եղէք , նուազ յոգնեցուցիչ պիտիըլլայ իրեն համար:

Հոս խոշոր փակագիծ մը :

Ինչպէս կը տեսնուի գրածէս, ամբողջովին եւ կատարելապէս համաձայն եմ ընկերներու տարած լեզուական պայքարին, սակայն, լաւ է որ ընդհատուին մեր թերթորուն մէջ «հայերէն լեզուի դասընթացքներ»ը, երբ առարկան սովետական հայրենիքի լեզուն է: Բացասական երեւոյթները քննադատելը մեր իրաւունքն է, սակայն բան մը չենք շահիր եւ մազաչափ չենք փոխեր գծուած ուղին: Պայքարը կրնայ հակառակ արդիւնքը տալ: Հայրենիքի մէջ ապրող մտաւորականը — բացի ծոյլէն — հաճոյքով եւ յօժարակամ պէտք չէ գործածէ այդ բառերը :

Ով ինչ կ'ուզէ թող մտածէ: Հոս ոչ վախի, ոչ «ղոլամ»ի , ոչ ալ ստրուկի հոգեբանութեան հարց կայ: Միակ մտահոգութիւնս է չլայնցնել խրամատը հայրենիքի ումեր միջեւ:

Աւելցնեմ անմիջապէս. այս իմ տեսակէտս չէ միայն, այլ մեծ թիւով ընկերներու :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

փառամոլ եւ իշխանատենչ դիկտատորութիւն մըն է որ երբեք չէ խղճահարած պատերազմ յայտարարել: Վստահ եմ որ Ատլանտեանի դաշինքին զինակիցները պիտի չտկարանան Մոսկուայի յոխորտանքին առջեւ»:

ԻՐԱՆԻ ԵՕԹՆԱՄԵԱՅ ԾՐԱԳԻՐԸ

Իրանի Շահը, Մոհամմէտ Ռզա Փահլեւի (Պահլաւունի) հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է ամերիկեան գործակալութեան մը, ինչպէս կը գրէ «Ն. Ե. Հէրըլտ».

— «Իրանը անկախ ազգ մըն է եւ մենք պիտի պաշտպանենք մեր անկախութիւնը: Ցորչափ կը տեւէ ներկայ միջազգային լարումը, ապահովութիւնը առաջին անհրաժեշտութիւն է իմ երկրիս համար»:

Ամերիկեան գործակալութեան թղթակիցը կը գրէ թէ Իրանի երիտասարդ վեհապետը, որ 30 տարեկան պիտի ըլլայ յառաջիկայ հոկտեմբերին, իրեն ունկնդրութիւն շնորհեց Թէհրանի արդիական պալատին հիւրասենեակին մէջ եւ լաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ իր ազգի ապագայի մասին: Իրանի բնակչութիւնը կը հաշուեն 15 միլիոն հոգի: Շահը ըսած է.

— «Իրան վեց հազար տարուան փառաւոր պատմութիւն մը ունի: Իր երկար պատմութիւնը մեզի կ'ընծայէ խոր աւանդութիւններ և հայրենասիրութիւն որոնք մեր մեծ ուժերն են այսօր: Մեր աշխարհագրական դիրքին բերումով, այս պատմութիւնը յաճախ եղածէ քառասային, նոյնիսկ ներկայ ժամանակներու մէջ: Այսօր մեր առաջին գործերն են ապահովել մեր անկախութիւնը, երաշխաւորել արդարութիւնը եւ ազատութիւնը, բարձրացնել կենցաղի մակարդակը եւ ուսումը: Մենք կ'ուզենք նոր կեանք մը ստեղծել մեր ժողովուրդին համար, բարձրացնելով տնտեսական մակարդակը արդիական մեթոտներով եւ մասնագէտներով: Կը յուսանք թէ եօթնամեայ ծրագիրը զարկ պիտի տայ մեր տնտեսութեան»:

Եօթնամեայ ծրագիրը, որ վերջերս վաւերացուեցաւ խորհրդարանին կողմէ, մշակուած է ամերիկացի մասնագէտներու կողմէ եւ կը վերաբերի ճարտարագիտական շինութեանց, ոռոգումներու, առողջապահութեան, ելմտական, վարչական բարենորոգումներու: Այս մասնագէտներէն զատ, խումբ մը ամերիկացի սպաներ ալ վարձուած են բանակին եւ ոստիկան զօրքին համար:

Նոր Սահմանադրութեամբ, Իրանը Մէճլիսէն զատ (երեսփ. ժողով) պիտի ունենայ ծերկոյտմը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ մասին համաձայնութիւն մը գոյացած է Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Կիւրենիան պիտի յանձնուի անգլիական խնամակալութեան, ափրիկեան Տրիպոլիսը անգլ. վարչութեան տակ պիտի մնայ երկու տարի, մասնակցութեամբ ամերիկացի, Ֆրանսացի, եգիպտացի եւ տեղացի ներկայացուցիչներ, իսկ 1951ի վերջը պիտի դրուի Իտալիոյ խնամակալութեան տակ: Ֆիզանը (նախկին թրքական աքսորավայր) պիտի յանձնուի Ֆրանսայի: Էրիթրէայի արեւելեան մասը անմիջապէս պիտի յանձնուի Եթովպիոյ, մասնաւոր վարչաձեւ մը հաստատելով Ասմարայի եւ Մասովայի համար. իսկ արեւմտեան մասը պիտի կցուի անգլեւեգիպտական Սուտանի: Իտալական Սոմալին պիտի յանձնուի Իտալիոյ:

ՄՈՒՇԷՆ Պոլսոյ թերթերուն կը հեռագրեն թէ կիրակի օր քսան ուղեւորներ խեղդուեցան Մուրատ պետին մէջ (Արածանի), Պինկէօլի մօտ (Բիւրակն), կառք մը կամուրջին զարնուած եւ ջախջախուած ըլլալով:

ԱԹԷՆՔԻ թերթերը կը գրեն թէ 400 ապստամբներու սառած դիակները գտնուեցան Արօանիա լեռներուն մէջ, Փաթրասի մօտ:

ՄՈՆԱՔՈՅԻ իշխանը, Լուի, որ 78 տարեկան էր եւ կը գահակալէր 1922էն ի վեր, մեռաւ առջի օր: Իրեն յաջորդեց թոռը, Ռէնիէ, 25 տարեկան սպայ մը: Մոնթէ Քարլոյի հռչակաւոր քազինօն փակուեցաւ ի նշան սուգի: Ամէն տարի երկու միլիոն օտարականներ կ'այցելեն այս փոքր պետութիւնը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.).— Սթերլին 1097 (1120), տոլար 378, զուից. Ֆրանք 94 (երկուքն ալ սեւ շուկայ): Նափոլէոն 4480, զուից. ոսկի 4350, սթերլին 5180, տոլար (20) 21.000, ձոյլ ոսկի 625 հազար Ֆրանք:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԷՍԹԱՓՈՅԻՆ դատավարութիւնը սկսաւ առջի օր: Գլխաւոր ամբաստանեալներն են ինը հոգի: Ամբաստանագիրը կը բաղկանայ 200 էջերէ (մատնութիւն, սպանութիւն, չարչարանք եւն.):

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ բանակը հետզհետէ կը սաստկացնէ յարձակումը Շանկայի դէմ: Տեղ-տեղ հազին 25—45 քիլոմեթր հեռու են քաղաքէն:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, 28 Մայիս շաբաթ երեկոյ:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:
Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Ադամեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգիները եւ փակել հին հաշիւները:
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ալիքսանեան ընտանիքը եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Կարապետ Զըթըրեանէ (յունահայ) հանդիպիլ Ստեփան Աղասեանի Hôtel du Nord, 135 rue Lafayette, Tél. Tru. 44-49:

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է կօշկակարի բանուկ եւ ընդարձակ խանութ մը, կազմածով կամ առանց կազմածի, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիշ առեւտուրի համար ալ: Դիմել.— 14 rue Vandamme, Paris (14):

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Նիւթը՝ Տեսական խնդիրներ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ երկու դասախօսութիւնները, Գրիգոր Նարեկացիի մասին, տեղի պիտի ունենան, Հայ Ուսանողական Տան մէջ, (57 Bld. Jourdan), Մայիս 14ի եւ Մայիս 28ի շաբաթ օրերը, ժամը 5ին: Մուտքը ազատ է ունկնդել ուզող բոլոր գրասէրներուն համար:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ
ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
8 RUE MAUBEUGE
Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette
Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի
եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,
Կըհրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:
ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՈՒԾԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք
Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝
Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆի
որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի
AMERICAN LLOYD
48 rue de la République, Marseille
Հեռաձայն C. 47-22: ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՅԱՏՈՒԿ ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ, ԹԷ ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ԹԷ ՓՈՔՐԱՔԱՆԱԿ, ՇԱՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ:
63 RUE DE MAUBEUGE, PARIS
Métro Poissonniere, Autobus 49, Հեռ. TRU. 12—05

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 12 MAI 1949 Հինգշաբթի 12 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5844-Նոր շրջան թիւ 1255 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՅՍԻ ՇՈՂ ՄԸ ԵԻՍ

Տարբական պարտականութիւն մըն է օրը օրին արձանագրել այն բոլոր իրողութիւններն ու երեւոյթները որ կապ ունին միջազգային կացութեան ելեւէջներուն, հետեւաբար եւ խաղաղութեան հետ :

Պերլինի պաշարման բարձումէն եւ Զորսերու Խորհուրդին գումարման որոշումէն վերջ, ահաւասիկ նորութիւն մը եւս որ յոյս կը ներշնչէ լաւատեսներուն :

Քիչ անդին պիտի կարդաք վիճաբանութիւն մը՝ Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին մէջ :

Երեքշաբթի օր, գլխաւոր ճառախօսն եղած է՝ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, որ երեք տարիէ ի վեր մասնագէտ խորհրդականն է խորհրդային պատուիրակութեանց, Սան Ֆրանչիսկոյէն Լոնտոն, Փարիզ, Նիւ Եորք, Ժընեւ :

Օրակարգը՝ զարկ տալ արեւելեան եւ արեւմտեան Եւրոպայի առեւտրական յարաբերութեանց, ինչ որ պիտի նպաստէ բարելաւելու ժողովուրդներու տնտեսական մակարդակը :

Աւելորդ է բացատրել թէ այս հարցին մէջ ալ երկու հակամարտ վարդապետութիւններ են որ կը ճակատին : Դարձեալ հակաճառութիւններ, ակադեմական տեսութիւններ, որոնց մէջ իրար կը խառնուին տնտեսական շահերն ու քաղաքական խաղերը :

Եթէ այդպէս չըլլար, ինքնին կը վերնար «երկաթեայ վարագոյրը» Եւրոպայի երկու մասերուն միջեւ, գոնէ տնտեսական - առեւտրական գետնի վրայ :

Մինչդեռ, տեսանք որ Մոսկուան մերժեց մասնակցիլ Մարշըլի ծրագրին. եւ իր արբանեակներուն ալ արգիլեց մասնակցիլ : (Միայն Չեխոսլովաքիոյ պարագան ամբողջ պատմութիւն մը կը կազմէ) :

Այս արգելքին առջեւ, արեւմտեան պետութիւնները, մասնաւորապէս Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսան ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առին, սահմանափակումներ հաստատելով դէպի արեւելեան երկիրները կատարուած ներածումներու դէմ :

Որոշումը շատ պարզ էր,— Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները զրկել այն ապրանքներէն որոնք կրնան զինուորական նպատակներու ծառայել, ի հարկին :

Եւ սակայն, առեւտուրը կը շարունակուի : Եւ ամէնէն աւելի ներածում - արտածում կը կատարեն այն երկիրները որ դիրք բռնած են,— Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները :

Մասնաւորապէս Ամերիկայի վարիչները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն առեւտրական գործառնութեանց աճման, բարւոքելու համար քաղաքական յարաբերութիւնները : Պայմանաւ որ վերահաստատուին աւանդական ազատութիւնները :

Ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւնը դարձ մը կը փորձէ, այս ճամբուն վրայ : Կ'ուզէ ելք մը գտնել, թէ իր հիմնական տեսակէտները արժեցնելու եւ թէ տնտեսական գործակցութիւն հաստատելու համար արեւմուտքի հետ :

Ապացոյց՝ Համազասպ Յարութիւնեանի ճառը : Ինչպէս դիտել կուտան իրազեկներ, այդ ճառը քննադատական ըլլալով հանդերձ, չունի խորհրդային վարիչներու սովորական շեշտը : Ոչ մէկ ձգտում՝ կոտրել - թափելու :

Բարենշան երեւոյթ մը եւս,—Մոսկուայի անթելը Գշ. օր կը հրաւիրէր Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիան՝ գործակցիլ Խ. Միութեան հետ, ինչպէս ըրին պատերազմի ընթացքին :

Այս առթիւ, խօսնակը, որ անգլերէն կ'արտայայտուէր, յիշեց Սթալինի երկու տարի առաջուան յայտարարութիւնը ամերիկացի Սթէսընի — յայտարարութիւն մը որ կ'ըսէր թէ տնտեսական տարբեր դրութիւններ կրնան գործել, գործակցիլ խաղաղօրէն :

Այս անգամ ալ հերթական շանթերը արձակուեցան Ամերիկայի «խելագար զինարշաւին» դէմ : Բայց, նշանակալից էր եզրակացութիւնը : — Եթէ երկու տարբեր դրութիւններ կրցան գործակցիլ պատերազմի ատեն, շատ աւելի դիւրաւ կրնան գործակցիլ խաղաղութեան ժամանակ :

Եւ բաղձալի կը գտնէր գործակցութիւնը, «ի շահ տեւական խաղաղութեան» :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՍԿԱՈՒՏ»ԻՆ ՄԻԻՍ ՄԵՂՔԵՐԸ

Մոսկուայի մարզական թերթը, « Սովետ Սպորտ», ուրիշ մեղքեր ալ կը վերագրէ «սկաուտ«ին :

Բոլորդ ալ դիտէք որ սկաուտը բարեկամ է ամէնուն եւ եղբայրը ուրիշ ամէն սկաուտի :

Արդ, խորհրդային թերթը այս կանոնն ալ կը նկատէ յետադիմական : Իբրեւ գաղափարը «տիեզերական քաղաքացիութեան եւ միջազգային փոխադարձ աջակցութեան որ կը քարոզուի անգլեւ-ամերիկեան աշխարհակալներու կողմէ» :

Գալով սկաուտներու «եղբայրական» ընկերակցութեան, խորհրդային թերթին համար այդ ալ քարոզութիւն մըն է, որ կը ձգտի կանուխէն մոլորեցնել մանուկը : «Խեղդել տղոց գիտակցութիւնը արդի դրամատիրութեան ընկերային յարաճուն հակասութեանց մասին» :

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, արեւմուտքի մէջ սկաուտները կը գործածուին նաեւ խափանելու գործադուլները :

Անքաւելի մեղք մը եւս,— Սկաուտին ուսուցանելով հաւատալ եւ ծառայել Աստուծոյ, խորհրդաւոր ոգի մը կը ստեղծեն եւ զայն կը դարձնեն «մարդկային մեքենայ մը», փոխանակ խրախուսելու բնական գիտութիւնները :

Եւ վերջապէս բուռն բողոք մը :

Արեւմուտքի եւ մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ կ'ըսեն եղեր թէ խորհրդային «Պիոներական» շարժումը(ռահվիրայ) շարունակութիւնն է նախայեղափոխական շրջանի սկաուտական շարժումին :

Ի՛նչ համարձակութիւն : « Զրպարտութի՛ւն », կը յայտարարէ Մոսկուայի բերանը : Եւ կ'աւելցնէ.

— « Խ. Միութեան մէջ մանուկներու մարզական շարժումը ձեւ ու մարմին առաւ եւ ամրապնդուեցաւ պայքարելով սկաուտական շարժումի մնացորդներուն դէմ : Շատ չանցած այդ մնացորդները բոլորովին ջախջախուեցան եւ մաքրուեցան (լիկվիդացիա!) :

Այլապէս համով - հոտով նորութիւն մը՝ յաջորդով :

ՎԱՀԷ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵՆԷՆ ԱՌԱՋ, ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ ԱՅՍ ՅՈՒՇԵՐԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ, ՎԱՂՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ :

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՐԱՆ ՄԸ ԵՒ ՏՊԱՐԱՆ ՄԸ երեւան հանուեցան Փարիզի 19րդ թաղամասին մէջ : Ձերբակալուեցան վեց Սպանիացիներ եւ ուրիշներ ալ կը փնտռուին : Թերթերը կը գրեն թէ խուզարկուած բնակարանը եւ կառատունը կեդրոնատեղին էին զօր. Ֆրանքոյի դէմ կազմակերպուած խմբակցութեան մը : Բռնուած զէնքերն են 25 գնդացիր, չորս հրացան, 30 ատրճանակ, 30 ռումբ, 50 ձեռնառումբ, ուրիշ զէնքեր, պայթուցիկներ եւ հազարաւոր փամփուշտներ : Ամբողջ սենեակ մը լեցուած էր Ֆրանքոյի դէմ ուղղուած թռուցիկներով, սպաներէն : Միեւնոյն ատեն բռնուեցան փաստաթուղթեր որոնց համաձայն կեղծ փեզեթաներ պիտի տպուէին : Կալանաւորներէն մէկը մերժեց ըսել թէ ուրկէ ստացած են զէնքերը, բայց խոստովաւեցաւ թէ կապեր ունին Սպանիոյ հանրապետականներուն հետ եւ զէնքերը անոնց պիտի զրկէին : Միեւնոյն ատեն ձեռնարկած էին Ֆրանսայի ազգ. վիճակահանութեան տոմսերը կեղծելու : Մաս մը (200 քիլօ) տպուած եւ թուագրուած էր :

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՅԱՆՑ մը երեւան հանուեցաւ Անգլիոյ մէջ : Գլխաւոր ամբաստանեայն է Լոնտոնի լեհական դեսպանատան զինուորական կցորդին օգնականը, հազարապետ Քայտի : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ այս ցանցը կազմուած էր գաղտնի տեղեկութիւններ քաղելու համար Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու սպառազինութեանց, հիւլէական եւ օդանաւային ուժերու եւն. մասին : Հազարապետին գլխաւոր գործակալը, Մառիան Քազմարէք, ձերբակալուեցաւ Մանչէսթըրի մէջ եւ պիտի դատուի :

Աւելցնել առեւտուրը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ (Ժընեւ) Պ. Հարիմէն, Մ. Նահանգներու շրջուն դեսպանը, առաջարկեց զարկ տալ առեւտուրին՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, աւելի ազատ յարաբերութիւններ հաստատելով : Իր յայտարարութեան համաձայն, որքան աճի առեւտուրի ծաւալը, Եւրոպան այնքան պակաս պիտի կարօտի արտաքին օգնութեան :

Նոյնիմաստ ճառ մը խօսեցաւ Շուէտի ներկայացուցիչը, Կուննար Միրտալ, որ ազդարարեց թէ Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները չեն կրնար լաւագոյն կենցաղ մը ապահովել, եթէ առեւտուրը մեծապէս չծաւալի «երկաթեայ վարագոյրին» մէջէն : Պատուիրակը մեղադրեց թէ արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը որ գործակցութիւն չեն հաստատեր նոյնիսկ իրենց յատուկ շրջանակներուն մէջ :

Յաջորդ օրը, երեքշաբթի, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, իբրեւ պատասխան այս յայտարարութեանց : Ճառը թէեւ քննադատական էր, մասնաւորապէս ուղղուած Մ. Նահանգներուն դէմ, բայց կ'ապացուցանէր թէ մեծ պետութիւնները տրամադիր են տնտեսական գործակցութեան, իբրեւ միջոց մը խորտակելու այն քաղաքական պատուարները որ կ'անջատեն Մարշըլեան երկիրները եւ արեւելեան Եւրոպան :

Ստորեւ կ'ամփոփենք Յարութիւնեանի ճառը.

— « Արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի առեւտուրին աճման ամենամեծ, եթէ ոչ միակ արգելքը Մ. Նահանգներուն խորական քաղաքականութիւնն է :

Այս յայտարարութենէն վերջ, խորհրդային պատուիրակը հինցած - մաշած հռչակելով առեւտուրին «աւանդական» ձեւերը, դիտել տուաւ թէ նախապատերազմեան առեւտրական դրութեամբ արեւելեան երկիրները դարձեր էին «հողագործական յաւելուածները» արեւմտ. Եւրոպայի ճարտարագործական երկիրներուն : Յետոյ միակողմանի գտաւ այն մեղադրանքները թէ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները աւելի մեծ արտածումներ չեն կատարեր : Այս առթիւ յիշեց թուանշաններ՝ Տնտեսական Յանձնաժողովին 1948ի տեղեկագրէն, հաստատելու համար թէ արեւելեան Եւրոպան, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը, 1.275.000.000 տոլարի արտածում կատարած է դէպի արեւմտեան Եւրոպան, իսկ ներածում՝ 930 միլիոն տոլարի : Արտածումի այս քանակութիւնը 37 % յաւելում կը նշանակէ, բաղդատելով 1947ի հետ, երբ յաւելման համեմատութիւնը 14 % էր :

Պ. Յարութիւնեան բացատրեց թէ արեւելքի և արեւմուտքի միջեւ բացուած անջրպետին ուրիշ մէկ պատճառն է Մ. Նահանգներուն առեւտրական արտօնագրի քաղաքականութիւնը, որ խորութիւններ կը հաստատէ : Ամերիկան արգիլած է արեւելեան երկիրները արտածելայնպիսի ապրանքներ որոնք զինուորական արժէք ունին : Անգլիան ալ հետեւեցաւ այս քաղաքականութեան, Ամերիկայի ճնշումով :

Հայազգի պատուիրակը երրորդ մեղադրանք մըն ալ ուղղեց Մ. Նահանգներուն դէմ : Ըսաւ թէ անոնք թոյլ չեն տար որ Եւրոպան ինքնաբաւ դառնայ հանքածուխի համար, որպէսզի շահաստան ապահովեն ամերիկեան ածուխին համար :

Այս մեղադրանքներուն պատասխանեցին ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները : Այս վերջինը դիտել տուաւ թէ Պ. Յարութիւնեան այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ «Սթալինեան ծրագիր մը, կայ, Եւրոպայի օգնութեան համար : «Ուրախութեամբ պիտի ողջունէինք այդպիսի ծրագիր մը» :

Պերլինը լոյսերու մէջ

Այսօր, հինգշաբթի, 12 Մայիս, հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերուն միջեւ, գիշերուընէ վերցուած ըլլալով պաշարումը, փոխադարձաբար :

Այս գործողութենէն 36 ժամ առաջ, երեքշաբթի գիշեր, լոյսերու մէջ կը լողային քաղաքին գլխաւոր թաղամասերը, որոնք հազիւ 4 — 6 ժամ ելեկտրական լոյս կ'ունենային, ամիսներէ ի վեր : Տանտիրուհիները կրցան կերակուր եփել իրենց ուզած ժամուն, կամ լուացք եւ արդուկ ընել : Խորհրդային իշխանութիւնները հաւաստած են թէ Եշ. օրէն սկսեալ պիտի արտօնեն որ գիշեր ցերեկ լոյս տրուի Պերլինի :

Արեւմտեան պետութեանց հրամանատարներն ալ հրահանգեցին վերցնել 11 սեղմումներ որոնք հաստատուած են 1948 Մարտ 1էն ի վեր :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 200ԱՄԵԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 6 Մայիս.— Անցեալ կիրակի (1 Մայիս) էր որ քաղաքիս Ֆրանսական համալսարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մխիթար աբբահօր մահուան երկհարիւրերորդ տարելիցին ոճնակատարութիւնը:

Հաւաքոյթը կազմակերպուած էր նախաձեռնութեամբ վիէննական Մխիթարեան ուսումնասիրանի դասախօս հայրերուն: Կը նախագահէր Ն. Վ. Կարդինալ Աղաճանեան, իր շուրջ ունենալով Միջին Արեւելքի պապական նուիրակ դերապայծառ Մարինա, Նազլեան, Պաթմանեան եւ Բոյն կաթոլիկներու առաջնորդ արքեպիսկոպոսներն ու բազմաթիւ հայ եւ օտար եկեղեցականներ: Աչխարհական դասէն պատուոյ աթոռներու վրայ տեղ կը գրաւէին Լիբանանի կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչ Պ. Ապուճաուտէ, իտալական դեսպան Պ. Ալէսանտրինի, խորհրդարանի երկու հայ անդամները, ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան եւ Տօքթ. Հայրապետեան: Ամբիոնի մերձակայ աթոռներուն վրայ կը նշմարուէին ուրիշ երեւելիներ: Աւելորդ է յիշել թէ սրահը կը յորդէր ունկնդիրներով: Մխիթարի անունին հմայքը այնքան մեծ է հայ ժողովուրդի հոգիին վրայ որ եթէ ժողովասրահը կրկին ընդարձակութիւնն իսկ ունենար, դարձեալ պիտի չբաւէր պարփակելու Աբբահօր հիացողներուն բազմութիւնը: Սուսերաթիւ ունկնդիրներ հարկադրուեցան ետ դառնալ, իսկ անոնք որ յաջողեցան շարքերուն ծայրը, կողմնաթոռի (strapontin) մը կոթնիլ կամ նրբանցքներուն մէջ յոտնկայս տեղ մը գտնել, իրենք դիրենք բախտաւոր նկատեցին ապահովաբար:

Լիբանանի ազգային երգին եւ Մխիթարեան ներու օրհներգին ունկնդրութենէն վերջ, բեմ բարձրացաւ Նազլեան դերապայծառը:

Այն սեղմ ու վճիռ ակնարկը որով դերապայծառը աւելի մատչելի լոյս մը սփռեց Մխիթարի դիւցազնական (բառը իրն է) գործին վրայ, աւելորդ անդամ մը եւս եկաւ ապացուցանել թէ այս արժանաւոր եկեղեցականը, հակառակ իր պատկառելի ալեւոյթին, պահած է իր ընտիր միտքի թովանդակ կորովն ու հայրենասիրական անկուն խանդը: Թանկագին առաքինութիւններ զոր մենք պիտի բաղձայինք տեսնել մանաւանդ մեր երիտասարդ տարրերուն մէջ: Նազլեան դերապայծառը, իր ազգի ապագայի մասին, անթաքամ յոյսերով ու պայծառ լաւատեսութեամբ լեցուն սիրտ է: Ահա թէ ինչու իրերը դատելու եւ տրամաբանելու բացառիկ ճկունութեամբ մը դիտէ ամէնէն ցաւալի երեւոյթներն իսկ մեղմել բարեպատեհ մեկնութեամբ մը: Տարիներ առաջ, երբ Հայր Աբգէն Այտընեանի յիշատակին նուիրուած հաւաքոյթին մէջ դնահատանքր կ'ընէր Մխիթարեաններու գրականի վաստակին, փարատելու համար դժգոհանքի այն մշուշն իսկ զոր չատ մը Հայեր, բոլորովին սրտցաւօրէն, կրնան պահած ըլլալ Մխիթարեաններու բաժանումի մասին, հետեւեալ խորիմաստ արտայայտութիւնը ունեցաւ, Մօտաւորապէս.— « Մարդու հաւաքական կեանքին մէջ, բաժանումր միշտ չլատում ու տկարութիւն չատաչ կը բերէ, բայց Մխիթարեաններու պարագային մէջ՝ բաժանումր զարձաւ ստեղծագործ միտքի եւ շինարար կորովի նոր աղբիւր մը»: Ո՞վ պիտի համարձակէր հերքել այս դատաստանին ճշմարտութիւնը:

Մենք լսեցինք ինչ նաեւ Հայ Ճեմարանի սբ. Հաւինիէ, Հ. Յակոբոս Տաշեանի սպահանդէսին, ուր դերապայծառը, խանդավառուած Նիկոլ Աղբալեանի դիւթիչ պերճախօսութենէն, այսպէս մխիթարեց սգակիր հանդիսականները.— «Մենք հոս եկած էինք՝ դագաղի մը վրայ արտասուելու տրամադրութեամբ, բայց ահա մեզ կը դանենք խանձարուրի մը չուրջ որուն ծոցէն մեր մեծ մեռեալը, Աղբալեանի կենդանարար խօսքերուն զօրութեամբը վերածնած կը ժպտի մեղի»:

Մխիթարի մահով ալ, Դերապայծառը սբր. տանց կը յուսայ թէ հայութիւնը նոր սուրբ մը պիտի ունենայ տիեղերական ոճնացոյցին մէջ:

Նազլեան Աբգ.էն վերջ, խօսքը ընծայուեցաւ լիբանանցի ծանօթ մտաւորական Պ. Պէշարա Թապպահի որ ընտիր ու դիւրասահ ֆրանսերէնով մը, իր խոր ու անվերապահ դնահատանքը յայտնեց հայ ժողովուրդին, բայց մասնաւորաբար Լիբանանի հայ համայնքին, շնորհաւորելով այն ուղղամիտ կեցուածքը զոր անիկա դիւցած է տեւապէս ցոյց տալ զինք հիւրընկալող ժողովուրդին եւ անոր վարիչ իշխանութեանց հանդէպ: Ցարդանքով յիշատակեց նաեւ հայ ժողովուրդի առնաւելութիւնները որ բնաւ չի հակասեր անոր համամարդկային ձգտումներուն: Հռետորը, որուն խօսքերը քանիցս եռանդագին ծափահարուեցան, այսպէս եզրակացուց.— « Ոչ ոք կրցած է Մխիթար Աբբայի չափ յաղողութեամբ հաշտեցնել ու մարմնաւորել համաշխարհային քաղաքարներն ու ազգային ոգին»:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Յուսէֆ Պուսթանի: Երիտասարդ գրագէտը խօսեցաւ արաբերէն որուն մեծավայելուչ ներդաշնակութիւնը չի կրնար վրիպիլ նոյնիսկ ուշադրութենէն անոնց որ բոլորովին անտեղեակ են այս ճոխ, վաղեմի ու աղնուական լեզուին: Հռետորը հիացումով էր որ պատկերացուց Մխիթարի դժնդակ այլ բեղնաւոր կեանքը: «Եթէ, ըսաւ, Մխիթար հակառակ իր տրամադրած վտիտ նիւթական ու ֆիզիքական միջոցներուն, յաջողեցաւ անցնիլ բազմաթիւ խոչընդոտներու վրայէն ու հասնիլ իր նպատակին, այդ կատարուեցաւ չնորհիւ այն անսրանալի ուխտին որ լուսաւորեց անոր կեանքի բովանդակ ուղին»:

Իր փակման խօսքին մէջ, կարդինալ Աղաճանեան ֆրանսերէնով չնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, ապա հայ ժողովուրդին դառնալով, Մխիթարի բարբառով, ի մէջ այլոց, ըսաւ.

— « Հայ մշակոյթի վերածնունդը իրագործողը եղաւ Մխիթար աբբան: Ան էր որ մեր աքսանէլի լեզուին վերաղարձուց իր բիւրեղ մաքրութիւնը: Անհուն զոհողութիւններով ու տաժանակին ճիդերով էր որ անիկա վերանուաճեց Ս. Մեսրոպի վաստակը: Ուստի, պատշաճ է, իրաւացի է որ, օր մր, Մխիթարի աճիւնը Ս. Մեսրոպի աճիւնին դամբանակից ըլլայ Օշականի մէջ»:

Կարդինալին յայտնած այս արդար յոյսը ընդունուեցաւ որոտընդոստ ծափերով: Ապա ցաւ յայտնեց որ այսօր Լուսաւորչի հաւատքը իր իսկ հիմնած Ս. Էջմիածնի մէջ ապահով ապաստան մը չունի: «Բայց մեր ազգին յաւերժութիւնը երաշխաւորուած է իր մտաւոր ու բարոյական առաքինութիւններով որոնց չնորհիւ անիկա անպայման պիտի տիրանայ իր նուիրական իրաւունքին»: Իր խօսքը վերջացնելու համար, յուզիչ ներշնչումով մըն էր որ մաղթեց.—Տէր, կեցո զուս զՀայս:

Պապական նուիրակը, դերապայծառ Մարինա յայտնեց թէ կարդինալին հնազանդելու համար էր որ խօսք կ'առնէր, հայ ժողովուրդին յայտնելու համար Ս. Աթոռի համակրանքը:« Ես անցեալիս մէջ ալ բազմաթիւ յիշատակներ ունիմ հայ ժողովուրդին: Ամէն ուր որ հանդիպած եմ Հայերու, զանոնք տեսած եմ մեղուաջան աչխատանքի վրայ, անոնց մէջ գտած եմ քրիստոնէական ամուր հաւատք ու ազգասիրութիւն»: Վերջացնելով, նուիրակը կարդաց Պապին կողմէ ղրկուած հեռեւեալ հեռագիրը որուն ընթերցումը ունկնդիրները յոտնկայս.—

« Մխիթար Աբբայի մահուան երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ, Ն. Սրբութիւնը Հայրական բարեմաղթութիւններ ուղղելով Պէյրութի Մխիթարեան Ուսումնարանի արդիւնաւէտ բարգաւաճման համար ,ամբողջ սրտով առաքելական թախանձագին օրհնութիւններ կը ղրկէ սգահանդէսի բոլոր ներկաներուն »:

Ունկնդիրներու յուզումին ու վայելքին մէջ, բնականաբար կարեւոր բաժին մը ունեցաւ յայտագրի երաժշտական մասը : Սրտանց գնահատուեցան Տիկ. Ժօզէֆին Ասլանեանի մեներգը եւ Պ. Պ. Մալիքեանի, Պէրպէրեանի եւ Ճէլալեանի եռանուագ կտորները: Իսկ երիտասարդ Հ. Հեպոյեանը, Մխիթարեան Ուխտին, որ նուագախումբը կը վարէր, մեղի ապահով յոյսեր ներշնչեց իր եբաժշտական ապագայի մասին:

Ունկնդիրները այս անգամ, դեղարուեստական ժամանցի մը վայելքէն աւելի բան մը տարին միասին.— ազգային հպարտութեան վերանորոգիչ զգացում մը:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

(Ե. Եւ վերջին մաս)

Ծօդուածաչարքիս սկիզբը ընդունելով հանդերձ մեր լեզուին դեղեցկութիւնները, լայքին ու երկայնքին քննադատեցի բացատական կողմերը: Զվախնայի աւելի երկննցնելէ, կը խօսէի նաեւ կարգ մը ցուցական դերանուններու տգեղ հոլովումներու մասին:

Կայ բազմամանկ կամ միավանկ բառերու դիմորոշ յօդերու պարագան: Օրինակ մը.—

	Ոչգնակի	Յոգնակի
Ուղ-Հայց.	պարտէզնիս	պարտէզներնիս
սեռ-տրակ.	պարտէզնուս	պարտէզներնուս
Բ.—	պարտէզնէս	պարտէզներնէս
Գ.—	պարտէզովնիս	պարտէզներովնիս

Ասոնք հայերէն են ոչ թէ թրքաբանութիւն, սիրելի Ժ. (Տեսնել հայր Աբգէնի «Մի դրէք ... այլ գրեցէք» էջ 161: Գազանճեանի «Նոր քերականութիւն» էջ 145, Զ. Ասատուր «Գործնական Քերականութիւն» էջ 83):

Կ'ընդունիմ որ գեղեցիկ չեն այս հոլովներով կազմուած նախադասութիւնները, բայց ոչ մէկ կապ թրքական քերականութեան հետ: Սկզբնականն չրջանին ես եւս այս թերութիւնը ունէի, որովհետեւ աւելի դժուար է միտքը բացատրել, առանց գործածելու տասը տողի մէջ տասն անգամ մեր, ձեր, իրենց ստացական դերանունները: Այս թերութեան սրբագրութիւնը կը պարտիմ ընկեր Շ. Միսաքեանի մկրատին եւ յանդիմանութիւններուն:

Չեմ խօսիր նաեւ կէտադրութեան օրէնքներուն վրայ: Երբեմն կը տեսնենք բառ մը՝ վերջակէտ: Ուրիշ տեղ մը — մանաւանդ դասականներուն մէջ — էջ մը ամբողջ ստորակէտ եւ միջակէտ:

Ուրիշ խիճեր չեն պակսիր, եթէ հեղինակաւոր հայագէտներ մաղեն մեր քերականութիւնը:

Թող չըսեն թէ ամէն լեզու իր թերութիւնները ունի, սկսեալ իմ օրինակ բերած Ֆրանսերէնէն: Այս ձեւով չենք կրնար արդարացնել ինքզինքնիս:

Հարցը դրուած է հետեւեալ ձեւով.

Ա.— Մեր լեզուն այս պակասութիւնները ունի՞.

Բ.— Կարելի՞ է սրբագրել:

Ա,ո, ըստ իս:

Պէտք է 50—60 տարի անդամ մը որթատունկի պէս յօտելչորցած ու դօսացած ճիւղերը: Արմատին հանել չուրջը բուսած վայրի խոտերը:

Պէտք է անդադար մը, մասրենի ցուպը ձեռքին — ինչպէս կ'ըսէ Դանիէլ Վարուժան — որպէսզի խենդն ու դինովը ներս չմտնեն լեզուական — դրական պարտէզին. իսկ եթէ մտնեն՝ մօտենան յարգանքով: Յուցամոլութեամբ անուն չինելու համար ոտնակոխ չընեն բոլոր ածուները:

Հոս է դժուարութիւնը:

Ինչպէս ըսի, պետութեան ձեռքն է միայն արժանի մասրենի ցուպը բռնելու, իսկ այս տեսակէտէն՝ չատ ենք դժբախտ:

Միւս կողմէ իրաւունք չունինք երեսի վրայ ձգելու մեր պապերէն մնացած ժառանգին կէսը, որ ներկայիս կը գտնուի հայրենիքէն դուրս մնացած հայութեան քով:

Ուրեմն, պէտք է չարժիլ՝ եւ արագ:

« Ցառաջ » եւ « Ցուսարեր » ծրագիրներ ունին, միջոցներ կ'առաջարկեն, սակայն չեն ըսեր թէ, ո՞վ գլուխ պիտի հանէ այդ ծրագիրները: (Լեզուական հարցին վերաբերեալ բոլորագրուածքները պահելուս հակառակ, եթէ ուշադրութենէս վրիպած է՝ ներողամիտ կ'ըլլան):

Համեստաբար առաջարկ մը ունիմ:

Գաղթահայ Գրողներու համագումարին վրայ կ'լլնայ այս ծանր աչխատանքը:

Համագումարը կ'ընտրէ յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Լեզուական կաճառ մը կազմել հայրենիքէն դուրս, 20—30 հոգի:

Անոնց առաջին գործը պիտի ըլլայ.—

Ա.— Սրբագրել եւ վերջնական (գոնէ 50տարուան համար) ձեւ տալ մեր քերականութեան:

Բ.— Ուղղագրական միօրինակութիւն հաստատել:

Գ.— Հայերէն նոր բառարան մը չինել:

Դ.— Նոր բառեր կերտել:

Աւելի մանրեմ.—

Ա.—Եթէ «պարտէզներնուս», « պարտէզներնիս եւն., ձեւերը պիտի չգործածուին՝ հանել քերականութենէն: Ձի՞ն ուզեր հանել, դնել բարձրագոյն դասընթացքներուն մէջ հետեւեալ ծանօթութեամբ. — « Այս ձեւերը նախապէս գոյութիւն ունէին, բայց չեն գործածուիր ներկայիս եւ սխալ կը նկատուի գործածութիւնը ... »:

Բ.— Դժբախտը պիտի գրուի խ-ով, տ-ով, խենթ թ-ով, քօղը օ-ով, կամ հակառակը:

Գ.— Հայերէն բառարան մը չինել ուր մէկ բառ մէկ ուղղագրութիւն ունենայ եւ ոչ թէ 4-5-6 ձեւեր:

Դ.— Պակաս բառեր կերտելը բացատրութեան կարօտ չէ:

Աչխատանքի ընթացքին խուսափիլ բիւզանդական վէճերէ: Երկար - բարակ չվիճաբանիլ թէ երբէքը պիտի գրուի է-ո՞վ, է-ո՞վ: Փղոսկրէ խիտ սանտրով չսանտրել մեր ամբողջ դրականութիւնը.Աստուածաչունչը, ըսելու համար որ«Շնորհալին գրած է է-վ, Նարեկացին՝ ե-ով, Լամբրոնացին՝ միանգամայն ե-ով եւ է-ով: Եթէ այս ձեւը ընդունուի, մինչեւ մեր թոռան թոռը լուծումը չենք գտներ: «Այսօրուընէ սկսեալ ամէնը կը գըրուի ե-ով կամ է-ով »: Պրծաւ:

Կաճառին որոչումները պարտադիր պիտի ըլլան մեծերուն: Այնիչխանութեան օրինակը տուողներ անոնք են, ոչ թէ փոքրերը:

Ո՞վ պիտի ըլլայ կաճառին անդամ: Իրենք դիտեն այլեւս:

Մեր չրջանէն կ'առաջարկեմ, ընկերներ Շ. Միսաքեանը, Նարդունին, եւ Պ. Ա. Զօպանեանը:

Առաջինր կարճ ու կոկիկ, լեզուն իմաստով բառ չինելու քնատուր շնորհն ունի (ուրիչ ա-

Ուրֆայի հայրենակցականները

Մարդիկ իրենցհոգեկան ապրումներուն զոհացում տալու համար ներշնչումի յիշատակներ կը ստեղծեն եւ անոնցմով կ'ոգեւորուին,, կ'ապրին: Ժողովուրդներու ինքնապաշտպանութեան եւ յարատեւման լաւագոյն ազդակներ են յիշատակարանները, անցեալի փառահեղ վկայութիւններով:

Հայ ժողովուրդը երբ հեռացաւ հայրենի երդիքէն, անմիջապէսբարձրացուց զանազան յուշարձաններ, իր հոգեկան պահանջներուն զոհացում տալու համար: Ժ. դարուն երբ ահ ու սարսափի ճիրաններէն Լեհաստան կ'ապաստանէր, կանգնեց փառաւոր եկեղեցիներ, մատուռներ, յիշատակարաններ, անոնց մէջ զետեղելով իր անցեալ փառքերը:

Մերձաւոր Արեւելքի որեւէ քաղաքի մէջ կը գտնենք հայկական հոգիէնմաս մը, նշխար մը: Հայը ուրկէ որ անցած է, ձգած է յիշատակելի հետք մը:

Ահա Ֆրանսայի մէջ ալ, քառորդ դարու ընթացքին յօրինած է տուն, մշակոյթ, յիշատակարաններ, ինչպէս հայ զինուորին արձանը Փարիզի Հայոց եկեղեցիին դրան առջեւ, Փէր Լաշէզի գերեզմանատան մէջ Անդրանիկի յուշարձանը եւն:

«Յառաջ» յաճախ յիշեցուցած է Հայրենակցականներու պարտականութիւնը,— Հաւաքել հին յիշատակներ, թիւեր, ծանօթութիւններ, վիճակագրութիւններ եւ մէկ գրքի մէջ ամփոփել իւրաքանչիւր քաղաքի եւ աւանի պատմութիւն:

Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը՝ իր կազմութեան առաջին օրէն (1928) ի վեր միշտ բծախնդիր է եղած իր փառաւոր անցեալին, պարբերաբար սարքած է հանդէսներ, հաւաքոյթներ, ոգեկոչած իր խնկելի նահատակները, լոյս է ընծայած իր անզուգական հերոս Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի կեանքն ու գործը, այս տողերը գրողին աշխատութեամբ: Պէյրութիմեր հայրենակիցները հրատարակեցին Ուրֆայի հերոսամարտը Լութերի (Ա. Սահակեան) հեղինակութեամբ: Հիւս. Ամերիկայի մեր հայրենակիցները պատրաստուած են աւելի կատարեալ գործ մը հրապարակ հանելու:

Եթէ ամէն քաղաքացի նման աշխատանքներ կատարէր, մեր ազգային նշխարներուն մեծ մասը կը փրկուէր հարստացնելով հայ մատենագրութիւնը եւ ոգեւորութեան անսպառ աղբիւր դառնալով գալոց սերունդին համար:

Այս մտահոգութեամբ Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը կըխնդրէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Ուրֆացիներէն մեզի զրկել անուն, մականուն, հասցէ եւ ծանօթութիւն իրենց ընտանեկան պարագաներու մասին: Կը խնդրենք նմանապէս արտասահմանի բոլոր Ուրֆայի Հայրենակցականներէն որ հաճին յարաբերութեան մէջ մտնել մեզի հետ: Այս ձեւով կը յուսանք ամրապնդել մեր հոգեկան եւ բարոյական կապը եւ մանաւանդ այս դժնդակ պայմաններուն տակ սատարել սերունդի փրկութեան գործին:

Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Միութեան քարտուղարին հասցէն է.— Issayan Hagop 38, rue du Ménil , Asnières (Seine) France:

ռաւելութիւներու կարգին): Վերջինները հարուստ բառամթերք ունին:

Կաճառին մէջ անպայման պէտք է ըլլան Վենետիկի եւ Վիէննայի միաբաններէն մասնագէտներ:

Քարտուղարը կամ անդամներէն մին, վիճելի ուղղագրութիւն ունեցող բառերը կ'ընդօրինակէ ու կը զրկէ միւսներուն, իւրաքանչիւրը կը քուէարկէ մէկ կամ միւս ձեւին: Մեծամասնութեան որոշումը կ'ըլլայ օրէնք: Զայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ:

Ամէն տարի մեր գրականութիւնը կը ճոխանայ... քանի մը գլուխ-գործոցներով ?. (էջի մը վրայ չորս տող սիրաբանութիւն): Երախտապարտ պիտի ըլլայինք անոր, որ մեզի տար լաւ քերականութեան հետ, լաւ բառարան մը:

Քաղաքական խոշոր ծրագիրներու քով՝ այս առաջարկը խաղալիկ մը պէտք է թուի: Եթէ այսքանը չենք կրնար իրագործել, ընդունինք որ մեր հասակէն վեր են միւս ծրագիրները:

Բոլորս ալ համաձայն ենք: Արտասահմանի մեր ինքնապաշտպանութեան գլխաւոր զէնքերն են. — Ա. Գիրն ու գրականութիւնը (հիմքը՝ լեզուն): Բ.— Կրօնքը: Գ.— Ընտանիքը:

Լեզուն պէտք է ըլլայ մաքուր, յստակ, հարուստ:

Թերեւս ժամանակն է որ, փոխենք այլեւս կրօնքի հանդէպ մեր տեսակէտը (կուսակցական):

Ընտանիքին ու անոր կապուած աւանդական սովորութիւններու ուժը գնահատելու համար ուշադրութեամբ ուսումնասիրենք ձուլման դէմ ամէնէն ըմբոստ ժողովուրդին՝ Հրեաներուն կեանքը:

Վերջացնելէ առաջ, լեզուս կը քերուի հետեւեալ հարցումով.—

Այս զէնքերը կը փրկե՞ն մեզ:

Ոչ, ընկերներ ու բարեկամներ, եթէ հարիւր տարի եւս մնանք այս երկիրներուն մէջ: Հայրենիքէն — ըլլայ ան խորհրդային — դուրս չիք փրկութիւն:

Սակայն, նոյն Հայրենիքին սիրոյն պէտք է փարինք այս զէնքերուն, նման խեղդուելու դատապարտուած լուղորդին, նման՝ մինչեւ վերջին փամփուշտը կռուող վերջապահին: Ժողովուրդներու կեանքին մէջ, յուսահատութիւնը հաւասար է մահուան:

Այս արդէն ուրիշ հարց է:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք այս հարցին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 7 Մայիս (յապաղած).— Թէեւ Կրընոպլը առաջինը եղաւ Ազգային Սգատօնը համերաշխութեամբ տօնելու ձեռնարկին մէջ, բայց թիւրիմացութեան մը հետեւանքով թղթակցութիւնը միայն այսօր կը գրուի:

Զատկի երկուշաբթի օրը, առտուն պատարագ, կէսօրէ վերջն ալ սգահանդէս ունեցանք Սագրէ Քէօրի սրահին մէջ:

Օրուան նախագահը՝ Պ. Քիրազեան, յիշելով սգատօնի համազգային հանգամանքը, մաղթեց որ այդ առթիւ ցոյց տրուած համերաշխութեան ոգին տեւական դառնայ:

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ ներկայացուած գեղեցիկ կենդանի պատկերէն վերջ, եղան արտասանութիւններ եւ երգեր, ամէնքն ալ յաջող:

Յիշենք Օր. ներ Տօղրամաճեան, Ա. եւ Պ. Մարտիրոսեաններ, Մ. Այվազեան եւ Պ. Պ. Վ. Բաբախեան եւ Ղ. Թորոսեան: Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի էին Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան իր շատ յաջող երգերով եւ Տիկին Ա. Կիւմիւշեան իր այնքան յուզիչ արտասանութեամբ (Խեղդամահը՝ Սիամանթոյի):

Խօսք առին՝ Հ. Բ. Ը. Մ. կողմէ Պ. Մարթէն Միսաքեան (Ֆրանսերէն), Մարտիկներու Միութիւն՝ Պ. Մարկոսեան, Կապոյտ Խաչ՝ Տիկին Սիսլեան, Հ. Յ. Դ.— Ս. Սիսլեան:

Ազգային սուգի այս տխուր առիթով հաճելի էր նկատել, որ մեր բոլոր բանախօսներն ալ նոյն զգացումները յայտնեցին, զոհունակութիւն պատճառելով բոլորին:

Հանդէսէն վերջ մասնակցող կողմերը իրար շնորհաւորեցին՝ անկեղծութեամբ, որ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն իր պատասխանատուութեան գիտակցութիւնն է ունեցած, շնորհիւ համերաշխ գործակցութեան:

Կ'արժէ շնորհաւորել Հ.Ազգ.Միութեան վարչութիւնը եւ իր նախագահը՝ Պ. Քիրազեանը:

ՄԵՐ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ.—

Ապրիլ 23ին անգամ մը եւս առիթն ունեցանք Ֆրանսական հասարակութեան ծափահարել տալու հայկական պարերը:

Դիմադրական Ճակատի հերոսներէն եւ նահատակներէն Doyen Gosse (doyen de la Faculté des Sciences) յիշատակը յաւերժացնող յուշարձանի մը ի նպաստ, պարերկոյթ մը կազմակերպած էին, Ֆրանսացի ընկերվարականները եւ յանձնախումբի անդամները: Ներկայ պիտի ըլլային Իզէռի նահանգապետը, Կրընոպլի քաղաքապետը եւ նահանգապետին դիւանապետը: Այսգեղեցիկ երեկոյթին փայլ տալու համար հրաւիրուած էր մեր պարախումբը: Դժբախտաբար ամբողջական կազմով չէ որ ներկայացաւ խումբը: Այսուհանդերձ եւ հակառակ բեմի բացակայութեան յաղթանակ մը եւս արձանագրուեցաւ ի նպաստ Կրընոպլի հայ գաղութին, աւելին՝ հայկական գեղարուեստին:

Պ. Նահանգապետը մեկնելէ առաջ ուզեց անձամբ շնորհաւորել պարախումբի աղջիկները: Յետոյ շնորհաւորելէ վերջ Տիկին Սիսլեանը, գնահատութեան ջերմ խօսքեր ըրաւ հայկական պարերու գեղարուեստական արժէքին եւ մեր ազգային տարազի գեղեցկութեան մասին: Տօքթ. Մարթէն, Կրընոպլի քաղաքապետը, խորապէս խանդավառուած, նոյնպէս ջերմօրէն արտայայտեց իր տպաւորութիւնները մեր պարերէն:

Մեր պարախումբի մասնակցութիւնը այսպիսի ցոյցերուպատիւ միայն կրնայբերել թէ պարողներու եւ թէ հայութեան:

Կը շնորհաւորենք բոլոր այն ծնողները որոնք գիտցան ողջմտութեամբ մօտենալ հարցին եւ մեզի եղած հրաւէրին իմաստն ըմբռնել այնպէս՝ ինչպէս որ պէտք է:

★ Մեծ հաճոյքով էր որ երկուշաբթի իրիկուն Կրընոպլի ձայնասփիւռէն լսեցինք Օր. Սիրան Տէր Կոմսեանի հայերէն երեք երգերը: Օրիորդը, որ մեր բեմերու տեւական զարդն է, վերջին տարին բոլորին ուշադրութիւնը գրաւած էր իր յառաջդիմութեամբ:

Ֆրանսական ձայնասփիւռը կուգայ հաստատել այդ յառաջդիմութիւնը:

Կ'իմանանք թէ այսուհետեւ առիթը պիտի ունենանք զինքը պարբերաբար լսելու, Կրընոպլի ձայնասփիւռէն, մերթ Ֆրանսերէն, մերթ ալ հայերէն: Կը մաղթենք աւելի մեծ յաջողութիւններ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յարգելի Պ. խմբագիր, «Յառաջ»ի 5 Մայիս 1949 թիւին մէջ ինծի հարցում մը եղած էր Ապրիլեան սգահանդէսին Ֆրանսական բանակի Նախկին Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան մասնակցութեան մասին:

Քանի որ խնդիրը հրապարակային հանգամանք ստացած է, պարտք կը սեպեմ տալ հետեւեալ լուսաբանութիւնը փարիզահայ մամուլին միջոցով:

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ»ը, ես հրաժարած եմ, թէեւ որոշ վերապատմներով, այդ կազմակերպութեան նախագահութենէն: Այս եւ յարակից խնդիրները իրենց համապատասխան լուծումները պիտիգտնեն ընդհ. ժողովին մէջ, որ Միութեան գերագոյն մարմինն է, եւ կը յուսամ որ շուտով պիտի գումարուի:

Ինչ կը վերաբերի սգահանդէսին, մեր փափաքն էր ու է, որ համազգային այդ մեծ ողբերգութեան առջեւ լռեն ամէն կարգի տարակարծութիւն, այլ մանաւանդ կիրք ու մոլեռանդութիւն, եւ հայ ժողովուրդը ազգովին եւ արժանավայել կերպով արտայայտէ իր վիշտն այդ աննախընթաց դժբախտութեան առջեւ, իր յարդանքը անոր բազմահազար զոհերու յիշատակին:

Այդ մտածումով ալ, երբ երկու տարբեր հրաւէրներ ստացանք մասնակցելու Ապրիլեան սգահանդէսին, անոնցմէ մէկուն խորհրդակցական ժողովին մեր ներկայացուցիչը, ընկ. Զ. Վարպետեան առաջարկեց որ սգահանդէսի կազմակերպութեան նախաձեռնութիւնը յանձնուի անվիճելի հեղինակութիւն մը ներկայացնող անձնաւորութեան մը: Այս պարագային Հայաստանեայց եկեղեցոյ գերագոյն պետին ներկայացուցիչը յարմարագոյն անձն էր: Այս մտօք մեր Միութեան առաջարկը ընդունուած է ժողովին կողմէ: Անկէ վերջ եղածի մասին ամէնէն աւելի հայրապետական պատուիրակը և վիճակի է տեղեկութիւն տալու:

Անյարմար կը գտնեմ մտնել աւելի մանրամասնութիւններու մէջ որոնք կրնան նոր բսի-ըսաւներու դուռ բանալ, որմէ որեւէ օգուտ չէ կարելի սպասել, մանաւանդ մեր կազմակերպութեան համար որ վեր պիտի մնայ ամէն նկատումէ եւ գործէ հայ ժողովուրդին եւ մեզ հիւրընկալող երկրին անվերապահօրէն ծառայելու հաստատամտութեամբ:

Յարգանքներուս խոր հաւաստիքով

ԳԱՌՆԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ պետական ակադեմիան գրականութեան, դիտութիւններու եւ արուեստի Անմահներու կարգին յետ մահու (փոստ մօռթէմ) միաձայնութեամբ անդամ հռչակած է Կարապետ Իպրայէլանուն: Հանգուցեալը ծնած էր 1871ին, Եաշի մէջ, հայրն էր Յովհ. Իպրայէլանու մեծահարուստ, թաղական տեղւոյն հայ եկեղեցիներուն, հօրեղբայրը նախագահ եղեռնադատ ատեանի: Իպրայէլեան ընտանիքը 600 տարուան հնութիւն ունի Ռումանիոյ մէջ եւ կը պատկանի Անիի մեծ գաղթականութեան, հաստատուած է Մոլտավիա: Կարապետ Իպրայէլեան համալսարանական ուսումը առած է Վիէննա, Պերլին եւ Փարիզ: Պուքրէչի մէջ հրատարակած է «Վիաթա Ռոմանէսքու» հանդէս ամսագիրը, որ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի: Այս մեծ մտաւորականը որ ամբողջ սերունդ մը հասցուց Ռումանիոյ մէջ, 1937ին մեռաւ: Հրատարակած է «Ատէլա Օսրա» վէպը որ 1935ին Ռումէն պետական ակադեմիին կողմէ Ա. գրական մրցանակ ստացած եւ որ եղաւ նաեւ իր անմահութեան դափնեպսակը:

Ս. ՏԱՑԱՆՔ

BULLETIN MENSUEL du Centre d'Etudes Kurdes, No. 6, Avril, 1949, Paris:

ՅՈՒՅՑԵՐ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐ

Անգլեւսաքսոն թերթերը կը դրեն թէ բաբե - կենդանային մթնոլորտ մը կը տիրէ Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին մէջ: Ուրախութեան ցոյցեր սարքուած են ամէն կողմ: Դպրոցները պիտի փակուին այսօր, հինգշաբթի: Քաղաքապետական խորհուրդը հանդիսաւոր նիստ մը պիտի գումարէ, յետոյ հրապարակային ցոյց մը պիտի սարքուի: Ռուսական չրջանին մէջ ալ հսկայական ցոյցեր պիտի կատարուին:

Պերլինէն մեկնելիք ճամբորդի առաջին կառախումբը օրեր առաջ արձանագրած էր 600 ուղեւորներ, բայց դեռ 3000 հոգի արտակարգ պարգեւներ կը խոստանային, տեղ ճարելու համար: Գերմանական ընկերութիւնները պարգեւներ խոստացած են առաջին անգամ հասնող ինքնաշարժին կամ հանրակառքին :

Երկու անվթաւուած չրջանիներու թերթերն ալ պիտի ողողեն Պերլինը, պարզելով իրարանցում մը որ տեսնուած չէր Փոցտամի Ժողովէն ի վեր (1945): Մօտ 250 խմբագիրներ, դրծակալներ, ցրուիչներ պիտի աւելնան եղածին վրայ: Պերլինի մամուլի ակումբը արտօնութիւն խնդրեց 600 չիւ ուիսքի աւելի սպառելու, բայց մերժուեցաւ :

Պաշարման բարձումէն վերջն ալ, Պերլինը դեռ երկու մասի բաժնուած պիտի մնայ, մինչեւ որ կարդադրուին առևախ հարցերը: Ամէն բան կախում ունի Զորսերու ժողովին ելքէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՑԻ (Ազընիւ Ֆօշ) ամբաստանեալներուն դատը կը չարունակուի: Բոլորն ալ կ'ուրանան իրենց յանցանքը, ամէն բան վերագրելով վախստականներուն: Մ իեւնոյն ատեն կը դատուին Պուլվ. Ֆլանտրէնի կեսթափոյին անդամները, որոնք ծանօթ են «Լիւքէսիայի խումբ» անունով: Գլխաւոր ամբաստանեալն է սպայ մը, Վիթրի, որուն 10.000 ֆր. ամսական կապած էր գերման հակալրտեսական կազմակերպութիւնը եւ որուն կը վերագրուին չատ մը մատնութիւններ ֆրանսական դաշտնի բանակին սպաներուն դէմ :

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ վարչապետը, Քոսթէլլօ, Գշ. օր բուռն ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանին մէջ, պահանջելով որ Մեծն Բրիտանիա վերադարձնէ Հիւսիսային Իրլանտան: Այս առթիւ բողոքեց բրիտանական օրինագծի մը դէմ որ Մեծն Բրիտանիոյ մաս կը նկատէ այդ հողը, սահմանադրական իրաւունքներ տալով: Նախորդ վարչապետը, Տէ Վալէրա եւս ճայնակցեցաւ եւ ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բողոքի բանաձեւը, որ սպառնալիքներ ալ կը պարունակէ :

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ 700 ՏՈՒՆԵՐ խուզարկուեցան Գահիրէի մէջ, չորս հարիւր ոստիկաններու եւ բազմաթիւ քաղաքացիներու կողմէ, դտնելու համար Իսլամական եղբայրութեան պահուած անդամները: Կասկածելիներուն մէջ կը դտնուի Մուսթաֆա Ապտիւլ Մէճիտ, որ մեղսակից կը համարուի վարչապետ Նոքրաշի փաշայի սպանութեան (1948 Դեկտ.): Մեծ քանակութեամբ զէնքեր բռնուեցան :

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ պատահած են ռուսեւիրանեան սահմանագլուխին վրայ, Աթթարայի մօտ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.).— Սթերլին 1097 (1120), տոլար 329 (380), նափոլէոն 4460, դուխց. ոսկի 4330, սթերլին 5220, տոլար (20) 21.000, ճոյլ ոսկի 626 հազար ֆրանք :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՑ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ազգ. կոմիտէ մը կազմուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, Միհալ Թագաւորին հաւանութեամբ: Նախագահն է դօր. Ռատէսքօ, նախկին վարչապետը :

ԱՆԴԼԻՈՑ Մարկարէթ իշխանուհին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Պապին կողմէ եւ ճաչեց Վաթիկանի մէջ, հակառակ բողոքականներու բողոքին :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր չրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՑ ՄՏԲԻՆ ԹՈՒՔՈՐԸ: իրրեւ յիչատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին :

Գինն վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Պարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուներէն, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին. — T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 ֆրանք: Զեղչով 75 ֆրանք:

ՀԱՑՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Մխութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս չաբաթ դիչեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրլիի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիչեր :

★

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ դիչեր, Casa d'Italia:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, չաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յայտրդով :

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, 28 Մայիս չաբաթ երեկոյ:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ ՄԷՋ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հ. Ց. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանդիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայբենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար.— Օր. ՌԻԺԻՆԱ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆԻ:

Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Ատամեան եւ Անահիտ Գավէզեան : Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարթօ Քանթի:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է :

★

ՎԻՆԻՆ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ : Պիտի ներկայացնէն մեծ պատրաստութեամբ չատ դուարճալի եւ նոր դաւեչտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մասչելի պիւֆէով եւ հաւկթաչխութեամբ պղտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է :

Այրի Տիկին Սերժ Փէքմէզեան եւ զաւակները Պ. Անտոէ եւ Օր. Քառմէն Փէքմէզեան, Տիկին Սուլթան Փէքմէզեան, Տիկին Հիւլիւքեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Փէքմէզեան եւ զաւակները, Տիկին Մաքսուտեան եւ զաւակները,, Տէր եւ Տիկին Դէորդեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աբէլեան եւ զաւակները, Տիկին Փէքմէզեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Տէյմէնճեան, Փէքմէզեան, Ղազլեան, Հայկանոյշ, Սանճաքճեան, Պառաւեան, Փիլիպոսեան, Ճամճեան, Սուքիասեան, Զուլիքեան, Ալաչեան, Տէր Թոմասեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, Հօր, զաւակին, եղբօր, քրոջ եւ ազգականին մահը՝

Պ. ՍԵՐԺ ՓԷՔՄԷՋԵԱՆԻ

(44 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Rue des Balkans, Crosne (S. et O.):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 11ին, Սէն Ժոռժ տը Վիլնէօվ, Սէն Ժոռժի եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Villeneuve St. Georgesի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Շոգեկառքը կառ տը Լիոնէն կը մեկնի 8.20 եւ 10.19ին, Cars Martelet (35 Bld. Bourdon), Paris-Bastille, pour Crosne, *ժամը 9ին:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը: *Կը խօսի ընկեր ՀԱՑԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Նիւթը՝ Տեսական խնդիրներ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:*

Հ. Ց. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի *վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:*

Լ.Ա. ՍԻՈՒԱ.— Հ. Ց. Դ. Ռաժակ խումբի ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրբահը, (78 rue Rabelais): *Խիստ կարեւոր օրակարգ:*

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Սրամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազդին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ :

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վասպուրականի չաղթական հարուածարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Մխութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիչեր, Սալ Մաղընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Մխութեանս առենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն) : Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանու - թիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Միչէրը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Մխու - թիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն :

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ :

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիչեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ.Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, *Ցովհ. Հացագործեանի* 15 Longue des Capucins, *Մեսրոպ Շահինեանի,* 26 rue des Petites Maries, *Սիմոն Աւտոյեանի* 7 Place d'Aix, *Արամ Հիւսեանի* 36 Bld. Rabatau :

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՑ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: *Մարսէյլեան չրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:*— Կարգադիր Յանձնախումբ

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է կօչկակարի բանուկ եւ ընդարձակ խանութ մը, կազմածով կամ առանց կազմածի, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիչ առեւտուրի համար ալ: Դիմել.— 14 rue Vandamme, Paris (14):

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին: Դիմել.— Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16):

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX
ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)
Téléphone : 15 et 105
կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE
69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles
Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 13 MAI 1949 Ուրբաթ 13 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5845-Նոր շրջան թիւ 1256 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Այսօր, երկրորդ էջին մէջ հրատարակուած թղթակցութիւն մը շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին կացութեան մասին:

- Ցօդուածագիրը, Անգլիացի, բաւական ծանօթ կ'երեւայ անցուդարձին: Բայց, իրերը կը դատէ բրիտանական ակնոցով: Քիչ մըն ալ՝ հարեւանցի:

Եթէ իրեն հաւատանք, «համայնավարական հինգերորդ զօրաթեւ» չկայ Թուրքերուն մէջ: Կամ գրեթէ չկայ:

Մինչդեռ, թուրք մամուլին հրատարակութիւնները եւ կառավարութեան ձեռնարկները տարբեր տպաւորութիւն կը ձգեն:

Այսպէս, ամէն օր նոր ախտանշան մը երեւան կը հանուի: Իրարու կը յաջորդեն կասկածելի ձեռնարկներ, գաղտնի թռուցիկներ եւ ձերբակալութիւններ:

Դեռ երէկ հասած թղթաբերը կը հաղորդէր թէ Իզմիրի ծանր պատիժներու ատեանին առջեւ հանուած են Ալաչաթըի թաղապետութեան նախագահը, Եուսուֆ Կէնճալիի, տղաքը եւ ազգականները: Բոլորն ալ միեւնոյն ամբաստանութեամբ,— դիմադրած են ոստիկան-զօրքին, զէնքով սպառնալիք ըրած, համայնավար քարոզութիւն կատարած են: Իրենց դէմ հանուած են 40է աւելի վկաներ, փոխան 3—4 պաշտպաններու:

Քիչ անդին պիտի կարդաք համայնավարութեան դէմ սարքուած ժողով մը, ուր արտասանուած խօսքերը մեկնութեան չեն կարօտիր:

Եւ վերջապէս, իրողութիւն է որ կառավարութիւնը օրինագիծ մը յօրինած է, օրէնքէ դուրս հռչակելու համար համայնավարութիւնը, իբրեւ հայրենադաւ արարք: Օրէնքը մահապատիժ կը տրամադրէ, այս յանցանքին համար:

Ճիշդ է որ աջակողմեան խլրտումներուն դէմ ալ միջոցներ ձեռք առնուած են: Բայց պատիժները աւելի թեթեւ կ'երեւան:

Կացութիւնը աւելի կը պարզուի, երբ Ազգ. ժողովը սկսի քննել օրինագիծը:

Ուշագրաւ են թուրք մամուլին հրատարակութիւնները՝ այս դէպքերուն առթիւ:

Համայնավարութեան դէմ ըլլալով հանդերձ, շատ մը թերթեր դիտել կուտան թէ նոր խստութիւնները կրնան հաւատաքննութեան առաջնորդել, կաշկանդել կարծիքի ազատութիւնը:

Այս առթիւ ծագած բանավէճը բարդուելով ուրիշ դժգոհութեանց վրայ, կը պարզէ պերճախօս պատկեր մը ներքին մտահոգութեանց:

Ապրուստի սղութիւնը արդէն հասած է անտանելի չափերու:

«Ժողովուրդին թիւ մէկ մտահոգութիւնը» կը կոչուի այս տագնապը, թուրք թերթերուն կողմէ: Անոնք են որ կը պատմեն (1 Մայիս).

— «Անգարայի մէջ օրուան հոգն է ապրուստի սղութիւնը: Վարչապետը եւ առեւտրական նախարարը յայտարարութիւններ ըրին վերջերս, բայց այդ հաւաստիքները չեն գոհացներ ժողովուրդը»:

Այս առթիւ կը յիշեն սղութեան փաստեր: Օրինակ՝ հասարակ բակլան, «որուն պաշտօնական գին նշանակուած է 20 — 30 ղրուշ, խանութներու մէջ կը ծախուի 70—80 ղրուշի»:

Ընդդիմադիրներն ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ, անընդհատ հարուածելով օրուան վարիչները:

Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, Ճէլալ Պայար, ման գալով քաղաքէ քաղաք, ծանրակշիռ յայտնութիւններ կ'ընէ ներքին կացութեան մասին: Եւ կը պահանջէ ազատ եւ անմիջական ընտրութիւններ, իբրեւ արմատական դարման:

Ապրուստի սղութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն է տուրքերու ծանրութիւնը: Այս դետնին վրայ, շատ քիչ բան փոխած է սուլթանական եւ իթթիհատական շրջաններէն ի վեր:

Նորէն գիւղացին է որ կը ծիւրի:

Դեռ չենք խօսիր վարչական զեղծումներու եւ կողոպուտներու մասին, որոնք ահաւոր չափերու հասած են:

Անցեալ շաբթու վարչապետը կը յայտարարէր թէ հինգ տարին անգամ մը քննութիւն պիտի կատարուի, ստուգելու համար 300.000 պետական պաշտօնեաներու հարստութեան գաղտնիքները...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԿԱՅՏ»ԵՐԸ ԱՌԻՆ ՔԱԼԵՑԻՆ

Խօսքէն գործի անցնելով, Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց «պիոնէր»ները սկսած են ճակատ յարդարել միջազգային սկաուտական շարժումին դէմ:

Քանի որ Մոսկուան յետադիմական, մարտական, հակայեղափոխական, քաղքենի - դրամատիրական եւն. կոչեց զայն, իրենց կը մնայ խզել բոլոր կապերը:

Առաջին քայլը առած է Լեհաստանի «Կըրլ-կայտ»երու (Արենոյշ) կազմակերպութիւնը:

Մայիս 10 թուակիր յայտարարութեամբ մը, այդ կազմակերպութիւնը կը ծանուցանէ թէ հրաժարած են Արենոյշներու Համաշխարհային Միութենէն:

Պատճա՞ռը.— «Այդ Միութիւնը վարակուած է կեղծ սկզբունքներով: Արգիլելով միջամտել քաղաքական խնդիրներու, Միութիւնը թոյլ չի տար որ իր անդամները պայքարին ընկերային արդարութեան համար»:

Այս առթիւ նամակ մըն ալ ուղղելով Միութեան Լոնտոնի կեդրոնին, կը մեղադրեն մայր կազմակերպութիւնը թէ «լռելեայն համաձայն է աշխարհակալներու եւ պատերազմի հրձիգներու ճակատին, ջնջելու համար ազատութիւնը Յունաստանի, Հոլանտական Հնդկաստանի, Հնդկաչինի (Վիէթ Նամ) մէջ, եւ վաւերացնելու ցեղային խտրութիւնը սեւամորթներուն դէմ, Մ. Նահանգներուն մէջ»:

Լեհ մանկամարդուհիները քայլ մը նալ յառաջ երթալով, կը հրաւիրեն ուրիշ ազգերու երիտասարդութիւնը հետեւիլ իրենց եւ միանալ ժողովրդավար Երիտասարդութեան Համաշխարհային Դաշնակցութեան: Ուրիշ խօսքով՝ բոլշեւիկեան «պիոնէր»ներու կազմակերպութեան, որուն համար «եղբայրութեան եւ ազատութեան նշանախօսքերը իրապէս բան մը կ'արժեն»:

Ուրեմն ճակատ մը եւս, կատարեալ Բաբելոնի մը վերածելու համար Եւրոպան:

ՎԱՀԷ

ՌՈՒՍԻԱՆ «ՎԵՐԱՆ», ԹՈՒՐՔԻԱ ԹՈՒՐԱՆ

«Թուրք Քիւլթիւր Օճաղը»ն (Մշակոյթի Տուն) Մայիս 3ին ժողով մը սարքած էր Պոլսոյ մէջ, «նզովելու համար համայնավարութիւնը», ինչպէս կը գրեն թուրք թերթերը: Առաջին բանախօսը, Պէքիր Պէք ըսաւ.

— Ամէն Թուրք, որուն սիրտն ու միտքը կը գործեն թրքութեան եւ հայրենիքի համար, թշնամի է համայնավարութեան: Անկցի՛ համայնավարութիւնը, անկցին անոնք որ զայն կը պաշտպանեն եւ կամ յօդուտ իրեն կ'աշխատին: Մեր ամենամեծ թշնամիները անոնք են որ համայնավարութեան կը հետեւին»:

Էրզրում Լիսէին անունով խօսք առաւ Պիւրհան Կիւնտօղան եւ ըսաւ.

— «Մեր Ուսանողական Միութեան մէջ, անցեալները գարշելի քուրջի կտոր մը կախուեցաւ ծախուած համայնավարի մը կողմէ: Ամբողջ թուրք երիտասարդութիւնը զզուանքով դիմաւորեց այս պարագան: Այդ աներեսներուն կը յիշեցնենք թէ մենք զաւակներն ենք այնպիսի ազգի մը որ մեզ ծնաւ եւ դեռ մեր մօր կաթը չծծած Մօսքօֆի թշնամութիւնը սորվեցանք:

Ուրիշ ճառախօսներէ վերջ խօսք առաւ Նիհալ Ատսըզ.

— «Չորս տարուան լռութենէ մը վերջ, երջանիկ եմ որ բախտը կ'ունենամ խօսելու ազգայնական երիտասարդներու առջեւ: Ռուսիա եւ Թուրքիա պատմութեան մէջ եղած են միշտ երկու անհաշտ թշնամիներ: Պիտի գայ օրը, ուր Ռուսիա վէրան, (աւերակ), իսկ Թուրքիան ալ Թուրան պիտի ըլլայ»:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329 (370), նափոլէոն 4300, գուից. ոսկի 4130, սթերլին 5030, տոլար (20) 20.200, ձոյլ ոսկի 598.000 Ֆրանք:

ԻՍՐԱՅԷԼ անդամ ընդունուեցաւ (59րդ) Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, 12ի դէմ 37 ձայնով: Ինը ազգեր ձեռնպահ մնացին: Արաբ ներկայացուցիչները անմիջապէս հեռացան ժողովասրահէն:

Թուրքիա պիտի օգտուի Ատլանտեանի դաշինքէն

Անգարայէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով — Նախագահ Թրումըն խոստացած է Թուրքիոյ թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'աւելցնէ «ազատ ազգերու», ապա ուրեմն Թուրքիոյ ապահովութիւնը նոյնիսկ եթէ անդամ չըլլան: Այս պարագան յայտնուեցաւ այսօր, երբ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, Ազգ. ժողովին առջեւ կարդաց նախագահ Թրումընի եւ Իսմէթ Ինէօնիւի միջեւ փոխանակուած նամակները:

Թրումընի նամակին մէջ հետեւեալ խօսքերը կան.— «Վստահ եմ որ Պ. Սատակ Ամերիկայէն կը մեկնի այն հասկացողութեամբ թէ Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութիւնը երբեք չի նուազեցներ Մ. Նահանգներուն հոգը՝ Թուրքիոյ ինչպէս եւ Ատլանտեանի դաշինքէն դուրս մնացած ուրիշ ազատ ազգերու անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան պահպանման մասին... Զօրացնելով Ատլանտեանի դաշնագրով կապուած երկիրներու հաւաքական ապահովութիւնը, այս դաշինքին ստեղծումը կը ծառայէ ամրապնդելու նաեւ Թուրքիոյ ապահովութիւնը»:

★ Ֆրանսայի նախարարական խորհուրդը Դշ. օր վերջապէս վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը եւ միացեալ Եւրոպայի կազմական կանոնագիրը, բայց յետաձգեց արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադրութեան վաւերացումը, վերապահում ունենալով չորս կէտերու մասին:

Այժմ Ազգ. ժողովին կը մնայ վաւերացնել Ատլանտեանի դաշինքը: Ժողովը պիտի վերաբացուի Մայիս 17ին, Զատկի դադարէն վերջ: Համայնավարները բուռն պայքարի մը ձեռնարկած են, վիժեցնելու համար դաշինքին վաւերացումը:

★Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Ատլանտեանի դաշինքը պիտի վաւերացնէ ստուար մեծամասնութեամբ, ինչ որ տեսնուած չէ պատերազմին դադարումէն ի վեր: Վաւերացման համաձայն են պահպանողականներն ալ, առաջնորդութեամբ Չըրչիլի: Քննութիւնը տեղի պիտի ունենար երէկ, հինգշաբթի: Ընդդիմադիր կը համարուին միայն երկու համայնավար երեսփոխանները եւ քանի մը աշխատաւորականներ:

Ազատ երթեւեկը վերահաստատուեցաւ Պերլինի մէջ

ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՏԵՒԱԾ ԷՐ 327 ՕՐ

Հինգշաբթի առտու (12 Մայիս) ժամը 1ին դադրեցաւ Պերլինի պաշարումը, տեւելով տասը ամիս եւ 23 օր (համագումար 327 օր): Ճիշդ այն ժամուն արեւմտեան պետութեանց ինքնաշարժները ճամբայ ելան դէպի ռուսական շրջանը, որ մէկ մղոն հեռու է: Առաջին անգամ հասած էր անգլիական կառք մը, եօթը զինուորներով եւ անթելի գործիքով մը: Յետոյ իրարու ետեւէ հասան 50 մասնաւոր կառքեր: Մեծ մասով թղթակիցներ էին որ կը սուրային, ժամ առաջ լուր հասցնելու համար իրենց թերթերուն:

Ռուսական շրջանին մէջ, ոստիկանական պահականոցներուն վրայ կը շողային ելեկտրական լոյսերը՝ կարմիր աստղերով: Մասնաւոր լուսեղէն կամարներ ալ շինուած էին մուրճ-մանգաղով: Ռուս զինուորներ ուղեւորներուն թուղթերը կը հարցնէին ձեւականօրէն — «Անգլիս՞կ, Ամերիկա՞սկ»:

Միեւնոյն ատեն ողջոյնի խօսքեր կ'արտասանէր խորհրդային անթելը, «յանուն արեւելեան շրջանի երիտասարդութեան, հրաւիրելով արեւմտեան շրջանին երիտասարդութիւնը պայքարիլ Գերմանիոյ Միութեան համար»: Եւ կը շեշտէր.— «Մենք կ'ուզենք բարեկամութեամբ եւ խաղաղութեամբ ապրիլ, ճիշդ ինչպէս որ արդէն սորված ենք բարեկամութիւն հաստատել շատ մը ազգերու հետ որոնց դէմ պատերազմեցանք դեռ քանի մը տարի առաջ»:

Ամբողջ Պերլինը կը ցնծար ուրախութեան աղաղակներով, քանի որ վերջ գտած էր 2.500.000 բնակիչներու տառապանքը: Ճիշդ է որ անգլեւսաքսոն օդանաւերը ապահոված էին քաղաքին պարենաւորումը, բայց եւ այնպէս անտանելի զրկանքներու մատնուած էր քաղաքին բնակչութիւնը:

Թերթերը կը գրեն թէ 55 օդաչուներ մեռած են պաշարման ընթացքին, իբրեւ հետեւանք 16 արկածներու: Զոհերէն 27ը Ամերիկացիներ են, 22ը Անգլիացիներ, վեցը Գերմանացիներ: Ուրիշ չորս Անգլիացիներ ալ ծանրապէս վիրաւորուած են եւ կը դարմանուին:

Այս առթիւ իրազեկներ կը պատմեն թէ մինչ կը սպասուէր որ Պերլինի բնակիչները ընկճուին յուսահատութենէն, ընդհակառակն զօրացաւ անոնց անկախութեան ոգին: Անցեալ Սեպտեմբերին անոնք հրապարակային ժողով մը սարքեցին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՍԷՋ

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ.— ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԻՆ 50 %Ը ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ.— ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ.— ՆՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳ ՄԸ՝ ԻԲՐԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔ ՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԻ.— ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՍԽԱԼՆԵՐԸ.—

ԽՄԲ.— «Տէյլի Մէյլ»ի մէկ աշխատակիցը, Ճիւլիքն Էմբրի, կը գրէ.—

Լոնտոնէն գէպի Իսթանպուլ օդային գիծը կ'անցնի Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Յունաստանի վրայէն: Այս երկիրներէն իւրաքանչիւրը համայնավարական յեղափոխութեան մը սպառնալիքին տակ կը գտնուի: Թուրքիոյ մէջ է միայն որ դետինը ամուր է անդամ մը եւս:

Համայնավար հինգերորդ զօրաթեւ գրեթէ չկայ Թուրքերուն մէջ: Քանի մը կուսակցականներ եւ ուղեկիցներ կան մտաւորականներուն մէջ ինչպէս եւ դժգոհ տարրերՔիւրտերուն մէջ, որոնք երբեմն կը սիրաբանեն ռուս գործակալներու հետ, սակայն բանակը եւ քաղաքային սպասարկութիւնը, քաղաքական կուսակցութիւնները, ճարտարարուեստական բանուորներու լայն զանգուածը եւ գիւղացիները ցարդ ազատ մնացած են դաղափարական վարակումէ:

Արդի Թուրքիոյ համար ասիկա շատ նշանակալից իրողութիւն է, որովհետեւ Ռուսիոյ հետ պատերազմի մը պարագային, Թուրքիա պիտի ըլլայ Արեւմտեան պետութեանց համար Մօտաւոր Արեւելքի գլխաւոր մարտկոցը: Պատճառը պարզ է,— Թուրքերը եւ Ռուսերը ժառանգականթշնամիներ են, եւ Թուրքերուն համար համայնավար կուսակցութիւնը պարզապէս ռուսական բանակին յառաջապահ գունդն է:

Շատ մը Թուրքեր անխուսափելի կը նկատեն երրորդ աշխարհամարտ մը, եւ քիչեր կը հաւատան թէ Թուրքիան կրնայ նորէն չէզոք մնալ: Գիտեն թէ իրենց բանակը չի կրնար չափուիլ կարմիր բանակին հետ, բայց եւ այնպէս պատերազմի հեռանկարին վրայ կը նային սակաւախօս վճռականութեամբ: Թէեւ չունին 1939ի Լեհաստանի չափազանցուած ինքնավստահութիւնը, բայց նահանջականութեան նշան ալ չկայ:

Հակառակ վերջին պատերազմին ուրիշ ազգերու դժբախտ փորձառութեան, Թուրքերը դարձեալ վստահ են թէ Արեւմտեան պետութիւնները Թուրքիոյ օգնութեան պիտի հասնին ճիշդ ժամանակին: Մինչ այդ իրենց պաշտպանութեան համար կարելին կ'ընեն: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին թրքական բանակը զէնքի տակ է, աւելի քան կէս միլիոն զինուորներով:

Այսպիսի բանակի մը պահպանումը գրեթէ անտանելի բեռ մը կը կազմէ ընկերային թէ տնտեսական տեսակէտով: Միայն ազգ. պաշտպանութեան համար ելմտացոյցին 50 առ հարիւրը եւ կարող երիտասարդներու զօրաշարժը անհաշուելի նեղութեանց եւ կորուստի կը մատնեն արդէն նոսրաթիւ գիւղերը: Թէ որքան ատեն կրնան դիմանալ Թուրքերը՝ այս լարուած վիճակին՝ հրատապ հարց մըն է եւ հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ, քանի կը մօտենայ իրենց օտար աղբիւրներու սպառումը: Տարակոյս չկայ թէ երկրին աղքատացումը եւ ընկերային վրդովումը ուր կրնայ յանգիլ այս վիճակը, մաս կը կազմեն Ռուսիոյ «Պաղ պատերազմ»ի նպատակներուն:

Շատ մը իրազեկներ զօրացրումը կը նկատեն նուազագոյն չարիք մը, սակայն Թուրքերը կ'առարկեն թէ զօրաւոր բանակի մը ներկայութիւնը իրենց սահմանագլուխներուն վրայ՝ լաւագոյն ապահովութիւնն է Ռուսիոյ հրոսակային թափանցումին դէմ որ կրնայ կատարուիլ հետեւողութեամբ Զօր. Մարկոսի:

Եթէ Ռուսերը ուզեն յարձակիլ, պէտք է դան մեծ զօրութեամբ: Նոր աշխարհամարտի մը ատեն անոնց համար դժուար կրնայ ըլլայ խնայել պէտք եղած զէնքը եւ օդային ուժը՝ հիմնական յարձակում մը կատարելու համար թրքական սահմանին վրայ:

Մինչ այդ, նոր ուժեր գործի վրայ են Թուրքիոյ մէջ: Դրամատիրական նոր դասակարգ մը երեւան կուգայ առեւտուրի մէջ, մասամբ իբրեւ արդիւնքը պատերազմի բացառիկ պատեհութեանց եւ, մասամբ «Վարլըք»ի — Ունեւորութեան անիրաւ տուրքին — որ «հաշուեյարդարի» ենթարկեց Յոյներու, Հայերու եւ Հրեաներու ձեռքն եղած առեւտուրը եւ անոնց տէրերէն շատերը:

Այս նոր դասակարգին երեւումը յառաջ բերաւ հակազդեցութիւն մը քէմալական շրջանի պետական դրամատիրութեան դէմ:

Թուրք առեւտրականներ պարզապէս չեն ուզեր գործ հիմնել ցորչափ վտանգ կայ որ կառավարութիւնը կրնայ ազգայնացնել իրենց գործարանները:

Այս նոր դրամատիրական դասակարգին մէջ - տեղ գալը որ զուգադիպեցաւ արեւմտեան քաղաքական դաղափարներու տարածումին հետ, նոր թափ ստացաւ դաշնակից ուժերուն Գերմանիոյ վրայ տարած յաղթանակով: Աւելի ազատ տնտեսական դրութեան մը համար բացուած պայքարը կապուեցաւ աւելի ազատական քաղաքական վարչաձեւի մը պահանջին հետ:

Այս ազատական շարժումը կը բխի միջին դասակարգէն, սակայն արդէն արձագանգ կը գտնէ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, ուր դաստիարակութեան աստիճանական տարածումը յեղափոխութենէն ի վեր կ'արթնցնէ զանգուածները դէպի քաղաքական գիտակցութիւն:

Նախագահ Ինէօնիւ եւ իր խորհրդականները անմիջապէս հասկցան այս նոր ուժերուն պահանջները: Հետեւելով Աթաթիւրքի աւելի յառաջ փորձած այլ վիժած մէկ ծրագրին, անոնք որոշեցին ընդ առաջ երթալ, դիկտատուրան լուծելով սահմանադրական դրութեան մը մէջ: Կառավարական կուսակցութեան մէկ հատուածը բաժնուեցաւ, կազմելու համար սահմանադրական ընդդիմադիր հոսանք մը:

Այդ նոր կուսակցութիւնը, Դեմոկրատ, աւելի ազատական ձգտում ցոյց կուտայ քան կառավարութեան կուսակցութիւնը: Սակայն գլխաւոր տարբերութիւնը անձերու մէջ է, քան թէ սկզբունքներու: Արտաքին քաղաքականութեան մասին կարծիքի տարբերութիւն չկայ, եւ մրցակից վարիչները կը խորհրդակցին իրարու հետ, շատ մը կարեւոր հարցերու մասին:

Պետական ոստիկանութեան մեքենան տակաւին գոյութիւն ունի, սակայն իբրեւ պահեստի ուժ: Թէեւ զօրաւոր է, սակայն դանդաղ կը գործէ: Ներկայիս խօսքի գրեթէ կատարեալ ազատութիւն կայ եւ Մամուլը կրնայ յարձակիլ նոյնիսկ Նախագահին վրայ:

Ազատական նոր ձգտումին ուրիշ մէկ շահեկան երեւոյթն է կրօնքի աստիճանական վերազարթումը: Այս շարժումը քանի մը տարի քաջալերուեցաւ անպաշտօն կերպով, կառավարութեան կողմէ, իսկ հիմա, առաջին անդամ ըլլալով յեղափոխութենէն ի վեր, նոր մզկիթ մը կը շինուի Պոլսոյ մէջ:

Սակայն ամէնէն ուշադրաւ փոփոխութիւնը այն է որ Թուրքերը հիմա ազատօրէն կը յարաբերին օտարներու հետ եւ քաղաքական հարցերու մասին կը վիճին անոնց հետ: Օտարներու հետ տեսնուելու նախկին վախը, կարծես թէ բոլորովին անհետացած է:

Կարելի է ըսել թէ քէմալական յեղափոխութիւնը հասած է իր հեղինակին առաջադրածնպատակներուն: Ան առողջացուց «Եւրոպայի հիւանդ մարդը» եւ Թուրք ժողովուրդը դրաւ սահմանադրական զարգացման մը ճամբուն մէջ:

Երկրին ապագան մեծ մասով կախում պիտի ունենայ կառավարող մարդոցնկարագրէն: Թուրքիոյ ուժը անոր մէջ է որ կրնայ տակաւին յոյս դնել երէց քաղաքագէտներու սերունդի մը վրայ. դիւանագէտներ որոնք մեծցած են կայսերական աւանդութիւններով եւ փորձուած պատերազմի եւ յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Բայց եւ այնպէս անոնց օրերը համրուած են, յայտնի չէ թէ երիտասարդները որոնք կազմուեցան եւ զարգացան դիկտատորութեան տակ, պիտի ունենա՞ն քաղաքական պատասխանտուութեան միեւնոյն զգացումը: Այս առթիւ անոնց քննադատները զուարճալի պատմութիւն մը կը պատմեն:

Իր վերջին օրերուն, Աթաթիւրք կը խոստովանի իր արբանեակներուն թէ իր կեանքին մէջ երեք մեծ սխալներ գործեց,—«Առաջինը ամուսնանալս էր, երկրորդը՝ Անգարան մայրաքաղաք ընելս»:

Հոս կանգ կ'առնէ, բայց երբ ունկնդիրները շողոքորթելով կը պնդեն, կը շարունակէ.

— «Երրորդն ալ ձեր բոլորին պէս սրիկաներու հետ գործելս էր»:

Այս յատկանշական պատրաստաբանութիւնը որոշ ճշմարտութիւն կը պարունակէ. սակայն պատկերին միւս կողմն ալ կայ: Թուրք մամուլը գրեթէ ամէն օր կը հրատարակէ կառավարական պաշտօնեաներու գանձէն զեղծումները:

Թրքական կառավարութեան հիմնական մեղքը այնքան ապականութիւն չէ որքան չափազանց կեդրոնացումը: Ամէն բանի համար պէտք է Անգարայի դիմել: Գործելու եղանակ մը որ թոյլ չի տար երիտասարդին պատասխանատուութիւն ստանձնել:

Կառավարութիւնը տեղեակ է այս թերութեան, եւ նախագահը այս սխալը դարմանելու համար երկու երիտասարդներ առաւ դահլիճին մէջ: Մէկը Քասիմ Կիւլէքն է, հաղորդակցութեան նախարարը, որ արդէն ուշադրութիւն գրաւած է: Ան իրերու վիճակը, փոխանակ զեկուցումի միջոցով իմանալու, ինք անձամբ կը քննէ, ինչ որ անսովոր է արեւելեան նախարարի մը համար: Եւ սակայն դեռ բացառութիւն է:

Նոր կացութիւնը որ ստեղծուեցաւ միահեծանութեան անհետացումով, արդէն իսկ երեւան հանած է նոր խնդիրներ որոնք նոր մարդոց կը կարօտին: Քուէարկութեան իրաւունքը զանգուածներուն փոխանցուած ըլլալով, գիւղացիական հարցը առաջնակարգ տեղ պիտի բռնէ:

Ահաւոր են գիւղերու ընկերային պայմանները, նոյնիսկ պալքանեան չափանիշով: Տուրքի բեռը ծանր է գիւղացիին համար, ու թէեւ ժողովուրդին 80 առ հարիւրը հողէն կ'ապրի, սակայն գիւղը տակաւին գլխաւորաբար կը կառավարուի ի շահ քաղաքին:

Ցարդ գիւղացիին հանդէպ եղած անարդարութեան զգացումը կը մեղմանար իր յետամնացութեամբ: Այսուհետեւ ընտրական պայքարը վրճռական դեր պիտի կատարէ գիւղին եւ քաղաքին յարաբերութեանց վրայ:

Ապրիլ 11-24ը Մարսէյլի մէջ

(ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ)

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս.— Ապրիլ 11-24ի Սգատօնը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, ինչպէս եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Արենուշներու, տեղի ունեցաւ այսօր, կիրակի, առտուան ժամը 9.30ին, սինէմա Roxy մէջ, մեծ բազմութեամբ:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Յ. Պետրոսեան, պարզելով տօնին խորհուրդը, ըսաւ.— «Յարգելով մէկուկէս միլիոն զոհերու յիշատակը, արցունքը մեր սրտին՝ ուխտենք չմոռնալ այս օրը, եւ պատրաստել մեր նոր սերունդը արժանի յաջորդները դառնալու մեր մեծ մեռելներուն»: Յոտնկայս, խոր երկիւղածութեամբ լսուեցաւ, երգչախումբի «Տէր Ողորմիա»ն: Ընկերը շարունակելով իր խօսքը, թելադրեց որ երիտասարդութիւնը, արտասահմանի թէ Հայաստանի մէջ, դառնայ աւանդապահը մեր ցեղային արժէքներուն և ջանայ իրականացնելու մեր դարերու երազը — «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»:

Յստակ առոգանութեամբ եւ խոր յուզումով արտասանեց Օր. Մարի Ելդովանեանը «Մայր Հայաստանին»: Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ կարդացուեցաւ ուղերձ մը որ իր յարգանքը յայտնելով անհամար զոհերու յիշատակին, կը յայտարարէր.— «Եթէ կ'ուզենք դառնալ արժանի ժառանգորդները մեր մէկուկէս միլիոն զոհերուն, եթէ կ'ուզենք իրականացնել անոնց երազը, մէկ վայրկեան իսկ պէտք չէ մոռնանք անոնց արեան ձայնը: Մենք Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներս, կ'ուխտենք մեր անկարելին կարելի ընել, վերստանալու համար մեր մարդկային իրաւունքները, որոնցմէ զրկուած ենք անխղճաբար»: Սէնթ Անի Նոր Սերունդի քանի մը երգերէն վերջ, Սէն Լուէն Նոր Սերնդական Ս. Սարգիսեան արտասանեց «Վերջին Աղօթքը»: Կիպրոսի հայ երիտասարդութեան մէկ ներկայացուցիչը որ հիւրաբար հոս կը գտնուէր, յանուն իր պատկանած կազմակերպութեան ըսաւ իր յարգանքի խօսքը: Ուղերձ մը կարդաց հայ արենուշներու կողմէ Օր. Յարութիւնեան: Յարգանքի եւ երկիւղածութեան սրտաբուխ խօսքերէ վերջ յայտարարեց «Մենք մեծ ու փոքր արենուշներս, ուխտած ենք յարգել մեր նահատակ պապերուն սուրբ պատգամները: Երբեք չուրանալ ցեղին բոլոր սրբութիւնները եւ աւանդութիւնները: Երբեք չշեղիլ անոնց գծած դժուարին, բայց ճշմարիտ ճամբէն: ՀայԱրենուշներու սրտերուն մէջ խունկ ու մոմ կը վառուի անոնց սուրբ յիշատակին»:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Քէօսէեան, որ ընդհանուր գծերով պարզելէ վերջ Հայաջինջ Սարսափները եւ անոնց գլխաւոր պատճառները, ցաւ յայտնեց որ մեր ընդհանուր սուգն իսկ դարձուցած ենք կռուախնձոր, երբ Թուրքը ինք խորութիւն չդրաւ, երբ կը փորձէր անճիտել ցեղը: Օր. Տէր Արսէնեանի երգէն վերջ խօսեցաւ ընկ. Նարդունին: Ինչպէս միշտ, այս անդամ եւս ծանրացաւ այժմէական նիւթերու վրայ, լայն տարածութեամբ: Պիտի փորձեմ ամփոփել.—

«Գարունը, բնութեան վերազարթումի եղանակը, երբ ուրիշ ազգեր դուրս կը վազեն վերանորոգուելու եւ ուրախանալու, մենք կը փակուինք սրահներու մէջ ողբալու մեր սուգը: Հայ ժողովուրդը երգեր ունի ուր կ'ըսէ «Գարուն ա ձիւն ա արել»: Այո, գարուն էր եւ ձիւն եկաւ հայ ժողովուրդին գլխուն: Այո, սուգի մէջենք: Ո՞վ էր այդ հրէշը որ ձիւն բերաւ մեր գլխուն.— Ոճրագործ Թուրքը: Կարելի է մարդ մեռցնել պատերազմի բերումով կամ զինուորական հարկադրանքէ մըղուած: Բայց հաճոյքի համար մարդ սպաննել՝ Թուրքին յատուկ բնազդն է: Ինչպէս մարդիկ ախորժակով ճաշելու համար ստեղծած են զանազան համեմներ, Թուրքն ալ ախորժակով ջարդելու համար ստեղծած էր չարչարանքի զանազան միջոցներ, որպէսզի իր զոհը որչափ շատ տանջուի, ինք այնչափ շատ հաճոյք առնէ: Տրապիզոնի առ-

ջեւ մանուկները սնտուկներու մէջ լեցնելով ծովը ձգել, ուրիշ տեղ քարիւղ թափել եւ վառել, դեռ բազմազան չարչարանքներ, ասոնք բոլորը ծանօթ են եւ կը յուզէ մեզ: Բայց իբրեւ ամէնէն սարսափելին յիշեմ միայն մէկը,— մեր Սիամանթօն է որ կը նկարագրէ.— Թուրք կոյր մը կ'աղաղակէ որ կեավուր մը բերենիրեն որպէսզի սպաննէ «ճէննէթ»ին արժանանալու համար: Երբ կը բերեն իրեն, որպէսզի հաճոյքը կատարեալ ըլլայ, կ'ըսէ.— «Ցոյց տուէք սիրտը, որպէսզի սրտին զարնեմ»... Թուրքը մեզ ջարդելով հանդերձ իր նպատակին չհասաւ, մեզ վերջնապէս մեռցնելու համար կը սպառնայ մեր մշակոյթին: Թուրքը կ'ըսէ.— Չի բաւեր ջարդել ժողովուրդ մը, այլ պէտք է սպաննել մշակոյթը որ մտաւորականութիւնն է: Բայց այսօր կը տեսնէ որ մէկ կողմէ պզտիկ Հայաստանը, միւս կողմէ կազմակերպուած գաղութները իրենց հսկայական յառաջդիմութեամբ սարսափ կ'ազդեն իրեն: Կ'ուզէ խլել մեր մշակոյթը ըսելով որ հայ ժողովուրդը չէ ունեցած մշակոյթ, այլ իրենցն եղած ամէն ինչ: Այս անգամ նոր պատերազմ մըն է որ յայտարարած է: Եթէ յաջողի, այն ատեն մեզ կը սպաննէ: Շնորհիւ իր ուժին եւ դրամական միջոցներուն, ան ամէն տեղ ձեռնարկած է ուժեղ փրոփականտի: Պէտք է հակազդել այս նոր պատերազմին մեր բոլոր միջոցներով: դիտնանք մեր արժէքը եւ չմեծցնենք մեր պզտիկ թերութիւնները, այլ հպարտանանք մեր մեծ առաւելութիւններով: Մենք անապատներու մէջ, ջարդի պահուն իսկ չենք ուզած մեռնիլ երբ հայ մայրեր աւազներու վրայ իսկ Ա. Բ. Գ.ը կը սորվեցնէին իրենց զաւակներուն: Թուրքը մէկ կողմէն կ'աշխատի, մենք միւս կողմէ: Ո՞վ պիտի յաղթէ.— Ես վստահ եմ որ մենք, եթէ շարունակենք աշխատիլ եւ կազմակերպուիլ: Այո, Թրքահայ Դատը կը լուծուի երբ մենք կազմակերպուած ենք: Հայաստան չի կրնար ընել այն ինչ որ կը փափաքէինք որ ընէ, արտասահմանը արժէք է որ պէտքչէ արհամարհուի: Չկայ մարդ մը որ Հայաստանը չսիրէ, բայց դիտենք որ Հայաստան անկախ քաղաքականութիւն չունի, կապուած է ռուս մեծ ժողովուրդին: Կ'ուզենք որ Ռուսիան միշտ թշնամի մնայ Թուրքին, որպէսզի կարելի ըլլայ լուծել Հայկ. Դատը: Յաւիտենական է հայ ժողովուրդը, տաղանդաւոր է հայ ժողովուրդը, կրնայ փրկուիլ եթէ իրար հասկնանք, այն ատեն է որ կրնանք ըսել մեր մեռելներուն.— Չեր վրէժը լուծեցինք: Ապրիլեանսուգին առթիւ երբ կը պանծացնենք հայկական մշակոյթը, այս ալ ուրիշ հերոսամարտ մըն է, Վանի եւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտներու կարգին, աւելի հատու եւ աւելի մահացու: Փառք հայութեան որ կապուած է իր բոլոր արժէքներուն: Պիտի ապրի Հայը»:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ: Տարրական դասընթացք: Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1944:

ԵՒ ՄԱՅՐԸ ՍՊԱՍՈՒՄ ԷՐ ՏԱԿԱՒԻՆ: Գրեց Սամուէլ Խաչիկեան: Հրատ. «Էրոս» գրատուն: Թէհրան 1949: Գին 50 սէնթ:

Վասպուրականի գոյամարտը

ԽՄԲ.— Վասպուրականի Հերոսամարտին 34րդ տարեդարձին առթիւ, որ այս տարի ալ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, կիրակի օր, ստորեւ կ'ամփոփենք Ամերիկայի Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան կոչին հիմնական մասերը.—

Ամէն տարի Ապրիլ-Մայիս ամիսներուն Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան անդամները երկիրէ երկիր սրբազան պարտականութիւն կը զգան ոգեկոչելու հայրենի հին յիշատակները, կռուի եւ յաղթանակի օրերը եւ կ'ուզեն վերապրիլ եւ տօնել մեր գոյամարտը, ՀԱՅ ՑԵՂԻՆ ՅԱՐՈՒԹԵՍՆ ՏՕՆԸ ...

Կեդր. վարչութիւնը չէ որ կը հրահանգէ կամ մղում կուտայ: Այդ շարժումը կուգայ մասնաճիւղերէն եւ անդամներէն. «Ապրիլը կը մօտենայ, մեր Հերոսամարտի եւ Յաղթանակի տարեդարձն է, ինչպէ՞ս տօնենք»: Ինչպէ՞ս պէտք է տօնել, որ մեր լաւագոյն ուժերը գործի մղուին, որպէսզի տարուէ տարի աւելի ուժգին հնչէ մեր ձայնը, աւելի խորհուրդ ներշնչէ մեր խօսքը: Մենք որ ապրելու բախտը ունինք, ինչպէ՞ս կրնանք յաւերժացնել յիշատակը մեր անթիւ եւ անթաղ հերոսներուն: Ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս պիտի դարբնենք մեր ազատութեան արձանը, որ արիւնէն եւ արցունքէն վեր, մեր հաւատքնու յաղթանակը շողացընէ: Ասիկա մեր ցեղին ձայնն է, մեր գոյութեան պահպանման բնազդը, հոգեկան ամուր խարիսխն է փոթորիկներուն դէմ: Այդ՝ մեր ծառացած գլուխները վեր բռնելու, հպարտօրէն անցեալին նայելու հզօր ազդակն է: Այդ՝ պահանջատէրի մեր անջնջելի վկայականնէ՝ սրբագործուած մեր արիւնով: Այդ այն հոգեկան ամուր կապն է որ նոր սերունդը կը կապէ մեզի ու մեր յոյսերովն եւ ապագայով կը խանդավառէ եւ կը ներշնչէ զայն, որպէսզի մեր կտակը արժէւորէ:

Պէտք է տօնել մեր հերոսամարտը, անոր տալ ազգային բնոյթ եւ կրկնել բարձրաղաղակ, որ մեր դարաւոր թշնամին վատ էր, բարբարոս, ստոր եւ ամարդի: Պէտք է տօնել մեր հերոսամարտը շեշտելու համար որ մեր պայքարը մարդկային իրաւունքներու կռիւն էր, գրչի եւ լոյսի տարածման ճիգն էր, կրօնքի եւ խղճի ազատութեան սէրն էր, խաղաղ կեանքի, ստեղծագործ աշխատանքի եւ վերելքի ձգտումն էր: Արեւելքի խաւարը լուսաւորելու եւ նոր կեանք մը դարբնելու աստուածային գործն էր, զոր կատարեցինք՝ որպէս հաւատաւոր առաքեալներ, տալով անթիւ զոհեր:

Դեռ երէկ էր, որ ունէինք մտաւորականներու եւ ուսուցիչներու ընտրանի հոյլ մը, որուն շնորհիւ մեր քաղաքներն ու գիւղերը արթնցան իրենց խոր քունէն եւ ստրակամտութենէն: Մարտական սերունդ մը ունէինք խիզախ եւ արի, Ֆետայիները մեր աննման լեռներու, որոնք արդարութեան կրակով վառուած, եղան անոր անկաշառ պաշտպանները եւ իրենց արիւնով եւ կեանքի գնով ծառայեցին մեր անիրաւուած դատին: Լոյսի եւ գիտութեան ծարաւի ուսանողներու խումբեր ունէինք եւ նուիրուած հոգեւորականներու առաքելական շարան մը Ղեւոնդ Երէցներէն մինչեւ Խրիմեանները... Հապա՞ մեր տքնաջան գիւղացիները, մշակները եւ հօտաղները, արդար աշխատանքի եւ հողին նուիրուած այս սուրբ մարտիրոսները, ցեղին ստեղծագործ ուժին եւ կամքին այդ մեծ վարպետները ...

Իսկ այսօր... Թափուր եւ ամայի հայրենիք մը եւ բնաւեր տարագիրներ աշխարհի չորս ծագերուն վրայ: Վասպուրականի դիւցազնական կռիւէն եւ յաղթանակէն վերջ ՆԱՀԱՆՋ:

Բայց այդ նահանջը մերը չէր, հայ ժողովուրդը նահանջել չի գիտեր, այդ խորթ է անոր հոգիին, անոր բնազդին, անոր հաւատքին, բայց քաղաքակիրթ ազգերը այդ լուծն ալ դրին մեր վըզին: Երբ թրքական թնդանօթները Ապրիլեան հերոսամարտին 12 ժամուան ռմբակոծութենէն վերջ կը քանդէին մեր պատնէշները, մենք գիշերով անոր քով կը բարձրացնէինք մէկ ուրիշը՝ յաջորդ օրուան պաշտպանութեան համար: Այդպէս կռուեցանք թրքական բանակին եւ խուժանին դէմ երեսուն օր ու գիշեր՝ առանց թնդանօթի, համրուած զէնքերով եւ փամփուշտներով: Երբ ինկան Սասունն ու Մուշը, բարձրացաւ Շապին Գարահիսարը: Անոր օրհասական կռուին արձագանդեցին Ուրֆան, Այնթապը եւ Մուսա Տաղը: Ինկան բոլորը, ինկաւ նաեւ յաղթական Վասպուրականը, սակայն բարձրացաւ Արարատեան դաշտը, որուն վրայ սկսաւ ծածանիլ ազատութեան դրօշը: Փառք մեր աննուաճ ժողովրդին եւ մեր նորաբողբոջ եւ առնական Հայաստանին:

Այսօր, Վասպուրականի հերոսամարտէն 34 տարի ետք մեր հայրենիքը դեռ կը մնայ ամայի, իսկ իր զաւակները աստանդական: Բայց Վասպուրականցիի հոգիին մէջ նահանջ չկայ: Ան Երեւանի մէջ լինի թէ Իրաքի եւ Իրանի մէջ կ'ապրի, կը ստեղծագործէ՝ աչքերը յառած իր Հայրենիքին: Ամերիկայի մէջ, Խաղաղականէն մինչեւ Ատլանտեան, քանի մը հարիւր հաւատարիմ հայրենակիցներ կը գործեն, կ'աշխատին, կը ճգնին, կը զոհեն Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան դրօշին տակ: Տասնեւութ տարիներու պատմութիւն ունեցող այս Հայրենակցականը եղած է օտարութեան մէջ այն լուսաւոր կանթեղը, որ վառուած է հայրենի վանքերէն բերուած սրբազան եւ անշէջ կրակով եւ կը լուսաւորէ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած իր եղբայրներուն հայրենակարօտ հոգիները: Ան արդար հպարտութիւնը ունի իր կատարած օգնութեան փրկարար գործին, որուն մէջ դրած է սէր, նուիրում, յարգանք եւ երախտագիտութիւն, որովհետեւ այսօրուան տարագիրը երէկուան մտաւորականն է, հերոսը, սուրբ հողի ստեղծագործ մշակը:

ՊՈՒՌՊՈՆԻ գերդաստանէն իշխան մը, Ժան Ֆերման եւ աստեղագէտ Ռումանուհի մը, Սոլոքոլու (Սոլար) ձերբակալուեցան, իւրացուցած ըլլալով պառաւի մը 1200 նափոլէոնը (7.000.000 Ֆրանք):

ՔՐՋԱՀԱՒԱՔ մը Կրընոպլի մէջ խենդենալով սկսաւ աջ-ձախ բաժնել իր դրամները կամ պատռել փողոցին մէջ: Կէս միլիոն կը հաշուեն փճացած թղթադրամներուն գումարը:

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Այս թանկագին յուշերը, որոնք պատմական շրջանի մը անցուդարձը կը պարզեն, առաջին անգամ տպուած են «Յուսաբեր»ի մէջ.—

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎԻ ՀԵՏ

1918ի Յուլիսին էր:

Շղթայազերծ յեղափոխութիւնը անզուսպ փոթորիկի մոլեգնութիւնով աւերներ էր գործում համայն Ռուսիոյ լայնքին ու երկայնքին: Երթեւեկը դաւադիր խաւարին մէջ ման գալու պէս մի բան էր: Գնացքը ոչ ժամ ունէր եւ ոչ օր: Թալաննու կողոպուտը առօրեայ երեւոյթներ էին եւ այնքան սովորական, որ անգամ ամենից զգայուն սիրտի համար ընթացիկ մի դէպքի հանգամանք էին կրում: Շահադիտութեան դրդումով սպաննում էին անմեղներին եւ այդ դեռ բաւական չէր, անտէր զոհին մեղադրում էին իբրեւ սպայ կամ անգութ բուրժուա, ամբոխի ատելութիւնը գրգռելու համար:

Ցարիցինից Մոսկուա գնալ, նշանակում էր սանդարամետի բաւիղներով անցնել, մահուան ուրուականը հայածել: Մուրատն ու Սեպուհը ընդմիշտ հրաժարեցան ուղեւորութիւնից, Լենինի հետ տեսակցելու միտքից: Արդէն Արմաւիրի մէջ խորհրդակցական ժողովն էլ որոշեց Ցարիցինի զինուորական իշխանութեան դիմել, որ ամէն իրաւասութիւն ունէր մեր խնդիրքը ընդունելու եւ գործադրելու:

Արմաւիրում ծանօթացանք Աւագ Կոծինեանի հետ, որ Բագուից էր գալիս, նա պատմեց թէ ինչ ահարկու գօտեմարտ էր մղւում նաւթաշխարհի մէջ թրքական ընտիր զօրամասերի դէմ՝ բոլոր կուսակցութիւնների հետ միաձայն: Պատմեց Ռոստոմի ու Գիւլխանդանեանի աշխատանքի մասին, և թէ ինչպէս Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը համաձայնած էր բոլշեւիկների հետ:

Այն ժամանակ ճակատի ընդհ. հրամանատարն էր Կ. Վորոշիլովը, ներկայիս Սովետների հռչակաւոր մարաջախտը: Ցարիցինի մեր կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկեր Յ. Արզումանեանի միջնորդութեամբ մեզ յաջողուեց մի հանդիպում ունենալ Վորոշիլովի հետ: Ընկ. Արզումանեանը ծանօթութեան լայն շրջանակ ունէր: Իր պարկեշտ, ուղղամիտ եւ հեղահամբոյր նկարագրին շնորհիւ բոլորի մէջ ներշնչած էր համակրանք եւ վստահութիւն: Մասնակցել էր Ցարիցինի գիւղացիական համագումարին, ուր հանդէս էր եկել իր ողջմիտ եւ գործնապաշտ թելադրութիւններով: Թէեւ Պարսկահայ էր, բայց իր ուսումը կատարելագործել էր ռուսական համալսարանում: Նա թարգմանն էր Մուրատին եւ Սեպուհին:

Չորսով մտանք Վորոշիլովի սենեակը, որ անզարդ, մերկ ու անպաճոյճ էր: Մի հնամաշ սեղան, մի քանի հասարակ աթոռներ եւ պատերի վրայ զանազան զինուորական քարտէզներ — ահա ամբողջ կահն ու կարասին այդ հռչակաւոր հրամանատարի խուցին: Վորոշիլովը անգլիական Ֆրէնչ էր հագուած, սակայն առանց ուսադիրի: Համազգեստի միայն գլխարկն էր ռուսական: Ածիլուած էր կունտ ու կլոր: Ուշիմ եւ աշխոյժ աչքերով շատ համակրելի մի երիտասարդ էր, որ իր լեցունութեամբ, արտայայտիչ անհոգութեամբ երեւոյթն էր թելադրում բուրժուական նիստուկացին վարժ մէկ անձի: Իր բարեհամբոյր կերպարանքը յեղափոխականի տպաւորութիւն չէր ձգում:

Մեզ ընդունեց սիրալիր ընդառաջումով: Ուրախութեան անկեղծ ժպիտով սեղմեց Մուրատի եւ Սեպուհի ձեռքերը, ու երբ հերթը ինձ հասաւ, իմ վրայ նետեց այնպիսի մի ակնարկ, որ կարծես ուզում էր ասել.— սա խլէզը ինչի՞ է այստեղ:

Ապա Վորոշիլով աշխուժով ու համբերատար պատրաստակամութեամբ լսեց Սեպուհի բացատրութիւնները: Մեր նպատակն է, ասաց Սեպուհը, Բագու գնալ կռուելու թրքական ներխուժող բանակի դէմ: Մանրամասնեց քաղաքական, զինուորական եւ ռազմագիտական այն կարեւորութիւնը, որ Բագուն է ներկայացնում Ռուսիոյ եւ Հայաստանի համար: Սակայն անիմաստ էր Բագու գնալ առանց իրենց հետ մի կարեւոր զօրամաս տանելու:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(1)

Պրանտընպուրկի Դրան առջեւ, մերժեցին օգտուիլ ռուսական իշխանութեանց առաջարկէն, որ կը հրաւիրէր արձանագրուիլ ուտեստի համար:

Զօր. Քլէյ, ամերիկեան հրամանատարը, որ Մայիս 15ին պիտի ձգէ իր պաշտօնը, եւ որ բուն կազմակերպիչը կը համարուի օդնաւային փոխադրութեանց, յայտարարեց այս առթիւ.

— «Պերլինի ժողովուրդը իր քաղաքական անկախութեան տենչը ցոյց տուաւ ամիսներու ընթացքին: Եթէ այդ ոգին ցոյց տուած ըլլար 1933ին, կրնար խափանել Հիթլէրի բարձրացումը: Իրենց քաղաքական անկախութիւնը պահելու եւ ատոր համար զոհողութիւններ ստանձնելու տրամադրութիւնը այնպիսի ոգի մը ստեղծած է Գերմանիոյ մէջ որ, դրեթէ անկարելի կը դառնայ դիկտատորութեան հաստատումը ապագային»:

Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետը, Էրնսթ Ռէօյթըր, պաշարման բարձումէն քանի մը վայրկեան վերջը յայտարարեց.— «Այս օրուան կը սպասէինք ամիսներէ ի վեր: Շատ վախեր եւ զրկանքներ կրեցինք: Այժմ տօնական եւ պատմական օր մըն է»:

Ի՞նչ կ'ըսեն Զորս Մեծերը

Դեռ որոշ վերապահութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, ինչպէս կը հաստատեն զանազան յայտարարութիւններ:

Պ. Տին Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, յայտարարեց թէ պաշարման բարձումը միայն առաջին քայլն է լուծելու գերմանական կնճիռը: «Թէ կարելի պիտի ըլլա՞յ լուծում մը գտնել Փարիզի մէջ,— այդ կախում ունի Խ. Միութեան յօժարութենէն: Ռուսերը կ'ուզե՞ն առաջարկներ ընել կամ յսել, փութացնելու համար Գերմանիոյ մուտքը Եւրոպայի ազատ ազգերու ընտանիքին մէջ: Պաշարման բարձումը կը վերահաստատէ այն կացութիւնը ուր կը գտնուէինք մէկ տարի առաջ եւ կը դիւրացնէ նոր բանակցութիւնները»:

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, շատ կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ.— «Կը թուի թէ հասած ենք շրջանի մը ուր կրնանք նորէն «ընկերներ» կոչուիլ:

Պերլինի խորհրդային շրջանին գերմաներէն թերթը կը բաւականանայ ըսելով թէ «ներկայ կարգադրութիւնը առժամեայ է»: Կարեւոր գտնելով հանդերձ պաշարման բարձումը, դիտել կուտայ թէ վերջնական լուծումը պիտի գտնուի Փարիզի մէջ, երբ կարգադրուի դրամական խնդիրը»:

Մէկ խօսքով, նոր դժուարութիւններ կը նախատեսուին քաղաքական շրջանակներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

70 ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ՉՏԵՍՆՈՒԱԾ երաշտ մը եւ ցուրտը մտահոգութեան մատնած են Ֆրանսայի հողագործները որոնք առատ հունձք մը կը սպասէին: Ամէն կողմէ հասած տեղեկագիրներ կը հաստատեն թէ հունձքը դանդաղ կ'աճի: Ապրիլի տաքերէն վերջ, կծու ցուրտ մը կը տիրէ ամէն կողմ, նոյնիսկ Փարիզի մէջ: Հողագործները մասնաւորապէս կը վախնան ցորենի, գետնախնձորի եւ ճակնդեղի հունձքերուն անյաջողութենէն: — Կառավարութիւնը դեռ չկրցաւ գին մը որոշել ցորենին համար: Վախ կայ որ հացին գինը բարձրանայ 4 — 6 Ֆրանք:

ԿԻՆԵՐ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐ հետապնդելով, կ'անպատուէր եւ կը կողոպտէր անծանօթ մը, Շաթուի մէջ (Սէն Լազարի գծին վրայ): Ոստիկանութիւնը առջի օր ձերբակալեց այս հրէշը, որ Էօժէն Հանռի անուն պահակ մըն է, 22 տարեկան, երբ կը փորձէր պղծել մանկամարդուհի մը, ամայի փողոցի մը մէջ: Թերթերը 50է աւելի կը հաշուեն զոհերը, որոնց մէջ կան դեսպանատան մը քարտուղարուհին, երեսփոխանի մը կինը, եօթը ամսուան յղի կին մը եւն.: Չարագործը կը սպասէր վերջին կառախումբին, իր զոհերը հետապնդելու համար:

ՔԱՐԼՈՍ ՔԱՆԹԻԻ (Կարպիս Քանթարճեանի) եւ իր աշակերտներուն սպանիական պարերու երեկոն, Յունիս 10ին, Salle d'Iénaի մէջ:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻԾԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆի:

Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Ատոմեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աստիկ եւ Մաննիկ Աշճեան կը յայտարարեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ իրենց գերդաստաններուն եւ տարաբախտ վաղամեռիկ Տէր ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ՈՎՍԱՆՆԱ ԻՆՃԻԵԱՆՆԵՐՈՒ (քենակալ եւ քենի): Կը հրաւիրուին հանդուցեալներու յիշատակը յարգողները:

Պ. ԹՈՎՄԱՍ ԶԱՐԵՀ ԳԱՎԷԶԵԱՆ իր հօր մահուան քառասունքին առթիւ 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի Ֆր. Կ. Խաչին, ի նպաստ անոր որդեգրած սանիկին պէտքերուն: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ Գրիգորի որդին Լուսեղէնը կը փնտռէ իր որդին Մկրտիչը, որ 1941 Օգոստ. 15ին կարմիր բանակի զինուոր էրեղած: Կ'ենթադրուի որ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Յառաջ»ի միջոցով Լուսեղէն Բարունակեանի:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍ - ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ:

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. Թատրոնի մեծ եւ չքեղ սրահին մէջ:

Հանդէս - պարահանդէսը շարժանկարի պիտի առնուի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, իր ակումբին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.45ին: Նիւթը՝ «Ներկայ Հայաստանը»: Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին; երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլիեւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:— Կարգադիր Յանձնախումբ

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է կօշկակարի բանուկ եւ ընդարձակ խանութ մը, կազմածով կամ առանց կազմածի, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիշ առեւտուրի համար ալ: Դիմել.— 14 rue Vandamme, Paris (14):

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին: Դիմել.— Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16):

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ETOILE d'ORIENT

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԾԱՆՕԹ SALON DE THEՆ

15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ Ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փակլավա, քատայիֆ, թուլումպա, լոքմա, թրիկոնա, թերթ եւ հում քատայիֆ եւ մանաւանդ

Հեռաձայն Odé. 14-27:

Մաքուր սպասարկութիւն եւ մատչելի գիներ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 14 MAI 1949 Շաբաթ 14 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5846-Նոր շրջան թիւ 1257

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԶԱՐԿԻՆ - ԶԱՐԿՈՒԱՆ»

Ինչո՞վ պակաս էր պատմական Վասպուրականը, որպէսզի դառնար կորիզը հայկական ազատ իշխանութեան, 1915ին...

Կռուած եւ յաղթած էին արդէն, փախուստի մատնելով հրէշածին ճէվտէթը՝ իր բանակով: (1915 Ապրիլ 7 — Մայիս 3):

Հայկական իշխանութեան մը հիմերն ալ դրած էին: Վէրքերը կը դարմանուէին: Աւերակները կը վերաշինուէին: Ընդհանուր խանդավառութիւն եւ շինարար աշխատանք բոլոր ճակատներուն վրայ:

Հազիւ եօթանասուն օր անցած էր, երբ դիւային խաղ մը վեր ի վայր շրջեց ամէն բան:

Նահա՛նջ: Եւ քանի՛ անգամ: Եւ ի՛նչ դժոխային պայմաններու տակ: Ցարական կառավարութիւնը աւելի բարբարոսական ծրագիր մը չէր կրնար յղանալ, ողջ մնացած ժողովուրդն ալ փոշիացնելու համար:

Նոյն դաւը շարունակեցին յաջորդներն ալ, այլապէս նենգ եւ տմարդի քաղաքականութեամբմը:

«Դէպի տո՛ւն»: Եւ յաղթական բանակները ամբոխի վերածուած, լքեցին ամէն բան: Զգեցին ճակատ, ռազմանիւթ, ժողովուրդ, օր առաջ տուն հասնելու համար: Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Կարին եւ Վասպուրական:

Այնուհետեւ հրաշք մը միայն կրնար փրկել ազատագրուած նահանգները եւ հազիւ տեղաւորուած բազմութիւնները:

Այդ հրաշքը գործուեցաւ 1918ի մայիսեան կլոռիւներով, Արարատեան դաշտին մէջ: Հրաշք՝ բառին բուն իմաստով:

Բայց, կորսուա՛ծ էր արեւմտեան Հայաստանը, մնացեալ ժողովուրդն ալ յանձնելով հուրի եւ սուրի կամ փախուստի: Անգամ մը եւս ամայացնելով Բարձր Հայքը, Տարոնն ու Վասպուրականը:

Եթէ միայն Վասպուրականը ողջ մնացած ըլլար, իր նոր կարգուսարքով, եւ Երեւանն ալ կըցուէր անոր, մենք ինչո՞ւ ողբեր պիտի հիւսէինք այսօր, օտար ափերու վրայ: Ինչո՞ւ պիտի դառնայինք հովերուն յանձնուած փետուր՝ ի սփիւռս աշխարհի ...

Այն ատեն կրկին ազատուած պիտի ըլլային Տարոնն ու Բարձր Հայքը եւ մնացեալը:

Եւ պիտի ունենայինք հայրենիք մը միացեալ եւ ազատ: Շէն ու հանգիստ: Նուիրուած՝ ստեղծագործ աշխատանքի: Բաց՝ իր բոլոր զաւակներուն առջեւ:

Անշուշտ անօգուտ են այս խորհրդածութիւնները, 34 տարի վերջը, երբ թշնամին հարթած է հայկական անշունչ յիշատակարաններն անգամ:

Եւ սակայն, անհրաժեշտ է, տարրական պարտականութիւն է պարբերաբար յիշել, ոգեկոչել անցեալը, ներկան սերտելու եւ ապագան պատրաստելու համար:

Եւ մանաւանդ, խղճի պարտք է ինչպէս ողբալ անհաշուելի եւ անդարմանելի կորուստները, նոյնպէս հպարտանալ կատարուած քաջագործութիւններով:

Այդ պարտականութիւնն է որ կը կատարէ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը՝ վաղը, կիրակի: Դժբախտաբար միայն Մարսէյլի մէջ:

Սիրտ չունինք անգամ մը եւս արձանագրելու Փարիզի Վանեցիներուն անփառունակ նահանջը՝ այս պատմական տարեդարձին առթիւ:

Ի՛նչ պատրուակներ ալ ճարեն, պիտի մնան ամօթով:

Պատմութիւնը վճիռներ ունի որոնք տապանաքարի մը պէս պիտի ճնշեն իրենց վրայ:

Եւ երեւակայել որ Թուրքերը ամէն տարի հանդիսաւորապէս կը տօնեն Վանի, Էրզրումի, Մարաշի կամ Այնթապի, Պոլսոյ կամ Ատանայի ազատագրումը:

Քաղաքականութի՞ւն կը խաղան Փարիզի մէջ:

Եթէ իրենց արցունքը ցամքած է ողբ ու կոծէն, համազգային հերոսամարտին, յաղթանակին փառքե՞րն ալ բան մը չեն խօսիր իրենց սրտին:

Իրենց խիղճը չի՞ խայթեր «զարկինք - զարկուանք»ը, հոգ չէ թէ տարիներ անցած ըլլան...

Հարցումը կը վերաբերի բոլորին, առանց համրանքի եւ ծննդավայրի խտրութեան:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բոլորդ ալ գիտէք որ մեր ողջամի՛տ ռամկավարներն ալ մաս կը կազմեն «յառաջդիմական» ճակատին:

Երբեմն կարաւանին գլուխն ալ կ՛անցնին, զանազան կանչեր արձակելով: Պարտկելով զարմանազան ելոյթներ:

Եթէ իրենց հարցնէք, պիտի ըսեն, — Մենք միշտ հետեւողական եղած ենք:

Ճի՞շդ է: Բարեհաճեցէք բարձրաձայն կարդալ հետեւեալ յայտարարութիւնը:

— « Հայ համայնավար կուսակցութիւն մը, իր միջազգային եւ ապազգային դաւանանքով՝ կը քանդէ մեր համայնքի ազգային կեանքը, անոր ըմբռնումները, կ՛եղծանէ անոր նկարագիրը եւ միտքը: Ազգ, պետութիւն, հայրենիք, — նուազ կարեւոր են անոնց համար քան դասակարգային իրաւակարգը: Այս ըմբռնումով՝ անոնք խօսքն իսկ չեն ըներ Թուրքիոյ մէջ կորսուած հայկական իրաւունքներուն»:

Աղբի՞ւրը.— Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը, «Պայքար», 1936 Յունուար 12 (խմբագրական):

Հատուած մը եւս.

— « Ռամկավար - ազատական կուսակցութիւնը կը հաւատայ, թէ արտասահմանի մէջ համայնավարութեան տարածումը պէտքէարգիլուի: Մեր կուսակցութիւնը այս ուղղութիւնը որդեգրած է անոր համար, որ համայնավարութիւնը պիտի խանգարէ ազգային ներքին համերաշխութիւնը, պիտի տկարացնէ ազգային հաստատութիւնները, ազգային եկեղեցին, եւայլն, որոնց պահպանումը անհրաժեշտ է՝ հայ գաղութներու տեւականացման համար »:

Դարձեալ նոյն տարուան «Պայքար»ն է, 1936 Յունիս 19: Նոյնպէս խմբագրական:

Եւ դեռ ի՛նչ գոհարներ:

Միայն այս գոհարները, ռամկավար մամուլէն, հազար վկայութիւն կ՛արժեն:

ՎԱՀԷ

ՄԻՇՏ ՑԻՐՈՒՑԱՆ

Շթութկարտէն թղթակից մը կը գրէ.—

Եօթը ամիս առաջ Վէնէցուէլա մեկնեցաւ հայ ընտանիք մը: Ներկայիս կը մեկնին չորս հայ ընտանիքներ եւս, որոնց երեք ընտանիքը Յունահայեր են: (ԽՄԲ.— Փարիզ հասած են արդէն):

18 հայ ընտանիքի ցանկ մը պատրաստուած է Պրազիլիոյ համար: Հինգ հայ ընտանիքներ մեկնեցան հիւսիսային Ամերիկա:

Շթութկարտի գաղթակայանին մէջ բոլոր անոնք որ կ՛ամուսնանան օտար աղջիկներու հետ, հայերէն կը սորվեցնեն իրենց օտար կիներուն:

Վեց ամիս սպասած են Միւնիխի մէջ մինչեւ որ իրենց կարգը եկած է փոխադրուելու:

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ սիւնակներով նիւթ կը ճարէ միջազգային մամուլին: Թղթակից մը նկարագրելով ընդհանուր խրախճանքը եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը, կ՛ըսէ թէ անգլիական շրջանէն մեկնած առաջին կառախումբին մէկ վակոնը բեռնաւորուած էր... փողկապներով, իսկ Պերլին հասած առաջին կառախումբը կը պարունակէր 15 թոն վարունգ: Հազարաւոր քաղաքացիներ խանդավառութեամբ կը ծափահարէին կառախումբերը, ապրանք բերած ըլլային թէ ճամբորդ: Գիները հետզհետէ կ՛իյնան:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.).— Սթերլին 1097 (1070), տոլար 328.80 (366), նափոլէոն 4260, զուից. ոսկի 4060, սթերլին 4930, տոլար (20) 19.800, ձոյլ ոսկի 588 հազար ֆրանք: — Սակարանի պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի հինգ օրէ ի վեր:— «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ 5000 ֆրանքնոց նոր թղթադրամներ կը տպուին փողերանոցին մէջ:

ԱՐԺԱՄԱՊԷՍ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ, հիւանդութեան պատճառով, Պ. Ժաք Ֆրիտլան, համայնավարական «Regards» շաբաթերթին խմբագրապետը, որ ձերբակալուած էր փետր. 26ին:

Ամերիկեան ծրագիր մը Գերմանիան պարպելու համար

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, զոր ի հարկին պիտի առաջարկէ Զորսերու ժողովին, հետզհետէ պարպելու համար Գերմանիան:

Այդ ծրագրին համաձայն, գրաւման զօրքերը պիտի քաշուին Գերմանիոյ նաւահանգիստները: Այս մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին անգլիական եւ Ֆրանսական կառավարութեանց հետ:

Ծրագիրը կը տրամադրէ խորհրդային զօրքը քաշել Շթէթին, անգլիականը Համպուրկ, ամերիկեանը՝ Պրէմէն: Ֆրանսայի գրաւած շրջանին մէջ նաւահանգիստ չգտնուելով, Ֆրանսական զօրքը պիտի քաշուի Հռենոսի արեւմտեան ափը, իրենց սեփական հողին վրայ, հաւանաբար Սթրազպուրկ:

Ամերիկեան կառավարութեան միտքն է իբրեւ իրաւախոհութիւն առաջարկել այս ծրագիրը, եթէ Խ. Միութիւնը պահանջէ ամբողջովին ետ քաշել գրաւման բանակները: Ուոշինկթընի մէջ վնասակար կը գտնեն ամբողջական պարպումը, արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան եւ ապահովութեան տեսակէտով: Եւ դիտել կուտան թէ ամերիկեան ծրագրով Գերմանները աւելի մեծ ազատութիւն պիտի վայելեն շարժելու եւ գործելու, բայց Դաշնակիցներն ալ պահած պիտի ըլլան ապահովութեան միջոցները:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ երկու ծրագիրներ ալ նկատի առնուած են Ուոշինկթընի մէջ.—

1.— Ընդունիլ Խ. Միութեան առաջարկը՝ ամբողջական պարպումի մասին, բայց պայմանաժամ նշանակել, որպէսզի լրանայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը եւ Եւրոպայի վերազինումը:

2. Ռուսական զօրքը քաշել արեւելեան Գերմանիայէն, իսկ արեւմտեան պետութեանց զօրամասերը կեդրոնացնել Հոլանտայի, Պելժիոյ, Լիւքսէնպուրկի եւ Ֆրանսայի մէջ:

Երկու ծրագիրներն ալ մէկդի դրուած են, նկատի առնելով դժուարութիւնները եւ մասնաւորապէս հարեւան երկիրներու դժկամակութիւնը:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան ծրագիրը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ: Անգլիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կանխահաս կը գտնեն գրաւման բանակներուն պարպումը:

Պ. Պոնէ, Ուոշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը, նոյնպէս կանխահաս գտնելով պարպումը, յայտարարեց.—Այս միջոցին պարպումի մասին մտածել՝ կը նշանակէ արօրը եզներուն առջեւ դնել. որովհետեւ անհրաժեշտ է նախապէս կարգադրել շատ մը կարեւոր խնդիրներ:

★ Դաշնակից հրամանատարները վաւերացուցին արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը, չորս-հինգ վերապահումներով: Ճամբան բաց է այլեւս, հիմնելու համար Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութիւնը:

Անգլիա վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը

ՊԵՒԻՆԻ ԵՒ ՉԸՐՉԻԼԻ ՃԱՌԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Մայիս 12ին վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը, 6ի դէմ 333 ձայնով: Այս առթիւ կարեւոր ճառեր խօսեցան արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին եւ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ:

Պ. Պեւին իր բացման ճառին մէջ բացատրեց թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը չյաջողեցաւ հաստատուն երաշխիքներ ապահովել խաղաղութեան համար: Յետոյ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով միջազգային կացութեան վրայ, յայտարարեց.

— « Թերեւս ամէնէն անողոք արարքը, որ ցնցեց աշխարհի խիղճը, Չեխոսլովաքիոյ պետական հարուածն էր: Հակառակ ՄԱԿի հաստատման եւ հաշտութեան դաշնագրի կնքումին՝ Իտալիոյ եւ արբանեակ պետութեանց հետ, մեր դիմացը զբտանք արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն համախմբումը, — առաջին դիտաւորեալ քայլը Եւրոպան պառակտելու:

« Երբեք թոյլ չտրուեցաւ որ Յունաստան խաղաղի եւ իր սեփական կեանքը ապրի: Թուրքիան ջլամարտի ենթարկուեցաւ ամիսներով, առանց շունչ առնելու: Գալով Գերմանիոյ, չէինք կրնար մէկ քայլ յառաջ երթալ, ժողովներ կը գումարէինք ապարդիւն: Խ. Միութեան հետեւած քաղաքականութիւնն էր խաղաղութեան մասին խօսիլ եւ իբրեւ պատերազմի հրձիգ ամբաստանել ուրիշները, բայց միեւնոյն ատեն թոյլ չտալ որ որեւէ խնդիր կարգադրուի: Եթէ թոյլ տայինք որ այս կացութիւնը շարունակուէր, Ի ՎԵՐՋՈՅ ՊԱ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՁԱՅՆ

ԽՄԲ.— Վերջերս Շթութկարտի «Ալիք»էն արտատպեր էինք Ս. Նայիրիի յօդուածաշարքը, Աղասի Խանջեանի գործունէութեան, ինչպէս եւ սպանութեան պարագաներու մասին: Իրազեկ մը հետեւեալ նշդումները կը հաղորդէ.—

... Ո՞վ էր Խանջեանը, եւ ի՞նչպէս հրապարակ եկաւ, այդ ծանօթ է ամէն մի Հայաստանցու, մանաւանդ Երեւանցու:

Խանջեանը որպէս ստորերկրեայ բոլշեւիկեան ծանօթ գործիչ, յայտնի եղաւ միայն իր ասպարէզ գալուց յետոյ: Իսկ մինչ այդ թէ նա որտեղ էր եւ ինչո՞վ էր զբաղած՝ ոչ ոք գիտէ ճշմարտօրէն:

Աշոտ Յովհաննիսեանի օրով՝ Հայաստանի բոլշեւիկեան ստորերկրեայ կազմակերպութեան ղեկավարը ինքն էր՝ Ա. Յովհաննիսեանը: Հայկազ Կոստանեանի օրով՝ Կոստանեանը եւ Խանջեանի օրով էլ, ըստ օրինաց, Խանջեանը պէտք է լինէր, ինչպէս ներկայի «տիտանները»:

Բոլշեւիկեան ճշմարտութեան օրինաչափութիւնն է այդ, ուր էլ լինի:

Խանջեանը ասպարէզ իջաւ եւ գործեց այնպիսի մի ժամանակաշրջանում, երբ ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը, որպէս դասակարգային թշնամիներ եւ որպէս բուրժուական հասկացողութիւններ՝ ոչնչացւում ու վերացւում էին: Այդ օրերին եթէ մէկը չգիտէր խաբել, կեղծել, զըրպարտել, դաւել ու հալածել, չէր կարող եւ գործել, մանաւանդ այդ բարձր պաշտօնին վրայ, եւ այդքան երկար ժամանակ:

Նախ ասեմ որ, Աղասի Խանջեանը բոլշեւիկ էր մինչեւ «ուղն ու ծուծը»: Բոլշեւիկ էր ոչ թէ ազգային չափանիշով, այլ միջազգային, դեռ մի քիչ էլ այն կողմ:

Յօդուածագիրն էլ չի ժխտում, որ «Խանջեանը ճարպիկ բոլշեւիկ էր»: Այո, նա որքան ճարպիկ էր, նոյնքան անողոք, մոլեռանդ եւ կատաղի:

Կարելի է ասել, որ Խանջեանը այդ բարձրութեան հասաւ պատահականօրէն: Բախտի բերմամբ մտերիմ դառնալով Կիրովին, անոր պաշտպանութեան տակ թեւածեց աներկիւղ, իսկ Կիրովի սպանութենէն վերջ, Խանջեանի ասողը թեքուեց դէպի մայրամուտ:

Յօդուածագիրը գրում է մի տեղ.—

« Հայկազ Կոստանեանն իր դիրքը զիջելով Ա. Խանջեանին, անշուշտ ընդունելով նրա արժանիքները, ասեց.— «Հայաստանում, մեր Աղասուն պէտք է լայն հրապարակ տալ, ինչպէս երեւում է, նա շատ բան է խոստանում»:

Ո՛վ զառանցանք, բոլշեւիկեան կարգերում Կոստանեանը կամովին իր տեղը զիջում է Խանջեանին, եւ ինքը, երեւի իր ոտքով եւ առանց առաջնորդողի, գնում է բանտ: Երանի՛ հաւատացողներին:

Աղասի Խանջեանն ի՞նչ տուեց հայ ժողովրդին:— Շինարարութիւն: Չեմ ժխտում: Բայց այդ ժողովուրդն այնքան անճա՞ր էր, որ առանց խորհրդային իշխանութեան եւ առանց Խանջեանի պիտի չունենար ոչ մի յառաջադիմութիւն: Ո՞ւր չի կատարուել շինարարութիւն: Հայ ժողովուրդը ստեղծագործող ժողովուրդ է, անապատումն էլ լինի, բուրաստան կը ստեղծէ: Ժողովուրդն է ամէն ինչ անողը, նա իր հայրենի քարին ու հողին խառնում է իր քրտինքը, իր արիւնը, արցունքը եւ կառուցանում է, կառուցանում եւ տառապում:

Մշակոյթի՞ մասին.— Փաստերը անողոք են եւ իրականութիւնը մեր աչքերի առաջ: Յետխորհրդային մշակոյթը միջակութիւնից չի բարձրացել (չեմ խօսիր հին սերունդի ներկայացուցիչների մասին որոնց անհետացումով զգալի ամայութիւն պիտի տիրէ):

Ուրիշ ի՞նչ տուեց Խանջեանը հայ ժողովրդին: Խանջեանի օրով սկսաւ «կուլակութեան վերացումը որպէս դասակարգ», առաջնորդի պատգամը:

Խանջեանի օրով էր, որ հալածեցին տասնեակ հազարաւոր հայ գիւղացիներ, որպէս կուլակ (ունեւոր), բանադրաւեցին անոնց ստացուածքը, տունը, նոյնիսկ հագուստները եւ ամբողջ ընտանիքով աքսորեցին, ով գիտէ ուր:

Ո՞վ կարող է մոռանալ 1929—30 թուականները, երբ աւելի քան 25 հազար, մտքի ու բազուկի մշակներ, Հայաստանից աքսորուեցան հեռաւոր դայգան, որպէս «ժողովրդի թշնամիներ»:

Խանջեանի օրով էր, որ վերջնապէս լուծարքի ենթարկուեց Հայոց եկեղեցին: Կրօնաւորները, առանց բացառութեան աքսորուեցան, իսկ եկեղեցիները վերածուեցան Ակումբների, կոլխոզի պահեստների եւ ախոռների (բացի Էջմիածնից, որ չէզոքացուեց եւ հրամայուեց որ դռները միշտ գոց պահեն, արգիլելով ոեւէ հաւատացեալի մուտքը):

Եւ հիմա, թող հազար առասպել պատմեն, ո՞ր ցնդածը կարող է հաւատալ, որ Հայաստանում եկեղեցիները բաց են հաւատացեալների առջեւ: «Թող նետեն, տեսնենք ով աւելի հեռու կը նետի», կ'ասի Գիւմրեցին, այդ առասպելները լսելով:

Խանջեանն ինքն էր հրամայել, որ Սուրխաթեանի կազմած Հայ Գականութեան », երկու հատորները վերցնեն հրապարակից: Այնուհետեւ այլեւս՝ Բաֆֆի, Ահարոնեան եւ ուրիշ ազգային գրողներ, մուտք չգործեցին դասագրքերում եւ ծրագրերում: Էլ չեմ խօսում Հայոց պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, որոնք վերացուել էին:

Նոյն օրերին էր, որ բռնագրաւեցին (աւելի ճիշդ աւարի տուին) բոլոր եկեղեցիների գոյքերը, սպասներն ու գրքերը: Հաւաքեցին ժողովրդի մօտ եղած հին եւ կրօնական գրքերը, ձեռագրերն ու այլ արժէքները: Խանջեանի օրով էր նաեւ Էջմիածնի գոյքերի «հաշուառում»ը եւ Մատենադարանի բռնագրաւումը:

Այն օրերին, երբ հարեւան հանրապետութիւնների մէջ շատ մը գիւղերում կոլխոզներ չէին կազմակերպուած, Հայաստանը համատարած կոլխոզային երկիր էր դարձել: Երբ նրանց քաղաքներում գոյութիւն ունէին մասնաւոր (անձնական) առեւտուր եւ արդիւնաբերական ձեռնարկներ, Հայաստանի վերջին կօշիկ կարկատողնէր «արտել» էր գրուել:

Լաւ, եթէ այդպէս է, ինչո՞ւ սպաննեցին, պիտի հարցնի ընթերցողը:

Համայնավար միջավայրում եւ մասնաւորապէս ղեկավար շրջանակների մէջ տիրում է այնպիսի գաղտնապահութիւն, որ նրանցից մէկը միւսին երբեք չի վստահում: Ամէն մէկն իր մտերմից է վախենում եւ բոլորը մէկից: Այնպիսի դժոխային սարսափ է տիրում, որ ոչ ոք չի կարող աչքը հեռացնել դիմացինից: Ամենամտերիմ զրոյցն իսկ սղագրւում է գաղտագողի եւ յետոյ մեկնաբանւում, ստուգւում վերից վար:

Ի՞նչ ասեմ, այնպիսի բաներ կան, որ հասարակ մահկանացուն չի կարող երեւակայել: Շատերը կարծում են, որ ամէն ինչ գիտեն: «Այսքան տեսնելուց եւ լսելուց յետոյ էլ չգիտենա՞լ»: ասում են ոմանք: Բայց, թող ներողամիտ լինեն, եթէ ասեմ որ չարաչար սխալւում են: Որովհետեւ այն, ինչ տեսել ու լսել են, դա միայն վերին, եօթներորդ կեղեւն է: Դեռ քանի այդպիսի կեղեւներ պիտի պատռուեն, որքան զարմանազան նորութիւններ պիտի տեսնեն ու լսեն, մինչեւ հասնեն գաղտնիքի բուն կեղեւին, որ անհպելի է ամէն ժամանակ:

Բոլշեւիկների ձեռքով սպաննուած ամէն ոք հակաբոլշեւիկ չէ, նոյնպէս եւ Խանջեանը: Նրանց մօտ դաւն ու զրպարտանքն այնպիսի ահաւոր չափերի են հասած, որ, եթէ ոեւէ մէկը դոյզն կասկածի ենթարկուեց, անմիջապէս հրապարակից վերցնում են: Յետոյ սկսում են յօրինել մեղադրանքներն ու բանադրանքները:

Այնտեղ կարելի է մէկին սպանել, եւ ոչնչացնելուց յետոյ, նրա դատավարութիւնը կատարել, նոյնիսկ խօսեցնել, խոստովանեցնել եւ դատավճիռի տակ ստորագրել տալ ենթակային: Այդ բոլորն անում են գաղտնիքի միւս կեղեւները միշտ գոց պահելու համար:

Խանջեանը անձնասպան չի եղել: Նրա սպանութիւնից յետոյ հազար ու մի տեսակ զրոյցներ էին շրջում թերթերում ու ժողովներում: Չմոռանամ յիշատակել, որ այդ շրջած զրոյցներից ամէնէն ծանրակշիռը «յայտնի Դաշնակցական եւ Դաշնակցութեան տեսաբան» Չօպանեանի մասին էր: Խանջեանին դատապարտում էին նրա համար, որ նա սերտ կապ է պահել Դաշնակցական ղեկավարների հետ: Ասում էին թէ նամակներից մէկը Առաջնորդի ձեռքն է ընկել եւ Խանջեանը լսելով այդ լուրը, գուշակել է գալիքը եւ անձնասպան է եղել: Նման զրոյցների թիւն այնքան շատ էր եւ այնքան գունագեղ:

Չօպանեանը, ի հարկէ, տեսակցել էր Խանջեանի եւ միւս ղեկավար անձերի եւ մի շարք մըտաւորականների հետ, հրաւիրուել նրանց կողմից, խօսել նրանց հետ: Չեմ կասկածում որ այդ պատկառելի ծերունին որեւէ անիմաստ թելադրանք արած լինի: Բայց... Խանջեանից յետոյ բաւական էր որ ոեւէ մէկի մասին իմանային, թէ նա տեսնուել է Չօպանեանի հետ, այլեւս հետեւանքը պարզ էր... Եւ պիտի ասել, ցաւօք սրտի, որ Պ. Չօպանեանի պատճառով, տասնեակ մտաւորականներ քշուեցան դէպի անյայտութիւն: Ես այստեղ միայն իմացայ, որ Պ. Չօպանեանը ոչ մի կապ չունի Դաշնակցութեան հետ: Նոր հասկացայ թէ նրա անունն օգտագործել են, իրենց չար նպատակների իրագործման համար:

Ինչ վերաբերում է Խանջեանի նպատակներին եւ ծրագրերին, չեմ ժխտում, որ նա վերջին շրջանում «դարձի» էր եկել: Միշտ այդպէս է: Ո՛վ դէպի անկում է գնում, նորանոր յենարաններ է փնտռում, չվարանելով, նոյնիսկ, իր «թշնամիներին» ձեռք մեկնել: Այնպէս էլ Խանջեանը:

Նաեւ, չեմ կասկածում, որ նա շատ գործեր կատարում էր իր կամքից անկախ, բայց Առաջնորդից մի դատարկ «բռավօ» ստանալու համար պատրաստ էր ամբողջ ժողովրդին մոխիրի վրայ նստացնելու:

Երեկոյթ ի պատիւ Շ. Նարդունիի

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս (Յառաջ).— Մշակութային Միութեան երրորդ հաւաքոյթը, նուիրուած Շաւարշ Նարդունիին, տեղի ունեցաւ Մայիս 5ի դիշերը, հոծ բազմութեամբ: Կը նախագահէր Պ. Վահան Գույումճեան, որ պարզելով Նարդունիի բազմակողմանի ընդունակութիւնները, յայտարարեց.— « Երբեք մտքէս չէր անցներ թէ, իբրեւ իր ուսուցիչը, 37 տարի վերջ գերագոյն հաճոյքը պիտի ունենամ, նախագահելու հաւաքոյթի մը ուր պէտք է ներկայացնել այսօրուան Նարդունին: Այս առթիւ կարգ մը յուշեր պատմելով, ըսաւ.— « Նարդունին լաւագոյնս ճանչցայ իր աշակերտական շրջանին, Ատափազարի վարժարանին մէջ, երբ օր մը առիթը ներկայացաւ գրաբար նախադասութիւն մը աշխարհաբարի թարգմանելու: Այդ պահուն բոլորին աչքերը ուղղուեցան արտասանած է երկու բառ.-«Քիչ մը աւելի լոյս»: Նարդունիին: Մարդկութեան ամենամեծ դէմքերէն մէկը, Կէօթէ, իր մահուան անկողնին մէջ Ես այ ձեր թարգմանը ըլլալով, կը մաղթեմ որ Նարդունին, բոլորիս աչքի լոյսը, երկար ապրի եւ լուսաւորէ միշտ լոյսին ձգտող մեր հանճարեղ ազգը»:

Տիկին Զապէլ Մօրընոնի երկու մեներգներէն վերջ (հեղինակութիւն Պ.Վ. Սարգսեանի), «Աղջի անաստուած» եւ «Ողբերգ հուրիներու», բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան առաջին բանախօսը, Պ. Յ. Աղաեան, որ պատկերալից մանրավէպով մը յայտարարեց.— «Նարդունին որքան յստակ, եւ սակայնխորքին մէջ աւելի բարդ գրագէտմըն է: Անոր դէմքը իր ամբողջական գրականութեան մէջ կը նմանի ծիածանի եօթը գոյներուն: Բանաստեղծ, բժիշկ, բանասէր, հայագէտ, արձակագիր, պատմաբան եւ հուրէ մտրակով հրապարակագիր — քննդատ»: Յետոյ վերլուծելով անոր գրականութեան գեղեցկութիւնները, աւելցուց.— «Նարդունիի աչքի զարնող գոյներէն մէկն ալ իր մտաւորական ըլլալն է: Մտաւորականը միայն իրաւունք ունի գրագէտ կոչուելու: Եթէ գրագէտ Նարդունին սքեմ ունենար, մեր օրերու Ալիշանն էր: Եթէ դրէր Ֆրանսերէն եւ կամ իր հեղինակութիւնները թարգմանէին Ֆրանսերէնի, կ'ունենայինք հայ Վալէրի մը եւ կամ Տիւհամէլ մը»: Եւ եզրակացուց.— «Սիրելի գրագէտ, քեզ կը մաղթեմ քաջառողջ եւ երկար տարիներ, եւ Հայոց ազգին ալ քիչ մը երախտագիտութիւն, իր մտաւորականներու ողջութեանը»:

« Ես սարէն կուգայի » եւ «Զինչ ու զինչ» նըւագէն վերջ (Լ. Ղեւոնդեան) խօսեցաւ Պ. Բ. Միլտոնեան, որ յիշեց Փարիզեան «Յարդգող»ի շրջանը: «Նարդունին եւ իր սերունդը յաճախ, կ'ունենային այսպիսի երեկոներ, ուր ներկայ կ'ըլլայինք նաեւ մենք: Գիշեր մը ականջալուր եղայ յանդուգն դատումներու՝ հանդէպ մեր նախորդ մեծ գրողներու: Ներկայ էր նաեւ Ա. Ահարոնեան: Չկրցայ զսպել վրդովումս: Այդառթիւ էր որ լսեցի մեծանուն Հայուն վկայութիւնը, մարգարէաշունչ բառերով.— «Լաւն է, ձգէ որ իրենց ուզած անկիւնէն դիտեն հիները, որպէսզի աւելի լաւը ընեն: Այս օտար ափերու վրայ այն ճիգը որ կը թափեն պահելու հայկ. մշակոյթը, արժանի է քաջալերանքի: Իսկ այն տղան Նարդունին, ան մեր տաղանդն է: Խիզախ եւ ինքնավստահ, ան մեր ապագայ մեծ գրագէտն է, գիտցիր այս»: Այս առնչութեամբ բանախօսը իր երախտագիտութեան եւ յարգանքի տուրքը տալով անցնող սերունդին, եզրակացուց.— « Անոնք աշխատեցան, տքնեցան որպէսզի հայ ժողովուրդի բուրվառը անկրակ եւ ածուխ ոչ մնայ: Սիրելի Նարդունի, ձեր պարտքն է խունկ լեցնել որ այդ կանթեղին բուրումնաւէտ ծուխը տարածուի հայ երկնակամարին վրայ, որպէսզի միշտ երգուի մեր «Առաւօտ լուսոյ»ն:

Իր կարգին խօսեցաւ նաեւ Տօքթ. Յ. Փափազեան, բայց չըսաւ այն ինչ որ կը սպասէինք: Որպէս Նարդունիի հայրենակիցը եւ մօտէն զինք ճանչցող՝ գոհացաւ մեզի ծանօթացնել Նարդունիի գիւղը, լաւագոյնս ճանչնայու համար զինքը:

Երրորդ բանախօսը, Պ. Տիգրան Փիրանեան, գրաւոր ճառով մը ներկայացուց Նարդունիի մէջ

Ով ծանօթ է բոլշեւիկների աճպարարութիւններին, չի կարող կասկածի չենթարկել Խանջեանի փառաշուք յուղարկաւորութիւնը: Այդ բոլորը աչքկապուկի համար էին: Իրականում, Խանջեանի դագաղը կայարանից, յատուկ կառքով փոխադրուել է Կենտկոմի շէնքը, այնտեղից էլ, ուշ երեկոյեան, գերեզմաննոց եւ թաղուել, նախօրօք փորուած փոսում ու ծածկուել շաղախով:

Առայժմ այսքան: Թող ոչ ոքի թիւրիմացութիւն չպատճառի Ս. Նայիրիի գրութիւնը.— Աղասի Խանջեանը մոլեռանդ բոլշեւիկ էր, եւ բոլշեւիկ էլ մեռաւ: Նա ազգային հերոս կոչուելու արժանիքը չունի:

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

մարդը: Ծանրանալով Նարդունիի գրականութեան, զանազան սեռերու վրայ վեր հանեց անկախ, պարկեշտ եւ տաղանդաւոր Հայը, եւ վերջացուց մաղթելով կարողութիւն և առողջութիւն:

Հիւր մը, Օր. Զէյթունցեան ի պատիւ Նարդունիի երգեց երկու հայկական երգեր: Պ. Ղեւոնդեանի «Ղայթարման» եւ «Կռունկ»ը նուագէն վերջ, Պ. Փոլատեան յանուն Մշակութային Միութեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ իբրեւ նախագահ, բանախօս կամ գեղարուեստական բաժնին մասնակցող իրենց աջակցութիւնն ընծայեցին, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի հասարակութեան: Մենք ալ մեր կարգին մեր շնորհակալութեան խօսքը ունինք Մշակութային Միութեան որ իր այս յաջորդական երեկոներով իրական վայելք մը տուաւ մեզի, մասնաւորապէս իրենց պատասխանատու եւ ժրաջան ղեկավարին, Պ. Փօլատեանի որ նուիրուած է այս գործին, տքնաջան աշխատութեամբ, նիւթական եւ բարոյական զոհողութեամբ:

Հինգ վայրկեան դադարէ մը վերջ խօսեցաւ Պ. Կ. Փօլատեան: Ծանրանալով Նարդունիի լեզուին վրայ, ցոյց տուաւ հայ լեզուին կրած բարեփոխութիւնները 1850 թուականէն մինչեւ այսօր: Կարդաց նմոյշներ այդ մէկ դարուգրականութեան զանազան շրջաններէն, Վենետիկեան լեզուն (1850), Պոլսոյ լեզուն (1875) եւ 1900ին: Վերջապէս մեր մեծ սերունդին լեզուն, որ կ'ընդմիջուի 1915ի եղերական թուականով: Նարդունիի սերունդը «այդ լեզուն իր ծոցին մէջ առաւ ու արտասահման փախցուց: Ոչ միայն պահեց, այլեւ աւելի ճոխացուց, աւելի կոկեց ու գեղեցկացուց: Այսօր մեր արեւմտահայերէնը կատարեալ գործիք մըն է, կարող ամէն մտածում արտայայտելու: Երգէ, Նարդունի, երգէ այդ լեզուով, ինչ որ կ'ուզես ան երգէ: Երգէ պտուղները, երգէ գիւղդ, երգէ մանաւանդ ցեղիդ հոգին: Երկուքն ալ, թէ այդ հոգին եւ թէ այդ լեզուն գեղեցիկ են, հրաշափառ: Եթէ կ'ուզես հաւաքէ խումբ մը, եւ միասին երգեցէք, որովհետեւ պատարագը աւելի գեղեցիկ է, երբ քառաձայն է: Բայց եթէ կը խորհիս որ այդ տղաքը պիտի խանգարեն քու երգդ, ձգէ զանոնք եւ քաշուէ սենեակդ, առանձին երգէ, բաւ է որ երգը երգուի: Եթէ կը խորհիս թէ պիտի խանգարեն քեզ այդ տղաքը, առ փողոցէն քարեր ու քշէ անոնց խումբը: Բայց գիտցիր թէ ես որ յիտինն եմ այդ խումբին մէջ, վերջէն եկողը, պիտի ըլլամ նաեւ վերջին փախչողը»:

Վերջին խօսողն էր Նարդունի, որ բեմ եկաւ բուռն ծափերու մէջ:

— «Ըսելիքներ շատ ունիմ, բայց կ'ուզէի գրաւոր ընել ըստ իմ սովորութեան: Դժբախտաբար ներկայիս ի վիճակի չեմ գրաւոր աշխատանք կատարելու: Մեր յարգելի բանախօսները շատ գովեցին զիս, գիտէի որ այստեղ պիտի փառաբանուիմ, բայց չէի կրնար արգիլել: Ժողովուրդին իրաւունքն է գովել իր մշակները, բայց ինծի համար դժուար է: Մարդիկ կան որ կը սիրեն, բայց ես ոչ: Երկու բանէ աւելի շատ կը խորշիմ. — Պարսաւ եւ գովասանքը միեւնոյն չափով, թէեւ առաջինը կ'առնականացնէ մարդը»:

Այսպէս պատկերալից բացատրութիւններով Նարդունի գրեթէ մէկ ժամ տեւող իր բանախօսութեամբ ներկայացուց տէսակէտները, նախ իր գրականութեան մասին եւ հայ գրագէտի դերին, ազգային - հանրային մարզին մէջ: «Պէտք է գրագէտը պաշտպանէ իր ժողովուրդի հոգին, երբ զայն կը տեսնէ վտանգուած: Ասոր համար ես հրապարակ կ'իջնեմ միշտ: Ես չեմ սիրեր կռիւը, բայց երբ կռիւ կ'ըլլայ կ'ուզեմ լաւ կռուիլ: Ինծի կ'ըսեն թէ միայն գրականութիւն պէտք է ընեմ: Այո, պէտք է երգել հայ գիւղը, երգել, դեղձն ու կեռասը, վարունգը երգել—բայց երբեմն ալ այդ վարունգը զարնել գլուխներուն անոնց որ չեն ուզեր խօսք հասկնալ: Ես համերաշխութեան մասին չեմ մտածեր ալ, գոնէ իրարու հանդուրժելու առաքինութիւնը ունենանք: Ես կը հանդուրժեմ եւ օգտակար կը գտնեմ որ հայ համայնավարներ ըլլան, բայց անոնք ալ պէտք է հանդուրժեն Դաշնակցականներու գոյութեան: Անոնք Հայաստանի մէջ, մենք արտասահմանի մէջ: Թող պաշտպանեն Հայաստանը որ ուրիշներ տուին, Դաշնակցականները, իսկ մեզի հետ թող համաձայն գտնուին թէ գաղութները միմիայն Դաշնակցութիւնը կրնայ կազմակերպել եւ պաշտպանել: Թող վերցնեն մեր լեզուին մէջ վերջերս ստեղծուած երկու բառեր, «Հակահայաստանեան» եւ «Հայաստանասէր»: Հակահայաստանեան Հայ չկայ, նոյնիսկ համայնավարներուն մէջ: Մենք չենք հանդուրժեր որ Դաշնակցականը կոչեն «թուրք», «մատնիչ» եւն.:

Երեկոյթը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Վասպուրականի ոգին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, պատրաստուած է մեծ շուքով տօնելու 1915ի Հերսամարտի 34րդ տարեդարձը, յաւերժացնելու համար յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան այդ օրերուն, արհամարհելով մահը, յանուն ժողովուրդի փրկութեան:

Ապրիլի եւ Մայիսի այս օրերուն՝ Հերոսամարտի ոգին ըմբռնող իւրաքանչիւր Վասպուրականցի պէտք է յիշէ իր մաղապուրծ ազատումը եւ մեզմէ յաւիտենապէս հեռացած ընկերներու պայքարը: Պէտք է գոնէ տարին մի անգամ իր յարգանքը մատուցանէ անոնց որ գերմարդկային ճիգերով անհաւասար կռիւ մղեցին, յանուն իրենց դարաւոր իրաւունքներուն: Անոնք հաւատացին յաղթանակին եւ յաղթեցին: Պատիւ անոնց: Կ'արժէ յիշել դրուագ մը այդ օրերէն, երբ Վասպուրականցին կառչած իր զէնքին՝ թէ կը կռուէր եւ թէ կ'երգէր.—

Հասիր Անդրանիկ, քո հոգուն մատաղ
Դեռ չէ յանձնուեր քաջ Վասպուրական:

Այսօր ամէն Վանեցի, աշխարհի որ կողմն ալ գտնուի, իր կեանքը կը պարտի այդ Հերոսամարտի յաղթանակին: Անոր շնորհիւն էր որ չքշուեցան Տէր Զօրի անապատները, եւ այսօր որոշ բարեկեցիկ դիրքեր ստեղծած են ամէն տեղ, բայց այսօր չեն ուզեր պաղունց մը խունկ ծխել նրանց յիշատակին: Անոնք որ կ'ուրանան Հերոսամարտը, խուսափելով իրենց պարտականութենէն, սեւցուցած եւ ծախած են իրենց հոգին...

Հաւատաւոր Վասպուրականցին, ցորչափ չէ կրցած իրագործել իր նպատակները, ցորչափ չէ յաջողած իր չքնաղՎարագայ լերան լանջին կանգնեցնել արձանը Խրիմեան Հայրիկի, եւ անոնց շուքին տակ պանթէոնը ծանօթ եւ անծանօթ հերոսներուն, պիտի պահանջէ, պիտի տօնէ, պիտի երգէ գովքը իր երկրին, որ 34 տարիէ ի վեր կը մընայ ամայի ու աւերակ:

Յարգանք ու պատիւ հայ ժողովրդի դատին համար ինկած բոլոր հերոսներուն:

Ս. ԱԻՏՈՅԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Աւելի քան 800.000 հոգի այցելած են Լիոնի տօնավաճառը, որ փակուեցաւ Մայիս 2ին: Ցուցադրողներու թիւը կ'անցնէր բոլոր նախընթաց տարիներու համրանքը, իր հիմնարկութենէն ի վեր (1916):

Մասնակցողները մեծ ճիգեր թափած էին, լաւագոյն ցուցադրութիւնը կազմակերպելու համար: Գնորդներ եկած էին ամբողջ Ֆրանսայի, Ֆրանսական Միութեան երկիրներէն եւ 60տարբեր ազգերէ:

Գործառնութիւնները հետզհետէ բազմապատկուեցան մինչեւ տօնավաճառին փակումը, գերազանցելով ցուցադրողներուն յոյսերը: Ամէնէն աւելի գոհ մնացին այն տուները որոնք նորութիւններ եւ ընտիր ապրանքներ ցուցադրած էին:

Տօնավաճառին սքանչելի ամբողջութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց օտար գնորդներուն վրայ, վստահութիւն ներշնչելով բոլորին՝ Ֆրանսայի տնտեսական վերելքի մասին:

Տօնավաճառին փակումէն առաջ, ցուցադրողները մեծ մասով նորոգած էին իրենց մասնակցութիւնը՝ 1950ի համար: Նկատի առնելով ներկայ բանակցութիւնները Եւրոպայի մաքսային գործակցութեան մասին, անշուշտ շատ կարեւոր պիտի ըլլայ օտարներու մասնակցութիւնը՝ յառաջիկայ տարուան տօնավաճառին:

Յառաջիկայ Սեպտ. 24էն Հոկտ. 9 տեղի պիտի ունենայ գիւղ. բնակութեան եւ հողագործութեան կարգուսարքի միջազգային ցուցահանդէսը, Լիոնի տօնավաճառին գետնին վրայ: Այս ցուցահանդէսն ալ մեծ յաջողութիւն կը խոստանայ:

Տ.

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական բանակին հրամանատարութիւնը կոչ մը հրատարակեց, հրաւիրելով Շանկայի 6 միլիոն բնակիչները որ պատրաստուին զոհելու իրենց կեանքը եւ ստացուածքը, ի պաշտպանութիւն քաղաքին: Կարմիրները մեծ յարձակողականի մը ձեռնարկած են, գրաւելու համար Շանկայը եւ Հանքէուն:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ Մեծ Միւֆթին եւ արաբ երեւելիները հրապարակային ցոյց մը սարքեցին, անկախութիւն պահանջելով Լիբիոյ համար: Ամէնքն ալ զայրացած էին, իմանալով որ համաձայնութիւն գոյացած է Ազգաժողովին մէջ, Իտալիոյ խնամակալութեան յանձնելու համար Տրիպոլիսը: Բողոքի հեռագիր մը ուղղուեցաւ Ազգաժողովին: Այս առթիւ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Անգլիոյ եւ Իտալիոյ դէմ: Անգլ. զօրքը հարկադրուեցաւ միջամտել:

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Սեպուհը յայտնեց, որ իրազեկ ենք այն հսկայպայքարին, որ Սովետները այժմ մղում են. խորապէս գիտակ ենք, որ իրենք էլ զինուորի սուր կարիք ունեն: Մեր խնդրածը շատ պարզ է: Մենք տեղեկացել ենք արժանահաւատ ու վստահելի ճամբորդներից, որ Կուրսկի եւ Վորոնէժի շրջանում կան հազարաւոր հայ զինուորներ, որոնք, վստահ ենք, պիտի քաջաբար ու աւելի արդիւնաւէտ կերպով կռուէին Բագուի մէջ, ուր իրենց դէմ ճակատողը մեր դարաւոր թշնամին էր: Եթէ հրամանատարը միջոցներ ստեղծէ մեզանից մէկին այդ շրջանները գնալ, հաւաքելու համար հայ զինուորներին, մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինի ընդհանուր դատին: Եւ կամ հրամանատարը հրահանգէ այնտեղի իշխանութիւններին, որ զինուորները ուղարկուին Ցարիցին, այստեղից Բագու մեկնելու համար: Մերոնքնախամեծար էին համարում, որ մեզնից մէկը անպատճառ Կուրսկ ու Վորոնէժ գնայ, որ շփման մէջ մտնի հայ զինուորների հետ, պարզէ նրանց կացութիւնը եւ հրահրէ նրանց հայրենասիրական եռանդը: Տուն վերադառնալու կարօտը խարանում էր յոգնատանջ զինուորի հոգին. զզուել ու պարտասել էր նա անընդհատ կռուից: Երկիւղ էինք կրում, որ Ռուսերէն չէր կարող վստահել այդ կենսական աշխատանքը: Սեպուհը ցաւ յայտնեց, որ հնարաւորութիւն չի տրւում իրենց Մոսկուա գնալու, Լենինի հետ տեսակցելու համար: Խնդրին գործնական ծալքերը լուսաբանելու համար Վորոշիլովի մի քանի հարցումներից յետոյ, յանկարծ հրամանատարը շատ ծանր եւ հատիկ բառերով հարց տուեց.

—Դուք՝ Դաշնակցութիւնը, Սովետների հե՞տ էք:

Սեպուհի համար անակնկալ էր: Բագուի մէջ արդէն գործակցում ենք բոլշեւիկների, Շահումեան հետ: Հարցումին էութիւնը Սեպուհի միտքին չհասաւ: Տեսայ, որ Մուրատը ձեռքով նշան արաւ ընկեր Արզումանեանին, որ ինք պիտի պատասխանէ հրամանատարին: Մինչ այդ խոհուն, անխօս ու հլու ունկնդիր Մուրատը, յանկարծ խոր քունից զարթնողի պէս, ցնցեց բաշերը ու կրկէս նետուեց: Մօտաւորապէս տասնեւհինգ վայրկեան մի ճառ ասաց Դաշնակցութեան եւ ընկերվարութեան մասին, փաստելու համար որ Դաշնակցութեան բովանդակ գործունէութիւնը եղել է կռիւ՝ յանուն ընկերվարական սկզբունքների: Չեմ յիշում իր բոլոր խօսքերը, բայց յիշում եմ վճիտ կերպով մէկ բան, որ ասաց առանձին շեշտով եւ հաստատ համոզումի թոնով: Հայ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ պրոլետար է. պրոլետարէն ալ աւելի վատ:

—Աղքատ, զրկուած, շղթայուած, հալածուած, կոտորուած եւ ջախջախուած: Ընկեր հրամանատար, ռուս պրոլետարը յեղափոխուեց դժգոհ իր վիճակից. մենք՝ Հայերս երջանիկ կը լինէինք եթէ ռուս պրելետարին գէթ ազատութիւնն ունենայինք: Դուք զէնք էք վերցրել ազատութեան եւ հաւասարութեան համար, մենք որ ընկերվարական ենք մեր ուղնուծուծով, այլեւս տարակոյս կարո՞ղ է լինել, որ մենք ձեզ հետ ենք: Մուրատի խօսքերը յստակ ու անսեթեւեթ էին. բացատրութիւնները ճիշդ ու մեկին, իսկ տրամաբանութիւնը իր ճկունութեամբ եւ հետեւողականութեամբ ինձ ապշեցրեց: Նկատեցի որոշ կերպով, որ Վորոշիլով հմայուած էր Մուրատի անձնաւորութիւնով: Սեպուհը անպատում գոհունակութեան ժպիտը դէմքին, ուշադրութեամբ դիտում էր Վորոշիլովի վրայ թողած խոր տպաւորութիւնը: Ճառը աւարտած էր, սակայն Վորոշիլովը դեռ շարունակում էր դիտել Մուրատը, նրա շարժուձեւերը:

Թերեւս մտածում էր, սա ինչ մարդ էր, որ թէեւ դպրոց չէ տեսել, սակայն խորք ունէր, անսպառ եռանդ ու մանաւանդ անկեղծ նուիրում իր ժողովուրդի հանդէպ: Հակառակ որ իրան ներկայանալիս հաղորդել էինք, թէ ո՞րն է Մուրատը, այնուամենայնիւ նորէն հարց տուեց, որ խօսողը ո՞ր մէկն էր, Մուրա՞տը թէ Սեպուհը:

Վորոշիլով ցաւ յայտնեց, որ ինք վճռական որոշում տալ չէր կարող: Մի քանի օրից Ցարիցին պիտի այցելէ Ազգերի գործակատարը՝ Ստալինը, որի առջեւ պիտի դնէ հարցը եւ խոստացաւ, որ ջանք պիտի չխնայէ, որ մեր խնդիրքը նպաստաւոր լուծում ստանայ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(2)

ՏԵՐԱԶՄԻ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԷՐ ԱՆՎՐԷՊ, որովհետեւ պիտի գար վայրկեան մը երբ աշխարհի մնացեալ մասը ուժգնօրէն պիտի հակազդէր այս խաղերուն»:

Բացատրելէ վերջ թէ «խիստ վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծուած էր», Պ. Պեւին պատմեց, թէ ինչպէս յղացան Ատլանտեանի դաշինքին գաղափարը: Եւ շեշտեց անոր պաշտպանողական հանգամանքը: «Կը մեղադրեն թէ դաշինքը յարձակողական է եւ պատերազմի պիտի առաջնորդէ: Կը պատասխանենք թէ Ատլանտեանի դաշինքին բացակայութիւնը չարգիլեց 1914ի եւ 1939ի պատերազմները: Եթէ այդպիսի դաշինք մը ունենայինք եւ նախայարձակ պետութեան մը հաւանականութիւնը, կրնայինք խուսափիլ այդ պատերազմներէն»:

Եզրակացնելով, նախարարը յայտարարեց թէ դաշինքը չի հակասեր ոչ Ազգաժողովի ուխտին, ոչ ալ անգլեւխորհրդային դաշնագրին:

Պ. Զըրչիլ ջերմապէս գնահատեց Պ. Պեւինի «խոհեմ եւ իմաստուն քաղաքականութիւնը», եւ ըսաւ թէ «կրցանք ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնել շնորհիւ այն իրողութեան որ Մ. Նահանգներու ձեռքին մէջ կը գտնուի հիւլէական ռումբը»: Ինքն ալ շեշտեց դաշինքին զուտ պաշտպանողական հանգամանքը, մեղադրանքներ ուղղեց Խ. Միութեան դէմ, յետոյ պահանջեց բրիտանական դեսպան մը ղրկել Մատրիտ եւն.: Եւ աւելցուց.

— «Խ. Միութեան զինեալ ուժերը երեք չորս անգամ աւելի են քան այն ուժերը որ կրնան իրենց դէմ զրկուիլ ցամաքի վրայ: Ասկէ զատ, անոնք հինգերորդ զօրաթեւեր ունին շատ մը երկիրներու մէջ որոնք պատեհ ժամուն կը սպասեն, դաւեր սարքելու համար»:

★ Նախագահ Թրումըն տեղեկագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կ'ըսէ թէ ՄԱԿը յուսախաբութեան մատնեց Մ. Նահանգները, բայց իրենք որոշած են շարունակել իրենց աջակցութիւնը: Եւ կը բացատրէ թէ այդ յուսախաբութեան հետեւանքով էր որ ստիպուեցան Ատլանտեանի դաշինքը կնքել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ Մայիս 12ին ընդունուելով Ազգաժողովին մէջ, իբրեւ 59րդ անդամ, իր դրօշը — Դաւիթի աստղը — պարզեց հանդիսաւորապէս: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ իր արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարրէթ, Իսրայէլի գործակցութիւնը խոստանալով աշխարհի խաղաղութեան համար եւ ջերմագին կոչ մը ուղղելով անմիջական դրացիներուն՝ արաբական պետութեանց, ինչպէս եւ Միջին Արեւելքի միւս ազգերուն: Անդամակցութեան թեր քուէարկած էին 37 ազգեր, դէմ՝ 12 (Աֆղանիստան, Պիրմանիա, Եգիպտոս, Եթովպիա, Հնդկաստան, Իրաք, Լիբանան, Փաքիստան, Արաբիա, Սուրիա, Եէմէն): Ձեռնպահ մընացին ինը ազգեր,— Մեծն Բրիտանիա, Պելժիա, Պրազիլիա, Տանըմարքա, Թուրքիա, Յունաստան եւայլն: Ֆրանսա թեր քուէարկեց:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ զգալապէս աւելցած է վերջին շաբաթներու ընթացքին: Նպաստընկալ բանուորներու թիւը 35,150ի բարձրացած էր: Գործ չեն գտած 127.000 բանուորներ: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ կօշիկի չեխական մեծ հաստատութիւնը, Փիլօ, փակած է Փարիզի եւ Պոռտոյի գործարանները, ճամբելով 700 բանուորներ, իսկ Անտռէի հաստատութեան բանուորները շաբաթը միայն 17 ժամ կ'աշխատին:

ԲԱՆՈՒՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին, վախ կայ որ գործադուլ յայտարարեն մեթրոյի, կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ...
Փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԵԴԻՊՈՍ

ŒDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական տռամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին:

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռտի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 12ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆի:

Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Ատոմեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:

Կը պարէ փոքրիկն Հրայր Թորոսեան:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ Գրիգորի որդին Լուսեղէնը կը փնտռէ իր որդին Մկրտիչը, որ 1941 Օգոստ. 15ին կարմիր բանակի զինուոր էրեղած: Կ'ենթադրուի որ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Յառաջ»ի միջոցով Լուսեղէն Բարունակեանի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը իր ակումբին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.45ին: Նիւթը՝ «Ներկայ Հայաստանը»: Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ.Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլիեւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:— Կարգադիր Յանձնախումբ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ՔԱՐԼՈՍ ՔԱՆԹԻԻ (Կարպիս Քանթարճեանի) եւ իր աշակերտներուն սպանիական պարերու երեկոն, Յունիս 10ին, Salle d'Iénaի մէջ:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին: Դիմել.— Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16):

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ
ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
ԼԻՈՆ, 20 RUE VILLEROY

Պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի յաճախորդներուն թէ 1938ի ճոխութեամբ, մատչելի գիներով ապրանքներու այլազան մթերք մը տրամադրելի է իր վաճառատան մէջ՝

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՆՈՒԷՐՆԵՐ,
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴԻ

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի եւ խնջոյքներու համար մասնաւոր գին, Ալժերիական նուրբ «ՔՈՒՍՔՈՒՍ», քաշկավալ, ճերմակ պուլղուր, առաջնակարգ ձիթապտուղ, հելվա, լոքում, պամիա, ապուխտ, երշիկ, չոր եւ պահածոյ բանջարեղէններ, համեմներ:

Քորսիկայի ճերմակ պանիր, թահին, սումախ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ

ապսպրանքներ կ'ընդունուին: Ունինք արեւելեան ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ, «տիւպէկ»ի սուրճ, թրք. ՍՈՒՐՃ, ԱՂՕՐԻՔ եւ ՍՐՃԱՄԱՆ:

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 15 MAI 1949 Կիրակի 15 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5847 - Նոր շրջան թիւ 1258 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԱՐ Է ԿՏՐՈՒԱԾ ՃԱՄԲԱՆ

Բծախնդիր աշխատակցի մը յօդուածաշարքը՝ լեզուական հարցի մասին, կը մղէ մեզ կարգ մը խորհրդածութեանց:

Նախ՝ ջերմապէս գնահատելի է երեւոյթը, — հետաքրքրուիլ, պրպտել, վրիպումներէ խուսափելու եւ լեզուին մաքրութիւնը, ներդաշնակութիւնը ապահովելու համար:

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ՝ չափազանց տարածուած, համաճարակի մը վերածուած է արեւելեան անտիրութիւնը,— «Ասանկ ալ կ՚ըլլայ, անանկ ալ»:

Կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նետել արտասահմանի մամուլին վրայ՝ ըմբռնելու համար սպառնացող վտանգը:

Հրատարակիչները, մեծ մասով, թերթ չէ որ կը խմբագրեն, այլ պարզապէս կը թխեն, «կը լեցընեն»:

Խմբագիրներ, յօդուածագիրներ կը մրցին իրարու հետ, անճանաչելի թանապուրի մը վերածելու համար լեզուն: Ոչ միայն լրագրականը, այլեւ հասարակ աշխարհաբարը:

Տակաւին լուրեր, զեկուցումներ, տեսութիւններ կը խմբագրուին թրքական շարադրութեամբ, մանուածապատ հիւսուածքով:

Յետոյ կան օտար ազդեցութիւնները, — Ֆրանսական, պալքանեան, ամերիկեան:

Մանաւանդ այս վերջինը իրական աւերներ կը գործէ ամերիկահայ մամուլին մէջ, ուր ծանօթ եւ անծանօթ գրիչներ անգլերէն կը մտածեն եւ հայերէն կը թխեն:

Եթէ բան - գործ ընէինք նմոյշներ հաւաքել, իրական սարսուռ մը պիտի համակէր ձեզ, ի տես գործուած աւերին: Տեսակ մը բարբարոսական արշաւանք, որ ամէն բանէ առաջ հետեւանք է տգիտութեան, ծուլութեան, անհոգութեան:

Ո՛չ մէկ մտահոգութիւն՝ քննելու կտրուած ճամբան է բա՛ն մը սորվելու: Կամ իրենց թխածոյ, սնամէջ գիտելիքներէն բան մը մոռնալու:

Եւ այս՝ գիտնալով հանդերձ որ, ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, մամուլը ամէնէն անմիջական, տիրական դերը կը կատարէ, լեզու մը ազնուացնելու, զարգացնելու, կամ անտէր բանջարանոցի մը վերածելու համար:

Ֆրանսացի կամ անգլիացի հասարակ մահկանացուն — անցորդը կամ «փողոցի մարդը» — տարրական պարտականութիւն կը սեպէ գոնէ ուղիղ գրել: Յարգել լեզուի մը հիմնական կանոնները:

Մեր մէջ բազմամեայ եւ բազմահմո՛ւտ խմբագիրներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ կան, որոնք փողկապ մը կապելու չափ ալ հոգ չեն տանիր իրենց շարադրութեան:

Գիտենք որ անօգուտ են այս դիտողութիւնները, մեր ամենագէտներուն համար: Բայց, թող անգամ մը եւս արձանագրած ըլլանք: Եթէ իրենք թմրած, բթացած են, այդ չի նշանակեր թէ անտիրութիւնը պէտք է շարունակուի:

Անդրադառնալով մեր աշխատակցին դիտողութեանց, կ՚ուզէինք ուշադրութեան յանձնել հիմնական պարագայ մը:

Աւելի քան քառասուն տարի անցած է այն օրէն ի վեր որ արդի աշխարհաբարը քայլ մը եւս կը նետէր, շնորհիւ Զ. եւ Հ. Ասատուրի, Յովհ. Գազանճեանի եւ ուրիշներու յօրինած քերականութեանց:

Ահագին ճամբայ, լեռ ու ձոր կտրած ենք, այդ շրջանէն մինչեւ այսօր: Ոչ միայն Պոլսոյ, այլեւ արտասահմանի մէջ:

Մասնաւորապէս վերջին 25—30 տարիներու ընթացքին արդի աշխարհաբարը մաղուած, մըշակուած, հասած է նրբութեան, ճոխութեան աստիճանի մը որ երազ կը համարուէր այդ օրերուն:

Եթէ քերականագէտները ողջ ըլլային, ամէնէն առաջ իրենք պիտի հրճուէին: Միեւնոյն ատեն պիտի սրբագրէին իրենց վրիպումներն ու պակասները:

Ինչ որ ունինք այսօր, իբրեւ հասուն եւ հոսուն լեզու, չի կրնար չափուիլ այն օրերու քերականութիւններով:

Այս պարագան ճշդելէ վերջ, փորձենք վերլուծել միւս դիտողութիւնները:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԳՕՏԻ ՄԸ

Գաւառէն եւ արուարձաններէն վերջ, ահա Փարիզի մասնաճիւղն ալ կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը, այսօր, Կիրակի: Անշուշտ նոյն խանդավառութեամբ:

Յաջորդ կիրակի ալ տեղի կ՚ունենայ Միութեան Շրջ. վարչութեան տարեկան ձեռնարկը:

Մասնաւոր տարփողանքի չի կարօտիր Կապոյտ Խաչը, իր այդ ձեռնարկներուն առթիւ:

Շատոնց խոր արմատ ձգած եւ լայն ցանց մը կազմած գաղութին մէջ, ան տարուէ տարի կ՚ընդարձակէ իր գործունէութիւնը:

Վկայ՝ իր պարբերական տեղեկագիրները, լի՝ այնքան պերճախօս փաստերով եւ թուանշաններով:

Մարդասիրական ծառայութեան հետ զուգընթաց, Կապոյտ Խաչը ստանձնած է հիմնական պարտականութիւն մը, — աջակցիլ նոր սերունդին փրկութեան:

Պիտի ուզէի որ հետզհետէ աւելի ծաւալուն եւ հաստատուն հիմերու վրայ դրուէր այս վերջինը:

Կապոյտ Խաչը, ինչպէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը փրկութեան գօտիներ են, այս ճակատին վրայ:

Օրինակ, ինչո՞ւ Փարիզի մէջ ալ Կապոյտ Խաչը պիտի չունենար իր սանուհիները — կամ արծուիկներ — ինչպէս ունին գաւառի շատ մը մասնաճիւղերը:

Ո՛րքան հրաչուի, տաքարիւն աղջիկներ կան որոնք մղիչ ուժի մը կը սպասեն, հանրային ծառայութեան նուիրուելու համար:

Մասնաւոր դասընթացք մը՝ անոնց համար, պիտի լրացնէր Նոր Սերունդին աշխատանքը, այս ճակատին վրայ:

Ձեռք ձեռքի՝ կայծ մը, թեւ մը աւելի փրկելու համար:

ՎԱՀԷ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ՓԱՐԻԶ հեռաւորութիւնը 21 վայրկեան 27 երկվայրկեանէն կտրեց անգլիացի օդաչու մը, Ուէյտ: — (Ժամը 1089 քիլոմեթր): Երէկ օդանաւային մրցումներ կատարուեցան Օրլիի մէջ, միջազգային ցուցահանդէսին փակման առթիւ:

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ մեծ յաջողութիւն շահեցան պահպանողականները, 832 աթոռներ գրաւելով: Աշխատաւորականները կորսնցուցին 800 աթոռ: Միայն Լոնտոնի մէջ պահպանողականները շահած են 232աթոռ:

ՌԱԶՄԻԿԻ ՏՈՄՍ (Carte de Combattant) պիտի ստանան միայն այն գերիները որ կրնան ապացուցանել թէ իրապէս մասնակցած են պատերազմական գործողութեանց:

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆԸ (Շառլօ) Մ. Նահանգներէն արտաքսելու առաջարկ մը եղած է, համայնավարական ամբաստանութեամբ:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն հրաժարած երեսփոխան մը, Պ. Փրօ, ի պատասխան Թորէզի նամակին ճառ մը խօսելով, ամբաստանեց իր նահանգին (Սօմ) վարիչ ընկերները թէ մեծ զեղծումներ գործած եւ մասնաւորապէս իրենց միջեւ բաժնած են վեց միլիոն Ֆրանք: (Քոնպա):

ՍԱԿԱՐԱՆ (ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329 (362), նափոլէոն 4270, սթերլին 4910, զուից. ոսկի 4040, տոլար (20) 19.920, ձոյլ ոսկի 592 հազար Ֆրանք:

ԼԻԲԱՆԱՆ բաժնուած է «Ֆրանքի շրջանակէն», իր դրամը կապելով սթերլինի հետ, ինչպէս կը հաղորդէ Անգլիոյ պետական դրամատունը:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետը, Քասթէլլօ, ճառ մը խօսելով հարիւր հազար քաղաքացիներու առջեւ, ուժգնօրէն բողոքեց անգլիական այն օրէնքին դէմ որ բրիտանական իշխանութեան կ՚ենթարկէ հիւսիսային Իրլանտան: Այս առթիւ բուռն լեզու մը գործածեց, ինչպէս ըրած էր խորհրդարանին մէջ, ըսելով թէ շարժման մէջ պիտի դնեն Իրլանտայի ժողովուրդը — «եւ իրլանտական կայսրութիւնը ի սփիւռս աշխարհի — դարմանելու համար այս անիրաւութիւնը: Մենք այս գործը գլուխ կրնանք հանել առանց գնդակ մը արձակելու եւ համաձայն Ն. Սրբութիւն պապին բաղձանքներուն»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պատմութեան Ակադեմիային անդամներուն դէմ ալ մաքրագործումի ձեռնարկուած է, միեւնոյն ամբաստանութեամբ,— «Աշխարհաքաղաքացիական ձգտումներ»:

Գերմանիան պիտի չպարպուի

Վերջին լուրերու համաձայն, մէկդի դրուած է ամերիկեան այն ծրագիրը որ կը թելադրէր Պրէմէն, Համպուրկ, Շթէթին (Լեհաստան) եւ Սթրազպուրկ (Ֆրանսա) քաշել գրաւման բանակները:

Այս լուրը կը հաստատէ նաեւ Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Պ. Ճէսըփ, որ Փարիզ հասաւ ուրբաթ օր, մասնակցելու համար Զորսերու ժողովին (23 Մայիս):

Ամերիկեան պատուիրակը խոստովանելով հանդերձ թէ պարպումի ծրագիրը քննուած է արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ, յայտարարեց թէ ի վերջոյ մէկդի դրած են զայն, իբրեւ անգործադրելի:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ բարենշան կը համարուի այս որոշումը, միացեալ ճակատ կազմելու տեսակէտով, քանի որ ծրագիրը մեծ դժգոհութիւն պատճառած էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ: Երկու կառավարութիւններն ալ անպատեհ կը գտնէին այդպիսի ծրագրի մը գործադրութիւնը, որ պիտի ծառայէր — կ՚ըսեն — Խ. Միութեան շահերուն:

★ Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, որուն պաշտօնը կը դադրի այսօր իսկ, ճառ մը խօսելով Պերլինի մէջ, յայտարարեց.

— Դեռ շատ երկար ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ մեր զօրքերը քաշենք Գերմանիայէն: Պոնի մէջ մշակուած նոր սահմանադրութիւնը կ՚ապահովէ ժողովրդավար կառավարութեան մը կազմութիւնը: Ամէն պատճառ ունինք յուսալու թէ ժողովրդավար տարրերը պիտի յաղթեն ոչ միայն համայնավարներուն, այլեւ համատիրական եւ ազգայնական թաքուն հոսանքներուն»:

Զօրավարը այս առթիւ ալ ըսաւ թէ ամերիկեան քաղաքականութեան նպատակն եղած է ապահովել Գերմանիոյ միութիւնը:

Պատրաստութիւններ Զորսերու ժողովին համար

Տոքթ. Ճէսըփի հետ Փարիզ հասած են ուրիշ ամերիկեան մասնագէտներ, նախապէս խորհրդակցելու համար Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն հետ: Այդ պատուիրակներէն մէկն է Զարլզ Պոհլըն, խորհրդական Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան եւմասնագէտ ռուսական գործերու: Հազիւ Փարիզ հասած, երկուքը միասին խօսակցութիւն մը ունեցան Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Պ. Ռ. Շումանի հետ: Շաբաթ օր ուրիշ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան գերմանական բաժնի վարիչին եւ Ազգաժողովի Ֆրանսական գլխաւոր պատուիրակին հետ:

Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է հարթել բոլոր տարակարծութիւնները, որպէսզի արեւմտեան երեք պետութիւնները միացեալ ճակատով ներկայանան Մայիս 23ի ժողովին մէջ: Յառաջիկայ շաբթու Փարիզ կը սպասուի նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, նոր խորհրդակցութիւններ կատարելու համար:

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ երեք պետութեանց քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ մասին՝ գէշ - աղէկ ներդաշնակուած էր մէկ ամիս առաջ, Ուոշինկթընի մէջ: Այդ առթիւ էր որ երեքն ալ համաձայնեցան, պետութիւն մը հաստատելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Փարիզի խորհրդակցութեանց նպատակն է ճշդել իրենց դիրքը՝ Խ. Միութեան այս կամ այն առաջարկին հանդէպ: Օրինակ, ի՞նչ պիտի պատասխանեն, եթէ Խ. Միութիւնը առաջարկէ պարպել Գերմանիան:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ 11 նախագահ - նախարարները (առժամեայ վարչապետներ) լուծելով փոխանցման շրջանի համար հաստատուած առժամեայ կառավարութիւնը, նոր պետութեան ստեղծումը պիտի յայտարարեն Մայիս 23ին — ճիշդ այն օրը երբ կը գումարուի Զորսերու Խորհուրդը: Այնուհետեւ պիտի կազմուի առաջին կառավարութիւնը:

★ Անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները անմիջապէս հերքեցին այն լուրը թէ արեւմտեան պետութիւնները չեն վերցուցած առեւտրական սեղմումները՝ Պերլինի մէջ: Այս առթիւ կը յայտարարեն թէ Պերլին - Փարիզ կառախումբն ալ վերահաստատուած է:

Պայքարը կը շարունակուի Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանի թերթերուն միջեւ: Ուրբաթ օր բրիտանական թաղամասին ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 11 ցրուիչներ որոնք խորհրդային թերթեր կը ծախէին, բայց հարցաքննելէ վերջ արձակեց: Անգլիական եւ ամերիկեան թերթերու հրատարակիչները կը պահանջեն որ խորհրդային իշխանութիւնները ջնջեն լրագիրներու վաճառման վրայ հաստատուած մենաշնորհը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԿՈՒԺ ԿՈՏՐՈՂՆԵՐԸ

Ա. Ջամալեանը սրամիտ բեմախօս էր, ինչպէս եւ ճարտար հրապարակագիր: Քաջազնունիին պատասխանելիս, նա հետեւեալ սպանիչ պատմութիւնն է յառաջ բերում՝ հեգնելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետի հակասութիւնները:

«Դատարանի առաջ կանգնած են երկու գեղջկուհիներ: Պարոն դատաւոր, ասում է նրանցից մէկը, այս իմ հարեւանուհին վերցրել է իմ կուժը ջուր բերելու համար եւ կոտրած վերադարձրել ինձ: Խնդրում եմ՝ առնէք նրանից կուժի գինը եւ ինձ տուէք:

— Ի՞նչ կ՚ասէք այս մասին, դառնում է դատաւորը միւս գեղջկուհուն:

— Պարոն դատաւոր, պատասխանում է մեղադրեալը, առաջինը. ես այդ կնոջից ոչ մի կուժ չեմ վերցրել. երկրորդը՝ երբ ես նրան վերադարձրի իր կուժը, նա ոչ մի կոտրած տեղ չունէր, եւ երրորդ՝ երբ անցեալ օր նրանից կուժը վերցրի, նա արդէն ճաթած էր»:

Հիմա՝ մեր հակառակորդները: Մեզանից կուժ չեն առել. նրանց կարծիքով՝ արդէն մենք կուժ էլ չունէինք, որ առնէին: Երկրորդ՝ երբ կուժը առին, արդէն ճաթած էր: Եւ, վերջապէս, երբ վերադարձրին, կուժը նոփ - նոր էր, ոչ մէկ տեղ կոտրած չէր:

Զգիտեմ՝ դատաւորը ինչ վճիռ է արձակել երկու գեղջկուհիների վէճի մասին, բայց հաստատ գիտեմ, որ պատմութիւնը ծաղրելի պիտի դարձնէ մեր հակառակորդ «գեղջկուհիներին», որոնք ծիծաղելիօրէն խճճուած են իրենց անհաշիւ հակասութիւնների մէջ:

Պատմութիւնը ասում է, եւ իրենք էլ, երբ դեռ հաւատը չէին փոխած, հաստատում էին, որ Հայաստանի Հանրապետութիւն անունով անկախ պետութիւն մը կարժամանակին, որազատընտրութեամբ խորհրդարան ունէր, սեփական կառավարութիւն ունէր, որ դաշնագիրներ էր ստորագրում, դեսպաններ էր ընդունում եւ ուղարկում օտար պետութիւնների մօտ, սեփական դրօշ եւ իշխանութիւն ունէր եւ որի անցագիրներով այսօրուայ կուժ կոտրողները ազատօրէն ճամբորդում էին երկրէ երկիր: Հիմա, եթէ մեր հակառակորդներին լսես, այդ բոլորը հէքեաթ է. բնաւ գոյութիւն չի ունեցել անկախ Հայաստան, որի դրօշակի առաջ իրենք էլ ծնրադրում էին:

Պատմութիւնը ասում է, եւ բոլշեւիկ պատմաբաններն էլ հաստատում են փաստերով ու վաւերագրելով, թէ Հայաստանի անկախութիւնը խորտակուեցաւ ոչ թէ ներքին տկարութեան հետեւանքով, այլ արտաքին, Թուրք-բոլշեւիկեան միացեալ ուժի ճնշման տակ: Եւ այսօրուայ կուժ կոտրողները, ժամանակին, իրենք եւս պայքարել են այդ ուժի դէմ, անէծք ու նզովք են թափել բոլշեւիկների գլխին, ճառեր են խօսել, յօդուածներ գրել, թռուցիկներ հրատարակել, որոնք սեւով ճերմակիվրայ գրուած այսօր էլ կան: Բայց հիմա դուրս է գալիս, որ բոլշեւիկները անմեղ գառնուկներ էին. նրանց միակ ցանկութիւնը եղել է փրկել Հայաստանը կործանումից, ազատել հայ ժողովրդին Դաշնակցութեան «արկածախնդրութիւնից»:

Անհերքելի փաստեր վկայում են, որ բոլշեւիկները եկան Հայաստան եւ կործանեցին Հայոց եկեղեցին. վարդապետ ու եպիսկոպոս գնդակահարեցին, հոգեւորականութիւնը զրկեցին քաղաքացիական իրաւունքից, վանք ու եկեղեցի ակումբների եւ պահեստների վերածեցին, Էջմիածնից խլեցին ինչ որ ունէր, խղճի ազատութիւնը կապտեցին, կրօնը յայտարարեցին թոյն եւ անաստուածութիւնն ու պայքարը կրօնի դէմ հռչակեցին պետական քաղաքականութիւն: Այսօրուայ կուժ կոտրողները, ժամանակին, իրենք էին, որ մեզանից աւելի դատապարտում էին եկեղեցու դէմ յարուցուած հալածանքները: Այժմ դուրս է գալիս, որ ոչինչ չէ պատահել, եւ Հայոց եկեղեցին բոլշեւիկեան կարգերի տակ այնքան ազատ ու բարգաւաճ է, որքան երբեք չէ եղած պատմութեան ընթացքին:

Բոլշեւիզմը իշխանութեան գլուխ գալով, առաջին օրից, ձեռք մեկնեց Թուրք ոճրագործներին: Ինվէրը հիւրընկալուեց հայանուն կոմիսար Կարախանի մօտ: Իթթիհատական ջարդարար պետերը ապաստան գտան խորհրդային աշխարհում, եւ գործունէութեան ազատութիւն, դրամ ու ամէն տեսակ աջակցութիւն ստացան շարունակելու համար իրենց սեւ գործը: Բոլշեւիկների քաջալերանքով ու դրամով թրքական զօրամասեր կազմուեցան, որոնք յետոյ ուղղուեցան Հայերի դէմ: Բլշեւիկեան ռազմամթերքով, ոսկիով եւ անմիջական գործակցութեամբ Թուրքերը պատերազմի ելան Հայաստանի դէմ: Ու այնուհետեւ, 25 տարի անընդհատ, խորհրդային իշխանութիւնը կեցաւ Թուրքերի թիկունքում, պաշտպանեց եւ օգնեց նրանց: Իսկ այդ միջոցին, Դաշնակցական մարտիկները վրէժ էին լուծում արիւնարբու Թալէաթներից, Ճէմալ փաշաներից ու Պէհաէտտին Շաքիրներից՝ փռելով ջարդարարների դիակները մայրաքաղաքների փողոցներում, եւ Դաշնակցութիւնը շարունակում էր պահանջատէր մնալ ու պայքարել Թուրքիայի դէմ յանուն հայկական իրաւունքների:

Այսօր կուժ կոտրողները, առանց կարմրելու, ասում են, որ բելշեւիկներն են Հայկական Դատի անկեղծ պաշտպանը, իսկ Դաշնակցականները ... գործակցում են Թուրք ջարդարարներին: Եւ ասում են առանց ամօթի, առանց խղճի տարրական խայթի:

Կեանքի որ կողմը ուզում էք դարձէք — նոյնն է: Մեր հակառակորդները այրում են բոլոր այն սրբութիւնները, որոնց երէկ պաշտում էին, եւ պաշտում են բոլոր այն բաները, որ երէկ պիղծ եւ անարգ էին համարում: Եւ գոնէ խելք եւ իմաստութիւն ունենային իրենց հաւատափոխութիւնը վայելուչ ձեւով ներկայացնելու: Թէ չէ՝ ճիշդ գեղջկուհու պէս — կուժը չեմ առել: Երբ առի, արդէն իսկ ճեղքուած էր: Երբ վերադարձրի, կոտրած չէր:

Պարոններ, կուժը առե՞լ էք, թէ չէք առել: Եթէ առիք, ճեղքուա՞ծ էր: Երբ վերադարձրիք, կոտրած չէ՞ր:

Բոլշեւիզմը, որպէս վարդապետութիւն եւ որպէս քաղաքականութիւն, չէ՞ք մերժել. չէ՞ք պայքարել նրա դէմ:

Բոլշեւիզմը, իր թրքասիրութեամբ աղէտ չէ՞ք համարել Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի գլխին: Զարիք չէ՞ք համարել բոլշեւիզմը ընդհանրապէս:

Չէ՞ք ողբացել Հայոց եկեղեցու կործանումը բոլշեւիկների ձեռքով:

Ծունկի չէ՞ք իջել Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշակի առջեւ, որ այժմ համարում էք «մգլոտած»:

Դաշնակցականներից աւելի կատաղի հակառակորդ չէ՞ք եղել բոլշեւիզմի՝ Դաշնակցական ընկերվարութիւնն եւս դասելով բոլշեւիզմի կարգը:

Կարծիք փոխելը մարդկային է. քի՞չ հաւատափոխներ եղած են եւ կան՝ Պօղոս առաքեալից սկսած մինչեւ մեր օրերի բոլշեւիկացած տիրացուները: Պարկեշտ հաւատափոխը դատապարտելի չէ. համոզումի խնդիր է: Բայց եղկելի են այն արարածները, որոնք դաւուլ - զուռնայով են հաւատը փոխում՝ ջանալով աղմուկով ծածկել իրենց երէկուայ դաւանանքը եւ ճգնելով ցոյց տալ, թէ միշտ նոր հաւատն են ունեցել: Եւ ուրիշներին ամբաստանելով այն մեղքերի համար, որոնց մէջ իրենք խրուած են եղել մինչեւ մազերի ծայրը՝ հաւատափոխութիւնից առաջ: Կուժը կոտրել են եւ հազար տեսակ լարախաղացութեամբ, կատուի պէս ուզում են ծածկել իլենց աղտոտութիւնը եւ ազատուել պատասխանատուութիւնից պատմութիւն - դատաւորի առջեւ:

Կոտրե՞լ էք կուժը թէ չէք կոտրել — քաջութիւնն ունեցէք խոստովանելու:

Ս. ՍԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՏԻՐԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ «Ադշամ» թերթին խմբագիրներէն Էնիս Թահսին Թիլ իր լրագրական յուշերէն մէկը նուիրած է բազմահմուտ հրապարակագիր Տիրան Քէլէկեանի, որ չարաչար սպանուեցաւ 1915ին, Պոլսոյ մտաւորականներուն հետ: (Թուրք խմբագիրը բառ չի գրեր այս մասին).—

1908ին, Սահմանադրութեան հռչակումէն քիչ վերջ, «Սապահ» թերթը սկսած էր հրատարակել Տ. Ք. ստորագրութեամբ յօդուածներ: Այդ լուրջ գրութիւններուն մէջ կը յիշատակուէին մօտաւոր անցեալի վերաբերեալ դէպքեր: Տ. Ք. չէր խառնուեր այն ատենի շատ բուռն վիճաբանութեանց, եւ կացութիւնը կը վերլուծէր չէզոք անձի մը պէս: Ասոր համար էր որ չափաւոր ու չէզոք մարդիկ շահագրգռութեամբ կը հետեւէին «Սապահ»ի մէջ հրատարակուած այդ գրութիւններուն:

Սակայն, ո՞վ էր այդ ծանրագլուխ Տ. Ք.ն: Ամէն մարդ կը հետաքրքրուէր: Ոմանք կ՚ըսէին թէ Տավուտ Քեամիլն էր ան, ուրիշներ՝ Տավէր Քէնան: Բայց այդ անունները մինչեւ այն ատեն չէին լսուած:

Ի վերջոյ, այդ բանը պարզուեցաւ, երբ օրին մէկը «Սապահ» յայտարարեց թէ Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի թերթին քաղաքական խմբագիրն էր: Ամէնուն հետաքրքրութիւնը գոհացում գտաւ: Տ. Ք. Տիրան Քէլէկեանն էր: Բայց ո՞վ էր այդ մարդը, որուն անունը մինչեւ այն ատեն չէրլսուած: Այդ յօդուածները ի յայտ կը բերէին թէ քաղաքական պատմութիւնը շատ լաւ գիտէր ան: Սակայն ո՞ւր ուսած էր այդ մարդը, ե՞րբ սկսած էր լրագրութեամբ զբաղիլ: Երիտասա՞րդ էր թէ ծեր:

Ոչ ոք կրնար ուղիղ պատասխան մը տալ այդ հարցումներուն: Իմացանք որ Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի բնիկ Կեսարացի էր, միջին տարիքով: Ապտիւլ Համիտի օրով, լրագրութեան մէջ մուտք գործած էր: Բայց այն ատեն տիրող ճնշումին պատճառաւ երկրէն խոյս տալով նախ Եգիպտոս, յետոյ Ֆրանսա գացած եւ լրագրութեամբ զբաղած էր...:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտին ճանչցայ Սահմանադրութեան հռչակումէն երկու տարի վերջ, երբ սկսայ աշխատիլ «Սապահ»ի մէջ: Երկայն մօրուք ու ներս քաշուած աչքեր ունէր: Ծնունդ Պապան կամ Թիպէթի Լաման յիշեցնող դէմք մըն էր: Իբր նոր ընկեր մը՝ անոր ներկայացուեցայ: Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի մեծ բարեկրթութեամբ խօսեցաւ ինծի հետ: Զիս խրախուսեց սա խօսքով. — «Դուք երիտասարդ էք. ապագան ձերն է»:

Միեւնոյն թերթին մէջ աշխատելով հանդերձ, Տիրան էֆէնտին շատ քիչ կը տեսնէինք, որովհետեւ ան կ՚աշխատէր վերի յարկը, սենեակի մը մէջ: Կէսօրէն ետքը տպարան կուգար, իր սենեակը կ՚երթար ուղղակի, ու գիրքերը բանալով կը սկսէր կարդալ զանոնք: Ընդհանրապէս, քաղաքական պատմութեան վերաբերեալ երկասիրութիւններ կը կարդար: Շատ կը շահագրգռուէր Թիէրի ճառերով: Քանիցս կը կարդար զանոնք:

Տիրան էֆէնտի, ընթերցումէն յոգնած, Պապը Ալի կ՚երթար եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներու կ՚այցելէր: Երբեմն խմբագիրներու սենեակը կը մտնէր ու իր հին ընկերներէն Ահմէտ Բասիմ եւ Մահմուտ Սատըգ պէյերու հետ կատակներ կ՚ընէր: Երբեմն ալ, այն օրը հասած փարիզեան թերթերը կ՚առնէր, աչքէ անցնելու, համար զանոնք: Օր մը, թերթերը անոր տուած ատեն բանիք թէ «Փըթի Ժուրնալ»ի մէջ կարեւոր խմբագրական մը կար: Անոր հարցուցինք թէ յօդուածագիրը կը ճանչնա՞ր: Սա պատասխանը տուաւ մեզի.

— Յօդուածին տակ գրուած ստորագրութիւնը կեղծանուն է: Ամէն օր, տարբեր անձեր զանազան խնդիրներու մասին յօդուածներ կը գրեն, ու միեւնոյն ստորագրութիւնը կը դնեն անոնց տակ: Մէկ յօդուածի համար 100 Ֆրանք (Ֆրանսական հինգ ոսկի) կը վճարուի: Քանի մը յօդուածներ ալ ես գրեցի այդ ստորագրութեամբ, եւ 100 Ֆրանքի վարձքը ստացայ:

Հինգ ոսկին այն ատենի համար շատ դրամ էր: Նախանձով կը դիտէինք այդքան մեծ վարձատրութիւն ստացած խմբագիրը:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի իր յոգնութեան ժամերուն կը զուարճանար պարսիկ թէյարանի մը 9—10 տարու աշկերտով: Շատ խելացի եւ սիրուն տղայ մըն էր: Տիրան էֆէնտի մեծ հաճոյք կը զգար իրեն թէյ բերող այդ փոքր աշկերտին հետ խօսելէ: Հարցումներ կ՚ընէր, եւ անոր տուած պատասխանները քրքիջներով կը դիմաւորէր: Տիրան էֆէնտի «Ադա» կոչուած այդ աշկերտը կը խրախուսէր, որպէս զի գրել կարդալը առաջ տանի: Այսօր այդ աշակերտը Պապը Ալիի պոզոտային վրայ թէյարան մը կը բանեցնէ, ու մազերը ճերմկած են: Տիրան էֆէնտիի գլխաւոր բարեկամն էր այն ատեն:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի տարօրինակ սովորութիւն մը ունէր: Մութը կոխելէն ու լամբարները վառուելէ առաջ, չէր կրնար գրելու սկսիլ: Ասոր համար էր որ ընթերցումներ կ՚ընէր, այցելութիւններ կուտար: Իրիկուն ըլլալէ վերջ գործի կը սկսէր: Յօդուած գրելու իր ձեւն ալ տարօրինակ էր: Իր առջեւ կը գտնուէին թուղթ, գրիչ, մելան, չիշ մը խէժ եւ մկրատ մը: Չհաւնած տողերը կը կտրէր կը նետէր: Նախապէս գրածները կը փակցնէր առջեւը գտնուող թուղթին վրայ: Մէկ թուղթը լեցուելուն պէս, ուրիշ թուղթ մը կ՚առնէր, եւ գրուածթուղթը խէժով կը փակցնէր այն թուղթին, որուն վրայ պիտի շարունակէր իր գրութիւնը: Ասոր համար էր որ Տիրանէֆէնտիին յօդուածները բազմաթիւ էջերէ չէին բաղկանար: Մէկ էջ միայն կը գրաւէր ան: Սակայն, այդ էջին երկայնութիւնը (բառերը խոշոր գրուած ըլլալուն) մէկուկէս մեթրի կը հասնէր երբեմն: Խմբագրական քարտուղարը եւ գրաշարները էջին երկայնութիւնը չափելով կըհաշուէին թէ որքանտեղ պիտի գրաւէր ան:

Տիրան էֆէնտիին ոճը քիչ մը ծանր, սակայն բացատրութեան եղանակը կանոնաւոր էր: Հակառակ ասոր, ամէն իրիկուն իր յօդուածը կարդացնել կուտար Հասան Պէարէտտին էֆէնտիի: Ինք ալ անոր գլխուն վրայ կեցած, կարծիքը կը հարցնէր:

Տիրան էֆէնտիին հետ յաճախ շփման մէջ կը գտնուէինք Ընդհանուր Պատերազմին սկիզբը: Այն ատեն թերթերը զինուորական խմբագիր չունէին, բայց սովորութիւն եղած էր զինուորական կացութեան մասին ամփոփում մը ընել: Տիրան էֆէնտի մեծ քարտէս մը ունէր իր առջեւ: Հասած վերջին լուրերուն համաձայն, ճակատ մը կը գծէր քարտէսին վրայ, ու զինուորական կացութիւնը կը

բացատրէր ընթերցողներուն: Այդ ճակատը գծելու համար ալ, մեզ կանչելով կը հարցնէր հեռադրական գործակալութեանց վերջին լուրերը, ու Մուհարրէմ Ֆէյզիի միջոցաւ կը հասկնար գերման թերթերուն խորհրդածութիւնները:

Երբեմն Տիրան էֆէնտի մեզ կանչել կուտար, ու մենք վերի սենեակը կ'ելլէինք: Ներս մտնելուս պէս, կը հարցնէր.

— Խեր ըլլայ, ի՞նչ կայ:

— Դուք կանչեր էք:

— Ես ...: Կ'երեւի թէ բան մը պիտի հարցնէի: Բայց հարցնելիքս մոռցայ: Ներեցէք, ձեզ անհանգիստ ըրի:

Ատեն անցնելէ վերջ, իր ընելիք հարցումը կը յիշէր ան: Այս անգամ մեզ կանչել չէր տար, ինք վար կ'իջնէր ու բացատրութիւն կը ստանար:

Տիրան էֆէնտի լաւ լրագրող էր: Միայն խմբագրական չէ որ կը գրէր: Ամէն տեղ մուտ կը գործէր եւ լուրեր կը հաւաքէր: «Քաղաքական կարեւոր լուրեր» խորագրին տակ կը հրատարակուէին անոնք: Օրը քանի մը անգամ Պապը Ալի կ'երթար եւ իրիկուններն ալ շփում կ'ունենար օտար շրջանակներու հետ:

Լուրերու գլխաւոր կեդրոնն էր Թօքաթլեան պանդոկը: Հոն կը հաւաքուէին օտար թղթակիցները: Տիրան էֆէնտի անոնց հետ տեսակցելով լուրեր կ'առնէր: Պէյօղլուի քաղաքական շրջանակներու խորհրդածութեանց համաձայն կը հրատարակէր զանոնք:

Տիրան էֆէնտի երբեմն նախարարներու հետ ալ տեսակցութիւններ կ'ունենար ու այսպէս ուժ կուտար թերթին տեղեկատուութեան բաժնին: Լրագրողի մը մասին իր մտածումները սապէսբացատրած էր այն ատեն հրատարակուող թերթի մը մէջ.

— «Լրագրող մը պէտք չէ կոյրզկուրայն գործիք ըլլայ ժողովուրդին հակումներուն, սակայն այդ հակումները նկատի չառնել պարզապէս անմտութիւն է»:

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

ԿԱԽԱՂԱՆԱՓԱՅՏ ԾԱԽԵԼՈՎ ...

Հոգիդ հրեշտակներու հետ խառնուի, ո՛վ մեծըդ Գոլոմպոս, որ Ամերիկա մը տուիր մարդկութեան, ուր միլիոնաւորներ հաց եւ հարստութիւն դիզեցին եւ մոռցան քու անունովդ մկրտել այդ երկիրը:

Գոնէ արձանդ կոթողէին Նիւ Եորքի հրապարակներէն մէկուն վրայ:

Ապերախտնե՛ր...

Եթէ Ամերիկան գոյութիւն չունենար:

Ո՞ւր պիտի ապաստանէր, ներգաղթի մաղէն դուրս մնացած հայութիւնը:

Ուրկէ՞ փեսացու պիտի ճարէին, ամուսնութեան քաւարանին մէջ սպասող մեր նազենիմ հայուհիները ...

Հապա՞ մեր նորապսակ վարդապետներն ու եպիսկոպոսները... Սալմաթոմրուքի, Ալթըմէր-մէրի կամ Գուզկունճուքի եկեղեցին՝ քարոզիչի մը դերին մէջ պիտի մնային՝ ամսական 5 — 10 ոսկիով, տարին վեց ամիս միայն վճարուելուպայմանով...

Ուիլեըմ Սարոյեանն ալ, Մշոյ մէջ, հանգուցեալ Օհան Կարոյին պէս, այծի-ոչխարի հովիւ պիտի դառնար, կամ եթէ աղուոր ձայն ունի, Ս. Կարապետի վանքին տիրացու պիտի ըլլար:

Զաւէն Սիւրմէեան, պիտի չամուսնալուծուէր հայ լեզուէն եւ «Լոյս զուարթ»էն վերջ՝ «Առաւօտ լուսոյ» մըն ալ պիտի հրատարակէր, հայ մամուլէն «Ստացանք»ով մը վարձատրուելու գինով:

Ուրկէ՞ պիտի բուսնէին տարօրինակութիւնները: Ո՞վ պիտի զարմացնէր մեզ եթէ չկենար Ամերիկա մը ...

Հապա Մուսոլինիի կախաղանի փայտերը ի՞նչ պիտի ըլլային, եթէ Ամերիկացի մը գնած չըլլար զանոնք, ինչպէս գրեցին թերթերը:

Անշուշտ որ գնորդ ամերիկացին փաշիստ մը չէ: Այդ տունկը արմատ չի բռներ ամերիկեան նըկարագրին մէջ: Ան՝ հաշիւով մը գնած է զանոնք: Իբրեւ պիզնէս...

Վաղը, Իտալացիները, այդ փայտերը կրնան վերագնել շատ սուղ վճարելով: Աղուոր գումար մը շահեցնելով մեր գործնական Ամերիկացիին:

Կարծեմ, Կէօրինկի կախաղանի չուանն ալ գնած էին: Լաւ չեմ յիշեր: Շահատու գործ մըն ալ այն: Հիթլէր, իր երկրին շահը մտածող մը եթէ ըլլար, չուան մըն ալ ինք անցընել կուտար վիզէն: Ապագային գերման վհուկներ, այդ չուանին կըտորները կը գործածէին, իբրեւ հակազդող հմայեկ մը, նացիականութեան դէմ...

Այս ճիւղին վրայ, մեծաքանակ ու շահաւոր գործ կարելի է ընել, Օսմաններու երկրին՝ Թուրքիոյ մէջ:

Ո՞վ գիտէ, հոն, որքան կախաղանի փայտ եւ չուան մէկ կողմ նետուած են, 1915ի ապրանք:

Թուրքերը, եթէ ուզեն օգտագործել զանոնք, կրնան մեծ շահ մը ապահովել, Ամերիկացիներէն ստացած իրենց փոխառութիւնը վճարելով կախաղանափայտերով, խեղդաչուանով եւ չարչարանքի զարմանազան գործիքներով:

Հայոց լքեալ գոյքերը մարսելէն ետքը, անոնց մահագործիքներն ալ կրնան օգտագործել՝ նոր եկամուտ մը ապահովելով ...

Այս կերպով կրկնապէս կը շահին: Թէ պարտքէ կ'ազատին, թէ իրենց քաղաքակրթութիւնը կը ծանօթացնեն Ամերիկացիներուն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«Ցեղին ձայնը»

Խորագիրս՝ գիրքի մը անունն է: Ամերիկաբնակ (Նիւ Եորք) երիտասարդ գրագէտի մը՝ Արամ Հայկազի առաջին գիրքը՝ լոյս տեսած «Հայրենիք»ի տպարանէն, այս տարուան սկիզբը:

Ես, պարզ գրասէր մը՝ ուզեցի քանի մը խօսք ընել, ծանօթացնելու համար գիրքը:

Ընկեր Արամ Հայկազ «Հայրենիք» ամսագիրին կ'աշխատակցի տարիներէ ի վեր: Քիչ անգամ կը տեսնենք իր թեւերուն տարածումը ամերիկահայ գրական հանդէսներէն դուրս: «Հայրենիք»էն զատ կ'աշխատակցի նաեւ Բենիամին Նուրիկեանի (Նիւ Եորք) եռամսեայ «Նոր Գիր» սիրուն հանդէսին:

Ապրիլեան սերունդի այս տաղանդաւոր անդամը, որ ահա շուրջ քսանը հինգ տարիներէ ի վեր գրիչ կը շարժէ, կը մնայ գրեթէ անծանօթ մեր գաղութին մէջ:

Վերջերս իր «Կաղանդի գիշերը» երեւցաւ Նոր Սերունդի «Հայաստան»ին մէջ, իսկ ուրիշ կտոր մը, «Տիոնիկը», հրատարակուեցաւ Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարին տասնը-մէկերորդ հատորին մէջ:

Ասոնց վրայ աւելցնենք նաեւ մեր գաղութին «Հայրենիք» ամսագիր կարդացողներու փոքր թիւը: Մնացեալ հոծ ընթերցասէրները անծանօթ են Արամ Հայկազի համով հոտով եւ տաղանդով մշակուած գրականութեան, որ կրնայ քանի մը ստուար հատորներ կազմել:

Պիտի ուզէի որ ընկեր Արամ Հայկազ այսուհետեւ իր թեւերը լայն բանար, տարածէր Ֆրանսայէն մինչեւ Մօտաւոր Արեւելք:

Մեր սիրելի հեղինակը իր առաջին գիրքը կնքած է «Ցեղին Ձայնը» անունով: Սակայն, ով որ հետեւած էր իր գրականութեան, սկիզբէն մինչեւ այսօր, անշուշտ նշմարած պիտի ըլլայ, որ իր բոլոր երկերուն մէջէն կը լսուի «Ցեղին ձայնը»...

Արամ Հայկազ, հայրենասէր գրագէտ մըն է եւ, ուր որ ալ գտնուի, «Քիւրտիստանի լեռներէն» մինչեւ եօթներորդ երկինքը..., նոյնիսկ չինական յարկերուն տակ, ցեղին ձայնն է որ կը թրթռայ: Հայրենիքին պատկերն է որ կը գծուիր բոլոր պատմուածքներուն մէջը, խորունկը:

Արամ Հայկազ տասնրհինգամեայ պատանի մըն էր երբ իր ծննդավայրին (Շ. Գարահիսար) քաջարի զաւակները 1915ին բերդը քաշուեցան, ու քսան օր մաքառեցան աներեւակայելի հերոսութեամբ մը, առաջնորդութեամբ երկու անմահ հայրենակիցներու — փորձառու հին յեղափոխական եւ հայդուկ Ղուկաս Աղբօր եւ երիտասարդ մտաւորական ու յեղափոխական Վահան Հիւսիսեանի:

Արամ Հայկազն ալ հոն՝ Բերդին մէջն էր այդ քսան օրուան գոյամարտին ընթացքին, ու իբրեւ ականատես վկայ, տարիներ առաջ նկարագրեց զայն Հայրենիք ամսագրին մէջ: Այս գործը, առանձին հատորով մըն ալ լոյս տեսաւ անգլիերէն «Արծուեբոյնի Անկումը» անունով:

Բերդէն ողջ՝ վար իջնող խլեակներուն մէջն էր... Ու անոնց հետ ալ տարագրութեան ճամբան բռնեց, ու մնաց հինգ տարի ...:

Գրած է հատոր մըն ալ տարագրութեան շուրջ, «Մեր Խաչը», նոյնպէս հրատարակուած «Հայրենիք»ին մէջ, մաս մաս:

Դժբախտաբար, այս երկու աշխատութիւններն ալ, Հերոսամարտին հայերէնն ու «Մեր Խաչը» — մինչեւ այսօր մնացած են «Հայրենիք»ի բազմաթիւ թիւերուն մէջ, ինչպէս իր քանի մը տասնեակ պատմուածքները:

Այս հարեւանցի տեղեկութիւններէն շատ աւելին կ'արժէր երիտասարդ հեղինակը: Այդ «աւելին» կը մնայ ուրիշներուն: Ես չեմ համարձակիր աւելի յառաջ երթալ:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մինչեւ այս տեսակցութիւնը մենք բոլորս ընկճուած էինք ու յուսահատ: Չէինք հաւատում, որ ահեղ ճակատամարտների մէջ մահուան եւ կեանքի հարցն էր դրուած Սովետների համար, իշխանութիւնները կարող էին մեզ որեւէ կերպով բաւարարել: Դուրս ելանք Վորոշիլովի մօտից յոյսի թեւերով, խանդավառ ու գոհունակ: Սա մի անակնկալ յաջողութիւն էր: Վորոշիլովի խոստումը մեծագոյն երաշխիքն էր մեր լաւատեսութեան: Նրա համբաւը տարածուել էր ամենուր, իբրեւ ճարտար ռազմավար, եւ համակրանքի մի տաք մթնոլորտ ստեղծուած իր շուրջ: Ենթադրում էինք, որ նա պաշտպան պիտի կանգնի մեր առաջարկին Ստալինի մօտ, մանաւանդ խոստացաւ նաեւ, որ առիթ պիտի ընծայէ մեզ Ստալինի հետ անձնապէս տեսնուելու:

Շէնքից դուրս գալիս Մուրատի ձեռքը բռնեցի ու հիացումով ասացի.— «Մուրատ ջան, գիտէի որ պերճաբան ճառախօս ես, բայց արի տես, որ հռչակաւոր էլ ընկերվարական ես եղել: Իմ աղբէր, մինչեւ հիմա այս չնորհքը ինչո՞ւ թագցրել էիր մեզնից: Սա ի՞նչ ճառ էր, տնաշէն: Ժոռէսը խալթ է կերել քովդ»: Մուրատ պատասխան չտըւաւ: Խորասուզուել էր մտատանջ խոհերի խորքում Հանեց լայնածաւալ թաշկինակը ու աչքերի անկիւններն էր սրբում: Մուրատը արցունքի խողովակների խցում ունէր: Արտասուքը յաճախ լճանում էր աչքերի մէջ եւ տեսողութեան արգելք լինում, մանաւանդ երբ յւզուած էր եւ կամ մտախոհ էր: Սեպուհը մի քանի զուարթ ակնարկութիւններ արաւ. նրան էլ չպատասխանեց: Ապա խոր հառաչով ասաւ. «Ահ, լոյս իջնի գերեզմանիդ, Երուանդ ջան»: Մի պահ կարծեցի, որ ինձ ձեռ է առնում: «Այ անաստուած, ասացի, ի՞նչ է մեղքս, որ այսքան կանուխ ինձ թաղում ես»: Սեպուհը սակայն քակեց հանգոյցը: Երուանդը՝ յեղափոխական անունն էր հանգուցեալ Եղիշէ Թոփճեանի: Մեր երիտասարդ, ամէնէն տաղանդաւոր հրապարակագիրներից մէկին, որ Վիէննայի ժողովում ջերմ ու աննկուն ախոյեանն էր հանդիսացել ընկերվարութեան որդեգրումին: Մինչ տաճկահայ բոլոր մարտիկները ընդդիմանում էին, Թոփճեանն ու իր համախոհները աշխատում էին համոզել բոլորին, ը ընկերվարութիւնը իր էութեամբ ոչ միայն հայկական դատին չի վնասի, այլ նրա մեծագոյն նեցուկն է:

Մուրատը, երէկուայ խստաբիբ հակառակորդը ընկերվարութեան ընդունումի մեր ծրագրին մէջ, այսօր պարտադրուած էր թափել իր բոլոր կորովը, մտապաշարը և պերճախօսութիւնը փաստելու համար, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն իր էութեամբ սկիզբից ի վեր ընկերվարական էր եւ թէ Դաշնակցական մարտիկների բոլոր կռիւներն ու ընդհարումները, թէ օսմանեան եւ թէ ցարական բռնակալութիւնների դէմ, ընկերվարական գործ էին: Ազատութիւնը եւ անկախութիւնը հիմնաքարն են ընկերվարական կառոյցին: Արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը՝ այդ դաստակերտի շինանիւթերը:

Մուրատի առաջին ու վերջին ճառն էր այս, ուր Սասնոյ ու Զանգեզուրի անվեհեր մարտիկը, ի պաշտպանութիւն հայ ժողովուրդին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ընկերվարութեան զէնքն էր գործածում:

Կռիւ հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, զէնքով ու ահաբեկումով, եւ երբ հարկն է պահանջում՝ նաեւ խօսքով: Մուրատ լաւ էր իմանում գործածել այդ բոլոր միջոցները: Անուս էր, բայց խորն էր իր հոգին, ամբողջական՝ իր նուիրումը եւ անշէջ ու հրայրքոտ՝ իր սէրը հանդէպ հայութեան եւ Հայաստանին:

Մինչեւ Ստալինի վերահաս ժամանումը, ժամանակը օգտագործում էինք մեր ապագայ անելիքների մասին խորհրդակցելով: Հայկական մի գունդ պէտք էր կազմել թարմ ու երիտասարդ ուժերով, մասնակցելու Բագուի ճակատամարտներին: Կազմակերպական ծրագիրներ էինք յղանում, աշխատանքի մանրամասներն էինք ճշդում եւ իւրաքանչիւրիս դերը որոշում:

Այս մասնագիտական հարցերից դուրս, մեր խօսակցութիւնների գլխաւոր առանցքը Երեւանի եւ հայրենիքի հայութեան անստոյգ ճակատագիրն էր, որի մասին թերի, երկդիմի, կցկտուր ու հակասական լուրեր էին հասնում մեզ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Համաձայնութիւն քաղաքական գաղթավայրերու մասին

ՄԱԿի Քաղաքական Յանձնաժողովը 16ի դէմ 34 ձայնով վաւերացուց անգլեւիտալական համաձայնութիւնը՝ Իտալիոյ ափրիկ· գաղթավայրերու մասին: Դէմ քուէարկեցին արաբական պետութիւնները, Ը. Միութիւնը եւ իր արբանեակները: Եօթը ազգեր ձեռնպահ մնացին (Թուրքիա, Իսրայէլ, Զինաստան եւն.):

Ծրագիրը յանձնուեցաւ ընդհ· ժողովին, որպէսզի վաւերացման համար անհրաժեշտ է 2/3ի մեծամասնութիւն մը, մինչդեռ Քաղաք· Յանձնաժողովին մէջ կը պահանջուի միայն պարզ մեծամասնութիւն:

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտերն են.—

1.— Կիւրենեան պիտի դրուի միջազգային խնամակալութեան տակ, իբրեւ վարչական իշխանութիւն ընդունելով Մեծն Բրիտանիան:

2.— Ֆիզանը պիտի դրուի միջազգային խնամակալութեան տակ, իբրեւ վարչական իշխանութիւն ընդունելով Ֆրանսան:

3.— Տրիպոլիսը պիտի դրուի բրիտանական խնամակալութեան տակ մինչեւ 1951, յետոյ պիտի յանձնուի Իտալիոյ:

4.— Իտալական Սոմալին պիտի մնայ իտալական վարչութեան տակ, միջազգային հովանաւորութեամբ:

5.— Էրիթրէան պիտի կցուի Եթովպիոյ, բացի արեւմտեան նահանգէն:

Յանձնաժողովը մերժեց հաւաքական խնամակալութիւններ հաստատել իտալական գաղթավայրերուն վրայ, ինչպէս եւ Ը. Միութեան մէկ առաջարկը որ կը թելադրէր անկախութիւն տալ Էրիթրէայի եւ Լիբիոյ, հինգ տարի վերջը:

★ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Արաբները կը շարունակեն ցոյցեր կազմակերպել, բողոքելու համար այս համաձայնութեան դէմ: Ուրբաթ օր գործադուլ յայտարարուեցաւ եւ թափորներ կազմուեցան փողոցներու մէջ:

ՔԱՆի ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲՆԱՐԸ եւ ԻՄՐԱՑԻԼ կը շարունակեն իրենց բանակցութիւնները՝ Լոզանի մէջ, վերջնական հաշտութիւն կնքելու համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆի կարմիր բանակը գրաւեց Հանքէուն, ճարտարագործական ամենամեծ քաղաքը, որ 450 քիլոմեթր հեռու է Շանկայէն: Այս վերջին քաղաքը պաշարուած կը մնայ: Կարմիրները յաջողած են ճեղքել կարդ մը ամրութիւններ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՑի (Ալբնիւ Ֆօչ) անդամներուն դատավարութիւնը կը շարունակուի: Առջի օր չախչախիչ վկայութիւններ տրուեցան երկու ամբաստանեալներու դէմ: Շաթոտէօնի «Շէֆ ժանին» ճաշարանին տնօրէնուհին, Տիկին Էրթէր պատմեց.— «Օր մը բոլոր յաճախորդները չարեցին, ձեռքերը վեր, հայելիներուն առջեւ: Ամուսինս փորձեց փախչիլ: Եռեւէն զարնելով սպանեցին փողոցին մէջ: Ցետոյ երբ վերադարձան, լոնէ րսաւ.— «Աչքդ լոյս, մարդ սատկեցաւ»:

ԱՐԵՒԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ արտադրելու համար դիւրութիւններ կը կատարէ Ֆրանսացի դիւանական մը, Պրօֆ· Ֆելիքս Թրոմպ: Մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿի նոր չրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՑ ՄՏԲԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: իրրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ· վերածնունդին:

Գինն վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Պարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուներէն, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին.— T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 ֆրանք: Զեղչով 75 ֆրանք:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆԻ եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

կը հրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ· Ց· Դ· Տան մէջ:

★

ՎԻՆԻՆ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Ցունիս 12ին, նախաձեռնութեամբ Հ·Ց· Դ· «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻի մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼի ՄԷՋ.— Ցունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, չաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

Հ· Ց· Դ· Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՒ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊի Հ· Ց· Դ· Արամ ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս Շորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՄՈՒՐՍԷՅԼԻ Հայ Դերիներու Միութեան ընդհ· ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre:

Վասպուրականի դաղթական հարուածարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայրենասիրաց Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ՄՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ:

ՀԱՑ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Ցունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ· ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աստիկ եւ Մանիկ Աչճեան կը յայտարարեն իրենց աղգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ իրենց դերդաստաններուն եւ տարաբախտ վաղամեռիկ Տէր եւ Տիկին ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ՈՎՍԱՆՆԱ ԻՆՃԻԵԱՆՆԵՐՈՒ (քենակալ եւ քենի): Կը հրաւիրուին հանգուցեալներու յիշատակը յարգողները:

ՖՐ· Կ· ԽԱՉԻ ՇՐՋ· ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ· —Կ'երգեն Օր· ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY:

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր· ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆ, Պ· ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարթֆոն), ԹԷՆոր Պ· ՄԱՆՈՒԿԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ):

ԿԱՐՏԱՍԱՆՆ.— Օր· Հ· ԽԼՏՇԵԱՆ եւ Օր· Ա· ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր· Հ· ԱՎՆԱՓԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին:

ՃՈԽ ՊԻԻՃԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

NOUVELLES

ՆՈՒԻՐ.— Մարսէյլէն ընկեր Աստիկ Աչճեան իր հանգուցեալներու յիշատակին կը նուիրէ «Ցառաջ»ի 1000 եւ Հ· Ց· Դ· վէպ· Ֆօնտէն 2000 Ֆր·: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

MOTO - CROSSի մրցումներ այսօր, կիրակի, ժամը 14էն սկսեալ, Buttes de Montreuil, մասնակցութեամբ Ֆրանսացի, անգլիացի, պելժիացի, իտալացի հեծելանաւորդներու: Մուտք 150 Ֆր·:

ՆԱԻԱՑԻՆ ՀԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՋԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Ցունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ· Royal Mail եւ ամերիկ· United States Lines ընկերութիւններու: կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւնները: կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական թղթակցութիւններ:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ· Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX

ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)

Téléphone : 15 et 105

կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE

69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Ցարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

ԲԱՑՈՒԱԾ է

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՁԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30 բացի կիրակիէն:

BONNETERIE

GROS, DEMI - GROS

Տ· ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)

Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54

Ձոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքնազգեստներու, մասնաւորաբար չրջուն վաճառորդներու համար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐՈՒՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 17 MAI 1949 Երեքշաբթի 17 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5848-Նոր շրջան թիւ 1259

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ «ՈՃ»Ը

...Լրագրողին ոճը պէտք է լրացնէ կարգ մը պայմաններ, ունենայ մասնաւոր յատկանիշներ, գրեթէ բոլորովին տարբեր անոնցմէ, որոնք կր-նան յարգի ըլլալ գրականութեան միւս սեռերուն մէջ: Ծաղկազարդուած, մթասքող, ծանրագնաց ոճը չէ լրագրութեան մէջ փնտռուածը: Ինտրայի ոճով կարելի չէ խմբագրական գրել, ոչ ալ Սիամանթոյի ոճով՝ քաղաքական յօդուածներ գրի առնել: Զօհրապի բացառիկ տաղանդը միայն կրցաւ ստեղծել «երկակենցաղ» այն ոճը, որ նոյնքան գեղեցիկ էր հրապարակագրութեան, որքան զուտ գրականութեան մէջ եւ որ չխախտեց հրապարակագրութիւնը գրականութեան մօտեցնող, զանոնք գրեթէ իրարու մէջ ձուլող ներդաշնակութիւնը:

Ծանր, ծխաշունչ, տափակ, միօրինակ ոճը միակ ապահով միջոցն է ձախողելու լրագրութեան մէջ, անկախ՝ ասպարէզին միւս պահանջումներէն: Շարժուն, յստակ, ազդու, կենդանի, սուր ոճն է, որ կրնայ շահեկան ու հաճելի ընծայել այն գաղափարները, զորս լրագրողը կ'ուզէ տարածել եւ արմատացնել ընթերցող հասարակութեան մէջ: Ասոր համար է, որ անհոգ, կրաւորական կամ երազուն մարդիկ չեն կրնար լրագրող ըլլալ, որքան ալ բազմապիսի թուին իրենց հնարաւորութիւնները՝ յաջողելու լրագրութենէ տարբեր ասպարէզի մը մէջ: Պէտք է, որ, ուրեմն, լրագրողը նախ ինք ըլլայ արթուն, ապա նաեւ ունենայ ոճ մը, որ շարժի, հոսի եւ կարենայ արթուն պահել ընթերցողը, փոխանակ զայն ոտքի վրայ քնացնելու:

«Երբ գրելիք բան մը ունենաք, աշխատեցէք ձեր նախադասութիւններուն մէջ դնել միայն բայ մը, տէր բայի մը եւ խնդիր մը: Իսկ երբ հարկ տեսնէք ածական մը գործածելու, եկէք խորհուրդ հարցուցէք ինծի», կ'ըսէր Քելմանսօ երիտասարդ լրագրողի մը, որ ածականերու ծանր բեռան տակ գրեթէ հաշմանդամ կը դարձնէր իր պարբերութիւնները:

Ածականը գրականութեան մէջ մտաւ ռոմանթիզմին հետ, որ կը սիրէ աւելի շատ «յուզուած» երեւիլ, քան «յուզուած» ըլլալ: Դասական ոճը ժուժկալ է, կը գոհանայ գոյականով եւ բայով: Ռոմանթիք ոճը, քնարերգական և ենթակայական, կ'ախորժի ածականներու շռայլ գործածութենէն, կ'ըսէ տեղ մը Անտռէ Մօրուա: «Ոչ մէկ հոգ կը խորշոմէ իր ճակատը». ասիկա, ըստ Անտռէ Մօրուայի, դասական ոճն է: «Ոչ մէկ վաղահաս հոգ խորշոմած էր երբեք իր մանկատիպ ճակատը». ասիկա, դարձեալ ըստ Մօրուայի, կը կազմէ ռոմանթիք ոճը: Այս երկու «ոճ»երը իրարմէ կը տարբերին անով, որ մէկուն մէջ ոչ մակբայ կայ, ոչ ածական, մինչ միւսին մէջ կայ:

«Դասական կը կոչեմ ինչ որ «առողջ» է, ռոմանթիք կը կոչեմ ինչ որ «ապառողջ» է», կը գրէր գերմանի գրականութեան քուրմը՝ Կէօթէ: Իսկ Ֆրանս. հանճարը, յանձին Փասքալի, կը վկայէր. «Շողշողուն բառերը գէշ նկարագրի յայտարար նշաններ են»:

Սթանտալի շիրիմին վրայ արձանագրուած է, «Գրեցի, սիրեցի, Ապրեցայ»: Ֆրանսացի քընադատ մը աւելորդ կը գտնէ առաջին երկու բառերը. իր կարծիքով՝ վերջինը լիուլի կը բաւէր:

Գրական ուսումնասիրութիւն գրել չէր մեր նպատակը: Ուզեցինք միայն, այս մէկ քանի վկայութիւնները յիշելով, հաստատել թէ լրագրութիւնը իրեն յատուկ «ոճ» մը ունի, որուն գլխաւոր յատկանիշներն են ժուժկալութիւնը, սեղմութիւնը, յստակութիւնը, շարժունութիւնը, կենդանութիւնը:

Միայն «տեղեկատու պրակ» մը չէ օրաթերթը իր բնոյթով ու ձգտումով: Ան պէտք է ըլլայ մանաւանդ ուղեցոյց մը եւ առաջնորդ մը: Օտար մեծազդեցիկ թերթի մը խմբագիրը, որ հետագային նաեւ իր երկրին վարչապետը եղաւ, հետեւեալ «ազդ»ը զետեղած էր խմբագրութեան սրահին մէջ, իբրեւ ոսկեղէն կանոն. «Լաւ յօդուած մը պէտք է բան մը սորվեցնէ ամէնէն դիտուն մարդուն եւ միաժամանակ հասկնալի ըլլայ ամենէն տգէտ մարդուն»:

Որքա՞ն այս կանոնը կը յարմարի հիմա մեզմէ ամէն մէկուն, գրող թէ լրագրող:

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Պոլսոյ պատր. խնդիրը

Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել պատրիարքական հարցի մասին: «Մարմարա» կը գրէ թէ կուսակալը, Տոքթ. Լութֆի Գըրտալ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է լրագրական ասուլիսի մը մէջ (7 Մայիս):

— Հայոց Պատրիարքարանի խնդրին շուրջ տեսակցեցայ ներքին գործավարին հետ. ի վիճակի եմ յայտարարելու թէ կառավարութիւնը որոշած է արտօնել պատրիարքական ընտրութիւնը, որ պիտի կատարուի մօտ օրէն, նկատելով որ ներկայիս թափուր կըգնուի պարիարքական աթոռը եւ առժամեայ հանգամանք ունի տեղապահական պաշտօնը:

— Ի՞նչ եղանակով պիտի կատարուի պատրիարքի ընտրութիւնը.

— Այդ պարագան ճշդելէ առաջ քանի մը օրէն պիտի հրաւիրեմ կողմերը եւ անոնց տեսակէտները լսելէ վերջ պիտի ճշդենք ընտրութեան եղանակն ու թուականը»:

Այսպէս, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ կառավարութիւնը հաւատարիմ կը մնայ բացարձակ չէզոքութեան սկզբունքին եւ կը փափաքի օրինաւոր պատրիարք մը ընտրել՝ գոհացում տալու համար հանրութեան արդար բողոքներուն:

Իսկ, «Ժամանակ», Արսլանեան արք.ի օրկանը, կը հաւաստէ թէ Պատր. տեղապահը կուսակալին այցելած էընկերակցութեամբ պատրիարքարանի իրաւագէտ խորհրդական Պ. Ճավիտ Ալփի, եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է: Նոյն աղբիւրին համաձայն, կուսակալը «իբրեւ հոգեւոր պետ ճանչնալով միմիայն Արսլանեան արք.ը, պաշտօնական ազդարարութիւներ պիտի ուղղէ Պախթիյարեան Ծ. Վ.ի եւ պատուած 5 եկեղեցականներուն: Գալով պատրիարքական ընտրութեան, կուսակալը առաջարկած է տեղապահին՝ կանոնագիր մը պատրաստել, անոր համեմատ ընտրելու համար պատրիարքը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ շրջանէն Իրանի Սահմանադիր ժողովին համար պատգամաւոր ընտրուած են Պ. Պ. Արամ Բուտաղեան եւ Զօրա Սագինեան: Թէհրանէն ալ երկու պատգամաւորներ ընտրուած ըլլալով, Իրանի հայ գաղութը կ'ունենայ չորս ներկայացուցիչներ:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ նուիրուած բաժինը Paris - Interի վրայ շաբաթ ժամը 19ին, վերջացաւ յայտնի երաժշտագէտի Արամ Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պարերգով: (Լեզկինքա, քիւրտ երիտասարդներու պարը, Արմէնի երգը եւն):

5000 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ եւ զինուորներ պաշարած են Իտալիոյ թիւ 1 աւազակապետը, Ճիուլիանօ, որ առասպելական համբաւ շահած է Սիկիլիոյ մէջ: Շուէտացի գեղուհի մը, լրագրող, սիրահարած ըլլալով այս լեռնականին, վերջերս յաջողած էր հաճելի ժամեր անցընել անոր թաքստոցին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ, աշխատաւորականները շահած են 395 աթոռներ, կորսնցուցած՝ 1090: Պահպանողականները շահած են 1171 աթոռ:

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ (Բ. Կիրակի) երեք ընտրական շրջաններ քուէ տուած են ազգայնականներուն, ընդդէմ համայնավարներու:

ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ Պարսելոնայի մէջ, Պոլիվիոյ, Պրազիլիոյ եւ Փերուի հիւպատոսարաններուն առջեւ: Այս երեք պետութիւնները կը պահանջեն վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ:

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ պատահեցան ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք անգլեւիտալական համաձայնութեան դէմ սարքուած բողոքներու: Անգլ.ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել, երբ ցուցարարները կը փորձէին Տրիպոլսոյ վարչական պաշտօնատունը մտնել: Զինեալ պահակներ կը պաշտպանէին Անդլուհիները: Արաբերէն եւ անգլերէն վերտառութիւններ արձանագրուած էին դրօշներու վրայ.— «Անկցի՛ Պեւին. մենք պիտի կռուինք ազատութեան համար»: Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, 13 հոգի վիրաորուեցան:

Ամերիկա պիտի վերազինէ Արեւմտեան Եւրոպան

1.130.000.000 ՏՈԼԱՐ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց իր տեղեկագիրը՝ արեւմտեան Եւրոպայի վերաշինման մասին: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ներկայ միջոցները այնքան տկար են որ «կրնան զինուորական նախայարձակում հրաւիրել»: Ուրեմն Մ. Նահանգները պարտաւոր են վերակազմել այդ պաշտպանութիւնը, 1.130.000.000 տոլար տրամադրելով առաջին տարուան համար: «Մ. Նահանգները չեն կրնար յոյս դնել արեւմտեան Եւրոպայի իրենց բարեկամներուն վրայ, եթէ ամերիկեան ծրագիրը կը ձգտի լքել զանոնք, խոստանալով փրկել յետագային: Արեւմտեան Եւրոպան պէտք է ի վիճակի ըլլայ իր յոյսը դնելու Մ. Նահանգներուն վրայ, կանգուն մնալու համար, իսկ Մ. Նահանգները՝ Եւրոպայի վրայ, տեւելու համար»:

Տեղեկագիրը կը բաղկանայ վեց կէտերէ. —

1.— Մ. Նահանգներու զինուորական օգնութեան բոլոր ծրագիրները պէտք է վերածուին մէկ ծրագրի:

2.— Պէտք է մասնաւոր վարկեր բանալ զինուորական օգնութեան ծախքերը գոցելու համար: Այդ վարկերը պիտի ըլլան 1.130.000.000 տոլար առաջին տարեշրջանին որ կը վերջանայ 1950 Յունիսին, ի նպաստ հիւս. Ատլանտեանի դաշինքի անդամներուն եւ մօտ 320 միլիոն տոլար Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ ուրիշ կարգ մը երկիրներու որոնց ապահովութիւնը կարեոր է Մ. Նահանգներուն համար, ուրեմն համագումար 1.450.000.000 տոլար:

3.— Մ. Նահանգներու նախագահը պէտք է լայն եւ ճկուն իրաւասութիւններ ստանայ, այս վարկերուն գործածութեան համար:

4.— Մ. Նահանգներու զինուորական օգնութեան մեծ մասը պէտք էյատկացուի արեւմտեան Եւրոպայի, որուն կարեւորութիւնը՝ մեր ապահովութեան համար հաստատուեցաւ երկու աշխարհամարտներուն մէջ:

5.— Զինուորական օգնութիւնը անջատ է Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքէն, բայց անոր լրացուցիչ մասը կը կազմէ:

6.— Ազատ ազգերու ընծայուած զինուորական օգնութիւնը պիտի ըլլայ երեք տարբեր ձեւերով.— ելմտական օգնութիւն, ուղղակի հայթայթում զէնքի ռազմանիւթի, առաքում ամերիկացի մասնագէտներու եւ մարզիչներու:

Այս ծրագրէն գլխաւորաբար պիտի օգտուին Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէնպուրկ, Տանըմարքա, Նորվեկիա եւ Իտալիա: Կեդրոնական վարչութիւն մը պիտի ստեղծուի, գործադրելու համար այս ծրագիրը:

Տեղեկագիրը այս առթիւ յոյս կը յայտնէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը անհրաժեշտ զոհողութիւնները պիտի ստանձնեն, զարկ տալու համար իրենց զինամթերքի արտադրութեան:

Զորսերը կը խորհրդակցին

Երէկ երկրորդ անգամ ժողով գումարեցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, Փարիզի մէջ: Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է ապահովել երեք պետութեանց միաձայնութիւնը, Մայիս 23ի ժողովին մէջ: Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Վիշինսկի, Փարիզ կը սպասուի շաբթուան վերջը:

Երեք նախարարներուն խորհրդակցութիւնները գաղտնի կը պահուին: Իրենց անմիջական խորհրդականներն ալ խոստացած են որեւէ տեղեկութիւն չհաղորդել մամուլին: Օրակարգին վրայ կան կարգ մը խնդիրներ որոնք մեծ դժուարութիւն պիտի պատճառեն: Մասնաւորապէս կը քննուին Խ. Միութեան ըլլալիք զիջումները: Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կասկածին թէ Մ. Նահանգները աւելի մեծ վտանգ մը կը նկատեն Խ. Միութիւնը քան Գերմանիան: Միւս կողմէ, Մոսկուան ալ կը կասկածի թէ արեւմտեան երեք պետութիւնները ժողովին պիտի ներկայանան իբրեւ մէկ ճակատ:

Պ. Ժաք Տիւքլօ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ծանօթ վարիչը, կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ որ անուղղակի կը լուսաբանէ այս պարագան: Ըսաւ թէ «արեւմտեան պետութիւնները չեն ուզեր կարգադրել գերմանական հարցը՝ Խ. Միութեան հետ: Անոնք կ'ուզեն Խ. Միութեան դէմ իբրեւ խարիսխ գործածել արեւմտեան Գերմանիան, որ ոչ նացիականութենէ փրկուած է, ոչ ալ ապազինուած է: Անոնք կ'ուզեն այս գերման զինակիցը պարտադրել Ֆրանսայի, ատելութեամբ լեցուած ըլլալով Խ. Միութեան դէմ: Միեւնոյն պատճառներով, անգամ մը եւս վտանգուած է Ֆրանսայի ապահովութիւնը, գերման

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ ԻՆՉԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԵՍԸ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱԼԷՊ, 21 Ապրիլ.— Ինչպէս կը նախատեսուէր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի 23րդ միջմասնաճիւղային հանդիպումները եւս աննախընթաց խանդավառութեան եւ համաժողովրդային ցոյցերու առիթ ստեղծեցին Հալէպի մէջ, Զատկի Կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օրերը: Հակառակ անհամ, աննպաստ օդին եւ պարբերաբար տեղացող յորդառատ անձրեւին, մարզական բոլոր հանդիսութիւնները տեղի ունեցան կատարեալ ներդաշնակութեան եւ համազգային խանդավառութեան մէջ՝ Նոր Գիւղի «Նաւասարդ» եւ Հալէպի «Քաղաքապետարանի դաշտ»ին մէջ: Մարզական այս տօնակատարութիւններուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին 23 մոնաճիւղեր՝ Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Ամմանէն: Կիպրոսի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը զրկած էր երկու ներկայացուցիչներ: Աւելի քան 2000 սկաուտներ, մարզիկներ, արենոյշներ, գայլիկներ եւ «կակուղ թաթիկներ»՝ մասնակցեցան երեքշաբթի օրուան փառահեղ տողանցքին, որ փայլուն ցուցադրութիւնը հանդիսացաւ փառապանծ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպական հաւաքական ուժին եւ մարզական ոգիին:

Միջմասնաճիւղային հանդիպումներու հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Հիւսիսային Սուրիոյ զինուորական կառավարիչ եւ Հալէպի նահանգապետ Հիւսնի Պարազի, որ անձամբ ներկայ եղաւ երեքշաբթիի հանդիսութեանց՝ ընկերակցութեամբ իր խորհրդականներուն, դատական, քաղաքապետական եւ վարչական զանազան պաշտօնատուններու ներկայացուցիչներուն: Զինուորական եւ ոստիկան զինուորներու հրամանատարութեանց կողմէ եւս, բազմաթիւ կարկառուն դէմքեր տեղ գրաւած էին Նահանգապետին կողքին: Անկարելի է թուել անունները պաշտօնական դէմքերու եւ նախկին բազմաթիւ երեսփոխաններու, որոնց կարգին մեթր Ֆրետ Արսլանեան, Դամասկոսի հայ երեսփոխանը:

Երեքշաբթիի մարզական հանդիսութեանց իր կը նախագահէր Հալէպի Թեմին Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ., որուն կ՚ընկերակցէր նաեւ Կիլիկեան Աթոռի միաբաններէն Եղիշէ աբեղայ Կիզիրեան: Ներկայ էին Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն Հ. Վահան վարդապետ Յովհաննէսեան եւ Մխիթարեան հայրերէն Գռուզեան վրդ.: Զանց կ՚առնենք անունները հարիւրաւոր օտար եւ հայ հիւրերու, որոնք եւս լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցան տողանցքին:

Հալէպ — Դամասկոս Ֆութպոլի առաջին խումբերու մրցումի կիսախաղին, սկսաւ տողանցքը՝ երբ յանկարծ անձրեւ տեղաց:

Խուճապի ամենափոքր նշան մը իսկ չտեսնուեցաւ: Նոյնինքն նահանգապետ Հիւսնի Պարազի, հակառակ սաստկացող անձրեւին, իջաւ իր պատուանդանէն եւ դիրք առաւ դաշտին վրայ, յոտնկայս, մօտէն բարեւելու եւ պատուելու համար խումբերը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը փութացուց անմիջապէս անձրեւանոց մը՝ նահանգապետին համար: Բայց Նորին Վսեմութիւնը մերժեց, եւ կէս ժամէ աւելի, տեղատարափ անձրեւին տակ, հետեւեցաւ չքերթին, ջերմապէս ողջունելով բոլոր մասնաճիւղերը:

Տողանցքէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան կողմէ եւ ներկայ 20 հազարէ աւելի հանդիսականներու անունով, ողջոյնի հեռագիր մը ուղղուեցաւ վարչապետ գնդ. Հիւսնի Զայիմի: Նախ քան հեռագրին յանձնումը թղթատարին, նահանգապետին հրահանգով հեռագրին պատճէնը կարդացուեցաւ նաեւ ձայնասփիւռէն, որ սփռեց անոր բովանդակութիւնը Հալէպի եւ Դամասկոսի կեդրոններէն: Խելայեղ ծափերու մէջ, խօսք առաւ ապա նահանգապետը, որ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ.—

— « Ինձմէ խնդրուեցաւ քանի մը խօսք ընել մարզական այս փայլուն տօնակատարութեան առիթով: Երկար պիտի չխօսիմ, որովհետեւ խօսքերու պահը անցած է, եւ հասած է վայրկեանը գործելու: Գործելու այն ոգիով ու գաղափարական մեկնակէտներով՝ զորս յստակ կերպով պարզած է արդէն պետական յեղաշրջումի պետ Ն. Վ. Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ: Որպէս զինուորական ներկայացուցիչը բանակի հրամանատարին՝ Հիւսիսային Սուրիոյ մէջ, եւ որպէս նահանգապետ Հալէպ պատմական քաղաքին, իր թէ իմ կողմէ կը յայտարարեմ հոս համախմբուած ծովածաւալ այս բազմութեան եւ բովանդակ սուրիացի ժողովուրդին՝ թէ մենք կ՚ուզենք պատրաստել կարգապահ եւ զօրաւոր երիտասարդութիւն մը, որ դառնայ յառաջապահ տարրը Սուրիոյ նոր վարչակարգին, որովհետեւ մենք կը հաւատանք, թէ առողջ մարմնի մէջ միայն գոյութիւն ունի առողջ միտք: Իմ բոլոր ուժովս եւ բոլոր կարելիութիւններովս պիտի աջակցիմ մարզական միութիւններու աշխատանքներուն, երիտասարդութեան ներշնչելու համար քաղաքացիական առողջ մտածողութիւն եւ հայրենասիրութիւն:

Հալէպի իմ զաւակներս, — դուք քաղաքացիներն էք պատմական քաղաքի մը, հերոսական քաղաքի մը, որուն զաւակներէն մէկն է նաեւ պետական յեղաշրջումի ղեկավար Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ: Կոչուած էք ըլլալու նոր կարգերու ամէնէն յառաջապահ եւ գիտակից տարրը եւ վայելելու բարիքները երկրի մը՝ որ անհուն կարելիութիւններ ունի յառաջդիմելու եւ զարգանալու» :

★ Տեղական մամուլը լայն տեղ տուած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի փառահեղ հանդիսութեանց: «Շէպապ», «Նէզիր», «Իսլահ» եւ «Պարք էլ Շիմալ» արձագանգ կը հանդիսանան համաժողովրդային խանդավառութեան եւ փայլուն տողանցքին: Արաբական թերթերը 25.000 կը հաշուեն հանդիսականներու թիւը: Դամասկոսի ձայնասփիւռը եւս 24 հազար յայտարարեց ներկայ բազմութիւնը:

« Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, կը գրեն անոնք, նահանգապետը մինչեւ տողանցքի վերջաւորութիւնը հետեւեցաւ խումբերու չքերթին, իսկ Հալէպի եւ Դամասկոսի ձայնասփիւռի կայանները՝ օրուան բոլոր խաղերը եւ տողանցքի մանրամասնութիւնները հաղորդեցին ժողովուրդին»:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Միութիւնները Յունաստանի մէջ

ԽՄԲ.— « Ազատ Օր »ի բացառիկ թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Նախապատերազմեան Պատանեկան Միութիւններն են անոնք, վերակազմուած աւելի լայն հիմերու վրայ, գործունէութեան աւելի լայն ծրագրով եւ շրջագծով: Քոյր կազմակերպութիւնները՝ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու եւ Միջին Արեւելքի երկիրներու հայաշատ կեդրոններու մէջ գործող համանման Միութեանց, որոնք կը կոչուին Նոր Սերունդ, Երիտ. Դաշնակցութիւն կամ Արմենիա Երիտ. Միութիւններ:

Յունահայ Հ. Յ. Դ. Երիտասարդացը իր ճիւղաւորումները ունի մայրաքաղաքի գլխաւոր երեք արուարձաններուն եւ Մակեդոնիյ մայրաքաղաքին մէջ:

Կեդրոնական մասնաւոր մարմինի մը կողմէ պատրաստուած ծրագրի մը հիման վրայ, անոնք կ՚ունենան շաբաթական կանոնաւոր դասխօսութիւններ, երէց եւ կրտսեր մտաւորականներու կողմէ, ազգային, պատմական, գրական, դիտական, արուեստի եւ առողջապահական նիւթերու շուրջ:

Վիճաբանական եւ ընթերցումի յատուկ հաւաքոյթներ, ձեռնհաս ընկերներու առաջնորդութեամբ, օրիորդաց խումբերուն, բացի վերոդրեալ նիւթերէն, աւանդուած են հայ ընտանիքի մը պարտաւորութեանց, առտնին տնտեսութեան եւ ազգային հասարակական կեանքի մէջ հայ կնոջ վերապահուած դերի մասին շինիչ դասախօսութիւններ:

Կազմակերպուած են պարբերական հանդիպումներ՝ շրջանէ շրջան խումբերու կատարած փոխադարձ այցելութիւններով:

Խումբերը սահմանափակուած չեն միայն զուտ միութենական աշխատանքներով: Անոնց անդամները կորիզը կը կազմեն «Համազգային»ի երգչախումբին եւ թատերախումբին, իրենց շրջաններու մշակութային եւ մարզական միութեանց: Հայ Արիներու եւ արենուշներու մեծ մասը առնուած են »Երիտասարդաց»ի շարքերէն: Օրիորդաց խումբի անդամուհիներն են նաեւ մղիչ ուժը Հ. Կ. Խաչի ժողովրդական կազմակերպութեան:

Անջատ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերած իրենց մասնակցութենէն, իւրաքանչիւր շրջանի «Երիտասարդաց» ունի իր թռչնադնդակի (վօլէյ պօլ) խումբը:

ՏՈՒՐՂՈՒԹԻ.— Այս գաղթակայանի Երիտասարդացի երկու սեռէ խումբերը, իբրեւ հաւաքավայր, ընթերցասրահ եւ թատերասրահ, կը գործածեն Հայ Կաթողիկէ հաստատութեան կողմէ ձրիօրէն տրամադրուած ընդարձակ սրահը:

Ունի իր սեփական գրադարանը, 600է աւելի գիրքերով, որոնք տրամադրուած են Միութեան շուրջ համախմբուած երկսեռ երիտասարդութեան եւ հանրութեան: Կը ստանայ արտասահմանեան օրաթերթեր եւ պարբերաթերթեր:

Ֆիքսի Երիտասարդացը 1948 — 1949ին, մշակութային գետնի վրայ ցուցադրած է բեղուն գործունէութիւն: Գեղարուեստական ճոխ բաժիններով կազմակերպած է ամսական « Գրական Երեկոյ»ներ, նուիրուած մեզմէ յաւէտ հեռացած վեթերան քաղաքական գործիչներու եւ գրագէտներու:

Ունեցած է ամանորեան եւ բարեկենդանեան զուարթ եւ հաճելի հաւաքոյթներ: Գրական Երեկոներու առթիւ ներկայացուած մէկ կամ երկու արարնոց թատերակներէն զատ ան բեմադրեց նաեւ «Արշի Մալ Ալան» օփերէթը, որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ երկու թաղերուն մէջ ալ:

ԳՈՔԻՆԻՈՅ Երիտասարդացի խումբերը իրենց տրամադրութեան տակ ունին Զաւարեանի սրահը, ուր 800է աւելի ընտիր գիրքերով գրադարան մը կրնայ լիուլի գոհացում տալ ընթերցասէր երիտասարդութեան եւ հասարակութեան, արտասահմանէն ստացուած օրաթերթերով եւ պարբերականներով: Գոքինիոյ խումբերը եւս մշակութային մարզին մէջ ունեցած են գնահատելի գործունէութիւն:

Ունեցած է «Գրական Երեկոյ»ներ, Ամանորեան հաւաքոյթ մը: Վարդանանցի առթիւ «Դաւիթ Պէկ»ը բեմադրած է: Կազմակերպած է Մարտ 25ի առթիւ մասնաւոր հանդէս մը, ինչպէս նաեւ իր « Օր »ուայ տօնակատարութիւնը: Պատրաստուած է կատարել Ապրիլ 24ի սգահանդէսը:

ԹԱՄՊՈՒՐԻԱ - ԼԻՓԱԶՄԱ.— Զրկուած վարժարանական շէնքէ եւ եկեղեցիէ, նախկին այս շէն գաղթակայանէն մնացած ափ մը պատանի եւ երիտասարդները, փոխն ի փոխ թերթ եւ օրացոյց ծախելով եւ «Աւետիս»ի պտտելով յաջողեցան կարեւոր գումար մը ապահովել եւ Այրի Տիկին Սրբուհի Դերձակեանի եւ իր թոռանՊ.Գէորգ Խախամեանի կողմէ ձրիօրէն տրամադրուած բաւական ընդարձակ սրահը յարդարել, կահաւորել եւ ակումբի վերածել: Ակումբի բացումը շուտով տեղի կ՚ունենայ:

Մինչ այդ, արդէն տեղի կ՚ունենան դասախօսական եւ այլ հաւաքոյթներ: Այս շրջանն ալ ունի իր գրադարանը:

Թէ Ֆիքսի, թէ Գոքինիոյ եւ թէ Լիփազմայի ակումբները ունին նաեւ բինկ-բոնկի սեղաններ, յարակից կազմածներով եւայլն, ընթերցումի եւ դասախօսութեանց պահերէն դուրս իբրեւ անմեղ զբօսանքներ:

Ահա թռուցիկ պատկերը հարիւրներու հասնող պատանի եւ երիտասարդներու կենսունակ կազմակերպութեան գործունէութեան, որ կ՚ընդգրկէ յունահայ նոր Սերունդի աւելի քան 80 %ը: Համզուելու համար այս իրականութեան բաւական է մէկ անգամ ներկայ գտնուիլ անոնց կողմէ կազմակերպուած հաւաքոյթներուն:

Տր. Կապոյտ Խաչի օրը

Անցեալ կիրակի Իվրի, Պէն Տուշի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի Փորթ տ՚Իթալիի մասնաճիւղին հանդէսը, Միութեան Օրուան առթիւ:

Սրահը գրեթէ լեցուն էր ծնողներով, ինչպէս նաեւ թաղէն եւ արուարձաններէ եկած համակիր բազմութեամբ: Ներկաները խանդավառութեամբ հետեւեցան յայտագրին, թէեւ քիչ մը ծանրաբեռնուած էր:

Ժամը 3.30ին ընկեր Գ. Ամիրայեան հանդէսը բանալով, խօսքը տուաւ մասնաճիւղի վարչութեան քարտուղարուհի Տիկին Ս. Յովհաննէսեանի, որ գրաւոր ճառով մը պարզեց 12 տարուան բեղուն եւ անձնուէր գործունէութիւնը, մարդասիրական թէ կրթական ճակատին վրայ: Եւ հրաւիրեց բոլոր ծնողները անդամագրուիլ Կ. Խաչին, որպէսզի «Հայ կնոջ բարերար եւ շինիչ ազդեցութիւնը աւելի զգալի եւ արդիւնաւոր դառնայ հանրային կեանքին մէջ»:

Գեղարուեստական բաժինին մէջ երգեցին երիտասարդներ Կարօ Գորգիկեան, Արթ. Փանոսեան եւ Տիկին Լ. Ամիրայեան: Արտասանեցին Լեւոն Գորգիկեան եւ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան: Բոլորն ալ յաջող էին եւ արժանացան ջերմ ծափերու:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Ա. Իսահակեան, որ մօտ կէս ժամ, գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը փառաբանեց հայ կնոջ արժանիքները, հանրային կեանքի մէջ, կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի, Օգնութեան Խաչի անուններուն տակ: Այս առթիւ պարզեց սպիտակ ջարդին արհաւիրքը եւ շեշտեց թէ ծնողներու եւ հայ կնոջ ջանքերուն շնորհիւ միայն կրնանք նուազագոյն վնասով դուրս գալ: Օտար երկիրներու մշակոյթը ու լեզու այնքան ալ չեն վախցներ մեզ, եթէ մեր մանուկները այդ լեզուներուն հետ սորվին մեր Մեծասքանչը, մեր աւանդութիւնները եւ մեր պատմութիւնը, իր հերոսական դրուագներով:

Ծնողները ուշադիր պէտք է ըլլան: Սփիւռքի մէջ մեր Խաչուհիները սրտցաւ կերպով լծուած են սերունդի փրկութեան աշխատանքին, որուն համար արժանի են ամէն գնահատութեան եւ անվերապահ քաջալերանքի »:

Կարճ դադարէ մը վերջ տեղի ունեցաւ մաս-

նաճիւղի դպրոցին հանդէսին բաժինը : Քսանէ աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, բեմին վրայ երգեցին, արտասանեցին եւ պարեցին հայկական տարազներով, գեղեցկօրէն հագուած :

Դժբախտաբար թերթին սիւնակները թոյլ չեն տար արձանագրել իւրաքանչիւրին անունը եւ կատարած դերը : Մէկ բառով ըսեմ որ բոլորն ալ յաջող էին եւ արժանացան խանդավառ ծափերու : Ծնողներու ուրախութիւնը մանաւանդ անսահման էր, եւ անկեղծօրէն շնորհաւորեցին Խաչուհիները եւ ուսուցիչը՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանը :

Ասկէ վերջ ընկեր Ամիրայեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ «Գլխու փորձանք» զաւեշտը, մէկ արար, որ մօտ մէկ ժամ խնդացուց հանդիսականները : Դերակատարները՝ Տէր եւ Տիկին Ամիրայեան, Օրիորդներ Մ. Գորգիկեան, Շ. Յովհաննէսեան, իսկ պարոններ Յակոբ Ուրբաթեան (Ալֆորվիլէն) եւ Լեւոն Գորգիկեան, բոլորն ալ երիտասարդներ, յաջող էին իրենց դերերուն մէջ եւ ծափահարուեցան ջերմապէս :

Ժամը 6.30ն էր երբ սկսան եւրոպական պարերը, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախոմբին, տեւելով մինչեւ գիշերուան 10.30 :

Զուարթ եւ ընտանեկան մթնոլորտ : Ամէնքն ալ գոհ էին եւ ուրախ : Երիտասարդ զոյգերու պարերը երբեք արգելք չէին որ Մ. Եօթնեղբայրեան եւ Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերները, բոլորուած սեղաններու շուրջ ազգային եւ յեղափոխական երգերով թնդացնէին սրահը :

Ուտելիքը աժան էր եւ ժամը 9ին արդէն գրեթէ սպառած :

Խաչուհիները ուրախ էին իրենց բարոյական եւ նիւթական յաջողութեանց համար :

ՆԵՐԿԱՅ

« ՖՈՐՄԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԶՈՀ» ՄԸ ԵՒՍ

«Սովետ. Հայաստան»ի մէջ կը կարդանք (9 Մարտ).—

Վերջերս նկարիչներու տանը մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Սովետական Կերպարուեստագէտներու միութեան ընդհ. ժողովը, ուր քննուեցան նկարիչ քանդակագործ Երուանդ Քոչարի վերջին շրջանի ստեղծագործութիւնները : Ե. Քոչար խստօրէն քննադատուած էր մամուլին մէջ, «Ֆորմալիստական ռէակցիոն ուղղութեանը պատկանելու եւ այդ ուղղութիւնը իր արուեստում զարգացնելու համար» : Երկար լռութենէ վերջ, Ե. Քոչար մէկուկէս ամիս առաջ ընդունեցաւ իր սխալը եւ խոստացաւ տալ «սովետական թեմատիկայով ռէալիստական գործեր» : Ինչպէս հաստատեց ներկայ քննարկումը, իր վերջին ստեղծագործութիւնները « հիմնականում նոյնպէս Ֆորմալիստական են (ձեւապաշտ) : Այդ մասին խօսեցան ինը ընկերներ, որոնք դիտել տուին թէ Քոչար «մինչեւ հիմա էլ չի ազատագրուել Ֆորմալիստական անկումային արուեստի ազդեցութիւնից» : Ժողովին մէջ Ե. Քոչարի «ելոյթը ցոյց տուեց որ նա մինչեւ վերջը չի դիտակցել իր ստեղծագործական սխալները, ոչ մի եզրակացութիւն չի արել իր սխալների առողջ եւ սկզբունքային քննադատութիւնից եւ արուեստի բոլոր հիմնական հարցերում մնացել է նոյն Ֆորմալիստը » :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մեր գիւղին հոգերը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ », կարդալով 5 Մայիսի խմբագրականդ, թելադրութիւններուդ համաձայն պարտականութիւն համարեցի տալ կարգ մը տեղեկութիւններ մեր շրջանի ազգ. կեանքէն (Վալպարէլ - Լա Փոմ - Սէն Մարսէյլ) :

Այս շրջանը , որ կը բաղկանայ իրարմէ մօտաւորապէս 100—150 մեթր հեռու երեք թաղամասէ, սկիզբէն ի վեր կապուած է Սէն Լուի թաղականութեան : Որոշ չափով ալ, բարոյապէս թէ նիւթապէս օժանդակած է դպրոցին ու եկեղեցիին, բայց թաղին հեռաւորութեան եւ ուրիշ կարգ մը պատճառներով կարելի չէ եղած խանդավառութիւն ստեղծել :

Պատերազմէն առաջ կար «Հօկ»ի մասնաճիւղ մը որ լուծուած է առանց հետք մը ձգելու :

Ազատագրութեան օրերուն՝ հաւատալով տրուած հաւաստիքներուն, հոս ալ կազմեցինք«Ազգ. Ճակատ»ի մասնաճիւղ մը եւ անկեղծօրէն փարեցանք գործի : Կազմուեցան նաեւ Կարմիր Խաչի եւ Երիտասարդաց Միութեան մասնաճիւղեր, վարձուեցաւ սրահ մը ուր շաբաթը երկու անգամ հայերէնի եւ պատմութեան դասեր կ'աւանդէին : Կազմակերպուեցան շարք մը դպրոցական եւայլ հանդէսներ :

Սակայն երկար չտեւեց մեր գոհունակութիւնը : Պատմութիւնը յատնի է բոլորին : Մարդիկ սկսան քաղաքականութիւն խաղալ նաեւ այս միութեան մէջ : Բոլոր բողոքները մնացին ապարդիւն եւ մենք ձեռնթափ եղանք :

« Ճակատ»ի լուծումէն վերջ, երկու անգամ ծնողական ժողով գումարելով, ընտրուեցաւ հոգաբարձութիւն մը որուն պատուակալ նախագահն է Բարգէն քահանայ : Մարտ 6ի ժողովին մէջ երկու անդամներ եւս ընտրուեցան, Պ. Պ. Շահպալեան եւ Կ. Պոլիկեան :

Ներկայիս դպրոցը անկախ է եւ համաձայն ընդհ. բաղձանքին՝ ապաւինած միայն թաղեցիներու աջակցութեան : Աշակերտներու թիւն է 25, տարիքը՝ 8 — 18 տարեկան : Կը յուսանք հետզհետէ բարձրացնել այս թիւը եւ միշտ վառ պահել մեր շրջանի համերաշխութիւնը :

Դպրոցական ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 12ին : Կը յուսանք ունենալ լաւագոյն արդիւնք մը :

Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով :

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ (Մարսէյլ), 9 Մայիս. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր երրորդ տարելիցին առթիւ, ընկերահամակրական հանդիպում մը կազմակերպած էր մեր ազգային սրահին մէջ, Մայիս 7ին :

Ինչպէս անցնող երկու տարիներուն, այս տարի եւս թաղեցիները եկած էին քաջալերելու այս գեղեցիկ ձեռնարկը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ղեկավարութեամբ ընկեր Նագաչեանի, երգեց Կ. Խաչի քայլերգը, իբրեւ բացում : Եւ ապա, այս տողերը գրողը մասնաճիւղին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն, կարդաց ուղերձ մը, որ կը պատկերացնէր Խաչուհիներուն եռանդուն կամքն ու կորովը : Շ. Նարդունին ալ հրաւիրուած ըլլալով, գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը գնահատեց կատարուած աշխատանքը : — Մասնաւորաբար ծանրացաւ Նոր Սերունդին փրկութեանը վրայ : Թելադրեց որ իւրաքանչիւր ծնողք իր պզտիկին սորվեցնէ , սիրցնէ մայրենի լեզուն, եւ անոնց տայ այնպիսի դաստիարակութիւն մը որ, ուր ալ ըլլան, վառ պահեն ազգ.ոգին,Հայկի եւ Մամիկոնեաններու ջահը փոխանցեն սերունդէ սերունդ :

Հ.Յ.Դ. «Թաթուլ» խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Դ. Սրապեան, գնահատելով Խաչուհիներուն անձնուիրութիւնը :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն ու քոյր Խաչուհիները, որոնք արժանացան ջերմ ծափեցու : Ընկեր Ա. Պետիկեան որ կ'ընկերանար Շ. Նարդունիի, իբրեւ գնահատանք մասնաճիւղին նուիրեց հազար ֆրանք : Ուրիշներ ալ հետեւեցան այս օրինակին եւ քանի մը վայրկեանէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը :

Երբ հիւրերը մեկնեցան, Պ. Կիւրճեան նոյն խանդավառութեամբ վարեց հանդէսը մինչեւ ուշ ատեն :

Ապրին մեր Խաչուհիները :

Վ. Մուրատեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի՝ Մայիս 8ին Հ. Մարզականին՝ (U. S. A.) Ա. խումբին Finaliste Promotion d'Honneurի ախոյենական մրցումներուն՝ inter poolի երրորդը տեղի ունեցաւ Rhodia Clubի դէմ, իրենց դաշտին վրայ : Այս խումբը, որուն հովանաւորն է հռչակաւոր քիմիական գործարանը (Usine de Rhône), ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացող եւ վտանգաւոր խումբերէն մէկն է :

Այս մրցումին ալ չկրցան մասնակցիլ մեր լաւագոյն ուժերը, վիրաւորուած ըլլալով. (Մեր երիտասարդ բերդապահը, վերջապահներէն Աւագը, եւ մեր կեդրոնի յառաջապահը Յ. Գազանճեան, որուն կոտրած սրունքը դեռ կը մնայ դաճի մէջ) : Խումբը լրացուցին 1946ի մեր արի չորս կրտսերները հակառակ իրենց մատղաշ տարիքին :

Ժամը 3.15ին անհամար բազմութեան մը ներկայութեան, եւ խանդավառ ցոյցերով մեր եւ տեղական խումբը մտան դաշտ : Տեղացիներն իսկ կը զարմանային թէ ի՞նչպէս այս տարիքով եւ Ֆիզիքական անհաւասարութեամբ մեր տղաքը Promotion Finaliste դիրքին հասած էին : Խաղը սկսաւ կատաղի, սակայն վայելուչ նրբութեամբ : Մերոնք պիտի ջանային գոնէ հաւասար դուրս գալ : Այս եղանակին մեր ամէնէն թոյլ կազմով մէկ խումբն էր որ կը ճակատէր՝ դասաւորման ամէնէն առաջին եւ անուանի խումբին դէմ, որուն մէջ հինգ «փրօֆէսիօնէլ»ներ կային : Երբ անհամբեր սուլիչին կը սպասէինք, մեր բերդին առջեւ ինկած գնդակը ցանցէն 4 մատնաչափ հեռու կեցաւ : Հակառակ ասոր իրաւարարը նշանակէտ ընդունեց զայն, ընդհ. դժգոհութիւն պատճառելով : Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—0ով :

Երկրորդ կիսախաղին Rhodia Club կ'ուզէր ամէն գնով նշանակէտ մը եւս շահիլ, որպէսզի ա-

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Բաշ Աբարանի, ու Սարտարապատի հրաշալի կռիւների եւ յաղթանակների մասին բոլորովին անտեղեակ էինք : Թէ Մուրատը եւ թէ Սեպուհը, հայ ժողովուրդի այդ առասպելական հերոսները, որոնց մրրկածուփ կեանքը եղել է համակ զոհողութիւն, որոնք անփոյթ ինքնամոռացումով տեւապէս անդունդի եզերքներն են քերել եւ առանց դոյզն հնհնուքի մահը հեգնել, խորապէս տառապում էին, որ այժմ անմասն էին այն օրհասական ու բախտորոշ գուպարներին, ուր հայութեան ճակատագիրը ահաւոր մի հարցականի տակ էր : Տեսնելու էիք նրանց թանձր թախիծը ու խոր տառապանքը : Հեռակայութեան խայթը կրծում էր նրանց տուայտող հոգին :

Այս անճար մենակութիւնը, անտէր ու անդոհական այս սպասումը անհամբերութեան ալիքներով խուժում էին նրանց վրայ եւ ընկճում, ուժաթափ անում նրանց : Հայրենիքից դուրս կեանքը իմաստ չունէր. կարծես աշխարհն ամբողջ մի տխուր ունայնութիւն էր : Տխրութեան այսպիսի պահեր յաճախ պատահում էին : Սա պատիժ էր, մի անգութ եւ դժնէ պատիժ : Սիպիրի աքսորի հետ հաճոյքով պիտի համակերպէին, բայց սա աւելի սոսկալի մի պատուհաս էր նրանց համար : Երբեմն յուզումը այնպիսի ուժգնութեամբ խարանում էր նրանց հոգին, որ չէին ճաշում : Արդէն ճաշարանի երես չէին տեսել Յարիցինում : Մերժում էին ընկերների հրաւէրները եւ բաւականանում շատ համեստ սնունդով, հակառակ որ Խոտորջուրցի մեր ընկերները ոչինչ չէին խնայում մեր հանդիստի ու բարեկեցութեան համար : Ստեփան Ծաղիկեանը, Խոտորջուրցի այս սքանչելի մարտիկը, որ բարեհամբոյր խառնուածք ու առիւծի սիրտ ունէր, մի օր պատուիրեց որ այլեւս վերջ տրուի այս զրոյցներին : Ի՞նչ իմաստ ունէր հին վէրքերն ու ցաւերը քրքրելը : Առանց այդ էլ խորապէս տաղուած սիրտերը աւելի պիտի արիւնէին, եւ գանգատների ու վիրաւորանքների կսկիծը պիտի թէժանար :

Այնուհետեւ մեր առօրեայ խորհրդածութիւնների մարզը փոխադրուեց դէպի պատերազմական ընթացիկ վերիվայրումները : Իմ կարծիքով, հիմա որ Գերմանիան, իր տարած աննախընթաց յաղթանակներով, իրական տէրն էր ռազմական եւ քաղաքական կացութեան, որ Դաշնակիցների հզօր գործակիցը՝ Ռուսիան, դուրս էր շպրտուած ռազմաճակատից, մեզ՝ Հայերիս համար հրամայական պարտք էր անմիջական շփման մէջ մտնել գերման իշխանութիւնների հետ եւ մի ճար, մի դարման որոնել, հայութիւնը փրկելու վերահաս բնաջնջումի ուրուականից : Բոլորն էլ տարակարծիք էին ինձ հետ, մանաւանդ Սեպուհը, որ ամուր ու անսասան հաւատքով կառչած էր Դաշնակիցների մօտալուտ յաղթանակին : Թէեւ մենակ էի իմ տեսակէտի փաստարկութեան մէջ, սակայն յամառ ու անտեղիտալի համոզումով պնդում էի, որ պէտքէ Գերմանների հետբանակցութեանմտնել, ինչպէս Թիֆլիզում Վրացիներն էին անում : Եթէ մինչեւ իսկ, ասում էի, Գերմանիոյ այս յաղթանակը կարճատեւ է ու խաբուսիկ, եւ յարաբերութիւնների մշակումը զուր ու անօգուտմիձեռնարկ, էլի պէտք է փորձը անել : Չէ՞, որ դա ոչ մէկ վընաս չէր կարող բերել մեզ. ընդհակառակն մի գեղեցիկ պատեհութիւն էր՝ նրանց մեզ հանդէպ ունեցած տրամադրութիւններին տեղեակ դառնալու : Բոլորս էլ գազազած ենք, որ հայութեան կոտորածների մէջ ուղղակի կամ անմիջօրէն Գերմանիան էլ մեղսակից է, սակայն երբ հայութեան Ֆիզիքական գոյութեան հարցն է դրուած, պէտք է մեր մէջ լռեն անգամ արդար ցասումն ու ինքնեկ ատելութիւնը, եւ բոլորանուէր փարինք հայութիւնը փրկելու աշխատանքին :

Բոլորն էլ ինձ մերթ մեղադրում էին մանկամտութեան մէջ եւ մերթ ծաղրուծանակի էին ենթարկում իմ հիացումը, որ տածում էի գերման միտքի եւ մշակոյթի հանդէպ : Ահա սա է կորիզը իմ ջերմեռանդ «գերմանասիրութեան» , որով ինձ մեղադրում էր Սեպուհը՝ իր Յուշերի երկրորդ հատորին մէջ : Մուրատը աւելի լրջօրէն էր ըմբռնում հարցը : Թէեւ հակառակ չէր ձեռնարկին, սակայն առաջարկս համարում էր անգործնական եւ տուեալ պայմանների մէջ անիրագործելի :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(4)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ : ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

պահովէ իր յաղթանակը: Իրաւ ալ երկրորդը նշանակեցին «քու Ֆրան»ով 30 մեթրի վրայ :

Մերոնց յոգնութիւնը զգալի էր: Խաղին ձեւը փոխուեցաւ եւ հակառակորդը, ամբողջ 25 վայրկեան տիրապետեց դաշտին եւ ինչպիսի՛ դիմադրութիւն ցոյց տուին մեր տղաքը, մանաւանդ պատանի բերդապահը որ հազիւ 20 տարեկան՝ աննկարագրելի շիւթեր կեցուց: Այս իրարանցումին հակառակորդը երկու նշանակէտ եւս շահեցաւ, եւ խաղը վերջացաւ մերոնց պարտութեամբը 4 — 0 :

★ Իտալացի մարզիկ զոհերուն համար մէկ վայրկեան լռութին պահուեցաւ խաղէն առաջ:

Թղթակից

զինապաշտութեան վերածնութեամբ, որ տրամաբանական հետեւանքն է ամերիկեան աշխարհակալներու քաղաքականութեան »:

Իր կարծիքով, պատերազմի վտանգը նուազած չէ, հետեւաբար «պէտք է զգոյշ եւ վերապահ ըլլալ Զորսերու յառաջիկայ խօսակցութեանց մասին » :

Համայնավար երեսփոխանը անգամ մը եւս կրկնեց թէ Ֆրանսա պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ :

★ Պ. Կրոմիքօ, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Նիւ Եորքի մէջ.— Մենք պարտաւոր ենք միասին աշխատիլ խաղաղութեան համար. Ամերիկացիները եւ Ռուսերը կրնան միասին աշխատիլ, եթէ ուզեն»: Թղթակիցները հարցուցին թէ կարելի՞ է Պերլինի պաշարման բարձումը քայլ մը նկատել այդպիսի հաշտարար գործակցութեան մը համար, Կրոմիքօ պատասխանեց.— «Ապագան պիտի վճռէ »:

★ Պ. Ժիւլ Մոք, Ֆրանսայի ներքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Էռոյի նահանգին կուսակցական ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ «օդանաւային փոխադրութեանց յաջողութեան հետեւանքով էր որ Խ. Միութիւնը ստիպուեցաւ վերցնել Պերլինի պաշարումը»: Իր կարծիքով, հաւանական է որ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը փոփոխութեան ենթարկէ իր քաղաքականութիւնը :

Աղմկալի ձերբակալութիւն մը

Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնը բռնի ձերբակալեց գերմանացի Կէրհարտ Այզլէրը, Մ. Նահանգներու համայնավարներուն գլխաւոր վարիչը, որ Նիւ Եորքէն փախած էր, լեհական «Պաթորի» շոգենաւը նստելով, գաղտագողի եւ առանց տոմսակի: Փախստականը ձերբակալուած, սակայն ազատ արձակուած էր 24.500 տոլար երաշխաւորութեամբ: Ամերիկեան ոստիկանութիւնը իմանալով փախուստը, հեռագրած էր Լոնտոն, որպէսզի ձերբակալեն եւ իրենց յանձնեն :

Երբ լեհական շոգենաւը Սաութէմփթընի նաւահանգիստը հասաւ, անգլիացի ոստիկաններ նաւ մտնելով պահանջեցին փախստականը: Նաւապետը մերժեց, ամբաստանեալն ալ ընդդիմացաւ, իսկ լեհական դեսպանատունը օգնութեան հասնելով բողոքեց: Անօգուտ: Զորս ոստիկաններ ձերբակալեցին փախստականը, եւ ուղղակի բանտ առաջնորդեցին, համաձայն իրենց տրուած հրահանգին:

Դէպքը մեծ աղմուկ յարուցած է, իբրեւ բռնաբարում ապաստանի իրաւունքին: Անգլիացիները կ'ըսեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները իրաւունք ունէին ձերբակալելու, քանի որ շոգենաւը խարիսխ նետած էր իրենց ջուրերուն մէջ: Գալով Ամերիկացիներու յանձնելու խնդրին, դատարանն է որ պիտի վճռէ այդ հարցը :

Լոնտոնի լեհական դեսպանատունը բուռն բողոքագիր մը յանձնեց անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութեանց դէմ եւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ Այզլէր «առեւանգուեցաւ բրիտանական իշխանութեանց կողմէ, որոնք շարժեցան իբրեւ ոստիկանները ամերիկեան յետաշրջութեան »:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ երբ լեհ նաւապետը եւ լեհական դեսպանատունը կը բողոքէին ձերբակալման հրամանագրին դէմ, Անգլիացիները կարդացին Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ հեռագիրը որ կը սպառնարգըրաւել լեհական շոգենաւը, եթէ Ամերիկա վերադառնար, ինչպէս եւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել շոգենաւային ընկերութեան դէմ »:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Մոհամմէտ Մալէքը, որ թիւ մէկ ահաբեկիչը կը համարուի լուծեալ Իսլամական Եղբայրութեան: Կառավարութիւնը 4000 տոլար պարգեւ խոստացած էր ձերբակալման համար: Մալէք պահուած էր Աղեքսանդրիոյ իր բնակարնին մէջ, անկողնին տակ, եւ դիմադրեց մինչեւ վերջին փամփուշտը: Յետոյ ձերբակալուելով Գահիրէ փոխադրուեցաւ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY : Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի պատիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն :

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անկանկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Կոնեանցի որ 2000 Ֆրանք նուիրած էր «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000Ֆրանք Տիկին Հանրմիկ Պետրոսեանէ, իր ամուսնոյն Տիգրան Պետրոսեանի մահուան առթիւ:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը: Կը դասաւանդեն ընկերուհիեր Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Ասատուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր շրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին :

Գնին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Պարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատունները, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին. — T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 Ֆրանք: Զեղչով 75 Ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականերու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre :

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ : Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱԲԵԲԱՅ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) : Մուտք 100 Ֆրանք

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍ _ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ :

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:

Հանդէս _ պարահանդէսը շարժանկարի պիտի առնուի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

BONNETERIE

GROS, DEMI - GROS

Տ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ

10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)

Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54

Ճոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար :

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ETOILE d'ORIENT

ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԾԱՆՕԹ SALON DE THEՆ

15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ Ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փակլավա, քատայիֆ, թուլումպա, լոքմա, թրիկոնա, թերթ եւ հում քատայիֆ եւ մանաւանդ

Հեռաձայն Odé. 14-27:

Մաքուր սպասարկութիւն եւ մատչելի գիներ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 18 MAI 1949 Չորեքշաբթի 18 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5849–Նոր շրջան թիւ 1260

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Շաբաթ չանցնիր, որ Երեւանի ձայնասփիւռ կայանը, Սփիւռքի հայութեան յատկացուած հաղորդումի ժամուն, « ելոյթ » չունենայ Դաշնակցութեան դէմ: Շարունակ կրկնուող այդ թունալի ելոյթները դդումի համ սկսած են տալ շատոնց: Բայց մեր «դրախտավայր» հայրենիքի մայրաքաղաքը, իբրեւ երեւանեան արտադրութիւն, պարտք կը սեպէ զանոնք կրկին ու կրկին տաքցնելու եւ հրամցնելու կարօտաբաղձ հայութեան :

«Սով. Հայաստան» թերթի 1949 Փետրուար 10ի թիւը պաշտօնապէս կը տեղեկացնէր թէ Երեւանի ռատիոկայանի դասախօսելիք նիւթերու շարքին մէջ, «1949 թ. առաջին եռամսեակում», կայ նաեւ հետեւեալը՝ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻ» ...

Օգտաշատ եւ փրկարար դասախօսութիւն, արդարեւ: Հայաստանի կառավարութիւնը չլուսաբանէ մեր ժողովուրդը իր ոխերիմ թշնամիներու մասին, հապա ո՞վ լուսաբանէ :

Դարձուցէք կոճակը եւ սպասեցէք համբերութեամբ: Երեւանն է խօսում: Կոլխոզի եւ սովխոզի մասի՞ն է խօսքը, բամպակամշակութեան բերքե՞րը կը ցուցադրուին. կարմիր բանակի հերոսութի՞ւնը կը գովաբանուի.— տարբերութիւն չըներ: Հաղորդումը պիտի համեմուի կամ վերջանայ Դաշնակցութեան հասցէին նետուած փաղաքշական որակումով մը: Խօսնակը կոկորդին ուժ պիտի տայ եւ մասնաւր ախորժակով պոռայ. «ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ»:

Եւ ի՛նչ որակումներ, ինչ չքնաղ գիւտեր, երեւակայութեան ինչպիսի թռիչքներ: Մէկը միւսէն համեղ ու յանկուցիչ :

Ամբողջ բառարան մը կարելի է կազմել Դաշնակցութեան նուիրուած ածականներով, որոնք բոլորն ալ առնուած են ու խնամքով զտուած՝ ռուս-բոլշեւիկեան ինքնատիպ բառամթերքէն :

«Ալիք»ի աշխատակիցը անցեալները ձանձրոյթը յանձն առած էր նօթագրելու Երեւանի խօսնակին, մէկ զեկուցման մէջ, տասը վայրկեանի ընթացքին թափած գոհարները .— «Ճիւաղներ, սըրիկաներ, բանդիտներ, դաւաճաններ, Անդարայի գործակալներ, հրէշներ, շներ, աւազակներ, իժեր, ագենտներ . եւայլն »:

Այս ամէնը մենք ենք՝ Դաշնակները: Եւ ասոնցմէ ամէն մէկը, տասը վայրկեանի ընթացքին, գործածուած է մինչեւ հինգ անգամ :

Բոլշեւիկը չճանչցողը լոկ կրնայ զարմանալ ի լուր այս գարշանքներուն, որովհետեւ սուտերու վրայ հիմնուած ամբաստանութիւնները, մատնութիւնները եւ զրպարտութիւնները բոլշեւիկեան պայքարի մեթոտին էութիւնն իսկ են :

Ամբողջ երեք տասնեակ տարիներ Խորհ. Հայաստանի վարիչները (որոնցմէ շատեր այսօր գնդակահարուած ու աքսորուած են իրենց տէրերուն կողմէ) հրապարակային միթինկներ սարքեցին, հանդիսաւր դատաստաններ վճռեցին, դամբանականներ արտասանեցին՝ Դաշնակցութիւնը մեռցելու, Դաշնակցութիւնը մահացած ցոյց տալու եւ անոր «նեխած դիակը» թաղելու համար :

Այսօր, քառորդ դար ետք, կատաղութեամբ կը պարտաւորուին խոստովանիլ անոր յարութիւնը ։ Երեւանէն մինչեւ Փարիզ նիզակ ճօճել անոր գոյութեան դէմ :

Եօթը գլխանի դե՞ւ է, ի՞նչ է, Դաշնակցութիւնը, որ փախցուցած է քունը պետութեան եւ կառավարութեան տէր իշխանաւորներուն:

Բոլշեւիկ վարիչներու բերնին փրփուրը եւ մոլեգնութիւնը կը բորբոքի օրէ օր այն պատճառով, որ անոնք անզօր կը մնան Դաշնակցութեան բարոյական ուժին եւ գաղափարական զօրութեան առջեւ: Անոնք շատ լաւ կը գիտակցին, որ հակառակ բոլոր քսութեանց, հայ ժողովուրդը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կառչած կը մնայ Դաշնակցութեան ազգային ու քաղաքական իտէալին եւ անոր մէջ կը տեսնէ իր գոյութեան միակ իրական ու անձնուէր պահակը :

Հայհոյաբանութեան մրցանիչ կոտրող ձայնասփիւռ կայանը եւ անոր ձայնակից թութակները մինչեւ այսօր ոչ իսկ մէկ փաստ կրցած են գտնել իրենց կատարած վերադրումները ապացուցանող :

Ահա թէ ո՞ւր է գաղտնիքը հեռուէն ու մօտէն հնչող անզօր կատաղութեան: Եւ ահա թէ ինչո՞ւ կարաւանը կ՚անցնի անայլայլ եւ ինքնավստահ ...

(ԱԶԴԱԿ)

Պոլսոյ Պատր. խնդիրը

15 ՕՐԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերին մէջ կը կարդանք նոր մանրամասնութիւններ, որուն համաձայն պատուիրակութիւն մը բաղկացած կախակայեալ կրօնաւորներէն, Վահրամ Կեսարէ, Տոքթ. Փէշտիմալճեանէ եւ Ստեփան Պարոնեանէ, ներկայանալով կուսակալին՝ Տոքթ. Գըրթարի, պարզած են բոլոր թիւրիմացութիւնները պատրիարքական խնդրին մասին:

Կուսակալը առանձին առանձին եւ հաւաքաբար լսած է զանոնք 75 վայրկեան եւ ապա իր որոշումները հաղորդած է հետեւեալ կերպով. — Ա. Արսլանեան արք. պարտաւոր է ճանչնալ եւ ենթարկուիլ ընդհ. ժողովին, վարչութեան եւ կրօն. ժողովին՝ համաձայն պատրիարքարանի կանոնագրին որ ի զօրու է:

Բ.— Այդ օրէնքի տրամադրութեան համաձայն ձեռնարկել պատրիարքի ընտրութեան մինչեւ 15 օր: Այս որոշումները պաշտօնագրով կը հաղորդուին Արսլանեան արք.ի անմիջապէս գործադրուելու համար: Հակառակ պարագային կուսակալը Իսթանպուլահայ եկեղեցականութեան երեցագոյն անդամը պիտի արտօնէ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կրօնական համագումարը նիստի հրաւիրելու, ընտրելու համար նոր տեղապահ մը, որ իրաւասու մարմիններու հետ անմիջապէս պիտի ձեռնարկէ պատրիարքի ընտրութեան :

Առեւտուր Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ

Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, Խ. Միութեան պատուիրակը նոր ճառ մը խօսեցաւ երկուշաբթի օր, Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին առջեւ, Ժընեւ: (Առաջին ճառը հրատարակեցինք անցեալ շաբթու):

Հ. Յարութիւնեան յայտարարեց ի ներկայութեան 27 պետութեանց պատուիրակներուն. — «Արտաքին առեւտուրը լաւագոյն հիմքն է տնտեսական գործակցութեան Եւրոպայի երկու տարբեր կարգուսարքերու միջեւ: Մենք մեր կողմէ կը մաղթենք այդպիսի գործակցութիւն մը: Անշուշտ կան դժուարութիւններ, բայց դժուարութիւններ միշտ ալ կը ծագին միեւնոյն քաղաքական դրութեամբ երկիրներու, նոյնիսկ դրացիներու միջեւ: Այդպիսի դժուարութիւնները անյաղթելի չեն, եթէ իրական բաղձանք կայ գործակցութեան»:

Պ. Յարութիւնեան պնդեց թէ Մ. Նահանգներն են պատասխանատուն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի առեւտուրի նուազման, որովհետեւ կը ճնշեն Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն վրայ: Այս առթիւ բսաւ թէ մէկ տարի առաջ Խ. Միութիւնը առաջարկեց որ տնտեսական Յանձնաժողովը մասնաւոր մարմին մը ստեղծէ, զարկ տայու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի առեւտուրին, բայց Մեծըն Բրիտանիա մերժեց , մէկ տարի կորսնցուցինք եւ կացութիւնը աւելի վատթարացաւ:

Յայտարարեց նաեւ թէ առեւտուրի ծաւալումը կը խափանուի Մ. Նահանգներուն կողմէ, որոնք կը պահանջեն Մարշըլեան երկիրներէն արգիլել կարգ մը ապրանքներու արտածումը դէպի Արեւելք: Այսպէս Միացեալ Նահանգները երեք ցանկեր ղրկած են արգիլուած ապրանքներու : «Առաջին ցանկը կը պարունակէ զինուորական պիտոյքներ, միւս երկուքը գաղտնի ցանկեր են որոնք կը լրացնեն առաջինը: Ո՞վ կ՚երաշխաւորէ թէ այդ ցանկերը չեն պարունակեր խաղաղութեան շրջանի վերաբերեալ ապրանքներ» :

Յարութիւնեանի ճառէն առաջ ամերիկեան պատուիրակը Պ. Փորթըր մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ կը շահագործէ եւ կ՚աղքատացնէ իր արեւելեան արբանեակները, «այնպիսի եղանակով» մը որ կը յիշեցնէ 17րդ դարու գաղթային յարաբերութիւնները »: Այս յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց ժողովին հաշտարար տրամադրութեանց վրայ:

Պատուիրակը շարունակեց. — « Արեւելեան ճակատին վրայ հզօր պետութիւն մը կը տիրապետէ իր տկար դրացիներուն վրայ առանց նկատի առնելու անոնց օրինաւոր շահերը: Պարզ իրողութիւնը այն է որ Արեւելեան Եւրոպայի տնտեսական զարգացումը ստորադասուած է քաղաքական եւ գաղափարական մտահոգութեանց և առեւտուրը կը ծառայէ քաղաքական նպատակներու, բռնութեամբ»:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Երէկ կէսօրէ յետոյ Երեսփ. ժողովը վերաբացուեցաւ զատկական արձակուրդը աւարտած ըլլալով: Ժամանակէ մը ի վեր խմբակցութեանց մէջ մեծ ոգեւորութիւն մը սկսած էր կառավարական նոր ծրագիրները ընդառաջելու համար, իւրաքանչիւրը իր տեսակէտին համաձայն: Օրակարգի վրայ են զինուորական նոր վարկեր Հնդկաչինի պատերազմը ուժեղացնելու համար, ազգայնացուած հաստատութեանց ելմտական տխուր վիճակը, Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը, ցորենի, կազի, հրանիւթի եւ երկաթուղիներու խնդիր եւայլն:

Նախարարաց խորհուրդը իր վերջին նիստերը յատկացուց այս խնդիրներուն շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ որոշ ծրագրով մը երեսփոխաններուն ներկայանալու համար : Զինքը զբաղեցնող կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ հարկային ներումի հարցն է: Յայտնի թէ արտասահման փախցուած են Ֆրանսական մեծ հարստութիւններ եւ ով որ իր դրամը Ֆրանսա բերել ուզէ, պետութիւնը 100ին 25 տուրք մը կը պահանջէ : Այս արգելքը վերցնել կը պահանջեն շատերը որոնց մէջ նաեւ մամուլը, որպէսզի անգործութեան դատապարտուած այդ հարստութիւնները ազատ ձգուին հայրենիք մտնելու, ինչ որ պիտի ծառայէ երկրին տնտեսական բարւոքումին : Ելմտական նախարարը 100 միլիառի պէտք ունի իր ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար: Ո՞ւրկէ գտնել այդ դրամը, ահա տագնապին հանգոյցը :

Զորսերու ժողովին շուրջ

Գերմանական խնդրին կարգադրութեան համար իրենց միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու նպատակով երէկ կրկին հաւաքոյթ մը ունեցան Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պատուիրակները: Խորհրդակցութիւնները խիստ գաղտնի կը պահուին: Գերմանական աղբիւրէ հաղորդած էին թէ արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ պաշտօնական պատուիրակութիւն մը Փարիզ պիտի գայ որ լսուի երեքներու կողմէ: Այս մասին Ֆրանսական աղբիւրները վերապահ են: Սակայն Վիւրթէնպէրկ -Հօէնձօլըրնի վարչապետը ու երկու նախարարները արդէն Փարիզ գտնուելով, Գերմաններուն կարծիքները լիովին լսուած են արեւմտեան պետութեանց կողմէ եւ հարկ չտեսնուիր պաշտօնական պատուիրակութեան մը գալուն :

Զորսերու ժողովին խորհրդային պատուիրակը Պ. Կրոմիքօ Փարիզ հասաւ, բայց մերժեց տեւէ յայտարարութիւն ընել: Ըսաւ թէ Մոսկուա պիտի երթայ ու վերադառնայ :

Մոսկուայի «Փրավտա»ն երկարօրէն զբաղելով Զորսերու ժողովին խնդրով կ՚ըսէ թէ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա կ՚աշխատին համաձայնիլ «Սովիէթներու կռնակին ետեւը», խորհրդաժողովին բացումէն առաջ :

★ Առնուած տեղեկութեանց համաձայն արեւելեան Եւրոպայի կառավարութիւնները հրաւիրուած են Մոսկուա Կոմինֆորմի ժողովին, որպէսզի Զորսերու ժողովէն առաջ ճշդուի սովիէթական արտաքին քաղաքականութիւնը եւ Փարիզի ժողովին մէջ իրենց բռնելիք դիրքը:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Կազի եւ ելեկտրականութեան գործաւորները սկսան իրենց գործադուլները: Երէկ Փարիզի մէջ կազի ճնշումը այնքան նուազած էր որ տանտիրուհիները երեք անգամ աւելի ժամանակ դրին ճաշ պատրաստելու համար: Այսօր կազը տեղ տեղ կանոնաւորուած էր, բայց կարգը եկած էր ելեկտրականութեան : Մասնաւորաբար ընդհատուած են գործարաններու հոսանքը, իսկ տնական սպասարկութիւնը չխանգարուեցաւ գրեթէ: Մեթրոյի երթեւեկն ալ յապաղումներ կրեց: Գաւառներու մէջ ալ կազի ու ելեկտրականութեան աշխատաւորները նման գործադուլի շարժումներ սկսան:

Եթէ գործաւորական պահանջներուն գոհացում չտրուի, վախ կայ որ տեւական գործադուլ յայտարարուի :

★ Սակարանի աշխատաւորներուն գործադուլը կը շարունակուի: Երէկ 6000 բանթողներ հաւաքուեցան Փալէ Ռուայալի պարտէզը եւ պատուիրակութիւն մը ղրկելով ելմտական նախարարին իրենց պահանջները ներկայացուցին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ ՄԵՐ ԱՅԽԱՐՀ

ՔՈ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

1915 Մայիս 3:

Ու հիմա, 1949 Մայիս:

Երեսունըչորս տարի առաջ, հոն, գեղածի-ծաղ Վանայ Ծովակին նայող Վարագն ու Սիփան, Գրգուռն ու Նեմրուտ լեռները, բազմադարեան Վանայ ժայռն ու բերդը, հողածածուկ Զըմ – Զըմ Մաղարան, Պղնձէ Քաղաքն ու Մըհէրի Դուռը, Շամիրամի Առուն ու Արտամետ,— բոլոր Այդեստանն ու Քաղաքամէջ, գիւղն ու շէնը, մէկ աղաղակ միայն լսեցին,—

— Կը փախին..., Թուրք ու քիւրտ խառնիճաղանճ ոճրագործները՝ կը ձգեն Վան ու կը փախին...: Թշնամի բանակը ետ ետ կը փախի ...:

— Ազատութիւն...: Վեց հարիւր տարուան գերութեան շղթաները կտոր կտոր եղան..:

— Կամաւորները կը հասնին: Ռուս բանակը կը մօտենայ ...:

Եւ այս խելայեղ աւետիսին հետ մէկտեղ՝ անկախութեան առաջին դրօշակը կը ծածանի Վանայ Բերդաժայռին կատարէն, — 1915 Մայիս 3ի արշալոյսին:

Այդ անմոռանալի օրն է որ Վասպուրականի Հայութիւնը, — Արծրունիներու կորիւններ —, առանց կուսակցական ու դաւանական բաժանումի, օրհասական կռիւներու ամսեակէ մը վերջ, վանեց թշնամին եւ դարերէ ի վեր կորուսած իր ազգային անկախութիւնը ձեռք բերաւ:

1915 Մայիս 3, ազատութեան, անկախութեան ու պետականացման տօնն է բովանդակ Հայութեան:

Այդ փառքի օրն ստեղծող նոր քաջերը, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռամկավար եւ Ոչ-Կուսակցական համասիրտ ուժերն էին:

Անոնք՝ բոլորն ալ Հայ էին ու բոլորն ալ Հայութեան համար կռուեցան:

Անոնք կռուեցան առիւծներու պէս: — Պատանի, կին, երիտասարդ, տարէց, անուս, ուսեալ, բազուկ թէ միտք՝ ամէնքն ալ մարտնչեցան հարիւրգլխանի մահուան դէմ, ու յաղթական դուրս եկան:

Փառք ու պսակ ձեզի, ով իմ առիւծասիրտ արենակիցներ: Անմահութեան լոյսերով էին վառուած ձեր ամէն մէկի սիրտն ու հոգին: Անմահ լոյսերու մէջ մնաք ամէնքդ ալ:

1915 Մայիս 3.— Ահա բուն պատմական թուականը՝ մեր նորածագ Ազատութեան:

Այդ օրէն է որ կազմուեցաւ մեր Հինգերորդ Հարստութեան Իշխանութիւնը: Քաղաքային ու Զինուորական Վարչութիւնը:

Վան Վասպուրական՝ ինքնիշխան կառավարուեցաւ երեք ամիս:

Երեք ամիսը՝ կրնար, եւ պիտի ըլլար, ամիսներ ու տարիներ, եթէ սահմանակից մեծ ազգին բանակները չնահանջէին:

Էականը՝ եռամսեայ իշխանութեան փաստացի գոյութիւնն է: Մնացածը՝ քաղաքական գերզօր դէպքերու դասաւորումին հետ կապ ունի:

1915 Մայիս 3ը՝ փառաւոր յաղթանակի օրն ու տօնն է, տարուած Անատօլուի մէկուկէս միլիոն անզէն ու անմեղ Հայ զոհերուն անյայտ հողվրտիքին վրայ:

Յարգանք՝ անոնց սրբազան աճիւններուն, որոնցմէ յարութիւն կ'առնէր նոր Հայութիւնը:

Փառք՝ Վահագնի Արեւին, որ՝ երկնասլաց ոստումով՝ Խորան Սարի գագաթէն, նուիրական Մայիս երեքի առաւօտը, հազարինըհարիւր տասնըհինգին:

Փառք՝ բոլորուող Սուրբ-Խաչայ Լուսնին, որ ճաճանչափայլ կամարեցաւ Մայիս երեքի գիշերը, Վարագէն Կուռուպաշի վրայ, դէպ արեւմուտք, դէպի Ծովը:

Ըսենք ու ոգենք մենք ալ,—

— Լուսնա՛կ, ա՛լ լուսնա՛կ,
Սըբ – Խաչա՛յ լուսնակ,
Իջի՛ր, արի՛ տակ,
Ես ու դու նըստինք,
Մեր փառքերը գրենք:
Ես՝ կոտրած գըրիչս,
Դու քո շէն – շող լոյս,
Զարնենք վեր թըղթին,
Ծովը թանա՛ք լինի,
Գըրիչ՝ թող գըրէ, —
Երգենք ու գովենք,
Վան – Վասպուրական՝
Իր Նոր Քաջերով :—

ՅԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐՆ Է:

Փարիզ ՉԻԹՈՒՆԻ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ: ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ — 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ:

Զրոյցներու խաղաքը - Պոլիս

Թուրքերը կը սիրեն համադամ կերակուրները, գէր կիները եւ... զրոյցները: Ու քանի որ այս երեքէն, զրոյցները ամէնէն աժանն են, այս «արտադրութիւնը» կը յորդի երկրի մը մէջ, որուն բնակիչները մտահոգութեամբ մէկ ականջնին կըտնկեն դէպի Ռուսիա ու միւսը կը ցցեն դէպի արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութիւնները:

Տեղեկութիւնները, «բաղերը», զրոյցները, գայթակղութիւններն ու շշուկները, ծամոցներ են, որոնցմով կը սնանի Սթամպուլը կամ Պոլիսը, որ կէս – արեւելեան, կէս -արեւմտեան քաղաք մըն է: Փարք Օթէլ պէտք է մնալ ու հրաժարիլ ոսկեղջուրի կախարդական տեսարանէն ու Մարմարայի հաճոյագեղ ու հանդարտ մթնոլորտէն, չկորսնցնելու համար մէկ սեղանէն միւս սեղանը ցատկող «կըսեն»ները:

Անոնք որ Պոլիսը լաւ կը ճանչնան, կ'ըսեն թէ քաղաքը երկրորդ համաշխարհային պատերազմի օրերուն հրապոյրը չունի, երբ գերմանացի եւ դաշնակից գործակալներ հանճարամտութեամբ իրար կ'ուզէին գերազանցել՝ վարելու համար անդադրում ճակատամարտ մը. երբ շքեղափայլ հունգարացի եւ ռումէն Մաթա Հարիներ իրենց լաւագոյնը կ'ընէին իրենց հմայքին կապուած Ամերիկացիներէն ու Անգլիացիներէն գաղտնիք մը կորզելու համար: Մեր օրերուն, Ռուսերն ու Ամերիկացիները աւելի բարդ մեթոտներ կը գործածեն: Բայց եւ այնպէս Պոլիս կը մնայ մեքենայութեանց կեդրոն մը:

Բարեխառնութիւնը կ'ելլէ ու կ'իջնէ զարմանալի արագութեամբ մը: Ահաւասիկ Ամերիկացի հարիւրապետ մը, որ քաղաքը կ'այցելէ: Մռայլ կ'երեւի, մտահոգ: Սրճարանին ամենօրեայ յաճախորդները իմաստալից եղանակով մը իրենց գլուխները կը ծռեն ու կը փսփսան... «Պատերազմ կը հոտի»: Կը յայտնուի օդաչու մը եւ կը յայտնէ թէ իր սպասարկութեան գծէն բազմաթիւ օդանաւեր վերցուցին, որոնց պէտք ունին Ֆրանքֆորթ քաղաքային բնակչութիւնը պարպելու համար: Շատ չանցած սրճարանին ռահվիրաները «Դեկտեմբերին պատերազմ կայ» կ'ըսեն:

Վերջերս իր ընտանիքը Պուլկարիայէն Պոլիս փոխադրած Ամերիկացի մը շաբաթ մը ամբողջ բամբասանքի սքանչելի նիւթ ծառայեց: Իր այցելութեան առաջին երկու օրերուն — կ'ըսէր թէ օդանաւով կարճ այցելութիւն մը պիտի տայ Իտալիա եւ Գերմանիա: Սկսաւ բնակարան մը փնտռել: Անմիջապէս զրոյց շրջեցաւ թէ «Պուլկարները սկսած են սեղմել Ամերիկացիները»: Երկու օր ետք, ճամբորդութեան գաղափարէն հրաժարեցաւ, ըստ երեւոյթին Սօֆիա վերադառնալու հրահանգ ստացած ըլլալով: Փարք Օթէլի մէջ, ամէն մարդ համոզուած էր թէ «տագնապի մէջ կը գտնուինք», Քառասունութ ժամ ետք, ամերիկացի հարիւրապետը իրենները Ֆրանքֆորթ զրկեց, անկէ Ամերիկա անցնելու համար: Անմիջապէս սրճարանին յաճախորդները լրջօրէն մտածեցին ամենամօտիկ հակօդային ապաստանարանները նորոգել տալ:

Երբ Պոլսեցիներու խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը պատերազմն է, ուրիշ հրատապ խնդիր մը եւս կայ, որ կը դառնայ «թշնամի կայան»ներու շուրջ: Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Հունգարիայէն եւ Եուկոսլաւիայէն մեծ թիւով փախստականներ կը հասնին: Կարգ մը դիւանագէտներ հրահանգ ստացած են իրենց երկիրը վերադառնալու, սակայն յանկարծ տեսած են որ կը նախընտրեն... արեւմտեան ազատութիւնը: Կասկած չկայ որ այս գաղթականներէն շատեր օգնութիւն ստացած են, ըլլայ Թուրքերու, ըլլայ Ամերիկացիներու կողմէ:

Այս «փախուստները» անշուշտ կը հրահրեն խօսակցութիւնները: Ու այն օրը որ գաղթականներու այիքը դանդաղի, բնակիչները հարց կու տան, այժմ կարգը որո՞ւնն է: Կը պատահի որ այս խօսակցութիւնները շփոթութեան մատնեն զանոնք յօրինողները, ինչպէս եղաւ պարագան Անդարայի ռումանական դեսպան Կրեկորի Մուազիլին:

Զրոյցներ սկսան շրջան ընել ճիշդայն օրը յետմիջօրէին, երբ Մուազիլ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը գնաց՝ պահանջելու համար որ Ռումանիա գտնուող բազմաթիւ թուրք դիւանագէտներ ետ կանչուին: Զրոյց պատրաստողները կ'ըսէին թէ դեսպանը ուզած է նաեւ որ իրեն ապաստան տան Թուրքիոյ մէջ: Նոր «փախուստ» մը կը գծուէր հորիզոնին վրայ: Նոյն իրիկունն իսկ զրոյց շրջան ըրաւ թէ Մուազիլ մեռած է, թունաւորուած սունկեր կերած ըլլալով: Ուրիշ ըսի ըսաւի մը համաձայն՝ սպաննուած էր: Ոմանք նոյնիսկ կ'ըսէին թէ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ դացած է: Մամուլի ներկայացուցիչները հեռաձայն հեռաձայնի վրայ զարկին ռումանական դեսպանատունը, որ ի վերջոյ ըսաւ. «Այո, այժմ կը պատրաստենք յուղարկաւորութիւնը, որ պիտի կատարուի վաղը»:

Ի վերջոյ հասկցուեցաւ թէ Մուազիլ ողջ առողջ է: Առաջին քարտուղարը այնքան ձանձրացած էր հեռաձայնի հարուածներէն, որ ի վերջոյ ըսած էր թէ դեսպանը մեռած է:

Այսպիսի մթնոլորտի մէջ, ճշմարտութիւնը սուտէն զանազանելը դժուար է: Հակառակ այս դժուարութեան Պոլիսը կը հանդիսանայ սքանչելի «լըսողական կայան» մը, ռուսական ազդեցութեան գօտիին քովը հաստատուած: Սոֆիայի, Պուքրէշի, Պուտափէշտի, Վարշաւիոյ եւ Փրակայի պէս քաղաքներէն դուրս եկած լուրերը ճշմարտութեան մասնիկ մը կը պարունակեն: Մէկը որ սուր ականջ ունի եւ գնահատումի շատ զարգացած զգայարանք մը, շատ մը մանրամասնութիւններ կրնայ իմանալ սովետական միութեան մէջ անցած դարձածներէն:

Սակայն ասիկա արհեստաւորի գործ է, ու անոնք սրճարաններու մէջ չեն շաղակրատեր... եթէ անշուշտ մաս չեն կազմեր թուրք գաղտնի ոստիկանութեան:

Թուրքիոյ գաղտնի ոստիկանները տարօրինակ մարդիկ են: Անոնցմէ շատեր գէր են ու հարիւր քայլ անդիէն կը ճանչցուին: Ուրիշներ աւելի ծածուկ են, սակայն անոնք ալ կը ճանչցուին օտարականներուն վրայ հսկելու իրենց կերպէն:

Իսկապէս շատ տաղտկալի է թուրք գաղտնի ոստիկանին գործը:

Ք.

Կարտանը՝ երեկ եւ այսօր

Երբ Ֆրանսա եկայ, 1926ին, առաջին անգամ գացի, Կարտան: Հալէպի մէջ պայմանագիր էի ստորագրած, մէկ տարի ածխահանքը աշխատելու համար: Այդ օրերուն դժուար էր Ֆրանսա մտնել առանց աշխատանքի պայմանագրութեան, ինչպէս հիմա:

Մեծ թիւ մը կը կազմէին հայ բանուորները, բոլորն ալ երիտասարդ, սեւ մազերով: Ամէն օր կ'իջնէին այդ խոր վիրապը սեւ աշխատանք կատարելու, ի խնդիր պատառ մը հացի: Հակառակ դժուարին եւ վտանգաւոր աշխատանքին՝ մեծ եռ ու զեռ կար ամէն կողմ, տուներէն մինչեւ սրճարաններն ու փողոցները: Ազգային ոգին վառ էր բոլորին մէջ: Կազմուած էին բազմաթիւմիութիւններ եւ քաղաքական խումբեր, որոնց մէջ ամէնէն կենսունակն ու ժողովրդականը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն էր: Քանի մը հին Դաշնակցականներ, Աբգար Քէշիշեան, Սարգիս Տէր Նազարէթեան, Խորէն Տէր Նազարէթեան, Տիգրան Ստեփանեան, Եղիազար Զատուրեան, Խաչիկ Արզումանեան, Մաղաք Ասլանեան եւ ուրիշներ: Յաճախ հոն կուգային քանի մը երիտասարդ ուսանող ընկերներ, Սիսակ Սիսլեան, Յովհաննէս Չերչեան, Վազգէն Շուշանեան եւ Յովհաննէս Մահտէսեան, որոնք կ'ուսանէին Վալապրի մէջ (Կարտանի մօտ): Այս ընկերներէն ոմանք զոհ դացին հանքային արկածներու, ուրիշներ ալ հետզհետէ հեռացան անկէ:

Դաշնակցութեան կոմիտէն իր շուրջը համախմբած էր հարիւրներով երիտասարդներ, բոլորն ալ խանդավառ եւ հաւատաւոր: Բոլորիս մտահոգութիւնն էր ունենալ հաւաքավայր մը, հոգեկան սնունդ տալու համար անապատէն նոր վերադարցող հայորդիներուն որոնք տասնեակներով կը խուժէին դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, տոգորուած՝ վրէժխնդրութեամբ: Անոնք շատ լաւ գիտէին թէ միայն Դաշնակցութեան շարքերը մտնելով է որ պիտի կրնային ծառայել յեղափոխութեան եւ հայրենիքին: «Կամքը ամէն բանի կը յաղթէ, կ'ըսէ հայկական առածը», ընկեր մը հոդ տրամադրեց ակումբ մը շինելու համար: Մնացեալը դիւրին էր: Տարէց թէ երիտասարդ ընկերներ լծուեցան գործի, հիմերը փորողներ, ցեխը պատրաստողներ, քարտաշներ, որմնադիրներ, դուռ պատուհան շինողներ: Հայ միտքն ու բազուկը սկսան գործի: Մրջիւնի աշխատանք եւ քանի մը ամիսէն շէնքը պատրաստ էր: Երբ հարիւրակ մը հայ երիտասարդներ համախմբուած են, ո՞ր արհեստը կը պակսի շէնք մը շինելու համար: «Հայը ապառաժին վրայ անգամ տուն կը շինէ»:

Փառաւոր բացումով մը կը մտնենք շէնքէն ներս: Բայց տակաւին վերջացած չէ ամէն ինչ: Պէտք են դարակներ, գրադարան մը հիմնելու համար: Շուտով այդ ալ կ'ըլլայ: — Հոգ մի ընէք ընկերներ, մեր անմոռանալի Աբգարն է որ դարձեալ կը յուսադրէ բոլորը,— ով որ գիրք ունի քովը թող բերէ, քանի մը օրէն գրադարանը պատրաստ կ'ըլլայ: Առաջին օրինակը ինքը կու տայ, նուիրելով քանի մը կտոր գիրք որոնց կարգին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»ը: Շուտով կազմուեցաւ նաեւ գրադարանը: Ժողով, դասախօսութիւն, հանդէս, ներկայացում եւ բանախօսութիւն իրարու կը յաջորդեն: Յետագային հաւաքատեղին, դպրոց եւ եկեղեցի

դարձաւ, — ժողովրդային տուն Կարտանի հայ գաղութին համար :

Ես հեռացայ 1929ին, բայց միշտ ալ կապուած մնացած եմ տակաւին հոն ապրող ընկերներուս եւ ծանօթ բարեկամներու հետ: Շատ անգամ այցելութեան գացած եմ անոնց, բայց ոչ մէկ անգամ այնքան ծանր տպաւորութիւն կրած էի որքան այս վերջին այցելութեան առթիւ :

Մեր երբեմնի այդ չէն գաղութը այսօր բոլորովին փոխուած է: Աղատագրութեան օրերուն Կարտանի մէջ պատահած դէպքերը հիմնովին ցնցած են ամէնքը: Հայեր են սպաննուած հոն, հայ աւազակներու ձեռքով: Ամբողջ հայ առեւտրականներ են կողոպտուած, թրքավարի վայրագութիւններով: Մէկիկ մէկիկ կ'այցելեմ իմ վաղեմի բարեկամներուս եւ ընկերներուս: Ամէն մէկը ականատեսի պատմութիւն մը ունի կատարուած դէպքերու մասին:

Ընկերոջ մը հետ կը պտտինք փողոցները, կանգ կ'առնենք սրբավայր մը — Ահա մեր սիրելի ընկեր Լեւոն Գեղունիին սպանութեան տեղը, ու կը սկսի պատմել ընկերս.

— Գեղունին 1944 Օգոստոս 25ի առտուն ժամը 7ին բրիչը առած կ'երթար իր մշակած պարտէզը գետնախնձոր քաղելու: Իրեն կը հանդիպին խումբ մը արիւնակզակ հայ աւազակներ՝ «դիմադրական ճակատ»ի անունին տակ, առանց այլեւայլի քանի մը գնդակով գետին կը փռեն մեր այդ խոստմնալից երիտասարդ ընկերը: Դժբախտ Գեղունին սարսափելի գալարումներ կ'ունենայ արեան ճապաղիքներու մէջ ու կ'ըսէ — ի՞նչ ըրած եմ որ զիս կը սպաննէք: Հայեր են զիս սպաննողները... Եւ հոգին կ'աւանդէ :

Այսքանով չեն գոհանար գազանները, բեռնատար կառքով մը կըպտտին ամբողջ գիւղը: Կը ձերբակալեն ուրիշ 11 անմեղ Հայեր եւ կը տանին անտառ մը, սպաննելու, ճիշդ ինչպէս Թուրքերը կ'ընէին 1915ին ընդհանուր ջարդի օրերուն: Բարեբախտաբար Կարտանի ազնիւ քաղաքապետ, Victor Savine, իմացած կ'ըլլայ ոճիրին լուրը եւ վճռապէս կ'ազդարարէ.

— Եթէ յանցաւորներ կան, մենք դատարաններ ունինք, անոնք են որ պիտի պատժեն յանցաւորները, ուրիշ ոչ ոք իրաւունք չունի ինքզինքը դատաւոր հռչակելու: Յառաջիկային պատասխանատուութեան պիտի կանչուին:

Այս յայտարարութեան վրայ սպանութենէ կ'ազատին 11 անմեղները, որոնց երեքը կիներ էին:

Պատմութիւնը երկար եւ աննկարագրելի: Հայը Հայուն դահիճ: Ինչեր ըսէք որ չեն ըրած այս նոր օրերու Կայէնները: — Հայ կնոջ մազերը խուզել, անպատուել, հայ առեւտրականը կողոպտել ու անոր զաւկին հագուստն եւ վերջին կտոր շաքարը տանիլ: Եւ այս բոլորը կատարուած են քանի մը տասնեակ տարիներէ իվեր սեւ աշխատանք կատարող հայ բանուորներուն մէջ, զարմանք պատճառելով օտարներուն անգամ :

Այս չտեսնուած ոճիրներուն հեղինակներէն ոմանք պատճառելով օտարներուն անգամ : ալ իրարու վրայ կը նետեն գործուած ոճիրները: Շշմած է Կարտանի հայ գաղութը, լռած են յոխորդացող կազմակերպութիւններն եւ միայն Հ. Յ. Դ. կոմիտէն է որ կը գործէ, իր շուրջը համախմբելով մի քանի տասնեակ ընկերներ եւ նոր

Հիներէն մէկը

ԽՄԲ. — «Հայրենիք»ի մէջ կը կարդանք. —

Հիներէն մէկն էր ընկեր Վարդօ Ինճէեանը, զոր Ապրիլ 5ին հողին յանձնեցինք Նէշուէի մէջ : Վարդօն մեռաւ իր 91 տարեկան հասակին:

Նահապետ մը՝ նախ եւ առաջ իր տարիքին բերումով: Մեզմէ անդարձ բաժնուածներուն մէջ քանի՞ ընկեր կարելի է ցոյց տալ, որ 80ին հասած ըլլան, չըսենք 90ին, որուն հասաւ ու անցաւ Վարդօն :

Բնիկ Կիւրինցի էր մեր ընկերը: Եկած է ան Ամերիկա այն օրերուն, երբ դեռեւս մուտք իսկ գործած չէր այստեղ Դաշնակցութիւնը, նոյնիսկ Հնչակեան կուսակցութիւնը: Ան ուրեմն մէկն է ականատեսներէն այդ երկու կուսակցութեանց Ամերիկա մուտքին, անոնց գործունէութեան, պայքարներուն, մէկուն զարգացման, ծաւալման ու խոյանքներուն, միւսին պառակտումին ու անկումին:

Ընկեր Ինճէեան մօտ 50 տարիառաջ միացած է դաշնակցութեան ու այդ օրուընէ մինչեւ այսօր, ան ծառայած է այդ կազմակերպութեան հաւատարիմ պահակի մը անձնուիրութեամբ: Հակառակ իրենց ուժգին գրոհներուն, Դաշնակցութեան հակառակորդները եթէ չեն կրցած խորտակել մեր կազմակերպութիւնը, ատիկա շնորհիւ Վարդօ Ինճէեաններուն է, որոնք կուրծք տուած են փոթորիկներուն եւ մնացած են միշտ ամուր ու աներեր :

Վարդօ Ինճէեան երկար տարիներ եղած է Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի անդամ, եղած է մօտիկ գործակից մը մեր շրջանի հին եւ անուանի գործիչներուն. իբր բանախօս յաճախ երեւցած է ան մեր բեմերուն վրայ: Բնաւորութեամբ ջերմ եւ դիւրահաղորդ, ուր որ ապրած է, եղած է ընկերներու միջեւ հաշտարար ու համադրող ուժ մը : «Դաշնակցութիւնը ուժ է, կ'ըսէր ան, որովհետեւ միութիւն է». եւ մեր Վարդօն կ'աշխատէր Դաշնակցութեան միջոցաւ միութեան ու գործակցութեան գաղափարը տարածել ամէն տեղ :

Վերջին աւելի քան 15 տարիներուն Նէշուէի մէջ գաղութ գրեթէ չկայ. շատեր ցրուած են հոս հոն կամ մեռած արդէն: Ընկերներ եւս չունինք այնտեղ: Վարդօն իր ընտանիքին հետ մինակ էր հոն կամ գրեթէ մինակ: Իր կապը սակայն ան կը պահէր կազմակերպութեան հետ՝ կուսակցական տարուան սկիզբին իսկ ուղարկելով Կ. Կոմիտէին իր կազմակերպական տուրքերը. «Այս տարիքին մէջ ոեւէ ժամանակ կրնամ մեռնիլ, կը գրէր ան. պիտի չուզէի երբեք որ առանց Կազմակերպութեան պարտքս լրիւ վճարելու՝ հողը գրկեմ »:

Մեր կազմակերպութեան մէջ Վարդօն կը ներկայացնէր միջին Դաշնակցականը — գաղափարական, մաքուր, գործօն եւ զոհաբերող: Դաշնակցութեան չէնքին մէկ աղիւսն էր ան. մեռաւ՝ իր պարտքը կատարելէ եւ իրեն յաջորդներ ունենալէ յետոյ: Իրեն ծանօթ բոլոր ընկերներու հոգիին մէջ երկար տարիներ կենդանի պիտի մնայ անոր գեղեցիկ յիշատակը :

ԲԱՆԱՎԷՃ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մայիս 4ին Մոսկուայի ձայնասփիւռը հրաւիրեց Անգլիան, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսան որ գործադրեն հայրենադարձի իրենց համաձայնութիւնը Խ. Միութեան հետ: Խօսնակը ըսաւ թէ անգլեւամերիկեան եւ Ֆրանսական զինուորական հրամանատարութիւնը դիտմամբ կը խզէ համաձայնութիւնը, թէ 400.000 սովետ քաղաքացիներ կը տառապին անօթութենէ եւ զրկանքէ, գաղթակայաններու մէջ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այն տարագիրները որ Բրիտանիա կամ ուրիշ երկիրներ փոխադրուեցան, կ'ապրին ամէնէն թշուառ պայմաններու մէջ եւ աւելի լաւ չեն քան Եւրոպայի գաղթակայաններուն մէջ մնացած տարագիրները: «Հարիւր հազարաւոր տեղափոխուած անձեր Եւրոպայի մէջ թշուառ գոյութիւն մը կը քաշկռտեն: 600 հազարէն աւելի կը դանուի Իտալիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ: Սնունդը գէշ է եւ տարագիրները կը հիւծին: Աւելի լաւ չէ Միացեալ Նահանգները, Արժանթին, Քանատա, Պրազիլիա եւ ուրիշ դրամատիրական երկիրներ զրկուած տարագիրներուն վիճակը :

Եալթայի մէջ 1945 Փետրուարին Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը, որոնց միացան նաեւ Ֆրանսա եւ Պելժիա, համաձայնածէին փոխադարձաբար վերադարձնել Դաշնակից ազգերու քաղաքացիները: Մոսկուայի անթելը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը միակն էր որ գործադրեց համաձայնութիւնը:

1945 Ապրիլին եւ Մայիսին ամերիկեան հրամանատարութիւնը 1500սովետ քաղաքացիներ փոխադրեց Գերմանիայէն, բայց փոխանակ հայրենիք դարձնելու, աշխատցուց մասնաւորներու մօտ Մ. Նահանգներուն մէջ: Միեւնոյն ատեն քանի մը հազար սովետ քաղաքացիներ Մեծն Բրիտանիա զրկուեցան եւ գաղթակայաններու մէջ դրուեցան: «Գերմանիոյ դրաւման բրիտանական շրջանին մէջ, սովետ հայրենադարձի յանձնախումբերու արգիլուած էր այցելել սովետ տեղափոխուած քաղաքացիներու:

Սովետական դիրքերն ալ անոնց համար արգիլուած են 1948 Փետրուար 16էն ի վեր:

Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանի սովետական հայրենադարձի մարմինը արտաքսուեցաւ այդ շրջանէն ամերիկեան զինուորական իշխանութեանց կողմէ 1949ին:

★ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը (IRO) անմիջապէս հերքեց Մոսկուայի անթելին այս մեղադրանքները: Ֆիլիփ Բայնս, Գերմանիոյ IROյի վարիչը պաշտօնապէս յայտարարեց. — Մեր գործունէութեան մէջ բռնութիւն չկայ: Տարագիրները ազատ են իրենց հայրենիքը վերադառնալու կամ այլուր գաղթելու: Աւելի քան 25.000 տարագիրներ ցուցակագրուած են, Աւստրալիա, Պրազիլիա, Քանատա, Իսրայէլ, Մ. Նահանգները եւ ուրիշ երկիրներ երթալու համար, իրենց ազատ կամքով: Անոնք նամակներ փոխանակած են եւ գիտեն տեղական պայմանները :

Սերունդի անդամներ, ընկեր Գեղունիին յիշատակը յաւերժացնելու համար իրենց սեփական շէնքը մկրտած են անոր առնով :

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այդ օրերին, համայնավար դրականութեան ամէնից ուշագրաւ երկերն էին Լենինի «Պետութիւնն ու յեղափոխութիւնը» եւ Լենին Զինովիեւի «Հոսանքին դէմ»ը: Մի անգամ պարզաբանեցի համայնավար հասկացողութիւնը պետութեան մասին: Ըստ համայնավարութեան պետութիւնը դրամատիրական երեւոյթ է, հետեւաբար ժամանակաւոր եւ անցողիկ բնոյթ ունի: Դա մի հզօր զէնք է շահագործումը նուիրականացնելու ու օրինականացնելու: Դա մի միջոց է բանուորների ստրկութեան շղթաները ամրապնդելու եւ դրամատիրական դերիշխանութիւնը յաւերժացնելու : Համայնավար յեղափոխութիւնը եկել է տապալելու եւ ոչնչացնելու այդ պետութիւնը եւ նրա աւերակների վրայ հաստատելու պրոլետարիատի մենատիրութիւնը, դիկտատուրան: Բանուորական իշխանութիւնը պիտի ջնջէ շահագործումի բոլոր միջոցներն ու ձեւերը եւ բոլոր երկիրներին պիտի պարտադրէ տնտեսական եւ ընկերային արդար ու հաւասար կարգեր :

Երբ ընկերվարական հասարակարգը իր լրումին հասնի, պետութիւնն էլմենատիրութեան հետ պիտի անհետի ինքնաբերաբար: Ոչ թէ անհատները են, որ պիտի կառավարեն ընկերութիւնը, այլ իրերի կացութիւնը ու արտադրական եղանակն է, որ պիտի ստեղծէ շինիչ եւ բարերար համակեցութիւնը : Անիշխանականները համայնավարութեան թշնամիներն են, որովհետեւ բռնի ուժով ուզում են ոչնչացնել պետութիւնը, ոչնչացնելու մոլուցքով բռնուած միայն: Նրանցմէջ բացակայում է բանուոր. շահերի դիտակցութիւնը : Նրանց համար բանուորների մենատիրութիւնն էլ անբաղձալի իշխանութիւն է, որին ոչ մէկ ձեւով չեն հանդուրժում: Անկարելի է պետութիւնը պիտի թօշնի, ինքնիրեն պիտի գօսանայ, նոր իրաւակարգերի աստիճանական հաստատումով:

Օրերով վիճեցինք այս նիւթի շուրջ: Վիճաբանութիւնը տարածուեց, ճիւղաւորուեցաւ եւ այնքան ճապաղեց, որ հասաւ մինչեւ մարդկային բնազդները, չարիքի ու բարութեան ակունքները եւ կրօնական սկզբունքները :

Սեպուհն էր ընդդիմախօսների պարագլուխը եւ վիճաբանութեան թոն տուողը: Թէեւ ուսում տեսած, մարդ չէր, բայց ինքնազարգացումով եւ միշտ սովորելու մարմաջով, բաւական գիտելիքներ ու տեղեկութիւններ ամբարած էր: Բնաւորութեամբ հետաքրքիր, հարցասէր ու [illegible]: Պայքարը՝ իր խառնուածքին ամէնէն ցցուն գիծն էր: Շատ կը սիրէր նորութիւններ իմանալ եւ իր գիտելիքները լաւապէս հիմնաւորել: Տաճկահայ մարտիկների մէջ միակ «ինտելիգէնդ»ն էր, ամէնէն ուսեալ եւ զարգացած անձը: Նրան համոզելը ոչ միայն հեշտ չէր, այլեւ միագամ որ վէճի նըստէիր, այլեւս դժուար կարող էիր օձիքդ ազատել նրա անհատնում հարցապնդումներից :

Մուրատը, կարծիքների փոխանակութեան ու ընդդիմախօսութեան ամբողջ ընթացքին լուռ մընաց, միակ անխլիրտ ունկնդիրը եղաւ: Այդ անուս «բոշա»ն, որ ճկուն ու բնատուր իմացականութեան տէր մէկն էր, յարատեւ համբերութեամբ լսեց բոլորի տեսակէտները եւ հակաճառութիւնները. կ'երեւի իր մտքին մէջ չափեց ու կշռեց արտաբերուած բոլոր խօսքերի արժէքը եւ իր մէջ յանգեց վերջնական մի եզրակացութեան :

— Ուրեմն, ասաց Մուրատ, այս համայնավար դիկտատորները, երբ ժամանակը գայ, պիտի հրաժարին իշխանութիւնից:

—Ոչ, պատասխանեցի, հրաժարելու խնդիր չկայ ...

— Լսիր, ասաց խօսքս ընդհատելով: Դուն ձին կը ճանչնա՞ս: Մի անգամ, որ մատակին համը առնէ, ոչ թէ կը յագենայ, այլ այնպէս կը կատղի, որ նրան զսպելը անկարելի կը դառնայ: Իշխանութիւնն էլ էդպէս մի բան է: Աղի ջուր է, որքան խմես, այնքան կը ծարաւնաս: Լենին Մենին, սրանք բոլորն էլ միայն լզողներ են, էդ ամբողջ ասածներդ վրաս գրէ: Իշխանութեան սէրը էնպէս մէկ բան է, որ կնիկ սիրելուն չի նմանիր: Կնիկը վրայ կը տայ, իշխանութիւնը չի տար: Դուն էսոնց խօսքին ականջ մի կախեր, վաղը պիտի տեսնես, որ նոր ցարեր պիտի գան ու իրար պիտի ուտեն :

Խօսեց ու լռեց: Սա եղաւ իր վերջին խօսքը համայնավարութեան մասին, որ վերջակէտ դրաւ վիճաբանութեան: Ոչ ոք այլեւս խօսք առաւ: Դէմքերի վրայ նշմարելի էր խոր տպաւորութիւն:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԵՌԱԽՕՍԻ 15.000 նոր գիծեր պիտի տրամադրուին այս տարի Փարիզի ժողովուրդին, կը յայտարարեն նոյն վարչութեան մէջ: 1948 տարիի ընթացքին 650 միլիոն հաղորդակցութիւն կատարուած է միայն Փարիզի մէջ, եւ բաժանորդներուն թիւն ալ 70.000 աւելցած է :

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ատեանը հինգէն տասը տարուան թիապարտութեան դատապարտեց Փարիզի էֆ-էֆիներէն երեք հոգի որոնք սպաննած էին զինուորական տեղակալ մը Օրսինի եւ իր քարտուղարը, ըստ իրենց, հնազանդելով իրենց պետին հրամանին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ պատերազմը կը շարունակուի կատաղութեամբ: Կարմիրները մտած են Հանքէու: Շանկայի պաշարումը աւելի սեղմուած է եւ վերջին շոգենաւերը բեռնաւորուած են փախստական պաշտօնէութեամբ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ վերջին ժողովին մէջ 15 ի նպաստ եւ 16 ձեռնպահութեան դէմ 26 ձայնով մերժուեցաւ Սպանիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց սկսելու առաջարկը: Մ. Նահանգներն ու Անգլիա ձեռնպահներու մէջ են: Առաջարկը ընդունուելու համար երկու երրորդի մեծամասնութեան հարկ էր, ինչ որ չգոյացաւ, որով Սպանիա դեսպան չպիտի ղրկուի Միացեալ Ազգերու պատկանող պետութեանց կողմէ:

ԷՅՖԷԼԻ աշտարակին վրայ մետաղեայ նոր սենեակ մը կը շինուի, հաստատելու համար հեռապատկերի (թէլէվիզիոն) ուժեղ կայան մը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.).— Սթերլին 1097 (1090), տոլար 329 (370), նափոլէոն 4330, զուից. ոսկի 4140, սթերլին 5000, տոլար (20) 20.280, ձոյլ ոսկի 605 հազար Ֆրանք:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ մէջ ցոյց մը տեղի ունեցած է երկրին հոգատարութեան Իտալիոյ թողուելուն դէմ: Ընդհարման պահուն բազմաթիւ ցուցարարներ վիրաւորած են, ինչպէս նաեւ անգլիացի եւ տեղացի ոստիկաններ :

ԴԻԱԿԻ ՄԸ ԽՆԴԻՐԸ.— Օրնի նահանգին Հազէ գիւղին մէջ հայ դերձակի մը՝ Պ. Քիւրտեանի քով կը ծառայէր Օտէթ Փորէլ անուն աղջիկ մը որ Պանեօլ տը լ'Օրնի մէջ աւելի շահաւոր գործ մը գտած ըլլալով պիտի մեկնէր: Վերջին օրը իր տիրոջը լուացքը կատարելու համար, լաթերը ծրար կ'ընէ եւ կ'իջնէ գետեղերք: Նոր սպասուհին երբ վար կ'իջնէ զայն ճաշի կանչելու համար կը գտնէ միայն անոր ոտնամանները: Յաջորդ օրը աղջկան դիակը կը գտնեն գետակին մէջ քիչ մը հեռուն: Եւ որովհետեւ ջուրը շատ ցած էր եւ հոսանքը թեթեւ, խեղդուելու կասկած չգտնուելով, ոճիրի կասկածներ արթնցան: Օտէթ ասկից առաջ սիրուհին եղած էր դատապարտեալի մը Մազիւր անունով որու հետ գողութիւններ ալ ըրած էր: Հարցաքննիչ դատաւորը զայն դէմ առ դէմ բերած էր Մազիւրի հետ եւ աղջիկը ճշմարտութիւնը խոստովանած ըլլալով, Մազիւր սպառնացած էր անոր որ շուտով վերջ կը գտնէ իր կեանքը: Կասկածուեցաւ որ գողը հետապնդելով զայն խեղդած եւ ջուրը ձգած էր: Բժշկական քննութիւնը կ'ըսէ թէ ուղեղային համախոնումէ մեռած է: Քննութիւնները պիտի շարունակուին քանի որ Օտէթ անձնասպանութեան չէր կրնար դիմած ըլլալ, վերջին օրերը ան զուարթ եւ գոհ ըլլալով: Այս առթիւ կը յայտնեն թէ Պ. Քիւրքճեան որ նախապէս Փարիզ, Պուլվար Պօն Նուվէլ հաստատուած էր, 1943ին ծախելով իր տեղը, քաշուած էր այդ գիւղը եւ մինակ կ'ապրէր: Իր մասին տեղացիները ոեւէ դիտողութիւն չունին, այլ դիտած են որ յաճախ կը փոխէր իր սպասուհիները, նախընտրելով երիտասարդներն ու գեղեցիկները, կ'ըսեն Ֆրանսական թերթերը :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ կատարուած թաղապետական ընտրութիւնները կատարուեցան ըստ ծրագրին, միակ ցանկի վրայ եւ համայնավարները շահեցան 100ին 95 համեմատութեամբ: Սոֆիայի ընտրեալներու ցանկին գլուխն էր նախագահ Տիմիթրօֆ:

ՄՕՆԱՔՈՅԻ իշխանի մահուան վրայ Շապրէյլանի մարքիզը դիմեց հանրապետութեան նախագահին յայտնելով թէ ինքնէ օրինաւոր ժառանգորդը այդ գահին եւ ոչ թէ իշխան Կրիմալտիի թոռը իշխան Բէնիէ որ կը յաջորդէ հանգուցեալին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Գեղանուշ Փէքմէզեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ՍԱՐԳԻՍ ՓԷՔՄԷԶԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՄԱՅԻՍ 28ԸԼ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ...

Փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԵԴԻՊՈՍ

ŒDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական առամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին :

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռտի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականերու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ : Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱԲԵԲԱՅ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) : Մուտք 100 Ֆրանք

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ Օփերայի երգչուհի Իննա Բադովիչ կը փնտռէ եղբայրը՝ ճարտարապետ Օլեգ Իվանովիչ Շահվէրտեան, ծն. 1890ին : Զարմիկը դիւղատնտես Միքայէլ Անդրէեւիչ Նազարեան (Նազարով): Տեղեկացնել Pologne Gorzow Wlkp, Ul. Lokiatka:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

SALON DE THE CHEZ JACQUES

La Ciotatի plageին վրայ Casinoին եւ Hôtel Miramarին մէջտեղ :

ԸՆՏԻՐ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ եւ ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՂՊԱՂԱԿ :

Տնօրէն Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կըհրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY : Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՅԱՌԱՋԸ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր. , Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 19 MAI 1949 Հինգշաբթի 19 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5850–Նոր շրջան Թիւ 1261

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՑ ԹՂԹԱԿԻՑ՝ ՏՂԻՆՆ Է ՀԱՑՈՒՆ

Հայ խմբագիրը իր ափ մը սեղանին ու չունչ մը սենեակին մէջ,— երբ կը կթի թուղթին վրայ, — ունի իր առջեւ մեր ազգային, քաղաքական, ընկերային, մշակութային, բարոյական եւ հոգեկան կեանքի բոլոր նուաճելի բարձունքները: Եւ եթէ ԿՈՉՈՒՄ մըն է իրեն համար այս քաղցր լուծը տանիլ, անպայման որ սահմանուած է դրական դեր կատարելու· ձուլուելու իր ժողովուրդին՝ եւ զայն չքնաղատող բոլոր երեւոյթներուն: Տգիտութիւններուն, փորձութիւններուն, ժպիտին եւ արցունքին: Զուր բացատրութիւն կամ քմայք չէ «հայ կեանքի հայելի»պարզ բայցխորհրդաստպարդունակ բացատրութիւնը՝ մամուլին համար:

Սակայն, այդ մամուլը իրեն վերապահուած դերը չաճախ չի կրնար ի կատար ածել, ոչ թէ ա-նոր համար որ հայ խմբագիրը անատակ է այդ կոչումին, այլ որովհետեւ նիւթական կարե-լիութիւններ կը պակսին՝ զայն տէր դարձնելու իր գործին եւ պատասխանատուութեանց: Մեզմէ շատեր գաղափար չունին, թէ ինչպէս կը խմբագրուի թերթ մը· ինչպէս կը համադրուին սա եր-կու կամ չորս էջերուն մէջ՝ զանազան գոյնի ու սեռի լրագրական կամ հրապարակագրական լու-րեր եւ յօդուածներ: Եւ այսպիսիները քննադատի եւ խստաբիր ընթերցողի դերին մէջ են յաճախ: «Ի՞նչ կուտան մեզի՝ մեր թերթերը», կը մտածեն անոնք· բայց երբեք չեն ուզեր անդրադառնալ՝ թէ ի՞նչ կուտան իրենք՝ մեր թերթերուն: Մենք չենք մեղադրեր մեր ժողովուրդը, երբ թերթ մը գնելէ առաջ՝ դժարը կ'ընէ հանապազօրեայ հացին եւ մունդին վճարելի դահեկաններուն: Բայց կը սպասենք նաեւ, որ ան գիտակցի՝ թէ անտեսականը խարխին է թերթի մը: Անդրադառնայ մանաւանդ, որ թերթ մը խմբագրել՝ կը կարօտի նիւթական եւ բարոյական հսկայ զոհողութիւններ-րու: Խորհա՞ծ են այսպիսիները, թէ մեր օրաթերթերէն չատեր 1էն 3 խմբագիր կամ մնայուն աշխատակից միայն ունին այսօր, ու այդ սուրբերը վանականի կեանք կ'ապրին իրենց խցիկներուն մէջ, մինչ ՊԱՐՏԱԻՈՐ են չըջիլ, չփում պահել իրենց անմիջական միջավայրին թէ արտաքին աշխարհի հետ: Տեսնել, սերտել, ծանօթանալ, կարդալ, մարսել բոլոր հում նիւթերը: Թղթակիցներ պահել՝ աշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ· բաժանորդագրուիլ հեռագրական բոլոր գործակալութեանց· ապահովել ուղղակի աշխատութիւնը հայ թէ օտար արժէքներու: Ժաք Սուվերան, Ֆրանսական թերթի մը աշխատակիցը, իր յօդուածին մէջ դիտել կուտայ՝ թէ բրիտանական 1700 օրաթերթերէն ԻՒԱՔԱՆՉԻՐԸ, 3600 — 200 աշխատակից եւ թղթակից ունի: «Թայմզ»ի, «Տէյլի Տէյլէկրաֆ»ի, «Տէյլի Էքսփրէս»ի, «Տէյլի Մէյլ»ի, «Նիուզ Քրոնիքլ»ի, « Տէյլի Հէրըլտ»ի, « Տէյլի Միրըր»ի, «Մանչեսթըր Կարտիըն»ի եւ « Տէյլի Կրաֆիք»ի նման թերթեր՝ 3600 — 3000 աշխատակից-թղթակիցներ ունին (իւրաքանչիւրը): Եւ օրական աւելի քան 10 միլիոն սպառում՝ հաւաքաքար: Մինչդեռ, Հալէպի «Արեւելք»ը... հեռագրական գործակալութիւն մը իսկ չունի: Զայ-նասփիւռին առջեւ չորս կտոր պիտի ըլլայ, օրուան լուրերը որսալու համար...: Ահա թէ ուր է սրբութիւնն ու ծանրութիւնը հայ լրագրողին եւ հրապարակագրին աշխատանքին: Մեզմէ շատ աւելի բախտաւոր չեն մեր այն պաշտօնակիցները, որոնք կը հրատարակուին լուսաչոյզ հրապարակներու վրայ, միլիոնատիրոջ մը տանները մէջ: Հայ գրի մարդը իր գրիչը կը թաթխէ արիւնի եւ քրտինքի մէջ: Ճահաճ, նաեւ, արցունքի: Բայց՝ դժգոհ չէ: Գիտէ իր դառնութիւնները վերածել ուրախութեան· իր լացը՝ ծիծաղի: Զարքաշ է ան՝ ինչպէս իր ցեղը: Գիտէ դոհուիլ ու բազմապատկուիլ՝ ինչպէս իր զաւակները:

Եւ հոս է դաղտնիքը անոր ապրելու «հրաշք»ին: Այս արագ ու հպանցիկ հաստատումներուն մէջ է իր ողբերգութիւնն ու հրաշափառ յաղթանակը՝ կեանքի եւ ճակատագրի դաւերուն դէմ: Թղթակից չունի, մեքենայ չունի, նիւթական յենակ չունի: Բայց ունի Հայու անվկանդ կամք եւ զոհաբերումի ոգի: Մեծութիւն՝ հոգիի, եւ հաւատք՝ իր սահմանափակ ուժերուն վրայ:

«ԱՐԵՒԵԼՔ»

ՕՐ Ը ՕՐԻՆ

ԵՒ ԴՈՒ ԻՆՉԸ՞Ր

Մարդիկ կան, աւելի ճիշդ՝ այսպէս ապած մեռասանները որդ ժամու «հրապարակագիրներ», որոնք ոչ միայն հանրային կարծիքը, այլ իրենց անձը կամ տունը վարելու իսկ ձեռնհասութիւնը չունին:

Այս խորհրդածութիւնը կ'ընէին անոնք որ ներկայ եղած էին «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներուն» չարաթ օրուան հաւաքոյթին: Վկաներ որոնքիրենց սեփական ականջներով լսած էին չըքնաղ ելոյթները իր քոյրովը հրապարակը ողմկող ծանօթ արեղային:

Եւ ի լրումն ամենայնի, կարդացինք չարունակութիւնը իր թուղթէ պատին վրայ:

Խնդիրը ըստ էութեան քննել չէ միտքս: Քանիներ հոն իսկ ըսեր են իրենց ըսելիքին մէկ մասը: Բայց, իրրեւ մանկիկը մէկ միլիոնոց գաղթահայութեան, չեմ կրնար մահուան դատապարտութիւն լսել անտարբերութեամբ:

Ուրեմն մենք ոչինչ ենք: Մենք իրաւունք չունինք գրականութիւն մշակելու: Մենք մի միայն սովետ· Հայաստանի մշակոյթով պէտք է սնանինք: Տող մը բան ոչ պիտի կարդանք եւ ոչ ալ պիտի գրենք առանց փառաբանելու մեր հզօր տէրը:

Այդ էլ ոչինչ: Պէտք է ամբողջ օրը դէմ վազենք սովետական Հայաստանէն «փչող քամուն»: Բայց այդ բոլոր հրամանները եթէ ինծի տուողը պիտի ըլլայ մէկը որ «Արտասահմանում նատած ծառայում է հայրենիքին», իր ապսպրած հայրենասիրութեամբ եւ օրն ի բուն վարկաբեկելով, ժխտելով հայ ժողովուրդին կէսին, Սփիւռքի հայութեան արժէքը, մշակոյթը, դոյութեան իրաւունքը, կարծեմ թէ «չատ կ'ըլլի՞», ինչպէս կ'ըսէ գիւղացին:

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ մահուան դատապարտեց Լորիսթոն փողոցիպէրման կէսթափոյին ֆրանսացի երկու դործակալները՝ Ապէլ Տանօս եւ Բէյմօն Մոնտիժ, իսկ 20 տարի թիապարտութեան վիճթոր փօլը:

★ Մարսէյլի գինուորական ատեանը ցմահ թիապարտութեան դատապարտեց կեղծ գնդապետ Միշէլ Մոլէն որ Գերմանցիներուն մատնած էր իր դիմադրական ընկերները:

ՍՈՒՐՃԻ բաշխումը Մայիս ամսուան համար պիտի սկսի այսօրերս:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գ.)·— Սթերլին 1097 (1140), տոլար 329 (378), նափոլէոն 4330 (4410), գուլդ· ոսկի 4140 (4240), ոսկի տոլար 1014 (1040), ճոյլ ոսկի 605 հազար (620.000):

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ էքսփորթ – էմփորթ դրամատումը մերժեց Սպանիոյ փոխ տալ 1250 միլիոն տոլար, ինչպէս որ ան պահանջած էր:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ առժամաբար դադրեցան, բացի սակարանի աշխատաւորներուն: Եւսակային, կաղի, ելեկտրականութեան, Մէթրոյի եւ երկաթուղիի աշխատաւորները կը չարունակեն իրենց բանակցութիւնները կառավարութեան հետ, գոհացում չստանալու պարագային գործադուլի սպառնալիքով:

ՄԱՐԴ ՄԸ կար երէկ առաւօտ Քոնքորտի հրապարակին եդիպտական կոթողին վրայ, ձեռքը կարմիր հովանոց մը չարժելով: Ո՞վ էր, ի՞նչպէս բարձրացած էր անոր գագաթը: Հարցումներ որոնց լուծումը չուշացաւ: Քիչ ետք հրշէջները եկան իրենց երկար սանդուխներով եւ մարդը վար իջաւ: Դրած էր գլխարկ մը որուն ճակատը գրուած էր «Briquet à réaction»: Հասկցուեցաւ որ ճարպիկ հնարիչ մըն էր որ կ'ուզէր ադմկալից ձեւով յայտարարութիւն ընել իր չինած նոր վառիչին: Մարդը ոստիկանութեան դիմած էր ըսելով թէ եդիպտադէտ մըն է, կ'ուզէ ուսումնասիրութիւն մը ընել այդ կոթողին գագաթը որով իրեն տրամադրուած էին հրշէջի սանդուխները հոն բարձրանալու եւ ապա իջնելու համար: Իր բէքլամը ըրած եղաւ այս մարդը, հոգ չէ թէ դինքը դատի յանձնեցին իբր իշխանութիւնները խարող:

ՊԵՐԼԻՆԻ վերաչինութեան համար դերման Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը որոշեց մէկ միլիառ մարք (133 միլիոն տոլար) պահանջել Մարշըլի ծրագրէն 1949—50 տարիներուն համար:

Կառավարութեան ծրագիրը

Հանրային կարծիքը զբաղեցնող խնդիրը այս պահուս նախարարաց խորհուրդին կողմէ Ազգային ժողովին տրուելիք ելմտական ծրագիրն է: Ազգ· ժողովը երէկ վերաբացուեցաւ չատ հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ, առանց ոգեւորութեան, քանի որ կառավարական ծրագիրը իրենպիտի ներկայացուի առաջիկայ երեքշաբթի օր:

Նախարարաց խորհուրդը իր երկկի նիստին մէջ վերջնական ձեւ մը տուաւ ելմտական նախաբար Պ· Փէշի պատրաստած ծրագրին որ կը պարունակէ կարգ մը խնայողութիւններ, բայց նաեւ անուղղակի տուրքի յաւելումներ:

Ըստ այդ ծրագրին 100ին 6ուկէս խնայողութիւն մը պիտի կատարուի բոլոր ելմտացոյցներն-րուն վրայ:

Պարենաւորման բարձր քոմիսէրութիւնը պիտի ջնջուի, անոր 34 հազարապաշտօնեաները ջնջելով եւ պահելով միայն հազարեակ մը:

Ընկերային ապահովագրութեան ծախքերը զեղչել:

Վերակազմել ազգայնացուած հաստատութիւնները, անհատական դրութիւնը մասամբ ընդունելով անոնց մէջ:

Քաջալերել արտածումները մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն:

Հարկային թեթեւ պատիժներու ներում, կաթուածներու մասին կարգադրութեան կարելիութիւն, արտասահման պահուած դրամագլուխներու վերադարձի նոր պայմանաժամ:

Ոսկիի պահեստին վերագնահատումը, որմէ 60 միլիառ չահ կը նախատեսուի ապագային:

Հրանութի դիներուն յաւելումը 50էն 60 ֆր·ի միջեւ, ադատ վաճառման պայմանով, եւն·:

Այսպէսով կը կարծուի թէ կառավարութիւնը պիտի կրնայ փակել իր ելմտացոյցին 83 միլիառի վարկը:

Միւս կողմէ սակայն գինուորական ելմտացոյցը 100ին 25 յաւելում կրած է անցեալ տարուան վրայ, առանց հաշուելու Հնդկաչինի պատերազմին վարկերը:

Աւելորդ է ըսել թէ այս ծրագրին չուրջ բուռն վիճաբանութիւններ կր սպասուին Ազգ· Ժողովին մէջ, բայց վարչապետը Պ· Փէօյ ի հարկին վըստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ զայն ընդունիլ տալու համար, քանի որ, մանաւանդ այն պահուն երբ Զորսերու ժողովին բերմամբ կառավարութիւնը քաղաքական էական խնդրով մը պիտի զբաղի, ժողովը չպիտի ուզէ կառավարութիւնը տապալել:

★ Ազգ· ժողովը վաղը կը սկսի քննել Քօչինչինի (Հնդկաչինի) համար պատրաստուած վարչական նոր ծրագիրը, որ բաւական ադմկայարոյց պիտի ըլլայ:

Գերմանական խնդրին չուրջ

ՍՈՎԻԷԹՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄԷԿ ԶԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Զորսերու ժողովին ի պատրաստութիւն երեք երկիրներու մասնադէտները կը չարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները որոշ ծրագիր մը պատրաստելու համար:

★ Ուչինկթընէն կը հեռագրեն թէ Վերակոյտի արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահ Թոմ Քոննըլի յայտարարեց որ նախընտրելի է յետաձգել Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը «որպէսզի ժողովուրդը ժամանակ ունենայ զայն իւրացնելու»:

Այս այն ծերակուտականն է որ տասը օր առաջ կը պահանջէր փութացնել դաշինքին ինչպէս նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագրին վաւերացումը Յուլիս 1էն առաջ: Այժմ կը նախընտրէ յապաղեցնել այս բոլորը սպասելով Զորսերու ժողովին արդիւնքին:

★ Պերլինի ամերիկեան հրամանատար զօր· Քլէյ օրագրողի մը պատասխանելով ըսաւ·— Սովիէթական կառավարութեան գործին կուգայ միացեալ Գերմանիոյ մը ստեղծումը այն յոյսով որ նման Գերմանիա մը օր մը կրնայ ըլլալ գործիք մը իր ձեռքը արեւմտեան պետութիւններու հետ բանակցութեանց ընթացքին: Գերման միութիւն մը գաղափարը զօրացնելու համար է որ Պերլինի պաշարումը վերցուցին, առաժամեայ գործակցութիւն մը պիտի փորձեն, որ եթէ յաջողի իսկ, համայնավարութեան եւ ժողովրդապետութեանց միջեւ պայքարը պիտի չարունակուի տարիներով:

Զօրավարը ըսած է նաեւ որ եթէ կարելի ըլլայ Գերմանիոյ խնդիրը կարգադրել, անոր պիտի յաջորդեն Աւստրիոյ եւ Թրիէսթէի խնդիրները եւ թէ այժմ պատերազմի մը վախերը զգալի կերպով պակասած են, քանի որ Ամերիկա իր զրաւման բանակները կր պահէ, օդային պարէնաւորումը յաջողեցաւ եւ Մարշըլի ծրագիրը գործադրուեցաւ:

★ Գերմանիոյ խորհրդային չրջանին մէջ ժողովրդային քուէարկութիւն մը կատարուեցաւ կիրակի օր ընտրելու համար «Գերման ժողովուրդին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՍՈՒՆՑ ՈՒԺԻ ԻՐԱՎԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ...

ԽՆԴԻՐ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԻ

ՀԱՄԱՅՆ.— Այս էր ինքնիր տայտնի ծերունի Աբրահամ Ալեքսանդրի ասածը, երբ կիսկին՝ Աբրահամ Ալեքսանդրի ասածը ոտքը կիսկին կիսկին կիսկին

Կին հրոսակներ Յունաստանի մէջ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ Հիւսիսարեւմտեան Յունաստանի լեռնային գիւղին մէջ, սպաննուած հրոսակներուն գրեթէ կէսը կիներ էին :

Յունական բանակին հաշուով Յունաստանի համայնավար ըմբոստ տարրերուն 30—40 առ հարիւրը կիներ են: Հինգ հրոսակէն մէկը իգական սեռին կը պատկանի: Յոյն եւ ամերիկացի իրաղեկներ կը կարծեն թէ կիներու գործածութիւնը հրոսակային կռիւներու մէջ ապացոյց է տկարութեան, որովհետեւ անոնք չեն ուզեր որ իրենց թիւը 20.000էն պակաս ըլլայ:

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն յոյն համայնավար զօրահաւաքներ թէ կը համոզեն եւ թէ բռնի ուժ կը գործածեն զօրք հաւաքելու համար: Արական զօրքերուն մէկ չորրորդը համայնավարութեան կամաւոր ծառայողներ են:

Կին հրոսակները մասնաւոր ձեւ մը ունին յարդարելու համար իրենց երկար մազերը: Ամե-

[redacted]

պաշտպան անտառաշերտեր ստեղծելու աշխատանքները արդէն սկսուած են Ստեփանաւանի շրջանին մէջ: Այդ աշխատանքները կը կատարեն կոլխոզները, որոնք բոլորն էլ ապահովուած են տունկերով: Այսպէս, օրինակ, շրջանի Կուրթան գիւղի կոլխոզը ձեռք բերած է 9200 տունկ, Գեառգեառինը՝ 10.400, Գիւլագարակինը՝ 7.200 եւայլն: Աշխատանքները արագացնելու համար մինչեւ Մայիս մէկը շրջանի մէջ որոշուեր է կազմակերպել 3 շաբաթօրեակ, որոնց, կոլխոզնիկներէն զատ, պիտի մասնակցին շրջանային կենդրոնի աշխատաւորները եւ հազարէն աւելի Կոմ. երիտասարդներ :

ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՑՈՒՄ. — Հայաստանի մէջ մարզեր կամ երկիրներ չկան եւ կենտրոնը վարչական տեսակէտէն կապուած է անմիջապէս շրջաններուն, որոնք, թւով աւելի շատ եւ սահմաններով աւելի փոքր, ստեղծուեցան տարիներ առաջ՝ փոխարինելու համար գոյութիւն ունեցող վարչական տրոհումները, որոնք կը կրեն հինէ ի վեր ընդհանրացած գաւառ անունը: Վարչական մանր միաւորներու անմիջական ենթարկումը կենտրոնին կը նպաստէր այս վերջինի հսկողութեան զօրացմանը Հայաստանի բոլոր մասերու վրայ եւ այդ պատճառով ալ մինչեւ վերջին ժամանակները շրջաններու թիւը կ'աւելացուէին, փոքրացնելով անոնց սահմանները: Այժմ, կ'երեւի, այդ գործը ծայրայեղութեան հասցուցած ըլլալու պատճառով, սկսած են հակառակը կատարել: «Սով. Հայաստան»ի ապրիլ 13ի թիւէն կը տեղեկանանք, որ Երեւանի մէջ այդ օրերը տեղի ունեցած Գերագոյն Խորհրդի IV նստաշրջանը որոշեր է փոփոխութիւն մտցնել Հայաստանի սահմանադրութեան համապատասխան կէտերու մէջ եւ վերացնել «Այագեազի» եւ «Ղարաբաղլարի» շրջանները, «տրուած ըլլալով, որ այդ շրջաններու ինքնուրոյն գոյութիւնը տնտեսական, մշակութային եւ վարչական տեսակէտներէն ինքզինքը չէր արդարացներ»: Այագեազի շրջանը նոյն որոշումով միացուած է Ապարանի շրջանին, իսկ Ղարաբաղլարինը՝ Վէդիի:

րիկեան թերթին թղթակիցը երկու բանտարկուած կին հրոսակներու հետ իր ունեցած տեսակցութեան միջոցին, անոնք խոստովանած են թէ անցեալ Նոյեմբերին Քէլլի գիւղին վրայ յարձակման ատեն բռնուեցան հրոսակներու կողմէ: Քէլլի գիւղը վեց մղոն հեռու է համայնավար Եուկոսլաւ սահմանէն, եւ երկար ատեն եղած է մէկը այն շրջաններէն ուր համայնավարները, իրենց ամէնէն մեծ ուժը ունէին :

Անոնք տարուած են Ալպանիա, որ Ֆլօրինայի արեւմուտքէն 25 մղոն հեռու է, եւ մէկ ամիս շարունակ վարժեցուցած են անոնց տեղաւորելու ականներ, կտրելու հեռագրաթելերը եւ ընդհանուր ռազմափորձի: «Երբ ընդհարումը սկսաւ, ջորիները պակսեցան, ամէն մէկ աղջիկ 250 գնդակ կը տանէր»:

Աղջիկները պնդեցին թէ հրոսակները իրենց հանդէպ շատ շիտակ կեցուածք ունէին, թէ հրոսակներէն մէկը գլխատեցին, որովհետեւ աղջիկներու վրայ բռնութիւն ի գործ դրած էր:

Հրոսակուհիները բրիտանացի զինուորներու պէս կը հագուին: Ամէն մէկը իր տարիքէն աւելի կը ցուցնէ: Այս աղջիկները պնդած են թէ պիտի փախէին առաջին առթիւ: Երբ անոնք լային, կը ստիպէին անոնց որ պարէին :

Ճակատին վրայ կռուող կիներ նշանառութեան մէջ ստորադաս են ներկայ յունական բանակի զինուորէն, սակայն աւելի լաւ են քան այն նախկին յոյն զինուորները, որոնք տակաւին ամերիկեան զինուորական դաստիարակութիւն չէին տեսած: Անոնք պահուելու գաղտնիքը չեն գիտեր:

Միայն իբրեւ քարոզիչներ կին հրոսակներու դերը օգտակար է յառաջապահ գծերու վրայ: Անոնք կը համոզեն յոյն զինուորները թէ իբրեւ «եղբայր» պիտի ընդունուին եթէ որոշեն դասալիք ըլլալ: Եւ թերեւս հազարին մէջ մէկ երկու դասալիքներ գտնուեցան:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ մէջ, Մարտ 29ի տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, հեղեղը քանդած է Իրաքի հիւսիսային շրջանին՝ Հաւրէզքի հայկական գիւղին պարտէզներն ու փայտէ երկու կամուրջները: Ցամքած են խմելու ջուրի աղբիւրները եւ վնասուած ցանքերը: Մարդկային կորուստ չկայ :

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՅԻ մէջ մեռած է Նոր Ջուղայեցի Պ. Ս. Մ. Գալուստեան, 65 տարեկան: Աւարտած էր Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանը: 1907ին հիմնած էր Ճաւայի մէջ բինձի գործարան մը: Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մօտ տասը հազար տոլարով գնեց գետին մը եւ նուիրեց գաղութին, պատրաստակամութիւն յայտնելով, վրան կառուցանելու հայկ. եկեղեցի մը յարակից մասերով: Գաղութին օժանդակութեամբ 22.500 տոլարով գնուեցաւ քաղաքին ներկայ Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ շէնքը: Ունի ընդարձակ մարզարան, հանդիսասրահ, խոհանոց, ժողովատեղի, դասարաններ, եւ երկու ընտիր յարկաբաժիններ: Եկեղեցին կ'օծուի կնքահայրութեամբ Ս. Գալուստեանի :

Ս. Գալուստեան փափաքեցաւ ապահովել եկեղեցիին տնտեսականը, Եկեղեցւոյ շինութեան համար իր գնած հողը ծախեց 34 հազար տոլարի եւ հիմնեց Սան Ֆրանչիսկոյի Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Մ. Գալուստեանի հիմնադրամը, որ որոշ Յանձնախումբի մը հոգածութեամբ կ'օգտագործուի ի նպաստ Ս. Յովհաննէս Եկեղեցւոյ: Գալուստեան հիմնադրամը անձեռնմխելի է: Եթէ Սան Ֆրանչիսկոյի եկեղեցին դադրի գոյութենէ, Գալուստեան հիմնադրամի եկամուտը Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ պիտի յատկացուի Հայ եկեղեցականներու բարձրագոյն ուսման, եւ կամ Հայ եկեղեցւոյ համար Ծիսական եւ Աստուածաբանական գիրքերու հրատարակութեան, ի յիշատակ Տէր եւ Տիկին Ս. Մ. Գալուստեանի: Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը գնահատելով, Մայիս 18ին 1948 Ա. կարգի Ադամանադազարդ շքանշան տուաւ բարերարին :

ՆԻԻԵՈՐՔԻ Քոլըմպիա համալսարանին հայագիտական ամպիոնը ցարդ ստացուած նուէրներով՝ հաստատած է հիմնադրամ մը «The Friends of Armenian Culture Scholarship Gift»: Նպատակն է Հայկ. մշակոյթին համար գիտնականներ պատրաստել: Հիմնադրամէն պարգեւ պիտի տրուի ո եւ է գիտական ճիւղի արձանագրուողի, պայմանաւ որ հետեւի լրջօրէն նաեւ հայագիտական ամպիոնի դասերուն: Այս հիմնադրամին նուէրներ գրկող անձերու անունները իրենց հասցէներով, պիտի գրուին Քոլըմպիա համալսարանի տոմարին եւ հրատարակութեանց մէջ :

Շնորհիւ եղած նուէրներու, ուսանողներու թիւը հասած է 35ի, 25 Հայ, 10 Ամերիկացի: Ընդհանրապէս լեզուագիտական, աստուածաբանական, ճարտարարուեստական, բժշկական եւ այլ ճիւղերէ եկող լուրջ ուսանողներ են: Կան նաեւ ոչ համալսարանական ուսանողներ, որ կըհետեւին մեծ մասով աշխարհաբարի, ոմանք՝ գրաբարի, ուրիշներ գրականութեան, կրօնական պատմութեան, բաղդատական քերականութեան: Գալ տարի հայագիտութեան նիւթի մը շուրջ «թէզ» մը գրելով, Դոկտորայի տիտղոսի կրնան հասնիլ:

Այս ուսանողներէն կազմուած է Միութիւն մը, որուն նպատակն է կազմակերպել կրթական, մշակութային եւ ընկերային գործունէութիւն : (1) Ունենալ Քոլըմպիա համալսարանին մէջ գրադարան, հայ լեզուի, արուեստի, գրականութեան, պատմութեան, երաժշտութեան, (2) Գոյացնել ուսանողական թոշակ, (3) Լոյս ընծայել հայ ուսանողներու հրատարակութիւն մը, (4) Գործակցիլ նոյն նպատակները հետապնդող կազմակերպութեանց հետ, (5) յարաբերութեան մտնել միւս համալսարաններու հայ ուսանողներուեւ կազմակերպութեանց հետ, (6) Կազմակերպել լըսարաններ հայագիտական նիւթերու շուրջ:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՌՈՒԲԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ քառասնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Սան Ֆրանչիսկոյի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ: Տիգրանեան միակը եղած է գաղութին մէջոր վառ պահած է հայերէն երգը: Շնորհիւ անոր ամերիկահայ գաղութը իր մէջ կը համրէ նոր սերունդէն բազմաթիւ երգիչներ: Յոբելինական յանձնախումբին կողմէ հազար տոլարի չէք մը նուիրեցին Պ. Ռ. Տիգրանեանի :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Լոյսի մի ճառագայթ էր փայլում ներկաների աչքերի մէջ: Բոլորն էլ համակարծիք էին Մուրատին եւ գոհ՝ նրա եզրակացութիւնից :

Մուրատի համար « մելան լզող » էին բոլոր մտաւորականները, որոնք տեսական հարցերի մէջ էին խորանում: Բոլորն էլ գետնից կտրուած, աշխարհից անտեղեակ, անփորձ մարդիկ էին, որոնք մտքի վերացական թռիչքներով, խօսքի լարախաղացութիւն են անում: Անդործնական մարդիկ են, որ տեսական հայեացքներով կը կշտանան: Նրանց լաւագոյն գործը գրելն է, մելան լզելը: Դրանից յետոյ, մեր շրջանակին մէջ, բոլորի բերնի ծամոցը դառայ: Ես էլ մելան լզող էի :

Ցարիցինը դեռ Ստալինկրատ չէր եղած: Ժամանցի, պտոյտի, զբօսանքի ու պատմական կամ հնագիտական վայրեր չունէր, ուր կարողանայինք այցելել մեր առօրեայ կեանքի տաղտուկը փարատելու համար: Մի մեծ ու սիրուն հանրային պարտէզ ունէր, որ տակն ու վրայ էր եղել: Յեղափոխութեան քայքայիչ ալիքները չորացրել էին ծաղիկն ու կանանչը: Պարտէզներն իսկ կործանարար շարժումների խորշակն էին տեսել: Մի անասելի խառնաշփոթ, անկարգութիւն ու խառնափնթորութիւն ամենուրեք: Վոլկա գետի վրայ երկարող հանգստաւէտ ու գեղակերտ լոգարանները կորցրել էին իրենց բոլոր բարեմասնութիւնները: Տեղ տեղ կոյանոցի զզուելի գարշահոտութիւնը աշխարհ բռնել էր:

Ո՞ւր գնալ, ի՞նչ անել: Եթէ միտքը զբաղեցնող նիւթ չկար, ասպարէզ ունէինք մարմինը բանեցնելու: Զեռնարկեցինք գօտեմարտի մարզանքներին:

Կարծում էի եւ ուռուցիկ յաւակնութիւնն ունէի, որ ընկերների մէջ միակ գօտեմարտիկն էի: Սեպուհին, Ստեփան Ծաղիկեանին ու Գրիգոր Ամիրեանին ծանօթ էի իբրեւ սիրող ըմբիշ: Կամաւորական շարժումների ընթացքին, ճակատամարտների միջնարարին, յաճախ զինուորների հետ ըմբշական մրցումներ տեղի կ'ունենային : Ինձ կը ճանաչէին իբրեւ գօտեմարտիկ :

Ցարիցինում ինձ հետ չափուող չկար: Ուրեմըն, յանձն առի գօտեմարտի զանազան հնարքներն ու խաղերը սովորեցնել: Ըմբշամարտի բազմաթիւ տեսակները կան: Գօտեմարտը, որ կոչւում է յունահռոմէական, այն ըմբշամարտն է, ուր հպումները պէտք է կատարուին մէջքից, գօտիից վեր : Ոտքերին ու սրունքներին ձեռք կամ ոտք տալը բացարձակապէս արգիլուած է: Արեւելեան ըմբշամարտը, ուր բոլոր հնարիմաց խաղերը կարող են ազատօրէն կիրառուել, թէ ձեռքերով եւ թէ ոտքերով: Իսկ ամերիկեանը, որ ծանօթ է catch as catch can, մի բարբարիկ կռիւ է, ուր հակառակորդները արտօնուած են կռուփով, ոտնահարութեամբ ու հնարաւոր բոլոր միջոցներով իրար փողոտել: Ջարդ, կոտրտուք ու արիւնահոսութիւն, սովորական տեսարաններն են այս վայրագ մենամարտին: Սա մրցում չէ, այլ բիրտ ու կոպիտ ուժի ամենից խուժդուժ ցուցադրութիւնը, նախամարդու անասնական բնազդների վերապրումը. հեղգ ու շուայտ մարդկութեան ախտաժէտ անդրադարձը :

Իսկ գօտեմարտը մարդկային ֆիզիքական ու մտաւոր ուժերի հնարամիտ գործադրութիւնն է:

Պառկում էի ծունկերիս ու արմուկներիս վրայ եւ թողնում որ ինձ շրջեն, քամակս ու ուսերս դպցնեն գետնին: Ցոյց էի տալիս բազմաթիւ հընարքներ հակառակորդը անակնկալի բերելու, թակարդելու ու ապա զգետնելու: Այս խաղերը սովորել էի Պոլսում, Բապըրթ Քոլէճում, մի գերման ճարտար ըմբիշից, որ դպրոցի մարզանքի ուսուցիչն էր: Գօտեմարտի այս ցոյցերին յատուկ հետաքրքրութեամբ հետեւում էին բոլորը: Մանաւանդ Սեպուհը, որ վառ հաճոյքով դիտում էր կռիւները եւ ամէն օր աւելի զօրեղ եւ թիկնեղ մէկին էր հանում իմ դէմ: Մուրատը միշտ լուռ էր եւ կարծես մասնակից չէր տիրող խանդավառութեան. իր ներկայութիւնը սոսկ պարտադիր մի արարք էր: Նկատում էի, որ մերթ ընդ մերթ Սեպուհը դառնում էր Մուրատին, հարցեր էր տալիս, որ նրա հաւանութիւնը կորզէ իր անչափ սքանչացումը վաւերացնելու համար: Մուրատն անփոյթ էր, նրա կեցուածքին ու նայուածքին մէջ ոդեւորիչ շող չկար: Հոգին պատել էր տրտմութեան մի խիտ մշուշով: Աչքերն ասում էին, որ այս ամէնը չէքուչէք է:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

համաժողովը»: Քուէթուղթերը բաժնուած էին պատասխանելու համար այո կամ ոչ: Քուէթուղթին վրայ հատուած մըն ալ կար հարցնող թէ կ'ուզե՞ն գերմանական միութիւնը :

Այս քուէարկութեան արդիւնքը յուսախաբ ըրաւ Սովիէթական իշխանութիւնները քանի որ մինչ անոնք 100ին 95 արդիւնք կ'ակնկալէին, ինչպէս սովոր է իրենց սարքած ընտրութեանց մէջ, ստացան միայն 100ին 66 :Մասնակցողներու համեմատութիւնը 100ին 95 էր: Շուրջ 12 միլիոն քուէներէն ութը միլիոնի մօտ պատասխանեցին «այո»; իսկ չորս միլիոնը «ոչ»: Ուրեմն 66 այոյի դէմ 34 ոչ :

Ասիկա պարտութիւն մը կը համարուի ռուսական վարչութեան համար:

★ Պերլինէն կը հաղորդեն թէ քաղաքին սովիէթական եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ տնտեսական հաղորդակցութեանց վերսկսման համար համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ :

ՅԵԼՈՒԶԱԿԱՅԻՆ նոր յարձակում մը կատարուեցաւ Սէնթ Ուէնի մէջ: Սիւզէր ձուլարանին հաւաքիչը երէկ առտու ժամը 11ին երբ դրամատունէն 750.000 Ֆրանք գանձած կը դառնար, փողոցի մը մէջ երկու անծանօթներ զէնքի սպառնալիքով յափշտակեցին կապոցը եւ կառք մը ցատկելով հեռացան: Ոստիկանները սկսան հալածել, բայց ի զուր: Գողերու կառքը ճամբան բեռնատարի մը զարնուելով անիւը պայթեցաւ, բայց անոնք յաջողեցան փոքր փղոց մը դառնալ, եւ գրպանելով դրամը հեռանալ, լքելով իրենց կառքը:

★ Ձերբակալուեցաւ Բէփիւպլիքի մէթրոյին դրամը յափշտակող գողերուն պետը որ նախկին ոստիկան մըն է:

ԼՈՒՑԿԻՆԵՐՈՒ վաճառումը նուազած ըլլալով (տարիին 4 առաջին ամիսներուն մէջ 55 միլիոն տուփ սպառած է մինչ անցեալ տարի նոյն շրջանին 180 միլիոն էր) , Բէժին որոշեց Մայիս 20էն սկսեալ կէս Ֆրանք իջեցնել փոքր տուփերու գիները, եւ նոր տեսակ մը հանել 24 լուցկին 2 Ֆր.ի:

ՄԱՅԻՍ 28ԸԼ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Ց. Դ. Տան մէջ :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին դպրոցի սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ, բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Ց. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ :

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Ց. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ : Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը .8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ , մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, բոլոր անոնց որանձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնէն Տէր Պետրոսեան եղբայրներ եւ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցինիրենց մօր՝ ԱՂԱՒՆԻ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Արաբկիրի գիւղերուն մէջ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նոոաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30 ,բացի կիրակիէն :

ՆԱԻԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու : Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր :

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert , Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռադրական հասցէ ARBED:

ԲՈԼՈՐԻՆ, ԲՈԼՈՐԻՆ

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՆՊԱՐ-ԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ԼԻՈՆ, 20 RUE VILLEROY

Պատիւ ունի ծանուցանելու յարգելի յաճախորդներուն թէ 1938ի ճոխութեամբ, մատչելի գիներով ապրանքներու այլազան մթերք մը տրամադրելի է իր վաճառատան մէջ՝

ԶԱՏԿԻ ԱՌԹԻՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼ ՆՈՒԷՐՆԵՐ , ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՅԱՃԱԽՈՐԴԻ

Հարսնիքի, նշանտուքի, կնունքի եւ խնջոյքներու համար մասնաւոր գին, Ալժերիական նուրբ «ՔՈՒՍՔՈՒՍ», քաշկավալ , ճերմակ պուլղուր , առաջնակարգ ձիթապտուղ, հելվա, լոքում, պամիա, ապուխտ, երշիկ, չոր եւ պահածոյ բանջարեղէններ, համեմներ :

Քորսիկայի ճերմակ պանիր, թահին , սումախ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԷՆ

ապսպրանքներ կ'ընդունուին : Ունինք արեւելեան ՇԻՐԱԿ ՕՂԻ, «տիւպէկ»ի սուրճ, թրք. ՍՈՒՐՃ , ԱՂՕՐԻՔ եւ ՍՐՃԱՄԱՆ :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Ց.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի եւ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Մ. Ալթունեանին, իրենց մօր եւ քրոջԱյրի Տիկին Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ (Յունաստան), եւ 1000 Ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի մէջ բնակող եւ Փարիզի կրօնկ. ընկերակցութեան անդամ եղող բոլոր ազգայինները, կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9—13 տեղւոյն եկեղեցին, ուր պիտի կատարուի անդամական քարթերու բաժանումը Շավիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ յանձնախումբին կողմէ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն , 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասութիւնները յաջորդով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հիւս. եւ հարաւային Ամերիկա եւ Արեւելք Որեւէ ընկերութեան նաւով կամ օդանաւով մեկնելէ առաջ ձեր տոմսերուն համար՝

Դիմեցէք ԵՂԻՇԷ (ԺԱՆ) ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆի որ 30 տարուան փորձառութիւն ունի

AMERICAN LLOYD

48 rue de la République, Marseille

Հեռաձայն C. 47-22: ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ՁՐԻ ԿԸ ՏՐՈՒԻ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պալէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 20 MAI 1949 Ուրբաթ 20 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5851-Նոր շրջան թիւ 1262 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»Ը

Մայիս 14ին «Հայ Գրագէտներու Բարեկամ-ները» հրապարակ հանեցին իրենց Մատենաշարի 16-ի հատորը, Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանցի «Համով Հոտով»ի առաջին մասը:

Ինչպէս նախորդ հատորներու հրատարակութեան առթիւ, այս անգամ եւս մամուլն ու խումբ մը մտաւորականներ հրաւիրուած էին՝ լսելու ընկերութեան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը:

Տրուած զեկոյցը ցոյց կուտար թէ «Հայ Գրագէտներու Բարեկամները» իրենց հրատարակչական գործը բաւական հաստատ հիմերու վրայ դրած են: Ներկայիս սնտուկին մէջ պատրաստ ունին 89.173 ֆրանք եւ իրենց դրամագլուխին մաս կը կազմեն նախորդ 15 հատորներէն անվաճառ մնացած 6511 օրինակ գրքերն ու նոր հրատարակուածը՝ 1500 օրինակ:

1929 Սեպտեմբերին էր, որ ինը Դաշնակցական մտաւորականներ հիմը դրին հրատարակչական այս ընկերութեան «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» յատկանշական անունին տակ:

Հիմնադիրները հետեւեալ կերպով կը ձեւակերպէին իրենց նպատակը.

« Բազմաթիւ արեւմտահայ տաղանդաւոր գրողներ պատերազմի ընթացքին զոհուած են՝ առանց հայ գրականութեան կտակած ըլլալու առանձին հատորով իրենց գեղարուեստական էջերը: Ուրիշներ, դեռ պատերազմէն առաջ, մեռած են, ցանուցիր թողլով իրենց երկերը զանազան օրաթերթերու եւ պարբերականներու մէջ: Պատերազմի դադարումէն ահա տասը տարի յետոյ, տակաւին հաւաքական որեւէ լուրջ ձեռնարկ չէ եղած, ամփոփելու եւ հրատարակելու համար հայ գրչի այդ ազնիւ աշխատաւորներուն ցրուած էջերը:

« ... Ահա այս նպատակով կազմեցինք «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» անունով հրատարակչական մը, որ կ'առաջադրէ հաւաքել ու հրատարակութեան տալ արեւմտահայ նահատակ կամ մեռած գրողներու երկիրը, կցելով գրողի կաենքին եւ գործին շուրջ ուսումնասիրութիւն մը»:

Ն. Գ. Բ.ը, ինչպէս կը կոչէինք զայն, իբր իր Մատենաշարի առաջին շարք, կը խոստանար մեզի տալ 12 հատոր, ընդամէնը 200 ֆրանքի փոխարէն, կանխիկ բաժանորդագրուողներուն:

Պայմաններու բերումով այս խոստումը լրիւ չիրագործուեցաւ: 12ի փոխարէն ունեցանք 10 հատոր միայն, գեղարուեստական կողքով, ընտիր թուղթի վրայ եւ մաքուր տպագրութեամբ, եօթը տարուան ընթացքին 1930էն 1937:

Առաջին շարքը այսպէսով փակուեցաւ: Անկէ դուրս մնացին, նախապէս յայտարարուած երկոտասաններէն, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, Ռուբէն Սեւակ եւ Տիրան Զրաքեան: Ասոնցմէ առաջին երկուքը տեղ գտան Բ. շարքին մէջ, իսկ Ինտրան ցարդ չէ հրատարակուած: Առաջին շարքին մէջ մտաւ հիմնադիրներէն Օհան Կարօ (թիւ 8), որ մեռած էր 1933ին՝ թողլով արժէքաւոր անտիպ ձեռագիրներ եւ որուն յիշատակը յաւերժացնել ուզեցին իր ընկերները, մանաւանդ որ վաղամեռիկ գրագէտը կենդանի նահատակի մը կեանքը ապրած էր:

Արդէն առաջին օրէն իսկ «նահատակ» բառին լայն սահմանում մը տուած էին հիմնադիրները: Այդ պատճառով ալ Մատենաշարին մէջ տեղ գտան Արփիար Արփիարեան, որ Մեծ Եղեռնէն տարիներ առաջ՝ 1907ին Գահիրէի մէջ զոհ գացած էր եղբայրասպան գնդակի մը, եւ Երուանդ Օտեան, որ տարագրութեան մղձաւանջային տարիները Սուրիոյ մէջ անցընելէ վերջ, վերապրող սակաւաթիւ մտաւորականներէն մէկն էր եւ որ հիւանդութեան հետեւանքով 1926ին մեռած էր Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ:

Օհան Կարոյի մահով եւ 1932ին հիմնադիրներէն երեք հոգիի ինքնաչէզոքացումով, հրատարակչականը իր գործունէութիւնը շարունակեց հինգ հոգիով: Տարիներու ընթացքին, ինքնալրացումով, իր կազմին մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ տեղի ունեցան: Այժմ դարձեալ ինը հոգի դարձած են, առանց հաշուելու հիմնադիր անդամներէն Սիմոն Վրացեանն ու Կարօ Սասունին, որոնք տարիներէ ի վեր Փարիզէն հեռու կը գտնուին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՑԱՒ

Դպրոցներ ունինք, որոնցմով կը պարծինք ամէն տեղ: Անոնց մէջ կան այնպիսիներ որոնք իրաւամբ արժանի են մեր ուշադրութեան:

Ճիշդ է որ բառին իսկական առումովը մեր գիտցած նախակրթարանները չեն անոնք: Կիսկատար դասընթացքներ են, ուր շաբաթը մէկ օր միայն հայ մանուկըկուգայ լսել, գրել ու կարդալ իր մայրենի լեզուն:

Ասոնք ալ պահելու համար ի՞նչ դժուարութիւններ կը քաշեն թաղեցիներ, հոգաբաբարձութիւն, Կապոյտ Խաչ եւ ուրիշ միութիւններ:

Եթէ դրամը կայ, ուսուցիչը չկայ, եթէ ուսուցիչը գտնես, սրահը կը պակսի: Եթէ յաջողիս բոլորը իրար բերել, ահա անճոռնի մրցակցութիւն մը Միութիւներու միջեւ, որոնց մէջ այնպիսիներ ալ կան որ ժողովուրդին սեփական շէնքն իսկ կը զլանան իր մանուկներուն, եթէ չես երկրպագեր Արքային ?:

Մեր հայաշատ արուարձաններէն մէկուն դպրոցին հոգաբարձուներէն մին այս բոլորը թուելէն վերջ աւելցուց.

— Այս նեղութիւններուն սիրով կը յաղթենք: Եւ վարձատրուած ենք արդէն, երբ կը լսենք երկու դողդոջուն բառ, հայերէն երգ մը կամ արտասանութիւն մը տղոց բերնէն: Սակայն ծանր է բոլորիս համար երբ կը տեսնենք մեր գիտակից հայրենակիցներուն, ըսենք՝ դրոց-բրոցներուն, մտաւորականներուն անտարբերութիւնը:

Օրինակով խօսիմ: Աւելի քան 15 տարիէ ի վեր դասընթացք մը ունինք Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, սեփական սրահ միշտ 100էն մինչեւ 150 աշակերտ, կանոնաւոր շաբաթական դասեր: Պարբերաբար հրապարակային հանդէսներ տեղի կ'ունենան: Արդ, մէկ հատիկ անուն չեմ կրնար տալ մեր ծանօթ դէմքերէն որ տեսնուած ըլլայ գոնէ այդ հանդէսներէն մէկուն մէջ: Մնացածը դուք ամբողջացուցէք ...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Արսլանեան արք. նոր խաղեր կը սարքէ, խափանելու համար կուսակալին կարգադրութիւնը պատրիարքական ընտրութեան մասին: Փոխանակ հիմնուելու նախորդ ժողովներու եւ օրէնքներու վրայ, դիմումներ կը կատարէ, անոնց գոյութիւնը ժխտելով եւ նոր կանոնադիր մը մշակելով:

Այս առթիւ յատկանշական են իր օրկանին՝ «Ժամանակ»ի հետեւեալ խօսքերը.—

«Ընդհ. ժողովը 1931էն ի վեր, վարչութիւնը 1937էն ի վեր, Թաղ. Խորհուրդները 1940էն ի վեր գործունէութենէ դադրած են. իսկ Ասլանեան Ս. 1944ին տեղապահ եղած է: Եզրակացութիւնը ուրիշներուն կը թողունք»:

Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութեանց շարքը մեծ ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ, դառնալով գրասէրներու մատենադարանին գլխաւոր զարդը:

Գեղեցիկ էր գաղափարը, Մեծ Եղեռնի զոհերուն գործերը կորուստէ փրկել եւ վառ պահել անոնց յիշատակը վերապրող սերունդի սրտերուն մէջ: Ո՞ր հայրենասէր հայու հոգիին չէր խօսեր:

Գտնուեցան բարեսէրներ, որոնք նիւթապէս աջակցեցան ձեռնարկին յաջողութեան համար, ոմանք տրամադրելով սկզբնական դրամագլուխը (ողբացեալ Վահան Խօրասանճեան), ուրիշներ ստանձնելով հատորի մը հրատարակութեան ամբողջական ծախքը (Բ. Տամլամեան եւ Խ. Սվաճեան):

Ն. Գ. Բ.ը գործեց տնտեսական տագնապի ծանր օրերուն, տագնապ՝ որ սկսաւ 1931ի սկիզբը եւ տեւեց մինչեւ 1939, երբ պայթեցաւ ահաւոր պատերազմը:

Գնահատանքի խօսք միայն ունինք իր կատարած աշխատանքին եւ ձեռք բերած արդիւնքին համար:

Բայց ինչո՞ւ Ն. Գ. Բ.ը դարձաւ Հ. Գ. Բ.: Ի՞նչու լքուեցան նահատակները եւ ընկերութիւնը շեղեցաւ իր հիմնական նպատակէն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Պայմանեան խնդիրը կ'արծարծուի

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ, ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՌՈՒՍԻՈՅ

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ Միացեալ Ազգերու ժողովին գումարման պահուն կողմնակի խօսակցութիւններ եղած են Պալքանեան խնդիրներու մասին: Ռուս պատուիրակ Պ. Մալիք տեսակցած է հելլէն պատուիրակներուն հետ, ըսելու համար թէ Կրէմլէն կարգ մը պայմաններով պատրաստ է Յունաստանի համայնավար ըմբոստութեամբ չհետաքրքրուիլ: Կրոմիքօ ալ, իր կարգին, նոյն բանը հասկցուցած է ամերիկեան պատուիրակութեան եւ ժողովի նախագահ՝ Աւստրալիոյ արտաքին նախարար Իվէթի: Իսկ ի վերջոյ անգլիական պատուիրակն ալ մասնակցած է կարծիքներու այս փոխանակութեանց:

Այս բոլոր նախապատրաստութիւններէն կը կարծուի թէ խնդիրը պիտի բերուի Փարիզի Զորսերու ժողովին առջեւ: Յունաստանի եղած համայնավար օժանդակութիւնը եթէ դադրի, պալքանեան շփոթութիւնը կը պարզուի. որով, արեւմտեան պետութիւնները պիտի պահանջեն Յունաստանէն որ կարծիքի ազատութեան մասին ապահովութիւններ տայ, բայց նաեւ պիտի առաջարկեն ր խորհրդային ազդեցութեան տակ գտնուող երկիրներու մէջ ալ ոչ-համայնավար կուսակցութիւներու ազատութիւն տրուի:

Կը կարծուի թէ Կրէմլէն պիտի պահանջէ արեւմտեան պետութիւններէն ճանչնալ Եուկոսլաւիոյ տնտեսական կախումը Ռուսիայէն: Ասիկա ապացոյց մըն է որ Սովիէթները կը նեղուին Թիթոյի վերջին ջանքերէն իր երկրին տնտեսական փոխանակութիւնները աւելցնելու համար ժողովրդապետութեանց հետ:

Յայտնի չէ թէ Զորսերու մէջ ո՞րքան յաջողութիւն պիտի գտնէ Յունաստանը Արեւմուտքի, իսկ Եուկոսլաւիան Ռուսիոյ ենթարկելու խնդիրը:

Իտալական գաղութներու վէճը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը իր վերջին նիստին մէջ մերժեց իտալական գաղութներու վարչաձեւին մասին Անգլիոյ եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարներուն՝ Պեւին - Սֆորցայի միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը:

Այս համաձայնագրով Ափրիկեան Տրիպոլսոյ վարչութիւնը մինչեւ 1951 կը թողուէր Անգլիոյ եւ անկէ յետոյ Իտալիոյ: Այս առաջարկը մէկ ձայնի պակասով մերժուեցաւ, որովհետեւ Եթովպիա Հնդկաստան եւ Հայիթի դէմ քուէարկեցին, ինչպէս նաեւ արաբական բոլոր երկիրները:

Իտալական գաղութներէն Լիբիա տասը տարիէն անկախ պիտի ըլայ, այսինքն 1959ին, Սիրէնայիք՝ պիտի մնայ անգլիական, իսկ Ֆէզզան Ֆրանսական հակակշռի տակ: Այս կարգադրութիւնը առայժմ չխանգարուիր մինչեւ որ Միացեալ Ազգերու ժողովը իր առաջիկայնստաշրջանին լուծէ իտալական գաղթավայրերու խնդիրը:

★ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ ցեղախումբերը կը սպառնան ապստամբիլ եթէ Տրիպոլիս Իտալիոյ թողուի: Ցոյցեր եւ գործադուլներ ալ կ'ըլլան:

Գերմանիոյ խնդրին շուրջ

Զորսերու ժողովին պատրաստութեան համար երեքներու մասնագիտական գումարումները կը շարունակուին: Երէկի նիստին մասնակցեցան Պերլինի անգլիական հրամանատարը զօր. Բօպէրթսըն եւ Ֆրանսական հրամանատարին դիւանագիտական խորհրդական Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ:

Հակառակ գաղտնապահութեան, Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ գոհացուցիչ առաջդիմութիւններ եղած են համաձայնութեան, երեքները միաձայն են որ գերման միութիւնը մերժուի, ինչպէս նաեւ Բուրի հակակշռին մէջ Ռուսեր չընդունուին:

★ Պերլինի ռուսական իշխանութիւնները արգիլեցին անցքը 200 բեռնակառքերու որ ուտելիք կը տանէին քաղաքին արեւելեան շրջանին համար:

Ամերիկեան սպասարկութեան պետը անմիջապէս գնաց բացատրութիւն ահանջելու: Պատասխանուեցաւ որ սովիէթական գօտիէն երբ վաճառական մը յանձնարարութիւն մը տայ արեւմտեան շրջանին պէտք է որ իր պօն տը քօմանտը կնքուի սովիէթական իշխանութիւններէն եւ այդ կնիքը պէտք է ցոյց տրուի ապրանքին ներածման պահուն:

Ամերիկեան պաշտօնատարը Նիւ Եորքի համա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 28Ի ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ յօդուածները խմբագրութեան հասցնել մինչեւ հինգշաբթի, 26 Մայիս:

ՄԻԱԿ ԵԼՔԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ Է

Քիչ առաջ գերեզմանատունէն վերադարձայ : Գացեր էինք հողին յանձնելու երիտասարդ մը , Վազգէնը, 35 տարեկան, բազմանդամ ընտանիքի մը նեցուկը :

Երէկ թաղեցինք ուրիշ հայորդի մըն ալ, աւելի երիտասարդ, քան այսօրուան ննջեցեալը: Հազիւ 26 տարեկան Համբիկը: Տրապիզոնցի ընտանիքի մը շառաւիղը, որ բոլորովին առանձին ինկեր էր այս հողերուն վրայ :

Երկու մեռել, երկու օրուան մէջ: Երկուքն ալ երիտասարդ իրենց տարիքի բովանդակ լիութեան մէջ:

Ու տակաւին կը խօսուի, թէ 15 եւ 12 տարեկան երկու թարմատի փոքրեր նոյնպէս կ'ապրին իրենց վերջին օրերը, հիւանդանոցին մէջ :

Ասոնք՝ մեռածներն ու մահամերձները:

Հապա միւսնե՞րը, որոնք, տասնեակներով , տարիներէ ի վեր գամուած են իրենց անկողիններուն, հիւանդանոցներու մէջ: Ու պարզապէս կը քաշկռտեն կեանք մը, որ առողջանալու գրեթէ ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէ: Ամիս մը առաջ կամ վերջը, մահը զանոնք եւս պիտի զգետնէ անխուսափելի կերպով :

Ցանկը, սակայն, այսքանով ալ չի փակուիր: Կայ դեռ բազմութիւնը այն «ենթակա»ներուն, որոնք կը գտնուին մահացու վտանգին դէմ յանդիման՝ իրենց նիհար կազմով, անբաւարար սննդառութեամբ ու բնակարանային անյարմարութիւններով:

Շատ է այսքան զոհ մեր տարագիր ու փոքրաթիւ գաղութին համար :

Գերեզմաններու թիւը 60ը անցաւ Շթութկարտ — Պատ Քրանշթաթի ընդարձակ գերեզմանատան մէջ: Հայերու յատկացուած բաժինը արդէն իսկ լեցուած է: Փոքր տարածութիւն մը միայն գատուած էր մեր մեռելներուն համար, հաշուելով անչուշտ, որ հայ տարագիրներու բնակութիւնը երկար չի տեւեր այստեղ: Իսկ այդ տարածութիւնը անբաւարար կուգայ այսօր, օրըստօրէ շատցող հայ մեռելներու համար:

Անիծեալ հիւծախտն է, որ առ հասարակ կը հալածէ մեր բեկորները: Հիւծախտը, որ երթալով տուն - տեղ կ'ըլլայ ճամբարին մէջ, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն :

Ձեռք առնուած միջոցներուն կ'ըսեմ, գիտնալով հանդերձ, որ անբաւարար են անոնք եւ անզօր՝ պայքարելու վտանգին դէմ ազդու կերպով:

Խճողումը այնքան շատ է բնակարաններու մէջ եւ նիստ ու կացը այնքան նախնական, այնքան հակառողջապահական, որ մաքրութիւնը ընդհանրապէս եւ հակառակ ամէն ճիգի, յարաբերական իրականութիւն մըն է միայն այս ընդարձակ գաղթակայանին մէջ: Երբ բազմանդամ ու երախաներու տէր ընտանիք մը կը բնակի մէկ սենեակի մէջ, հոն կ'եփէ հոն կը ճաշէ, հոն կը լուայ, ու մանաւանդ հիւանդը, հիւանդկախը եւ առողջը բոլորը միասին հոն կը նստին, կ'ելլեն ու կը քնանան, կրնաք երեւակայել թէ հայ տանտիկնոջ համբաւեալ մաքրութիւնը ինչպէս անկարող կ'ըլլայ պայքարելու այս կացութեան ստեղծած անպատեհութիւններուն ու յատկապէս վտանգներուն դէմ :

Ուրիշ հոգ մը՝ սնունդի պակասը:

Առաջ, այսօրուան պէս ծանր չէր սննդառութեան հարցը տարագիրներուն համար: Հոգատար կազմակերպութեան — « Իրոյի » — այսօր տը - ուածր, դժբախտաբար, իր քանակութեամբ ու միօրինակութեամբ, չի կշտացներ: Պէտք է վրան բան մը աւելցնել սեփական միջոցներով, անօթի չմնալու համար: Աշխատանքը, ցարդ, այդ միջոցները կը հայթայթէր: Մինչդեռ այսօր երբ աշխատանք չկայ, չկայ հետեւաբար այդ միջոցները ապահովելու հնարաւորութիւնը :

Հայ տարագիրները, միւս բոլոր տարագիրներուն հետ բաղդատելով, աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուէին ասկէ առաջ, շնորհիւ իրենց աշխատանքին, որ մեղուանոցի վերածած էր Հայկական Ճամբարը: Հիմա, մերիններն ալ վերածուեցան մէկ յայտարարի, օտար ու բախտակից միւս տարագիրներուն հետ միասին: Ճամբարը ամիսներէ իվեր անգործ նստած է :Մեռաւկօշկակարութիւնը: Աչքի եկան մեր կօշկակարները: Անոնք այլեւս ի վիճակի չեն արժեցնելու իրենց արհեստը, որովհետեւ կօշիկի մեծ գործարանները ժանագին կօշիկներով ողողեցին հրապարակը այս հինգ վեց ամիսներու ընթացքին: Այս պատճառով ալ կը տիրէ համատարած գործազրկութիւն: Եւ բնականաբար աղքատութիւն, որ իր առաջին ու անմիջական անդրադարձը կ'ունենայ մարդոց սննդառութեան վրայ: Իսկ սնունդի այս պակասը, իր կարգին, աստիճանաբար կը պակսեցնէ մարմնի դիմադրական ուժը հիւանդութիւններու եւ առանձնապէս հիւծախտի դէմ :

Այս ընթացքով, ելք չունի այս կացութիւնը: Ելքը՝ միայն փոխադրութիւնն է, այստեղէն հեռանալը, ովկիանոսէն անդին այլուր տեղաւորուիլը, որ սակայն կը դանդաղի ու կը դանդաղի, յուսահատութիւն պատճառելու աստիճան: Մինչեն հիմա մէկ տարուան ընթացքին, երբ տարագիրներու փոխադրութիւնները սկսան մեծ թափով հազիւ հարիւրի չափ բախտաւորներ կրցանբեռերնին կապել ու հեռանալ այս անհրապոյր միջավայրէն: Մնացածը դեռ կը սպասէ: Եթէ մինչեւ այս տարեվերջ հազար հոգի փոխադրուին, հրաշք մը պիտի ըլլայ: Մարդիկ այնքան յոռետես դարձած են, որ չեն հաւատար այս կարելիութեան: Ու գործերը, ձեւակերպութիւնները այնքան դանդաղ կ'երթան, որ կարծէք կ'արդարացնեն այս յոռետեսութիւնը :

Դեռ չեմ անդրադառնար այն ողբերգութեան, որուն պիտի ենթարկուին փոխադրուելու անկարող եղողները, — հիւանդներն ու անոնց պարագաները, հաշմանդամները , ծերերը, տէր ու հոգատար ազգական չունեցողները: Եթէ բոլոր առողջներն ալ մեկնին, Շթութկարտի մէջ դարձեալ պիտի մնայ հազարնոց համայնք մը, որ այս անդամ բացարձակ անկարներէ, չքաւորներէ եւ թշուառներէ պիտի բաղկանայ, հեղեղը պիտի երթայ, աւազը պիտի մնայ: Ի՞նչ ճակատագիր կը սպասէ այդպիսիներուն, երբ տարի մը երկու տարի վերջը «Իրո»յի դրասենեակներուն հետ ճամբարներն ալ փակուին եւ հոգատարութիւնը դադրի: Ո՞վ տէր պիտի կանգնի անոնց: Ո՞վ պիտի հոգայ, խնամէ ու ապրեցնէ զանոնք:

Ահա թէ ինչու մեր բոլոր բեկորները, իրենց աչքերը յամառող անձկութեամբ մը սեւեռած են Պ. Ճորճ Մարտիկեանի վրայ, նկատելով զայն իրենց միակ յոյսն ու ապաւէնը: Եթէ իր այնքան անձնուէր ճիգերէն վերջ, յաջողեցաւ ան մեր տարագիրներու ամբողջութեան ազատարարը դառնալ, նոյնիսկ յառաջիկայ մէկ երկու տարիներու ընթացքին, փրկութիւն է: Այլապէս ողբերգութիւնը պիտի հասնի իր լրումին եւ վաղաժամօրէն շիջելիք դեռ շատ սիրելիներու յուղարկաւորը պիտի դառնայ Շթութկարտի դժբախտ Հայոց գաղթակայանը...

(Ցուսաբեր)

ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Մկրտիչ Թադէոսեան

Անծանօթ անուն մը: Արաբկիրի շրջաններու գիւղերէն: Մէկը այն հարիւրաւոր հազարաւոր հայդուկներէն որոնց 1915ի եղեռնի շրջանին ունեցած առնական կեցուածքը հպարտանքով կը լեցնեն մեր սիրտերը :

Մկրտիչ Թադէոսեան զինուոր էր ու քանի մը օրուան հրամանով գիւղ եկած: Այդ օրերը կը զուգադիպէին Ապրիլի չարագուշակ շրջանին ...

Կառավարութիւնը ճակատի զինուորին պարենաւորում հասցնելու համար կը բռնադատէր մանաւանդ գիւղական բնակչութիւնը, որպէսզի այսինչ կամ այնինչ օրը ներկայ գտնուին կառավարութեան մօտ իրենց կենդանիներով, «ձի կամ էշ» դէպի Էրզրում պարենաւորում փոխադրելու համար:

Այդ շաբթուան սկիզբը մեր գիւղէն տասնեակ մը անձեր պատասխանելով այդ կոչին՝ կը գտնուէին փոխադրութեան ճամբուն վրայ: Գիւղին մէջ գրեթէ այր մարդ չէր մնացեր, կային ծերեր, պատանիներ ու անչափահասներ :

Այդ օրը գիւղը ունեցաւ քանի մը անբաղձալի հիւրեր, դրացի գիւղին Միւտիւրը, չորս նորելուկ ոստիկաններով: Անոնք իրենց մօտ կանչելով գիւղապետը պահանջեցին որ անմիջապէս իրենց բերէ քանի մը անձեր, տալով անոնց անունները:

Առանց վարանումի գիւղապետը պատասխանեց որ՝ պահանջուած անձերը արդէն կառավարութեան կողմէ կանչուած ու իրենց կենդանիներով կը գտնուէին Էրզրումի ճամբուն վրայ :

— Քեզմէ ոչ խելք կ'ուզեմ, ոչ ալ կարծիք, այս անձերը կէս ժամէն պէտք է հոս ներկայանան, ըսաւ Միւտիւրը, մտրակի քանի մը հարուած տալով գիւղապետին ուսերուն զայն սենեակէն դուրս վռնտեց, ետեւէն կրկին պոռալով. ուրեմն կէս ժամէն :

Ցայտնի էր որ մարդիկը պատրուակ կը փընտռէին միջադէպ ստեղծելու, հայ ժողովուրդի գլխուն պատահելիք աղէտը նախապատրաստելու համար :

Միւտիւրը սեղան մը պատրաստել տուած, ու իր արբանեակներով օղի կը խմէր ու անհամ կատակներ կ'ընէր տնեցիներուն հետ: Այս տրամադրութեան մէջ էր, երբ որոշեալ ժամուն գիւղապետը կրկին մինակը ներկայացաւ:

Միւտիւրը եւ ոստիկանները սկսան յարձակիլ անոր վրայ , անխնայ ծեծել ծերունի գիւղապետը, կիցերով եւ հրացանի կոթերով :Այս սրտաճմլիկ տեսարանը պատուհաններէն դիտող կիներ կը հեկեկային :

Փողոցի ո՞ր անկիւնէն եկաւ ու դէմերնին յանկարծ ցցուեցաւ մեր կայտառ ու հուժկու երիտասարդը Մկրտիչ Թադէոսեան: Ոչ ոք ուշադրութիւն ըրած էր: Եւ ահա սկսաւ անհաւասար կռիւ մը, մէկի դէմ չորս, ոստիկաններուն մտրակներուն ու հրացաններուն ցոյց տուաւ իր բռունցքը: Առաջին բռունցքով ոստիկանին մէկը գետին տապալած իր արիւնոտած քիթն ու բերանը կը շտկէր: Ճարպիկ շարժումով մը երկրորդին հրացանը ձեռքէն առնելով մէկ հարուածով պատռեց գլուխը, երրորդին հագուստները: Միւտիւրը որ հեռուէն նախապէս հրճուանքով կը դիտէր տեսարանը, այս անգամ մտահոգութեամբ մօտենալով կռուարարներուն զանոնք բարեկամաբար բաժնել կ'ուզէր, ըսելով որ թիւրիմացութիւն կայ ,եւ այդ թիւրիմացութեան մէջ Միւտիրն ալ իր բաժինը ստանալէ վերջ քաշուեցաւ իրենց սենեակը:

Մկրտիչ պոռաց «հիւր»երուն երեսին. « կէս ժամէն ձեր ուզած մարդիկը պիտի բերեմ»:

Ու կէս ժամ վերջ զինուորական հագուստները հագած ներկայացաւ Միւտիւրին, ու բարեւեցզինուորական ձեւով: Միւտիւրը իր արբանեակներով սկսաւ աւելի մտահոգուիլ երբ տեսաւ որ զինուորի մը հետ է եղեր գործերնին :Ժպիտով մը սկսաւ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Կոմսոմոլ»ի համագումարը

(ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ)

Le Mondeի թղթակիցը կը գրէ.—

Մարտ 22էն Ապրիլ 4 Կոմսոմոլը իր 11րդ համաժողովը դումարեց 1362 պատգամաւորներով , որոնց 590ը երիտասարդ կիներ եւ աղջիկներ էին: Երկրին ամէն կողմէ եկող պատգամաւորները ,բոլորն ալ կը կրէին չքանշաններ իբրեւ «Հերոս Սովետական Միութիւն» եւ «Հերոս Ընկերվարական աշխատանքի»: Պաշտօնապէս Կոմսոմոլը կը կոչուի Համամիութենական Լենինեան Երիտ. Միութիւն (ՀԱՄԸԿԵՄ կամ V. L. K. S. M.) կազմուած է 1918 Լենինի կողմէ եւ անցեալ տարի իր 30րդ տարեդարձը տօնեց :

Երիտասարդական այս Միութիւնը նախապէս ունէր 22 հազար անդամ, 1936ին Սթալինեան Սահմանադրութեան հրատարակութեան ատեն թիւը հասաւ 4 միլիոնի: Այսօր Կոմսոմոլն ալ լայն բացած է իր դուռները երիտասարդ զինուորներու առջեւ, ինչպէս եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց հօրը տեղը բռնեցին դաշտին թէ գործարաններուն մէջ, պատերազմի ատեն: Աւելի քան 9 միլիոն անդամներէ բաղկացած մեծ բանակ մըն է: Միխայլով, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, ըսաւ թէ այս թիւր բաւարար չէ, թէ պէտք է երիտասարդներու մօտ ուժեղցնել քարոզութիւնը աւելի մեծ թիւով անդամներ ունենալու համար:

Միխայլով իր զեկուցումին մէջ ըսաւ նաեւ թէ երեք միլիոնէ աւելի անդամները չքանշան ստացան, իրենց քաջութեան համար, եւ եօթ միլիոն ալ «Սովետական Միութեան հերոս» կոչումին արժանացան: Ժողովը մասնաւոր մեծարանք ըրաւ Մաթրոսովին, զինուոր մը, որուն զոհաբերումը հայրենիքին համար՝ վերջերս շարժանկարի նիւթ դարձաւ, առասպելական Զոյա Կոզմոդեմիանսքայայի որ մարտիրոսուեցաւ Գերմաններու կողմէ (մայրը Փարիզի խաղաղութեան համաժողովին պատուիրակներէն մէկն էր), Կրաւնօտօնի արձակազէններուն, որոնք ներշնչած են Ֆադեյեւի «Երիտասարդ պահակ» վէպը, դաղտնի խմբակներու հազարաւոր կազմակերպիչներուն, որոնք հարուած տուին գերման դրաւող բանակներուն :

Թշնամութեանց դադարումէն վերջ՝ Կոմսոմոլը ժրաջան աշխատանքով զարկ տուաւ երկրին վերաշինութեան եւ հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան :

1948ի աշնան, երեսունամեակին, արդէն երկու միլիոնի մօտ երիտասարդներ կուսակցութեան նշանակած ժամանակէն առաջ աւարտեցին իրենց գործը: Չորս հարիւր յիսուն հազար հիմակուընէ կատարեցին իրենց հնգամեայ ծրագիրը: Համայնավար երիտասարդութիւնը յառաջապահն է արտադրութեան, եւ ստանձնած է հայրենասիրական բազմաթիւ նախաձեռնութիւններ : Սթալինկրատի, Քուրսքի, Չքալովի կազմակերպութիւնները գործի ծուած են ժամանակէն առաջ (տասնըհինգ տարուան մէջ) կատարելու ստալինեան մեծ ծրա-

[redacted]

ցառերը ծամծմել, ներողութիւն խնդրելու ձեւեր առնել :

Այդ միջոցին գիւղապետն ալ ներս մտաւ: Քիչ առաջուան հրէշի կերպարանք առնող ու զինքը մտրակող Միւտիւրը քաղցր ժպիտով մը ընդունեց զայն «հրամեցէք, էֆէնտի», ըսելով, եղածը թիւրիմացութիւն է եւայլն:

Մէկ ժամ վերջ «հիւրերը» գիւղէն մեկնեցան, ոստիկաններէն մէկը դրացի գիւղէն նորընծայ մը, առաջին քաջութիւնը Հայերուն վրայ փորձել կ'ուզէր, սակայն իր չար բախտէն, երկու օր վերջ իր դիակը գտնուեցաւ իրենց գիւղի սահմաններուն մէջ ...:

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

դիրքը, որ է պայքար երաշխաւորութեան դէմ: Ուքրանիոյ երիտասարդութիւնը 20 հազար անդամէն աւելի տուած է Տօնէցի աւազանի հանքերը ի վիճակի դարձնելու համար: Քսանըհինգ հազար երիտասարդ բանուորներ որոնք Մ. Միութեան ամէն կողմերէն եկած էին, մասնակցեցան Սթալինկրատի վերանորոգման: Միւս կողմէ 25 միլիոն կը հաշուեն յաւելեալ աշխատանքի ժամերը որ կոմսոմոլի անդամները տրամադրեցին այն ուրուանդ քաղաքներու վերաշինութեան համար, որոնք ամէնէն աւելի վնասուեցան Գերմաններէ:

Միշտ կոմսոմոլն է որ ամէնէն եռանդուն կերպով կ'աշխատի որեւէ ձեռնարկի մէջ, աւելցնելու արտադրութիւնը, պայքարելու վատնումի դէմ եւ արժէդինը պակսեցնելուն մէջ: Կոլխոզնեռուն մէջ աւելի քան երկու հարիւր հազար կազմակերպութիւններ կան, որոնք ունին ընդամէնը երկու միլիոն երկու հարիւր հազար անդամներ: Երիտասարդ համայնավարները առաջնակարգ դեր կը կատարեն դիւղերու էլեկտրականացման գործին մէջ, եւ անոնցմէ են մեքենաչարժ արօրներու կայաններու մեքենագէտներու եւ վարիչներու մեծ մասը: Աւելի քան վեց հազար հոգի չքանչան ստացած են եւ 451 «ընկերվարական աշխատանքի հերոսները կան»:

1936էն ի վեր դպրոցներուն մէջ կոմսոմոլի անդամները հինգուկէս անգամ աւելցած են, 49 հազար «տարրական կազմակերպութիւններ» հօթնամեայ դպրոցներու մէջ մօտ մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար անդամներ ունին: Ասկէ զատ, 224 հազար երիտասարդ ուսուցիչներէն աւելի կոմսոմոլի անդամ են: Այս վերջինին պարտականութիւնն է վարժեցնել ռահվիրաները (տասնըչորս տարեկանէն վար տղաք որոնք 13 միլիոնի չափ են):

Կոմսոմոլը կը զբաղի նաեւ ֆիզիքական դաստիարակութեամբ ինչպէս եւ մարմնակրթանքի զարգացումով: Հաստատուած է որ 1948ին «պատրաստ աշխատանքի եւ պաշտպանութեան» վկայական ստանալու մէկ միլիոն չորս հարիւր հազար տղոց եւ աղջիկներու: Սակայն համաժողովը բաւարար չհամարեց եւ առաջարկեց որ աւելի համայնավարներ բերէին քարոզչութեան նոր ընկերութենէց մէջ, բանակին, օդանաւորդութեան եւ ծովակալին համար:

Քարտուղարը եւ բոլոր խօսողները չեշտեցին թէ կոմսոմոլը իր յառաջդիմութիւնները, յաջողութիւնները, պատերազմի թէ խաղաղութեան առեն, կը պարտի մխիթարին համայնավար կուսակցութեան: Առաջնորդուած ընկեր Սթալինի կողմէ, «Մեր Դրօշակ»ը, կուսակցութիւնն է որ կը չարունակէ զարգացնել երիտասարդութիւնը ամրողջական նուիրումի ընկերվարական հայրենիքին համար, որ կը սորվեցնէ երբեք չհանձնիլ խոչընդոտներու առջեւ եւ յաղթել անոնց: Սակայն բազմաթիւ քննադատներ ձայն բարձրացուցին կոմսոմոլի այն դասերուն դէմ որոնք բաւարար ուշադրութիւն չեն դարձուցած իրենց անդամներուն քաղաքացիական դաստիարակութեան, մանաւանդ նորերուն մէջ:

Կոմսոմոլի ամէն մէկ անդամ հրամայական պարտականութիւնն ունի ուսանելու մարքսականութիւն եւ լենինականութիւն, եւ ամէն կարելի ուժերով ինչպէս Սթալինի «Համայնավար կուսակցութեան համառօտ պատմութիւնը», Լենինի եւ Սթալինի գործերը, անոնց կենսագրականները, դասախօսութիւնները, եւայլն, այս բոլորը երիտասարդութեան տրամադրութեան տակ են, անոնք պէտք է տեսնեն կուսակցութեան հոգածութեան ապացոյցը իրենց հանդէպ: Կոմսոմոլի դէխաւոր ճիգն է իր անդամներուն քով զարգացնել «սովետական հայրենասիրութեան նուիրական զգացումը», պայքարիլ ձգտումներուն դէմ այն յետադէմ տարրերուն, որոնք կը հիանան օտարին վրայ, մանաւանդ արեւմտեան դիտուններու իրագործութեանց վրայ, պայքարիլ նաեւ կրօնական նախապաշարումներու դէմ: Շատ մը կազմակերպութիւններ, ըսաւ Միխայէլով, «չէզոք» են կրօնքի հանդէպ, երբ ան անհաչտ է դիտութեան հետ: Պէտք է զարկ տալ բնական դիտութեանց եւ կենսաբանութեան մէջ, նիւթապաշտական վարդապետութեանց:

Համաժողովը կոչ ուղղեց սովետական զրադէտներուն՝ խնդրելով որ պաշտպանեն «համայնավար գաղափարաբանութեան մաքրութիւնը»: Մենք չենք թոյլ տար, ըսաւ Միքայէլով, «մեր երիտասարդութեան կասկած եւ յոռետեսութիւն հաղորդել»: Լաւատեսութիւնը անհրաժեշտ է Մ. Միութեան մէջ, «չէ՞ որ սովետական երիտասարդութիւնը ամէնէն յառաջդիմականը, եւ ամէնէն երջանիկն է աշխարհի»: Ան երջանկութիւնը ունի նշանակ ունենալու Սթալինը:

Որուն ի պատիւ խելացնոր հնուտներ եղան ժողովի ընթացքին: Կեդրոնական կոմիտէի ընտրութենէն վերջ (103 անդամներ եւ 47 փոխանորդներ) որոշուեցաւ բոլոր սովորութեան դրկել սիրայորդ պատգամ մը Սթալինի «մեր հատ սիրելի ազգը, մեր իմաստուն առաջնորդը»:

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ.— Ապրիլեան Սգահանդէսը հոս եւս տօնուեցաւ եկեղց. հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնա ցուցեամբ բոլոր կազմակերպութիւններու, Մայիս 8ին կիրակի առաւօտ մասրան մէջ: Հոգեհն նպիտեան պաշտօնը կատարեց Լիոնէն Թորդոմ քհնյ. ի ներկայութեան հոծ բազմութեան: Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, փաթրօնաժի դեղեցիկ սրահին մէջ կատարուեցաւ սգահանդէսը: Բեմը զարդարուած էր սեւ շղարշներով, եւ խորհրդանիշ — դադաղը ծածկուած էր դեղեցիկ ծաղկեպսակներով: Բեմի ճակատը կը կարդացուէր Ա. Ահարոնեանի «Այս քան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք, Թող ողջ աշխարհ հայուն կարդայ նախատինք» վերտառութեամբ: Հանդիսականները վայրկեան մը ոտքի կանգնիլ հրաւիրուեցան ի յարգանս մէկ միլիոն նահատակներու, սրահը եւս լեցուած էր խուռն բազմութեամբ եւ շատեր դուրսը մնացին: Հանդէսը բացուեցաւ Տ. Սիմոնեանի ղեկավարութեամբ «Հալածուած Հայաստան»ը խմբերգով: Տիկին Ա. Գասապեան արտասանեց «Աչուդ»ը Ա. Ահարոնեանէն, Լիոնէն Թորդոմ քհնյ. կարդաց դեղեցիկ ուղերձ մը, փոքրիկն Սիմոնեան արտասանեց «Կամաւորի յուշարձանը»: Կաթողիկէ Հայերու ներկայացուցիչը Վիէնէն Լեւոնեան վարդապետը դեղեցիկ հայերէնով մը փոխարինեց Պոլիսէն զոհերու յիշատակը եւ յանձնարարեց չմոռնալ մեր ազգային սովորութիւնները, եւ հրաւիրեց ծնողքները ուժ տալ Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Բանախօսութենէն վերջ մեներդեց Տիկին Կէորեան «Բանտից դռները»: Վեր, Սիսեանը հակիրճ կերպով խօսեցաւ օրուան տօնակատարութեան մասին եւ թելադրեց տանիլ դրական աշխատանք, եթէ չենք ուզեր ուշ կամ կանուխ կորսուիլ օտարութեան մէջ:

Փոքրիկն Ց. Կուրկճեան արտասանեց «Որբը եւ Թռչունը»: Պ. Ց. Ա.հարոնեան կարդաց օրուան պատշաճ դեղեցիկ ուղերձ մը, Սթանօզի Հայր. Միութեան կողմէ, Հայկ Պիչաքճեան արտասանեց «Ապրիլեան Զոհերը»: Օրուան անակնկալը եղաւ «Այրի կինը» Ե. Ահարոնեանի կողմէ: Հ. Ց. Դ. Անդրանիկ խումբին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Այվազեան, ամփոփելով օրուան եղերական դէպքերը, պարտականութիւն դրաւ մատաղ սերունդին, հետեւիլ նահատակներու թողած լաւ օրինակին եւ մաղթեց որ տեսնենք այն օրը երբ պիտի կարենանք տօնել մեր նահատակներու տօնը մեր սեփական, անկախ հայրենիքին մէջ: Տէր Թորդոմ քհնյ. պահպանիչով մը փակեց սգատօնը: Ժողովուրդը միաբերան երգեց Կոմիտասի «Հայր Մեր»ը եւ մեկնեցաւ սրահէն խորապէս յուզուած:

Ց. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Շաբաթ 14 Մայիս, Վալանսի Հայ Մարզականին, (U. S. A.) առաջին խումբը կէս օրին մեկնեցաւ Annecy le Vieux, 180 քիլոմեթր Վալանսէն, մրցելու համար ախոյեանական Promotion d'honneur, Finaliste inter Poule-ի չորրորդ tourը, հակառակորդին դաշտին վրայ: Նկատելով հեռաւորութիւնը, մեր տղաքը մեկնեցան մէկ օր առաջ եւ դիշերեցին Annecy քաղաքը, որմէնզի յաղնած դաշտ չեղլեն:

Division d'honneur-ի բարձրանալու փափաքով, մեր մարզիկները իրենց անկարելին կը փորձեն: Ինդերը իրարու կը յաջորդեն ժամանակ չտալով ուժերը թարմացնելու: Անշուշտ կրնան դիմանալ եւ վերջնական յաղթանակը տանիլ անոնք որոնք իրենց եռին յաղնածները եւ վիրաւորները փոխարինող ուժեր ունին: Գնդախաղիմէջ նման առաւելութիւններ կ'ունենան, մեծահասուստ բաժերարներու հոմանաւորութիւնը վայելող խումբեր: Վալանսի Հայ Մարզականին հասուստ բաժերարը մեր աննման Նոր Սերունդն է, 1946ի մեր կրտսերներէն վեցեակ մը, հազիւ 18 տարեկան, որոնք այժմ տիրապետած են գնդախաղի թեքնիքին, եւ կը փոխարինեն իրենց յաղնած ընկերները: Տեղական մամուլը գոնէ միշտ գովեստի խօսքեր ունի անոնց հանդէպ:

Կայարանէն մինչեւ Լճափը, դլխաւոր սրաճարաններուն ճակատը, կը կարդացուին մեծատառ դիրերով «U. S. A. Arménien, Valance», կիրակի օրուան մրցումին մանրամասնութիւններով: Մեր մարզիկները Հայու հպարտ նախանձախնդրութեամբ մաքուր հագուած, կը չրջին քաղաքին մէջ: Յաղորդ օրը դաշտը եղերող անհամար բազմութիւնը կը հետեւի անոնց խաղին: Ամէն մէկ խումբ իր ներկայացուցիչ մը ունի որ կը ներկայանայ ամբողջ խումբին անունով: Ասոնք են Ա. Ասատուր, Ա. Ասատուր, Ա. Ասատուր,

մութեան մէջ տեղացի մէկ հայ ընտանիք կար, որ խնդութեամբ եկած էր քաջալերել իր հայրենակիցը: Հակառակորդ խումբը լման կազմով մեզ դիմաւորեց, իսկ մեր խումբը դարձեալ լրիւ չէր:

Առաջին առթիւ իսկ կատաղի յարձակողականի մը դիմեց հակառակորդը, իր Վալանսի պարտութիւնը փրկելու յոյսով: Տեղացիները դաշտը կը թնդացնէին իրենց կանչերով: Մերոնք իրենց կարգին սկսան պատասխանել: Այս կատաղի խաղին ընթացքին երկու կողմերն ալ նշանակեցին մէկ մէկ նշանակէտ: Առաջին կիսախաղը վերջանալէն 10 վայրկեան առաջ մեր ձախ ծայր Ն. Աւագեան երկրորդ նշանակէտ մը եւս շահեցաւ: Սակայն գլխաւոր իրաւարարը առարկեց թէ ondէ է եղածը: Անշուշտ մերինները reclamation մը ըրին, կը սպասենք արդիւնքին:

Բ. կիսախաղին որքան ալ երկու կողմերը ջանացին յաղթական նշանակէտը շահիլ անկարելի եղաւ, մնացին հաւասար, եւ խաղը վերջացաւ 1—1: Այժմ այս ճակատագրական մրցումներուն ընդհ. դասաւորման մէջ U. S. Aն Գ. է: Սպասուած «honneur»ին դժուար թէ տիրանանք: Կըմնան երկու յաջորդական մրցումներ, երկուքն ալ մեր դաշտին վրայ: Պիտի ճակատինք ամէնէն զօրաւոր եւ առաջին հանդիսացողներուն դէմ, Talautier եւ Rodia Clubeը: ԹՂԹԱԿԻՑ

ձայնութեան դէմ գտաւ այս կարգադրութիւնը եւ բողոքագիր մը ուղղեց ռուս իշխանութեանց:

★ Նախագահ Թրումըն Գերմանիոյ մէջ ամերիկեան բարձր կոմիսէր ընտրեց Միջազգային դրամատան նախագահ Պ. Ճօն Մէք-Քլոյը: Այս պաշտօնատարը պիտի վարէ բոլոր տնտեսական ու վարչական գործերը, բացի զինուորականէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ կը բացուի Մայիս 21ին: Պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 6: Արձանագրուած են 9500 ցուցադրողներ: Կը սպասուին երկուքուկէս միլիոն այցելուներ:

ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ անընդհատ կը փոնգտայ 14 տարեկան անգլիացի պատանի մը: Մինչեւ հիմա 200.000 անգամ փոնգտացած է: Բոլոր դարմանները անօգուտ անցած են:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ զինադադարի բանակցութիւններ ձախողեցան, մօտ եօթը շաբաթ քաշքշուելէ վերջ: Իսրայէլ կը պահանջէ որ Սուրիացիները Պաղեստինէն քաշուին նախկին միջազգային սահմանագիծը. իսկ Սուրիա կ'ուզէ զօրամաս մը պահել վիճելի շրջանին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը իր շարքերէն վտարեց իր վարիչ - անդամ եւ երեսփոխան Զիլլիաքուսը անոր ծայրայեղ ձախակողմեան հակումներուն համար, ինչպէս նաեւ երեսփոխան Սօլլին:

ՍՈՒՏ ԲԺԻՇԿ մը, Փիէր Լաքուր, 74 տարեկան, Շուազի լը Բուայի մէջ ձերբակալուեցաւ, որովհետեւ 300 Ֆրանք այցեգինի փոխարէն իր հիւանդները կը դարմանէր ձեռքի հպումով, տեսակ մը բամպակով եւ «սիւլֆաթ տը սուտ»ով: Իր այս ձեւով դարմանած 14 տարեկան մէկ աղջիկը որ շաքարախտէ կը տառապէր երեք շաբաթէն մեռած էր կսկծալի հոգեվարքով մը:

ԱՌԱՏ ՑՈՐԵՆ գտնուելով Թունուզի մէջ, ներքին բերքը երբ անբաւական ըլլայ, հոնկէ պիտի գնուի, եւ ոչ թէ Ամերիկայէն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՐՈԶՎԷԼԹԻ չորրորդ տղան Ֆրանքլէն կրտսեր, հակառակ ռամկավար եւ հանրապետական կուսակցութեանց թենածուներուն եւ նախագահ Թրումընի ցանկութեան, յաջողեցաւ ընտրուիլ Մանհաթթանի կողմէ երեսփոխան, իր հօրը անունը բնականաբար մեծապէս ազդեց քուէներուն վրայ: Նոր Բոզվէլթը 34 տարեկան է եւ Փարիզ պիտի գայ իր յաջողութիւնը տօնելու:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն հրաժարեցաւ նաեւ Մարթինիքի երեսփոխան Լէոփոլտ Պիսսօլ: Այս երկրորդ երեսփոխանն է որ կը հեռանայ համայնավարութենէ:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՓԷԹԷՆԻ անձնական գոյքերն ալ գրաւման դատապարտած էր չորս տարի առաջ դատական ատեանը: Երէկ աճուրդով ծախու հանուեցան այդ գոյքերը, ինչ որ այս բոպէին, պիտի դառնացնէ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ, կ'ըսէ «Ֆիկառօ»:

235 ԿՐԱՄ ուրանիոմ գողցուած էր Միացեալ նահանգներու Հիւլէական հաստատութենէն, մեծ աղմուկ յարուցանելով թէ Ռուսերը ձեռք ձգած են զայն: Այժմ կը յայտարարուի թէ գողօնին մեծ մասը կտոր կտոր ձեռք բերուած է արդէն, իսկ մնացեալ կտորները որ մեծ արժէք չեն ներկայացներ, կը փնտռուին:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօ. շարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Զավուշ» խումբի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, 29 rue Paganini: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այրի Տիկին Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը Ժան - Պատրիկ, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Պարեթ Փամպուքճեան եւ զաւակները Պ. Յակոբ Ինճուճեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սերոբեան, եւ որդին (Պոլիս), Օր. Զապէլ Իսպիրեան, ինչպէս նաեւ Մոստիչեան, Գասապեան, Մարթեն, Ինճուճեան, Նարլեան, Մալխասեան, Թոփաքեան, Ասլանեան, Ճնկըտըրեան եւ Կարապետեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, զաւկին, փէսին, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՄԱՐՏԻԿ – ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 13 Մայիսին, 37 տարեկան հասակին, իր բնակարնին մէջ 10 rue Chateaudun, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առտու ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէն Փարիզիէն գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի մէջ բնակող եւ Փարիզի կրօնկ. ընկերակցութեան անդամ եղող բոլոր ազգայինները, կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9—13 տեղւոյն եկեղեցին, ուր պիտի կատարուի անդամական քարթերու բաժանումը Շավիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ յանձնախումբին կողմէ:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԱՆի մեծ նուագահանդէսը, Հոկտեմբեր 14ին Salle Playelի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՊՈՄՈՆԻ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 19ին, կիրակի: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 4ԻՆ

Սկաուտական երեկոյթը Շավիլի մէջ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ քահանայական ձեռնադրութիւնը Պ. Աւետիս Կատարինեանի: Շաբաթ առաւօտ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի տրուի դպրութեան աստիճան եւ երեկոյին Մայր եկեղեցւոյ մէջ քահանայական կոչում:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻԻ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ: Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Արձանագրուիլ մինչեւ Ուրբաթ իրիկուն ընկեր Պետրոսեանի մօտ, 3 rue des Violettes – Ent. 15–67 հեռախօսել ժամը 9էն 2: Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէրօեան ընտանիքէն գեղցիկ սեղան մը, իրենց կողմէ շինուած, հանդէսին մէջ աճուրդի դրուելու համար: Հայ արենուշներէն, թէյի սպաս մը ձեռագործ, Պ. Տէր Զաքարեանէ 2000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Մուշկամպարեաններէ հազար Ֆր., Պ. Ներսէսեանէ հազար, Պ. Փափազեանէ 1500, Պ. Պապանեանէ հազար, վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ իր տարեկան պարահանդէսին յանձնախումբի անդամներուն, որոնք պիւֆէի ուտելիքերուն մեծ մասը հայթայթեցին իրենց նուիրատուութիւններով:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏ ՇԻՆՈՂՆԵՐ

Մէկ անգամ այցելել կը բաւէ տեւական յաճախորդ ըլլալու: Դիմելով դերձակներու հայթայթիչ՝ Ա. ՀԱՄԱԼԵԱՆԻ
68, Rue Nationale, Marseille Tél.: Colbert 33–22

Պիտի գտնէք կերպաս, աստառ, թելա, կարի դերձան, կոճակ, ուսնոց (էփոլէթ) եւն., եւն.:

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Ապսպրանքներ կ'ընդունինք contre remboursement

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ
151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ շրջանի բոլոր հայ հասարակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ շրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂԻ 625 Ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՊԻՏԻ ՁԶՂՉԱՔ

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 21 MAI 1949 Շաբաթ 21 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5852-Նոր շրջան թիւ 1263

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ն. Գ. Բ.Ի ՏԵՂ Հ. Գ. Բ.

«Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը եօթը տարուան ընթացքին տասը հատոր հրատարակելէ վերջ, 1937ին յանկարծ կանգ առին:

Ամբողջ երկու տարի ոչ մէկ դիրք լոյս ընծայեցին, խոստացուած երկու հատորն ալ չտուին կանխիկ վճարող բաժանորդներուն, որոնք դնահատելով հրատարակիչներու ոչ-առեւտրական նպատակը, անտրտունջ համակերպեցան եղած կարգադրութեան:

Ու օրին մէկը, 1939ին, Ն. Գ. Բ.ը հրապարակ հանեց իր Երկրորդ Շարքին առաջին հատորը (թիւ 11), «Կարեւոր յայտարարութիւն»ով մը, որուն մէջ կ'ըսուէր.

«... Կը գտնուինք գործունէութեան նոր շրջանի մը սկիզբը: Նահատակ կամ մեռած գրագէտներուն հրատարակութիւնը վերջացած չէ անշուշտ: Մէկէ աւելի դէմքեր իրենց կարգին կը սպասեն: Եւ սակայն մեր նոր կեանքը ունի նաեւ իր նոր պարտադրութիւնները: Անցեալի անսպառ նիւթերու կարգին, արդէն կազմուած է Արտասահմանի նոր գրականութիւն մը, գրական բոլոր սեռերով: Հրատարակչական ուրիշ որեւէ մարմին գոյութիւն չունի այդ նոր հոգը ստանձնելու համար: Նկատի ունենալով ուրեմն օրուան պահանջները, Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ հրատարակչական մարմինը նպատակայարմար կը գտնէ ինքզինքը կոչել ասկէ յետոյ ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ, իր գոյութեան տալով աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ իմաստ մը»:

Եւ որպէսզի չկարծուի թէ «շեղում» մըն է կատարուածը, «Յայտարարութիւն»ը կ'աւելցնէր.

«Առանց երբեք շեղելու իր հիմնական նպատակէն, կ'ընդարձակէ իր գործունէութեան դաշտը, եւ կ'առաջադրէ հրատարակել նաեւ երիտասարդ կամ տարեց, կենդանի հեղինակներուն գործերն եւս, պահանջին եւ իր կարելիութիւններու սահմանին մէջ»:

Այսպէս ուրեմն, երկրորդ աշխարհամարտը դեռ չսկսած, առաջին աշխարհամարտի նահատակ գրողները երկրորդական գիծի վրայ դրուեցան:

Հակառակ իրենց կարեւոր «Յայտարարութեան», «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը շեղեցան իրենց հիմնական նպատակէն եւ ուզեցին դառնալ համահայկական (չըսելու համար Ամենայն Հայոց) հրատարակչական ընկերակցութիւն մը: Երեւութապէս թեթեւ անուանափոխութեամբ մը, մէկ օրէն միւսը դարձան «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»: Ն. Գ. Բ.ը եղաւ: Հ. Գ. Բ.:

Քիչ մը յաւակնոտ էր «իր գոյութեան աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ իմաստ մը» տալու այս ձգտումը:

Նման լայնածաւալ ձեռնարկի մը համար, մեր գրասէր բարեկամները չունէին անհրաժեշտ նիւթերն ու դրամագլուխը: Համեստ էին իրենց միջոցները, համեստ ալ պէտք է ըլլային իրենց առաջադրութեանց մէջ:

Բոլորէն անխտիր սիրուած էր իրենց սկզբնական գործը: Բոլորին սիրելի էին մեր նահատակ գրողները: Անոնց գեղարուեստական ստեղծագործութեանց հաւաքումն ու հրատարակութիւնը գովելի ձեռնարկ մըն էր, որառաջին օրէն իսկ քաջալերուեցաւ հայ հասարակութենէն: Ամերիկայի մէջ Ն. Գ. Բ.ի օժանդակ մարմին մըն ալ կազմուեցաւ՝ լոյս ընծայուած գրքերը տարածելու համար արեւմտեան կիսագունդին մէջ:

Այս պայմաններուն տակ, հրատարակչականը պէտք է կառչած մնար իր հիմնական նպատակին, մանաւանդ որ, ըստ իր յայտարարութեան, մէկէ աւելի նահատակ գրագէտներ «կարգի կը սպասէին»: Կասկած չկայ որ այդպիսով շատ աւելի օգտակար գործ մը կատարած կ'ըլլար:

Արտասահմանի կամ Հայաստանի մէջ ներկայիս ապրող նոր կամ հին գրագէտներու գործերը կրնան հրատարակուիլ անհատական նախաձեռնութեամբ կամ պետական միջոցներով:

Վերջին պատերազմի ընթացքին տեսանք թէ քանի՛ հատորներ հրատարակուեցան միայն Փարիզի մէջ՝ կենդանի երիտասարդ կամ տարեց գրողներու կողմէ, որոնք այսպէս թէ այնպէս յաջողեցան ճարել տպագրութեան ծախքերը:

Ողջերը կրնան իրենց գլխուն ճարը նայիլ: Մեռելները, մանաւանդ նահատակներն են, որ հոգացողի պէտք ունին: Ն. Գ. Բ.ը արժանաւոր կերպով ստանձնած էր այդ գեղեցիկ պարտականութիւնը. ինչո՞ւ կէս ճամբան մնար:

Վերամկրտուած «Բարեկամներ»ը 1939էն ըսկսեալ, երեք հատոր յատկացուցին «Արդի Հայ Գրականութեան», երկուքը արտասահմանի, մէկը Հայաստանի կենդանի գրողներուն: Տեսակ մը «հաւաքածոյ ընտիր գրուածոց», իւրաքանչիւր գրողի գործերէն տալով քանի մը նմոյշներ, անոնց նկարներով եւ հակիրճ կենսագրականով:

Տարակոյս չկայ, որ շատ աւելի դիւրին էր նման հատորներու հրատարակութիւնը, քանի որ ենթակաները ողջ ըլլալով, իրենք կը հայթայթէին նիւթերը, «Բարեկամներ»ուն ձգելով միայն դասաւորելու հոգը: Մինչդեռ նահատակ գրագէտներու զանազան թերթերու մէջ ցրուած գրութիւնները արտագրելու համար լուսահոգի Հ. Արսէն վրդ. Ղազիկեաններու տքնաջան աշխատանքին կը կարօտէին:

Նոր շարքին չորրորդ եւ հինգերորդ հատորները յատկացուեցան երկու նահատակ գրողներու, Երուխանի եւ Ռ. Սեւակի, որոնք քիչ մը երկար «կարգի սպասեցին»:

Ու ահա վեցերորդ հատորը — Գարեգին եպս. Սրուանձտեանցի «Համով - Հոտով»ը:

Ինչո՞ւ այս հատորը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ՝ ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը տեղւոյն հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ ներկայ գտնուած է Զատկական պատարագին:

Եկեղեցական արարողութիւններէն յետոյ տեղի ունեցած է պաշտօնական ընդունելութիւն մը, որուն ընթացքին նախագահը Կարտինալ Աղաճանեանին յանձնածէ Մայրիներու առաջին կարգի մեծ սպայի պատուանշանը:

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիկացի խումբ մը երեսփոխաններ եւ ծեկուտականներ օրինագիծ մը ներկայացուցին խորհրդարանին որպէսզի կազմուի ուսումնասիրական յանձնախումբ մը Միջին Արեւելքի երկիրներու տնտեսական բարգաւաճման համար ծրագիր մը պատրաստելու նպատակով:

Այս երկիրներն են Եգիպտոս, Իրան, Իրաք, Իսրայէլ, Անդրյորդանան, Լիբանան, Պաղեստին, Սէուտական Արաբիա, Սուրիա, Թուրքիա եւ Եմէն: Առաջարկողները կեդրոն կը նշանակեն այս բանին համար Իսրայէլը:

Ծրագիրը կը պարունակէ ոռոգման ձեռնարկները Յորդանանի հովիտին, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իսկ Եփրատն ու Տիգրիսը օգտագործել ելեկտրակայաններու համար:

★ Նախագահ Թրումըն 50 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի օգնելու համար:

ԹԷՀՐԱՆԻ «Ալիք»ը մանրամասնութիւններ հրատարակելով Սահմանադիր Ժողովի ընտրութեանց մասին, կը գրէ թէ երկու հայ պատգամաւորները, դոկտ. Վարդան Յովհաննիսեան (թերթին արտօնատէրը) եւ դոկտ. Ալէք Աղայեան ըստացած են 3151ական քուէ: Մնացեալ 49 ձայներէն դոկտ. Ռաֆայէլ Աղաբաբեան ստացած է տասը քուէ, Վահրամ Դաւիթխանեան 31, ուրիշներ 8: Քուէարկութեան համար պայմանաժամ տրուած էր երեք օր: Եթէ մէկ օր եւս շարունակուէր — ինչպէս խնդրած էին — հայ պատգամաւորները պիտի շահէին առ նուազն 4000ական քուէ:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ մեծ հրդեհ մը մոխիր դարձուցած է Մարաշի հիւանդանոցն ու չորս տուներ:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը փակեց Լիբանանի սահմանագլուխը եւ արգիլեց արտածումները, իբրեւ հետեւանք Սուրիացի սպայի մը ձերբակալութեան: յս վերջինը ամբաստանուած է թէ հրեայ լրտես մը սպաններ է Լիբանանի մէջ:

★ Լիբանան մերժած է յանձնել հարիւրապետ Թապպարան եւ ընկերները, անոնց վերագրելով Քամիլ Հիւսէյնի սպանութիւնը: Արգիլուած է ուտեստ փոխադրել Սուրիայէն Լիբանան:

Թուրքիա կ'ուզէ ազաց ըլլալ Ռուսիոյ դէմ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրք քաղաքական շրջանակներու մէջ վիճաբանութեան նիւթ է եղած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ 1939ին կընքուած դաշնագրին կարգ մը յօդուածներուն վերաքննութիւնը, ի նպաստ այս երկու դաշնակիցներուն: Փափաք յայտնուած է որ կառավարութիւնը նախաձեռնութիւն ստանձնէ այս մասին:

Յայտնի է թէ վերջերս Անգլիա եւ Ֆրանսա յայտարարեցին թէ 1939ի դաշինքը ի զօրու է, որով այս երկու կառավարութիւնները պիտի օգնութեան հասնին երբ Թուրքիա յարձակում կրէ:

Խնդիրը այս յօդուածին մասին չէ, այլ կցեալի մը որուն համաձայն Թուրքիա ոեւէ պարագայի չպիտի կրնայ մտնել Խորհրդային Միութեան դէմ եղած պատերազմի մը մէջ:

Կիսապաշտօն «Ուլուս» թերթը այս խնդիրը արծարծած է եւ եղած հարցումներուն պատասխանելով երեսփոխանները գրեթէ մեծամասնութեամբ նպաստաւոր արտայայտուած են ջնջելու դաշինքին այդ տրամադրութիւնը որ կը սահմանափակէ Թուրքիոյ յանձնառութիւնները: Կը յայտնեն թէ այսօրուան միջազգային կացութիւնը բոլորովին տարբեր է տասը տարի առաջուանէն, եւ թէ, Թուրքիա միանալով արեւմտեան խումբին դժուար թէ կարենայ խուսափիլ իր ստանձնած այդ պարտաւորութիւններէն:

★ Թուրք Արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատակ ազգ. ժողովին առջեւ երկարօրէն պատմեց իր այցելութիւնն ու տեսակցութիւնը նախագահ Թրումընի հետ, կարդաց անոր եւ Իսմէթ Ինէօնիւի միջեւ փոխանակուած սիրալիր նամակները եւ ի մէջ այլոց յայտարարեց —

«Ամերիկա ամենամեծ բարեկամութիւն ցոյց կուտայ Թուրքիոյ հանդէպ եւ այս բարեկամութեան մեծագոյն գրաւականն է Թրումընի վարդապետութիւնը եւ զինեալ օժանդակութիւնը որ կ'ընծայուի Թուրքիոյ: Թուրքեւամերիկեան բոլոր խնդիրները աչքէ անցուցինք եւ քննեցինք Ատլանտեանի ուխտին անդրադարձները: Այլեւս կրնանք սրտի հանգստութեամբ եւ ապահովութեամբ նայիլ ապագային»:

★ Պրուսայի «Մէրինոս» գործարանին մէջ գրքոյկ մը բաժնուած է որուն մէջ ամերիկացի համայնավար պետը կը փառաբանէր համայնավարութիւնը եւ կոչ կ'ուղղէր Թուրք աշխատաւորներուն միանալ: Այս գրքոյկը գրաւուեցաւ եւ այրուեցաւ, բայց կը փնտռուի զայն բաժնողը:

Չորսերու ժողովը պիտի սկսի

Չորսերու ժողովին բացումին համար վերջին պատրաստութիւնները կը տեսնուին:

Արեւմտեան մասնագէտներու տեղեկագիրը պատրաստ է եւ պիտի յանձնուի երեք արտաքին նախարարներուն: Բովանդակութիւնը գաղտնի կը մնայ:

Այսօր Փարիզ կը հասնի ամերիկեան պատուիրակութիւնը նախագահութեամբ Պ. Էչիսընի, բաղկացած 69 անդամէ: Անգլիոյ արտաքին նախարարը երէկ ժամանեց իր խումբովը: Ռուսական պատուիրակութիւնը՝ արտաքին նախարար Պ. Վիշինսքիի գլխաւորութեամբ կը բաղկանայ 70 անդամէ: Ֆրանսական պատուիրակութիւնն ալ 30 անդամներէ:

Պ. Էչիսըն մեկնելէ առաջ ծերակոյտի յանձնաղովին առջեւ յայտարարեց թէ ուժեղ դիրք մը պիտի բռնէ ժողովին մէջ: «Նպատակ չունինք, ըսաւ, որչափ ալ համաձայնութեան մը գալու մեծ փափաք ունենանք, ընդունելու լուծում մը որ կրնայ խանգարել ինչ որ կատարուած է արդէն եւ ուշացնել մեր ուղեգծին գործադրութիւնը»:

★ Նախկին դեսպան Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ Գերմանիոյ համար բարձր քոմիսէր նշանակուեցաւ:

ՓԷԹԷՆԻ ԳՈՅՔԵՐՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք, մարաջախտ Փէթէնի տընական գոյքերը հրապարակաւ պիտի ծախուէին Բըշըլիէօ փողոցի մէկ սրահին մէջ: Վաճառումը հազիւ սկսած սպիտակահեր մարդմը գաւազան մը ճօճելով մօտեցաւ աճուրդողին եւ յայտնեց թէ կը դադրեցնէ այս վաճառումը: Նախկին հեծելազօրաց դեր — գնդապետ Պէլլըվալի մարքիզն էր: Բազմութիւնը ծափահարեց եւ գոչեց «կեցցէ Փէթէն, կեցցէ Մարէշալը» «պէտք է արձակել զայն» եւայլն: Աղմուկը շատցաւ, մարքիզը սկսաւ Մարսէյեէզը երգել որուն ձայնակցեցան ներկաները:

Ոստիկանութիւնը միջամտեց պարպելու համար սրահը, բազմութիւնը ցրուեցաւ կրկին երգելով Մարսէյեէզը եւ փողոցին մէջ ալ շարունակելով վիճաբանութիւնը: Մարքիզն ու զօր. Սէրինեի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԻՈՆԸ ԻՐ ԱՆՑԵԱԼՈՎ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅՈՎ

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին, կարելին փորձեցի տալու համար ընդհանուր պատկերը՝ Լիոնի հայ գաղութին, իր տնտեսական եւ ընկերային գիծերուն մէջ: Բնականաբար շատ դժուարին, եթէ ոչ անհնարին աշխատանք մըն է, պահանջած ճշդութեամբ ներկայացնել Լիոնի նման հայաշատ գաղութ մը, իր թիւերով կամ հոգերով: Եւ սակայն, շնորհիւ պրպտումներու եւ իր մէջ անցուցած երկար տարիներուս, կրնամ կարելի եղածին չափ ճշգրիտ «կենսագրական»ը տալու, Ֆրանսայի երրորդ մեծ քաղաքին հայ գաղթականութեան :

Նախ երկու տող Լիոն քաղաքի վրայ: Ռօնի եւ Սօնի ափերուն տիրապետող այս քաղաքը, իր լայնատարած ծառուղիներով, հրապարակներով, պողոտաներով եւ բազմաթիւ կամուրջներով, ինչպէս եւ անհամար վաճառատուններով, աշխատանոցներով եւ գործարաններով, ոչ միայն կը հանդիսանայ Եւրոպայի ճարտարարուեստական առաջին կեդրոններէն, այլեւ ամբողջ աշխարհի ամէնէն բանուկ շուկաներէն մին: Մետաքսեղէնը իր արտադրութեանց առաջին տեղը կը գրաւէ : Բայց իբրեւ քաղաք, բաղդատաբար Փարիզի կամ Մարսէյլի, մռայլ ըլլալու աստիճան հանդարտ է: Աշխատանքի սկզբնաւորութեան եւ դադարումի պահերուն ստեղծուած եռուզեռէն զատ, կիրակիի կամ տօնական օրերէ դուրս բոլոր փողոցները, բացի կեդրոնական պողոտաներէ, կը պարզեն դատարկ ամայութիւն մը, օրուան մնացեալ ժամերուն, այլ մանաւանդ գիշերները: Վեց հարիւր հազարէ աւելի բնակչութիւն ունեցող այս քաղաքը, ունի միայն երեք թատրոններ, որոնց մին՝ իր օփերան: Կայ միայն մէկ երգախառն պարի նուագասրահ մը (Միւզիք Հօլ) եւ անշուշտ շարժանկարի սրահներ եւ բաւական պարասրահներ:

Լիոն անուն հանած է իբրեւ աշխատանքի քաղաք մը եւ ճիշդ այդ պատճառով հազուադէպ է օտար զբօսաշրջիկներու այցը, հակառակ իր գեղատեսիլ շինուածքին եւ շրջակայքին:

Թուրքիայէն զանգուածային կերպով գաղթող Հայերը սկսան Լիոն տեղաւորուիլ 1922էն մինչեւ 1926: Անկէ վերջ, մինչեւ 1930, դարձեալ մաս մը հայրենակիցներ հասան Սուրիայէն, Յունաստանէն եւ այլ վայրերէ: 1922էն առաջ, գոյութիւն ունեցած են 10—15 Հայեր, որոնցմէ հանրածանօթ Պ. Կարապետօղլու, մետաքսեղէնի գործակատար, շատ փայլուն դիրքի տէր, վայելած է ջերմ համակրութիւնը Ֆրանսական գործի եւ պաշտօնական շրջանակներու մէջ: 1918ին տեղական իշխանութեան կողմէ ստացած է Ազգ. Միութիւն մը կազմելու արտօնութիւն, ինչ որ այդ միջոցին, անուն մըն էր միայն, ի ներկայութեան տասնեակ մը ազգակիցներու: Այդ Ազգ. Միութիւնը գոյն եւ ծաւալ ստացաւ 1924ին, երբ արդէն հոծ գաղութ մը հաստատուած էր քաղաքին մէջ: Այդ մարմինը նախագահութեամբ Պ. Ս. Փափազեանի, կը տեւէր մինչեւ 1927: Անկէ ի վեր Միութիւնը կը վերակազմուի ամէն չորս տարին անգամ մը ժողովրդային ազատ քուէարկութեամբ: Այժմեան նախագահն է Պ. Ա. Կէլպէնկեան :

1923—1924 հիմը դրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէի մը եւ պատանեկան միութեան մը: Յետոյ կազմուած է «Վարանդեան» կոմիտէն իր դրադարանով:

Այդ թուականներուն գոյութիւն ունեցած է նաեւ հայրենիքի օգնական կոմիտէն (ՀՕԿ) տեւելով մինչեւ 1936:

Լիոնի մէջ այժմ կան Արաբկիրի, Մալաթիոյ, Բարձր Հայքի, Մարաշի, Պոլուի, Խարբերդի Հայրենակցական միութիւնները: Այս վերջին պատերազմէն ետք, ազատագրումի շրջանին ծնունդ առաւ «Ազգային Ճակատը»: Այժմ վերակազմուած Ֆրանքեւհայկական անունին տակ, աւելի մշակութային գետնի վրայ զբաղելու ձգտումով: Նոյնպէս 1945ի ատենները, կազմուեցան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Հայ Երիտասարդաց միութիւնները: Երկուքն ալ յաջորդական հաւաքոյթներով եւ հանդէսներով ոգեւորութիւն մը ստեղծեցին գաղութին կեանքին մէջ, որ մեռեալ վիճակ էր ստացած պատերազմի հինգ տարիներու ընթացքին: Ժամանակ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը դասախօսութեանց շարք մը կազմակերպած էր ամէն շաբաթ, բայց վերջերս ընդհատուեցաւ, չեմ գիտեր ինչու :

Նախապատերազմեան շրջանին, թատերական փայլուն ներկայացումներ կը տրուէին, դուրսէն եկած դերասաններու կողմէ: Տեղւոյս մէջ ալ կան քանի մը դերասաներ որոնք եւս յաջող ներկայացումներ տուած են, անոնք են՝ Ժիւտէքս Զուլճեան, Հացագործեան, Գայթանճեան, Ալէմեան : Բայց Լիոնի գեղարուեստական կեանքի պարծանքն է յայտնի երգչուհի Ծովինար Տէր Պետրոսեան, որ գրեթէ բոլոր հանդէսներու իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ, եւ որ քանիցս Լիոնի օփերային մէջ «Լաքմէ»ի դերով բեմ ելած է մեծ գոհունակութեամբ լեցնելով ներկայ Հայերու սրտերը, նոյն ատեն ջերմ գնահատանքին արժանանալով Ֆրանսացի հանդիսականներուն :

Բայց Լիոնը սկիզբէն մինչեւ այսօր երբեք չէ եղած կեդրոն մը հայ մտաւորականներու, նման Փարիզի եւ կամ Մարսէյլի: Անոնցմէ միայն Երուանդ Տէր Անդրէասեանն է որ ապրած է հոն երկար տարիներ եւ ուր իր հոգին աւանդած: Ողբացեալը խոր դառնութեամբ լեցուած էր, մանաւանդ պատերազմի օրերուն, իր այդ մեկուսացումին համար, հեռու Փարիզի իր գրչի եղբայրներէն: Կը յիշեմ այսօրուան պէս, մինչ տկար ալ էր, իր զգացած անհուն հրճուանքը Շաւարշ Միսաքեանի յանկարծական այցելութիւնը ընդունելով: Իր ցաւն իսկ մոռցաւ այդ պահուն ... Իր Լիոնի մէջ ըլլալն էր դարձեալ որ արգելք եղաւ իր ինքնագիր եւ թարգմանածոյ երկերուն հրատարակութեան, մանաւանդ գերմաներէնէ հայերէնի վերածած՝ «Առիւծարքայ Հայոց Տրդատէս եւ Գրիգոր Լուսաւորիչ» մեծ հատորը, որուն համար կ՚ըսէր թէ նոյնիսկ «Մուսա Տաղը» կը դերազանցէր: Լիոնի մէջ սակայն կան գրական կարողութեան, որոշ զարգացումի եւ պաշարի տէր անձեր որ ազգասիրաբար նուիրուած են մշակութային ձեռնարկներու: Անոնք են՝ Կիւրեղ Խրայեան (հեղինակ «Արիւնի ճանապարհին», «Ծովք Կէօլճիւքի»), Յակոբ Վարժապետեան, Թագւոր Այվազեան, Ա. Կիւլպէնկեան, Միսաք Միրզէ, Հրանդ Թադէոսեան, Սարգիս Փողհարեան, Մամբրէ Տէր Պետրոսեան, Սողիկեան, Գ. Քիլէրճեան, եւ ուրիշներ: Կան երեք ծաղկոցներ երկսեռ աշակերտներով: Մին կը կառավարէ Ազգ. Միութիւնը, միւսը կաթոլիկ համայնքը, իսկ երրորդը՝ բողոքականաց եկեղեցին: Գոյութիւն ունին Աղքատախնամ մարմին մը, Կրթասիրաց միութիւն մը, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, Բողոքական Երիտասարդաց Միութիւն իր նորակազմ երգչախումբով: Կան Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբեր որ փայլուն յաղթանակներ կ՚ապահովեն գնդախաղի մրցումներու մէջ:

Հինցած շէնքի մը ընդարձակ սրահը կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի Լիոնի հայ գաղութին: Հոն մտնելու համար պէտք է ելլել անճոռնի սանդուխէ մը վեր ինչ որ գէշ տպաւորութիւն կը թողու, մանաւանդ դուրսէն եկողի մը վրայ: Ցաւալի է որ Լիոնի նման հայաշատ գաղութ մը սկիզբէն ի վեր չէ կրցած ունենալ ներկայանալի եկեղեցի մը. մինչ իրմէ շատ աւելի փոքր Տէսինը կրցաւ ունենալ: Այնպէս կը թուի որ անհոգութեան արդիւնք է այդ. այլապէս, հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն, Լիոն կրնար ամէն պարագայի մէջ, քչիկ մը կամքով եւ ջանքով տէր դառնալ շէնքի մը: Գաղութին մէջ չեն պակսիր ունեւոր հայրենակիցներ որոնք իրենց շօշափելի նուիրատուութեամբ եւ աշխատաւոր բազմութեան ալ սրտաբուխ մասնակցութեամբ, կրնան կանգնել Տէսինի կամ Ալֆորվիլի նման եկեղեցի մը: Մաղթենք որ իրականանայ այդ: Երկար տարիներ Լիոնի հոգեւոր հովիւ եղած է պատուական եկեղեցական մը՝ Անանիա վրդ. Հաբէլեան, վախճանած: Երկար ատեն գործած են նաեւ Վարդան Քհնյ. Ժամկոչեան — այժմ Նիս — Տ. Թաթուլ, վախճանած, ամէնէն վերջ Տ. Գիւտ Միքայէլեան — այժմ Հայաստան—: Ներկայիս կը քարոզեն եւ կը պատարագեն երկու նորընծայ քահանաներ՝ Վռամշապուհ եւ Տ. Թորգոմ :

Մօտաւորապէս ութ հազար Հայեր կ՚ապրին Լիոնի եւ իր անմիջական արուարձաններուն մէջ, Վիլէօռպան, Քալիւիռ, եւայլն: Կարելի է ըսել որ այդ թիւին կէսը կը բաղկանայ մանուկներէ եւ երիտասարդներէ, մնացեալն ալ չափահասներէ կամ ծերերէ :

Լիոնի մէջ կան երկու փողոցներ, Ռապըլէ եւ Տիւնուառ, ուր Հայերը մեծ թիւով կ՚ապրին հաւաքաբար: Շատ Հայեր կան նաեւ Լաֆայէթ, Մօնսէյ, Կառիպալտի, Փօլպէռ, Տիւկէքլէն, Քռէքի, Պօնէլ եւ շրջակայ կարգ մը փողոցներու մէջ: Հայեր կան նաեւ հեռաւոր թաղամասերու մէջ, ինչպէս Քրուա Ռուս, Վէզ, Մօնշա եւն.:

Լիոնի գործարաններու երկնասլաց ծխնելոյզները ապրուստի հրաւէր կը կարդային եկւոր հայութեան: Սկզբնական օրերուն, Լիոնի հայութեան մեծամասնութիւնը կ՚աշխատէր մասնաւորաբար մետաքսի գործարաններու մէջ, մանաւանդ Վիլէօռպանի համբաւաւոր Ժիլէն եւ Սօսիէթի Լիօնէզր, այժմ քանդուած, նաեւ Պէռլիէ ինքնաշարժի գործարանին մէջ: Ներկայիս հազարի չափ այր թէ կին հայրենակիցներ իբրեւ բանուոր կ՚աշխատին զանազան գործարաններու կամ աշխատանոցներու մէջ: Տարիներու ընթացքին շատեր սորվեցան զանազան արհեստներ, մանաւանդ դերձակութիւն եւ կօշկակարութիւն: Այսօր Լիոնի մէջ գոյութիւն ունինյիսունի չափ հայդերձակատուններ որոնք իրենց վարպետի աշխատանքով անուն հանած են տեղացիներու մէջ: Ծանօթ են մանաւանդ Մեսրոպեան եղբարք, Մոմճեան տուները: Ասոնցմէ դուրս, կան տասնեակներով դերձակ, դերձակուհիներ որ խանութներէ գործ առնելով կ՚աշխատին իրենց տան մէջ: Քառասունի մօտ կօշկակարներ որ ունին իրենց խանութները: Կան տասնի չափ ալ մեծաքանակ կօշիկ պատրաստող արհեստանոցի տէրեր: Երեսունէն երեսունեւհինգ սափրիչներ, տասնական (մօտաւորապէս) ատաղձագործ, կահագործ, շինութեանց ներկարար, հանդերձեղինաց ներկարար, ելեկտրագործ, հիւսն, որմնադիր: Կան հինգ ոսկերիչ - ժամագործներ, Նոյնքան մեքենագործ, երեք դարբիններ. Կը գործեն հինգ ատամնաբոյժ, երկու բըժիշկներ՝ Տոքթ. Սեփեթճեան եւ Թռնամեան : Երկու տպարան՝ Թադէոսեան եւ Փողհարեան: Կը գտնուին երեսունի չափ մեծ ու փոքր նպարատուն, նաեւ մէկ երկու մեծաքանակ նպարեղէնվաճառողներ: Մետաքսեղէնի եւ ներքնազգեստի տասնի մօտ վաճառականներ: Մեծ գորգավաճառ մը, Պէյլէրեան: Հողաթափի երկու կարեւոր հաստատութիւններ, (Թորիկեան եւ Օպոզեան), ինչպէս եւ մետաքսագործութեան աշխատանոց մը : Կան ամերիկեան վրանով զանազան զգեստեղէններ պատրաստող տուներ: Ունինք նաեւ շատ կարող դիմանկարիչ արուեստագէտ մը, Զարեհ Մոսկոֆեան, բնիկ Իզմիրցի: Մետաքսի հրապարակին վրայ ծանօթ անուն մըն է, Ֆէրմանեան տունը, անուշահոտութեան հաստատութիւն մը՝ Մօթեան: Ժամանակին կային մետաքս արտադրող կամ ներկող 2 — 3 հայկ. մեծ գործարաններ, Ալթունեան, Սրմաքէշեան, ներկայիս դադրած են գործելէ: Մսավաճառներու թիւը կր հասնի տասնի: Կան վեց հայկական սրճարաններ, նաեւ երեք ճաշարաններ: Շատերու գործերը անշուշտ ազդուած են ներկայ տնտեսական տագնապէն: Մօտաւորապէս ութ հարիւր հոգի Լիոնէն մեկնեցան դէպի Հայաստան 1947ի եւ 48ի յաջորդական ներգաղթներուն: Լիոնի գաղութէն ալ տասնեակ մը դըժբախտ հայրենակիցներ զոհ գացին ահաւոր աշխարհամարտին, պատերազմի դաշտին վրայ կամ ռմբակոծութեանց տակ: Դեռ անցեալներն էր որ Լիոն փոխադրուեցաւ, գաղութին լաւագոյն երիտասարդներէն՝ Կարօ Կէնճեանի մարմինը, որ ինկաւ 1940ին կռուի կրակին տակ:

Մինչ այս մինչ այդ, Լիոնահայը, նման Սփիւռքի բոլոր իր բախտակից ազգակիցներուն, իր պանդուխտի օրերը կ՚անցընէ սպասելով այն օրուան, որ պատեհութիւնըպիտի ընծայէիրեն դէպի երկիր հաւաքական խոյանքին, որպէսզի, օտար աստղերու տակ, գարնան վարդի պէս ծաղկած հայ մանուկը, իր զուարթուն դէմքին նայուածքը յառէ դէպի արեւը հայրենի, որ չարքաշ ու խելահաս հայ պատանին ու երիտասարդը իր մտքին ու բազուկին ուժը նուիրէ հայրենիքի վերելքին եւ ալեւոր ծերունին ալ իր հայրենակարօտ համբոյրը դրոշմէ հայկական հողին եւ ապա մեռնի:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Փրկենք երիտասարդութիւնը

Մեր նախընթաց երկու յօդուածները աւելի շուտ մեր ազգային զգացողական թելերը շարժման մէջ դնելու կը ծառայէին: «Յառաջ»ի ընթերցողները ապահովաբար տեղին կը գտնէին երբ կը թելադրէինք ազգային հաւաքական ջանքերով անաղարտ պահել մերերիտասարդութեան մէջցեղային արիւնը եւ ոգին, որպէս զի ապահոված ըլլանք մեր ազգին յարատեւութիւնը :

Վսեմ ցանկութիւններ որոնց գործադրութիւնը առանց ոեւէ հիմնական ծրագրի՝ պիտի նմանէր գեղեցիկ պալատ մը շինելու, առանց ճարտարապետութեան մասին տարրական ծանօթութիւններ ունենալու :

Մենք մեր այս պարտականութեանը մէջ, այնքան մեծ դժուարութիւններու պիտի չհանդիպէինք, եթէ մեր հայրենիքին մէջ գտնուէինք: Մեր այսօրուան պայմաններու մէջ ուր մէկ օրէն միւսը կրնանք կորսնցնել մեր յոյսի ծաղիկը, բաւական չեն պարզ ցանկութիւնները եւ սպանիական երազները :

Օժտել մեր երիտասարդութիւնը ազգային առողջ դաստիարակութեամբ, տալ անոր ազգասիրութեան ճաշակը, ցուցնել ազգային վերելքի ճանապարհը, առանց ապահովելու անոր Ֆիզիքական առողջութիւնը՝ պիտի նշանակէր փխրուն աւազի վրայ բարձրացնել ազգային շէնքը:

Մեր հայրենիքի վերջնական ազատագրութիւնը եւ մեր անզուգական մշակոյթին ու պատմութեան պահպանումն ու զարգացումը նաեւ՝ հայկական երջանիկ բոյներ ստեղծելը ներշնչման այնպիսի աղբիւրներ են, որոնք կրնան ազատ թեւեր տալ մեր երիտասարդութեան բարձրանալու կեանքի ճախճախուտներէն վեր:

Վտիտ, տկարակազմ մարմինները սակայն ի վիճակի չեն կրելու այդ բարձրացման թեւերը, ոչ իրենց մէջ ամփոփելու այն ոգին, որ միակ ուժն է վերելքին եւ ոչ ալ այն անհրաժեշտ կամքը որ անոր զսպանակն է :

Անհրաժեշտ է նկատի առնել ամէն մէկ երի-

տասարդի անհատական արժէքը, բաղդատութեան դնել անոր մարմինը եւ հոգին, որոնք այնքան սերտօրէն իրարու կապուած են: Զատել մէկը միւսէն՝ պիտի նշանակէր խանգարել ներդաշնակութիւնը, ինչ որ հակառակ է բնութեան օրէնքներուն: Եթէ միայն մտային աշխատանքին ուժ տանք, միակողմանի գործ մը կատարած պիտի ըլլանք, ընդհակառակն, եթէ միեւնոյն ատեն աշխատինք մարդկային մկաններու զարգացման, այն ատեն ապահոված պիտի ըլլանք ներդաշնակ զարգացումը անհատի ամբողջական կեանքին:

Անհատը պարտաւոր է իր կեանքը սիրել, սիրել իր հոգին, նաեւ մարմինը, բայց բարձր գաղափարով: Սիրել մարմինը ոչ թէ մարնապաշտ դառնալու, այլ ապահովելու համար անոր առողջութիւնը, ուժը եւ գեղեցկութիւնը:

Համաշխարհային երկու պատերազմները տակնուվրայ ըրին հայկական բնականոն կեանքը, Ծնողական դուրգուրանքի եւ սիրոյ պակասը, սընունդի եւ առհասարակ ապրուստի անբաւարար պայմանները, կլիմայական եւ միջավայրի փոփոխութիւնները, նաեւ բարքերու ապականացումը խորապէս ազդեցին մեր ցեղի զաւակներուն վրայ, հետեւաբար աւելի քան ուրիշ ոեւէ ազգ մենք պարտաւոր ենք ապահովել առողջապահական դիտելիքներու գործադրութիւնը:

Լաւագոյն պարտականութիւնը կատարած պիտի ըլլանք, եթէ կարենանք հաճոյքի եւ վայելքի մաշեցնող չափազանցութիւններէ զգուշացնել զիրենք, նաեւ ալքոլի եւ ծխախոտի գործածութենէն: Ճաշակը տալ իւրաքանչիւրին ամէն առաւօտ պզտիկ մարզանք մը կատարելու, նաեւ օրուան մէջ մէկ ժամուան բացօթեայ պտոյտ մը: Այս ամէնը պիտի ծառայեն մկաններու զօրացման, ներքին գործարաններու առողջութեան:

Անհատը կը ձգտի միշտ երիտասարդ մնալ: Այս ձգտումը այսօր համաշխարհային հաւատամք մը դարձած է: Վատոդի է եւ արհամարհելի այն անհատը որ իր կեանքէն ձեռք քաշած է: Պէտք է գիտնալ սիրել իր կեանքը իր ամբողջական գեղեցկութեամբ, առողջութեամբ եւ բարիքովը:

Այս առաջադրութիւններով մարմնակրթութիւնը ոչ անօգուտ ժամանց մը եւ ոչ ալ ձանձրացուցիչ պարտադրութիւն մըն է, այլ բարոյական, Ֆիզիքական եւ մտային յառաջդիմութեան կարեւոր ազդակ մը:

Ուժի եւ զօրաւոր Ֆիզիքականի գիտակցութիւնը կ'ապահովէ ամէն կարգի ազնիւ ու բարձր զգացումները: Կա՞յ աւելի գեղեցկութիւն անհատի մը համար երբ ան զօրաւոր կամքով իր մարմնին ամէն մէկմասնիկինկ'ապահովէրբնականաճումը ու զարգացումը եւ հնարաւորութիւն կուտայ ներդաշնակօրէն ապրելու:

Բնութիւնը կը ծնի միշտ գեղեցիկը, բայց դժբախտ աճումը, երեխայի դաստիարակութիւնն ու խնամքը, հիւանդութիւնները եւ վատառողջ բարքերը կը կործանեն այն ուժը որ պիտի շինէր կատարեալ մարմիններ: Այսուհանդերձ ամէն անհատ իր մէջ ունի գեղեցկութեան տարբեր, բաւական է որ ան գիտակցութիւնը ունենայ զանոնք արժեւորելու: Այդ կարելի է միայն մարմնակրթութեամբ:

Մեր երիտասարդութեան մէջ այսօր ընդհանուր փափաք մը կայ գնդախաղի: Ի հարկէ շատ գովելի ձգտում մը, բնութեան ծոցին մէջ մաքուր օդով, հեռու քաղաքներու ծուխէն, սրճարաններու եւ սինէմաներու ապականած մթնոլորտէն, վազել գնդակի ետեւէն: Հակառակորդի վրայ «կօլ»ը (նշանակէտ) շահելու ձգտումը միանգամայն ապահովութիւնն է անոր կամքի զօրացման եւ մարմնի մկաններու զարգացման: Այս ճանապարհով միայն մեր բուն նպատակին պիտի չհասնինք, եթէ գնդախաղի, թռչնախաղի, վազքի եւ նիզակ նետելու սիրահար մեր երիտասարդներուն չտանք ընդհանուր մարմնակրթութեան սէրը եւ գիտելիքը:

Ծուլութիւնը մարդկային բնութեան անբաժան ընկերն է, մանաւանդ երբ հարցը մարմնակրթութեան կը վերաբերի: Ծոյլերու պատճառաբանութիւնը կը կայանայ «ժամանակս չի ներեր»ի եւ կամ «եմ, ինչ որ եմ»ի նման առարկութիւններու մէջ: Այսպիսիներ իրաւունք կ'ունենային, եթէ մարմնակրթութիւնը պարզ ժամանցի զբաղում մը նկատուէր: Տիրող դարուն բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ մարմնակրթութիւնը անհրաժեշտութիւն կը նկատուի, նաեւ նուիրական պարտականութիւն, պարտականութիւն մը որ թէ անհատական է եւ թէ ընկերային: Մենք իրաւունք չունինք մեր մարմինը տրորելու եւ չարչարելու, ու այդ վիճակով փոխանցելու մեր յաջորդներուն:

Իմաստակութիւն է ըսել թէ մեր նախնիքները երկար կ'ապրէին առանց մարմնակրթութեան: Մենք այսօր զրկուած ենք անոնց պայմաններէն: Անոնց ժամանակին գոյութիւն չունէին այսօրուան գործարանները, աշխատանոցները, փոխադրութեան միջոցները եւ կեանքի այլազան ապականութիւնները:

«Ենք ինչ որ ենք»ը ծոյլերու եւ թուլամորթներու գործն է: Մեր աշխատանքը պիտի ըլլայ ուրեմն արթուն պահել երիտասարդութիւնը, որպէսզի դառնայ այն որուն կը ձգտին բոլոր գիտակից Հայերը:

Հ. ՍԷՐԷՆԿԻԻԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ԷՔՍԻ ՄԷՋ

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Մարսէյլի թեմին պատկանող եւ 28 քիլոմթ. հեռու գեղեցիկ քաղաք մըն է, ուր ունինք մօտաւորապէս 80 տուննոց հայ գաղութ մը, ընդհանրապէս առեւտրական եւ արհեստաւոր: Քահանայ չունենալով երկար ժամանակէ ի վեր զրկուած էին հոգեկան մխիթարութենէ: Ազգ. երեսփոխան եւ գաղութին «հայրիկը» Պ. Սիմոն Մաքինաճեանի ջանքերուն շնորհիւ, Մայիս 15ի կիրակին տեղի ունեցաւ Ապրիլ 11-24ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն նուիրուած պատարագ հոգեհանգիստը մեր բողոքական հայրենակիցներու նախկին ժողովասրահին մէջ, որ սիրայօժար տրամադրուած էր: Պատարագիչն էր Մարսէյլի Առաջ. փոխանորդ եւ Պոմոնի հոգեւոր հովիւ Սահակ քհնյ. Շամլեան, մասնակցութեամբ Պօմոնի Դպրաց դասու ամբողջական կազմին, ղեկավարութեամբ, դպրապետ Պ. Լեւոն Ճէրահեանի: Եթէ Էքսի հայգաղութը ամբողջութեամբ ներկայ ըլլար, սրահը շատ փոքր պիտի գար, չեմ գիտեր թէ բացականները ինչո՞վ կ'արդարացնեն ինքզինքնին, արդեօք իրենք նահատակներ չունէի՞ն մեծ եղեռնին մէջ: Որպէս կազմակերպութիւն ներկայ էին Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, Նոր Սերունդ, Հայ Կապոյտ Խաչ, եւ Հ. Բ. Ը. Մ. մասնաճիւղը:

Փափաքելի էր որ նման հանդիսաւոր արարողութիւններ յաճախ տեղի ունենան, որպէսզի գաղութը չուծանայ: Պէտք է գուրգուրանքով պահենք մեր աւանդութիւնները, որպէսզի Ս. Լուսաւորչի կանթեղը յաւիտեան չմարի:

Ց. Նիկողոսեան

ՄԱՐՁԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ.— Կիրակի 15 Մայիս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր տղաքը մեկնեցան Լիոն, մրցելու համար A.S. P. T. T.ի ուժեղ խումբին դէմ, տըմի Ֆինալ:

Այս խումբին հետ Ա. մրցումը, մեր դաշտին վրայ, հաւասար մնացած էր:

Տարակոյսով կը մեկնին մեր տղաքը, իսկ Վիէն մնացողներս անհամբեր կը սպասենք արդիւնքին: Երեկոյեան մեր խումբը ուրախ զուարթ կը վերադառնայ: Յաղթած էին 4—2 նշանակէտով:

Այս առթիւ հարցում մը, ինչո՞ւ մեր դաշտին վրայ, լրիւ կազմով, նոյնիսկ աւելի զօրացած՝ հաւասար կը մնան 1—1ով, իսկ վերադարձի մրցումը նոյն հակառակորդ խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ, յաղթանակը կ'ապահովեն իրենց, 4—2: Անգամ մը եւս կը համոզուինք որ ինչպէս բազմաթիւ անգամներ դիտել տուած ենք, երբ մեր դաշտին վրայ են 1ուկէս ժամ առաջ կը սկսին խաղալ եւ կը յոգնին:

Կը յուսանք որ այս գեղեցիկ յաղթանակը օրինակ պիտի ըլլայ իրենց ու լաւ պատրաստուած պիտի կատարեն վերջին «Ֆինալ» մրցումը: Այդ մրցումն ալ շահողը կը յատարարուի Ախոյեան (3ème série):

Բ. խումբը մասնակցեցաւ նոյն օր Փոնթ Էվէքի խումբին կազմակերած բաժակի մրցումին: Դժբախտաբար դէմը ունեցաւ իրմէ շատ աւելի ուժեղ խումբ մը, եւ հակառակ իր լաւ խաղարկութեան, ինչ որ զարմանք պատճառեց, դիմացի խաղացողներուն, իսկ խաղը կորսնցուցինք 4—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.ենական մը

ՔԱՆԻ մէջ 84 տարեկան մեռաւ Լիոնի յայտնի Պէրլիէ ինքնաշարժի գործարանին հիմնադիր Մարիուս Պէրլիէ: Հանգուցեալը իր նախաձեռնարկ ոգիով եւ յամառ աշխատանքով ստեղծեց Ֆրանսական ճարտարարուեստի այդ կարեւոր գործարանը, զոր սակայն գրաւեցին եւ զինքը դուրս ձգեցին ազատադրութեան շրջանին Գերմաններուն ծառայած ըլլալու մեղադրանքով: Համակրելի եւ պարզ անձ մըն էր եւ յաճախ կը հսկէր եւ կ'ընկերանար գործաւորներու աշխատանքին:

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Գետնատարած դիտում էի Մուրատին: Ինք գոհ չէր: Նայուածքին եւ կեցուածքին մէջ մարտակոչ կար: Կանգնած էր ամրապինդ, լարուած էին իր լայնաբաց սրունքները, թիկունքը՝ կոր, թեւերը՝ ջղաձիգ, պատրաստ էր գրոհ ընդունելու:

Իր յայտնաբերած ճկունութիւնը, մարմնի ճապուկ գալարումները ու դիւրաթեքութիւնը, հնարքի ճշգրիտ, արագ ու վարպետ հոլովումը, անժխտելի ապացոյցներ էին, որ Մուրատը իրական ու վաւերական գօտեմարտիկ էր, իր համբաւին արժանի Տօնական փեհլիվանը: Իր ծանօթները նկատած են, թէ առօրեայ քայլուածքին մէջ այնքան դանդաղաշարժ էր ու այնքան ծանր, որ իր կոխած գետնին վրայ լաւ հետք կը շինէր: Սա՝ այդ Մուրատն էր:

Հակառակ մերոնց բողոքներին ու անընդհատ բացագանչութիւններին, ոտքի ելայ ու յայտարեցի.

— Հոգ չէ թէ ձեզ համար ընդունելի չէ: Ես կ'ընդունիմ, որ Մուրատը իմ վարպետս է:

Խոստովանանքս չողոքեց Մուրատի արժանապատուութիւնը: Անսպառ հրայրքով շողում էին իր աչքերը: Այդպիսի յաղթանակի չէր զիջաներ վեհանձն Մուրատը: Ուզում էր բռնուել հետս, բայց ես խոյս տուի ու վերջապէս յաջողեցայ պրծիլ:

Ինչո՞ւ այլեւս գօտեմարտել: Նա արքայ էր:

Եւ ես յիշեցի մեծապանծ փառքը իր հայրենակիցին, Սեբաստացի Սիմոն Փեհլիվանին, որի արժանաւոր կորիւնն էր Մուրատը: Միթէ՞ կարելի էր տապալել մէկին, որ Սվազից մինչեւ Պաթում, առասպելական աժտահարի նման, պատուարները քանդելով, յաղթահարել է դաւադիր թշնամու բոլոր սադրանքները, կոտորել է մահառիթ հիւանդութեան թունաւոր մագիլները եւ սուրացել մարտադաշտ, անգօսնելով կատաղի Սեւ Ծովի փրփերախ կոհակները:

Մուրատը գօտեմարտիկ էր ու նաեւ հոգեմարտիկ:

Մի օր, ինքնիրեն, մեզ այցի եկաւ մի շիկահեր երիտասարդ, որ տեսքով այլազգ էր, գեղադէմ էր ու բարեկազմ, ծաւի, աղու ու անմեղ աչքերով, իր վարմունքն ու շարժուձեւը հեշտիւ մատնում էին կիրթ ու ուսումնավարժ մարդու իր իսկութիւնը: Այնքան անուշ աստղ ունէր, որ բոլորս էլ շուտով համակուեցինք տաք համակրանքով: Իր խօսքին ու վերաբերումին մէջ նկատելի էրզմայլանքի ու խանդաղատանքի թափը, որ տածում էր Հայոց աշխարհի երկու յեղափոխական տիտանների, Սեպուհի ու Մուրատի հանդէպ: Հայերէնը խօսուած էր շատ ծանր, հատիկ հատիկ, մի քիչ տաժանքով, տարահունչ առոգանութեամբ, բայց մաքուր, անսխալ ու գրքունակ շարայարութիւնով. թէպէտ վրան - գլուխը անփոյթ էր, անխնամ եւ զինուորական համազգեստը կարկտանով վիրաւոր, սակայն փնթի չէր եւ ոչ էլ թափթփած:

Մեր ինքնակոչ հիւրը զաւակն էր Յաբեթագիտութեան մեծանուն հիմնադիրին ու նշանաւոր հայագէտ պրոֆ. Ն. Մառի: Անունն էր Եուրի Մառ, հարաւի ռազմաճակատից վերադառնում էր Յարիցին, հէնց որ լսել էր Մուրատի ու Սեպուհի մասին, շտապել էր գալ իր «հիացումն ու յարգանքը մատուցելու հայ ժողովուրդի հերոսներին»: Մանրամասն տեղեկութիւներ հաղորդեց ռազմական ու քաղաքական կացութեան մասին: Սովետական բանակը ծանր տագնապ էր ապրում: Անկարգապահութիւն, ինքնագլուխ գործողութիւններ, իրար դէմ նենգամիտ որոգայթ, անգլուխ ու փեռեկտուած ղեկավարութիւն: Սա էր ներքին ճակատի տիրական գոյնը, իսկ արտաքին ճակատում, մարտնչող զինուորութիւնը ահեղ հարուածներով խոցոտուած էր: Մէկ կողմից Դումինկոյի եւ այլ ցարական սպաների դրուժան ու դաւաճան մեքենայութիւնները, որոնք հազարաւոր բոլշեւիկներին բնաջնջումի ենթարկեցին, միւս կողմից զօրավար Կրասնովի, Տօնի կազակների ահարկու ու մահացու հարուածները եւ Դենիկինի կամաւորական բանակի նուաճումները, թարմ ու կազմակերպուած ուժերով գործուած անսպասելի գրոհները, շփոթ ու խուճապ էին առաջացրել յեղափոխական պատասխանատու շարքերի մէջ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(8)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՑ:

որ սարքած էին ցոյցը յայտնեցին թէ այս բանը նախատինք մըն էր բանակին համար:

Վաճառման դրուածները զանազան առիթներ – րով մարաջախտին նուիրուած փոքր առարկաներ էին, քանի մը սնտուկ գիրք եւ նկարներ, որոնք մեծ արժէք մը չեն ներկայացներ:

Զըրչիլի մեկ խոսոտուած Սպանիոյ

Սպանիոյ դիկտատորը Ֆրանքօ խորհրդարանին մէջ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Մ.Նահանգներու այն որոշումին դէմ որով մերժուած էր Սպանիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերակազմը: Մեզի օգնեն կամ ոչ, մենք արդէն կարած ենք մեր ճամբան եւ կրնանք չարունակել:

Ցիշեց մանաւանդ որ 1944ին Ամերիկա եւ Մեծն Բրիտանիա առաջարկեցին նոր ճակատ մը բանալ Սպանիոյէն բայց Ռուսիա արգիլած էր: Իսկ 1941ին Լոնտոնի սպանիական դեսպանը իրեն կը հաղորդէր.—

« Այսօր ճաշի էին Զըրչիլ, Իտըն եւ դեսպան Հօր եւ ուրիշներ: Զըրչիլ ըսաւ թէ կը փափաքի որ Սպանիա աւելի բարգաւաճի ու զօրանայ. եթէ Անգլիա չահի պատերազմը, եւ պիտի չահի, Ֆըրանսա շատ պարտական պիտի ըլլայ Անգլիոյ, իսկ Անգլիա ոչ մէկու: Այնատեն Անգլիա պիտի կրնայ ճնշել Ֆրանսայի վրայ որ դոհացում տրուի սպանիական արդար պահանջներուն հիւսիս Ափրիկէի մէջ: Իտալիա Ֆրանսայի պէս պիտի տկարանայ որով Սպանիա, շնորհիւ անգլիական օժանդակութեան պիտի ըլլայ Միջերկրականի ամէնէն զօրաւոր պետութիւնը: Որոշած ենք ամէն կերպով՝ օգնել Սպանիոյ, միայն թէ Սպանիա թոյլ չտայ որ Գերմանները անցնին իր հողէն»:

Այս յայտարարութիւնը մեծ աղմուկ հանեց: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը «արտառոց» կը գտնէ զայն, իսկ Զըրչիլ կը լռէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՐՆՆՈՑԻ գործարանին մէջ մասնակի գործադուլ մը եղաւ երէկ մէկ ժամուան համար, աշխատավարձի խնդրով: Միւս կողմէ սակայն կը յայտարարուի որ նոյն հաստատութեան 750 միլիոն չահին վրայէն 300 միլիոնը կը պատկանի պաշտօնէութեան: Ուրեմն չահադրգռուողներուն պիտի բաժնուի 27 ֆրանք պարզեւ ներկայութեան մէկ օրուան վրայ:

700 ՄԻԼԻՈՆ արժէքով ոսկեդրամի մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուեցաւ դատիկանութեան կողմէ: Սակարանի միջնորդ Սալամփէն երկու ընկերներ գտած էր որոնք փոքր կառքով մը չաբաթը անդամ մը Զուիցերիայէն 2000 զուիցերիական կր բերէին կառքին գաղտնի մէկ պահարանին մէջ: Ոստիկանութիւնը դրաւեց 3000 ոսկի:

ԿՈՑՐԵՐՈՒ աչքերը մահամերձի մը աչքերը պատուաստելով բանալ փորձելու արտօնեց Ազգային ժողովը մասնաւոր օրինագծով մը: Միայն թէ մահամերձը նախապէս իր աչքը կտակած պէտք է ըլլայ այդպիսի նպատակի մը համար:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի դաչինքը ընդունուեցաւ Լորտերու ժողովին կողմէ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (եչ.).— Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329 (365): Նափոլէոն 4310, զուից. տոկի 4100, սթերլին 4990, տոլար (20) 19.960, ճոյլ ոսկի 597 հազար ֆրանք:

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ՕԴԱԶՈՒ մը փախչելով Շուէտ իջաւ: Տեղական համազգեստ հագած էր, բայց անունը դաղտնի կը պահեն:

ՎԱՐԶԻ ԿՈՒԻ ՄԸ.— Փարիզ, Էթուալի կողմը Վիլլարէ տը Ժուայեօզ փողոցին մէջ յարկաբաժնի մը վարիչը իր վարձակալներուն հետ վէճի կը բռնուի գիշերանց: Անոր սպառնական դիրքին վրայ, քանի մը վարձակալներ Տիկիններ Միլքաէ, Աբրահամեան, Եկեան եւ Օր. Այտա կը հաւաքուին եւ յարձակելով կը ծեծեն ու կը ճանկռտեն զայն: Մարդը առաճնակ մը կը հանէ, բայց կիները առանց ընկրկելու կը յարձակին եւ սանդուխներէն վար կը հրեն զայն: Վարձակալներուն բողոքին վրայ ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է:

ՓԱՐԻԶ – ՊՈՐՏՕ դիծի վրայ սրընթաց նոր կառախումբ մը սկսաւ բանիլ, որ փոխանակ 6 ժամի հինգ ժամէն կը հասնի Պորտօ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հրէական համալսարանին մէջ բժշկական բաժին մըն ալ բացուեցաւ, մինչեւ բուն համալսարանին հաստատումը:

15 ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ արձակեց դատական առեւանը երէկ: Ամբնիւ Ցոչի կէսթափոյի Ֆրանսացի պործակալներէն 8 հոգի, իսկ Գերմանացիներէն հինգ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ.Ց.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐԶՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան զնդախաղերու մրցումներ եւ դրօ. չարշաւ: Լմպելլին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նիսի «Գէորգ Զավուշ» խումբի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սրամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, 29 rue Paganini: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այրի Տիկին Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը Ժան – Պաարիկ, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Պարեթ Փամպուքճեան եւ զաւակները Պ. Յակոբ Ինճուճեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սերոբեան, եւ որդին (Պոլիս), Օր. Զապէլ Իսպիրեան, Ինչպէս նաեւ Մոսուիչեան, Գասապեան, Մարթէն, Ինճուճեան, Նարլեան, Մալխասեան, Թոփաքեան, Աւետեան, Ճնկըտըրեան եւ Կարապետեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մեռնողին, հօր, զաւկին, փեսային, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՄԱՐՏԻԿ – ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 13 Մայիսին, 37 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ 10 rue Chateaudun, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չաբաթ առաւօտ ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէն Փորիզիէն գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՀԱՑ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՑ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յայտնուելով:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆի մեծ նուագահանդէսը, Հոկտեմբեր 14ին Salle Playelի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՊՈՄՈՆԻ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 19ին, կիրակի: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 4ԻՆ

Սկաուտական ճեպընթացը Շավրի ակէ

ԹԷՑԱՍԵՂԱՆ.— Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ 7ը, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն եւ սանուհիներէն ներկայ դտնուիլ: Պիտի խօսի Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը, Օր. ՓԼՕՐԱ ՇԷՕՀԼԷԵԱՆ:

ՔԱՀԱՆԱՑԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Ալթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կր ծանուցանէ թէ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ քահանայական ձեռնադրութիւնը Պ. Աւետիս Կատարինեանի: Շաբաթ առաւօտ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի տրուի դպրութեան աստիճան եւ երեկոյին Մայր եկեղեցւոյ մէջ քահանայական կոչում:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ժանթիլեիէն Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Մուրատեան կը յայտարարեն որ հոգեհանդիստի պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ, իրենց զաւկին ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առաջին տարեւ լիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին հանդուցեալին յիշատակը յարդող ազգակիցներ ու բարեկամներ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ազբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԻԵՆ.— Հ. Ց. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Հ. Ց. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵԼՕ ՔՈՇԱՆի Հ. Ց. Դ. «ԱՐԾԻԻ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՑԼ – ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Ց. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Հ. Ց. Դ. «Քրխտափոր» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՏԷՒՒՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Ց. Դ. Տան մէջ, այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՓԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ: Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շաւիլլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանդիստ պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Շաւիլլի հայ զաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՑ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆոնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՁՈՒԼԼԵՐԵԱՆի խմբագրատուն հանդիպիլ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chemie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը դեղ. բաժնէն վերջ Fenrnand-Bouillonի նուագախումբով:

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. կապ. Խաչի մասնաճիւղը կայոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 28ին Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Ասանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆի ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յայտնուելով:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՑԻՍ 15ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի դանեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 22 MAI 1949 Կիրակի 22 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5853-Նոր շրջան թիւ 1264 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁԷՔ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց մէկն է մեր այն հազուագիւտ եկեղեցականներէն, որոնք կրօնականի սքեմին տակ անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են հայ տոհմիկ գրականութեան, դաւառի մութ ու խուլ անկիւններէն լոյս աշխարհ բերելով հայկական folkloreի թանկարժէք գանձերը: (Յետագային իր արժանաւոր հետեւորդն եղաւ Կոմիտաս վարդապետ):

Վասպուրականի այս հայրենասէր զաւակը, նախ իբրեւ ուսուցիչ, յետոյ իբրեւ կղերական տարիներով հայկական դաւառներու մէջ ապրելէ զատ, պաշտօնով շրջագայած է բոլոր հայաշատ քաղաքները եւ իբրեւ անխոնջ մշակ անսպառ հում նիւթ հաւաքած է բունիսկ ժողովուրդին բերնէն, ուսումնասիրած է հայրենի բարքերն ու սովորութիւնները, գրի առած է ժողովրդական հէքեաթներն ու առածները, արտագրած է վանքերու մէջ պահուած թանկարժէք ձեռագիրներու «Յիշատակարան»ները, ու այդ բոլորին մէջ իր հոգին դրած է:

Ոչ մէկ տարակոյս, որ Սրուանձտեանցի «Համով - Հոտով»ը, — ինչպէս «Թորոս Աղբար»ը, «Մանանայ»ն, «Գրոց Բրոց»ը, «Սասունցի Դաւիթ»ը, «Հնոց նորոց»ը եւայլ գրուածքները — շատ արժէքաւոր գործեր են: Այս մասին վէճ չկայ:

Սակայն «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ուն չիյնար անգտանելի դարձած այս հատորներուն վերահրատարակման հոգը:

Հ. Գ. Բ.ը նիւթական անսպառ միջոցներ չունի նման բազմածախս հատորներ հրատարակելու համար: Արդէն նիւթականի պակասին պատճառաւ է, որ չէ կրցած 350 էջնոց «Համով հոտով»ը մէկ հատորի մէջ տալ մեզի եւ հրատարակած է միայն երեք հինգերորդ մասը, իբրեւ առաջին հատոր, այն ալ հասարակ թուղթի վրայ: Գրասէրները դժուար թէ համակերպին դնել զայն նախորդ աւելի մաքուր տպագրութեամբ լոյս ընծայուած հատորներու կողքին:

Ու դեռ պարտաւր է մնացածն ալ հրատարակել, քանի որ երկրորդ մասին մէջ են «Գեղջկական երգեր»ն ու Բառգրքոյկը, որոնք աւելի արժէք կը ներկայացնեն:

Իր այս նոր հրատարակութեամբ, Հ. Գ.Բ.ը բոլորովին կը շեղի իր հիմնական նպատակէն: Եթէ այս աստիճան պիտի տարածուի, կէս ճամբան պիտի մնայ եւ իր առաջադրած նպատակին երբեք պիտի չհասնի:

Մայիս 14ի հաւաքոյթին, երբ ներկաներէն մէկը թելադրեց— թէև անտեղի կերպով— որ Հ. Գ. Բ.ը այսուհետեւ հրատարակէ այնպիսի գրական երկեր, որ «համապատասխանեն մեր հայրենիքի ներկայ գոյավիճակին», ընկերակցութեան քարտուղարը իրաւացիօրէն պատասխանեց թէ՝ իրենք որոշ մէկ ուղղութիւն եւ ծրագիր ունին որմէ չեն կրնար շեղիլ, ուրիշներ կրնան ձեռնարկել տարբեր տեսակ հրատարակութեանց:

Մենք ուրախ կ'ըլլայինք, եթէ իրապէս այդ որոշ ուղղութիւնն ու ծրագիրը անշեղ գործադրուէին: Մինչդեռ կարգ մը հատորներու հրատարակութիւնը ցոյց կուտայթէ ընկերակցութիւնը խարխափումի մէջ է եւ կորսնցուցած է իր ճամբան:

Շիտակ ճամբան գտնելու համար, վերադարձէք Նահատակներուն, սիրելի «Բարեկամներ»: Արժեցուցէք ձեր գոյութիւնը, պրպտումներ կատարելով, փոշեթաթախ թերթերու եւ պարբերականներու մէջէն լոյս աշխարհ բերելով մեր նահատակներու մտքին թանկագին նշխարները: Արդէն իսկ երկու անգամ տպուած գիրք մը երրորդ անգամ հրատարակութեան տալով, ձեր անցեալ փառքի դափնիներուն վրայ նոր մը չէք կրնար աւելցնել: Փնտռեցէք, գտէք Մեծ Եղեռնին զոհուած մեր պաշտելի նահատակներու գործերը: Այս էր ձեր սկզբնական նպատակը, ատով է որ պիտի արդարացնէք ձեր գոյութիւնը, ու նաեւ արժանի պիտի ըլլաք հայ ժողովուրդի երախտագիտութեան:

Վերադարձէք նահատակներուն: Եղէք իսկական բարեկամները Նահատակ Գրագէտներուն:

Նահատակ Գրագէտները չէ որ կը պակսին մեր ազգին մէջ: Հին նահատակներուն յաջորդած են նորերը: Սիամանթոյէն, Վարուժանէն, Զարդարեանէն, Զօհրապէն, Ակնունիէն եւ ընկերներէն վերջ այսօր ունինք նոր նահատակ գրագէտներ, որոնք կը կոչուին Զարենց, Բակունց, Մահարի, Ալազան, Թոթովենց, Զապէլ Եսայեան, Խորէն Միքայէլեան եւ ամբողջ երկար շարքը այն գրողներուն, որոնց ձայնը չի լսուիր երկար տարիներէ ի վեր, անոր համար որ կամ անդարձ հրաժեշտ տուած են այս անցաւոր աշխարհին եւ կամ իբրեւ կենդանի նահատակ կ'ապրին հայրենիքէն հեռու աքսորավայրերու մէջ:

Եթէ հին նահատակներէն ձեռք քաշած էք, նորերուն վրայ դարձուցէք ձեր գուրգուրոտ ուշադրութիւնը:

Բայց ամէն պարագայի վերադարձէք նահատակներուն: Այս կը պահանջէ ձեր կոչումը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԽԵԼՔԻՆ ԶՈՌ ՏԱԼՈՎ Է... »

« Յիմարն ալ իմաստուն է կարծում իրան»:

Ամէն օր եւ օրը քանի մը անգամ Աշուղ Ջիւանիին այս բառերը կուգան միտքս, երբ դիպուածով աչք մը նետեմ ծանօթ մամուլին վրայ:

Ի՞նչ չնաշխարհիկ յօդուածաշարքեր: Մէկը իր «չունեցած անկիւնը», ծալապատիկ նստած կը թխէ հա', կը թխէ: Երկրորդը «Անելիքներու» բեղուն ծրագիր մը շալկած կը պօռայ երեսիդ «Անելիք չունիս, գնա' մեռիր»:

Խեղճերը ոչ միայն չեն յիշեր Ջիւանիի իմաստուն խօսքը, այլեւ մոռցած են իրենց մօտաւոր անցեալը, երբ նոյնքան մոլեռանդութեամբ, կանգնած «Անելիք չունեցողներու» շարքին մէջ գետնէ գետին կր զարնէին իրենց այսօրուան ուղեկիցները:

Թերեւս յիշողութեան այս վրիպումն ալ պատերազմին աղետալի հետեւանքներէն մէկն է: Երեւութապէս անվնաս, բայց իրականին մէջ կործանարար՝ ենթակային համար: Երբեմն կը կարդաս իբրեւ զուարճալիք, յաճախ ձանձրոյթով: Բայց կը պատահի որ փորձուիս բանալ «Յառաջ»ի եւ իրենց իսկ թերթերուն հաւաքածոները եւ արտատպել կամ պզտիկ գրքոյկի մը ձեւով հրապարակ նետել այս մարդոց երէկուան գոհարները:

— «Սրանք երէ՞կ էին ստում թէ այսօր» պիտի ըսէր ողբացեալ Շահրիկեանը:

Այսպէս, «Խելքին զօռ» տուողներու խմբակ մը ունինք, քանի մը հատընտիր նմոյշներով, որոնք միայն իրենց անցեալը, ըրածը-թողածը չէ որ կը մոռնան, այլեւ իրենց առջի օրուան գրածը:

Եթէ այդպէս չըլլար, ի՞նչպէս հինգ տարի անընդհատ նոյն «Արջին պատմութիւնը»պիտիկրկնէին, բերնէ բերան փոխանցելով, ոտքի վրայ քուն բերելու աստիճան:

ՍՕՍԻ

ՈՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Պ. Ու. Սարոյեան, որ Փարիզէն անցած էր վերջերս, Մայիսի առաջին օրերուն գացած է Միլան, յետոյ Վենետիկ, ջերմ ընդունելութիւն գտնելով Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ: Այս առթիւ զանազան յայտարարութիւններ ըրած է իտալական մամուլին, միշտ յիշելով իր հայկական ծագումը:

Ի պատասխան Միլանի Ազգ. Միութեան ցաւ յայտնած է որ գործադուլներուն պատճառով չէ կրցած յարաբերութեան մէջ մտնել իր հայրենակիցներուն հետ:

Շարունակելով իր պտոյտները, երիտասարդ գրագէտը պիտի հանդիպի Մերձաւոր Արեւելք, Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա: Խոստացած է վերադարձին հանդիպումներ ունենալ հայկական շրջանակներու հետ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329 (362), նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4090, սթերլին 4940, տոլար (20) 20 հազար, ձոյլ ոսկի 597 հազար ֆրանք:

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ մօտալուտ չէ, ըսաւ մառէշալ Թիթօ, որովհետեւ պետութիւնները պատրաստ չեն եւ աշխարհակալ երկիրներու ժողովուրդները պատերազմ չեն ուզեր»: Բայց եւ այնպէս, մառէշալը կարելի կը գտնէ նոր պատերազմը, առանց ժամանակ որոշելու:

Ռուսական առաջարկ մը հելլէն խնդիրը լուծելու

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

Գրած էինք արդէն թէ Միացեալ Ազգերու գումարման պահուն ամերիկեան եւ ռուս պատուիրակներուն միջեւ խօսակցութիւններ կ'ըլլան հելլենական խնդիրը լուծելու համար, եւ թէՅունաստան Արեւմուտքի պիտի թողուի, իսկ Եուկոսլաւիա՝ Ռուսիոյ:

Մոսկուայի «Թաս» գործակալութիւնը հրատարակեց զեկոյց մը որ խնդիրը հրապարակ կը դնէ:

Ըստ այդ զեկոյցին անգլեւամերիկեան ներկայացուցիչները առաջարկած ըլլալով Պ. Կրոմիքոյի միասնաբար լուծել հելլենական խնդիրը, Խորհրդային Միութիւնը հետեւեալ առաջարկները ըրած է. —

Ա.— Կոչ մը ուղղել հակառակորդներուն դադրեցնել թշնամութիւնները:

Բ.— Ընդհանուր ներում հռչակել:

Գ.— Ազատ ընտրութիւններ կատարել խորհրդարանի ընտրութեան:

Դ.— Պետութեանց ներկայացուցիչները որոնց մէջ նաեւ Խորհրդային Միութիւնը հակակշիռ մը պիտի կատարեն որպէսզի ընտրութիւններ տեղի ունենան կանոնաւոր կերպով:

Ե.— Խորհրդայի Միութեան մասնակցութեամբ խառն յանձնաժողով մը կազմել Յունաստանի հիւսիսային սահմանագլուխները հակակշռելու համար:

Ռուսական զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ որ Պ. Կրոմիքօ ահանջած է որ դադրին պետութեանց կողմէ Յունաստանի եղած զինուորական եւ մարդկային օգնութիւնները, թուական մը որոշուի օտար զօրքերը ետ քաշելու համար: Անգլեւամերիկացիները խոստացեր են ուսումնասիրել խնդիրը եւ պատասխանել առաջիկայ առթիւ:

Ռուսական այս զեկոյցը աւելորդ է ըսել անմիջական մեծ արձագանգ գտաւ դաշնակից մայրաքաղաքներուն մէջ: Կը յայտարարուի թէ ոչ թէ Անգլեւամերիկացիները այլ Ռուսերն էին որ առաջին անգամ խօսք բացին հելլենական խնդրին վրայ. բայց Արեւմտեանները իրենց վերապահումները առաջ քշեցին:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը զեկուցանէ թէ կը մերժէ ռեւէ բանակցութիւն կատարել «Աթէնքի կառավարութեան գլխուն վրայէն», միշտ համամիտ է որ դադրին թշնամութիւնները, բայց նախ պէտք է որ Յունաստանի դրացիները չօգնեն ըմբոստներուն, ըմբոստները չնկատուին իբր կառավարութիւն եւ թէ վերջապէս այս խնդիրը Յունաստանի համար ներքին հարց մը ըլլալով, չեն ուզեր միջամտել:

Ուշադրաւ է որ ռուսական զեկոյցէն քիչ առաջ ըմբոստները նոր կոչ մը ուղղած էին հասկացողութեան գալու քաղաքացիական պատերազմը դադրեցնելու համար:

Գալով հելլէն կառավարութեան, կը մերժէ ըմբոստները նկատել իբր կողմ, չուզեր բանակցիլ եւ որոշեր է երթալ մինչեւ լուծարքը այդ ըմբոստութեան:

Ամէն պարագայի, կը կարծուի թէ Ռուսիա այս առաջարկը կատարած է միւս կողմէ ձեռք բերելու համար Եուկոսլաւիոյ վրայ իր ծրագիրը որ է արեւմտեան պետութեանց հետ այդ երկրին կապերը խզելով, ճնշել ու չէզոքացնել Թիթօն:

Կը կարծուի նաեւ թէ հաւանաբար Զորսերու Փարիզի ժողովին մէջ ալ պիտի խօսուի այս մասին:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Կառավարութիւնը վերջապէս Ազգային ժողովին յանձնեց երկրին տնտեսական բարելաւման համար իր մշակած մանրամասն ծրագիրը որ պիտի սկսի քննուիլ այս երկուշաբթիէն սկսեալ:

Այդ ծրագրին համաձայն 83միլիառ նոր ծախքերու դէմ ցոյց կը տրուի 36 միլիոն խնայողութիւն զանազան ելմտացոյցներէ, եւ 47 միլիառ նոր հասոյթի աղբիւրներ: Ասոնցմէ գլխաւորն է հրանիւթի յաւելումը զոր 55 ֆրանքի բարձրացնել կ'առաջարկէ վարչապետը: Փոխադարձաբար դիւրութիւններ պիտի տրուին արտածման նիւթերու բարգաւաճման եւ առեւտուրին համար: Ներում տնտեսական եւ սակարանական փոքր յանցանքներու համար որոշուած պատիժներու: Նաեւ ծրագիր մը ազգայնացուած հաստատութեանց բացերը արգիլելու համար անոնց մէջ մասնաւոր դրամագլուխներու ընդունուիլը:

Աւելորդ է ըսել թէ բուռն վիճաբանութիւններ պիտի ըլլան մանաւանդ հրանիւթի սղելուն մասին: Բայց թերթերը դիտել կուտան որ այդ խնդիրը դիմակ մըն է պայքարելու կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան դէմ: Ամէնէն աւելի չափաւորներն են որ գործի վրայ են եւ անոնց գլուխը կը գտնուին երկու նախկին վարչապետներ՝ Փոլ Ռէնօ եւ Ֆլանտէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՈՒԻ

Զարդարենց Մարգրիտը լքած էր իր նշանածը, Միքայէլենց Արշակը, աչքը Կանաչենց Տիգրանին վրայ էր: Հա, հա՛, հա՛, քիչ մնացեր էր որ Թուխենց Մարիամն ալ իր նշանածը ձգէր: Գէլոնց Շուշանը ինքզինքը գեղեցիկի տեղ դրած էր, կը յուսար Տիգրանի սիրտը գրաւել եւ Կանաչենց տունը հարս երթալ: Անոր մայրը՝ Կանաչենց տունը լուացք ընելու եւ հաց թխելու կ՚երթար. ու Շուշանը մօրը բան մը ըսելու պատրուակով՝ օրը քանի մը հեղ Տիգրանենց տունը կը մտնէր ու կ՚ելլէր: Սուսունը՝ Տիգրանի համար խենթեցած էր: Օխիկենց Ալիսը՝ գիւղական միջավայրը արհամարհելով՝ սիրահարական նամակ գրեր էր Տիգրանին: Մարգրիտը սկսած էր սափորը ուսին՝ աղբիւրը ջուրի երթալ...: Կարմրուկենց Սուսունը՝ Տիգրանին իրենց փողոցէն անցնիլ անցնելուն պէս՝ բարձր, բարձր կը հազար...:

Տիգրանի առնական գեղեցկութիւնը եւ անոր հօրենական հարստութիւնը զինքը դարձուցեր էին ամէնէն փնտռուած փեսացուն: Գիւղին մէջ Տիգրան մը կար, ու բոլոր հասուկ աղջիկները անոր հետքը կը փնտռէին, զինքը կը փնտռէին: Աղջիկ ունեցող տուներու մէջ սիրտերու անօրինակ շարժ կար եւ հոգեղէն հրաբուխ:

Գիւղը նստեր էր սիրոյ խարոյկին ծայրը:

Կիրակի մը: Ժամու մէջ պատարագ, ու դուրսը՝ արեւ ու ծաղիկ: Դաշտերը հեռուէն կը տեսնուէին կանաչ, հեղեղատի մէջ՝ նորօրինակ կեանքի մը խլրտումը կար: Պարտէզները զարդարուած էին կանաչով ու պտուղով: Կեռասները ցոյց կու տային իրենց կարմրուկ աչուկները: Սուլթանենց թթենին թուխսի նստեր էր ու քաղցր թութ կը հասունցնէր:

Եկեղեցիի բաց պատուհաններէն դուրս կը խուժէր խունկի ծուխը: Հայոց պերճիմաստ շարականներու առուակը կ՚ոլորտէր ժամու սրբազան իրերուն վրայ: Զղջումի ու ապաշխարութեան աղօթքները կը թեթեւցնէին հոգիներու տագնապը:

Պայծառը, այդ առտուն՝ կեցած էր իրենց սեմին վրայ, կը դիտէր արագիլներու անցուդարձը: Անոնցմէ երկուքը իջան, Կլկլենց արտը, ուրիշ զոյգ մը կը թրուրռար Կանաչենց պարտէզին շուրջը, երրորդ զոյգը՝ ժամուն զանգակատունէն չէր հեռանար: Պայծառը աւլեց դրան քովի թումբը, յարդարեց թաղարները, կը պատրաստուէր ծաղիկներուն ջուր տալ՝ երբ յանկարծ ոտնաձայն մը լսեց շատ մօտէն, մէջքը շտկեց... Օ, Կանաչենց Տիգրանը..., Համբարձման տօնէն ի վեր տեսած չէր զայն, Տիգրանը նիհար թուեցաւ, դէմքը դեղնած կ՚երեւէր, կարծես տխուր բան մը կար աչքերուն մէջ...: Արդեօք սէրէ՞ն էր, չէ՞ր քնանար գիշերները ...:

Տիգրանը բարեւեց: Պայծառի համար անակնկալ մըն էր այս, Պայծառը ինքզինքը կորսընցուց, ուզեց բարեւին պատասխանել, նոյնիսկ ըսել «Տիգրան, կը սիրեմ քեզ», բայց շուարեցաւ, բռնուեցաւ լեզուն, ամչցաւ, ինքզինքը նետեց Վանիկ Հօրքուրի բակը: Սիրտը՝ վիզը կտրած աքաղաղին պէս կը թփրտար, շունչը կը կտրուէր: Քիչ ետքը ինքզինքը գտաւ, փնտռեց Տիգրանը, չկար ան, ու սափորը ուսը զարկաւ, աղբիւրը վազեց, կը յուսար Տիգրանը գտնել:

Ճամբուն վրայ՝ արեւ: Արագիլները կը թռէին: Սուլթանենց թթենիին վրայ ճնճղուկներու խումբը կը շաղակրատէր: Պայծառը ջուրի կ՚երթար..., կ՚աճապարէր... կ՚ուզէր վայրկեան մը առաջ գտնել Տիգրանը...: Մնտիկենց Հոռոփ մաման, մարագի դրան առջեւի խոտերը կը մաքրէր, բարեւ տուաւ ու անցաւ: Ահա բլուրը, անկէ վար՝ հեղեղատն է: Հեղեղատին կոպը՝ Կոկոյենց Արտեմը աղցան կը ժողվէր, չտեսնելու զարկաւ ու գնաց: Անցաւ Անուշենց արտը, հոնկէ նայեցաւ, սեւ բան մը տեսաւ աղբիւրի ու գուռի մէջտեղը, Տիգրա՞նն էր միթէ, իր երեսնե՞րը կը լուար ...:

Պայծառը գրեթէ վազեց: Մօտեցաւ, մօտեցաւ, տեսէք, քիչ մնաց... բայց Տիգրա՞նը ... չկար..., տեսաւ Շիրինենց սեւ այծը որ ցատկեր էր գուռին եզրը ու ջուր կը խմէր: Վախէն՝ վար ցատկեց, փախաւ: Շիրինենց այծը խաբեր էր զինքը: Պայծառը կեցաւ, յուսահատութենէն լացաւ: Վերէն թեւածող ագռաւներու կռինչը կը լսուէր: Աղբիւրը խշրտուքով իր ջուրը կը պարպէր գուռին մէջ, Պայծառը սափորը լեցուց ու վերադարձաւ: Իր սիրտը կը փլչէր հնօրեայ բերդի մը շառաչով: Քունքերը կը պայթէին կարծես: Շփոթ իր քալուածքը, անհամաչափ ու խենթ:

Ոտքերը չէին հնազանդեր իր կամքին: Քալեց: Հասաւ հեղեղատը, կուժը հաստատեց քարի մը վրայ. պահ մը հանդչեցաւ: Հազարաւոր մտածումներ անցան գանկին մէջէն, արդեօք կուժը տունը ձգէր նորէն վերադառնա՞ր աղբիւրը, սպասէ՞ր Տիգրանի դարձին, թէ ոչ շիտակ պարտէզը երթար, տեսնէր Տիգրանը, խօսէր բաց սիրտով, ըսէր «Տիգրան, կը սիրեմ քեզ»:

Դէմի արտին ճոթէն անդապահը անցաւ: Խը-

«Սօսեաց անտառ»

Ահարոն Տատուրեանի այս երրորդ քերթողագիրքը կարդացի Միլանոյի հանրային պարտէզին մէջ, աղուոր ջուրերուն դիմաց, փափկասուն հովէ մը օրօրուն բարձրաբերձ ծառերուն տակ:

Բանաստեղծին այս հատորը տոգորուն է շարունակական դիւրահաղորդ ներշնչումով մը: Ահարոն Տատուրեան «Սօսեաց անտառին» մէջ ուզած է ըլլալ կարելի եղածին չափ հասկնալի, անմիջական, մտերիմ իր մուսային եւ իր ընթերցողներուն հետ: Անթերի տաղաչափական արուեստին կը միանայ դաշնակաւոր լեզու մը, որ իր լրումը կը գտնէ քնարական հմայիչ ոճի մը մէջ: Ահարոն Տատուրեան իր մտածումները, իր զգացումներն ու իր յոյզերը կը նկարէ արեւելեան մետաքսէ պաստառի մը վրայ: Ան, բառի եւ պատկերի նկարիչ մըն է: Բայց, որպէսզի բառն ու պատկերը դառնան ինքնատիպ քնարերգութիւն՝ ան զանոնք կը լուսաւորէ իր զգացական աշխարհին ջերմութեամբ, իր յուզուած երեւակայութեան երանգներով, որոնք իր սիրելի Օվաճըգէն է անտարակոյս հետը բերած:

Մեր արդի գրականութեան մէջ դժուար է հանդիպիլ քերթուածի մը որ իր «Լռութիւն» բանաստեղծութեան Գ. մասին ներդաշնակութիւնը, կշռոյթն ու քաղցր տրտմութեամբ մը համակող հըմայքն ունենայ: Այս քերթուածը գլուխ գործոց մըն է: Իւրաքանչիւր տունի մէջ կրկնուող չորրորդ տողը կարծէք միշտ ծայրէն սկսիլ կուտայ քերթուածը, հրաշալի գեղեցկութիւն մը սփռելով իր շուրջը: «A. thing of beauty is a joy for ever», ըսած է Ճոն Քից:

Ա. Տատուրեան խորապէս կը զգայ բառի եւ շարահիւսութեան ներքին դաշնակութիւնը, այսինքն երաժշտականութիւնը: Այս հանգամանքը, ըլլայ արձակի թէ չափածոյ գրութեան մէջ՝ մեզի կը մատնանշէ ճշմարիտ բանաստեղծն ու ճշմարիտ գրագէտը:

Ա. Տատուրեան ուրիշ մեծ յատկութիւն մըն ալ ունի: Որեւէ դէպքի, յիշատակի, երեւոյթի կամ եղելութեան կը մօտենայ միշտ բանաստեղծական հայեացքով եւ ըմբռնումով: Եթէ, վաղը նստի եւ սկսի գրել արձակ՝ միշտ բանաստեղծ պիտի մնայ: Եթէ, վաղը նստի եւ սկսի գրել վէպ՝ դարձեալ միշտ բանաստեղծ պիտի մնայ: Ասկէ ազատում չկայ իրեն: Բայց, հետաքրքրական է գիտնալ թէ ե՞րբ պիտի սկսի: Տարիները կ՚անցնին, սիրելի Ահարոն, ու կեանքը այնքան կարճ է:

Ահաւասիկ, տպաւորութիւնները՝ զորս կրեցի կարդալով գրչի երէց եղբօրս այս երրորդ քերթողագիրքը: Երբ գիրքը գոցեցի՝ ծառերը աւելի ծառ թուեցան ինծի, ջուրերը աւելի ջուր, ստուերները աւելի ստուեր: Ասիկա ըսել է որ բանաստեղծը խօսած էր ինծի, ականջիս տակ յուզելով իր քաղցր քնարին լարեը:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դարձ ի հողն հայրենի

Գրեթէ տարիուկէս է արդէն որ ցաւը նստած է մեր մէջ եւ կսկիծը ընտանեցած մեզի հետ:

Հայ միտքը ամենուրեք ուր կրնար, հոս թէ Արեւելք կամ Ատլանտեանէն անդին, մամուլով թէ հաւաքական արտայայտութեամբ ողբացկորուստը իր տաղանդաւոր հարազատին Գ. Ալէմշահին, փառաւորեց անոր ձգած ժառանգը, բայց ողբաց նաեւ կորուստը այն ծանրկեկ վաստակին՝ որ պիտի տար տակաւին:

Վշտի այս տարածուն ու միաձայն արտայայտութիւնը որքան ալ սփոփանքի ու նաեւ հպարտանքի աղբիւր ըլլայ մեզի համար, իբրեւ գրաւական Ալէմշահի դիմացկուն եւ մնայուն արժէքին, այսուհանդերձ կը խորացնէ մեր կսկիծը, մեր սիրելիին կորուստին վրայ բարդելով նաեւ ինքն իր մէջ իրական հայ արժէքի մը կորուստին ամբողջ ծանրութիւնը:

Նիւ Եորքի յուղարկաւորութեան թախծաշուք արարողութենէն ի վեր դագաղը առժամապէս ի պահ կը մնար հոն, օր մը դառնալու համար այն ճամբէն՝ որ այնքան ուրախութեամբ, յոյսերով ու յոյզերով կտրեր էր դէպի Ամերիկայի Հայոց իր այցելութեան երթին:

Անհրաժեշտ գործողութիւնները եւ օրինական ձեւակերպութիւնները աւարտած ըլլալով, Գ. Ալէմշահի աճիւնը կը վերադառնայ ահա: Համակ կեանք էր երբ գնաց ու մահն է որ ետ կուգայ:

Ետ կը բերեն մարմինը, յանձնելու համար հայ հողին, որովհետեւ հայ հողին ծոցը միայն կրնար խաղաղութեամբ հանգչիլ այս տղան՝ որ ուզեց որ իր երգերէն միայն հայ հոգիին թրթռացումները լսուին, ուզեց իրապէս ու իրաւ «Հայ» երգահան մը ըլլալ ու եղաւ: «Աւարայր» համանուագը միայն բաւական պիտի ըլլար իբրեւ փաստ այս իրողութեան թէեւ ինք ըսած էր օր մը թէ «Իմ երգս» բաւական է միշտ ներկայ պահելու համար զիս Հայոց սրտերուն մէջ:

Հայ հողին գիրկը կուգայ ահա, կուգայ հանգչիլ Ս. Ղազար:

Վենետիկի լիճին այդ կղզեակը հայ հայրենիքի մասնիկ մըն է, խտացուցած իր մէջ հայրենիքին հոգեկան ու իմացական տուեալները եւ իր հողը այրարատեան հողին պէս սիրելի է ու հարազատ հայ մտքին ու հոգիին:

Ս. Ղազար կը բանայ իր գիրկը Գուրգէնին, իր մեծ զաւակներուն աճիւններուն քով հիւրընկալելու համար զինք եւս: Այս բացառիկ շնորհ մըն է անշուշտ, ընծայուած իր արժէքին ու յիշատակին, Սրապիոն Աբբահօր ու Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ՝ որ յանչափս կը յուզէ մեզ եւ երախտապարտ կը թողու նաեւ:

Ադրիականի յարաշարժ ջուրերուն մրմունջն ու Ս. Ղազարի ծառերուն սօսափիւնը պիտի օրօրեն այսուհետեւ իր յաւիտենական քունը, իր այնքան սիրած ու սեղմ կապերով կապուած Մխի-

---

ռանենց դոմէշը կ՚արածէր Խաչքարին մօտերը: Քըշշտ: Կոյնարկի բարձունքէն քար մը գլտորեցաւ, հասաւ մինչեւ հեղեղատ, Պայծառը լսեց քարին ձայնը, ետեւը նայեցաւ, բարձունքի վրայ՝ տեսնուեցաւ Օխիկենց Ալիսին հասակը, Պայծառը ինքզինքը նետեց թուփի մը ետին, կծկտեցաւ, հետեւեցաւ Ալիսի շարժումներուն: Ալիսը անցաւ հեղեղատի միւս եզերքը, աչքը պտտցուց չորս կողմ, մէկը չկար, ուսին վրայ սափոր չկար, ուրեմն՝ աղբիւր երթալու եւ ջուր առնելու նպատակ չունէր... Ալիսը Տիգրան փնտռելու ելած էր ...:

Թռչուն, երգ ու թեւթափ: Ծաղիկ ու կանաչութիւն: Եղանակին հրապուրանքը, սիրոյ խռովքոտ զգացումի մը հետ՝ մտաւ Ալիսի սիրտը: Գեղեցիկ էր բնութիւնը, եւ գեղեցիկ՝ Օխիկենց Ալիսը...: Ուրկէ՞ գիտնար թէ, իրմէ քիչ մը հեռու, թուփի մը ետեւը պահուած էր Պայծառը: Նայեցաւ, նայեցաւ: Աչքը միշտ Կանաչենց պարտէզին կողմն էր:

Ալիսը ինքնիրեն խօսեցաւ,

— Տիգրան, կը սիրեմ քեզ:

Պայծառը լսեց: Ինքզինքը կորսնցուց, ցատկեց պահուած տեղէն, բարձր ձայնով ըսաւ.

— Ալիս, նորէն կանչէ, բարձր կանչէ, հեռու է Կանաչենց պարտէզը, Տիգրանը չլսեց ձայնդ:

Քար մը ինկաւ Ալիսի գլխուն, արիւնը սառեցաւ երակներու մէջ, Պայծառը ահա, կարմրած աչքերով, մազերը փուշ, փուշ, ու գողացող շրթներով:

Ալիսն ու Պայծառը դէմ դիմաց կեցած էին երկու թշնամի կատուներու նման, աչք՝ աչքի:

— Կը կանչեմ, չեմ կանչեր, քեզի ինչ, դուն ով կ՚ըլլաս:

— Կանչէ, կանչէ, օրիորդ:

— Քեզի ի՞նչ եղաւ, փո՞րդ ցաւեցաւ:

— Ցաւեցաւ եա, Տիգրանը իմս է:

— Տիգրանը ես պիտի առնեմ, ես պիտի ըլլամ Կանաչենց հարսը:

— Ես, ես պիտի ըլլամ:

— Առ քեզի Տիգրան, ըսաւ Պայծառը, նետուեցաւ Ալիսի վրայ: Ճմրթկեց անոր բերանը, Ալիսն ալ Պայծառին մազերը քաշեց: Իրարու փաթթուեցան, ինկան ու ելան, հայհոյանք ու նախատական խօսքեր: Այդ պահուն՝ Կանաչենց Տիգրանը կը պտտէր իրենց պարտէզին մէջ ու ծաղիկները կը դիտէր ...:

Քէն ու ատելութիւն: Բամբասանք ու անարգական խօսքեր: Գիւղին մէջ ամէն մարդ ըսելիք մը ունէր, իր քիմքին համաձայն կը վերլուծէր եղածը ու կը հասնէր եզրակացութեան մը: Կռիւը տարածուեցաւ տունէ տուն եւ փողոցէ փողոց: Զարդարենց Մարգրիտը ծեծեր էր Գելոնց Շուշանը, ջրաղացներու ճամբուն եզրը, երբանիկա բանջարաքաղէն տունը կը վերադառնար, Շուշանի եղբայրը քրոջ վրէժը լուծելու համար՝ վառեց Մարգրիտենց մարագը ...:

Սուսունը՝ Վարդազարենց աղջիկը գլորեր էր փոսը, ասոր հայրը վատահամբաւ մարդ մը, բարկացաւ, քանի մը օր յետոյ սպաննեց Սուսունի հայրը: Ամէնէն հետաքրքրական ու ծիծաղաշարժը երկու պառաւներու կռիւը եղաւ: Սենեքերիմենց Տատմէրը, վաթսուննոց, անհանդարտ լեզուով պառաւ մը, միւսը՝ Կոր Այծենց Խաթունը, ինքնահաւան կին մը, կռուազան ու բիրտ: Ասոնք իրարու կը հանդիպին գերեզմանատան ճամբուն վրայ, խօսակցելով՝ տունը կը վերադառնան, սարէն ու ձորէն, աջէն ու ձախէն, վերջապէս Պայծառի եւ Ալիսի խնդրին վրայ կանգ կ՚առնեն, Տատմէրը Պայծառը կը պաշտպանէ, Խաթունը՝ իրաւունքը Ալիսին կուտայ,, խօսակցութիւնը կը տաքնայ, կիրքերը կը հրահրին: Երկու կռուազան կիները միաժամանակ գտան իրենց զէնքերը, ծռեցան գետին, զիրար հարուածեցին կանաչ եղիճներով ...:

Կռիւ հոս ու հոն, գիւղի մէջ, ուր երգի ու աղօթքի մրմունջներ կը լսուէին միայն, եւ սիրտերու խաղաղութիւնը՝ լուսնկայի տակ անխռով պառկած Ցղսոյենց ձորամիջի ցանքին պէս էր...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

ՊԱՏԿԱՎՈՐ ՏԱՂ ՀՏՈՒՀԱՍՈՒ ՓՈՓՈԽԱԿԸ

Ցուսալբուրը ծովափնյա մի գյուղ է, ուր ապրում են հիմնականում ձկնորսներ և նրանց ընտանիքների անդամները: Այս գյուղի մեծ մասի տնտեսական կյանքը կապված է ծովի հետ: Ամբողջ գյուղը ծովի ափին է, տները կանգնած են ծովի ափին, ամեն առավոտ կանայք ու երեխաները գնում են ծովի ափ՝ ձկնորսների վերադարձին նրանց դիմավորելու: Ցուսալբուրի ձկնորսները ունեն իրենց սեփական նավակները, որոնցով ամեն առավոտ դուրս են գալիս ծով՝ ձկնորսության

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Անգարայէն հետեւեալները կը հաղորդեն պոլսական թերթերուն.—

Օտար աղբիւրներէ հասած լուրերու համաձայն, Թուրք ծովային պատուիրակութեան եւ ամերիկեան ծովային իշխանութեանց միջեւ տեղի կ'ունենան կարեւոր բանակցութիւններ, մասնաւորաբար Սեւ Ծովու կացութեան մասին: Կ'ուսկզբանէ յայտնի որ իտալական մարտանաւերուն Թուրքիոյ յանձնումէն ծնունդ առած կացութիւնն ալ կը քննուի: Այս քննութեանց հետեւանքով հաւանական կը նկատուի որ կարգ մը նոր յաւելումներ ներմուծուին Թուրքիոյ ըլլալիք զինուորական օժանդակութեան ծրագրին ծովային բաժնին մէջ:

Միւս կողմէ, Հռոմի ճայնասփիւռը այս լուրին արձագանգ ըլլալէ վերջ յայտնեց թէ զինուորական փորձագէտներուն պաշտօն յանձնուած է ընդծովեայ զէնքերու դէմ ծովային միջոցներու օգտագործման մասնաւոր կարեւորութիւն ընծայել: Ըստ նոյն լուրին, Թուրք ծովայինսպայակոյտին նախագահը Մայիս 16ին Աթերիկայէն մեկնած է Հռոմ:

★ Անգլիոյ վարչապետ Էթլիի մամլոյ խոր հրդեհան Ֆրէնսիս Ուիլեըմս «Լիվըրուլ Տէյլի Փոսթ» թերթին ղրկած նամակին մէջ հաւանական կը նկատէ որ Պերլինի պաշարումին ընդունէն յետոյ ռուսական ճնշումը աւելնայ Միջին Արեւելքի վրայ եւ կ'ըսէ.

«Բայց Ռուսիա քալ դիտէ որ դործողութիւն մը Թուրքիոյ կամ Պարսկաստանի դէմ իսկոյն պատերազմի ծնունդ պիտի տայ: Ըստ Ուիլեըմսի Ուաշինկթընի մէջ մեծ հիացումով կը դիմաւորուի Թուրք կառավարութեան եւ Թուրք ժողովուրդին վճռականութիւնը եւ կարեւորութեամբ կանգ կ'առնուի այս կէտին վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՂՈՎ

ԶՈՐՍԵՐՈՒ ժողովը կը բացուի երկուշաբթի օր: Երէկ ժամանեց Անգլիոյ արտաքին նախարար Պ. Պեւին իր կնոջը հետ եւ թղթակիցներուն յայտարարեց.— «Զեմ կրնար ոեւէ դուշակութիւն ընել այս խորհրդաժողովի արդիւնքի մասին: Եկէք դիս տեսնել մեկնած պահուս»: Երեքները վերջնական խորհրդակցութիւն մը կը կատարեն այսօր ընդհանուր ժողովին բացումէն առաջ:

Աթինքին կը հեռագրեն թէ Ցունաստանի Օրթոդոքս եկեղեցիին պետը Դամասկինոս եպսկոպոսը մահ եղաւ 58 տարեկան հասակին մէջ: Աղդային սուգ յայտարարուեցաւ, որովհետեւ հանդուցեալը ոչ միայն կրօնական այլ քաղաքական մեծ դործունէութիւն մը ունեցած էր, մանաւանդ գերման դրաւման իշխանութեանց դէմ իր բռնած կորովի ընթացքին համար: 1944ին եղաւ դահին խնամակալը, իսկ 1945 կառավարութեան պետ:

1943 Մարտին դիւերային ժողով մը տեղի ունեցաւ գերմանական դեսպանատան մէջ, պարտուորիչ աշխատանքի մասին: Դամասկինոսարք յայտարարեց.— « Կը նախընտրենք հոս մեռնիլ քան բռնի աշխատանքի ղրկել մեր զաւակները: Առաջին մեռնողը ես կ'ըլլամ»: Նոյն առեն անձամբ մի քանի տիկիններ ղրկեց 500 մահապարտներու կեանքը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը իրաւապէս ալ ճանչցաւ Իսրայէլի պետութիւնը եւ փոխադարձ դեսպաններ նշանակուեցան:

ՊԵԼՃԻՔԱՑԻ խորհրդարանը լուծուեցաւ եւ նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին առաջիկայ ամիս: Թագաւորին վերադարձին խնդիրը հիմը պիտի կազմէ այս ընտրութեան: Երբ լուծման հրամանը կարդացուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ ընկերվարական քրիստոնեաները դոչեցին «կեցցէ Թագաւորը», որուն դիմադարձեցին ընկերվարականները «դահընկեցութիւն, կեցցէ սահմանադրութիւնը»: Բայց երկու կողմերն ալ կը խնդայինն, ինչպէս նաեւ ժողովուրդը, կ'ըսէ «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը:

ՓԱՐԻԶի միջազգային ոստիկանութիւնը բացուեցաւ երէկ:

ՓԷՐԼԻՆի առարկաներուն վաճառման արգելք եղող Պէլըվալի մարքիզը հետեւեալը յայտարարեց թերթի մը.— « Մարաջախտը Ֆրանսացիներուն 100ին 13ին համար միայն դատապարտեց: Կը թողուր որ 96 տարեկանին իր աքսորավայրին մէջ մեռնի վէրտէօնի մարդը որու անունը կը ճառադայթէ ամենուրեք աշխարհի մէջ, մինչդեռ, իրաւ սրիկաները մեծաշուք կառքերու մէջ կը շրջագայեին իշխաններու պէս: Չեմ կրնար ըսել թէ երկ րորդ անգամ ալ պիտի խափանե՞մ վաճառումը: Պիտի հետեւիմ խղճիս թելադրութեանց: Խիղճս եւ պատիւս կը համային ինծի դիմադարձել ամէն բանի զոր կը գտնեմ անպատուաբեր Ֆրանսայի եւ արդարութեան համար»: Միւս կողմէ կը յայտարարուի թէ կարեւոր իրաւատակները պահուած են, կամ Տիկին Փէթէնի յանձնուած եւ կամ զինուորական թանգարանը փոխադրուած:

ՄԱՑԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան չքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

★

ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Ը. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆի մէջ, Ցունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Ը. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յայտնուած:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆի մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Ցունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆի մէջ կը տօնուի Ցունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

ՑՈՒՇԱՏԱԽՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ը. Դ. Վառմեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆի Ֆ. Կ. Խաչի սանդուխներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼի Հ. Ը. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԶԲՕՍԱՊՕՑՈՑ.— Հ. Ը. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին դրօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆոնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Հաւաքավայր Պուլվար Տարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՁՈՒԼԼԵՐԵԱՆԷ խմբագրատուն հանդիպիլ:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 28ին Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Ազանդական վիճակ, երդ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Ցունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մադընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՀԱՑ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

Փարիզի շրջանի հայ արեւուշներու ցերեկոյթը յունիս 12ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle Iénaյի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԴԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.— Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY:

Դաշնակով Կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՑԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ:

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԼՏՃԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, պար ԼԻԼԻԱՆ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra National

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին:

ՃՈՒԱ ՊԻՒՖ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins ԱԼԻՍ ԼԵՒՈՆԻ:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչը չնորհակալութեամբ ստացաւ 500 Ֆր. Պարոն Երէցեանէ իր աղջկան մահուան առթիւ, նաեւ Տիկին Վարդուհի Տէրտէրեանէն 500 Ֆրանք Զատկի առթիւ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզի Հ. Ը. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի բոլոր ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեանի՝ իր մօր մահուան առթիւ (Ցունաստան):

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի պատիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն:

Ցունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անկանկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՑԵՐՈՒՆ ...
Փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ՅՕՐԻՊՈՍ

ŒDIPE ՒՐՔԱ ROI

Պատմական տուամբ 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԼՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսէյլահայ ազգ. թատերախումբին:

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռտի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

SALON DE THE CHEZ JACQUES
La Ciotatի plageին վրայ Casinoին եւ Hôtel Miramarին մէջտեղ:
ԸՆՏԻՐ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ եւ ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՂՊԱՂԱԿ:
Տնօրէն Ց. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 24 MAI 1949 Երեքշաբթի 24 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5854-Նոր շրջան թիւ 1265 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հազիւ վերջացած էր առաջին Մեծ Պատերազմը, երբ բոլոր մեծ պետութիւնները, մոռցած իրենց երէկի թշնամին, սկսան մրցիլ իրարու հետ, սիրաշահելու համար ջախջախիչ պարտութեան ենթարկուած Թուրքիան :

1911 — 18, քանի մը տարուան ընթացքին, Օսմանեան Կայսրութիւնը աննախընթաց անդամահատութեան ենթարկուած էր: 1911ին Իտալիա գրաւած էր Ափրիկեան Տրիպոլիսն ու Պէնկազին: 1912—13ին, պալքանեան պատերազմէն վերջ, Ադրիականէն մինչեւ Արեւելեան Թրակիա ամբողջ եւրոպական Թուրքիան անջատուած էր, Ալպանիա անկախութիւն ստացած էր, Սերպիա, Գարատաղ, Յունաստան, Պուլկարիա ընդարձակած էին իրենց սահմանները :

1918ին Թուրքիա կորսնցուցած էր Կիլիկիա - յէն մինչեւ Պարսից Ծոց եւ Կարմիր Ծով իր բոլոր հողամասերը: Այսօր առնուազն եօթը անկախ պետութիւններ կազմուած են օսմանեան կայսրութենէն խլուած հողերուն վրայ — Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Անդրյորդանան, Եէմէն, Սաուտի Արաբիա ու Իսրայէլ, առանց հաշուելու Պաղեստինի արաբական մասը:

Օսմանեան լուծին ենթակայ ազգերէն միայն Հայերն է, որ բախտ չունեցան: Հայերը համախմբուած էին երկու կարեւոր շրջաններու մէջ — Հայաստան եւ Կիլիկիա :

Կարմիր Ռուսիան, որ 1917ին Պրէսթ-Լիթովսքի դաշնագրով Թուրքերուն վերադարձուցած էր 1878ին գրաւած երեք նահանգները (Պաթում, Կարս եւ Արտահան), 1921ին Կարսի դաշնագրով վաւերացուց վերջին երկու նահանգներուն Հայաստանէն խլուելով Թուրքիոյ կցումը, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան գերագոյն շահերուն :

Նոյն տարուան հոկտեմբերին, Պրիանի եւ Ֆրանքլէն Պույեոնի Ֆրանսան, թոյլ չտալու համար որ Թուրքիա բոլորվին իյնայ բոլշեւիկներուն գիրկը, Անդարայի դաշնագրով Մուսթաֆա Քէմալի վերադարձուց Կիլիկիան, որ իսկական «հայկական օջախ» մը դարձած էր: Այդ թուականին, բացի Մոսկուայէ, ոչ մէկ կառավարութիւն պաշտօնապէս ճանչցած էր «Միլլի» կառավարութիւնը եւ որեւէ հաշտութեան դաշնագիր ալ չէրկնքուած Թուրքիոյ հետ:

Ուրիշ կողմերէ իր կորսնցուցած հողերուն փոխարէն, Թուրքիա նուէր ստացաւ հայաբնակ Կիլիկիան եւ հայկական Կովկասի մէկ մասը :

Ծանօթ են դաշնակից պետութեանց զիջումները Թուրքերուն Լօզանի մէջ: Սէվռի դաշնագրին ուրացումը մեծագոյն պարգեւն էր Թուրքիոյ: Մոսկուա 1925ին բարեկամական դաշինքով մը նուիրագործեց՝ մինչ այդ Քէմալի կառավարութեան իր ընծայած ամէն կարգի օժանդակութիւնները :

Երկրորդ Մեծ Պատերազմի նախօրեակին, Թուրքիա կրկին արեւմտեան պետութեանց գուրգուրանքին առարկայ դարձաւ: Ազդանշանը տուաւ Անգլիա: Մոնթրէօյի դաշնագրով, Նեղուցներուն վրայ Թուրքիոյ հակակշիռը աւելի եւս ամրապնդուեցաւ :

Անգլիոյ Էտուըրտ Ը. թագաւորը իր վաղանցուկ իշխանութեան շրջանին մինչեւ Աթաթիւրքին ոտքը գնաց, անգլեւթուրք նոր բարեկամութեան հիմը դնելու համար :

Արդիւնքն այն եղաւ, որ շատ չանցած Ալեքսանտրէթ — Անտիոք — Մուսա Տաղ շրջանը, ուր մեծ թիւով Հայեր կը բնակէին, Սուրիայէն անջատուելով, առանց գնդակ մը արձակուելու, նուէր տրուեցաւ Թուրքիոյ: Հոս ալ տուժողն եղան դարձեալ Հայերը, որոնք նոր տեղահանութեան մը ենթարկուեցան եւ մինչեւ Պէյրութ, Այնճար եւ այլուր գաղթեցին՝ իրենց գլխուն ճարը նայելով: Այս կարգադրութեան դէմ Սուրիացիք իրենց դժգոհութիւնը արտայայտեցին՝ երբ քանի մը տարի առաջ իրենց վերջնական անկախութեան տիրացան: Ուշ էր սակայն: Թուրքիա ցարդ կը պահէ այդ հողամասերը, որոնք Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւն ունին:

Երբ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը պայթեցաւ, Անգլիա եւ Ֆրանսա 1939 Հոկտեմբեր 19ին Թուրքիոյ հետ կնքեցին զինուորական դաշինք մը, որուն համաձայն Թուրքիա դաշնակիցներու կողքին պատերազմին պիտի մասնակցէր, երբ ռազմադաշտ դառնար Միջերկրականը : Այլ խօսքով, երբ Իտալիա մասնակցէր պատերազմին, իբրեւ զինակից Գերմանիոյ:

Այս դաշնագրին մէջ մասնաւոր յօդուած մը կը շեշտէր թէ՝ «ոեւէ պարագայի Թուրքիան պիտի չպատերազմի Սովետական Միութեան դէմ», եթէ ստիպուի պատերազմին մասնակցիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողքին :

Իտալիան պատերազմի մէջ մտաւ 1940 Յունիսին, երբ Գերմանները Փարիզի դուռները հասած էին: Եւ սակայն Թուրքիա տեղէն չշարժեցաւ: Ո՛չ միայն չօգնեց Դաշնակիցներուն, ըստ իր յանձնառութեան, այլ ընդհակառակն ամբողջ պատերազմի տեւողութեան աւելի շատ օժանդակեց Գերմանիոյ, որուն հետ կնքեց բարեկամական դաշինք մըն ալ: Անոր հայթայթեց ռազմական նախանիւթեր եւ ուտելիք, թոյլ տուաւ որ գերմանական ռազմանաւեր անցնին Տարտանէլէն մտնելու համար Սեւ Ծով: Զինուորական պատուիրակութիւն մը ղրկեց ռուսական ճակատը՝ գերման սպայակոյտին մօտ:

Ու քիչ մնաց Գերմանիոյ կողքին Ռուսիոյ դէմ պատերազմի մտնէր, եթէ Սթալինկրատի անակնկալ յաղթանակը չզսպէր իր հինէն ծանօթ գերմանասիական եւ հակառուս ախորժակը :

Այսօր խնդրոյ առարկայ է 1939 Հոկտեմբեր 19ի դաշնագիրը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Պոլսոյ պատրիարքին ընտրութիւնը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Մարմարա, 16 Մայիս).—

Ներքին գործավար Պ. Էմին Էրիշիրկիլ, որ քանի մը օրէ ի վեր Իսթանպուլ կը գտնուէր, երէկ գիշեր Անգարա մեկնեցաւ :

Վաւերական աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ յարգելի գործավարը Իսթանպուլի մէջ զբաղած է նաեւ Հայոց Պատրիարքարանի խնդրով եւ այդ մասին վերջնական հրահանգներ տուած է Իսթանպուլի կուսակալութեան :

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, արդի երկուութիւնը բառնալու եւ տարակարծութիւնները հիմէն լուծելու համար կառավարութիւնը որոշած է որ յառաջիկայ տասը օրուան ընթացքին պատրիարքի ընտրութիւն կատարուի :

Կացութիւնը վերջնապէս բիւրեղացած ըլլալով, անհրաժեշտ կը դառնայ կնքել տասնօրեայ զինադադար մը, որպէսզի չխանգարուին ձեռնհաս մարմիններու աշխատանքները :

★ Այս որոշումէն առաջ Գէորք արք. Արսլանեան վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայի այցելելով, իր տեսակէտները պարզած էր պատր. ընտրութեան մասին : Թերթերը կը գրեն թէ կ՚ուզէ նոր կանոնագիր մը պատրաստել, անոր համեմատ ընտրելու համար պատրիարքը :

ՎՐԻՊԱԿ.— Հր. Սամուէլի կիրակի օրուան գրութեան վերջը յիշուած անուններուն մէջ, տըպագրական սխալով մը, Կարէն Միքայէլեանը շարուած էր Խորէն Միքայէլեան :

Նոյն թիւին մէջ Կ. Պետուշի յօդուածին Տէր «Ողորմեա»ները անուշադրութեամբ տպուած էին «Տէր Ողորմիա»:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, Ճէյմս Ֆորսթէլ, ինքզինքը վար նետելով Ուոշինկթընի ծովային հիւանդանոցին 17րդ յարկէն: Իր անկենդան մարմինը գտնուեցաւ երրորդ յարկի տանիքին վրայ, գիշերազգեստի գօտին վզին կապուած: Անձնասպանը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր ջղասպառութենէ, եւ անցեալ տարի հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Թերթերը այն ատեն գրեցին թէ ցնորական ծրագիրներ կ՚որոճար, օրինակ «արհեստական լուսիններ» ստեղծել, զարնելու համար Խ. Միութիւնը: Նախագահ Թրումըն «պատերազմի զոհ»հռչակելով անձնասպանը, հրամայեց ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել:

Զորսերու ժողովը բացուեցաւ Փարիզի մէջ

ԵՐՐՈՐԴ ՓՈՐՁ ՄԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ

Երէկ, երկուշաբթի, բացուեցաւ Զորս Մեծերու Խորհուրդը, Վարդագոյն Մարմարէ Պալատին մէջ (Ավընիւ Ֆոշ), որ կը պատկանի դքսուհի Թալէյռան – Փէրիկորի: Այս Խորհուրդը կազմուեցաւ 1945ին, Փոցտամի մէջ եւ կը բաղկանայ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներէն: Ան յաջողութեամբ մշակեց Գերմանիոյ արբանեակ պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրները, 1946-ին, բայց անելի մը հանդիպեցաւ բուն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին:

Այս երրորդ փորձն է որ կը կատարուի, լուծելու համար գերմանական կնճիռը: Առաջին երկու խորհրդաժողովները տեղի ունեցան Մոսկուայի եւ Լոնտոնի մէջ, 1947ին, ձախողանքի մը յանգելով: Հիմա որ Ռուսերը իրենք առաջարկած են նոր ժողով մը գումարել, կը մնայ տեսնել թէ ինչ առաջարկներ բերած են, որպէսզի նոր պառակտումներ չծագին: Ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակներու մէջ, շատ բան կախում ունի Պ. Վիշինսկիէն, որ Մոլոթովի յաջորդեց իբրեւ արտաքին նախարար: Անշուշտ նը-պաստաւոր պարագայ մըն է Պերլինի պաշարման բարձումը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին:

Արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարներուն օգնականները վեց անգամ ժողով գումարեցին անցեալ շաբթու, իսկ նախարարները իրենք ալ խորհրդակցեցան շաբաթ եւ կիրակի, ընդհանուր ուղեգիծ մը մշակելու համար :

Իրազեկներու կարծիքով, այս անգամ աւելի փափուկ է կացութիւնը, քան 1947 Դեկտեմբերին, երբ գերմանական խնդիրը երկրորդ անգամ կը քննուէր Լոնտոնի մէջ: Պերլինի պաշարումը վերցաւ, բայց ուրիշ խոչընդոտներ կան ճամբուն վրայ: 1947ին մէկ Պերլին կար, մէկ տեսակ դրամ, մէկ միջդաշնակցային Վերստուգիչ Յանձնաժողով ամբողջ Գերմանիոյ համար: Այժմ կան երկու Պերլիններ, երկու քաղաքապետական խորհուրդներ, երկու ոստիկանութիւն: Յետոյ, գերմանական կառավարութիւն մը կը կազմուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նոր Սահմանադրութեամբ, ուրիշ մըն ալ արեւելքի մէջ: Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնած են միացնելու իրենց գրաւած շրջանները, միջազգային (արեւմտեան) հսկողութիւն մը հաստատուած է Ռուրի վրայ, արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական վերակազմութիւնը յառաջ կը դրուի շնորհիւ Մարշըլի ծրագրին: Արեւմտեան պետութիւնները որոշած են թոյլ չտալ որ խանգարուին այս ծրագիրները :

Ի՞նչ է Խ. Միութեան դիրքը, այս կացութեան հանդէպ :

Զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Վիշինսկի պիտի առաջարկէ փութացնել Գերմանիոյ միացումը եւ գրաւման բանակներուն պարպումը: Այս առթիւ անշուշտ պիտի յուզուին գերմանական ապագայ կառավարութեան ձեւը, Ռուրի եւ հատուցումներու խնդիրները եւն.:

«Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է համաձայնին»

Զօր. տը Կոլ կիրակի օր ճառ մը խօսելով իր կազմակերպութեան Ազգ. խորհուրդին մէջ, յայտարարեց թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է նոր համաձայնութեան մը յանգին յանուն խաղաղութեան եւ ապահովութեան: Այս առթիւ քննադատեց արեւմտեան Գերմանիոյ նոր սահմանադրութիւնը, դիտել տալով թէ չափազանց կեդրոնացեալ իշխանութիւն մը կը հաստատէ, ճամբայ բանալով դէպի նախկին Ռայխի վերակազմութիւնը:

Զօրավարին կարծիքով, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համաձայնութեան համար կան երկու գլխաւոր պայմաններ, — զօրացնել Ֆրանսան տընտեսական վերածնութեամբ եւ փոխել կառավարութեան ներկայ կարգուսարքը :

Այս ճառէն առաջ, ժողովը բանաձեւ մը քուէարկած էր, որ «ոճրապարտ անխոհեմութիւն» կը նկատէր Գերմանիոյ զինուորական գրաւման ջնջումը, ներկայ միջազգային կացութեան մէջ: Բանգէտներ դիտել կուտան թէ այս բանաձեւը վախ կը մատնէր ոչ թէ Գերմանիոյ, այլ Խ. Միութեան ուժի մասին: Բանաձեւը դարձեալ կը յիշեցնէր թէ Ֆրանսա պարտաւոր է ստանձնել նախաձեռնութիւնը, քաղաքականօրէն կազմակերպելու արեւմտեան Եւրոպան:

Զօր. տը Կոլ Ատլանտեանի դաշինքի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ «ահագին արժէք ունի, բայց Ֆրանսայի համար սխալ պիտի ըլլար ստորագրել զայն, առանց ճշդելու կարգ մը պայմաններ եւ լրացնելու պակասները: Եւ նորէն պահանջեց ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԽՈՐԺԱԿԸ ՈՒՏԵԼՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ...

Ժողովրդական այս ծանօթ առածը ճշդիւ կը յարմարի Թուրքիոյ, որուն մամուլը եւ պետական շրջանակները վերջերս յայտնապէս իրենց դժգոհութիւնը կը յայտնեն Մ. Նահանգներու կառավարութեան դէմ, որ Թուրքիան չէ հրաւիրած անդամակցութեան Ատլանտեան Դաշինքին. երկրորդ, 1949—50 տարուան համար Մարշըլի ծրագրով որոշուեր է Թուրքիոյ յատկացնել ոչ աւելի քան 30 միլիոն տոլար միայն:

Թուրքիան գիտէ որ ինք Ատլանտեան պետութիւն մը չէ, բայց եւ այնպէս կ'ուզէ անպայման մաս կազմել Դաշինքին. համեմատութեան դնելով ինքզինքը Իտալիոյ հետ, իր հպարտութեան մէջ վիրաւորուած կը զգայ, որ մինչ երէկուան Առանցքի պարտուած պետութիւն մը ծանօթ դաշինքը ստորագրած է, ինք՝ Դաշնակիցներուն հաւատարիմ եւ պատերազմի օրերուն անոնց ծառայած երկիր մը, դուրս կը մնայ անկէ:

Հրատի բնակիչ պէտք է ըլլալ՝ չգիտնալու համար թէ Թուրքիան ինչպէս պահեց ինքզինքը պատերազմի օրերուն, որքան ամուր կապուեցաւ ան Գերմանիոյ եւ ինչպէս կը բաղձար, որ ան յաղթական դուրս գար, կամ գէթ խորտակէրՌուսաստանը:

Իրապէս, Թուրքիան շահագրգռողը Հիւսիսային Ատլանտեան երկիրներու պաշտպանութիւնը չէ, ոչ ալ այդ նպատակով կազմուած դաշինքը. Թուրքիոյ ցաւն այն է, որ դաշինքը ստորագրողները նոր օգնութիւն պիտի ստանան Ամերիկայէն, մինչ ինք, այդ պարագային, պիտի զրկուի Առատութեան Աղբիւրէն հոսող ջուրէն ըմպելու:

Բայց թողունք Հիւս. Ատլանտեանի Դաշինքը: 1949—50 տարուան հաշուին Մարշըլի ծրագրով Թուրքիոյ յատկացուեր է ընդամէնը 30 միլիոն տոլար: Մուրացկանի մը տրուելիք աւելցուք է այս, որ չիկրնար չվիրաւորել պատուախնդիրազգ մը: Թուրքիան իր երկրի տնտեսութեան զարգացման համար ընդարձակ ծրագիրներ կազմեր է, զորս իրականացնելու համար, Մարշըլի ծրագրով իրեն տրուելու է ոչ թէ 30 միլիոն, այլ՝ 90էն 100 միլիոն տոլար:

Թուրքիան տարածութեամբ մեծ երկիր է, շատ աւելի մեծ քան Ֆրանսան եւ Իտալիան, թէեւ չունի անոնց բնակչութեան կէսն անդամ: Ճիշդ է, Արեւմտեան չափանիշով ան աղքատ երկիր է, բայց ինքնապահ է՝ իր արմտիքի արտադրութեամբ եւ հարուստ հանքերով: Եթէ Ամերիկա առատ դրամ տայ, ճամբէ երկրագործական կարեւոր գործիքներ ու մեքենաներ, մինչեւ 1952 թուի վերջը Թուրքիան պիտի բազմապատկէ իր ցորենի, ածուխի, երկաթի, քրոմի եւայլ հանքերու արտադրութիւնը. ինքը՝ Թուրքիան, այդ կերպով ոչ միայն ոտքի պիտի կանգնի, այլեւ պիտի օգնէ Եւրոպային: Ուրիշ խօսքով, եթէ վերջինս իր վերականգնումի յոյսերը կապածէ Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումին, անդին՝ Արեւելքի պետութիւն մը՝ Թուրքիան ալ պիտի կատարէ Գերմանիոյ օժանդակի դերը՝ նոյն Եւրոպայի վերականգնումի գործին մէջ:

Այսպէս կը պատկերացնէ Թուրքիան իր դերը. նոյնը կը կրկնեն նաեւ Թուրքիոյ շահերուն պաշտպան Ամերիկացիները: Եւ ասոնք ամէնքն ալ այս օրերուս մէկ նպատակ կը հետապնդեն.— յօգուտ Թուրքիոյ աւելի դրամ ստանալ: Ամերիկա թերեւս Մարշըլի ծրագրով Թուրքիոյ աւելի դրամ չտայ յառաջիկայ տարի, քան որ արդէն որոշած է, բայց ջանքեր կը թափուին, որ Ամերիկա վաղը աւելի դրամ տայ՝ գէթ Թրումընի վարդապետութեամբ:

Վերջին լուրերու համաձայն Ուոշինկթընի կառավարութիւնը յանձնարարած է Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնախումբին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յատկացնել 225 միլիոն տոլար: Եթէ Յանձնախումբը չառարկէ, ընդունի եղած յանձնարարութիւնը, Քոնկրէսն ալ այդ մասին տայ իր հաւանութիւնը, այդ պարագային Թուրքիան եւ իր պաշտպանները կը հասնին իրենց նպատակին: Թուրքիան կը գտնէ ձեւր Թրումընի վարդապետութեամբ իրեն յատկացուելիք գումարի մէկ մասը յատկացնելու իր տնտեսական ծրագիրներու իրագործման:

Բայց նոր միլիոններու ստացումէն յետոյ, Թուրքիա պիտի կրնա՞յ մինչեւ 1952ի վերջը, այսինքն՝ ընդամէնը 2ուկէս տարուան ընթացքին, ունենալ տնտեսական այնպիսի վերելք, որով ոչ միայն դառնայ կատարելապէս ինքնապահ, այլեւ, տնտեսական գետնի վրայ, օգտակար դառնայ Եւրոպային: Թուրքիոյ բոլորովին անծանօթ քաղաքական մանուկները միայն կրնան հաւատալ նման հաւաստիքներու:

Թուրքիա իր գոյութեան ընթացքին փոխառութիւններ շատ է ըրած Եւրոպայէն՝ յատկապէս իր տնտեսութեան վերականգնումին համար: Բայց սայլը չէ շարժած տեղէն, մնացած է նոյն կէտին վրայ, ան յաճախ աւելի ետ ալ գացած է: Թուրքիան կանգուն պահողը եղած են Թուրքիոյ բաղկացուցիչ ժողովուրդները, բայց այսօր չկան այդ ժողովուրդները, եւ Թուրքիան որքան ալ միլիոններ ստանայ դրսէն, պիտի չկրնայ մինակը զանոնք շահարկել յօգուտ իր երկրին: Քամիին բերածը քամիներն ալ պիտի տանին:

Դեռ վերջերս Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ ճառեր արտասանուեցան այն մասին թէ՝ Թուրքիան իր պալքանեան դրացիներուն համեմատութեամբ 20 անդամ աւելի ետ է, ան նոյնիսկ ետ է ափրիկեան պետութիւնէ մը՝ Եթովպիայէն. ոռոգման տեսակէտէ ան աշխարհի ամէնէն յետամնաց երկիրն է. 25 տարի է կը հետապնդուին շինարարութեանց ծրագիրներ, բայց իրականին մէջ տեղի չունենար շինարարութիւն. Թուրք ազգը չաճիր, որովհետեւ կը մեռնի նորածիններու կէսէն աւելին. գիւղեր քարուքանդ են ու աւերակ, իսկ Անգարայի մէջ միլիոններ կը ծախսուին Ազգ. Ժողովի մեծ պալատ մը կառուցանելու եւ դրսեցիներու աչքին փոշի փչելու համար:

Սո՞ւտ են այս յայտարարութիւնները: Ոչ: Թուրք երեսփոխաններն են այս մասին խօսողները. անոնք է որ մատը դրած են վէրքին վրայ:

Բայց պաշտօնական Թուրքիան այս անդամ ալ փոշի կը փչէ աչքերու: Անմրցելի վարպետն է ան աճպարարութեանց: Ախորժակը բացուած ամերիկեան տոլարներով, ակնկառոյց՝ ան կը սպասէ նոր միլիոններու: Բայց մեղի կը թուի, որ հեռու չէ այն ժամանակը, երբ ամերիկեան մեծ հանրապետութիւնն ալ պիտի հասկնայ, որ ինք եւս զոհ գացած է հասարակ աճպարարի մը խաղերուն:

(Խմբագրական՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»էն)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կեանքը Սելանիկի մէջ

Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա որ 50 մղոն միայն հեռու են մակեդոնական մեծ քաղաքէն՝ Սելանիկէն, երկար ատեն աչք ունեցած են անոր վրայ: Քաղաքը ունի կէս միլիոն բնակիչ:

Անոնք թշնամական դիրք բռնած են Յունաստանի դէմ, օգնելով յոյն ապստամբներուն: Իսկ ՄԱԿի քննիչներուն համաձայն, Պուլկարները եւ Եուկոսլաւներն են որ կը պարենաւորեն ապստամբները:

Թէեւ հինգ վեց հոգինոց խումբերով, յարձակում կը գործեն ապստամբները, սակայն ազդեցութիւնը աւելի բարոյական է: Ամերիկացիներ նկատած են որ Սելանիկցիները կրնան անձնատուր ըլլալ համայնավարութեան, պարզապէս խաղաղութեան սիրոյն:

Պարբերական ահուսարսափները եւ յարձակումները իրենց ազդեցութիւնը ունեցան: Հանրային սրահներու մէջ պարերը արգիլուած են: Հրացաններով զինուած զինուորներ պահակ կը սպասեն մեծ պանդոկներու դուռներուն, ինչպէս եւ հեռագրական պաշտօնատան առջեւ:

Աւելի լուրջ է սպառնալիքը քաղաքին մէջ, երբ խմբակներ կ'երեւին այն մեծ ճամբաներուն վրայ որ կը միացնէ Սելանիկը Յունաստանի մընացեալ մասին հետ:

Հրոսախումբ մը կը գրաւէ Ողիմպոս լեռը որ կը տիրապետէ Սելանիկ — Աթէնք գլխաւոր ճամբուն վրայ: Ողիմպոս ապաստան տուած է 250 հրոսակներու, սակայն այսքանն անդամ կը ստիպէ որ սայլերը և հանրակառքերը երթեւեկեն զինուորական պահակներով, որոնց առջեւէն կ'երթան ական — մաքրողներ: Այս նախզգուշութիւններն իսկ չեն բաւեր, ականներու պատճառով վերջերս մէկ շաբթուան միջոցին քսաներկու հոգի սպաննուեցան:

Յաճախ Ողիմպոսէն հրոսակ մը միայնակ ճամբորդ մը կը բռնէ: Օրինակ անդամ մը ամերիկացի առեւտրական մը բռնեցին լերան մօտ: Բաւական ճամբայ կտրեցին անոր հետ առանց յոյն կառավարական ուժի հանդիպելու: Տարին զայն «հանրային յարաբերութեանց գրասենեակը» եւ հարցուցին թէ ինչ թերթ կը կարդար:

Որոշ պարագաներու մէջ, Սելանիկի կեանքը կ'ընթանայ սովորականին պէս: Նորէն մարդիկ կը նստին արեւին տակ, համրիչը դարձնելով մատներուն մէջ: Երկար մազերով օրթոտոքս քահանաներ կը շրջագային փողոցներուն մէջ: Կառավարական բանակի պաշտօնեաներ հաւկթախաղ կը խաղան:

Մակերեսային այս երեւոյթներէն դուրս կան ուրիշ նշաններ: Փողոցները կենդանի են ամերիկեան բանակի զինուորներով որոնք կառավարական բանակին հետ իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն համայնավարներու դէմ: Սելանիկի ծոցին մէջ մինչեւ իսկ շոգենաւեր եւ հրասայլեր կան: Ասոնք զօրք կը փոխադրեն Ողիմպոս լեռը ընդդէմ ապստամբներուն:

Երբեմն ամերիկեան բանակի սպաներ կ'երեւան, որոնք պատերազմական նոր դրութեան համաձայն կը մարզեն յոյն զինուորները, սակայն աւելի շատ բրիտանացի զօրքեր կան: Ըստ երեւոյթին անոնք հոն են պաշտպանելու համար Բրիտանացիները պարպումի մը պարագային, սակայն աւելի շատ կ'օգնեն երկրին պաշտպանութեան: Անգլերէն անուններով գինետուն - սրճարաններ շատ կան, «Ամերիկեան պար», Փարիզեան գիշերային Ակումբ» եւայլն: Միայն ամերիկեան կազմածները, զինուորները եւ անգլերէն լեզուն չեն արեւմտեան ազդեցութեան նշանները: Գլխաւոր փողոցի մըանունը Ֆրանքլէն Բոզվէլթ է: Խանութներու ցուցափեղկերը լեցուած են ամերիկեան ելեկտրական եւ մեքենական կազմածներով: Կրպակները ծանրաբեռնուած են ամերիկեան պարբերաթերթերով եւ գրպանի գրքոյկներով:

Թէեւ Մ. Նահանգները սալարկեցին Սելանիկ Աթէնք գլխաւոր պողոտան, եւ վերաշինեցին Սելանիկի օդակայանը, սակայն համայնավար ապստամբներու գործունէութիւնը սահմանափակեց սպասուած յաջողութիւնները:

Բանուոր մը օրական մէկուկէս տոլար կը ստանայ, հացին համար կուտայ մօտ 35 սէնթ: Տըրախմին այնքան ինկած է որ երբ մէկը 100 տոլար կը փոխէ, «ահա ուրիշ յոյն միլիոնատէր մը», կ'ըսեն կատակով: Պատերազմէն առաջ հարիւր տոլարը կ'արժէր 1400 տրախմի, իսկ հիմա մէկ միլիոն տոլար կ'արժէ:

Ելեկտրականութեան գործարանը որ քանդուեցաւ Գերմաններու կողմէ, երբեք չէ վերաշինուած: Ծովափը խարսխած թորփիլահալած մը կը հայթայթէ քաղաքին ելեկտրականութեան մեծ մասը: Պանդոկներուն մէջ այնքան քիչ լոյս կայ, որ աչքերը կը վնասուին կարդալու ատեն: Ժողովուրդը 25 առ հարիւր աւելցած է Սելանիկի մէջ որովհետեւ համայնավարութեան պատճառով վտանգուած գիւղերը պարպուեցան, իսկ ճարտարարուեստական դիւրութիւնները այնքան շատ են որ բարեկեցիկ հողագործներ այսօր աչք տնկած են ամերիկեան ծրարներու:

Ք.

Վեց հազար տարագիրներու բողոքի ցոյցը

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 16 Մայիս (Յառաջ).— Երէկ, Կիրակի, քաղաքիս Ցուֆէնհաուզէն արուարձանի գաղթակայանի ընդարձակ բակին մէջ կայացաւ բողոքի մեծ ցոյց մը ընդդէմ խորհրդային բռնատիրութեան: Մասնակցեցան ինը ազգութեանց պատկանող 6000 քաղաքական տարագիրներ, որոնց կարգին եւ 600ի չափ Հայեր:

Միթինկը բացուեցաւ կրօնական պաշտամունքով: Պատրաստուած զոյգ խորաններու վրայ աղօթքներ բսուեցան օրթոտոքս եւ կաթոլիկ Ուկրայնացի եկեղեցականներու կողմէ: Պղատոն եպիսկոպոս խօսեցաւ ուժեղ քարոզ մը եւ բողոքելով բոլշեւիկեան վայրագութեանց դէմ, ծանրացաւ մասնաւորաբար կրօնքի եւ եկեղեցիի դէմ սարքուած հալածանքներուն շուրջ:

Այնուհետեւ 15 ճառախօսներ՝ անգլերէն, գերմաներէն եւ իրենց մայրենի լեզուներով, յաջորդաբար խօսք առին եւ զայրալից շեշտով քննադատեցին խորհրդային իրաւակարգը: Հայերու կողմէ խօսեցաւ Պ. Կարօ Գէորգեան եւ պատկերացուց տառապանքը, որուն ենթարկուած է հայրենիքի ժողովուրդը 28 տարիներէ ի վեր, յիշատակելով միաժամանակփետրուարեան յաղթական ապստամբութիւնը, իբրեւ ժողովրդային պոռթկում:

Միթինկը, իր կրօնական եւ քաղաքական բաժիններով տեւեց չորս ժամ: Այնուհետեւ ինը ազգերու տարագիրները, կարգապահ շարքերով թափոր կազմեցին արուարձանի փողոցներուն մէջ եւ ցրուեցան ժամը 2ին:

Քաղաքական այս մեծ ցոյցին մասնակցեցան Ուկրայնացիները, Չեխերը, Լեհերը, Սլովաքները, Էսթոնացիները, Լեթոնները, Լիթուանացիներ, Սպիտակ Ռուսերը: Հրաւիրուած էր նաեւ «Ազգերու հակաբոլշեւիկ ճակատ» ազատագրական եւ յեղափոխական կազմակերպութիւնը, որուն կ'անդամակցին՝ 23 հակաբոլշեւիկ ազգեր:

Բակին չորս կողմը փակցուած եւ ցուցարարներու կողմէ ալ պարզուած էին ամէն լեզուով մեծատառ վերտառութիւններ — «Անկցի Սթալինեան աւազակախումբը», — «Ամերիկացի բարեկամներ, մենք ալ Լինքընի նման կը պայքարինք ստրկութեան դէմ», — «Կոմունիզմը հաւասար է ժանտախտի», եւն.: Իսկ անհամար ձեւերով գրծուած էին Սթալինի, Լիթվինովի եւ ուրիշ խորհրդային դէմքերու ծաղրանկարները:

Միթինկի աւարտումէն վերջ, կազմակերպիչ մարմինը պատուասիրեց հարիւրի չափ հրաւիրեալ մտաւորականներ: Այս առթիւ այ խօսուեցան երեսունէ աւելի ճառեր եւ գոհացում տրուեցաւ գերմանացի եւ այլ օրագրողներու հարցումներուն: Պ. Կարօ Գէորգեան, դարձեալ, այս անդամ անգլերէնով, բացատրեց հայ ժողովուրդի պայքարը:

Ցաւալի էր միջադէպը, որ այս առթիւ ծագե-

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

Սալ տ'Իէնայի մէջ՝ 15 Մայիսին կիրակի օր՝ հաճոյքն ունեցանք ներկայ ըլլալու Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Օրուան տօնակատարութեան : Սրահը լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ :

Հանդէսը բացաւ մասնաճիւղին ատենապետուհին Տիկին Ա. Խաչիկեան որ ամփոփ կերպով ներկայացուց մասնաճիւղին մէկ տարուան գործունէութիւնը եւ իր մնայուն ձեռնարկները, դարմանատուն, դպրոց եւ կարօտեալներու օգնութիւն : Ծանրացաւ մանաւանդ, Կ. Խաչի անդամուհիներուն մէջ ստեղծուած ընկերական մտերմութեան վրայ, ինչ որ իր յաջողութեան գաղտնիքն է : Կոչ ըրաւ մեր Հայուհիներուն անդամագրուիլ Ֆր. Կ. Խաչին :

Առաջին անգամն էր, որ կը լսէինք Ա. Խաչիկեանը բեմէն : Գովելի էր իր կիրթ, մտածուած եւ գեղեցիկ խօսքը : Պատիւ Կապոյտ Խաչին որ կնոջ հանրային դաստիարակութեան գլխաւոր ազդակը կը ներկայանայ :

Օրուան բանխօսն էր մեր երիտասարդ համակրելի իրաւաբանը Յ. Եղիազարեան, որ խնամուած ճառով մը ներկայացուց միջազգային Կարմիր Խաչը իր նպատակներով : Անունի պզտիկ շեղումով մը Կապոյտ Խաչը հայ գաղթաշխարհին մէջ կը ներկայանայ այդ գթութեան մեծ գործը կատարող, աւելիով, քանի որ Կապ. Խաչը կը զբաղի նաեւ Նոր Սերունդին հայեցի դաստիարակութեամբը :

Որպէս զինուոր եւ գերի, ան յուզիչ կերպով պատմեց, թէ ինչ բարոյական եւ հոգեկան կազդուրիչ դեր է կատարեր Կապոյտ Խաչը պատերազմի միջոցին, իր զանազան ձեւի օգնութեամբ — գիրք, սնունդ, հագուստ եւայլն— եւ վերջացուց «Հայոց գաղթաշխարհի պատմութեան մէջ եզակի կազմակերպութիւն մըն է Ֆ. Կ. Խաչը եւ ով որ լաւագոյնսկ՝ ուղէ ծառայել իր ժողովուրդին, պէտք է անդամագրուի այս միութեան եւ օգնէ անոր թէ բարոյապէս թէ նիւթապէս : Բուռն ծափերով գընահատուեցաւ իր խօսքը :

Իրապէս ճոխ էր եւ խնամուած գեղարուեստական բաժինը :

Նոր դէմքեր, երգով, դաշնակով եւ արտասանութեամբ հաճելի տպաւորութեան տակ պահեցին հանդիսականները : Դաշնակ Օր. Փիշմիշեան (Պուտափէշտէն) եւ Օր. Մ. Մարգարեան : Երգ, Տիկին Մելիքեան, Օր. Ա. Ատոմեան եւ Օր. Գաւէզեան : Արտասանութիւն Օր. Ա. Սամուէլեան, պար պատանի Վ. Թորոսեան, Պ. Քարլոս Քանթի իր աշակերտներով (սպանիական) եւ վրացի կինտոն : Մեր ՝նորհալի պարուհին Օր. Ռէժինա Յովհաննէսեան եկաւ փայլը աւելցնել այս գեղեցիկ ամբողջութեան : Հայկական նուագի, մեր սիրուած երրորդութիւնը Պ. Գարեգին (թառ), Պ. Ունանեան (քեմէնչէ) եւ Պ. Բենօ (սրինգ եւ դափ) ջերմացուցին մեր սիրտերը հայրենական կարօտով :

Աւելորդ կը նկատեմ իւրաքանչիւրին համար շռայլել սովորական գովեստներ : Բոլորովին հանդէպ երախտագիտական խօսք պէտք է ունենանք մենք, հանդիսականներս, քանի որ իրենց հայերէն երգերը, արտասանութիւնները, նուագն ու պարը մեզ կը հեռացնեն խորթ միջավայրէն եւ կը փոխադրեն զոնէ կարճ միջոց մը, մեր սիրտերուն եւ ապրումներուն աւելի հարազատ միջավայր մը :

Ինչպէս ներկաները, Ֆր. Կ. Խաչի անդամուհիներն ալ զոհ էին այս հանդէսին յաջողութենէն : Կը մաղթենք իրենց ծրագիրներուն եւ ազգօգուտ գործունէութեան յարաճուն վերելք :

Հանդիսական

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի նորակազմ մասնաճիւղը իր առաջին ձեռնարկը կատարեց թէյասեղանով մը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին, կիրակի օր թաղիս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ : Մարսէյլի եւ Պոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչութիւնները զրկած էին իրենց ներկայացուցիչները, իսկ թաղիս հոգեւոր հովիւ Թէրզեան քհնյ. չկրնալով անձամբ գալ, զրկած էր 500 Ֆրանքի նուէր մը Խաչուհիները քաջալերելու համար :

Մեր սիրելի Շ. Նարդունին եւս չէր մերժած իրեն եղած հրաւէրը :

Օրուան նախագահուհի Տիկին Հ. Շալճեան բացուած յայտարարելով թէյասեղանը, բացատրեց թաղիս մէջ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի մը անհրաժեշտութիւնը եւ յետոյ հաւաքոյթին ղեկավարութիւնը յանձնեց ընկեր Յ. Դաւիթեանի որ գեղեցիկ կերպով, տարաւ իր պաշտօնը :

« Սիփան » երգչախումբէն զատ գեղարուեստական բաժնի, իրենց մասնակցութիւնը բերին, Օր. Ա. Յարութիւնեան, Պ. Ս. Աւտօեան, Կ. Յարութիւնեան, (Սէն Ժերոմէն», իսկ Օր. Զէյթունլեանի ներկայութիւնը հաճելի անակնկալ մը եղաւ իր գեղեցիկ երգերով :

Օրուան բանախօսուհին ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան, անդրադարձաւ դարերու ընթացքին կանանց կողմէ կատարուած աշխատանքներուն, յետոյ ծանրացաւ ի մասնաւորի հայ կնոջ հանրային գործունէութեան, եւ յիշեց բոլոր այն կանացի կազմակերպութիւնները, որոնք պատրաստած են տիպար Հայուհիներ : « Կապոյտ Խաչը արտասահմանի մէջ իր գոյութիւնը կը պահէ 28 տարիէ ի վեր, բարոյական եւ նիւթական օգնութեամբ աշխատած է թեթեւցնել գաղութներուն կարիքը» եւ խօսքը ուղղելով տեղւոյս մասնաճիւղին, մաղթեց որ իրենց ջանասիրութեամբ կանգուն պահեն Կապոյտ Խաչը :

Յարութիւնեաններու զուգերգէն յետոյ խօսք տրուեցաւ մեր սիրելի Նարդունիին որ իր սովորական հիւթեղ խօսքերով քաջալերեց մեր Խաչուհիները, օրինակներով հաստատեց որ հայ մայրը աշխարհի առաջնակարգ կիներէն է :

Խօսեցան նաեւ ընկերներ Յ. Պետրոսեան, Կ. Ճանիկեան եւ Տօքթ. Յ. Սիվրիհիսարլեան, որոնք բացատրեցին Կ. Խաչի օգտակարութիւնը եւ հրաւիրեցին հանդիսականները, որպէսզի իրենց կարելին ընեն օգտակար հանդիսանալու մեր բազմաչարչար ժողովուրդին այս այնքան կենսունակ Միութեան :

Կապոյտ Խաչի նորակազմ մասնաճիւղին եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները : Ընկեր Վ. Գալանտրեան 2000 Ֆրանք, Պ. Յ. Յակոբեան իր եղբօր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 2000 Ֆրանք, Պոմոնի Կ. Խաչի կողմէ 2000 Ֆրանք :

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը, ընկեր Յ. Դաւիթեան, Պ. Գ. Շալճեան, եղբարք Պետրոսեան հազարական, Թէրզեան քահանայ, Պ. Պ. Կ. Կիւլէմիրեան, Խ. Յովհաննէսեան, Հ. Համբարձումեան, Ա. Աւտօեան, Պօյաճեան, Մ. Կտաւճեան, Ահարոնեան, Տիկիններ Հ. Մկրտիչեան, Ժիրայրեան, Հ. Ճանիկեան, Խ. Մասեան, փոքրիկներ Ս. Ուլուսեան եւ Ժ. Կոփոյեան, Տիկին Սիմոնեան, Նոր Սերունդի «Աղբալեան» խումբը եւ ընկեր Ա. Քիթապճեան 500ական, ընկերներ Խոզեան եւ Յարութիւնեան 300ական, Պ. Ա. Խըրիմեան 200, Տիկին Քիւրքճեան 100 Ֆրանք, դումար 19.400 Ֆրանք :

Թէյասեղանը լրացաւ ժամը 9ուկէսին, եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ այն հաստատ համոզումով որ այս նոր մասնաճիւղն ալ պիտի հասնի միւսներու բարգաւաճման :

★ Սէն Ժեռոմն ալ տօնեց ապրիլ 11 - 24ի սգատօնը նախաձեռնութեամբ տեղւոյս թաղականութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն, Ռազմիկներու Միութեան, եւ Ժաֆին : Սակայն ցաւալի է ըսել որ բազմութիւնը շատ քիչ էր, հակառակ անոր որ Սէն Ժեռոմի հասարակութիւնը գիտակից է իր պարտականութեան : Ապրիլեան սըգատօնին առթիւ այս անտարբերութիւնը խիստ ցաւալի երեւոյթ մըն էր :

Կ. Կոփոյեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Գ. ՍԻՄՔԷՇԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ.— Կիրակի 8 Մայիս : Պոլիս, Մխիթարեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ բազմարդիւն եւ ծերունազարդ ուսուցիչ Գէորգ Սիմքէշեանի 60ամեայ յոբելեանը : Յոբելեարը քաջ թրքագէտ եւ հայագէտ էր, հասցուցած բազմաթիւ աշաշկերտներ եւ աշխատակցած պոլսական թերթերու : Օրուան նախագահը Փրոֆ. Քէօմիւրճեան, թուրք գրականութեան համալսարանին տնօրէն փրոֆ. Համիտ Օնկունսու (յոբելեարին աշակերտներէն Օսմ. համալսարանին մէջ), կրթական տեսչութեան կողմէ քննիչ Մուսլիհիտտին Օքեայ եւ ուրիշներ պանծացուցին յոբելեարին արդիւնաւէտ գործունէութիւնը : Երգեր եւ ուղերձներ ալ տեղի ունեցան մէջ ընդ մէջ :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ստալինը թէեւ ազգերի գործավարն էր, սակայն դեռ չունէր այն կշիռն ու պատկառանքը, որով հանրածանօթ էին Թրոցկին, Քամենեւը, Զինովիեւը եւայլն : Երկրորդական արժէքով դէմք էր : Յեղափոխական շարժման մէջ outsider ձին էր, դրսեցի էր : Այսուհանդերձ շատ ուրախ էի, որ Ստալինի հետ խօսելու ու արտայայտուելու առիթը պիտի ունենամ : Ահա թէ ինչո՞ւ :

Իմ մտքիս մէջ մի հայազգի յեղափոխականի անունը զուգորդուած էր Կրասինի ու Ստալինի հետ : Դա Սիմոն Տէր Պետրոսեանն էր, որ յայտնի էր համայն յեղափոխական Ռուսիայում Կամօ անունով : Նրա հետ բախտի բերումով ծանօթացել էի առաջին մեծ պատերազմից առաջ : Մի օր, Թիֆլիզի «Զաշկայ Զայ»ում Արամայիս Երզընկեանից լսեցի Կամոյի ազատումը : Խնդրանքիս գոհացում տալով, երկրորդ եւ վերջին անգամ հանդիպում ունեցայ Կամոյի հետ : Վերյիշեցինք հին օրերը ու ինձ պատմեց իր շահատակութիւնները ռուսերէնով :

Ռուս Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, թէ իր բոլշեւիկ եւ թէ մենշեւիկ թեւերով, միշտ ոխերիմ հակառակորդը եղած է դաւադրական եւ ահաբեկչական ձեռնարկների : Եթէ պատահել են ցանցառ գործեր, դրանք բոլորն էլ կրել են անհատական կամ պատահական բնոյթ : Սակայն 1907ին Լենինը կը վճռէ, որ խմբական ասպատակութիւններ կատարուին պետութեան դէմ՝ դրամական հսկայ գումարներ ձեռք բերելու համար : Կուսակցութիւնը ծիւրում էր նիւթական յոյժ անձուկ վիճակի մէջ : Փող չկար ժողովուրդի ըմբոստ զանգուածները զինելու համար. փող չկար յեղափոխական լայնածաւալ գրականութիւն մը շակելու եւ երկրին հեռաւոր մասերը տարածելու համար : Ուրեմն փող էր հարկաւոր : Բայց փողը կարելի է ճարել սոսկ դաւադրական ճանապարհով : Իսկ դաւադրական գործունէութեան դէմ ինչ լուտանք, սաստ ու մեղադրանք կար, որ չթափեցին, բոլոր աններելի բառերը գործածեցին Էս Էռների եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ՝ նրանց սեւացնելու եւ վարկաբեկելու համար : Լենինը բացառիկ կերպով ճկուն միտք էր : Ինչպէս մեր ժողովուրդն է բնորոշում ճիզուիթ էր : Գտաւ անելից ճողոպրելու ուղին : Եւ այս գործը որակեց էքսպրոպրիացիա, սեփականազրկում : Պետութեան ինչքին տիրանալով, իրենք կատարում են յեղափոխական հակադրամատիրական գործ : Այսպէս, թէ նիւթական ապահովութեան կը տիրանան եւ թէ սկզբունքին դէմ դաւաճանած չեն լինիր : Զեւով դաւադրական, իսկ խորքով՝ համայնավար, պիտի ասեն նորափթիթ տեսաբանները : Ինչ հմայիչ ու սպառիչ բանաձեւ :

Այդ պատմական եւ զգայացունց էկսպրոպրիացիան կատարուեց Թիֆլիզի Երեւանեան հրապարակի վրայ, 1907ին, օր ցերեկին, փոխարքայի պալատին առջեւ :

Ոստիկանական խստաբիբ հսկողութեան տակ պետական դրամատուն էին փոխադրում 50.000 անգլ. ոսկի արժողութեամբ 500նոց բուբլիներ :

Ահաբեկիչների պարագլուխը վրացախօս Հայը՝ Կամոն էր, որ սպայի հագուստով ծպտուած, ռումբերով եւ հրազէնների տարափին տակ յաջողեցաւ գրաւել փողերի պարկը եւ փոխադրել աստղաբանական դիտարանը, ուր ծառայում էր : Ահաբեկիչները ոչ միայն զոհ չտուին, այլեւ նրանցից ոչ մէկը ձերբակալուեց : Այս ձեռնարկի կազմակերպիչը ու ռումբերի հնարիչը եղել է Կրասինը, իսկ դաւադիրների հսկիչն ու վերակացուն՝ Ստալինը :

Ուրախ էի, որ Ստալինի հետ կարող էի տեսակցութիւն ունենալ : Ուզում էի, որ նրան պատմեմ, թէ ի՞նչպէս իր մտերիմ ու հաւատարիմ ընկերն ու գործակիցը՝ խիզախ ու յանդուգն Կամոն, Կովկասից Պոլիս հասաւ ապահով, շնորհիւ Սեւ Ծովի Դաշնակցական ընկերների անվերապահ աջակցութեան : Փափաքում էի Ստալինին յայտնել, թէ երբ ինք ու իր ընկերները Կովկասում նստած, մտատանջ ու սրտատրոփ սպասում էին Կամոյի բարեյաջող փախուստի աւետիսին, մի դեռատի Դաշնակցական էր, որ նրա ճամբու ընկերը եղաւ ու անվտանգ նրան հասցրեց Պոլիս :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(10)

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ : ՄԵՆՔ ՊԱՐՁԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ :

ՊԵՐԼԻՆԻ ԴՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ծանր դէպքեր պատահեցան Պերլինի մէջ, Ծանօթ գործադուլին հետեւանքով: Հրատարակ - ուած տեղեկութեանց համաձայն, մէկ հոգի սպանուած, հինգ հարիւր հոգի վիրաւորուած են: Ընդհարումներու դիմաւոր կեդրոնն էր Շար-լոթընպուրկի կայարանը, ուր դէմ դիմաց ելան բանթողները եւ խորհրդային իշխանութեանց հո-վանաւորած ոստիկանութիւնը: Կայարանը ձեռքէ ձեռք անցաւ քանի մը անգամ, եւ ի վերջոյ ոստի-կանութիւնը կրակ բացաւ: Բանթողները, որոնք զինուած էին բիրերով եւ քարերով, դուրս քշեցին խորհրդային ոստիկանութիւնը: Այս վերջինը օդնական ուժ ստանալով, գրաւեց կայարանին մէկ մասը: Այս անգամ արեւմտեան չրջանին ոս-տիկանութիւնն ալ հարկադրուեցաւ միջամտել, մաքրելով կայարանը:

Թերթերը կը դրեն թէ երկու ռուս բարձրաս - տիճան սպաներ հետապնդուեցան բանթողներուն կողմէ:

Կիրակի օր միայն ութ կառախումբեր հասան Պերլին, արեւմտեան Գերմանիայէն: Իրիտանա - կան իշխանութիւնները յետաձգեցին զինուորա - կան կառախումբերուն մեկնումը: Արհեստակցա - կան այն Միութիւնը որ հակառակ է բոլշեւիկնե - րուն եւ որ 250.000 անդամ ունի, որոշեց ընդհ. գործադուլ յայտարարել: Անոր վարիչը, Շար - նովսկի, կ'ըսէ թէ արիւնալի դէպքերուն պատաս-խանատուները բոլշեւիկներն են, որոնք կ'ուզեն քաղաքացիական պատերազմ յարուցանել: «Եթէ այս բռնութիւնները չդադրին, համայնա - վարները պիտի ստանան պատասխան մը որ իրենց միտքէն չանցնիր»:

★ Վերջին հեռագիր մը հազար կը հաշուէ վիրաւորներուն թիւը: Բանթողները կը պահան - ջեն արեւմտեան մարքով վճարել Խրենց աշխատա-վարձը, հեռացնել արեւելեան չրջանին ոստիկա-նութիւնը եւ պայմանել իրենց արհեստակցական իրաւունքները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ չանձնաժողովը 6ի դէմ 11 ձայնով մերժեց լեհ - չեխական բանաձեւ մը, որ կ'առաջարկէր քննութիւն կատարել Մ. Նահանգներուն կողմէ արեւելեան երկիրներու դէմ հաստատուած առեւտրական խորութեանց մասին: Ժողովը փակուեցաւ մայիս 22ին, երկու չաբթուան աշխատանքէ վերջ: Ա. Միութեան պատուիրակը, Պ. Համազասպ Ցարութիւնեան այս առթիւ ալ խօսելով, յայտարարեց թէ «կա-րելի չէ իրական յառաջդիմութիւն ապահովել եւ բոպայի առեւտուրին մէջ, առանց բառնալու դըր-խաւոր խոչընդոտը,— արեւմտեան Եւրոպայի հաստատած խորութիւնները արեւելեան Եւրոպա-յի հանդէպ»: Այս առթիւ փառաբանելով Ա. Մի-ութեան յաջողութիւնները, յայտարարեց թէ իր երկիրը մեծագումար վարկեր բացաւ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ, թէ «արեւելեան Եւրոպայի անօթի ժողովուրդները ուտելիք եւ հում նիւթ կը ճարեն Անգլիոյ, թէ Ա. Միութիւնը ի վիճակի է ուտեստ, հում նիւթ, մինչեւ անգամ մեքենաներ հայթայթելու արեւմտեան Եւրոպայի»:

117 ՀՈԳԻ ՉԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ կիպրոսի մէջ, խրթեւ հետեւանք քաղաքապետական ընտրու - թեանց առթիւ ծագած դէպքերու: Հեռագիրը կ'ը-սէ թէ ալակողմեանններու յարձակումէն վերջ, 400 ձախակողմեաններ խուժեցին անոնց հաւա - քատեղին: Անգլ. զինուորներուն արգիլուած էր դուրս ելլել զօրանոցներէն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 209ի դէմ 351 ձայնով արտօ-նեց որ Ֆոչին - Չինի դաղթավայրը միանայ Վիչիի Նամի հանրապետութեան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը պաշ - տօնապէս պահանջեց Անգլիայէն՝ իրեն յանձնելհա-մայնավար առաջնորդը, Կիրհարթ Այզլէր, որ ձերբակալուած էր լեհական նաւու մը մէջ: Պաչտօ-նադիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալը քաղաքական ա-պաստանեալ չէ, այլ դատական հետապնդումի խոյս տուած փախստական մը:

700.000 ՄՇԱԿՆԵՐ դործադուլ յայտարարե - ցին հիւսիսային Իտալիոյ մէջ:—Նոր պատակոում մը ծագեցաւ Իտալիոյ ընկերվարական կուսակ - ցութեան ձախ թեւին մէջ (Նէննի):

ԿԻՊՐՈՍԸ ծովային եւ օդանաւային խարխափ մը վերածելու համար 300 ամերիկացի մասնա - դէտներ կը դործակցին Անգլիացիներուն, համա-ձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց:

ԵՐԿՈՒ ՏԵՂԱԿԱԼՆԵՐ, Սերպա եւ Ռիչկեչ, ո-րոնք ձերբակալուած էին Մայիս 4ին, պիտի դատ-ուին պետական ապահովութեան դէմ դործած ըլլալու յանցանքով:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԸՆ հասած վերջին լուրերու հա - մաձայն, կարմիր բանակը բոլորովին պաչարած է Շանկայը, ծովէն, ցամաքէն թէ օդէն: Երկու հարիւր հազար կարմիր զինուորներ դիրք բռնած են կենսական կէտերուն վրայ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան չքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ԵՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մաս-նակցութեամբ Երջանի բոլոր Դաչնակցական խումբերուն եւ ներկայացուցիչներուն, Հ. Ց. Դ. Ն. Սերունդի Երջ. վարչութեան եւ իր մասնա - ճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Աչի Մար-սէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdi ի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷՔ ՄԻՒՋԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆ-ՍԻՋ ԼԷՔՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏՐՅԵՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻԻ-ՏԻՍԼԷԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ):

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, չաբաթ երե-կոյ, Salle des Fêtes ի մէջ:

★

ՏՋՕՒՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Ց. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholique ի մէջ:

★

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Ցունիս 5ին, նախա - ձեռնութեամբ Հ.Ց. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 5ին: Մանրա - մասնութիւնները յաջորդով:

★

ԻՍԻ ՄԷՋ.— Ցունիս 11ին, չաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, չաբաթ իրի - կուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրա - հին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Ցունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Ցունիս 4ի չա-բաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

★

ԼԱ ՍԻՈՒԱՑԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualité ի մէջ: Մանրամաս-նութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սե-րունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Eden ի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱՒԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻԻ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակեր-պուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինդչաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantes ի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9:

Մուտքը ազատ է:

ՎՐԻՊԱԿ.— Մայիս 18ի թիւին երկրորդ էջին վրայ, Չիթունիի «Վասպուրական»ին Մեր աչխարհ» դրութեան վարը, կարդալ այսպէս.—«Փա՛ռք Վա-հագնի Արեւին, որ՝ երկնասլաց ոստումով՝ Վա-րագայ ԵօթԱ Խորան Սարի գագաթէն շողաց Նը-ուիրական Մայիս երեքի առաւօտը», եւն.: Ու քիչ վարը՝ «Լուսնա՛կ, ա՛յ լուսնակ»:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant: A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինդչաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. կապ. Աչի մասնաճիւղը կա - պոյտ Աչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձ-ման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Ա-ւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հա - ճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՑ ԱՉԻԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Ցունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Աչի Օրը, Սալ Մա-զընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկա-յին:

ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՀԱՑ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

Փարիզի չրջանի հայ արենուչներու ցերեկոյ-թը կայնիս 12ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle Iéna ի մէջ: Կը խնդրուի չհապաչտել:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ.— Մայիս 26 Համբարձ - ման տօնը պզտիկներու հաղորդութեան օրն է, Փարիզի եւ չրջանի հայ դպրոցներու բոլոր աչա-կերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալուճոլ: Մկրտիչ եկեղեցի, հանդիսաւոր բազմաձայն պա-տարագին: Արարողութենէն յետոյ հոդաբարձու-թիւնը սարքած է մասնաւոր ընդունելութիւն խորհրդարանին մէջ ի պատիւ երախաներուեւպա-տանիներու: Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն, որ ի-րենց զաւակները առաջնորդեն եկեղեցի այդ օրը:

ՆԱԻԱՑԻՆ ՀԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՋԵԱՆ

(Բդդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Ցունաստանի Պետրոսեան հաս - տատութեան, ներկայացուցիչ անդլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու հա-մար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստու - թիւնները: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաչտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հաս-ցէ ARBED:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՀՐԱԶ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նոոաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30 ,բացի կիրակիէն:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

կը հրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդ - ները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն հա-մով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ

151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայ-տարարել թէ Լիոնի եւ թէ չրջանի բոլոր հայ հա-սարակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպա-կան մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ չրջակայ հայ ժո-ղովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂի 625 ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՑՑԵԼԵՑԻՔ ՊԻՏԻ ԶՉՂՉԱՔ

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 25 MAI 1949 Չորեքշաբթի 25 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5855-Նոր շրջան թիւ 1266

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՃՇԴԷ՞ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

Արեւմտեան ժողովրդավար պետութիւնները, գլխաւորութեամբ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան, մեծ կարեւորութիւն կուտան Թուրքիոյ (եւ Յունաստանի), իբրեւ պատուար Մոսկուայի յարձակողական ձգտումներուն դէպի հարաւի տաք ջուրերը :

Ինչպէս տեսանք, 1939ի պատերազմէն առաջ, երբ դեռ Ամերիկան այս աստիճան չէր մխրճուած Եւրոպայի եւ Միջերկրականի կնճռոտ խնդիրներուն մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա ամէն ճիգ ըրին իրենց շրջագիծին մէջ առնելու համար Թուրքիան : Բացի Սանճագի կարեւոր նուէրէն, դրամ, ռազմանիւթ եւ ռազմանաւեր տուին անոր : Կիլիկեան Միջերկրականի երկու նաւահանգիստները՝ Մերսին եւ Իսքէնտէրուն վերաշինուեցան Անգլիացիներուն կողմէ, որոնք միեւնոյն ատեն ռազմական նոր ճամբաներ կառուցին դէպի երկրին ներսերը :

1945է վերջ, երբ աշխարհ երկու հակամարտ ճակատներու բաժնուեցաւ, երբ Ամերիկա, արեւմտեան Եւրոպայէն վերջ, Մերձաւոր Արեւելքն ալ առաւ իր պաշտպանութեան տակ, Թուրքիոյ կարեւորութիւնը աստիճան մը եւս աւելցաւ :

Առաջ միայն Անգլիան էր, որ Հնդկաստանի, Եգիպտոսի, Իրանի ե Իրաքի իր շահերը ապահովելու համար Ռուսիոյ հաւանական ոտնձգութեանց դէմ, կը պաշտպանէր Թուրքիան, չմոռնալով պարբերաբար անդամահատման ենթարկել զայն ի հաշիւ իրեն (Կիպրոս, Եգիպտոս, Իրաք եւ Պաղեստին) :

Այժմ Ամերիկան է, որ Սաուտի Արաբիոյ քարիւղի հանքերուն շնորհիւ տեղաւորուած է Միջին Արեւելքի մէջ — ինչէս կը կոչեն այժմ Միջերկրականի արեւելեան եւ հարաւ - արեւելեան աւազանը :

Բոզվէլթ իր մահէն քիչ առաջ կը յայտարարէր թէ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը շատ կարեւոր է Միացեալ Նահանգներու շահերուն համար : Իսկ նախագահ Թրումըն մասնաւոր ծրագիր կազմեց՝ հարիւր հազարաւոր տոլարներով օժանդակելու համար Թուրքիոյ :

Ամերիկեան այս առատաձեռն օժանդակութիւնը անսահման ուրախութեամբ ողջունուեցաւ Թուրք հանրապետութեան կողմէ, որ սնանկութեան դուռը հասած է : Երկինքէն ինկած անսպասելի շնորհ մըն էր իրեն երկնցուած այս ձեռքը :

Ռուսական հաւանական արշաւանքի մը մըղձաւանջը ստիպած էր Թուրքիան 1939էն ի վեր շարժման մէջ պահել բանակը, որուն զինուորներուն թիւը 500.000էն մինչեւ մէկ միլիոն կը կարծուի : Զինուորական ծախքերը կը կլանէին ելմտացոյցի հասոյթի բաժնին կէսէն աւելին :

Եկամուտի աղբիւրները սկսած էին ցամքիլ : Հայերու «լքեալ» գոյքերը շատոնց հալած էին, երբ վերջին պատերազմի ընթացքին «Ունեւորութեան տուրք» մը մէջտեղ դրին, կողոպտելու համար մասնաւորաբար ոչ - թուրք տարրերը :

Այդ աղբիւրն ալ ցամքած ըլլալով, տարիներէ ի վեր նոր տուրքեր կը բեռցնեն ժողովուրդին վրայ, աւելցնելով բանտի բնակիչները եւ ծանրացնելով ապրուստի սղութիւնը :

Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, երկրին վրայ միահեծան կ՚իշխէ «Հալք» կուսակցութիւնը, որուն անդամները, մանաւանդ երեսփոխանները, նախարարներն ու պաշտօնեաները իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած ըլլալով ամէն ինչ, կ՚ապրին հանգստաւէտ կեանք մը եւ հարստութիւն կը դիզեն : Վերջերս հրատարակուած օրէնք մը կը պահանջէ քննել պաշտօնեաներու հարստութեան աղբիւրները :

Զինուորական դասակարգը գոհ է նոյնպէս, որովհետեւ ամերիկեան օժանդակութենէն առաւելապէս կ՚օգտուի : Իսմէթ Ինէօնիւ եւ իր կառավարութիւնը կոթնած են բանակին վրայ եւ կարեւորութիւն չեն տար ժողովուրդին :

Եւ սակայն այն օրէն ի վեր, երբ Ամերիկացիները մուտք գործեցին Թուրքիա եւ ձեռք առին բանակը, օժտելով զայն արդիական զէնքերով եւ ռազմագիտական բոլոր պահանջները լրացնելով, երեւութապէս վերջ տրուեցաւ միակ կուսակցութեան դրութեան : Թուրքիա ուզեց ցոյց տալ իր նոր պաշտպաններուն, թէ կը կառավարուի ժողովրդավար սկզբունքներով :

Այժմ մէկէ աւելի նոր կուսակցութիւններ — Դեմոկրատ, Միլլէթ եւայլն — կը գործեն, հետզհետէ դառնալով սպառնական :

Այս տեսակէտէն յատկանշական է Մայիս 8ի Կիրակի օրը Պոլսոյ Թագսիմի հրապարակին վրայ կատարուած ցոյցը, նախաձեռնութեամբ Դեմոկրատ կուսակցութեան, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ : Տասը հազար հոգի, աւելի քան 500 ցուցատախտակներով եւ վրան «ամանութիւն» գրուած դագաղի մը առաջնորդութեամբ, ետեւէն ծաղկեպսակներով, ամբողջ հինգ ժամ, Թուրքիոյ համար աննախընթաց ցոյց մը կատարած են : Ճառախօսները կրակ ժայթքած են Հալքի, կառավարութեան եւ քաղաքապետութեան դէմ :

Երկրին այս ծանր կացութեան մէջ, ամերիկեան օժանդակութիւնը նախախնամական դեր կը կատարէ անշուշտ :

Այժմ Թուրքերը ոտքով ձեռքով անձնատուր եղած են Ամերիկացիներուն եւ արեւմտեան ժողովրդավար պետութեանց :

Այդ է պատճառը, որ ամէն գնով կ՚ուզեն մտնել «Ատլանտեան դաշինք»ին մէջ : Այս նպատակով մինչեւ Ուոշինկթըն ճամբորդեց արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատակ, որ սակայն ձեռնունայն վերադարձաւ : Կը թուի թէ 1939 Հոկտ. 19ի ծանօթ դաշնագիրը արգելք էր ատոր : Այժմ Թուրքերը «ինքնաբերաբար» կ՚առաջարկեն այդ դաշնագրին մէջէն ջնջել այն մասնաւոր յօդուածը, ուր կ՚ըսուի թէ «որեւէ պարագայի մէջ Թուրքիա պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ» :

Ուրեմն, կռնակը տուած Արեւմուտքի, Թուրքիա ասպարէզ կը կարդայ իր հիւսիսի հզօր հարեւանին :

Այդ պարագային, վերջ տալով երկու լարի վրայ խաղալու աւանդական քաղաքականութեան, վերջնապէս ճիշդ պիտի ըլլայ իր դիրքը :

Բայց դեռ ամէն բան պարզուած չէ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Բանուորական խլրտումները

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ոստիկանութիւնը եւ ապահովութեան պահակները երկուշաբթի օր գրաւեցին Իսի լէ Մուլինոյի օդանաւային գործարանը, որ պետական հաստատութիւն մըն է (S. N. E. C. M. A.) : Այս փակումով անգործութեան կը դատապարտուին 1400 բանուորներ : Կառավարութիւնը անհրաժեշտ գտած է այս կարգադրութիւնը, իբրեւ հետեւանք անցեալ չորեքշաբթի օր պատահած դէպքի մը : Թերթերը կը գրեն թէ այդ օրը բանուորները, որոնք մեծ մասով անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան, թոյլ չտուին դուրս հանել կարգ մը զինուորական սաւառնակներ : Կ՚ըսուի նոյնիսկ թէ ծեծած են տնօրէնը :

Գրաւման որոշումը տրուած է ի նախատեսութիւն նոր դէպքերու, որովհետեւ 285 բանուորներ պիտի արձակուէին, անցեալ շաբթուան խռովութեանց պատճառով : Երկուշաբթի առտու բանուորները երբ գործարան գացին, ոստիկանութիւնը ճամբեց :

Այս խլրտումներուն հիմնական պատճառը այն է որ կառավարութիւնը որոշած է անհատական մատակարարութեան յանձնել ազգայնացուած գործարաններուն մեծ մասը : Տրուած որոշման համաձայն, Փարիզի օդանաւային շինութեանց 9 հաստատութիւններէն մէկը պիտի մնայ իր ներկայ վիճակին մէջ : Միւս ութը կամ պիտի կերպարանափոխուին եւ կամ պիտի յանձնուին անհատական մատակարարութեան : Այս կարգադրութեամբ 27.000 բանուորներուն թիւը պիտի իջնէ 17.000ի : Ուրեմն անգործութեան պիտի դատապարտուին տասը հազար բանուորներ եւ պաշտօնեաներ :

Բանուորական խլրտումները հետզհետէ կ՚աճին զանազան ասպարէզներու մէջ, անհատականթէ պետական : Թղթատարական վարչութեան, ելմտական նախարարութեան եւ ուրիշ վարչութեանց պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ յայտարարել Յունիս 1ին, 24 ժամուան համար : Փարիզի ելեկտրական բանուորներուն մէկ մասն ալ Բշ. օր աշխատանքը դադրեցուց քանի մը ժամուան համար, իբրեւ բողոքի ցոյց : Լիլի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները գործադուլ յայտարարեցին ամբողջ օրը, ջլատելով քաղաքին եւ Ռուպէի շրջանին ճարտարագործական կեանքը :

Չորսերու խորհուրդը

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ ԲԱՐԵՆՇԱՆ — ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ — ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻ ՄԸ ԼԱՒԱՏԵՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Չորս Մեծերու արտաքին նախարարներու խորհուրդին բացումը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, Մարմարեայ Պալատին մէջ, որ զարդարուած էր շքեղօրէն : Ապահովութեան պաշտօնեաներ կը հսկէին պալատին շուրջը եւ նրբանցքներուն մէջ : Կը նախագահէր Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, իբրեւ հիւրընկալ պետութեան ներկայացուցիչը :

Առաջին նիստը տեւեց 2ուկէս ժամ : Օրակարգի մասին համաձայնութիւն գոյացաւ առանց դժուարութեան : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, որուն դիրքէն կախում ունի շատ բան, մեծ զարմանք պատճառեց իր մեղմութեամբ : Օրակարգի մասին խօսուած ատեն, առաջարկեց վերահաստատել քառանդամ հսկողութիւնը ոչ միայն Պերլինի, այլեւ ամբողջ Գերմանիոյ վրայ, մէջն ըլլալով Ռուրի շրջանը : Բայց երբ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, Պ. Էչիսըն, առարկեց, ետ առաւ իր առաջարկը, փոխանակ բուռն կերպով պնդելու, ինչպէս կ՚ընէր նախընթաց ժողովներու մէջ : Վիշինսկի առաջարկեց նաեւ օրակարգ անցընել Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը : Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ ժողովը կապ չունի այս հարցին հետ : Պ. Վիշինսկի նորէն համակերպեցաւ, համաձայնելով որ յառաջիկային քննուի այդ խնդիրը :

Այսպէս առաջին նիստը տեղի ունեցաւ սիրալիր ժպիտներով, փոխադարձ բարեացակամութեամբ, ինչ որ մեծ յոյսեր կը ներշնչէ խորհրդաժողովին յաջողութեան համար : Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Պ. Վիշինսկի Փարիզ եկած է հաշտարար տրամադրութիւններով, մանաւանդ որ իր նախարարութեան օրով տեղի ունեցաւ Պերլինի պաշարման բարձումը :

Ահաւասիկ ժողովին օրակարգը :—

1.— Միաւորում Գերմանիոյ, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով, ինչպէս եւ քառանդամ հսկողութիւն : 2.— Պերլինի խնդիր, մէջն ըլլալով դրամական հարցը : 3.— Պատրաստութիւն Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին : 4.— Քննութիւն Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին :

★ Պ. Ռոպէռ Շուման իր բացման ճառին մէջ բացատրեց թէ այս ժողովը մէկ արդիւնքն է այն համաձայնութեան որ կնքուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, վերջ տալով Պերլինի պաշարման : Այս առթիւ ակնարկելով Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ ծագած դէպքերուն, յոյս յայտնեց թէ շուտով պիտի հարթուին դժուարութիւնները : Պ. Վիշինսկի խօսեցաւ միայն օրակարգի մասին, եւ այս առթիւ էր որ յուզեց Ճափոնի խնդիրը :

« ՄԵՆՔ ՅՈՌԵՏԵՍ ՉԵՆՔ »

Պ. Վլատիմիր Փաւլով, Խ. Միութեան ականաւոր անդամներէն մէկը, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Փարիզի խորհրդային դեսպանատան մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ : Երբ թղթակից մը դիտել կուտար թէ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները յոռետես են ժողովին յաջողութեան մասին, վճռապէս յայտարարեց.— « Խորհրդային պատուիրակութիւնը յոռետես չէ » :

Ակնարկելով այն լուրերուն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարին կարծիքով շատ բան կախում ունի Խ. Միութեան դիրքէն, Պ. Փաւլով յիշեց Պ. Վիշինսկիի վերագրուած յայտարարութիւն մը,— « Շատ աւելի բան կախում ունի երեք պատուիրակութիւններէն քան մէկէն » :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օր, 23 Մայիս, Չորսերու Խորհուրդին գումարման օրն իսկ յայտարարուեցաւ Գերմանիոյ նոր սահմանադրութիւնը Պոնի մէջ, կարճ այլ տպաւորիչ հանդիսաւորութեամբ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ այս հիմնական օրէնքը ստորագրած էին առժամեայ Խորհուրդին 65 անդամները, բացի երկու համայնավար ներկայացուցիչներէն, տասնրմէկ դաշնակից պետութեանց վարչապետ նախագահները, ինչպէս եւ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքապետը եւ պատուիրակները :

Սահմանադիր ժողովը վերջացուցած ըլլալով իր գործը, երեք ամիսէն արեւմտեան Գերմանիան պիտի կատարէ իր առաջին ազատ ընտրութիւնը 1933էն ի վեր : Եթէ հիմնական փոփոխութիւն մը չկատարուի Փարիզի ժողովին մէջ, ամբողջ Գերմանիոյ միութեան վերահաստատումով, ազատ ընտրութեամբ հաստատուած խորհրդարանը պիտի ըլլայ ներկայացուցիչը արեւմտեան Գերմանիոյ, նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար : Այն ատեն ներկայ զինուորական կառավարութեան տեղ պիտի հաստատուի առժամեայ քաղաքային վարչութիւն մը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«Համազգային»ը նոր լոյս ընծայեց մանկական գրականութեան մատենաշարին իր առաջին գրքոյկը՝ Ղազարոս Աղայեանի «Արեգնազան»ը: Հայկական շատ սիրուն եւ գրաւիչ հէքիաթ մըն է ասիկա, մշակուած Աղայեանի կողմէ որ Յ. Թումանեանի հետլաւագոյն ներկայացուցիչը կը մնայ հայ գրականութեան մէջ մանկ. ածու մը բացող հազուագիւտ հեղինակներուն: Գրքոյկը որ վերածուած է արեւմտահայերէնի եւ տպուած դիւրընթեռնելի խոշոր տառերով, կ'արժէ միայն 75 լ. դահեկան: Անոր մէջ զգալի միակ պակասը նկարներն են, ինչ որ անհրաժեշտութիւն մը կը կազմէ մանուկներու յատկացուած գիրքերուն համար: Բայց ասիկա առաջին փորձն է եւ սկզբնական նըմուշը ընդարձակ եւ բազմակողմանի ծրագրի մը, զոր «Համազգային»ը առաջադրած է իրագործել յարատեւ ճիգերով եւ կանոնաւոր հրատարակութիւններով:

Ձեռնարկին արագ եւ լիակատար յաջողութիւնը կախուած է հասարակութեան ցոյց տալիք ընդունելութենէն: Մենք կասկած չունինք որ ջերմապէս գնահատելի այս գործը մօտ ատենէն իր արժանի քաջալերանքը պիտի գտնէ, որովհետեւ մանկական գրականութիւնը ոչ թէ գեղեցիկ պերճանք մըն է մեր օրերուն, այլ հացի պէս անհրաժեշտ պահանջք մը:

Ինչ որ եղած է այս ուղղութեամբ, սպառած է շատոնց: Ծնողներէն դուրս, դպրոցներն անգամ մեծ դժուարութիւն կը քաշեն ընթերցանութեան նիւթ հայթայթելու մեր մանուկներուն եւ պատանիներուն: Հայ տղեկն ու աղջնակը շարունակ պատմութիւն կը պահանջեն, գիրք կը խնդրեն, թերթ կ'ուզեն, իսկ մենք անճրկած՝ գրեթէ բան չենք գտներ անոնց տալու: Այն ինչ որ ունինք մեր դրադարաներուն մէջ, համապատասխան չեն իրենց տարիքին, ըմբռնումին եւ ճաշակին:

Մտէք օտար գրախանութէ մը ներս եւ դուք նախանձով պիտի դիտէք մանուկներու ընթերցումին յատկացուած ճոխ դարակները, որոնք կը յորդին սքանչելի հրատարակութիւններով: Որքան գիրք եւ ինչ կախարդիչ նկարներ անոնց իւրաքանչիւր էջին վրայ: Որքան պարզութիւն, քաղցրութիւն եւ յուզիչ գեղեցկութիւն: Մեծերն իսկ ժամերով կրնան թղթատել զանոնք, առանց ձանձրոյթի, ուր մնաց մանուկները, որոնք խենթ կ'ըլլան ձեւով ու բովանդակութեամբ իրար գերազանցող այդ գրքոյկներուն համար:

Մեր գրականութիւնը, խոստովանինք, չափազանց աղքատ է այս տեսակէտով: Նախ որովհետեւ նման գունատիպ եւ պատկերազարդ հրատարակութիւններու անհրաժեշտ նիւթական միջոցներէն զուրկ ենք եւ երկրորդ՝ մեր գրողները երեսի վրայ լքած են մանկական գրականութեան ճիւղը, որ առանձին արուեստ ու գիտութիւն կը պահանջէ:

Մեր մէջ ով որ կը սկսի գրիչ շարժել աչքերը կը յառէ հեռուները, մուսաներու պառնասեան բարձունքին եւ տեսակ մը արհամարհանքով կը նայի անոր ստորոտը խլրտացող մանուկներու բազմութեան վրայ: Սխալ ըմբռնում եւ անիրաւ փառատենչութիւն անշուշտ, երբ կարելի է մանուկներու հոգիին մէջ ալ ողջունել անմահութեան արեւծագը: Եթէ կ'ուզէք, աւելի դժուարին արուեստ կը պահանջէ մանուկներուն խօսելու տաղանդը, քան թէ սովորական այնպտոյտները, որ կը կատարենք մեծերու կոխուած ու մաշած արահետներէն:

Հարցը միայն արուեստի ու տաղանդի համեմատական կշռադտում չէ սակայն: Այլ շատ աւելի էական անհրաժեշտութիւն մը, կեանքէն բխած հրամայական պահանջք մը, որուն ստիպուած ենք գոհացում տալ, եթէ կ'ուզենք որ հազարներու հասնող մեր մանուկներուն բազմութիւնները Հայոց լեզուն կարդան, հայ ոգիին հաղորդուին եւ հայ գրականութեան կապուին: Այս բոլորը կ'իրագործուին մատաղ տարիքէն, ամենօրեայ վարժութեամբ: Հաճելի, օգտակար, յարմար ու գրաւիչ գրքեր պէտք է տանք մեր մանուկներուն, որպէսզի թէ անոնց լեզուական պաշարը ճոխանայ, թէ երեւակայութիւնը զարգանայ եւ նկարագիրը կերտուի:

Կարելի է անվարան յայտարարել թէ «Համազգային»ը իր ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկն է որ կը կատարէ՝ մանուկներու գրականութեան մատենաշարը հիմնելով: Հայ ընտանիքներն ու դաստիարակները կը փրկէ աղիտաւոր տագնապէ մը: Այսուհետեւ ընտանիքի հայրերն ու բարեկամները, տօնական օրերուն մանաւանդ, պէտք պիտի չունենան շուարած կանգ առնելու նուէր ծախող խաութներուն առջեւ: Լաւագոյն նուէրը պիտի ըլլայ հայ մանուկին տանիլ իրեն համար գրուած ու խնամքով հրատարակուած հայերէն աղուոր գիրք մը:

Գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը կը բացուի «Համազգային»ի առջեւ, որ իր ճեմարանով եւ տպարանով, կրնայ իրապէս փրկարար դեր կատարել եւ կեդրոն հանդիսանալ մեր մանուկներու լուսաւորութեան:

Հայ կեանքը, իր հերոսական ու հնամեայ պատմութեամբ, իր ժողովրդական ստեղծագործութիւններու հարուստ շտեմարանով եւ իր ժամանակակից դրուագներու բացառիկ գունագեղութեամբ ընդունակ է հիանալի նիւթեր հայթայթելու մանկական գրականութեան: Կայ տակաւին օտար ոնտիր երկերու թարգմանութեան կարելիութիւնը, որ խոշոր նպաստ մը պիտի բերէ անկասկած մանուկներու մեր աշխարհին:

Կը բաւէ որ ծրագրուած աշխատանք, գուգուրագին վերաբերում, գործի կարեւորութեան լուրջ հասկացողութիւն ունեցող մարդիկ կանգ չառնեն դժուարութիւններու առջեւ:

«Համազգային»ը իր առաջին երկով, մեղի կը բերէ այդ խոստումը:

(ԱԶԴԱԿ)

Վասպուրականի հերոսամարտը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 17 Մայիս.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծ շուքով տօնուեցաւ Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայր. Միութեան, կիրակի 15 Մայիս, Սալ Մազընոյի մէջ: Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ:

Վարագոյրը բացուեցաւ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին «Մարսէյեէզ»ով եւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիքով»: Օրուան նախագահը, Պ. Վարդան Պանտիկեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, ուր յիշելով նախընթաց դէպքերը, կ'եզրակացնէր.

— «Վասպուրականը յաղթեց շնորհիւ յեղափոխական կուսակցութեանց տարիներու աշխատանքին եւ իր միասնականութեան: Սոյն յաղթանակով հայ ազատագրականպատմութեանմէջոսկի տառերով արձանագրուեցաւ թէ հայ ժողովուրդը միշտ գլուխ ծռող բայա չէ, այլ կռուիլ գիտցող եւ յաղթող ժողովուրդ է, եթէ կազմակերպուած է եւ համերաշխ: Այս հերոսամարտով Վասպուրականցին կրցաւ յաւերժացնել իր անմահ վարպետներուն Խրիմեանի, Ագրիպասեանի, Փորթուգալեանի, Աւետիսեանի, Պետոյի, Վարդգէսի, Սեպուհի, Վռամեանի, Իշխանի, Եկարեանի, Փարամազի եւ հազարաւոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակը: Հերոսամարտ մը, որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն Վասպուրականին, այլեւ համայն հայութեան: Ոչ ոք կրնայ ուրանալ որ եթէ յեղափոխական կուսակցութիւններու զոհաբերութիւնն ու գործունէութիւնը չըլլային Վասպուրականցին եւս զոհը պիտի դառնար արիւնարբու թշնամուն սարքած զանգուածային ջարդերուն»: Ապա ոգեկոչելով նաեւ մեր միւս հերոսամարտերը եւ նահատակներու յիշատակը, գոչեց.

— «Կեցցէ Վասպուրականի փառաւոր եւ յաղթական հերոսամարտը, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը»:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, ունէին դեղարուեստական ճոխ եւ այլազան բաժին մը զոր ներկայ հասարակութիւնը վայելեց կատարեալ գոհունակութեամբ: Արտասանեց փոքրիկն Սիլվա Ջրբաշեան, երգեց Օր. Լուիզ Հացագործեան ընկերակցութեամբ իր դաշնակահարուհի քրոջ: Արտասանեց Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը եւ «Հայ դրօշին» մեծ յաջողութեամբ: Օր. Բէգլարեան դաշնակի վրայ նըուագեց եւրոպական եւ հայկական քանի մը կտորներ: Հայ Արենուշներու կազմակերպութիւնը եւս իր մասնակցութեան բաժինը բերած էր այս տօնին գեղեցիկ նուէրով մը ձեռագործուած իրենց կողմէ:

Հերոսամարտին պաշտնօապէս կը մասնակցէին քաղաքական երեք կուսակցութիւնները եւ կարգ մը հայրենակցական եւայլ մշակութային միութիւններ իրենց ուղերձներով եւ յատուկ բանախօսներով: Առաջին խօսողը եղաւ հնչակեան ներկայացուցիչը, որ իր գրաւոր ուղերձով յիշելէ վերջ Վռամեանի, Իշխանի եւ իր ընկերներու դաւադրաբար սպանութիւնը, ջերմապէս գովեց Վասպուրականի ժողովուրդին առնականութիւնը եւ հոտառութիւնը ինչպէս և հաստատուածհամերաշխութիւնը: Այս առթիւ բացատրելով յեղափոխական շարժումներուն դերը, դիտել տուաւ.— «Մարդիկ կան որ մէկ կողմէ Ռաֆֆիի Խենթը կը փառաբանեն, միւս կողմէ ամէն ճիգ կը թափեն յեղափոխութիւնը նուաստացնելու եւ դատապարտելու: Այդպիսիներուն պէտք է պատասխանել Խրիմեան հայրիկին խօսքերով.— «Որքան լարեն ստուար դաւեր, սեւակռինչ ագռաւներ չէ կարելի երկնից վար բերել, արծիւն է բարձր թռել...»:

«Հայրիկ հայրիկ» երգէն վերջ (Սիմոն Աւտոյեան) խօսեցաւ ռամկավար ներկայացուցիչը, որ նոյնպէս յայտարարեց.— «Վասպուրականցին իր այս յաջողութիւնը կը պարտի իր աննկուն կամքին եւ համերաշխական ոգիին: Երանի թէ այդ համերաշխութիւնը ամէն տեղ եւ ամէն առթիւ ի յայտ գայ, որուն առաւել քան երբեք պէտք ունինք ներկայիս ազգապահպանման տեսակէտով: Ճանչցնենք մեր նոր սերունդին իրենց երէցներու վսեմ անձնազոհութիւնը հեռու պահելու համար ձուլումէ: Հայ ծներ ենք հայ մեռնինք»:

Երկու գեղեցիկ երգերէ վերջ (Օր. Տէր Արսէնեան), խօսեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը ընկեր Ա. Քէօսէեան: Պանծացնելով Վասպուրականի հերոսամարտը, ընկերը բացատրեց թէ յեղափոխական շարժումներուն շնորհիւ էր որ հայութեան ճակտէն սրբուեցաւ վախկոտութեան եւ համակերպութեան տխուր արատը: Յետոյ յիշեց շարք մը պատմական դէպքեր, որոնք հարթեցին ազատագրութեան ճամբան: «Վասպուրականի հերոսամարտով մենք հիմը դրինք մեր անկախութեան: Անոր շարունակութիւնն էին Սարտարաատի եւ Ղարաքիլիսէի հերոսամարտները որ յանգեցան Մայիս 28ի անկախութեան: Յարգանք մեր բոլոր յայտնի ու անյայտ հերոսներու յիշատակին եւ փառք հայութեան»:

Երգչախումբի կարգ մը ազգային եւ յեղափոխական երգերէն վերջ, կարդացուեցան Ուրֆայի, Քղիի, Տարոն Տուրուբերանի միութեանց, «Արմենիա» երգչախումբի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Արենուշներու գրաւոր ուղերձները, ինչպէս Համախարբերդցիական միութեան յարգանքի խօսքը: Ուրֆայի Հայր. Միութեան ուղերձը կը վերջանար հետեւեալ տողերով.— «Այո, Վասպուրականը յաղթեց, որովհետեւ մարտիկներու եւ ամբոխին առջեւ, իր ժողովուրդը կարմիր ծովերէ առաջնորդող Մովսէսի մարգարէական շունչով ու դէմքով կանգնած էր Արամը իր զինուորական մարմնի անդամներով: Յարգանք Վանի հերոս նահատակներուն, կեցցէ Վանի հերոսամարտը, կեցցէ միացեալ եւ անկախ Հայաստանը»:

Քղիի Հայր. Միութիւնը համարելով այս հերոսամարտը համահայկական խորհրդանիշ մը, իր յարգանքի խօսքերէն վերջ կ'ըսէր.— «Վասպուրականի մէջ կռուող այն հերոսներուն շնորհիւ էր որ ներկայ Հայաստանի կորիզը կը դրուէր 1918 Մայիս 28ին»: Տարոն Սալնոձորի Հայր. միութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Գասպար Շէխիկեան որ շատ մը պատկերալից բացատրութիւններով նկարագրեց հայութեան կրած տառապանքները եւ յուսախաբութիւնները քաղաքակիրթ կոչուած ազգերէ: «Տարոնի հերոսներուն հոգիները կը խայտան այսօր: Տարոն եւ Վասպուրական կը կազմեն միեւնոյն խորհրդանիշը հայ ազատագրական պայքարի, փառք այդ պայքարին մէջ պարտուած թէ յաղթական բոլոր հերոսներուն»: Օր.ներ, Չորպաճեանի եւ Յարութիւնեանի Աղթամար զուգերգէն վերջ նուագեց Պ. Միհրան Մկրտիչեան եւ երգեց Պ. Թորոս Մինասեան: Դերասան Տրդատ Նշանեան արտասանեց Վարուժանի «Ջարդը» եւ ուրիշ կտոր մը նուիրուած հերոսամարտին: Կովկասեան քանի մը պարեր նուագի ընկերակցութեամբ պարեց Պ. Փայլակ: Օր.ներ Սիմոն եանի եւ Սէրէնկիւլեանի հայկական տարազներով երգուած «Հաբրբանը եւ Ալ այլուղ»ը արժանացան ջերմ ծափերու: Պ. Ս. Աւտոյեանի կողմէ կարդացուեցաւ զինուորական մարմնի անդամներէն Յ. Գուլոյեանի ճառը ուղղուած ժողովուրդին: «Շանթ թատերախումբի կողմէ ընկեր Գ. Քէնտիրեան արտասանեց Արամի ճառը յաղթանակի ցնծութեան մէջ, խոր յուզումով: Ընկեր Սերժ կարդաց եւ արտասանեց Հայկակ Կոսոյեանի եւ Ա. Եկարեանի ճառերը ուղղուած Վանի ժողովուրդին: Քանի մը երգերէ վերջ, խօսեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան որ ականատեսի վկայութեամբ մեզ պատկերացուց հերոսամարտը իր բոլոր մանրամասնութիւններով: Նկարագրեց Վասպուրական աշխարհի բնական գեղեցկութիւնները եւ աշխարհագրական դիրքը: «Որպէս Վասպուրականցի հպարտ եմ մեր հերոսամարտով: Բայց ես այս հերոսամարտը կը նկատեմ համազգային եւ համահայկական, որովհետեւ Վասպուրականի յեղափոխական սերունդը դաստիարակուած է աշխարհի ամէն կողմերէն եկող գործիչներու շունչին տակ»: Այս առթիւ յիշեց բոլոր այն գործիչները որոնք իրենց գործունէութեան վայր ընտրած էին Վասպուրականը: «Վասպուրականի հերոսամարտը անմոռանալի էջ մըն է Հայոց պատմութեան մէջ: Վասպուրականցին ոչ միայն փրկեց ժողովուրդը, այլեւ պատճառ դարձաւ Կովկասահայութեան փրկութեան: Իր Ատրպատականի հերոսական դիմադրութեամբ ի դերեւ հանեց Վեհիպ Նուրի եւ Ալի Իհսան փաշաներու հրէշային ծրագիրը: Անոնք որոշած էին օղակել ներկայ Հայաստանը եւ միանգամընդմիշտ վերջ տալ հայութեան եւ հայկական հարցին»: Ոգեկոչելով ազատագրութեան ճամբունմէջինկած հերոսներու յիշատակը, բանախօսը յայտարարեց.— «Այսօրուան Հայաստանը որ ստեղծուեցաւ ի գին հսկայ զոհողութեանց, պիտի մեծնայ եւ բարգաւաճի, եւ պիտի ունենանք մեծ Հայաստան, միացեալ եւ անկախ Հայաստան»:

Հանդէսին պաշտօնական մասը լրացած ըլլալով, նախագահին շնորհակալութեան խօսքերէն

ՏԱՑ ՎՏՈՅՎՈՄ ՍՊԱՌՈՂԸ

Մարտչն ուշադիր, որ Սովետը իսկապես այս կերպով է վարվում իր բոլոր ազգային փոքրամասնությունների հանդեպ, թե՛ տնտեսական, թե՛ մշակութային ասպարեզում։ Ֆեոդալական ամեն մնացորդ վերացված է այնտեղ։ Ամեն ազգ ունի իր դպրոցները, իր մամուլը, իր թատրոնները, իր գրականությունը։ Ամեն ազգ ունի իր ներկայացուցիչները կառավարության մեջ։ Ամեն ազգ ունի իր ինքնավար հանրապետությունը կամ մարզը։ Ամեն ազգ ունի իր ազգային զորամասերը։

1911ի աշունն էր։

Մեր ընկերներից մեկը, որ այդ ժամանակ ապրում էր Թիֆլիսում, ինձ գրեց հետևյալ նամակը։

Ես ուզում էի գնալ Ամերիկա, բայց ընկերներս ինձ խորհուրդ տվին մնալ Թիֆլիսում։ Ասում էին, որ այնտեղ ես կարող եմ շատ օգտակար լինել մեր գործին։ Ես հնազանդվեցի։ Ես ուզում էի գնալ Ամերիկա, որովհետև ինձ ասել էին, որ այնտեղ ես կարող եմ հարստանալ։ Ես հնազանդվեցի, որովհետև ինձ ասել էին, որ այնտեղ ես կարող եմ օգտակար լինել։ Ես ուզում էի հարստանալ, որովհետև ես աղքատ էի։ Ես աղքատ էի, որովհետև ես ուզում էի հարստանալ։ Ես ուզում էի հարստանալ, որովհետև ես ուզում էի օգտակար լինել։ Ես ուզում էի օգտակար լինել, որովհետև ես ուզում էի գնալ Ամերիկա։ Ես ուզում էի գնալ Ամերիկա, բայց ընկերներս ինձ խորհուրդ տվին մնալ Թիֆլիսում։ Ես հնազանդվեցի։ Ես մնացի Թիֆլիսում։ Ես մնացի Թիֆլիսում, որովհետև ես հնազանդվեցի։ Ես հնազանդվեցի, որովհետև

Ֆրանսայի ելմտական տագնապը

ԽԻՍՏ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազգ. ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռէնօ, խստօրէն քննադատեց կառավարութեան ելմտական քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ խօսքը ուղղելով վարչապետին, հասկցուց թէ այլեւս պիտի չվայելէ իր 35 ընկերներուն (անկախ երեսփոխաններ) աջակցութիւնը, եթէ չբարեկարգէ ելեւմուտքը եւ ազգայնացուած ճարտարագործութիւնները: «Պ. վարչապետ, դուք օժտուած էք ճարտարութեամբ եւ քաջութեամբ, սակայն պէտք է գիտնաք թէ ճարտարութեան շրջանը անցած է եւ քաջութեան շրջանն է որ կը բացուի»:

Ինչպէս յայտնի է, ելեւմուտքը 83.100.000.000 Ֆրանքի բաց մը կը ներկայացնէ եւ ելմտական նախարարին կարգ մը ծրագիրները ընդունելութիւն չեն գտած: Այսպէս, ելմտական յանձնաժողովը մերժեց հրանիւթին (էսանս) դինը 43էն 55 Ֆրանքի բարձրացնել. (կառավարութիւնը 22 միլիառ Ֆր. հասոյթ կը սպասէ այս յաւելումէն):

Պ. Ռէնօ իր քննադատութեանց ընթացքին դիտել տուաւ թէ ազգայնացուած երկաթուղիներու մատակարարութիւնը շատ դէշ պատկեր մը կը ներկայացնէ: Իր հաշիւներուն համաձայն, ծախքերուն 82 %ը կը կազմեն թոշակները, մինչդեռ համեմատութիւնը 42 — 50 առ հարիւր է անհատական ճարտարագործութեան մէջ: Ըսաւ նաեւ թէ ուղեւորներուն 23 առ հարիւրը դրամ չի վճարեր, շնորհիւ մասնաւոր կարգադրութեան մը: «Երկաթուղիներու աշխատաւորները հանգստեան թոշակ կը ստանան 55 տարեկանին: Շատ չանցած մէկ թոշակաւոր պիտի ունենանք իւրաքանչիւր աշխատաւորի դիմաց: Ֆրանսայի եկամուտին մէկ չորրորդը կը ստանանք Մարշըլի ծրագրին շնորհիւ: Ինչ պիտի ընենք երբ այդ օգնութիւնը վերջանայ»:

Ելմտական նախարարը լաւատես տեղեկութիւններ հաղորդեց, առանց մեծ տպաւորութիւն ձգելու: Նիստը շարունակուեցաւ գիշերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբը որոշեց 15 առ հարիւր զեղչել Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած գումարը: Ուրեմն 629.730.000 տոլար պիտի կրճատուի նախատեսուած վարկէն՝ 4.198.200.000 տոլար: Միեւնոյն ատեն վաւերացուց Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար պահանջուած յաւելուածական վարկը, 50 միլիոն տոլար, համաձայն նախագահ Թրումընի առաջարկին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պետութիւնը առաջին մահավճիռները արձակեց երկու Արաբներու դէմ, որոնք հրեայ վաճառական մը սպաննած էին Հայֆայի մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքացիական ընտրութեանց տեղեկագրին համաձայն, 19.000 ընտրողներէ տասը հազարը քուէ տուած են ազգայնականներուն, մնացեալ 9000ը՝ համայնավար ցանկին: Ազգայնականները մեծամասնութիւն շահած են Նիկոսիա, Պաֆոս եւ Քիրենիա քաղաքներուն մէջ, համայնավարները՝ Լիմասոլի, Ֆամակուստայի եւ Լառնաքայի մէջ:

ԻՐԱՆԻ կառավարութեան հրաւէրով Թէհրան հասաւ Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Վան Զելանտ, որ աշխարհահռչակ ելմտագէտ մըն է: Պիտի քննէ երկրին դրամական վիճակը:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլին հետեւանքով երկրորդ բանթող մը սպաննուեցաւ, խորհրդային ոստիկանութիւնը կրակ բացած ըլլալով: Բրիտանական իշխանութիւնները որոշեցին գրաւել Թիրկաթընի կայարանը: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն վիրաւորները մեծ թիւ մը կը կազմեն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ).— Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329.40 (364), նափոլէոն 4300, զուից. ոսկի 4050, սթերլին 4910, տոլար (20) 19.760, ձոյլ ոսկի 591.500 Ֆրանք:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ գործադուլ յայտարարեցին պետ. հաստատութեանց աշխատաւորները (հեռագիր, անթել, առեւտրական սենեակներ, ընկերային ապահովագրութիւն եւն.):

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը 30.000 բնակարաններ պիտի կառուցանէ Գալիլիոյ շրջանին մէջ, 100.000 տարագիրներ տեղաւորելու համար:

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյին աշխատաւորները այսօր պիտի որոշեն իրենց դիրքը: Սակարանի պաշտօեաներուն գործադուլը կը շարունակուի (երրորդ շաբաթ): Բայց փոխանակութեան միջնորդները վերաբացին իրենց գրասենեակները: Պաշտօնեաներուն 30 առ հարիւրը վերսկսած է աշխատանքը:

ՀԱՅ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻԿ մը՝ Էտմօն Քօփարանեան Մայիս 26ին եւ 27ին Սիրք տ'Իվէրի մէջ կիսավերջինախոյենութեան մրցում մը պիտի կատարէ: Անցեալ շաբաթ օր յաղթած էր Պելժ Տէ Կոմի: Հայ ըմբիշը 20 տարեկան երիտասարդ մըն է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻԶ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), մեներգ՝ Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, խմբերգ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի, արտասանութիւն Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ, հայկական տարազով պարեր Տիկին ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆի, եւրոպական պար ղեկավարութեամբ Սէն Լուի նուագախումբին: Ներկայ պիտի ըլլայ յայտնի դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ (Սուրիայէն):

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը:

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9:

Մուտքը ազատ է:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի նախկին աշակերտներու միութեան դաշտահանգէսը 26 Յունիսին: Նկատի ունենալ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918 ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918 Պատուոյ դաշտում ինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւորի հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏԲ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մազընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Խանասոր խումբը կը յայտնէ իր խորին ցաւակցութիւնը իր նախկին երգչախումբի ղեկավար Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի իր մօրը մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Կարապետ Գարաքէհեանի որ 500 Ֆրանք նուիրած է, ինչպէս եւ Dr. Jouffretի որ ձրիաբար խնամած է Կ. Խաչի ղրկած աղքատ հիւանդները, եւ Պ. Հայկ Տատուրեանի որ իր կառքով ձրիաբար հիւանդանոց մը փոխադրած է հիւանդ մը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Կարպիս Քէլէշեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին Ալֆորվիի մասնաճիւղին Պ. ՄԱՐՏԻԿ ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար Ֆր. Տէր եւ Տիկին Ներսէս եւ Լուսին Մօրճեանէ, իրենց երկրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Գործ կը փնտռէ

Հայ պատանի մը 15 տարեկան, որեւէ արհեստի մէջ աշխատելու համար: Դիմել Սողոմոնեանի 79 Ave. Jean Jaurès, Arcueil (Seine):

BONNETERIE
GROS, DEMI - GROS
Տ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ
10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)
Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54
Ճոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար:

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX
ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)
Téléphone : 15 et 105
Կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE
69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles
Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 26 MAI 1949 Հինգշաբթի 26 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5856-Նոր շրջան թիւ 1267 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՂԱՒՐՈՒԿՆԵՐԸ

Հայոց «Բան ու Բառ»ը կ'ըսէ.—

Գեղաւեր, գեղաւերուկ, գեղաւրուկ.— Բազուկի պէս երկար տերեւներով վնասակար փուշ, որ բուսնում է արտերում եւ այգիներում: (Տարոնեան բարբառ):

Ուրիշ բացատրութիւն մը.— Արտորէից վնասող փշեղէն մի, որ ի գարնան հողը հերկելու ատեն կու բուսնի եւ կը հանուի: (Հայբուսակ):

Եւ վերջապէս երրորդ բացատրութիւն մը, «Գեղաւերուկ» բառին դիմաց.— Փուշ խորամուտ արմատովք զորս անմարթ է հանել ի սպառ. վնասակար յոյժ արտորէից: (Հայկազնեան բառարան):

Բացատրութեան տեսակը բան մը չի փոխեր բոյսին էութենէն: Երեքն ալ իրար կը լրացնեն:

Ուրեմն «վնասակար փուշ մը», որ «ի գարնան հողը հերկելու ատեն կը բուսնի»:

Այսպէս ալ մեր հանրային կեանքի անդաստանին մէջ:

Ամէն տարի գարնան դաս մը շնչաւոր «գեղաւերներ» կամ «գեղաւրուկներ» գլուխ վերցնելով, իրենց թունաւոր փուշերը կ'ուղղեն պատմական տարեդարձի մը, Մայիս 28ի դէմ:

Ցնդած, ակռապլիկ պառաւի նոյն մոլտուքները, ապացուցանելու համար թէ «հայկական քինախնդրութիւնն» է որ տօնել կուտայ Մայիս 28ը, եւ ոչ թէ պատմական իրողութիւն մը:

Եւ դեռ աւելի յառաջ երթալով, նմանութիւններ ալ կը փորձեն.—

« Ըսուեցաւ նաեւ թէ անոնց այս տօնակատարութիւնը կը նմանի հոգեհանգստեան պաշտօնի մը զոր ընտանիք մը իր գերդաստանին ննջեցեալներուն համար տարին անգամ մը կատարել կուտայ եկեղեցիին մէջ»:

Այս դռեհկութեան եւ մնացեալ քսութեանց հեղինակն է Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը, որ եթէ իր իսկ հաւաքածոն կամ կուսակցական գործունէութեան թղթածրարը քննէր, ապահովաբար գլուխը քարին պիտի զարնէր:

Այս այն մարդիկը չէ՞ն որ բեմէ բեմ կը ցատկէին Հայաստանի հանրապետութեան խորտակումէն վերջն ալ, ծափեր մուրալու համար:

Իրենք ալ ներկայ չէի՞ն հանրապետութեան 30ամսուան ելեւէջներուն, զանազան պաշտօններով, թերթերով, կոչերով: Նոյնիսկ Փետր. 18ի մասնակցութեամբ:

Իրենք չէի՞ն որ մասնաւոր պատուիրակութիւն մըն ալ զրկեցին Փարիզէն Երեւան, նախադահութեամբ հանգուցեալ Վահան Թէքէեանի, հաւասարապէս բաժնելու համար նախարարութիւնները եւ խորհրդարանը, Դաշնակցութեան հետ:

Ուրեմն կա'ր խարիսխ մը, կորիզ մը, «պատմական իրողութիւն մը», որուն շուրջ կը յածէին իրենք ալ, երբ Մոսկուան շա՛տ հեռու էր, բաժնուած ամեհի լեռներով եւ անծայրածիր տարածութիւններով:

Իսկ ամէնէն հիմնականը — 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն այս ժողովուրդին զաւակները արիւն թափած, ճակատ ճակտի պայքարա՞ծ են, յանուն մնացեալին փրկութեան եւ ազատութեան: Կռուած եւ յաղթա՞ծ են:

Եթէ հրաշքով մը արթննային այն հազարաւոր ռազմիկները որ ինկան ռազմադաշտին վրայ, այս անգամ իրենց եղունգները պիտի ուղղէին ձեզի' դէմ, գեղաւեր – գեղաւրուկներ, որ արիւն կը պղտորէք նոյն իսկ հերոսամարտի մը առթիւ:

Եւ այդ մեռելները միայն մէկ հոսանքի չէին պատկաներ:

« Հայկական քինախնդրութի՞ւն»: Այո', ճիշդ այն ախտը որ վարակած է ձեր միտքն ու խիղճը, ուրանալու, պղտորելու, վարկաբեկելու համար ամէնէն անվիճելի դէպքերը:

Իսկ եւ իսկ ասիական կիրք: Մաղձ եւ թոյն, որ կոշկոռ կապած է, կուսակցագար ատելութեամբ:

Որ եւ է երկունք եւ ծնունդ, սովորական կեանքի մէջ, յարգանք եւ երկիւղածութիւն կը թելադրեն յետին անցորդին:

Այս տարրական շնորհէ՞ն ալ զրկուած են մեր գեղաւրուկները:

Շ.

ԻՇԽԱՆ ԲՈՐԻՍ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Նիսէն հասած հեռագրէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը Իշխան Բորիս Արղութեանի, որ այնտեղ հաստատուած էր տարիներէ ի վեր:

Հանգուցեալը, ականաւոր շառաւիղ մը Արղութեան գերդաստանի, կանուխէն նուիրուած էր հանրային գործունէութեան, Կովկասի մէջ: Հայկական հանրապետութեան հաստատումէն վերջ, իր ծառայութիւնը տրամադրեց նորակազմ պետութեան, վարելով պետական Վերստուգիչի պաշտօնը:

Վարչաձեւի փոփոխութենէն վերջ ինքն ալ անցաւ արտասահման, հաստատուելով Փարիզ: Հակառակ իր առողջական վիճակին, միշտ կը մասնակցէր հանրային աշխատանքներու, մասնաւորապէս մշակոյթի ճակատին վրայ: Համեստ էր եւ բարեհամբոյր,— տիպար մը իսկապէս ազնուական կենցաղագիտութեան:

Դեռ կը խօսինք իր մասին: Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Բ. Արղութեանի եւ պարագաներուն:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ օր, նախադահութեամբ Արտաւազդ արք.ի:

Դահլիճին տագնապը

Ծանր տագնապի մը մատնուած է դահլիճը, ելմտացոյցի բացին առթիւ: Ամէնէն առաջ չափաւոր տարրերն են որ դժուարութիւն կը պատճառեն: Արդէն վերջնագիր տուած են:

Երեքշաբթի օրն ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ազգ. ժողովին մէջ եւ վարչապետը հարկադրուեցաւ յայտարարել իր իսկ մեծամասնութեան անդամներուն.

— « Կառավարութիւնը պատրաստ է քննելու նոր թելադրութիւններ: Մեծամասնութեան կուսակցութիւնները պէտք է հասկնան թէ ինչպէս կառավարութիւնը, իրենք ալ դատապարտուած են միասին մնալու: Եթէ ելմտական յանձնաժողովը անընդունելի առաջարկներ բերէ, մենքպիտի քաշուինք, անշուշտ այն գիտակցութեամբ թէ վերկազմութեան շրջան մը ապահովեցինք երկրին »:

Վիճելի խնդիրներէն մէկն է հրանիւթի գինը: Կառավարութիւնը 55 Ֆրանքի բարձրացնելով գինը, կը յուսայ 22 միլիառ Ֆրանքի եկամուտ մը ճարել (բացը 83.100.000.000 Ֆրանք է): Վերջին պահուն նոր բանաձեւ մը առաջարկուեցաւ, որ երկու տեսակ գիներ կը նշանակէ, 43 եւ 55 Ֆր.: Կառավարութեան ծրագիրը ելմտական յանձնաժողովին վերադարձուեցաւ, նորէն քննուելու համար:

Ելմտացոյցին բացը մեծ մասով յառաջ եկած է Հնդկաչինի պատերազմէն, որուն դադարումը կը պահանջեն համայնավարները:

Կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ անոր համար որ, եթէ ներկայ դահլիճը հրաժարի, անելի մը պիտի մատնուի Ազգ. ժողովը: Յոռետեսներ կը կարծեն թէ այն ատեն անխուսափելի պիտի դառնան ընդհ. ընտրութիւնները, ճամբայ բանալով զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն առջեւ:

Չափաւորները մասնաւորապէս դժգոհ են ազգայնացուած հաստատութեանց մատակարարութենէն, եւ արմատական փոփոխութիւններ կը պահանջեն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը Շանկայ մտաւ երէկ, չորեքշաբթի, ամէնէն առաջ Ֆրանսական թաղամասը գրաւելով: Նախապէս խորտակած էին գլխաւոր ամրութիւնները: Հազարաւոր բնակիչներ փախած են աջ ուձախ: — Ուոշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է մէկդի դնել սպասողական քաղաքականութիւնը եւ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել Ծայր. Արեւելքի մէջ, սանձելու համար կարմիրները:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը վերաբացաւ Լիբանանի սահմանագլուխը, 24 ժամուան փակումէ մը վերջ: Խառն յանձնախումբ մը կազմուած է, բանակցելու եւ թիւրիմացութիւնները հարթելու համար:

Բանավէճը վերսկաւ Զորսերու Խորհուրդին մէջ

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՓՈՑՏԱՄԸ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԷ, ԱՆՏԵՍԵԼՈՎ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ.— ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԻՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Զորսերու Խորհուրդին Գշ. օրուան նիստին մէջ, բացորոշապէս պարզուեցաւ երկու կողմերուն դիրքը՝ գերմանական հարցի մասին: Մթնոլորտը սիրալիր էր դարձեալ եւ Պ. Վիշինսկի պահեց իր պաղարիւնը, երբ միւսները կը մերժէին իր առաջարկները: Բայց, յայտնապէս հաստատուեցաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները վճռած են տեղի չտալ հիմնական հարցերու մէջ:

Նիստը տեւեց երեք ժամ: Պ. Վիշինսկի ներկայացուց իր կառավարութեան ծրագիրը, որ ամէն բան ծայրէն կը սկսէր: Այս առթիւ երկար ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կառավարութեան մը հաստատումը հակառակ է Փոցտամի համաձայնութեան եւ թէ միայն Զորս Մեծերը (ոչ թէ միայն արեւմտեան պետութիւնները) պէտք է հսկողութիւն հաստատեն Ռուրի շրջանին վրայ:

Խորհրդային ծրագրին համաձայն, Գերմանիոյ միացումը կարելի է գլուխ հանել հետեւեալ պայմաններով.—

1.— Վերահաստատել քառանդամ Վերստուգիչ Խորհուրդը նախկին հիման վրայ, իբրեւ Դաշնակիցներու գերագոյն իշխանութիւնը Գերմանիոյ մէջ:

2.— Վերահաստատել Պերլինի միջդաշնակցային հրամանատարութիւնը (Քոմանտանթուրա), ապահովելու համար քաղաքին բնականոն կեանքը, իբրեւ մէկ ամբողջութիւն:

3.— Արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսական ներկայ օրկաններուն հիման վրայ, հաստատել պետական խորհուրդ մը ամբողջ Գերմանիոյ համար: Այս խորհուրդը պիտի գործէ իբրեւ տնտեսական եւ վարչական կեդրոն Գերմանիոյ: Գերագոյն իշխանութիւնը կը պատկանի չորս Դաշնակիցներու վերստուգիչ խորհուրդին:

4.— Ամբողջ Պերլինի քաղաքային վարչութեանց ընտրութիւնը յանձնել միջդաշնակցային հրամանատարութեան քննութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Պ. Վիշինսկիի ճառէն վերջ խօսք առաւ Պ. Էչիսըն: Առանց ուղղակի պատասխանելու, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը դիտել տուաւ թէ խորհրդային ծրագիրը կը նշանակէ վերադառնալ դէպի Փոցտամի շրջանը: Եւ բացատրեց թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը կը տրամադրէր միայն սկզբնական հսկողութեան շրջան մը եւ թէ 1945էն ի վեր ծագած անհամաձայնութիւնները փոխեցին կացութիւնը: Հետեւաբար Մ. Նահանգները նախ Անգլիոյ, յետոյ Ֆրանսայի հետ գործակցելով, միացուցին արեւմտեան Գերմանիոյ երեք շրջանները: Երեք դաշնակիցները մեծ ջանքեր թափելով եւ հարիւրաւոր միլիոն տոլար ծախսելով կատարեցին գործ մը զոր պէտք է հաշուի առնել: Կարելի չէ չեղեալ նկատել կատարուած աշխատանքը եւ պարզապէս վերադառնալ այն հաստատութեանց որոնց արդիւնքները աղետալի եղան: Ընդհակառակն, ինք կը յուսայ թէ Ռուսերն ալ ընդառաջ պիտի երթան, միւս երեքին միացնելով իրենց գրաւած շրջանը: Վերադառնալ քառանդամ հսկողութեան՝ կը նշանակէ խնդրել երեք չորրորդով դարմանուած անդամալոյծէ մը որ վերադառնալ կատարեալ անդամալուծութեան: Վերադառնալ դէպի Փոցտամ՝ կը նշանակէ վերադառնալ ձախողանքի:

Աւելի յառաջ երթալով, Պ. Էչիսըն յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է ազատութիւն պարգեւել արեւելեան Գերմանիոյ, քաղաքական միութեան խնդիրը քննելէ առաջ: Իր կարծիքով, արեւելեան Գերմանիոյ կազմակերպութիւնը չի ներկայացներ Գերմաններուն ազատ կամքը:

Պ. Ռ. Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, իր կարգին խօսք առնելով, բացատրեց թէ ցաւալի է Գերմանիոյ երկուքի բաժանումը, բայց կարելի չէ ետ դառնալ եւ ամէն բան ծայրէն սկսիլ: Միակ միջոցն է յառաջ տանիլ կատարուած աշխատանքը:

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, աւելի կարճ խօսելով, նոյն դիտողութիւններն ըրաւ: Մասնաւորապէս բացատրեց թէ Գերմանիան սովահարութեան պիտի դատապարտուէր, եթէ ամէն բան իր վիճակին ձգուած ըլլար 1945էն ի վեր: Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնութեան դետին մը գտան գերմանական կառավարութիւն մը հաստատելու համար: Անհրաժեշտ է ժողովրդավար կառավարութիւն մը հաստատել օր առաջ, ազատ ընտրութեամբ, իսկ Դաշնակիցներու հսկողութիւնը պէտք է կրճատուի, համապատասխանելով ապահովութեան պահանջներուն: Գերմանիոյ միութիւնը պէտք էկազմակերպելսկըսելով ներկայ վիճակէն, միացնելով չորս շրջան-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ԾԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ՃԱՄԲԱՐԷՆ

115 ՀՈԳԻ ԴԷՊԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 19 Մայիս (Յառաջ).— Առջի օր եւ այսօր, սրտայոյզ տեսարան մը կը պարզէր այստեղի հայկական գաղթակայանը: Չորս տարի տեւած բնակութենէ մը վերջ, 115 ազգակիցներէ բաղկացած զոյգ մը խումբեր, այս երկու օրերու ընթացքին, հեռացան Ճամբարէն միանգամ ընդ միշտ:

Առաջին խումբը, որ կը բաղկանար 69 անձերէ (18 ընտանիք), մեկնեցաւ դէպի Պրազիլիա, Իտալիոյ վրայով: Իսկ երկրորդ խումբը, որ այսօր ճամբայ ելաւ, կը բաղկանար 46 հոգիէ (14 ընտանիք): Այս խումբը, այս իրիկուն իսկ կը մեկնի դէպի Պրէմէնի նաւահանգիստը, Միացեալ Նահանգները երթալու համար:

Պրազիլիա գացողները ջոկուեցան պրազիլիական ներգաղթի պատուիրակութեան կողմէ: Պայմանագրութիւն չեն կնքած, այնպէս որ հոն հասնելուն պիտի կրնան իրենց ուզած գործը բռնել, բնակելով, սակայն, պրազիլիական իշխանութեանց նշանակելիք վայրերուն մէջ: Ամիս մը առաջ մեկնած էին հինգ ընտանիքներ, որոնց քաջալերական տեղեկութեանց վրայ մեր 69 ազգակիցները սրտապնդուած մեկնեցան:

Իսկ Միացեալ Նահանգները մեկնած խումբը ճամբայ ելաւ՝ առհասարակ անձնական միջոցներով ստացուած «էֆէտէվիթ»ներու հիման վրայ: Կային ընտանիքներ ալ, որոնց էֆիտէվիթները հայթայթուած էին «Անչա»յի եւ Կաթոլիկ Կազմակերպութեան կողմէ (յատուկ պայմանագրութիւններով):

Տեսարանը սրտաշարժ էր: Յուզուած էին թէ մեկնողները եւ թէ մնացողները: Դժուար էր բաժանումը ազգականներէ, դրացիներէ, ընկերներէ եւ ծանօթներէ, որոնք, ամբողջ չորս տարի միասին ապրած, միասին տառապած եւ փոխադարձաբար բաժնած էին իրենց ուրախութիւնները ու վիշտերը: Մեծ ընտանիք մը, աւելի ճիշդը մեծ գիւղ մը, ուր բոլորը իրար կը ճանչնան եւ ունին գրեթէ միեւնոյն մտահոգութիւնները, ըլլալով բախտակից եւ միեւնոյն ճակատագրէն հալածական:

Ժամեր տեւեցին ողջագուրումներն ու ձեռքի սեղմումները: Աչքերը կը տամկանային, շրթունքները կը դողային, լեզուները կը կարկամէին: Կային որ բարձրաձայն կը հեկեկային կամ երկար բոպէներով կը մնային գիրկընդխառն: Ու մաղթանքներ՝ սրտաբուխ, եղբայրական.

— Սաղ – սալամաթ տեղ հասնիք...

— Բաց լինի ձեր ճանապարհը...

— Ուրախ սիրտով տեղաւորուիք, երջանկանաք ...

— Յտեսութիւն Հայաստանի մէջ...

Ճամբարի ընդարձակ բակը կը յորդի ոչ միայն հազարեակ մը ազգակիցներու խօսակցութիւններով, այլեւ երգերով:

— « Աշխարհումս ախ չեմ քաշի, քանի վուր ջան իս ինձ համար»...

Բարձրախօսը կը տարածէ երգը բակին մէջ, ամէն ուղղութեամբ, աւելի ուռեցնելով սիրտերը յուզումով:

Սայեաթ Նովան ուղեկից՝ մեկնողներուն:

Ուղեկից նաեւ Ջիւանին:

— « Զախորդ օրերը ձմրան նման կուգան ու կ'երթան »...

Ալիք ալիք կը տարածուի երգչին ձայնը, կը բանայ սրտերու դռները եւ կ'իջնէ անոնցմէ ներս: Ականջները կը ծծեն զայն, աչքերը կը թրջին, արցունքները կը կլորնան կայլակ առ կայլակ ...

Իրապէս, ինչպէս անցան ձախորդ օրերը մեկնողներուն համար:

Այնուամենայնիւ, դեռ շատերը կը մնան ճիտը ծուռ: Տխուր: Կարծէք յուսաբեկ: Ոչ «էֆիտէվիթ» ստացած են, ոչ ալ ստանալու յոյսը ունին: «Անչա»ն չի կրնար ամէնուն հասնիլ: Պարագաներ, բարեկամներ չունին Ամերիկայի մէջ, որ անոնցմէ ստանան: Ի՞նչ պիտի ըլլայ իրենց վիճակը: Ո՞վ տէր պիտի կանգնի իրենց: Եւ իրենց հետ՝ բոլոր անկարներուն, հիւանդներուն, աննեցուկ ծերերուն, պառաւներուն ...

— Մի տխրիր, մայրիկ, Աստուած մեծ է, հարկաւ անկիւնէ մը լոյս մը կը ծագի քեզ համար ալ:

— Ախ, որդի, իմ լոյսը վաղուց խաւարած է: Բախտ ունենայի այսօրուան չէի հասներ...

Ամերիկեան բարեսիրական կազմակերպութեան մը ներկայացուցիչը այսօր Ճամբար պիտի այցելէ աչքէ անցնելու համար՝ իր յանձնարարութեամբ իսկ արձանագրուած եւ պայմանագրութեանց հիման վրայ Մ. Նահանգները տարուելիք 50 ընտանիքները:

Կը նախատեսուի թէ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ այս ստուգումը եւ յիշեալ 50 ընտանիքներն ալ, քանի մը շաբաթ վերջը պիտի կրնան մեկնիլ:

Ու տակաւին, հաւանաբար մինչեւ երկու շաբաթ ճամբայ կ'ելլեն յիսնեակ մը ընտանիքներեւս, որոնց համար «Անչան» հայթայթած է «էֆիտէվիթ»ներ, առաւելապէս Քալիֆորնիոյ շրջանէն:

Եթէ ձեւակերպութիւնները երկար չտեւէին, աւելի շատ թիւով ընտանիքներ մեկնած կ'ըլլային մինչեւ այսօր:

Բայց եղածին ալ փառք տանք:

Ուշ ըլլայ՝ անուշ ըլլայ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Քոլոմպոսի երկիրը

ՆԻԻ ԵՈՐՔ.— Փարիզէն կը մեկնիմ Օրլիի օդակայանը:

Գիշեր է: Տոմսակներու եւ պայուսակներու քննութիւն: Դաշտին մէջ բան մը կը սկսի որոտալ, ձայնը կուգայ մեզի ու ճամբորդներս հետաքրքիր՝ ապակիներէն կը դիտենք դուրսը, մթութեան մէջ փայլող գունաւոր լոյսերը: — « Մեր օդանաւն է», կ'ըսենք իրարու:

— Նախ կիներն ու երախաները թող գան, կը լսենք բարձրախօսէն արձակուած գոռ ձայն մը: Կարգի կը կենանք ու կը յարգենք օդային ճամբորդութեան պայմանները: Կը մօտենանք սաւառնակին՝ տոմսակները եւ անցագիրները բռնած: Սանդուղներէն վեր կ'ելլենք ու կը տեղաւորուինք բազմոցներու վրայ: Առաջին անգամն է որ, թռչող տան մը վրայ կը նստիմ: Ու հետաքրքիր կը դիտեմ շուրջս, երկայն ձեղունը ու հաւկթաձեւ պատուհանները:

Իւրաքանչիւր բազմոցի կուշտին՝ գօտի մը կայ վերելքի եւ վայրէջքի ժամանակ կապելու: Վայրկեանները կ'անցնին ու սաւառնակին որոտը հետզհետէ՝ կը շատնայ, եւ կը սպասենք իր թռիչքին: Քառասուն ճամբորդներ ենք, որոնց հինգը՝ կին, եւ մէկ երախայ՝ ծալուած սրունքներով... Խօսինք «էգիփաժ»ի մասին, որոնք ութ հոգի են: Չորս ուժանիւ ունեցող ամերիկեան օդանաւը կ'որոտայ ուժգին ու բաւական տատանելէ վերջ կը բարձրանայ վեր: Կը զգանք որ՝ արդէն պարապին մէջ ենք, եւ, վարը, քաղաքներու լոյսերը կը խաղտան քառանկիւն շողերով: Ազգերու խառնուրդ մըն է ճամբորդներու խումբը: Ամերիկացի, Ֆրանսացի, հրեայ, իտալացի եւ անգլիացի: Կուշտիս նստած ծեր Ֆրանսուհիին կը հարցնեմ.—

— Առաջին անգա՞մ է որ, սաւառնակ կը նստիք:

— Օ՛, ոչ, պարոն, շատ անգամներ նստած եմ ...

Ու կը պատմէ իր պատմութիւնը: Քսանըհինգ տարի կ'ընէ որ Ամերիկա կը բնակի, ամուսնացած է Ամերիկացիի մը հետ ու եկած է Ֆրանսա՝ իր ազգականները տեսնելու: Ու ամէն մէկը՝ ունի իր պատմութիւնը, հետաքրքիր ու վիպային:

— Ես կ'երթամ մայրս տեսնելու, տիկին:

— Շատո՞նց է որ չես տեսած:

— Տասնըհինգ տարի մօտաւորապէս:

Կինը աչքերը կը բանայ ու կը նայի ինծի՝ կասկածով, կարծես, սուտ խօսած ըլլայի... Չեն հաւատար, որովհետեւ մարդկային չէ, չեն տեսած, եւ չեն ապրած: Լոյսերը կը մարին ու ամէն մէկ ճամբորդ գլուխը կը փակցնէ բազմոցին, քնանալու համար: Երանի կուտամ շատերուն՝ որ կ'ուզեն քնանալ, մինչդեռ, այսպիսի ճամբորդութեան մը պարագային, մարդ կ'ուզէ խօսիլ, պատմել, կատակել ու եթէ կ'ուզէ լուռ մնալ՝ պէտք է կարդայ:

Քովս նստող պառաւը, երբեմն՝ աչքերը կը բանայ ու կը նայի ինծի: — Չե՞ս քնանար, կը հարցնէ:

— Ոչ, կ'ըսեմ ժպտելով: Ոտքերը «ծալուած» երախան կուլայ, արթնցնելով բոլորը: Կաթ կու տան իր ձայնը կարելու համար: Իտալացիները, որոնք տասը հոգի են, շարուած են քով քովի: Ոմանք կը խռկան: Դժգոհները իրենց գլուխները կը բարձրացնեն ու մրթմրթալով՝ կրկին կը տեղաւորուին:

— Այս մարդիկը ամէն տեղ կարելի է տեսնել, կ'ըսէ դրացի պառաւը՝ չհանդուրժելով Իտալացիներու խռխռոցին ...

Սպասարկու օրիորդ մը բազմոցէ բազմոց՝ ման կուգայ, եւ կը հարցնէ: — Գլխու պտոյտ ունեցող կա՞յ: Կատարեալ խնամք կը տարուի ճամբորդներուն: Մայիս 5ի առտուն ժամը չորսուկէսին՝ մեր «տունը» կը սկսի վար իջնել Ասորեան կղզիները:

Սանթա Մարիայի օդակայանը կ'իջնենք: Մեզ կ'առաջնորդեն սպասման սրահները: Անցագիրներու քննութիւն: Յետոյ՝ թէյասեղան: Երկու ժամ դադար պիտի ունենանք: Կը պատինք գիշերային կրպակներու առջեւ: Բաց են բոլորը.— Սրճարան, ոսկերիչ, հանդերձեղէնի ու զարդեղէնի խանութները: Փորթուգալցի ոստիկաններ ու օդային զինուորներ՝ կը շրջին սրահէ սրահ: Հագուած են գերման զօրականներու ձեւով: Վաճառորդները կը նմանին Եգիպտացիներու: Կլոր ու թխագոյն մորթով, աչքերը սեւ:

Պարմանի մը սնտուկը շալկած կը մօտենայ ճամբորդներուս ու կը ձայնէ.— Սինեօր: Ձեռքը կօշիկ ներկելու երկու խոզանակ կայ:

— Ֆրանսական դրամ կ'ընդունի՞ս, կ'ըսեմ Ֆրանսերէն:

— Ես, ես, սինեօր, ես...

★

Երկու ժամ վերջ՝ կրկին օդի մէջ ենք, Ատլանտեանի վրայ: Լոյսը դեռ բացուած չէ: Յոգնութիւն մը կայ բոլորիս վրայ, ուռած կոպերով:

Կը սպասենք առտուան ժամը ութին՝ որպէս զի դիտենք մեր շուրջը, անծայրածիր հորիզոնն ու ամպերը, բամպակի սպիտակ փրփուրներու նման, փռուած են Ովկիանոսին վրայ: Ջուր չենք կրնար տեսնել, ամպերը ծածկած են զայն... Ու արեւի ոսկեփայլ ճառագայթները կը շողան չորս սիրտ ունեցող մեր արծիւի գորշ ու ողորկ թեւերուն վրայ: Մեր հետաքրքրութիւնը միշտ դէպի վարն է, անսահման պարապութիւնը, որուն վրայէն որոտումով կ'անցնինք մեն - մինակ:

— Բան չենք տեսներ, կ'ըսէ քովս նստող պառաւը:

— Արեւը եւ երկինքը չե՞ն բաւեր:

— Կ'ուզէի նաւեր տեսնել ջուրին վրայ:

— Նայեցէք ամպերուն, Տիկին:

Սպասարկու օրիորդը կրկին կը պտտի օդանաւին մէջ: Կը կեցնեմ ու քանի մը հարցումներ կ'ընեմ:

— Ֆրանսայէն Ասորեան կղզիները քանի՞ մեթր բարձրութեան վրայէն անցանք:

= Հինգ հազար չորս հարիւր: — Իսկ հիմա՞:

= Շուրջ երեք հազար:

— Մինչեւ Պոսթը՞ն: — Այո՛:

—Ե՞րբ պիտի հասնինք Պոսթընի օդակայանը:

= Ժամը 2.30ին:

Բաւական ժամեր պիտի սահէին՝ մինչեւ որ հասնէինք մեր երկրորդ հանգրուանը: Քնատութիւնը հետզհետէ զգալի կը դառնար: Գլուխս դրի բազմոցին ու փակեցի աչքերս: Գանկիս մէջ հազար ու մէկ տեսակ խնդիրներ իրար կը հրմշտկէին: Կ'ապրէի անցեալով, կը յիշէի երէկի ապրումներս, մանկութիւն, կոտորած, տեղահանութիւն, դպրոց, ընկերներ, զինուորութիւն, աքսոր, բռնի աշխատանք, քաղաքներու ռմբակոծութիւն, վերադարձ, կուսակցական պայքար, յուսահատ ժամեր, եւ, դաժան բաժանում... Երբ աչքերս բացի՝ արեւի ջերմութիւն մը ներս խուժած էր արդէն: Վարը, կ'երեւար Ատլանտեանի կապոյտ տարածութիւնը՝ սպիտակ գօտիներով: Ճերմակ կոհակներ կը շարժէին ովկիանոսին մէջքին: Նաւերը կը տեսնուէին շատ փոքր ու նիհար՝ հսկայ կապոյտին վրայ: Ծխնելոյզներէն մուխը ծռած մէջքով՝ կը կորսուէր միջոցին մէջ, հով կար: Օդանաւին մէջ կարմիր լոյսերը սկսան վառիլ, ազդարարութեան գրերով.— Մի ծխէք, եւ կապեցէք ձեր գօտիները: Այդ ազդարարութիւնը կը տրուի ամէն մէկ վերելքի ու վայրէջքի ատեն: Պոսթըն կը տարածուէր մեր նայուածքին տակ: Վար պիտի իջնէինք, ու սիրտս կ'եփէր կարօտով:

Տասնըհինգ տարի վերջ՝ պիտի տեսնէի այն կինը, որ կաթ տուած էր ինծի, խնամած, փայփայած, եւ արցունքներով մեծցուցած: Սեւ ձեռքեր արգելք եղան մեր միացման, հիմա՝ կ'երթայի զայն տեսնելու, գրկելու ու համբուրելու:

Ու երբ օդանաւը կանգ առաւ Պոսթընի օդակայանը՝ պզտիկ պատոհաններէն, կը դիտէի շուրջս, սպասման սրահներու դռներուն առջեւ հաւաքուող բազմութիւնները:

— Լուր ունի՞ արդեօք... Կը մտածէի ինքնիրենս: Մինչ Ամերիկա ներգաղթողներու պաշտօնեաները անցագիրները կը քննէին օդանաւին մէջ, ես, արդէն ճանչցայ մայրս: Շրջապատուած էր ուրիշ ազգականներով, որոնցմէ շատերը՝ կը ճանչնայի արդէն: Օդանաւի սանդուղներէն վար չիջած՝ լսեցի մօրս ձայնը, ձայն մը, որ լման 15 տարի իր սրտին մէջ ամփոփած էր կարօտով, արցունքներով, հեկեկումներով ..:

Մօրս գրկին մէջ, ոտք դրի Քոլոմպոսի գտած երկրին վրայ: Քոլոմպոսին չափ ուրախ էի:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, ամսագիր մանուկներու համար: Հրատ. «Լուսաբեր» ընկերակցութեան, թիւ 1: (Ապրիլ 1949): Պատկերազարդ: Տարեկան 150 րիալ: Հասցէ.— Bld. Naderi, Magasin Hovar, Tehran (Iran):

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՏԱՐԵԳԻՐՔ Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի: 1949: Ճոխ բովանդակութեամբ, գրական եւ պատմական: Գին 750 ղրուշ: Տպ. Պոլիս:

ՆՇԽԱՐՆԵՐ Մեսրոպ արք. Նարոյեանի (Հարմակ) գրական գործերը: Իսթանուլ, 1948:

«ԹԷ ԱՅՐԱՐԱՏԻ ԾՈՑՈՒՄ ՁՀԱՆԳՁԵՄ ...»

Կը դժկամակիմ դեռ բաժնուիլ այն խորունկ փոսէն ուր տարի մը առաջ մեծ Հայը ու հայրենասէր քերթողն Ա. Ահարոնեան իջաւ իր յաւիտենական հանդիստը գտնելու :

Ոչ ոք էր մնացած իր շուրջ այն բազմութենէն որ եկած էր անգամ մըն ալ խոնարհիլ իր անմահ յիշատակին առջեւ :

Բաժնուիլ իրմէ ու թողուլ մինակ ժամանակակից մեծ քերթողը ու երգիչը հայ վշտի ու տառապանքի, դիւրին չէր մեզ ու թաղել ու փակել ափ մը հողով իր վրայ, ա՞յդ պիտի ըլլար վերջին յարգանքը ու պատիւը վաստակաւոր մեծ գրագէտին որ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց իր ժողովուրդի ազատագրութեան դատին, գրչով, խօսքով ու գործով, թափառելով երկրէ երկիր :

Ու կը մնար հիմակ, միայն ծաղիկներու փունջովը մինակ ...

Ալ բաւական չէ՞ր այսքան չարիք, վրէժխնդիր Աստուած, որ կը խոցես դեռ մեր սրտերը մխացող, բաւական չէ՞ր որ հնձեցիր տարիներ առաջ ճիշդ այս օրերուն մտաւորական փաղանգը մեր եւ դեռ կ'ուզես մնացորդացն ալ խլել մեզմէ :

Անոնք էին որ մեզ յոյս տուին, սէր տուին, սիրտ տուին ու կորով, առաջնորդելով այն ճամբէն որ կը բարձրացնէ, կ'ազնուացնէ ազգ մը :

Փորձէ անգամ մըն ալ վրէժդ առնել անոնցմէ որ մեզ այս օրերուն հասցուցին, փոխանակ թեւ ու թիկունք դառնալու զայն, զէն ու զրահով զարդարելու :

Եկեր ենք ծունր դնելու մեծ «Ղարիպ»ի գերեզմանին : Լո՞ւռ է ան հիմա : Ոչ, իր անդրշիրիմեան ձայնը հիմակ աւելի կը գոռայ ողջ աշխարհին ու անիրաւ մարդկութեան երեսին որ ուրացաւ ու ծաղրեց իր մարտիրոս ժողովուրդին խաչելութիւնը, զոհաբերութիւնը, ազատ ու անկախ ապրելու իրաւունքը :

Մինակ է ան հիմակ, մինակ՝ իր լուսնին հետ որ խաւար էր իրեն համար, մինակ՝ Արեւուն հետ որ ամպոտ էր միշտ իրեն համար, եւ անդութ, որ չլուսաւորեց իր երկինքը... Մինակ է ան որ բընաւ մեզ մինակ չձգեց ու եղաւ տիւ եւգիշեր իր ժողովուրդին հետ, իր բոլոր ճգնաժամերուն եւ երկունքին ..

Սգաւոր մեր սրտերով ակամայ կը բաժնուինք իրմէ մեր յարգանքի տուրքը տալով հին եւ նոր սերունդ ձեռք ձեռքի, ուխտելով որ իր գործը շարունակենք, իր ցանած սերմերը նորէն բուսնին Ազատութեան անդաստանին մէջ որուն ջերմ երկրպագուն ու ջահակիրը եղաւ ինք Ահարոնեան Աւետիս :

Հանդիստ իր տանջուած հոգւոյն ու մարմնին :

Բայց... դիտենք որ հանդիստ չի կրնար ըլլալ ան, իր գերեզմանին մէջ անգամ ...

Ինչպէս մարգարէաշունչ քերթուածի մը մէջ ըսած է իր հայրենի երկրին կարօտին տենչովը.

— «Գերեզմանիս մէջ իսկ կը մխամ, թէ Այրարատի ծոցում չհանգչեն եւ Արաքսը չօրօրի քունս յաւերժական ...» :

Այո, անդութ եղաւ ճակատագիրը Ազգիդ եւ քեզ համար մեծ հայրենասէր քերթող, բայց կու գայ այդ օրը նորէն եւ քեզ կը տանինանոնք ուսամբարձ, քու քաջ Մասիսին, զուլալ Արաքսին, որպէսզի հոգիդ վերստին խայտայ ու ցնծայ ...

ՄԷՆ - ՍԷ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ մեծ շուքով տօնուած է Պէյրութի քաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ : Բոլոր խանութները փակուած են ի նշան համազգային սուգի : Սպանդանոցին մէջ մսացու կենդանիներ չեն մորթուած եւ շրջանին երկու շարժանկարները միչեւ իրիկուն փակուած մնացած են : Բոլոր եկեղեցիներուն մէջ համազգային հոգեհանդստեան արարողութիւններ տեղի ունեցած են : Շրջանին ժողովուրդէն մաս մըն ալ Անթիլիաս մեկնած է ուր մասնաւոր արարողութիւններ կատարուած են Նահատակներուն Յուշարձանին առջեւ :

Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները, ծաղկեպսակ դրած են սեւ ժապաւէնի մը վրայ գրուած ոսկետառ գիրով «Կ'ուխտենք յաւերժացնել ձեր ժառանգը» :

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հինգ քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Հատէթ աւանը, որ ունի 9100 բնակիչ : Այսօր այս գիւղը ուշադրութեան առարկայ է դարձած շնորհիւ հոն հաստատուած «Նշարթվա» հիւսուածեղէնի գործարանին, որուն աշխատաւորները մեծ մասով Հայեր են : 25 — 30 հայ ընտանիք եւ 40 — 50 հայերիտասարդներ բնակութիւն հաստատած են հոն : Հայերու եւ տեղացիներու յարաբերութիւնները շատ լաւ են : Ներկայիս կան 162 Հայեր : Յաճախ քահանաներ կ'այցելեն : Ծրագիրներ կը մշակուին յառաջիկայտարիգիւղին մէջ բանալու դպրոց մանկապարտէզ : Գործարանատէր Պ. Պարգեւ Դեղարարեան եւ Միսաք Պըժեան եղբայրական գուրգուրանք ցոյց կուտան աշխատաւորներու, եւ նիւթական զոհողութիւններ յանձն առած են Հ. Մ. Ը. Մ. մը հիմնելու համար : Ան ունի հիմա իր սեփական ակումբը, 53 անդամներ եւ իր Ֆութպոլի 2 խումբերը : Հատէթի հայութիւնը այս տարի իր լայն մասնակցութիւնը բերած է Օգն. Խաչի «Պնակ մը կերակուր»ի հանգանակութեան : Արդէն կազմուելու վրայ է Օգն. Միութեան մասնաճիւղ մը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կոփամարտի ախոյենութեան մրցումները տեղի ունեցած են Անգարայի մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը : Խումբերու ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացան Պոլսոյ կոփամարտիկները : 67 քիլոյի մէջ Թուրքիոյ ախոյեան հանդիսացաւ Կարպիս Զաքարեան, իսկ ծանր ծանրութեան մէջ՝ Շահան Մինասեան :

ԳԱՀԻՐԷԻ հայ գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ Ապրիլ 13ին կատարուեցաւ յիշատակի հանդէս մը բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ : Պէյրութի «Անի» ամսագրին խմբագիր Պ. Վահէ Վահեան որ յատկապէս հրաւիրուած էր, բանախօսութեամբ մը պանծացուց հանգուցեալ բանաստեղծին գործը :

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետական բանուորները, 200 հազար հոգի, որոշեցին բաժնուիլ Աշխատանքի Դաշնակցութենէն, որ կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յապաղած).— Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը գեղեցիկ երեկոյթ մը սարքած էր Մայիս 14ի դիշերը, դպրոց սրահին մէջ, ի ներկայութեան կոիկ բազմութեան մը : Բեմը զարդարուած էր մտքի եւ զէնքի հերոսներու նըկարներով : Օրուան նախագահը, ընկերուհի տիկին Թէլեան թուելէ վերջ Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը, հրաւիրեց թեւ ու թիկունք հանդիսանալ Միութեան, որպէսզի կարենայ աւելի զարկ տալ իր գործունէութեան :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Կ. Խաչի քայլերգով եւ «Յառաջ նահատակ»ով, զոր երգեցին Կ. Խաչի սանուհիները խմբովին : Եղան նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, առանձին եւ խմբական պարեր, եւն. :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկերուհի Տիկին Քիպրիթճեան որ իմաստալից բանախօսութեամբ մը պարզեց հայ կնոջ դերը բոլոր ճակատներուն վրայ : « Մենք ունեցած ենք Տիգրանուհիներ, Փառանձեմներ, Շուշանիկներ (դուստր Վ. Մամիկոնեանի), նոր ժամանակներու մէջ՝ Սիպիլներ, առանց հաշուելու Վասպուրականի, Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Տարոնի եւ ուրիշ վայրերու նման հերոսուհիները որոնք զէն ի ձեռին կռուեցանյանուն ինքնապաշտպանութեան : Այսօր չունինք արիւնալի կռիւներ, բայց ունինք կռիւ մը նոյնքան վտանգաւոր որ կը սպառնայ նորահաս սերունդին : Անհրաժեշտ է միանալ, այս պայքարէն յաղթական դուրս գալու համար » :

Կէս ժամ դադարէ վերջ ներկայացուեցաւ Գ. Փափազեանի «Կեցցէ մեր լեզուն » տրամախօսութիւնը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականներու վրայ : Սիրելի «Յառաջ», բոլոր դերակատարները յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը : Իբրեւ քաջալերանք յիշեմ քանի մը անուններ,— քոյր եւ եղբայր Տատաեան, մին երգով, միւսը ջութակով, Յասմիկ Մարկոսեան, Վերոնիկ Գարաքէհեան, Հռիփսիմէ Սօլաքեան, Վարդուհի Կարապետեան, Մարգրիտ Իշխանեան, Մարի Այվազեան : Էմմա Գարաքէհեան, հազիւ տասը տարու, իր առանձին պարով յայտնութիւն մը եղաւ : Հանդէսը վերջացաւ «Ծաղիկը ազատ»ով եւ ընկերուհի Թէլեանի յորդորականով :

Ի տես այս բոլորին ջերմապէս կը գնահատենք Պոմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութեան գործունէութիւնը : Օր. Անահիտ Արզումանեան եւ Տիկին Հեղինէ Կակօեանը կարճ ժամանակամիջոցին կրցած էին այսքան բան սորվեցնել այս պըզտիկներուն, պատիւ իրենց : Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք :

Կ. Կարապետեան

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ : ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ընդառաջելով իմ հարցասիրութեան, պատմեց թէ թէպէտ ինքը սոցիալ դեմոկրատ էր, բայց Դաշնակցականների նման, յեղափոխական շարժումների ու հակացարական գործերի մասնակից լինելուն պատճառով, ձերբակալուած ու Մետեխի բանտում մօտ 20 ամիս մնացել է իբրեւ անդատաստան կալանաւոր, ու ապա յաջողել է փախչել դուրսի ընկերների աջակցութեամբ : Ոչ մէկ խօսք պետական փողերի դաւադրական բռնագրաւումի մասին : Ոչինչ յիշեց Բերլինում իր ձերբակալութեան, սուտ խենթ ձեւանալով մասնագէտ բժիշկներին խաբելուն, ապա այնտեղից Թիֆլիս փոխադրուելուն մասին : Մի ուշադրաւ ոդիսական ուր երեւան կը գան իր հզօր, կրանիթէ կամքը, յարատեւութեան անխոնջ ոդին ու խորամանկ հընարամտութիւնը :

Յայտնեց, որ իսկական անունը Սիմոն Տէր Պետրոսեան է, բայց ծանօթ է յեղափոխականների շրջանակին մէջ իբրեւ Կամօ : Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ իր մտերիմներից յիշեց Խաժակին, Փիրումեանին ու տուաւ մի քանի անուններ եւս, որոնք մոռացել եմ :

Ոչ անցագիր ունէր եւ ոչ էլ ինքնութիւնը փաստող վկայագիր :

Ամբողջ դիշերը մտածեցի այս տարօրինակ մարդու մասին : Իրաւ է, որ յեղափոխական է, բայց Դաշնակցական չէ : Պատկանում էր մի կուսակցութեան, որ հայ թաթարական կռիւներին ոչ միայն հայութեան նեցուկ չհանդիսացաւ, այլ թունոտ ու անարդար պայքար մղեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ինքնապաշտպան մարտնչումներին դէմ : Սա ի՞նչ Հայ է, սա ի՞նչ յեղափոխական է, որ Կովկասի հայութեան օրհասին, կեանքի ու մահուան արիւնռուշտ մաքառումների հանդէպ պաղզաւակ անտարբերութիւն է ցոյց տուել : Ի՞նչ Հայու հոգի է, որ իր սեփական ազգի տառապանքը կարողանում է ուրանալ, չի բողոքում իր կուսակիցների անարի մեղադրանքների դէմ, ցաւից ու զայրոյթից սիրտը չի պոռթկում : Եւ այս բոլորի փոխարէն, իմ ազնիւ, առաքինի ու անյիշաչար ժողովուրդի հարազատ զաւակը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, վեհանձն ու գաղափարապաշտ ինքնամոռացումով թեւաւոր, օգնութեան անշահախնդիր ձեռք է կարկառում երէկուան իր անողորմ ու անզգամ հակառակորդին : Էութիւնս ամբողջ մոլեկան փոթորիկ էր : Ի՞նչպէս հաշտեցնել այս դիմամարտ եղելութիւնը : Ինչպէս համակերպիլ այս իրականութեան :

Մի կապ, յեղափոխական մի ընդհանուր հասկացողութիւն պէտք է ստեղծուած լինէր իրար հետ, որ Կովկասից փարսախներով հեռու Կիրասոնի Դաշնակցական կազմը լուրջ կերպով շարժման է դրել իր ուժերը : Դաշնակցական մի դեռատի երիտասարդ, ուխտի անքակտելի ուժով, խոստում է տուել իր երբեմնի հակառակորդին ամէնէն ապահով հանգրուանը տանիլ, «Ազատամարտի« չէնքը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին : Թող հակառակորդ լինի, թէկուզ վատասիրտ հակառակորդ, բայց յեղափոխական է : Բռնութեան դէմ պայքարող մարտիկ է, ազատութեան համար իր կեանքն է սպաս դրել ողջակէզի սեղանին վրայ :

Կամոյի բացսիրտ, մտերմիկ ու անսեթեւեթ խօսակցութիւնը իմ մէջ ջերմութիւն ստեղծեց : Մոռացայ հոգետանջ դառնութիւնս : Ինչո՞ւ յանցագործ համարել մէկին, մի անմեղ Հայի, որ պարագաների չարաշուք բերումով ծնուել է վրացախօս ընտանիքի մէջ եւ իսպառ զրկուել հայեցի դաստիարակութիւնից : Իր հոգու յեղափոխական խոյանքները բաւարար ապացոյցներ չե՞ն իր էութեան ազնուականութեան ու գաղափարապաշտդրոշմին : Այսպիսի խոկումներով ոչ միայն ջանացի չքմեղել նրան, այլ մտքովս նրան քաւարան տարի եւ մաքրագտուած դուրս բերի : Եւ սակայն հոգուս խռովքը երեւի դեռ եռում էր իր սաստկութեամբ : Ուզում էի, որ Կամոն իր ողջ բերնով իր արդարացումը բերէր ինձ : Հարցրի իրեն, թէ ինչո՞ւ հայ դատին չէ զինուորագրուած : Ափսոս չէ՞, որ, ասացի Հայր օտարին է ծառայում, եւ այն էլ ինքնամոռաց նուիրումով : Չէ՞ որ հայութեան համար ամենափոքր ուժն իսկ թանգ է : Խրոմայոյզ ու չփոթահար յուզումով ինձ նայեց. հասկացաւ, որ հարցումս ամբաստանութիւն էր : Տաժանագին լռութիւնից յետոյ, գրեթէկակազելով պատմեց իէ թէեւ ծագումով անժխտելիօրէն Հայ էր, բայց ոչ հայ դպրոցի երես էր տեսել եւ ոչ էլ հայ շրջանակի մէջ ապրել :

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ները եւ ազատօրէն ընտրուած կառավարութիւն մը տալով երկրին, ոչ թէ նշանակովի, ինչպէս կ'առաջարկէ Պ. Վիշինսկի :

★ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը ծանուցանելով Զորսերու Խորհուրդին գումարումը, մասնաւորապէս կ'արձանագրէ Պ. Վիշինսկիի լաւատես յայտարարութիւնը, առաջին նիստին մէջ.— « Կը կարծեմ թէ պիտի կրնանք յաջողութեամբ կարգադրել այս խնդիրները» : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պեւին ըսած է, — « Զեզմէ կախում ունի յաջողութիւնը » : Վիշինսկի պատասխաներ է.— « Զորս ենք այստեղ, հետեւաբար երեք անգամ աւելի բան կախում ունի երեքէն որչափ մէկէն » :

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Արեւմտեան երեք պետութեանց ներկայացուցիչները խիստ միջոցներ ձեռք առին Գշ. օր, վերջ տալու համար գործադուլի հետեւանքով ծագած խռովութեանց : Հրահանգեցին արեւմտեան շրջանի գերման ոստիկանութեան գրաւել կայարանները: Ամերիկեան հրամանատարը պահանջեց որ իր շրջանէն հեռանայ խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը : Անգլիական հրամանատարութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց խորհրդային հրամանատարութեան, դիտել տալով թէ իրենց ոստիկանութիւնը կրակ բացած եւ մարդիկ վիրաւորած է բրիտանական շրջանին մէջ :

Այս հրամաններէն վերջ արեւմտեան շրջանի գերման ոստիկանութիւնը գրաւեց կայարանները: Ռուսական շրջանի ոստիկանները քաշուեցան առանց բողոքելու :

Վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդային իշխանութիւնը հաւանած է որ արեւմտեան մարքով վճարուի պաշտօնեաներուն աշխատավարձքը, ինչպէս կը պահանջեն բանթողները: Գործադուլին կը մասնակցին 12—15.000 բանուորներ, 30.000ի վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՆՈՒԲԸ յորդած ըլլալով, կը վախցուի որ ողողումներ պատահին Վիէննայի մէջ: Երկու հոգի խեղդուած, 550 հոգի անգործութեան դատապարտուած են թուղթի գործարանի մը ողողման հետեւանքով: Բազմաթիւ գիւղեր պարպուած են: Երեսուն տարիէ ի վեր այսքան յորդած չէր գետը:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Դամասկինոս արք.ի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ: Թափորին կը մասնակցէին աւելի քան 400 քահանաներ եւ 300 հազար յուղարկաւորներ :

ՄԱՌԷՇԱԼ ՄԱՆՇԹԱՅՆ, Լեհաստանի, Ռուսաստանի եւ Ֆրանսայի հիթլէրական բանակներուն երբեմնի հրամանատարը, պիտի դատուի մօտերս, անգլիական ատեանի մը առջեւ, որ 30 էջնոց ամբաստանագիր մը կազմած է: Մառէշալը հիւանդ ըլլալով, ամբաստանագիրը կարդացին Համպուրկի հիւանդանոցին մէջ: Ամբաստանագիրը հիմնուած է 700—800 փաստաթուղթերու վրայ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ հովուապետը, Եոզէֆ Բերան արք. կը սպառնայ բանադրել այն հաւատացեալները որ կը գործակցին կարմիրներուն, «Նոր Եկեղեցի» մը հաստատելու համար:

ԱԻՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար, ժողով կը գումարեն Զորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները: 164րդ ժողովն է այս, 1947 Յունուարէն ի վեր:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գշ.).— Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329.40 (354), նափոլէոն 4220, սթերլին 4830, գուից. ոսկի 4000, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 583 հազար Ֆրանք :

52 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ հատուցում կը պահանջեն Հոլիուուտի վարիչներէն տասը հոգի, որոնք պաշտօնանկ եղած էին, մերժած ըլլալով պատասխանել հետեւեալ հարցումին — համայնավա՞ր են թէ ոչ:

ՎԻԺՈՒՄԸ օրինական պիտի համարուի Ճափոնի մէջ, առողջապահական եւ տնտեսական պատճառներով: Կ'ուզեն նուազեցնել ժողովուրդին աճումը, նկատելով որ ամէն տարի 1.700.000 կ'աւելնայ բնակիչներուն թիւը :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտումինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւորի հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր.Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար)ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի (թառ): Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով : ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատունները : Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ:

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Խըմբերգ՝ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ երգչախումբի կողմէ: Մեներգ՝ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ Տիկին Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: Մուտքը ազատ է

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ:

Պիտի երգեն՝ Տիկին Ս. ՓԻՐԶԻԿԵԱՆ եւ Օր. Ս. ՊԻԼԱԼԻ: Պիտի նուագէ Պ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ : Գեղջկական պարեր Սանուհիներու կողմէ: Հետաքրքրաշարժ թատերգութիւն մը (մէկ արար), մասնակցութեամբ Պ. Պ. Քէփէնէկեանի, Մ. Պըլըգեանի, Պ. Խաչերեանի եւ Տիկին Ս. Փիրզիկեանի մասնակցութեամբ : Մուտքը ազատ է

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

★

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Փոն տը Շէրիւրիի հանդէսը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Յունիս 4, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց :

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, դպրոցական աշակերտները եւ «Արաքս» երգչախումբը :

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ նահանգային խորհուրդի:

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն :

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի: Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք :

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր :

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9 :

Մուտքը ազատ է :

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի նախկին աշակերտներու միութեան դաշտահանդէսը 26 Յունիսին : Նկատի ունենալ :

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց :

Գործ կը փնտռէ

Հայ պատանի մը 15 տարեկան, որեւէ արհեստի մէջ աշխատելու համար: Դիմել Սողոմոնեանի 79 Ave. Jean Jaurès, Arcueil (Seine):

BONNETERIE
GROS, DEMI - GROS
Տ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ
10 Rue des Petits Carreaux, Paris (2)
Métro Sentier, հեռաձայն Cen. 36-54
Ճոխ մթերք գուլպայի «Շօսէթ»ի, ներքին ճերմակեղէններու, մասնաւորաբար շրջուն վաճառորդներու համար :

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX
ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)
Téléphone : 15 et 105
Կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE
69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles
Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 27 MAI 1949 Ուրբաթ 27 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5857-Նոր շրջան թիւ 1268 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ

Նոր չէ Մայիս 28ի դէմ սարքուած խուժանավարութիւնը, այս կամ այն գաղութին մէջ :

Որքա՛ն պատկերազարդ պատմութիւններ արձանագրած է Փարիզը, 1924էն ի վեր: Թշնամական ցոյցեր, գարշելի թռուցիկներ եւ ճառեր: (Ցաճախ օտարներու մասնակցութեամբ, կամ անոնց միջոցաւ բաշխուած):

Տարիներ առաջ, 1915ի ապրիլեան սգահանդէսն ալ պատրուակներ կ՚ընծայէր այս թրքավարի արշաւանքին:

Եթէ ուզէինք նմոյշներ արտատպել այդ օրերու թռուցիկներէն, ձեր առջեւ պիտի ունենայիք հատընտիր հաւաքածոյ մը անյատակ տգիտութեան եւ անբարոյականութեան :

Բայց ինչո՞ւ ետ երթալ մինչեւ 15—20 տարի, երբ նոյն խաչակրութիւնը կը շարունակուի այսօր ալ: Նոյն անզօր կատաղութեամբ: Ցաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով :

Առաջ՝ ձախ համարուած խմբակ մըն էր որ կը խլրտէր:

Հիմա ուրիշ գեղաւեր - գեղաւրուկներ ալ խառնուեր են կարաւանին, վեր ի վայր շրջելու համար երէկուան պատմութիւնը :

Խեղճերը կը մոռնան որ, ամէնէն առաջ ծիծաղելի կը դառնան Երեւանի եւ Մոսկուայի առջեւ, իրենց բթամտութեամբ եւ նենգամտութեամբ:

Արդարեւ, երկուքն ալ, Երեւանը եւ Մոսկուան շատ աւելի բան գիտեն ե՛ւ Մայիս 28ի ե՛ւ մնացեալի մասին, քան ամենագէտը այս բանգէտներուն :

Երկուքն ալ, Երեւանը եւ Մոսկուան, իրենց հրատարակութիւններով իսկ պիտի ապացուցանէին թէ Սովետները ամէնէն առաջ իրենց մորթը փրկելու հարկադրուած էին 1917 Հոկտեմբերէն մինչեւ 1920ի գարունը, երբ հետզհետէ յառաջ կը խաղային դէպի Կովկաս :

Գլուխը ո՞ր քարին զարնէր հայ ժողովուրդը, այդ ճակատագրական օրերուն, արեւելեան նահանգներէն մինչեւ Երեւան :

Ետին՝ թշնամի բանակ մը որ յառաջ կը խաղար մինչեւ ակռաները զինուած: Բոլորտիքը՝ դաւադիր դրացիներ որոնք ճամբայ կը ցուցնէին, կը հարթէին Թուրքին: Ռուս զինուորը՝ «դէպի տուն» խուճապահար :

Այս դժոխային կացութեան մէջ, ի՞նչպէս կարելի եղաւ յանգիլ 1918 Մայիս 28ին, կազմելով կորիզ մը հայկական իշխանութեան :

Եւ այդ կորիզը չէ՞ր որ վերածուեցաւ իսկական Հայնոցի, աշխարհագրութեամբ եւ բնակչութեամբ :

Ինչպէս ալ գործած ըլլան այն ատենուան վարիչները, 30 ամսուան ընթացքին, ձգեցին ժառանգութիւն մը որ չէր կրնար այսօրուան հիմքն ունենալ, առանց անոնց հերոսական եւ բազմակողմանի գործունէութեան :

Ռամկավարները, որոնք այսօր քնաբեր առասպելներ կը հիւսեն, ի՞նչ շուտ մոռցան իրենց հրատարակած թռուցիկները, երբ հայ բոլշեւիկները իրենց առաջին դաւը կը սարքէին մինուճար Հայաստանի դէմ, 1920 Մայիսին :

Իրենց Հայաստանի Խորհուրդը չէ՞ր որ կը յայտարարէր, մասնաւոր թռուցիկով մը, եղբայրասպան ըմբոստութեան առթիւ. —

«... Այդ խելագարները ոչ միայն չմտածեցին, որ այդ կերպով վերջին անբուժելի հարուածը կուտան լուծման օրերու մէջ գտնուող Հայկական Հարցին, այլ մինչեւ անգամ հոգ չըրին, որ երկրի սահմանները կը բանան եւ կր հրաւիրեն տաճիկ - ադրբէջանեան գառնազգեստ գայլերը, որպէսզի մնացեալ հայութեան դիակներուն վրայէն երթան ու միանան մեր դարաւոր թշնամիին՝ Էնվէրի եւ Թալէաթի հարազատ յաջորդ Մուսթաֆա Քէմալին »:

Կոչը կը վերջանար վսեմ կանչով մը.

— « Կորչի՛ եղբայրադաւ եւ հայրենադաւ ոճիրը: Կեցցէ՛ հայ ոգին: Կեցցէ՛ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը»:

Եթէ Մայիս 28ը «չպար մըն է» եւ ոչ թէ պատմական իրողութիւն մը, ինչո՞ւ կառչեր են Սեվռի դաշնագրին, Ուիլսընեան սահմաններ պահանջելու համար ...

Շ.

Պոլսոյ Ազգ. Խառը

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ ՊԱՏԻԺՆԵՐԸ

Պոլսոյ «Ժամանակ» օրաթերթը, որ Գէորգ արք. Արսլանեանի օրկանն է, Մայիս 19ի թիւին մէջ հրատարակած է հետեւեալ հեռագիրը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին լուսանկարով. —

ԵՐԵՒԱՆ, 18 Մայիս 1949.— Պատր. տեղապահ Գէորգ Արք. Արսլանեան, Իսթանպուլ,

« Սուրբ Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը նկատի առնելով որ կախակայեալ հինգհոգեւորականները ելլելով օրինականութեան սահմաններից՝ անսաստել են Պետութիւնից ճանաչուած եկեղեցական կանոնագրին, արհամարհել են բարձրագոյն Հոգեւոր իշխանութիւնից ճանաչուած պատրիարքական իշխանութիւնը, մեղանչել են եկեղեցական կարգապահութեան դէմ եւ առանց թոյլտուութիւն ստանալու Հոգեւոր Բարձրագոյն իշխանութիւնից եւ վեհափառ հայրապետից, փորձել են տապալել գոյութիւն ունեցող օրինական հոգեւոր իշխանութիւնը եւ նոր հոգեւոր իշխանութիւն ստեղծել, որով պառակտել են պոլսահայ համայնքը ու եկեղեցական իշխանութիւնը, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Վեհափառ Հայրապետին հաճութեամբ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ է Պատրիարքական Տեղապահի կախակայման կարգադրութիւնը ցնոր տնօրինութիւն, եւ ԼՈՒԾՈՒԱԾ ՀԱՄԱՐՈՒՄ ապօրինի ընտրուած նորաստեղծ հոգեւոր իշխանութիւնը :

Հարցի վախճանական լուծումը կը հաղորդուի գործին մանրամասն քննութիւնից յետոյ»:

ԳԷՈՐԳ .Զ

ՅԱՌԱՋ.— Եթէ վաւերական է այս հեռագիրը, կը նշանակէ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կա՛մ լրիւ տեղեկութիւն չունի բուն անցուդարձի մասին, եւ կամ, ամէն բան դիտնալով հանդերձ, ի վիճակի չէ կարգի հրաւիրելու չարագործ կղերական մը որուն մեղքերը հատոր մը կրնան կազմել :

★ Կախակայուած հինգ եկեղեցականները իրենց կարգին բողոքագիր մը ուղղած են կաթողիկոսին :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կը տեղեկանանք թէ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Եւրոպայի Գործադիր Ժողովը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Փարիզ, տագնապ մը կ՚անցընէ ներկայիս :

Նախկին մարմինը քանի մը ամիս առաջ պատճառաբանեալ հրաժարական տուած էր Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան: Կը թուի թէ այս վերջինը ընդունած է հրաժարականը եւ ձեռնարկած է նոր Գործադիր Ժողովի մը ընտրութեան:

Կարելի՞ է գիտնալ թէ ի՞նչ պատճառով հրաժարած է նախկին Գործադիրը, որուն անդամներն էին՝ Պ. Պ. Զարեհ պէյ Նուպար՝ նախագահ, Վահէ Ֆրէնկեան՝ փոխ նախագահ, Վահան Էսմէրեան՝ ատենադպիր, Սարգիս Սաղըրեան գանձապահ, խորհրդականներ՝ Պ. Պ. Առաքել Զաքըրեան, Խաչիկ Սվաճեան, Կրօնիկ Փափաղեան եւ Պալըգճեան :

ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Ողբացեալ Իշխան Արղութեանի թաղումը տեղի կ՚ունենայ վաղը, շաբաթ, Նիսի մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ: Որոշուած է ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել: Իշխանուհի Արղութեանց (ռուս) փափաք յայտնած է որ մարմինը թաղուի Նիսի ռուսական գերեզմանատունը, եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուի հայկ. ծէսով: Խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցած է այս առթիւ, մասնակցութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Բարեգործականի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը ջնջած է զինուորական փրկագինի դրութիւնը: Բոլոր Սուրիացիները հաւասար պիտի նկատուին օրէնքին առջեւ: Խիստ հրահանգներ տրուած են, որպէսզի 1928ին, 1929ին եւ 1930ին ծնած երիտասարդները չկարենան արտասահման մեկնիլ: Արդէն իսկ ծառայութեան հրաւիրուած են 1928ի եւ 1930ի ծնունդները, երկրին մէջ գտնուին թէ արտասահման :

Զորս Մեծերը դէմ դիմաց

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

Զորսերու Խորհուրդին երրորդ նիստն ալ, շորեքշաբթի, վերջացաւ ակադեմական վիճաբանութիւններով: Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ լայն անջրպետ մը բացուած է արեւմտեան երեք պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ, գերմանական հարցին առթիւ :

Պ. Վիշինսկի որ կը նախագահէր, նախ երկար ճառ մը խօսեցաւ այս նիստին մէջ, եւ կրկին առաջարկեց վերահաստատել քառանդամ հսկողութիւնը Գերմանիոյ վրայ :

Արեւմտեան պետութիւնները այս անգամ ալ « ոչ » պատասխանեցին, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին, Պ. Էչիսընի: Այժմ երեքն ալ կ՚ուզեն իմանալ թէ Պ. Վիշինսկի նոր առաջարկներ ունի՞ :

Ինչպէս կը նկարագրեն օրուան թերթերը, Պ. Էչիսըն ամերիկեան չորութեամբ յայտարարեց թէ ժամանակն է գործի անցնելու եւ իրական խնդիրներ լուծելու, մէկդի դնելով տեսական հարցերը: Ցետոյ պարզեց Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը՝ տնտեսական գետնի վրայ: Եւ առաջարկեց վերջ տալ հատուցումներու քաղաքականութեան, որուն կառչած է Մոսկուան»: (Տասը միլիառ տոլարի ապրանք կը պահանջէ Գերմանիայէն): «Մեզի կ՚իյնայ լուծել այս հարցը: Եթէ մենք չկրնանք լուծել, գերմանական խորհուրդ մը երբեք չի կրնար»:

«ՄԵՆՔ ԱՅՍ ԸՐԻՆՔ, ԻՍԿ ԴՈ՞ՒՔ ...»

Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը սեփականացուցած են արեւմտեան Գերմանիոյ ամբողջ արտադրութեան մէկ երրորդը: Կարգ մը քիմիական նիւթերու համար գրաւման համեմատութիւնը կը հասնի 90—100 %ի, հեծելանիւներու համար 100 %ի, փոխադրութեան ուրիշ միջոցներու համար 74.78 եւ 79 %ի, շինութեանց համար 43 %, վառելանիւթի համար 93 առ հարիւրի: « Նախ այս խնդիրը պէտք է քննենք եւ լուծենք: Ես կը կարծեմ թէ պիտի չկրնանք ապահովել Գերմանիոյ միութիւնը, եթէ անտեսենք այս հարցերը, որոնք հիմնական են»:

Այս ուղղութեամբ շարունակելով, Պ. Էչիսըն ըսաւ թէ իրենք գոհացուցիչ վիճակ մը ստեղծա ծեն, միացնելով Գերմանիոյ 3/4ը, մարդ գլուխ 1200էն 2500ի բարձրացնելով գոլը (քալոռի), 178.000 թոնէն 340 հազար թոնի՝ հանքածուխի արտադրութիւնը, տարեկան 43 միլիոն մարքէն 250 միլիոն մարքի՝ Գերմանիոյ արտածումները եւն.:

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պեւին եւս խօսք առնելով, առաջարկեց Գերմաններուն ձգել քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու լուծումը: Եւ հասկցուց թէ արեւելեան Գերմանիան ալ պէտք է ազատութիւն վայելէ իր կամքը յայտնելու անկաշկանդ :

Պ. Շուման, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, նոյնպէս պարզելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը, բացատրեց թէ իրենց վարած քաղաքականութիւնը համաձայն է Փոցտամի ծրագրին, թէ գերմանական նոր պետութիւնը պէտք է վերակազմուի դաշնակցային հիման վրայ: Այս առթիւ երեւան հանեց ռուսական ծրագրին թերութիւնները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, եթէ Վիշինսկի նոր ծրագիր մը չներկայացնէ, արեւմտեան Դաշնակիցները պիտի առաջարկեն հետեւեալ պայմանները (ամերիկեան ծրագիր). —

1.— Ընդունիլ Պոնի սահմանադրութիւնը իբրեւ տիպար, գլուխ հանելու համար ամբողջ Գերմանիոյ քաղաքական միութիւնը :— 2. Ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, միջազգային հսկողութեամբ.— 3. Դադրեցնել Խ. Միութեան տնտեսական տիրապետութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ.— 4. Ոչ մէկ հատուցում Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն, մինչեւ որ ճշդուին վճարումներու հաշուեկշիռը եւ գրաւման ծախքերը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը օրինագիծ մը մշակած է, որ 55էն 66ի կը բարձրացնէ երեսփոխաններուն թիւը, եւ Լեռնալիբանանի մէջ ալ աթոռ մը կը վերապահէ հայ համայնքին :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 264ի դէմ 329 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան օրինագիծը՝ հրանիւթի վաճառման մասին: Վաճառումը պիտի կատարուի երկու տարբեր գիներով,— 43.20 եւ 63.20 ֆրանք լիտրը (այս վերջինը ազատ չուկայ): Այս քուէարկութեան շնորհիւ, դահլիճին տագնապը փարատած է առ այժմ, գոնէ մինչեւ ամառ: Նախկին վարչապետ Փոլ Ռէնօ պահանջեց վարչապետէն օրինագիծ մը բերել, բարեկարգելու համար ընկերային ապահովագրութեան օրէնքը, յունիս 30էն առաջ ;

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղթաշխարհի հայութիւնը քանի մը շաբաթ առաջ սգաց 1915ի Մեծ Եղեռնին զոհերը եւ պանծացուց անոնց յիշատակը: Արժան եւ իրաւ: «Ժողովուրդի մը կէսը միւս կէսին յուղարկաւոր»: Կա՞յ աւելի բնական ու մարդկային բան, քան թափել արցունք եւ պաղուցնց մը խունկ՝ քու անդարձ կորսուած մէկ սիրելիիդ յիշատակին առջեւ: Այս պարագային սիրելիներու համար, որոնք դագաղ իսկ չունեցան. որոնց փոս մը իսկ զլացուեցաւ, կամոքն բորենիներու վոհմակներուն:

Մեր ազգային պատմութիւնն ալ կարծէք կ'ընթանայ համաձայն բնական օրէնքներուն: Մահ եւ ծնունդ միաժամանակ: Թագաւորը մեռաւ. կեցցէ թագաւորը:

Ու հիմա եկեր ենք տօնելու հայութեան վերածնունդը: «Նա հուր հեր ունէր, ապա թէ բոց ունէր մօրուս, եւ աչկունքն էին արեգակունք»: Բոցահեր այդ մանկիկը ծնաւ 1918 Մայիս 28ին եւ ստացաւ Հայաստանի Հանրապետութիւն անունը:

Տաժանելի եղաւ անոր երկունքը: Դարանակալ թշնամիները արեգակի այդ աչքերուն մէջ կը տեսնէին ապագայ Վահագնը, Մեծն Տիգրանը, Արտաշէս Աշխարհակալը, Սասունցի Դաւիթը: Ուրեմն պէտք էր զայն խեղդել, իր խանձարուրին մէջ իսկ:

Ընկերային կամ վարչական օրէնքներու բարեփոխման, աշխատաւոր դասակարգի շահերու պաշտպանութեան համար աշխարհի ամէն ինքնիշխան երկիրներուն մէջ տեղի կ'ունենան բողոքի ցոյցեր: Ո՞վ կրնար կապտել այդ իրաւունքը ուշիմ եւ ընդունակ ժողովուրդի մը, որ կը հեծէր արիւնլուայ, օտար բռնակալ ու տգէտ պետութեան մը կրունկներուն տակ: Որ կը ջանար խեղդել անոր մէջ ազատ ապրելու նուիրական հուրը, ջարդերով ու թալաններով:

Կը թուի թէ մարդիկ չեն ուսումնասիրած Հայկի եւ Բելի պատմութիւնը: Անկախութեան եւ ազատութեան ձգտումը հայ ժողովուրդին անյիշատակ դարերու պատմութիւնն ունի: «Սուր քո եւ պարանոցք մեր»ը աւելի շատ հետեւանք է ներքին դաւերու եւ օտար դիւանագիտութեան նենգութիւններու:

Բայց հայ ժողովուրդը պիտի զգար կացութեան ամբողջ ահաւորութիւնը 1918 Մայիսին, երբ թուրք բռնակալութիւնը՝ բնաջնջելէ վերջ արեւմտեան Հայաստանի հայութիւնը, կը պատրաստուէր գրաւել արեւելեան Հայաստանն ալ, ու կոտորել այնտեղ ապաստանած ժողովուրդը: Չկայ հայութիւն, չկայ եւ ուրեմն Հայաստան: Ահա այդ ատենն է, որ իր նախահայրերու աճիւններուն վրայ, երդուընցած հայութիւնը ոտքի կանգնեցաւ միահամուռ ու գոչեց, ինչպէս Ֆրանսական յեղափոխութեան մեծ տրիբունը՝ Միռապօ, կը յայտարարէր յանուն Ազգ. Խորհուրդին, Լուի 16ի ներկայացուցիչ Մարքիզ Տրէօ-Պրէզէի. — «Գացէք հրաման ստացէք զէնքի ուժ գործածելու, որովհետեւ մենք այս տեղէն դուրս պիտի չելլենք, առանց սուիններուն զօրութեանը»: Ու թագաւորը տեղի տուաւ ի տես Լաֆայէթի եւ ուրիշներու սուիններուն: Թուրք զինուորը փորձեց իր սուիններով ու թնդանօթներով անցնիլ հայ ժողովուրդի վրայէն. տեսաւ դիմադրութիւնը եւ շշմեցաւ:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ՝ թշնամիին 35000նոց կանոնաւոր բանակը ճակատեցաւ Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի, Բաշ Ապարանի առջեւ, ընդդէմ թերի զինուած հայկական գունդերուն, թիւով հազիւ 12.000:

Հայաստանի Հանրապետութիւնը թրքական «նուէ՞ր»:

Անգամ մըն ալ կարդանք Իթթիհատի պարագլուխներէն եւ պատասխանատու դէմքերէն Խալիլ պէյի յուշերը, այլապէս հերոսական կռուի մը առթիւ:

— «Աման Խալիլ պէյ, ըսաւ Հօճան, ո՞ւր են սա Հայերուն պատուիրակները: Հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք. «հէրիֆ»ները սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան» եւն.:

Այդ դիմադրութիւնը տեղի ունեցաւ բիրով, բահով, կացինով ու եղունդով: Օրհասական կռիւ. հայութեան տեւականութիւնը յաւերժացնող գոյամարտ: Անոր ելքը պիտի վճռէր մեր իբրեւ ազգ, կամ իբրեւ ամբոխ ապրելու իրաւունքը: Միայն այս պարագան բաւական է, որպէսզի մարդիկ խոնարհեցնեն իրենց գլուխները, ի յարգանս անոնց, որ Մայիս 28ի Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման համար, չսակարկեցին իրենց նուիրական արիւնը: Մանաւանդ Հայաստանի ներկայ իշխանաւորները եւ անոնց լուսաղբարները: Տարիներու փորձառութենէն վերջ կ'անդրադառնա՞ն արդեօք այն ահաւոր դաւաճանութեան, երբ դաշնակցեցան «ընկեր» Թուրքին եւ ընկեր բոլշեւիկին, փորելու համար նորակազմ Հանրապետութեան հիմերը:

Եթէ անխուսափելի պիտի պատահէր, թող տեղի ունենար թշնամիին կողմէ: Գոնէ այս անդամ Հայու մատ չգտնուէր: Ու այսօր Հայաստանի մէջ նստած, ոստիկան եւ չինովնիկի դեր կը կատարեն ու տմարդի լուտանքներ կ'արձակեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ հայրենասէրներու հասցէին, մոռնալով որ իրենց դիրքերը կը պարտին անոնց սրբազան պայքարներուն ու արիւնին:

Իմ ուշիմ ու արի ժողովուրդս Ալպանացիէ՞ն ալ անընդունակ է ինքզինքը կառավարելու: (Առանց վիրաւորելու այդ ժողովուրդին զգացումները): Ինչո՞ւ կ'ուզէք կասեցնել մեր իղձերուն ու ընդունակութիւններուն թափը: «Ինկրսօլ, Ինկրսօլ, եթէ ես իմ Աստուածս ուրանամ, փոխարէնը ինծի ի՞նչ պիտի տաս»:

Շատ ճիշդ բնորոշած էր Ֆրանսայի վարչապետներէն Պ. Էռիօ, երբ կը յայտարարէր տարիներ առաջ.— «Հայաստանի սիրտին վրայ զետեղուած են երկու դամբանաքարեր. Թրքական ու ռուսական»: Ո՞վ կրնար պնդել, սակայն, թէ այդ տապանաքարերը պիտի չկրնան օր մը տեղափոխուիլ, ու հաստատուիլ իրենց իսկ սիրտերուն վրայ:

Չափազանց երազատեսութի՞ւն: Երեւութապէս այո: Բայց մենք մեր պայքարը պիտի շարունակենք մեր ըմբռնած եղանակով, հակառակ բոլոր ուրացումներուն ու դժուարութիւններուն: Եւ ճիշդ ատոր համար ալ՝ ամէն տարուան մեր տօնակատարութիւնները: Ներշնչուելու, ոգեկոչելու, խրախուսուելու: Անթեղուած կայծը փոխանցելու սերունդէ սերունդ, մինչեւ կրակին բոցավառիլը:

Իւրաքանչիւր պետութիւն առիթ չի փախցներ տօնելու իր անկախութեան, յաղթութեանց թէ պարտութիւններու տարեդարձները: Մինչեւ իսկ հասարակ դէպքերը: Սկովտիոյ մէջ, տարիներէ ի վեր հանդիսաւոր արարողութիւններով փողոցէ փողոց կը պտտցնեն կովու մը գլուխը, համաձայն հին աւանդութեան մը: Ու դեռ ինչե՛ր: Հազար հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր կ'ոգեկոչենք Վարդանանց պատուաբեր պարտութիւնը, բայց քար գայթակղութեան կը դարձնենք Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակը: Դէպք մը որ պէտք է մեզ համակէ արդար հպարտութեամբ: Որ տարիներով ընդհատուած մեր պետականութեան խարիսխը հանդիսացաւ:

Պերիկլէս, Տանթօն, Ռոպիսփիէռ, Ուոշինկթըն, Վենիզելոս պատահական անուններ չեն: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը մէկ մէկ դարաշրջան կը խորհրդանշէ: Ինչպէս պատահական անուններ չեն՝ Դաշնակցութիւն, Արամ, Նազարբէկեան, Սիլիկեան, Մազմանեան, Դրօ եւ բազում մարտիկներ:

Պատմութիւնը արդար դատաւոր:

Ա. ՀԱԲԷԼԵԱՆ

Նոր շինութիւններ Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1949 Յունուարի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Հայպետնախագիծ» Տրեստը հիմնական եւ մեծ նախագծային կազմակերպութիւններէն մէկն է, որ հաստատուած է 1931ին եւ ներկայիս կ'ընդգրկէ նախագծումներու լայն ասպարէզ մը:

Մեծ դեր կատարուած է Հայպետնախագծի ճարտարապետներու խումբը որու մէջ հաւաքուած են սովետական բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութիւնները աւարտած առաջաւոր երիտասարդ ճարտարապետներ:

Այս ճարտարապետները նախագծած են մեծ թիւով շէնքեր, որոնք կը զարդարեն թէ մայրաքաղաքը եւ թէ միւս քաղաքներն ու բնակավայրերը:

Հակառակ պատերազմի ծանր տարիներուն, հանրապետութեան քաղաքացիական կառուցումներու շինարարութիւնը և նախագծումները չընդհատեցան: Ճարտարապետները զբաղեցան թէ ընթացիկ և թէ յետպատերազմեան տարիներու շինարարութեան նախագծումներով:

Պատերազմի տարիներուն գինիի եւ գինեգործութեան արդիւնաբերութիւնը ծաւալելով, Հայպետնախագծի ճարտարապետական բաժինը հանդէս եկաւ աշխատանքի մեծ ծրագիրներով: Հոն կ'երեւայ ձգտում՝ խաղողի զարգերը կազմականօրէն ներդաշնակել ճարտարապետութեան հետ, որ ըստ էութեան, հին ատեններէն, հայկական ճարտարապետութեան մասնայատկութիւններէն մէկն է եղած:

Կառուցումներէն ամէնէն նշանակալիցն է գոնեակի գործարանը Երեւանի մէջ, նախագծուած 1944ին ճարտարապետ Մարգարեանի կողմէ: Շէնքի խիստ լակոնական ձեւերու ճարտարապետութիւնը յիշատակարանի տպաւորութիւն կը թողու:

Երեւանի «Արարատ» Տրեստը գինիի նկուղներու ընդլայնման ճարտարապետական ձեւաւորման նախագիծը կատարուած է Ռ. Իսրայէլեանի կողմէ, 1943ին: Ներկայիս այդ շինարարութիւնը աւարտելու վրայ է: Շէնքը կը շինուի Երեւանի սքանչելի բազալտով:

Կոտայքի մէջ, կանաչազարդ եւ դեղատեսիլ լանջերով խճուղիի մօտ կը շինուի գինիի վերամշակման գործարան՝ ճարտարապետ Զ. Բաշխին: եանի նախագծով: Շէնքը կը շինուի Անիի դեղին տուֆէն: Ընթացիկ տարուան ընթացքին կ'աւարտի կեդրոնական մասը:

Հարկ է նոյնպէս նշել նախագծուած գինիի գործարանները Հոկտեմբերեանի մէջ (ճարտարապետներ Կ. Խուդապաշեան եւ Պօղոսեան) եւ Փարաքարի մէջ (ճարտարապետ Տ. Երկանեան) եւն:

Հայպետնախագծի զանազան աշխատանքներու կարգին, պատերազմին միջոցին եղած են բնակելի մեծ աւաններու նախագիծերը:

Թումանեանի հանչվարչութեան աւանը նախագծուած է Լօռիի դեղատեսիլ ձորին մէջ, հայ մեծ բանաստեղծ Թումանեանի ծննդավայր գիւղին մօտերը: Աւանը կը շինուի այդ ձորին լանջքերուն վրայ եւ աւարտելով պիտի դառնայ Հայաստանի լաւագոյն աւաններէն մէկը, ուր պիտի աշխատին նաեւ հայրենադարձ Հայերը:

Աւանը կը նախատեսէ մենատուններ, իւրաքանչիւրը երկուական բնակարանով եւ տնամերձ հողամասով: Ներկայիս արդէն շինուած է փողոց մը Արթիկի վարդագոյն տուֆով երեսապատուած տուներով: Շուտով կ'աւարտի բուժարանի, բաղնիքի եւ դպրոցի շինարարութիւնը: Նախագծի հեղինակներն են Հայպետնախագծի խումբ մը ճարտարապետներ:— Բ. Արազեան, Ս. Մանուկեան, Ս. Պետրոսեան, Ե. Հախվերդեան, Մ. Յովհաննիսեան, Կ. Օհանջանեան, ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի ընդհ. ղեկավարութեամբ:

Հետաքրքրական է Ալիումինշինի աւանը: Աւանը շինուելու վրայ է. Թաղամասերէն մէկն արդէն յանձնուած է շահագործման 1947ին, ուր կ'ապրին հայրենադարձ Հայեր:

Յիշատակելի է միւս աւաններէն Սովետական Միութեան քաղցրեղէն հայթայթող Քաղցրանուշի սովխոզի աւանը, որ կը շինուի Փարաքարի մօտ ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով, ինչպէս նաեւ «Արաքս» աւանը, «Լամբալուն» եւն:

Համաձայն հնդամեայ ծրագրին՝ բնակարանային շինարարութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ Հայպետնախագծի աշխատանքներուն մէջ:

Բոլոր բնակելի տուները կը նախագծուին ամէն յարմարութիւններով: Իբրեւ կանոն, շէնքերը կ'երեսապատուին հայկական սքանչելի գունաւոր տուֆերու բազմազան երանգներով:

Քաղաքային շէնքերը, որոնք կը գտնուին գլխաւոր փողոցներու եւ պողոտաներու վրայ, իբրեւ կանոն խանութներ ունին առաջին յարկերուն վրայ:

Նախագծուած տուներէն պէտք է նշել հետեւեալները Երեւանի մէջ.— Կոմունալ տնտեսութեան նախարարութեան տունը, Օփերայի մօտ գտնուող նկարիչներու տունը, իր արհեստանոցներու հետ միասին, Ալեումինշինի բնակելի տունը զօր. Բաղրամեանի փողոցի վրայ, գիւղատնտեսական գործիքներու գործարանի բնակելի տունը ճարտարապետ Կ. Օհանջանեանի նախագծով, որուն կը պատկանի նաեւ Ճենապակիի գործարանի բնակելի տան նախագիծը Միկոյեան պողոտայի վրայ:

Հայաստանի ուրիշ քաղաքներու եւ բնակավայրերու համար նախագծուած բնակելի շէնքերէն յիշատակութեան արժանի են ճարտարպետ Արազեանի նախագծով կառուցուած բնակելի շէնքը Ալավերտիի մէջ, Էջմիածնի մէջ՝ ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով շինուող տունը, որ կ'երեսապատուի տեղւոյն դեղնաւուն տուֆով, ճարտարապետ Օհանջանեանի նախագծած տունը Արթիկի մէջ եւայլն:

Բնակելի բոլոր այս շէնքերու համար ընդհ. կանոն է ունենալ ներքին յատակագծման մէջ յարմարութիւններ արտաքնապէս՝ ճարտարապետական ձեւերու պարզութիւն եւ լակոնականութիւն, բնակելի շէնքի ճիշդ արտայայտում:

Նախագծուած հանրային շէնքերէն է, արդէն աւարտած, Միլիցիայի վարչութեան շէնքը Նալպանտեան փողոցի վրայ գործ ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի, ճարտարապետ Արազեանի Կինոպրոկատի կառուցուող շէնքը, ճարտարապետ Մանուկեանի՝ կոյրերու տունը, որ ունի ակումբ, ճաշարան, կարգ մը արհեստանոցներ եւն.: Այս շէնքերու կարգին պէտք է յիշել Էջմիածնի հիւրանոցը, Ալեումինշինի (ճարտարապետ Արարեանի) հիւրանոցը, Զանգեզուրի հանքային վարչութեան շէնքը եւն.:

Զ. ԲԱԽՇԻՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

Թուրքերը գոհ չեն ամերիկեան օգնութենէն

ԽՄԲ.— Թուրք թերթերը կը շարունակեն տրտունջներ յայտնել ամերիկեան վարկերու անբաւականութեան մասին: «Ճիւմհուրիյէթ» կ'ողբայ խմբագրականով մը (17 Մայիս).—

Մեր երկրին բոլոր վերաշինական գործերուն մէջ, բանակէն մինչեւ երկրագործութիւն, հանքեր, ճամբաներ, նաւահանգիստ կամ փոխադրական կայաններ, կը փափաքինք օգտուիլ ամերիկեան օժանդակութենէն:

Ինչպէս արտաքին քաղաքականութեան, նոյնպէս եւ ներքին վերաշինութեան մէջ մեր բախտը կապած ենք բարեկամ Ամերիկայի, բայց մեր կարիքները բազմաթիւ են եւ այլազան, եւ ամերիկեան օժանդակութիւնը հեռու է անոնց ամբողջական գոհացում մը տալէ: Ասիկա անժխտելի իրականութիւն մըն է դժբախտաբար:

Ամերիկա, որ ժողովրդապետութեան ամրոցը կը նկատուի, իբր սկզբունք ընդունած է թէ Թուրքիա պարտաւոր է ժամ առաջ զօրաւոր ըլլայ նիւթապէս եւ բարոյապէս, թէ տնտեսական եւ թէ զինուորական տեսակէտներով: Ունինք բնական հարստութիւններ, որոնց մէկ մասը կոյս է, եւ միւս մասն ալ նախնական վիճակի մէջ: Զանոնք շուտով ծաղկեցնել կ'ուզենք եւ երկրին բարօրութիւն պարգեւել: Եւ սակայն այս գործը միլիառներու կը կարօտի եւ մենք այս դրամը չունինք, ուստի մեր աչքերը յառած են ամերիկեան օժանդակութեան եւ անհատական դրամագլուխներու վրայ:

Պէտք է գիտնանք որ աշխարհի այս խառնաշփոթ օրերուն, ուր Ի. Ռուսիոյ քթին տակ եւ թնդանօթին բերանը կը գտնուինք, ամերիկեան եւ կամ օտար դրամագլուխ մը դիւրաւ մեր երկիրը չի գար:

Ահա թէ ինչու մեր ամբողջ յոյսը կապուած է ամերիկեան պետական օժանդակութեան: Քանի քանի անգամ դրեցինք թէ ուրիշ երկիրներու բաղդատմամբ Մարշըլի ծրագրէն մեզի ինկած բաժինը շատ քիչ է ամերիկեան զինուորական գործին մէջ, առիւծի բաժինը Յունաստանի տրուեցաւ, իսկ Թուրքիա խորթ զաւակ նկատուեցաւ:

Մեզի մի միայն զէնք կուտան, մինչ Հելլէններուն զէնքէ զատ կը վճարեն նաեւ բանակին ծախքերը: Անգամ մը եւս կը կրկնենք թէ Մարշըլի ծրագիրը եւ կատարուած օգնութիւնը հեռու են պատասխանելէ մեր զինուորական եւ տնտեսական պահանջներուն:

Այս խնդիրը ծեծուեցաւ վերջին անգամ լրագրողներու հաւաքոյթին մէջ. ուր պաշտօնակից մը հարցուց վարչապետ Կիւնալթայի.

— «Մեր պիւտճէին կէսը բանակին, միւս կէսն ալ պաշտօնեաներու յատկացուցած ենք: Այս պայմաններուն տակ ի՞նչպէս ապահովենք երկրին վերականգնումը, որ միլիոններու կը կարօտի: Մեր կարիքները շատ մեծ են եւ պէտք եղածին պէս չենք կրնար օգտուիլ Մարշըլի ծրագրէն: Կարելի չէ՞ որ դիմենք Ամերիկացիներուն եւ առաջարկենք որ հոգան մեր բանակին ծախքերը, քանի որ այնքան կը դոզան մեր անկախութեան եւ հոգային ամբողջութեան վրայ եւ միւս կողմէ ուրիշ ազգերու աւելի շատ կ'օգնեն:

Վարչապետը միակ բառով մը պատասխանեց այս հարցումին.

— «Այդ գործին ետեւէն ենք»:

Այս բառը շատ կարեւոր է սակայն: Նախադահ Թրումըն քանիցս ըսաւ թէ երբ արդիական կազմածներով օժտել կ'ուզէր Թուրք բանակը, միւս կողմէ կը ձգտէր պակսեցնել Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը:

Հակառակ ասոր, 1949ի մեր պիւտճէին մէջ դարձեալ կը տեսնենք թէ ըստ առաջնոյն հարիւր միլիոններ տրամադրած ենք մեր ազգ. պաշտպանութեան: Կը նշանակէ թէ ամերիկ. զինուորական օժանդակութիւնը այս տարի ալ չհասաւ իր նը-պատակին:

Երբ բանակ մը արդիական կազմածներով կ'օժտուի, ծախքերն ալ մեղմանալու տեղ կը բարձրանան:

Հետեւաբար մենք ալ չկրցանք կրճատել մեր պիւտճէին մէջ ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը, որոնք չափազանց բարձրացան եւ ամենածանր բեռը կը կազմեն մեր ելեւմուտքին վրայ:

Ատենը եկած է որ հպարտութիւնը մէկդի դընենք եւ Ամերիկայէ պահանջենք որ Յունաստանի ընծայուած օգնութիւնը մեզի ալ չզլանայ:

Միայն մեր բանակը ուժեղացնելով չենք կրնար զօրաւոր ըլլալ, պարտաւոր ենք մեր տնտեսութիւնն ալ վերանորոգել, եւ Ամերիկայէ առաւելագոյն աջակցութիւն կ'ակնկալենք այս ուղղութեամբ:

Ե այս աջակցութենէն կախում ունի այն արդիւնքը, զոր Ամերիկա կ'ակնկալէ իր կարգին Թուրքիայէ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻԱՅՆ ԵՐԿՈՒ ԴՊՐՈՑ

Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկուիիւնները (15 Մայիս).—

Ռումանահայ գաղութին մէջ կան երկու հայկական վարժարաններ՝ մին Քոնսթանցա, չորս դասարանով եւ 35 աշակերտով, իսկ միւսը Պուքրէշ որ բացի մանկապարտէզէ ունի 7 դասարան եւ 103 երկսեռ աշակերտներ, որոնց 51ը մանչ, 52ը աղջիկ: Մինչդեռ Պուքրէշի գաղութը կրնայ դպրոց զրկել առ նուազն 300 աշակերտ:

Մեր վարժարանին մէջ մինչեւ անցեալ տարի հայերէնը եղած էր երկրորդական, օտար լեզու մը, ջերմանոցին մէջ մեծցած ծաղիկ մը, քանի որ բաց ի հայ լեզուի դասերէն, միւս բոլոր ճիւղերը կը դասաւանդուէին ընդհանրապէս պետական լեզուով: Վերջին բարեկարգութեամբ պետականացան բոլոր անհատներու, միաբանութեանց եւ ազգերու դպրոցները:

Այս կրթական բարենորոգումը մեծապէս օգտակար եղաւ մասնաւորապէս հայ տարրին, որ միշտ իր դպրոցական պիւտճէն հաւասարակշռելու համար հազար ճիգեր թափած է:

Մեզի համար կրթական նոր բարենորոգումը իսկապէս եղաւ փրկութեան գօտի եւ փափաքելի խարիսխ, որով 1948—1949ի դպրոցական տարեշրջանին, բացի ռոման լեզուէն, բոլոր մնացեալ ճիւղերը սկսան դասաւանդուիլ հայերէն լեզուով, եւ ուսուցչական կազմը վճարուեցաւ պետական սնտուկէն:

Պուքրէշի վարժարանը դեռ ունի կարգ մը դժուարութիւններ, որոնց պէտք է յաղթել, շնորհիւ ուսուցչական կազմի զոհողութեան եւ յարատեւութեան: Այս տարի զանազան փակուած վարժարաններէ մեր դպրոցն եկան շատ մը աշակերտներ որոնք հայերէն կարդալ բնաւ չէին գիտեր. ոմանք տկար կերպով հազիւ զայն կը խօսէին, իսկ ոմանք հայերէն ոչ կրնային խօսիլ եւ ոչ ալ զայն հասկնալ: Այս տարրերը որ աշակերտութեան 50 %ը կը կազմեն, թէեւ բերին նոր ու կենսունակ ուժ մը, բայց եւ մասամբ խաթարեցին ուսումնական մակարդակի միատարրութիւնը եւ ուսուցիչներուն հետ իրենք եւս պարտաւորուեցան մեծ ճիգեր թափել հայերէնի տիրանալու եւ ոմանք բաւական յաջողեցան, իսկ ուրիշներ կաղն ի կաղ կրցան հետեւիլ իրենց դասարաններուն:

Կրթական նախարարութիւնը բոլոր համակենցաղ ազգութիւններու համար պատրաստեց միօրինակ դասագրքեր որոնք թարգմանուեցան շուրջ 13 ազգութեանց լեզուներու ընդ որս եւ հայերէնի: Այս գիրքերէն մեծ մասը զանազան լեզուներով տպագրուեցան ու կը տպագրուին: Հայերէն տպագիր տառերու պակասը արգելք հանդիսացաւ որ ժամանակին տպագրուէին հայ լեզուով դասագրքեր: Պետութիւնը իր ստանձնած գործը պատուաբեր կերպով գլուխ հանելու համար, արդէն Պուլկարիա ապսպրած է հայերէն տպագիր տառեր որոնց հասնելուն վստահ ենք թէ փութով պիտի տպուին, յառաջիկայ տարեշրջանի համար դասագիրքեր, մեծապէս դիւրացնելով մեր տղոց աշխատանքը:

Աշակերտները, ընդհանրապէս համեստ ծնողներու զաւակներ, այս տարի ալ ստացան ձրի նախաճաշ, ինչպէս եւ ձրի կամ զեղչեալ գնով ցերեկուան ճաշ, ձկան իւղ եւ կաթ:

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ բացուած է նոր պողոտայ մը: Գիծը կը սկսի Հայոց գերեզմանատան առջեւէն եւ կ'երկարի Հայոց երբեմնի Թեմական կեդրոնական դպրոցի (ներկայիս առաջնորդարանը) այգին: Այսպէսով այգիին շուրջ հազար քառ. մեթր անգործածելի կը դառնայ (առուոյտի ածուներ), իսկ միւս կողմէ մնացեալ ընդարձակ տարածութիւնն ու շէնքերը աւելի կ'արժեւորի: Բացուած տարածութեան վրայ կարելի է նոր շէնքեր շինել եւ եկամուտի մնայուն աղբիւր ստեղծելով ապահովել ազգային հիմնարկութիւններու ծախքը: Թեմ. պատգամաւորական ժողովը որոշեց գոհունակութեամբ ընթացք տալ այս նպաստաւորկարգադրութեան: Ան յանձնարարեց ճարտարապետներ Առաքել Յարութիւնեանի եւ Վարդգէս Յովհաննէսեանի, անմիջապէս կազմել կառուցումներու յատակագիծը եւ նախահաշիւը: Իսկ ծախքերուն համար որոշեցին ընել ընդհ. հանգանակութիւն եւ փոխատուութիւն դրամատուններէ:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ: ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ:

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այն խառնափնթոր հայերէնը, որ խօսում էր, պարտական էր իր մօրը ու հայ կինտոներին, որոնց հանդէպ սէր ու խանդաղատանք էր տածում: «Ազգով Հայ եմ, բայց լեզուով ու բարքերով վրացի», ասաց: Ապա ինձ ողոքելու ճիգով, յարեց. «նոյնն է, մենք բոլորս էլ աշխատում ենք միեւնոյն գործին համար: Մեր յաջողութիւնը իմ ազգին համար էլ է»: Իր խօսքին մէջ հաստատ համոզում կար ու անվկանդ հաւատք ապագայ յաղթանակի համար: Իր հայեացքին մէջ բացայայտ նշմարելի էր սէրը, իր ժողովրդի հանդէպ ու համակրանքը դէպի մեր ազատագրական պայքարը:

Խօսելով Կովկասի յեղափոխական անցուդարձերի մասին, անվերապահ դրուատիքը արաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Պատկառանքով խօսեց Դաշնակցութեան կազմակերպչական տաղանդի մասին. ներբողներ հիւսեց նրա բարոյական բարձր սկզբունքներին համար, որոնց շնորհիւ հայութիւնը շաղկապած է իրեն որպէս միասնական ազգ ու ամբողջութիւն: Անգամ հակառակորդները, Թաթարներից մինչեւ սոցիալ դեմոկրատները, անբարեացակամ վերաբերումով հանդերձ, յարգանք ունին Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ: Իր կարծիքով, ամէնէն կարգապահ, ամրակազմ ու հզօր կուսակցութիւնն է ամբողջ Կովկասի մէջ եւ դրա համար էլ ցարական բռնատիրութիւնը ամէնէն դաժան ու անողոք հալածանքը մղում է այժմ նրա դէմ:

Կամոն հետաքրքրուեց, թէ ինչպէս նաւից դուրս պիտի գայինք Պոլսում: Մտատանջ էր եւ փափաքում էր իմանալ իմ հնարամտութիւնս այս թնճուկը քակելու: Անփորձ չէի այսպիսի մի ձեռնարկի մէջ: Զափը առել էի թուրք ոստիկանութեան մէկ տարի առաջ, երբ ընկեր Ս. Վրացեանի հետ նմանօրինակ պայմանների մէջ ուղեւորած էինք դէպի Պոլիս: Խորհրդակցեցանք եւ որոշեցինք, որ Կամոն պիտի ներկայանայ իբրեւ շատախցի գեղջուկ, որին Պոլիս բերում էի վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուելու համար: Երաշխաւոր ցոյց պիտի տայի Կոմսին՝ Վահան Փափազեանին, իբրեւ օսմանեան խորհրդարանի անդամ, եւ իր բնակարանը պիտի որոշուէր «Ազտամարտ»ի խմբագրատան կողմից, Կամոն լուռ պիտի մնար անցագիրի ու ինքնութեան գիրերի քննութեան ժամանակ: Այնպէս պիտի ձեւացնէր, թէ հայերէնից զատ ոչ մէկ լեզու չէր գիտեր: Ս. Վրացեանի նախընթացը վստահութիւն ներշնչեց նրան ու ոգեւորեց գալիք յաջողութիւնով: Գլխին մի փեղոյր ունէր. առարկեցի, որ Վասպուրականցին գլխարկովպէտք չէ ներկայանայ: Առատին պոչը դուրս կ'ընկնի: Վոսփորին հազիւ հասել էինք, գլխի փեղոյրը ծովը նետեց:

Մտանք սիրուն ու գեղապանծ Վոսփորը: Կամոն ափիբերան դիտում էր նեղուցին հանդիպակաց ափերը եւ սքանչանում տեսարաններով: Անցանք Բէյկոզն ու Տարաբիան, եւ երբ հասանք Պէպէկ, թելադրեցի, որ պատրաստուի վերջին դատաստանին համար: Նաւը պիտի հանդչէր Կալաթիոյ նաւամատոյցին առջեւ: Քանի որ հետեւեալ օրը միայն խարիսխ պիտի քաշէր, մենք պիտի սպասէինք նաւին մէջ, մինչեւ որ հսկողութիւնը մեղմանար: Այդպէս էլ արինք:

Բայց մի անակնկալ պատահեց: Հազիւ երկու ժամ էր անցել քարափին կպչելուց յետոյ, տեսայ մի մակոյկ որ անպատակ դեգերում է նաւին մօտերքը: Մակուկավարին դէմ նստած էին երկու հոգի, որոնք միշտ դէպի մեզ էին նայում: Կամոն ճանաչեց նրանց: Նշաններից կռահեցինք, որ նաւի հակառակ սանդուղից պէտք է իջնել: Նաւին սրճեփը, որ ինէբոլցի մի յոյն էր, գործը լաւապէս եփեց. մենք էլ առատօրէն վարձատրեցինք նրան: Սիրքէճի դուրս ելանք: Կամոն դիմաւորողները վրացի էին: Երեքով գնացին Իսկիւտար:

Երբ «Ազատամարտ» գնացի ու Խաժակին լուր տուի, նա յանկարծակիի եկաւ: Ընկերները լուր ունէին, որ Կամոն փախել էր Կովկասից, բայց նրա այդքան շուտ Պոլիս ժամանումը անսպասելի էր: Խօսք մէկ արին նրան այցի գնալու:

Այլեւս մոռացել էի Կամոյին: 1917ին, երբ Ռայոնական ժողովի համար Թիֆլիզ եկայ, այնտեղ տեղեկացայ, Ա. Երզնկեանից, որ Կամոն նոր ազատուել է բանտից եւ վերադարձել իր ծննդավայրը:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Շանկայի գրաւումը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Չինաստանի Կարմիր բանակը գրաւեց Շանկայը, որ պաշարուած էր շաբաթներէ ի վեր: Գրաւումը տեղի ունեցաւ առանց դիմադրութեան: Առաջին առթիւ քաղաք մտան 15.000 կարմիր զինուորներ: Պահակազօրքը սկսած էր հեռանալ դէպի հիւսիս, իսկ վերջապահ գունդ մը կը շարունակէր կռուիլ:

Կարմիր բանակը քաղաք մտաւ գիշերանց, զինաթափ ընելով ազգայնական բանակին այն զինուորներըորոնք չէին կրցած հեռանալ: Գրաւումէն քիչ վերջը մասնաւոր յայտարարութիւններ փակցուցին պատերուն վրայ, յորդորելով ուժ տալ կարմիր հրամանատարին Մաօ Ցէ Թունկի ծրագրին:

Շանկայ աշխարհի չորրորդ մեծ քաղաքն է եւ ունի վեց միլիոն բնակիչ: Կարմիր հրամանատարութիւնը մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, վստահութիւն ներշնչելու համար օտարականներուն: Անգլերէն յայտարարութիւն մը կ'ըսէ.

— « Չինացի ժողովուրդը կ'ուզէ բարեկամութիւն հաստատել աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն հետ, հաւասարութեան հիման վրայ: — Չինաստանի ժողովրդական կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ այն բոլոր օտարականները որոնք կը հնազանդին օրէնքին»:

Այս յայտարարութեանց վրայ խանութները վերաբացուեցան եւ բնակիչները հետզհետէ դուրս ելան իրենց տուներէն, ուր ապաստանած էին ահաբեկ:

★ Շանկայ ձկնորսներու հասարակ աւան մըն էր անցեալ դարու կիսուն, յետոյ համեստ նաւահանգիստ մը, եւ հարիւր տարուան մէջ վերածուեցաւ մեծ քաղաքի մը, վեց միլիոն բնակչութեամբ: Պատերազմէն առաջ աշխարհի ամէնէն մեծ նաւահանգիստներէն մէկն էր: Չինաստանի արտաքին առեւտուրին կէսը իր քարափներէն կ'անցնէր: Նաւահանգիստը արտաքին առեւտուրին առջեւ բացուեցաւ 1843ին, Նանքինի դաշնագրով, որ առաջին թաղամասը կ'ապահովէր Անգլիոյ: Շատ չանցած Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներն ալ մասնաւոր թաղամասեր ստացան, որոնք հետզհետէ ընդարձակուեցան:

★ Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն այն լուրը թէ Մ. Նահանգները ծրագիր մը մշակած են, փակելու համար համայնավարութեան ճամբան ոչ միայն Ծայր. Արեւելքի, այլեւ Եւրոպայի մէջ: Այս առթիւ կարծիք հարցուցած են հետեւեալ պետութեանց.— Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելժիա, Սիամ, Հնդկաստան, Սէյլան, Նոր Զելանտա, Աւստրալիա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին: Անգլիական իշխանութիւնները կը գանգատին թէ Ռուսերը խափանարար քաղաքականութեան մը կը հետեւին, խախտելով Նիւ Եորքի համաձայնութիւնը (բարձում պաշարման): Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը փակած են Պերլին - Հելմշթէտ ճամբան ապրանքներու փոխադրութեան համար, օրական 19ի զեղչած են արեւմուտքէն Պերլին գացող կառախումբերու թիւը եւն.:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը բողոքագիր մը ուղղեց Աթէնքի թուրք դեսպանին, գանգատելով թէ հակահելլենական ցոյցեր տեղի ունեցած են Թուրքիոյ մէջ, սխալ տեղեկութեան մը վրայ, (իբրեւ թէ թուրք մարզիկները խոշտանգուած են Աթէնքի մէջ, ուրբաթ օր): Նախարարներէն Վենիզելոս այս առթիւ յայտարարեց թէ «սոսկալի բան պիտի ըլլայ, եթէ հօրս կողմէ դարբնուած քսանամեայ բարեկամութիւնը խզուէր, մարզական աննշան միջադէպի մը հետեւանքով»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլիական դեսպանատան պաշտօնեաներէն երկու ռուս կիներ անհետացած ըլլալով, Անգլիա բողոքագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան: Այս վերջինը անհիմն կը գտնէ բողոքագիրը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.).— Սթերլին 1097 (1070), տոլար 329.40 (360), նափոլէոն 4240, գուից. ոսկի 4020, սթերլին 4840, տոլար (20) 19.520, ձոյլ ոսկի 585 հազար Ֆրանք:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը Դշ. օր ձերբակալեց հարիւր կասկածելիներ, իբրեւ անդամ լուծեալ իսլամական եղբայրութեան: Միեւնոյն ատեն բռնուեցաւ զինարան մը Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ 19 Յունիս Clos des Fusains մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան չքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի (թառ): Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար):

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով: ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատունները: Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ:

Կը խօսին ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Խմբերգ՝ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ երգչախումբի կողմէ: Մեներգ՝ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ Տիկին Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: Մուտքը ազատ է

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ:

Պիտի երգեն՝ Տիկին Ս. ՓԻՐԶԻԿԵԱՆ եւ Օր. Ս. ՊԻԼԱԼԻ: Պիտի նուագէ Պ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ: Գեղջկական պարեր Սանուհիներու կողմէ: Հետաքրքրաշարժ թատերգութիւն մը (մէկ արար), մասնակցութեամբ Պ. Պ. Քէփէնէկեանի, Մ. Պըլըգեանի, Պ. Խաչերեանի եւ Տիկին Ս. Փիրզիկեանի մասնակցութեամբ: Մուտքը ազատ է

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին: Արտասանութիւն եւ երգեր:

Խմբերգ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, դպրոցական աշակերտները եւ «Արաքս» երգչախումբը:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ նահանգաւին խորհուրդի:

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն:

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի: Դաշնակցութեան երիատասարդ բարեկամ ROGER LERDA:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

ՅՈՒՇԱՏՍՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաշբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարոն Սալնոյ Զորի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 26 rue des Convalescentsի սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ա. Մ. Սերոբեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլորանոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ զաւակին, ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ:

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց որդւոյն ԳԱՍՊԱՐ - ՂԵՒՈՆԴ ՌԻՇԱՐԻ, Մայիս 2ին, Մարսէյլ:

ԾԱԽՈՒ ԱՁԱՏ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ, կամ 1 սենեակ, 1 խոհանոց, տրամադրելի անմիջապէս, Luxembourgի եւ Odéonի մօտ: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Aslanian, 23 rue Lavoisier, Cachan (Seine):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 28 MAI 1949 Շաբաթ 28 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5858-Նոր շրջան Թիւ 1269 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՒԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷՇԱԾԻՆ

Դիմակաւոր — երբեմն վեղարաւոր — թզուկ մը կը մոլոտայ դիմացի յարդանոցին կատուքէն (խմբագրական)։

— « Ահա թէ ինչու մենք դէմ ենք Մայիս 28ի տօնակատարութեանը եւ պիտի ուզէինք որ ոչ մէկ հայրենասէր մարդ մասնակցէր նման ամօթալի արարքի մը»։

Իր հար բախտին, ամէն տարի եւ ամէն տեղ Մայիս 28ի տօնակատարութեանց կը մասնակցի չատ աւելի մեծ բազմութիւն, քան իրենց սարքած չարժանկար - հանդէսներուն կամ հրապարակա - յին ժողովներուն։

Արձանագրենք եւ անցնինք։ Մեր բսելիքը ուրիշ բան էր։

Ուրեմն, «ամօթալի» արարք չէ, երբ առտու մը, ցաւագար աղջնչանի մը վրայ կը պարպուի ռուսական եւ հայկական արիւնով չահուած հողերը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ կարին - Տարոն - Վասպուրական (1917 — 1918)։

Երբ, նոյն այդ կարճատես եւ իսկապէս հակայեղափոխական գործողութեան հետեւանքով, անգունդին բերանը կը նետուին ճակատը ժողովուրդի մը զաւակները եւ ամբողջ կովկաս։

Բայց, «ամօթալի արարք է», երբ այդ հալածական եւ արիւնաքամ ժողովուրդը, յուսակուռը՝ արեւելքէն թէ արեւմուտքէն, կը հաւաքէ իր ցիրուցան ուժերը, կը պրկէ ջիղերը եւ զոյամարտի կրակին մէջ կը նետուի, անհնարին զոհողու - թեամբ։

«Ամօթալի արարք» չէ, երբ, դեռ նոր իշխա - նութեան տիրացած, բոլշեւիկեան կառավարու - թիւնը կը յայտարարէ 1917 նոյեմբեր 24 թուակիր հրամանագրով մը, ուղղուած Ռուսիոյ եւ Ա- րեւելքի բոլոր աշխատաւոր խալաններուն, Լենինի եւ Սթալինի ստորագրութեամբ։

— « Մենք կը յայտարարենք որ Թուրքիոյ բաժանումի եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին եղած դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացուած է»։ (Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան դէկրետ - ները», հատոր Ա. էջ 135)։

(1917 Դեկտ. 29ի լենինեան նշանաւոր «դէկ- րետ»ը արեւմտեան Հայաստանի մասին՝ ոչինչ կը փոխէ այս անխելք եւ անպատիւ յայտարարու- թիւնէն)։

Չեղի կը թողունք երեւակայել թէ ի՛նչ բարձ- րութեան եւ բարօրութեան հասած պիտի ըլլար այս ժողովուրդը, արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ արեւելեանը, առանց «դէպի ոտն» ազդանշանին եւ այս քսմունելի հրամանագիրներուն։

Դարձեալ «ամօթալի արարք» չէ, երբ կարմրած Մոսկուան կը յայտարարէ, Պրեսթ - Լիթովսկի դաշնագրին 4րդ յօդուածով։ (1918 Մարտ 4/17)։

— « Ռուսիա պիտի ընէ իրմէ կախուած ամէն բան, ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններուն եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ։ Արտահանի, կարսի եւ Պաթումի շրջաններն ալ արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէն »։

Բայց, «ամօթալի արարք է», երբ այս անսահմանի դաւերուն դոհուած ժողովուրդը չահելով օրհասական պայքարը, իր բոյնը կը հաստատէ ափ մը հողի վրայ։ Երբ կը չանայ խարխոխ մը ապահովել, դարմանել վէրքերը եւ հետզհետէ բանալ թեւերը, հանելու համար մինչեւ Սեվր։

Օ՛, ի՛նչ «ամօթալի արարք»։

— « Թիւրքիայի վզին կապեցին Սեվրի դաշնագիրը, այդ երկրորդ ասիական Վերսայլը, որի տակ կայ Դաշնակցական Հայաստանի ներկայացուցիչի ստորագրութիւնը »։

«Այդ Հայաստանը Թիւրքիայի նկատմամբ ուղղակի էր անել ինչ որ Վերսայլում յաջողեց կատարել Բելգիային՝ Գերմանիայի նկատմամբ։(Ալ- Միասնիկեան, «Նորք» հանդէս, Երեւան)

Ամօթալի արարք չէ ձեռք ձեռքի տալ ջարդարար պէյերու եւ փաշաներու հետ, խորտակելու համար ե՛ւ Հայաստանը ե՛ւ Սեվրի դաշնագիրը։

Բայց, «ամօթալի արարք է» չհլեզնել մեր պահանջները։ Գոնէ եան ուղել Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը, որոնք Հայաստանի անբաժան մասերը կը կազմեն, նոյն ինքն Սթալինի վկայութեամբ (Ամբողջական գործեր, 1947, Մոսկուա, էջ 413 — 414)։

Ահա թէ ո՛ւր իջած են մարդիկ։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉ ԴԱՒՈՆ Է

Բոլորիս հոգիին մէջ բան մը կը խլրտի Մայիսի այս վերջին օրերուն։ Հայ ժողովուրդը չի կրնար դիմարկր չհանել, երբ կ'անցնի Ապրիլ 11-24ի մեռելներուն առջեւէն։ Չի կրնար անտարբեր մնալ եւ նոյն յարգանքի արտայայտութիւնը չտեսնել Մայիս 28ր կերտող հերոսներու յիշատակին համդէպ։ Երբ սրբագործուած է պատմական Աւարայրի անունը, երբ Տէր Ջօրջ ուխտատեղիի է վերածուած ամէն Հայու հոգիին խորը, Սարտարապա՞տն է որ քէն ու անկծք պիտի բերէ իր զաւակներուն չերթունքին։ Ինք, նոյնքան փառապանծ ու յաղթական քի՞չ է ծծած Հայու արիւն դառնալու համար նոյնքան նուիրական, նոյնքան սուրբ, որքան Վարդանանց կամ Ապրիլեան նահատակներու յիշատակի Օրը։

Եթէ այնքան փոքր են մարդիկ եւ կոյր կիրքով, որ ամէն տարի կ'ուզեն հաշիւ մաքրել, ոչ միայն կուսակցութենէ կուսակցութիւն, այլեւ մարդէ մարդ, ճղճիմ ու թունալից։

Եթէ կ'ուզեն աղմուկով ու հայհոյանքով խեղդել ամբողջ ժողովուրդի մը սրտին մէջ արձագանգող հրճուանքը՝ իր թանկագին կորուստը գտած ըլլալու, դոնէ լսեն այն հազարաւոր երիտասարդ ղոհերու աղաղակը, որ կ'աւետէր։ «Ազատ ենք, հայրենիք ունինք»։

Ո՞ւր էին այսօրուան «իմաստութեան ապաստանները», հեռատե՞ս քաղաքագէտներ, որոնք դիտեն միայն անարգել եւ ուրանալ, երբ, երեսուն տարի առաջ, այս ժողովուրդին զաւակները ամեհի դոյամարտի մը բռնուած, իրենց արիւնով կը շաղուէին հայրենի հողը... ՍՕՍԻ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՑՑԵՐ ՊՈԼՍՈՑ ԵՒ ԻԶՄԻՐԻ ՑՈՑՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պոլսէն կը հեռագրեն հինգշաբթի օրուան թուականով.—

Բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան այսօր Պոլսոյ Եւրոպական մասին մէջ, Պէյօղլու, բողոքելու համար Միջերկրականի բաժակի մրցումին առթիւ (Փութպոլ), որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ օր, Աթէնքի մէջ եւ ուր թրքական խումբը կորնչուցած էր խաղը։

Հաղարաւոր քաղաքացիներէ կազմուած բազմութիւն մը ճամբայ ելլելով Ինէօնիւ մարզարանէն (Թաքսիմ), խուժեց առեւտր. թաղը եւ խոյացաւ բազմաթիւ հեծեալ եւ հետեւակ ոստիկան- ներու, ոստիկան - զինուորներու վրայ։

Ցայտնի չէ թէ ուր կ'ուզէր երթալ այս բազմութիւնը, բայց հաւանաբար իր նշանակէտն էր յունական հիւպատոսարանը կամ Մարզական Ակումբը։

Մոլեղնած ուսանողներ եւ մարդասէրներ որոնք թրքական դրօշներ եւ հակահելլենական նշանաբանախտակներ պարզելով կը յառաջանային, ընկրկեցան ոստիկանութեան առաջին զրոհին վրայ։ Իրենց առաջնորդները փորձեցին հանդարտեցնել եւ ցրուել բազմութիւնը, բայց ամբոխը կը մռընչէր կատաղօրէն։ Ոստիկանութիւնը նորէն կրակ բացաւ օդին մէջ։ Կարգ մը ցուցարարներ յաջողեցան ճեղքել շղթան, սակայն ոստիկանութիւնը ամուր դիրք բռնած էր։

Այս խռովութիւնը տեղի ունեցաւ մարզարանին մէջ դումարուած խաղաղ ցոյցէ մը վերջ, ուր 20.000 հոգի մոլեգնօրէն ծափահարեցին Աթէնքէն վերադարձած պարտեալ խումբը, թշնամական կանչեր արձակելով Ցոյներուն եւ Իտալացիներուն դէմ։

Բողոքի ժողովը տեղի ունեցաւ նախաճեռնութեամբ ուսանողներու, որոնց պատմութեան համաձայն թրքական խումբը ոչ-բարեկամական ընթացքի մը հանդիպելով, պարտուած է Իտալացիներուն կողմէ։

Թուրքեւհելլենական պատերազմին դադարումէն ի վեր Պոլիս տեսած չէր այսքան բուռն հակահելլենական մթնոլորտ։ Շատ մը Թուրքեր կը զարմանան որ այսպիսի դէպք մը կրնայ ծագիլ, պարզ մարզախաղի մը հետեւանքով։

Միեւնոյն օրը 15.000 Թուրքեր ցոյց մը կատարեցին Իզմիրի մէջ։ Ոստիկանութիւնը եան մըղեց ամբոխին մէկ մասը, երբ կը փորձէր յունական հիւպատոսարանին վրայ քալել։ Նմանօրինակ դէպքեր պատահեցան Անգարայի մէջ։

Զորավարու խորհուրդը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

Զորս Մեծերը հինգշաբթի օր ալ չարունակեցին ակադեմական վիճաբանութիւնները, առանց քայլ մը յառաջ երթալու։

Օրուան նախագահը, Պ. Էչիսըն, սկիզբէն իսկ պնդեց մանրամասնօրէն քննել Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները, հատուցումներու հարցը եան։ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներն այ ձայնակցեցան։ Երեքն այ կ'ուզէին իմանալ Ս. Միութեան տեսակէտը՝ հատուցումներու հարցի մասին։

Պ. Վիշինսկի պատասխանեց ընդհանուր տեսակէտներ պարզելով, առանց ուղղակի չօշափելու առաջարկուած խնդիրները։ Եւ կրկնեց իր նախորդ առաջարկը,— ստեղծել գերման կառավարական խորհուրդ մը, վերահսկատեսել քառատասնամեայ (վեց - թօ) պահանջից այս մարմիններուն մէջ։ Ցետոյ պատմեց թէ կացութիւնը չատ աւելի յաւէ է Գերմանիոյ խորհրդային չրջանին, քան թէ արեւմտեան չրջանին մէջ։ Վիճելի գտաւ Պ. Էչիսընի յիշած թուանշանները արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական բարգաւաճման մասին. ըսաւ թէ ապրուստի ղուլթիւն եւ անգործութիւն կը տիրեն հոն։ Ցետոյ այս պայմանները բաղդատեց խորհրդային չրջանին կացութեան, ժողովուրդին վայելած բարիքներուն հետ։

Պ. Էչիսըն չնորհակալութիւն յայտնելով այս տեղեկութեանց համար, յոյս յայտնեց թէ Պ. Վիշինսկի պիտի բարեհաճի յաւելուածական բուսաբանութիւններ հաղորդել հատուցումներու դրաւուած գործարաններու եան։ Մասին։ Պեւին եւս (Անգլիա) դոհունակութիւն յայտնելով «արեւելեան Գերմանիոյ նշանակալից բարգաւաճման առթիւ», հեղնութեամբ բսաւ թէ կ'արժէ արեւելեան Գերմանիոյ հաղարաւոր փախստականներուն հաղորդել այս տեղեկութիւնները, «որպէսզի հաճողուին եւ իրենց տեղերը վերադառնան»։

Անգլեւամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, ամէն օր 1000 — 1500 հոգի կը փախչին Գերմանիոյ խորհրդային չրջանէն դէպի արեւմուտք։ Մէկ տարուան ընթացքին հասած փախստականներու թիւը կը հաչուէն 500.000 հոգի, 17 միլիոն բնակչութեան վրայ։

Պ. Վիշինսկի պատասխանեց թէ արեւմուտքէն արեւելք հասած փախստականներ ալ կան, թէ դործադրկութիւնը 250 % աւելցած է արեւմտեան չրջաններուն մէջ, հինգ տասնեան ընթացքին եան։

★ *Քաղաքական չրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ հաղիւ կարելի պիտի ըլլայ մանակից համաձայնութեան մը յանգիլ, քանի որ այնքան խոր տարակարծութիւններ կան երկու կողմերուն միջեւ։ Եչ օրուան ժողովէն վերջ, ամերիկեան ներկայացուցիչ մը յայտարարեց.— «Իմացանք որ արեւելեան Գերմանիան դրախտ է, իսկ արեւմտեանները դժոխք։ Դժբախտաբար չատ մը Գերմաններ կը նախընտրեն դժոխք երթալ քան թէ դրախտ »։*

ՉԵԽԵՐԸ ԵՒ ԼԵՀԵՐԸ ՊԱՏՈՒԱ՞Ր

Եւրոպական խնդիրներու ուսումնասիրութեան կոմիտէն, որուն նախագահն է Ֆրանսացի ականաւոր դէմք մը, Տոքթ. Ռոպէռ Պորէլ, ժողովի մը մէջ յայտարարեց թէ Ս. Միութիւնը պատուարի պիտի վերածէ Լեհաստանը եւ Չեխոսլովաքիան, եթէ կարմիր բանակը քաչուի Գերմանիայէն։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը կ'ամրացնեն Պոհեմիոյ լեռները, այժմէն իսկ ականներ դնելով եւ ամրոցներ չինելով։

Կոմիտէն, որուն կ'անդամակցին նաեւ Պ. Փոլ Ռէյնօ եւ Լուի Մարէն, առաջարկեց քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Ռուսաստան, ստուգելու համար 3 միլիոն դերման դերիներու վիճակը։

ՄԱՌՇԱԼ ՌՈՒՆԴՇԹԻՏ որ արդելափակուած էր Համպուրկի դինուորական հիւանդանոցին մէջ, ազատ արձակուեցաւ, հիւանդութեան պատճառով։ Դատավարութիւնն ալ փակուած է։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլի խնդիրը բարդացած ըլլալով, կը զրաղեցնէ Զորս Մեծերը։ Երեք արեւմտեան պետութիւնները ուղղակի կը մեղադրեն Ս. Միութիւնը թէ պաչարումը վերցնելէ վերջն ալ դժուարութիւններ կը յարուցանէ։ Բազմաթիւ կառախումբեր անչարժուեան դատապարտուած են եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը կանդ առած է։ Այնպէս որ, Անգլեւսաքսոնները վերսկսած են օդանաւային փոխադրութիւնները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՆԵՐԳԱ՞ՂԹ ՍՈՒՐԻԱ-ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Պէյրութի «Լը Ժուռ» թերթը կ'իմանայ թէ ներգաղթը պիտի վերսկսի Սուրիա - Լիբանանէն դէպի Ս. Հորհրդային Հայաստան։ Իբրեւ թէ Յուլիսի ընթացքին երեք նաւեր կը սպասուին, 7000 Հայեր փոխադրելու համար։

ԻՆՉՊԷՍ ՓԾՐԵՑԻՆՔ ՍՏՐԿՈՒԹԵԱՆ ԾՂԹԱՆԵՐԸ

... Երբ Մայիս 28 կ'ըսես ու կ'անցնիս՝ ինչպէս բարիլոյս պիտի ըսէիր, անկասկած օտարի աչքերով, օտարի հոգիով դիտած կ'ըլլաս զայն եւ այդ պարագային, այո, ոչ մէկ տարբերութիւն տարուան մնացած 364 օրերէն: Բայց երբ «Մայիս 28» կ'ըսես որպէս Հայ, հայեացքդ հեռուները սեւեռած կ'առանձնանաս դուն քեզի հետ ու Հայու աչքերուդ խորութեանը մէջ, Հայու թախծոտ հոգիիդ մաքրութեան մէջ կը սուզես քու, հայրերուդ, պապերուդ ու ցեղիդ անցեալը, երբ այդ կէս երազուն վիճակիդ մէջ վայրկեան մը իսկ կ'ապրիս ցեղիդ անցեալին եւ նաեւ քու մօտաւոր անցեալիդ զարհուրանքը, կը չափես հայ հոգիներու՝ ստրկամտութեան տիղմին խորութիւնը, այն ատեն՝ այո, դուն ալ, դուք ալ՝ մեզի պէս երկիւղածութեամբ, կուգաք ձեր գլուխը խոնարհելու «Մայիս 28»ի խոնարհ հերոսներու յիշատակին առջեւ: Եւ դուք ալ մեզի պէս կը հաստատէք այն ատեն, որ տարուան 365 օրերէն եւ մեր ժողովուրդի ամբողջ պատմութեան մէջէն, եթէ քանի մը օրեր պէտք ըլլայ ընտրել մեր գոյութիւնը պատմութեան առջեւ արդարացնելու համար, այդ քանի մը օրերէն առաջինը անպայման Մայիս 28ը պէտք է ըլլայ:

Եւ սակայն, անգամ մը եւս Հ. Յ. Դ.ն է միայն որ իր շուքին տակ հասակ նետած, իր շունչով սնած կազմակերպութեանց եւ հասարակութեան հետ ձեռք ձեռքի՝ կը տօնէ մեր պատմութեան այս ամենամեծ թուականը: Մինչ անդին ուրիշներ, անոր արժէքը նսեմացնելու հիւանդագին մտքով, շատոնց է յօրանջել կը ձեւացնեն եւ գռեհիկբաներ կը փսփսան:

Արդեօք քրիստոնեաները ձանձրացա՞ն ամբողջ 1949 տարիներ անընդհատ Քրիստոսի ծնունդը ու յարութիւնը տօնելէ: Ֆրանսացիները ձանձրացա՞ն Ժան տ'Արքի կամ Յուլիս 14ի տարեդարձը տօնելէ: Ո՞րն է մեր նախկին բախտակից երկիրներէն այն՝ որ իր ազատագրութեան տարեդարձը տօնելէ ձանձրացած է եւ կամ իրենք ձանձրացա՞ն «իրենց» տարեդարձները տօնելէ:

Եթէ վեց դարերէ ստրկական գոյութիւնէ մը վերջ, այսօր Հայաստանով մը, սաղմնային Հայաստանի մը իրականութեամբ պարծենալու հընարաւորութիւնն է տրուած մեզի, գաղտնիքը այն է որ մեր հայրերը հաւատացած են, կռուիլ ու մեռնիլ գիրցած են գալոց Մայիս 28ի մը համար:

Տասնեակ տարիներ, հարիւրաւոր տարիներ անոնք ազատութեան եւ անկախութեան ի խնդիր երազներ են հիւսած ու երազ են երգած:

Ո՞վ չէ լսած մեր յեղափոխական անպաճոյճ բայց այնքան հարազատօրէն մեր ազգային իղձերուն պատկերն հանդիսացող երգերէն «նպատակիս հասնիմ միայն, թող զիս հանեն կախաղան» ... եւ նոյն երգին մէջ.— «Ե՞րբ պիտի գայ հայ թագաւոր»...

Վայրկեան մը փոխադրուեցէք մեր հայրերուն եւ անոնց պապերուն ապրած ժամանակներուն մէջ եւ այնպէս միայն դատեցէք Մայիս28ը: Ժամանակի այս տեղափոխութիւնը անհրաժեշտ է, որպէսզի կարելի ըլլայ կտրուած ճամբան չափել, ձեռք ձգուած արդիւնքը գնահատել:

— «Ե՞րբ պիտի գայ հայ թագաւոր»...

Պէտք է անօթի մնացած ըլլալ, լրիւ գնահատելու համար պատառ մը հացին արժէքը: Բանտը մտած ըլլալու է եւ զրկուած մարդկային տարրական իրաւունքներէ, կարենալ գնահատելու համար ձեռքերը գրպաններուն մէջ, քիթը հովին անհոգ եւ անվախ պտտելուն վայելքը:

Մարդ պէտք է Հայու մը պէս տառապած ըլլայ, տեսած՝ մարդկային բոլոր սրբութիւնները ցեխին մէջ, իր մօրն ու քրոջ կամ նշանածին պատիւը պղծուած, որպէսզի ըմբռնէ իր սեփական հայրենիքին ազատագրութեան համար թափուած արեան ու այդ ծով – արեան գնով ձեռք ձգուած յաղթական թուականի մը՝ ազատագրութեան անկախութեան արժէքը, իմաստը: Եւ որովհետեւ ամբողջ հայութիւնն էր անցած այդ ճամբէն, սկիզբները տարակարծութիւն չկար, թէեւ մաղձոտ մարդիկ պակաս չէին:

Կը յիշեմ առաջին Մայիս 28ը որուն ներկայ եղայ: 1920ին էր: Արնավուտ գիւղի որբանոցին բակին մէջ էինք: Բեմի խորքի պատը գրաւած էր խոշոր եռագոյն մը: Յուզուած էր բանախօսը: Յուզուած էին բոլորը եւ արցունքոտ բոլորին աչքերը:

Մեր հայրերուն ոգեկոչած «թագաւորը» հոն՝ մեր դիմացը կեցած էր երեք գոյներով՝ որուն ծալքերուն տակ ծուարած կը թուէին անապատէն, Թուրքի եաթաղանէն ճողոպրած հայ որբերը: Հոն՝ եռագոյնը ու դիմացը մենք՝ կիզիչ անապատէն մեզի հետ բերած, մեր հայրերուն վերջին կտակը, վրէժն ու ըմբոստ ոգին մեր երեք մատներուն մէջ դրած ու բարեւի կեցած, կ'ըսես հայութեան ներկան կը խորհրդանշէինք եւ ապագան կ'երաշխաւորէինք մեր հոգիներուն ամբողջ անմեղութեամբ:

Արցունքոտ էին աչքերը եւ սակայն ուռած կուրծքերը:

Այո, այն ատեն հպարտ էին բոլորն անխտիր: Եւ ի՞նչպէս չհպարտանայինք: Մէկ օր չէ, մէկ տարի չէ եւ ոչ իսկ մէկ դար: Ամբողջ վեց դարերու տաժանելի լուծն էինք թօթափած:

Ամբողջ վեց դարեր ինչ կարմիր գարուններ եկած էին ու անցած Արարատի կատարով ...Ամբողջ վեց դարեր, խաղաղութիւն, եղբայրութեան ու սիրոյ ինչպիսի տաղեր իրենց շրթունքին շիչած էին կամ խողխողուած մեր աշուղներն ու կղերը: Ինչքան խունկ, ինչքան աղօթք մեր եկեղեցիներէն, մեր վանքերէն ու տուներէն ներս ուղղուած Վերենին... Ինչքան լաց ու կոծ եւ աղերսանք շալկած շառաչեցին մեր գետերը... Ինչքան արիւն ու դիակներ կուտակուեցան մեր դաշտերով ...

Ամբողջ վեց դարեր Մայիսները եկան ու անցան մեր սարերով: Եւրոպացիները մեզ խաբեցին: Ցարերը մեզ հեգնեցին... Աստուած մնաց անուշադիր մեր խունկ ու մոմին եւ ստրկութեան շղթաներն հետզհետէ մեր մասերուն մէջ սկսան պրկուիլ ...

Եկաւ 1915ի Գարունը ... Տարիները այսուհանդերձ կ'անցնին: Եկաւ նաեւ 1918ի Գարունը:

Ռուսական յեղափոխութիւնը տուն կանչած էր մեր դաշնակից բանակի զինուորները ու մենք մինակ էինք, միս մինակ: Հայ ժողովուրդի կէսի արեան ճապաղիքէն վերջ, անոնց դիակներու յօշոտումէն արբեցած ու լրբացած թրքական ագռաւները այս անգամ կը դառնային Արարատեան դաշտի երկնակամարին վրայ: Մեր ժողովուրդի մնացած կէսին ալ մահ կը սպառնար: Անիի աւերակներն ու Արարատը Թուրքի ձեռքը ու Երեւանը թրքական թնդանօթներու բերանը, եւ մենք միս մինակ ու անօթի... Պատմութեան խորերէն եկած հայ ժողովուրդը՝ մահուան դիմաց անզօր կատաղութիւնն աչքերուն՝ կեցած էր անդնդախոր վիհի մը ափը:

Ի՞նչ ընէինք: Ըսէք, ի՞նչ ընէինք: Պէ՞տք էր կռուիլ:

Քրիստոսի ծննդեան 1918 թուականին Մայիսեան գարունն էր բոլորին համար: Բնութիւնն ամբողջ սէր ու խինդ կ'երգէր: Մինչ մեր լեռներով, տակաւին Հայու արեան ծարաւ Գորշ Գայլը կ'ոռնար՝ ի խնդիր Հայու արեան վերջին կաթիլին: Հայու արեան, առանց յարանուանութեան կամ քաղաքական դաւանանքի խտրութեան: Ու հայ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս, ապրելու վճռական կամքի ամբողջ կատաղութեամբ ցնցուեցաւ, ինքզինքը ժողվեց, ծառացաւ ամեհի ինչպէս վիրաւոր առիւծ եւ կռուեցաւ... կռուեցան ծերերն ու պատանիները, կռուեցան Նայիրեան աղջիկներն ո մեր մայրերը: Կռուեցան բոլորն անխտիր, մեր բանակի կողքին...

Գարուն էր եւ Մայիսեան ինչ գարուն... Ու մեր անմման կանանչ գարուն կեանքերը կռուեցան, զարկին յուսահատ կատաղութեամբ եւ զարնուեցան, արմատախիլ կաղնիներու պէս՝ ճարճատիւնով շրջեցան, թումբեր կանգնեցին իրենց դիակներով, գետեր կազմեցին իրենց յորդ արիւնով..

Անհաւասար էր կռիւը, բայց ահարկու՝ հայ բազուկներէն իջած հարուածներու թափը: Այդ դեհենային կրակներու բոցերուն մէջ, հայկական համեստ բանակի շարքերէն՝ Հայկ նահապետներ, Արտաւազդներ, Սասունցի Դաւիթներ եւ Վահագներ կը ցցուէին ամէն վայրկեան եւ ամէն տեղ... թշնամի բանակը կանգ առաւ իր արշաւանքինմէջ:

Շնչասպառ, արիւնաքամ բայց յաղթական, հայ ժողովուրդը փշրեց վեց դարերու ստրկութեան շղթաները եւ այն պահուն՝ երբ կը կարծուէր թէ Հայաստան անունն իսկ այլեւս ընդմիշտ պիտի ջնջուի աշխարհագրական քարտէսներուն վրայէն, ան իր զաւակներու կէսին արիւնով անգամ մը եւս պատմութեան էջերուն վրայ իր իսկ ձեռքերով գրեց «Ազատ եւ անկախ Հայաստանի հանրապետութիւն»ը:

Դժբախտութիւն է, բայց մինչեւ այսօր եւ ներկայիս ալ, ազգերն իրենց պատմութիւնը կը գրեն իրենց իսկ զաւակներուն արիւնով: Արիւնով եւ ինչ կարմիր ու անջնջելի արիւնով արձանագրուած է նաեւ Մայիս 28ը, հայ ժողովուրդի պատմութեան ամենափառաւոր էջերէն մէկուն վրայ եւ դեղին մաղձով չէ կարելի սրբել զայն:

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Փա՛ռք հայ բազուկին

Արիւնոտ աչքերով ու ճիւաղային քրքիջներով՝ թշնամին կը մօտենար Արարատեան դաշտին: Կ'ուզէր լափել հայ ժողովուրդի միւսը՝ կէսը՝ Երեւանի ու Էջմիածինի դռներուն առջեւ: Հայութիւնը կ'ապրէր իր ճակատագրական ամէնէն յուսահատ օրերուն մէջ: Ոչ մէկ օգնութիւն՝ դուրսէն: Անօթի, ծարաւ, բոպիկ ու ցնցոտիներու մէջ թաղուած, մինակ, պիտի վճռէր ապրելու կամ մեռնելու բախտը:

Թուրքը կուգար կոտորածի ու ջարդի ահաւոր բնազդով մը, հայութեան վերջին մնացորդները սրբելու, ոչնչացնելու: Կենաց եւ մահու ահազանգ մըն էր որ, կը շեփորուէր մեր երկրին մէջ, հազարամեայ հայրենի հողին վրայ: Երկրորդ Տէր Զօր մըն էր, որ կուգար կարմրածուփ ալիքներով, արեան ու աւերածութեան համայնապատկերի մը առջեւ՝ խեղդելու վերջին մնացորդը:

Պետութիւն չէինք, կազմակերպուած ու մարզուած բանակ չկար, թնդանօթի ու գնդացիրի գործարաններ՝ չունէինք, եւ սակայն, պէտք էր դիմադրել, պէտք էր խոյանալ շունչ տալու համար բազմահազար հայ ժողովուրդին, որ խրոնուած էր Էջմիածինի սրբազան պատերուն տակ, ու Արարատեան դաշտի գիւղերուն եւ հիւղակներուն մէջ: Ժողովուրդներու կեանքին մէջ, հրաշքները, երբեմն կուգան իրենց բնաշխարհի ջուրերէն, լեռներէն, գիշերային մթութեան մէջ հովերու ձայնէն, եւ հայրենի հողի ընդերքէն:

Արարատի շուքին տակ, դարերու աւանդութիւններով անոր կապուած, հայ ժողովուրդըլսեց իր հեթանոս պապերուն ձայնը, վերցուց գլուխը, շտկեց մէջքը ու նետուեցաւ անհաւասար պայքարի կրկէսը: Ով գիտէ, թէ Արամներն ու Քրիստափորները, Անդրանիկներն ու Սերոբները, Մուրատներն ու Հրայրները՝ որ դարերու հունէն մնացեր էին հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, նախասահմանուած չէին իբրեւ առաքեալներ, որպէսզի բանային ճամբան մեծ գուպարին, քալէին դէպի ազատութիւն ու արեւածագը անկախութեան:

Արամները իրենց հոգեկան ու բարոյական ուսումը առին Հ. Յ. Դաշնակցութեան քուրային մէջ: Երբ Արամը իր շուրջը նայեցաւ, դտաւ սրտակիցներ, զգացումներով ու բարոյականով հայորդիներ՝ նուիրուած իրենց ժողովուրդին, պատրաստ ողջակէզ՝ հայրենիքի փրկութեան գործին: «Մայիս 28»: Ինչ խորհուրդ, արիւնով ներկուած ինչ սրբազան պատկեր՝ վեց հարիւր տարուան ստրկութենէ մը վերջ: Ինչպէս չյիշել այն հայ զինուորին վերջին խօսքը՝ Մայիս 24ի, 25ի, եւ 26ի կռիւներուն ատեն: Անշուք վրանի մը տակ, մահամերձ հայ զինուորներուն հաղորդութիւն կը տրուի: Քահանան կը մօտենայ հոնդացող վիրաւոր զինուորի մը, եւ կ'ուզէ հաղորդութիւն տալ: Զինուորը, տեսնելով քահանան՝ գլուխը վեր կը վերցնէ, կը բռնէ հայ կրօնաւորին ձեռքէն ու կը մրմնջէ.— «Տէր հայր, հաղորդութիւնը տալէ առաջ, ըսէք թէ մերոնք յաղթեցի՞ն թէ պարտուեցան»...

Հայ քահանան, յուզուած, արցունքի կաթիլները կը թափին իր փարթամ մօրուքին վրայ, եւ, դողդոջուն ձայնով մը, կը խօսի.— «Հանդիստ, որդի, քո ընկերները շահեցան ճակատամարտը, Թուրքը կը փախչի»: Հայ զինուորը, վիրաւոր՝ ուրախութեան ժպիտ մը կ'ունենայ իր դէմքին ու աչքերուն, եւ գլուխը կը հանգչեցնէ տէրտէրին ծունկին վրայ, հաղորդութիւնը չառած ...

Ահա թէ, որոնք ստեղծեցին Մայիս 28ը եւ ինչ պայքարներու ու զոհողութեան արդիւնք է ան: Զար մարդիկ կ'ուրանան զայն, սեւ հոգիներ՝ կ'ուզեն նսեմացնել, կ'ուզեն փոխարինել կարմիր նոյեմբերով, թուական մը որ պիտի չմնայ մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ իբրեւ հայկական օր, այլապէս, Տիզբոնէն եկած բոլոր հրամանները ու արիւնկզակ մարզպանները պէտք էր յիշէինք, տօնէինք ու... փառաբանէինք:

Կը տօնենք Մայիս 28ը, որովհետեւ ան թուական մըն է յարութեան:

Այսօր, աւելի քան երբեք, կը հաւատանք որ, Մայիս 28ի ստեղծումով, մեր ժողովուրդը դտաւ ճամբայ մը՝ ուրկէ կրնայ անցնիլ հասնելու համար դարերու իր երազին՝ իր սեփական հայրենիքին, ազատ եւ անկախ: Ու լիաթոք, կ'աղաղակենք. — Փառք հայ բազուկին, փառք իր զէնքին:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Տարիներով շարունակ քե՛զ երազեր, փնտռեր եմ,
Ամէն անկիւն, ամէն տեղ քու ըստուերըդ տեսեր եմ
Թէեւ քեզմէ շատ հեռու, ինկած օտար երկրի մէջ,
Կ'արձագանգէ անունըդ հոգիիս՝ մէջ վառ, անշէջ:
Անջրպետը, ո՛հ, երբե՛ք սրտէս ջնջել չկրցաւ
Ցիշատակըդ, հայրենիք, մինչդեռ հոգիս դառնացաւ
Օտարութեան մէջ մարդոց նայուածքներէն թունաւոր,
Կարօտովըդ աւելի՛ հոգիս եղաւ վիրաւոր:
Այժըմ յոյսո՛վ կը սպասեմ, իմ հայրենիք աննըմա՛ն,
Եւ մեծասքանչ իմ լեզուիս երգերն այն վեհ հրաշազան
Մասունքի պէս պիտ՝ պահեմ շրթներուս վրայ յաւիտեան,
Մինչեւ հնչէ Մասիսէն կոչնակն մեր մեծ Յարութեան...:

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ – ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Մայիս 28

Հազար ու հազար տարիներ Հայը փոթորկալի պայքարներ մղեց, ամեհի տիտաններու պէս նետուեցաւ կրկէս՝ կուրծք տուաւ բոլոր գոյնի բռնակալութեանց, առիւծի վէհանձնութեամբ պաշտպանեց հայրենական օճախը, միշտ հաւատալով իր ապագային :

Հազար տարիներու այս սրբազան պայքարի ընթացքին փառահեղ պատմութիւն մը ստեղծեց՝ փոթորկալի դէպքերով.— Վարդանանց, Բագրատունեաց, Արծրունեաց, Ռուբինեանց դրուագներով: Եւ յղացաւ դարաւոր հարուստ մշակոյթ, որ դատարկ հոգիները կը լեցնէ, խոպան, ամայի մտքերը կը թրծէ: Գեղարուեստական հոյակապ ճարտարապետութիւն, արձանագործութիւն, մանրանկարչութիւն, անմահ կոթողներ որոնց առջեւ, օտար վարպետներն անդամ կը խոնարհին :

Միշտ կարեվեր, արիւնլուայ, սակայն ապրելու, տեւելու անպարտելի վճռական կամքով, անչափելի հաւատքով մը տոգորուն խոր համողումով հայ ժողովուրդը շարունակեց պայքարը, ցեղին գոյութեան յարատեւման սրբազան կռիւը :

Հայուն ազատատենչ հոգիին յատկանիշն է այս:

Երբ պահ մը ամփոփուինք նոյնանանք մեր պապերու պատմութեան հետ, կը տեսնենք ամբողջ հինգ ու կէս դար (1373—1918) Հայը փոթորկայոյզ տառապանքներու, աներեւակայելի չարչարանքի մըն է ենթարկուած: Այն օրէն որ կորսնցուց իր պետական կեանքը, քաղաքական անկախութիւնը. ատամները սեղմած, մեծ հալածանքները դիմադրաւած է մերթ խրոխտ, մերթ ակամայ ենթարկուելով՝ սակայն ազատութեան անշէջ կրակը պահած իր մեծ հոգիին մէջ՝ միշտ աննկուն: Մարտական ոգին փոխանցեց սերունդէ սերունդ որպէսզի ազգը ապրի: Ապրեցաւ ազգը ու կ'ապրիՀայր միշտ հաւատաւոր իր լուսաշողապագային ու վստահ աւելի քան երբեք:

Դարերու անհաւասար կռիւներու եւ հաւատքի լուսաճաճանչ բոցերէն ծնունդ առաւ թուական մը, իբր յաղթանակի դափնեպսակ՝ նահատակներուն անհնարին զոհողութեանց: Այդ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» թուականը 1918 Մայիս 28ն է, արդար հատուցումը պատմութեան :

1918 Մայիս 28ը լուսաճաճանչ յոյսի ու խանդի, սփոփանքի, հաւատքի ամրապնդման նոր դարագլուխ մըն է, հայ բազմաչարչար ժողովրդի դարերէ ի վեր երազած քաղաքական ազատութեան, հայրենիքի եւ պետականութեան վերածնունդի նուիրական թուականը :

Այս թուականը սրբազան է եւս առաւել իբրեւ խորհրդանշանը հայ ժողովուրդի դարերու անհաւասար պայքարին, ապա ուրեմն արեան հատուցման :

Այն բոլոր տխեղծ ու տմարդի հոգիները, ըլլան «գերապատիւներ» թէ հասարակ մահկանացուներ, որ չեն ըմբռներ այս խնկելի սրբութեանց վեհութիւնն ու խորհրդաւորութիւնը, իրենց հոգեկան թշուառութիւնը կ'ապացուցանեն :

Կա՞յ աւելի նուիրական մասունք՝ քան հարազատներու ողջակիզումը յանուն սրբազան նպատակի մը, — Հայրենի՛ք :

Հակառակ բոլոր այն բարբաջանքներուն, Մայիս 28ը կը մնայ լուսափառ փարոս մը հայ ժողովուրդը առաջնորդելու համար դէպի հայրենիքի միացեալ եւ անկախ ազատագրութեան: Կը մնայ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» կերտելու համար նոր սերունդներու կամքն ու եռանդը: Դարձնելով «հովիւքն երգեն ընդ հրեշտակս, տան աւետիս աշխարհի »:

Ց. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

«Նայիր նորան երեք գոյնով»

Հայրենասէր գործիչ եւ գրագէտին Միքայէլ Նալբանդեանի հայրենաշունչ երգը «Մեր հայրենիք» այնքան տպաւորիչ եւ ազդու չէր եղած քան 1918 Մայիս 28ի Մեծ Օրը, երբ հիմը կը դրուէր հայրենիքի ազատութեան ու անկախութեան :

Բայց հայրենիքը այդ օրուընէ սկսեալ ալ թշուառ ու անտէր չէր, ոչ ալ ոտնակոխ իր թշնամիներէն, այլ թօթափած ստրկութեան շղթաներէն, լայն շունչ ու ոգի կ'առնէր Արարատի ստորոտը, իր շուրջն հաւաքած իր որդիները :

Ալ բաւական էր որքան զոհ էր տուեր, բաւական որքան թափեր դարերէ ի վեր, ու ծառայեր օտար ազգեր ու թափառեր երկրէ երկիր ի խնդիր իր գոյութեան եւ ինքնապաշտպանութեան:

Այդ օրը վերջ կուտար տխուր անցեալին եւ փառքով կը պսակէր ներկան :

Հայ ազգն ալ ճակատը բաց իր տեղը ունէր միւս ազգերու կողքին: Ինչո՞վ պակաս էր եղած արդէն անոնցմէ, սկիզբէն ի վեր:

Կրօնական տեսակէտով ան առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդն էր եղած, երբ միւս ազգեր կռապաշտ էին ու խաւարի մէջ:

Գիտութեան մէջ նոյնպէս կը փայլէր իբրեւ յառաջադէմ ու բանիմաց ցեղ մը, հին դարերէն սկսեալ :

Զինուորականութեան մէջ նոյնպէս կորովի եւ քաջ, օրինակ տալով ուրիշ ազգերու Տիգրան Մեծով, մինչեւ Բիւզանդիոնի գահուն տալով հայ թագաւորներ եւ իշխաններ :

Եւ ամէն մարզի ու ասպարէզի մէջ ալ ցոյց տալով կորով եւ իմաստութիւն եւ ընդունակութիւն, մինչեւ իսկ նախանձը շարժելով օտարներու :

Ուրեմն ան իրաւամբ արժանի էր եւ իր կորսնցուցած հայրենիքին տէրն ու տիրականը դառնալու, առանձին պետութիւն, բանակ կազմելու, կառավարութիւն ունենալու իր սեփական օրէնքներովը ու զինուորներովը, անկախ իր երկրի մէջ, իր հողերուն վրայ եւ ազատ իր ժողովուրդին հետ հոգ չէ թէ փոքրաթիւ եւ նեղ սահմաններով...

Եւ վերջապէս այդ ունեցաւ թէեւ անհուն զոհողութեան գնով, բուռն մարտնչումներէ եւ անդին երկար պայքարէ վերջ, «Իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» .. «Նայիր նորան երեք գոյնով»:

Տեսաւ հայութիւնը ծածանիլը իր դրօշին նուիրական սուրբ նշան, երեք գոյն — կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն :

Ան կարօտն ունէր անոր.. երբ կ'երազէր դարերու ընթացքին, իր սեփական տունն ու երդիքը եւ իր խորհրդանշանը՝ անոր ճակտին բարձր, պաշտելի :

Ան սգաւոր չէր այլեւս ու նոր կեանք, նոր աշխարհ կը մտնէր, ապրելու համար նոր խանդով հայրենի հողին վրայ, ազատ ու անկաշկանդ :

Մեծ էր իր հաւատքը այդ օրուան համար: Ան գիտէր որ առանց յոյսի եւ պայքարի կարելի չէր որ հասնէր ու յաղթէր իր սեփական հայրենիքի կառուցման եւ հիմնարկութեան մեծ, նուիրական, բայց դժուարին գործին,

Ափսոս, որ երկար չտեւեց իր հիմնած տան կառավարութեան ազատ վարչաձեւը ու տխուր օր մը սեւ, սեւ ամպեր կուտակուեցան հորիզոնին վերեւ ...

Ու սեւ ագռաւներու երամ մը կարմիր կտուցներով սկսան թռչիլ օդին մէջ, եւ իջան վար թառելու խաղաղ ժողովուրդի բուխերիկներուն վրայ ...

Այս անդամ, եղբայր եղբօր դէմ, աջակցութեամբ արտաքին թշնամիներու ...

Թէեւ վտարանդի՝ արթուն են պահակները, միշտ ու կը հսկեն ու կը հաղորդեն նոր սերունդին ինչ որ պատմութիւնը արձանագրեց երէկը :

Պատրաստ՝ վաղուան համար, ամուր հաւատքով խանդակաթ սիրով ու ջերմ կարօտով, կրկին ողջունելու համար ազատութեան արեւածագը :

ՄԷՆ - ՍԷ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մայիս 24ին բացուեցաւ Galerie Arc en Cielի մէջ, «Պարի Բարեկամներու» նկարահանդէսը, ուր աւելի քան 25 նկարիչներ ցուցադրած են իրենց գործերը: Երիտասարդ նկարիչ Գարզու (Գառնիկ Զուլումեան) եւս կը մասնակցի այս նկարահանդէսին, երեք նկարներով որոնց երկուքը շատ գեղեցիկ esquissesներ են, բանաստեղծական ներշնչումով: Իր Պարուհին կը խտացնէ բոլոր նրբութիւնները եւ շնորհը, իր աննման կանանչով —կեանքին իսկ պայծառ գոյնը :— Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ, Գարեգին եպիս. Սրուանձտեանցի: Ա. հատոր: Գ. տպագրութիւն: Հրատ. «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարի (թիւ 16): Փարիզ, 1949: Գին 300 Ֆրանք: Ամերիկա 2 տոլար : Հասցէ.— Librairie Barsamian, 46 Rue Richer, Paris (9):

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ հիւլէական ուժի յանձնախումբին մէջ, խորհրդային ներկայացուցիչը, Պ. Մալիք, անդամ մը եւս առաջարկեց երկու պայմանագիրներ մշակել, մէկը՝ օրէնքէ դուրս հրաչակելու համար հիւլէական զէնքերը, միւսը հսկողութեան տակ առնելու համար հիւլէական ուժը :

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ինք Հաւլաբար էր: Գիրացել ու աշխուժացել էր, սակայն նոյն Կամոն էր. աւելի զուարթ, կատակասէր եւ հաղորդունակ: Զարմացաւ, որ ռուսերէն էի խօսում. խոստացաւ որ ինքն էլ հայերէն պիտի սովորի:

Իր խօսքերից ինձ թուաց, որ ռուսական յեղաշրջումով խանդավառ չէր: Գոհ էր ու չափազանց ուրախ, որ յեղափոխական շարժումը յաղթական արշաւի մէջ է, եւ բռնակալութիւնը վերջնապէս տապալած է: Սակայն միտքը աղջամուղջի մէջ էր թափառում: Ինքնիրեն զգում էր առկախ՝ անէութեան մէջ: Այսուհետեւ ի՞նչ պիտի լինէր իր անելիքը: Դաւադրական աշխատանքը շիջել էր: Քարոզիչ չէր, որ հրապարակ իջնէր եւ իր մտքին հմայքը տարածէր, զինուորական կրթութիւն չունէր, որ վաշտեր վարէր: Հապա ի՞նչ անել: Սպասում էր, որ յեղափոխութիւնը որոշէր իրեն վիճակուած պարտականութիւնը:

Պատմեց ինձ, որ Պոլսից Եւրոպա գնացել էր Լենինի մօտ: 1912ին դաւադրական նմանօրինակ մի գործի ձեռնարկել էր Կոջորի մերձակայքը: Բայց շրջապատուել էր կազակների կողմից եւ մահուան դատապարտուել: Միայն Ռոմանովների երեք հարիւրամեակի առթիւ մահապատիժը վերածուել էր ցմահ բանտարգելութեան :

Այս անդամ Կամոն աւելի հայացած գտայ : Մեծ շահագրգռութիւն ցոյց տուեց կամաւորական շարժումներին ու Հ. Ց. Դաշնակցութեան գործերին հանդէպ եւ խոր ուշադրութեամբ ու տըխրութեամբ լսեց թրքահայութեան կոտորածների մասին:

Երկրորդ եւ վերջին հանդիպումս եղաւ :

Մէկ օր էլ թերթերում կարդացի, որ Կամոն, Ստալինի վաղեմի մտերիմը, Թիֆլիզի բանուկ փողոցներից մէկի մէջ հեծանիւով գնալիս բախում կ'ունենայ մի կառքի հետ ու արկածամահ կը լինի :

Կամոյի մահը ցաւ պատճառեց ինձ :

Երբեմն մտածում եմ, թէ արդեօք ապագան ի՞նչ էր վերապահելու այս յանդուգն ու քաջարի յեղափոխականին, եթէ տարաժամ մահը ուշանար: Պիտի հանդուրժէ՞ր սովետական ռէժիմի խստութեան, պիտի համակերպէ՞ր իր ճակատագրին: Ես կարծում եմ — ոչ: Կամոն ճկուն չէր: Գործնապաշտ չէր, ընդհակառակն չափազանց գաղափարապաշտ յեղափոխական էր : Իրեն պիտի վիճակուէր այն տխուր ճակատագիրը, որ Աղասի Խանջեանին գլուխը կերաւ: Իրաւ է, որ Ստալինի մտերիմ բարեկամը եւ սերտ գործակիցն էր եղել: Բայց ի՞նչ կ'արժեն բարիք, երախտիք ու բարեկամութիւն միատէրների համար. մանաւանդ համայնավարին, որ բարոյական բոլոր արժէքները համարում է բուրժուական նախապաշարումներ : Ստալինի ո՞ր ընկերը ու ո՞ր գործակիցը զոհ չէ գնացել իշխանաւորի մահառիթ մականին: Մէկ հատիկ մարդ միայն ողջ է մնացել: Այն էլ Լիտվինովն է, որ իր տիրոջ ոտքերի տակ փռուել է իբրեւ կենդանի դիակ :

Կամոն մեռաւ, բայց իր մահով հոգին ողջ մնաց :

Իմ բորբ երեւակայութիւնը կերտել էր ահաբեկիչի ու դաւադիրի կերպարը ամենաժանտ գոյներով: Նա դժնետեսիլ մի դէմք էր, որի կամքը սար էր եւ սիրտը՝ քար: Դաժան՝ դահիճի նման ու խուժդուժ՝ վայրենու պէս, որի հոգին անապատ է, զուրկ՝ սիրոյ եւ գութի տոգորումներից:

Կամոն էլ դաւադիր էր. եւ ինչ յախուռն, անայլայլ, խիզախ ու անխնայ ահաբեկիչ: Սակայն մանուկի սիրտ ունէր, բուխ, զգայուն եւ դիւրազգած:

Երբ պատմեցի Ապրիլեան սպանդի սրտակեղեք եղելութիւնները, հայ միտքի ընտրանիին աքսորն ու կոշկոճ կոտորածը եւ ապա իմ ընտանիքի տարաբախտ ճակատագիրը, Կամոն կռացաւ գլխահակ, աչքերը տամկացած եւ անակնկալ փղձկումով փուլ եկաւ եւ արտասուեց: Ես, որ մինչ այդ մի շիթ արտասուք չէի թափել, անկարող եղայ զսպել իմ ներքին վերիվայրումը եւ իրեն հետ լաց եղայ :

Վերջապէս, վերացած՝ փողփողուն ակնկալիքի հաւատքով, գնացինք Մինինի պաշտօնատունը. պարտաւորուեցինք հոգեմաշ ու ծանրատաղտուկ խոչընդոտներին յաղթահարել Մինինի կողմից ընդունուելու համար:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, ապստամբները 1579, կառավարական բանակը 286 հոգի կորսնցուցած են ինը օրուան ընթացքին :

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ Միւնիխ հասած 50 գերման մայրապետներ կը պատմեն թէ դիմադրական ճակատ մը կազմուած է լեռները ապաստանած գիւղացիներու կողմէ, ընդդէմ Տիկին Աննա Փոքէրի (արտաքին նախարար) : Նոյն աղբիւրին համաձայն, դժգոհութիւն կ'աճի խորհրդային կարգուսարքին դէմ, մասնաւորապէս գիւղական շրջաններու մէջ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորին՝ Թիթոյի ծընընդեան 57րդ տարեդարձին առթիւ, Պելկրատի թերթերը անգամ մը եւս կը ձաղկեն Մոսկուայի գլխաւորութեամբ կազմակերպուած պայքարը : «Բոլոր յարձակումները, սուտերը եւ զրպարտութիւնները պիտի խորտակուին Եուկոսլաւիոյ պողպատեայ միութեան վրայ» :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ տիրող դժգոհութիւնը հետզհետէ կը վերածուի բաց ըմբոստութեան մը, համաձայն Պելկրատի թերթերուն տեղեկութեանց : «Փոլիթիքա» կը գրէ թէ ժողովուրդը կատղած է յարաճուն ձերբակալութիւններէն, արջառներու դրաւումէն եւ թէ կռիւներ տեղի կ'ունենան սահմանամերձ շրջաններուն մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը մերժեց 15 % կրճատել Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան վարկերը, արտօնելով 4.624.470.000 տոլար ծախսել 13ուկէս ամսուան մէջ, փոխանակ 15ի :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ, Մոհամմէտ Ռզա, որ 30 տարեկան է, յայտարարեց թէ զօրաւոր եւ անկախ Պարսկաստան մը օգտակար է աշխարհի խաղաղութեան համար : Այս առթիւ վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ Իրանի ներկայ վարչաձեւր զինուորական դիկտատուրա է : Եւ գանգատեցաւ որ Դաշնակիցները անհրաժեշտ օգնութիւնը չընծայեցին Իրանի, հակառակ Թէհրանի ժողովէն վերջ եղած յայտարարութեան (1943) :

ԱԹԷՆՔԻՆ կը հեռագրեն թէ վեց Յոյներ գնդակահարուեցան Եգինէ կղզիին մէջ, իբրեւ մեղսակից 1944 Դեկտեմբերի դէպքերուն : Զորս հարիւր կալանաւորներ կամաւոր ծոմապահութիւն յայտարարեցին, իբրեւ բողոք այս գնդակահարութեանց դէմ :

1950 ԹՈՒԱԿԱՆԸ «սրբազան տարի» հռչակուեցաւ Պապին կողմէ, Համբարձման օրը, կոնդակով մը որ կը բաղկանայ 2000 բառերէ : Առաջին «Սրբազան տարին» է այս 1925էն ի վեր, երբ 800.000 ուխտաւորներ այցելեցին Վատիկան :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակները Շանկայի դրաւումէն վերջ կը պատրաստուին յառաջ խաղալ դէպի Քանթոն : Պարտեալ ազգայնականները տակաւին տէր են Չինաստանի աւելի քան կէս տարածութեան, բայց չունին իրական իշխանութիւն, կորսնցուցած ըլլալով կեդրոնական եւ հիւսիսային Չինաստանը : Ազգայնական կառավարութեան նախագահը կոչ մը ուղղելով նախագահ Թրումընի, կ'ըսէ թէ «Խ. Միութիւնը կը պատրաստուի օգտագործել Չինաստանի համայնավար բանակը, երրորդ աշխարհամարտը պայթեցնելու համար» :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ որոշեցին ջրանցք մը բանալ, Դանուբը Սեւ Ծովուն կապելու համար, Քոնսթանցայի հիւսիսակողմէն : Ծրագրին համաձայն ջրանցքին պիտի կրնան մօտենալ 12—15.000 թոն տարողութեամբ նաւեր :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ բանակցութիւններ կը կատարեն, դրամական խնդիրը կարգադրելու համար : Ամերիկա կ'առաջարկէ արժեզրկել սթերլինը. Լոնտոն կ'ընդդիմանայ ուժգնօրէն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտումինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին : Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւորի հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի (թառ) : Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ : Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար) :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով : ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատունները : Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ :

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան :

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ : Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Արտասանութիւն եւ երգեր :

Խմբերգ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ : Մուտքը ազատ է

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս : Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն) :

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻԶ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), մեներգ՝ Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, խմբերգ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի, արտասանութիւն Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ, հայկական տարազով պարեր Տիկին ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆի, եւրոպական պար ղեկավարութեամբ Սէն Լուի նուագախումբին : Ներկայ պիտի ըլլայ յայտնի դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ (Սուրիայէն) :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ նահանգա.ին խորհուրդի :

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն :

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի : Դաշնակցութեան երիատասարդ բարեկամ ROGER LERDA :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է : Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France :

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՅՈՒՇԱՏՍՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն : (Կարեւոր օրակարգ) :

ԿԱՐՏԱՆԻ, ԷՔՍԻ եւ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ խումբերը կիրակի :

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարոն Սալնոյ Զորի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 26 rue des Convalescentsի սրահին մէջ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այսօր, շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին— Խրիմեան սրահին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱՍԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Հրանդ Գրիգորեան Պ. ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 Ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ :

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Ա. Քէօսէեանի դասախօսութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Խանչերեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԾԱՂԻԿ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆի մահուան առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Խարոյեան կը յայտնեն որ այս կիրակի ժամը 11ին Մարսէյլ, Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ, իրենց զաւկին հանգուցեալ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԽԱՐՈՅԵԱՆի, ինչպէս նաեւ համայն Խարոյեան դերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին համար :

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 29 MAI 1949 Կիրակի 29 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5859-Նոր շրջան թիւ 1270 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՃԱԿԱՏ ՃԱԿՏԻ

Կարճատեսներ եւ նենգամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել, նսեմացնել կամ ժխտել Մայիս 28ը: Ի զուր վկայութեան կը կոչեն զանազան վերլուծումներ եւ յուշեր, իրենց ուզած իմաստը տալու համար անոր :

Մայիս 28ը կը խտանայ մէկ բառի մէջ. — «Ճակատամարտ»: Կռիւ ճակատ ճակտի եւ յաղթանակ, ճակատագրական պահու մը:

Մնացեալը մանրամասնութիւն է: «Դէպքերու դասաւորում», ինչպէս կ'ըսեն տնաբոյս քաղաքագէտներ:

Բանգիտութեան, իմաստակութեան, անպատիւ ուրացման բոլոր մարզանքները ինքնին կը փոշիանան այս լուսապայծառ իրականութեան առջեւ: Եթէ նոյնիսկ հարիւր տարի տեւեն:

Այո', օրհասական պայքար եւ յաղթանակ: Ճակատ ճակտի կռիւ ամբողջ մէկ շաբաթ, մասնակցութեամբ հայ ժողովուրդի արի զաւակներուն: Կռիւ՝ խառն ի խուռն զէնքերով, — հրացան, սուր, թնդանօթ, մաւզէր: Ի հարկին եղունգներով: Իրար բզկտելով :

Կռիւ՝ կանոնաւոր բանակի մը դէմ որ կը բաղկանար 35.000 զինուորներէ, կատարեալ սպառազինութեամբ :

Հայկական զօրքը՝ միայն 10 — 12.000: Արդէն ուժասպառ՝ ամիսներու մարտնչումներէն: Զէնքերն ու փամփուշտը համրանքով: Պարենաւորումը պատահական: Զրկուած՝ արտաքին օգնութեան որեւէ պատեհութենէ: Ընդհակառակն պաշարուած չարակամ եւ դաւադիր հարեւաններով:

Իսկ իր կռնակին վրայ ժողովուրդ մը բոլորովին անճար: Առկախ՝ երկնքի եւ երկրի միջեւ: Դատապարտուած՝ հետզհետէ ծիւրելու անօթութեան եւ համաճարակներու ահուսարսափին տակ:

Եւ դեռ միւս մղձաւանջը, — բնաջնջում հուրով եւ սուրով: Ինչպէս երէկ, սահմանէն անդին:

Ուրեմն, «Մահ կամ ազատութիւն»:

Մեր եղերական պատմութեան մէջ անգամ, թերեւս ոչ մէկ ատեն լեռ ու դաշտ այնքան ուժգնօրէն ցնցուած էին այս երկու բառերէն, որքան 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն :

Ոչ մէկ ատեն ապրելու կամքը այնքան ալեկոծութիւն պատճառած էր որքան այդ բախտորոշ օրերուն, երբ ահաւոր երկունքի մը կը մատնուէր Արարատեան դաշտը :

Տարիներ անցած են այդ պատմական ճգնաժամէն ի վեր: Արդէն իսկ երեսնամեակն է որ կը տօնենք :

Եւ սակայն, դուք այսօր ալ չէ՞ք զգար նոյն սարսուռը, երեւակայութեան, յիշողութեան ելեւէջ մը կատարելով դէպի ետ:

Մնաց որ, տակաւին ոչ մէկ յուշագիր, ականատես կամ ականջալուր վկայ փորձեց տալ այդ ճակատագրական շաբթուան վաւերական, լրիւ պատմութիւնը: Մարդիկ աւելի շատ զբաղեցան քաղաքական տեսութիւններով: Կողմնակի դէպքերու բացատրութեամբ:

Իսկ չարամիտներ օգտուեցան, մինչեւ այսօր ալ կ'օգտուին զանազան հակասութիւններէ, ամբոխին կեր ճարելու համար :

Ամբողջովին միեւնոյն կուսակցութեա՞ն կը պատկանէին այն 12.000 քաջարի ռազմիկները :

Եւ ատոր համա՞ր է որ անպատիւ ուրացումի, վարկաբեկումի մարզանքներ կը կատարեն դաս մը սոփեստներ, հովանաւորութեամբ կարմրուկ Երեւանի :

Ուրեմն այս երանելիները անգիտակցաբար մեծագոյն պատիւր կ'ընծայեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ ամէնէն վճռական դերը կատարելով հանդերձ, երբեք իրեն վերապահած չէ Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն փառքը:

Դաշնակցութիւնը այն հսկան է որ կ'ըսէ երեսուն տարիէ ի վեր եւ պիտի ըսէ միշտ.

— Փոթորիկ մը պայթած էր Արարատեան դաշտին վրայ: Հայ ժողովուրդի զաւակներէն 10 — 12.000 քաջեր պատնէշ կազմեցին, իրենց երիտասարդ արիւնը տրամադրելով անխտիր, եւ ճակատամարտը պսակուեցաւ յաղթանակով,—Մայիս 28: Տէր չէ՞ք ըլլար այդ փառքին: Երթաք բարով Ես ներկայ եմ եւ ամէն արի հպարտութեամբ պիտի հռչակեմ այդ փառքը, տէր կանգնելով ե'ւ իմ շարքերուս ե'ւ միւսներու պայքարին ու յաղթանակին:

1948 Շ.

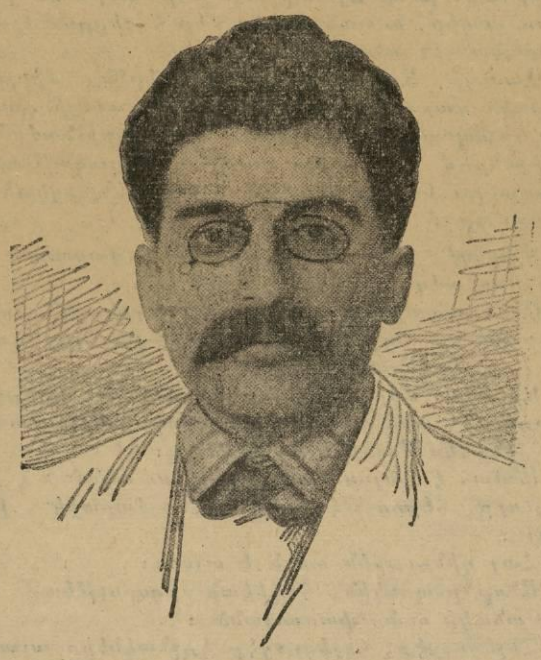

ԱՐԱՄ (Մանուկեան) որ այնքան վճռական դեր կատարեց Հայաստանի հանրապետութեան հաստատման մէջ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՍԷ...

1920 Սեպտեմբեր 23ին, երբ Թրքական բանակը Հայաստան կ'արշաւէր հարաւէն, իսկ Մոսկուան կը դաւէր մեր կռնակէն, բոլշեւիկները հետեւեալ թռուցիկը կը ցրուէին հայկական բանակին եւ ժողովուրդին մէջ.

— «Հայ բանուոր, հա'յ գիւղացի եւ հայ զինուոր.

« Քէմալական յեղափոխական բանակը՝ թուրք բանուորը, աշխատաւոր գիւղացին եւ յեղափոխական ասկեարը, պարզած խորհրդային կարմիր դրօշը, գալիս է փրկելու քեզ քո դաւաճանների ձեռքից եւ տապալելու քո արիւնը ծծող Դաշնակների անարդ լուծը:

« Չկրակե'ս, աշխատաւոր հայ զինուոր, եղբայրական թիւրք բանակի վրայ, նա քեզ բերում է ոչ թէ ստրկութիւն, այլ ազատութիւն. նա գալիս է օգնելու քեզ քո սրբազան պայքարի մէջ:

« Երբ տեսնես կարմիր դրօշը, ա'ռ զէնքերդ եւ միացի'ր եղբայրական թիւրք բանակին ընդդէմ քո ոխերիմ թշնամիների, ընդդէմ անարդ Դաշնակների»:

Այսպէ՛ս էր որ Կարսը ինկաւ առանց կռուելու: Եւ Մոսկուան յարգեց իր խոստումը, Թուրքիոյ վերադարձնելով զայն :

★ 1920 Հոկտեմբեր 24ին, Թիֆլիսի «Կոմունիստ» լրագիրը կը գրէր.

— « Մնում է ուրախանալ, որ Դաշնակցական Հայաստանը գտնւում է այն պոզահարող կովի վիճակում, որին Աստուած եղջիւր չի տւել»:

ՕՐՈՒԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԷՊՔԸ գիտէ՞ք որն է, —Դերասանուհի Ռիթա Հէյուըրթի ամուսնութիւնը Հնդկաստանի հռչակաւոր Աղա խանի տղուն՝ իշխան Ալիի հետ: Տեղական թերթերը սիւնակներով նկարագրութիւններ եւ պատկերներ կը հրատարակեն, աւելի լայն տեղ տալով քան... Չորսերու Խորհուրդին: Հարիւրաւոր թղթակիցներ, լուսանկարիչներ եւն. հաւաքուած էին Քանի մօտ, Վալորիս, ուր տեղի ունեցաւ ամուսնական արարողութիւնը, նախագահութեամբ ... համայնավար քաղաքապետին: Շարժանկար մըն ալ պատրաստուեցաւ: Այս ամէնուն մէջ միակ հանրօգուտ ձեռնարկը այն է որ, նորապսակ իշխանը եւ իշխանուհին 530.000 Ֆրանք նուիրած են Վալորիսի համայնքին: — Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հաւանական է որ Ռիթա իշխանուհին (կաթոլիկ) բանադրուի, Իսլամի մը հետ ամուսնացած ըլլալուն համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ փախած գերման համայնավար առաջնորդո, Կերհարտ Այզլըր, որ երկու շաբաթ առաջ լեհական շոգենաւէ մը դուրս հանուած էր անգլ. ոստիկանութեան կողմէ, ուրբաթ օր դատուելով Լոնտոնի մէջ, անմիջապէս ազատ արձակուեցաւ: Դատաւորը բաւարար պատճառներ չգտաւ, ամերիկեան իշխանութեանց յանձնելու համար ամբաստանելը, ինչպէս պահանջուած էր:

Զորսերը միշտ կը վիճին

ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Զորսերու Խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, երեք ժամուան ամուլ վիճաբանութիւններէ վերջ, Պ. Վիշինսկի առարկեց թէ արեւմտեան պետութիւնները որեւէ առաջարկ չներկայացուցին ի պատասխան իր թելադրութեանց: Պ. Շուման, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, պատասխանեց թէ «մենք ալ առաջարկներ ունինք»: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք արեւմտեան պետութիւնները ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն այս շաբթու :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Վիշինսկի հարցուց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին.—«Ի՞նչ կ'առաջարկէք լուծելու համար օրակարգի խնդիրը: Ի՞նչ որոշ միջոցներ կ'առաջարկէ ձեր կառավարութիւնը: Ի՞նչպէս կ'ըմբռնէ ելքը: Ի՞նչպէս պիտի վերահաստատուի գերմանական միութիւնը: Միւս պատուիրակութիւնները ծրագիր մը ունի՞ն »:

Իր սպասած պատասխանը չստանալով, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը հարցուց թէ արեւմտեան պատուիրակները փոփոխութիւններ կ'առաջարկե՞ն իր ծրագրին վրայ, նոյնիսկ աւելի ազատութիւն տալով Գերմաններուն:

Պ. Վիշինսկի այս առթիւ ալ պնդեց թէ որոշումները պէտք է տրուին միաձայնութեամբ, այսինքն վեթոյի իրաւունքով: (Միւսները կ'առաջարկեն պարզ մեծամասնութեամբ) : Պ. Էչիսըն նորէն յիշեցուց թէ ամէնէն առաջ պարտաւոր են լուծել Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները, եւ մանաւանդ հատուցումներու հարցը: «Կը պնդեմ այս կէտին վրայ, որովհետեւ դժուար է ելքի մը յանգիլ, երբ օտար պետութիւն մը կը շարունակէ այնքան մեծ համեմատութեամբ գրաւել Գերմանիոյ արտադրութիւնները »: Արդարեւ, Ռուսերը կ'ուզեն վերջնապէս տիրանալ գերմանական այն ստացուածքներուն զորս գրաւած են, մինչդեռ միւսները կ'առաջարկեն վերջ տալ հատուցումներուն եւ վերադարձնել բռնագրաւումները, որպէսզի Գերմանիան բեռ չդառնայ իրենց վրայ: «Ձենք ուզեր որ մեր տրամադրած տոլարները ծառայեն հատուցումներ վճարելու», ըսած է Պ. Էչիսըն :

Անգլիոյ ներկայացուցիչը լուռ մնաց այդ օրը: Իրազեկներու կարծիքով, արեւմտեան նախարարները իրենց նոր ծրագրին մէջ պիտի ամփոփեն մինչեւ հիմա յայտնուած տեսակէտները: Իրենց գլխաւոր առաջարկներէն մէկը պիտի ըլլայ Պոնի սահմանադրութիւնը հիմնական օրէնք ընդունիլ ամբողջ Գերմանիոյ համար. յետոյ կեղրոնական կառավարութիւն մը հաստատել ազատ ընտրութեամբ: Ուրիշ հիմնական առաջարկ մը — քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւն հաստատել Գերմանիոյ արեւելեան մասին մէջ, որ ենթակայ է խորհրդային կարգուսարքին:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Երկաթուղիներու գործադուլը եւ ուրիշ դժուարութիւններ կատարեալ անելի մը մատնած են փոխադրութեանց խնդիրը, Պերլինի մէջ: Կարծես պաշարումը վերահաստատուած է եւ արեւմտեան պետութիւնները պաշար կ'ամբարեն, զարկ տալով օդանաւային փոխադրութեանց :

Ահագին ապրանք դիզուած է կայարաններուն մէջ: Բեռնակառքերու երթեւեկը կը շարունակուի, բայց հազիւ քանի մը հարիւր թոն փոխադրելով, մինչդեռ օդանաւերը 6—7000 թոն կը փոխադրեն: Գործադուլին հետեւանքով, ուրբաթ օր 34 շոգեկառքեր անշարժութեան դատապարտուած էին ռուսական շրջանին, 42 ալ (2370 վակոն) արեւմտեան շրջանին մէջ:

Վերջին պահուն ուրիշ դժուարութիւն մը եւս ծագեցաւ,— Խորհրդային իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ անմիջապէս պիտի ձեռնարկեն ամառնային ռազմափորձերուն, հետեւաբար պատասխանատու չեն արեւմտեան օդանաւերու ապահովութեան համար:

Թերթերը կը գրեն թէ Պերլինի պարենաւորման խնդիրը նոյնքան տագնապալի է այսօր որքան պաշարման ամէնէն ծանր օրերուն: Նորէն մտահոգութեան մատնուած են արեւմտեան շրջանին 2.250.000 բնակիչները :

Արեւմտեան պետութիւնները ներքին խնդիր համարելով բանուորներու գործադուլը, չեն հանդուրժեր որ խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը միջամտէ :

Ուրբաթ օր Ռուսերը վայրաշարժ մը բերած էին, ութ վակոններով: Բանթողները յարձակելով, շոգեշարժ մեքենան քակեցին եւ մեքենավարն ու հնոցպանը ճամբեցին: Ամէն օր այսպիսի դէպքեր կը պատահին: Բանակցութիւնները կը շարունակուին, գործադուլը դադրեցնելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՊՈԼՍՈՅ կուսակալը իր մօտ հրաւիրած է Արսլանեան արք. եւ ընդդիմադիր տեղապահը՝ Հմայեակ Ծ. Վ., փութացնելու համար պատրիարքին ընտրութիւնը :

«ԳԵՂԱՆՈՑԾ»Ը

(ՆԱԻԼ ԼԵՐԱՆ ՎՐԱՑ)

1920ի ամառն էր Հայաստանի անկախութեան ամենավայլուն շրջանը: Զսպուած էր Մայիսի բոլշեւիկեան չարժումը: Հաշուեյարդարի ենթարկուած էին թաթարաբնակ ապստամբ վայրերը, Շարուր, Աղբարա, Զանգիպասար (Երեւանի մօտիկը):

Հայկ. բանակը մաքրազործելով այդ վայրերը, մօտեցած էր Նախիջեւան: Այս ճակատի հրամանատարն էր զօրավար Շելքովնիկեան՝ որ հետագային մեզի հետ աքսորուեցաւ Ռուսաստան եւ չոգեկառքի արկածի մը զոհ գնաց Ռոստովի մօտ:

Հրամանատար զօր. Շելքովնիկեան իր սպայակոյտի կեդրոնը հաստատած էր Շահթախտի կայարանը, Արաքսի եզերքը, դէպի Մակու դացող «տեքովիլ» դիծին սկիզբը:

Ծուլիս ամսուան ընթացքին էր, որ մեր դունդի հրամանատար ռուս գնդապետ Քելլէր ինձ հրահանգ տուաւ, ճարտարապետ սպայի մը եւ երկու տաճնեակ ամբաշէն զինուորներու ընկերակցութեամբ երթալ Շահթախտի կայարանը եւ հոն դտնուած փոքր նաւը փոխադրել Երեւան:

Երկաթուղին կ'անցնէր Շարուրի ընդարձակ եւ բարերեր չրջանէն, որ առատ ցորեն, բրինձ եւ բամակ կ'արտադրէ: Ապստամբ թաթարներու հեռացումէն ետք, հայկական պետութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, օր առաջ քաղելու հունձքը եւ փոխադրելու մայրաքաղաք: Այդ օրերուն, նոյնիսկ կրթական նախարար Նիկոլ Աղբալեան կարճ ժամանակով դնաց Շարուր՝ կազմակերպելու արմտիքի մթերումը եւ առաքումը:

Շահթախտի հասնելով, իմ պաշտօնակից սպային հետ, ներկայացանք զօր. Շելքովնիկեանին, որուն յանձնեցինք մեր պաշտօնաթուղթերը: Այն ամէն դիւրութիւն ընծայեց չուտով կարենալ վերջացնելու համար մեզի յանձնուած դործը:

Կայարանէն քիչ հեռու, երկաթուղիի մէկ ճիւղի վերջաւորութեան, ընդարձակ փոսի մը մէջ, կողքին պահակած էր փոքր նաւ մը, որուն վրայ կը կարդացուէր իր ռուսերէն անունը «Սիսորիցա Նուչա», «Գիւութեան քոյր Նուչա»: Եւրոպական պատերազմին Ռուսերը բերած էին այս նաւը փոխադրելու համար Վանայ լիճը: Բայց վրայ հասնելով բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, դէպի տուն նահանջող զինուորները որոնք պէտք ունէին վակոններու, փոսին մէջ կը գլորեն խեղճ «Սիսորիցա Նուչան»...:

Մեզի համար դիւրին դործ մը չեղաւ «Սիսորիցա Նուչան» կրկին փոխադրել՝ կայարան, վակոններու վրայ: Մեր տրամադրութեան տակ չունէինք «վինչ»ներ: Զանազան հնարամտութիւններ ի դործ դնելով, երկու չաբթուան յոդնեցուցիչ աշխատանքներէ ետք, մեր ամբաշէն զինուորները ի վերջոյ յաջողեցան նաւը բարձրացնել վակոններուն վրայ:

Մեր ուրախութիւնը սահման չունէր: Վերադրաւուած վայրերէն մեր հայրենիքին պիտի տանէինք լաւագոյն նուէր մը: Գիտէինք թէ Զամհուրի դեկավարութեամբ ռուսահայ սպայ մը ամիսներէ ի վեր կ'աշխատէր Սեւանի եզերքը, «Աչոտ երկաթ» նաւը չինել, որուն մարդիկ հեղնանքով «Աչոտ Տախտակ» անունը կուտային: Մինչդեռ մեր «Սիսորիցա Նուչա»ն երկաթէ կառուցուած նաւ մըն էր եւ որուն հետագային Զամհուր պիտի տար «Գեղանոյշ» հայկական անունը:

Նախքան Շահթախտիէն ճամբայ ելլելը, մեր զինուորները նաւին մէջ լեցուցին ցորենի պարկեր եւ չոր խոտ դոմնդի ձիերուն համար: Իրիկուան դէմ մեկնեցանք կայարանէն: Զինուորներու հետ նստած էինք նաւին մէջ, մանաւանդ վայրկարժ մը կը քաշէր սովորական չորս վակոններու երկարութիւն ունեցող այս խոշոր դանդուածը: Մենք դետնէն հինդ մեթրէն աւելի բարձր էինք: Մարդ տարօրինակ դդայնութիւն մը կ'ունենայ երբ կը ճամբորդէ ցամաքին վրայէն սուրացող նաւի մը մէջ...:

Երկաթուղին կ'անցնէր Արարատի արեւելքէն, նաւին մէջէն կը դիտէինք սքանչելի վերջալոյս մը որ այնքան երկար կը տեւէ Արարատի բարձր դագաթին վրայ, դոյներու յարատեւ փոփոխութեամբ: Ծոհերու մէջ ընկղմած, քնացած էինք պարկերու վրայ:

Աղմուկէն թնդոստ արթնացանք: Պահակ զինուորը կը սուլէր, նաւին մէջ հրդեհ ծագած էր: Կարծէք այս ամէնը երազի մը չարունակութիւնը ըլլային:

Այդ օրերուն մեր վայրաչարժները փայտ կը վառէին: Բադումի բոլշեւիկներէն դրաւուելէն ետք, Հայաստան դրկած էին նաւթ: Վայրաչարժէն թռչող կայծերը բնկած էին մեր նաւին մէջ պահուած չոր խոտի դէզերուն վրայ եւ որոնք սկսած էին բռնկիլ: Շուարած էինք, որովհետեւ ջուր չունէինք կրակը մարելու համար:

Միւս կողմէ սուլիչի ձայնը եւ մեր աղաղակները չէր լսեր վայրաչարժի մեքենավարը եւ հրաման չէր տար կանգ առնելու: Ամէն վայրկեան կրնար պայթիլ նաւուն մէջ դրուած պարկերէն մէկը: Ամէն ինչ կորսնցնելու վտանգին տակ էինք: Ի վերջոյ, մեր զինուորներէն մէկը, որ ինձմէ աւելի քաջասիրտ էր, ինքզինքը ջուրը նետեց եւ լողալով նաւուն ետեւէն հասաւ, ետեւի կողմէն նաւուն մէջ մտաւ եւ կրակը մարեցուց:

Ուրախութիւնը մեծ էր: Ամէնքս ալ ինքզինքնիս փրկուած կը զգայինք: Ամէն ինչ մոռցուած էր: Ուրախութենէն ետք, մեր մտքին եկաւ որ ոչ ոք մեզի ըսած էր թէ ուր պիտի երթայինք: Ո՞ւր էր Զամհուր: Ո՞ւր էր Սեւանի եզերքը: Ո՞ւր էր «Աչոտ երկաթ» նաւը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւաստիները: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւավարը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ մեքենավարը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ կաթսայավարը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւաստի տղան: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականի օգնականը: Ո՞ւր էր Զամհուրի հայ նաւապետի օգնական

Ա Ն Ա Պ Ա Տ Ա Կ

ԱՆՆԻՒԱԼԸ ՄԵՐ ԴՐԱՆՆ Է

ԽՄԲ.— Նշխար մը ողբացեալ Ահարոնեանէ, — այն օրերուն երբ հայ ժողովուրդը գոյութեան եւ ազատութեան պայքարը կը մղէր Արարատի ստորոտը.—

1918 — Հայոց աշխարհ, ես քեզ եմ ասում :

Ես կ'ուզէի, որ խօսքս վիթխարի ահազանգի պէս հնչուէր ու գոռ արձագանգներով դնար բախելու վաղուէր յիմարութեան եւ փարթամ րթամտութեան երկաթէ դռները, որոնց յետեւում մրափում են զգաստութիւնից թափուրխիղճերն ու հոգիները կ'ուզէի որ խօսքս մռնչէր, որպէս չըղթայազերծ մրրիկ եւ հոգիս ալեկոծող խոհերին ու վայրագ ցասումը կատաղօրէն զարնէր անյոյզ ու եղկելի զոյութիւնների կարծր ճակատներին :

Հայո՛ց աշխարհ, ես քեզ եմ ասում :

Երանի՛ նրանց, որոնք չգիտեն այն՝ ինչ ես գիտեմ :

Ու ամէն դիշեր խօլական մենութեանս մէջ թւում է թէ լսում եմ հեռաւոր ու, մահասարսուռ ահազանգի թանձր ու թաւ ելեւէջները, որ հնչւում է Հայ աշխարհի վրայ այնպէս յստակ ու այնպէս յամառ, որպէս դաժան բախտի ոռնաձայն, որպէս հեւքը իր կորիւնները կորցրած վագրի : Ա՛հ, ի՜նչ երկար են այս նզովուած դիշերները ...

Զէ՞ք լսում :

Հեռուները պատրաստուող փոթորկի առաջին տնքոցն է, անդունդներում իրար կրծոտող ուժերի բախումը, որից հողն է դրնդում մերոտների տակ :

Սրտհելու, չափելու, կշռելու ժամանակ իսկ չկայ· վա՛յ, բոլոր վարանոտ հոգիներին, վա՛յ, նրանց, որոնց բարձրացածբազկի թափը մեղմ մը-տածումով կը մեղմանայ :

Մեր հայրենի լեռնալանջերից ծփծփուն ու պղտոր հեղեղն է իջնում մռնչալով, ցցուրը ու ծառացիր, ցեղ իմ, ապա թէ ոչ նրա յորձանքների տակ կը թաղուին քո բոցոտ յոյսերը, քո բախտը, քո որչափ եղերական նոյնքան հերոսական չքեղ պատմութիւնը :

Հա՛յ ժողովուրդ, ես քե՛զ եմ ասում :

Պատրանք, պատրանք է այս փխրուն անդորրութիւնը, թշուառական կեանքի այս դռեհիկ եռուզեռը, անճաշակ հոգ ու վայելքի, պերճութեան ու պչրանքի, դեխութեան ու տարփանքի այս ախտաւոր ծովը, որի մէջ օրօրւում են զօսացած հոգիները

... Հասուցման ժամն է հասել :

Նայեցէ՛ք մեր այս դնդերին, որոնցմով հըպարտ ենք, որոնց վրայ է մեր բովանդակ յոյսը, որոնք մեր հաւատքի աղբիւրն են : Նայեցէ՛ք այս թխադէմ, մի փոքր մռայլ, միչտ խոհուն, զգաստ բրբրդոտ տղաներին, ողջ գիւղերից են քրտինքի եւ ակօսի զաւակներ, մաճն ու բահը, մուրճն ու սալը թողած հրացանն են բռնել հայրենիքի համար : Ղարաբաղի սէդ լեռների կուրծքերը չանգռող՝ կորովի եւ յամառ, երկաթակամ տղաներ, Ալարատեան դաշտի յուղթի կուրծքը պատռող երազուն չինականներ, եւ մռայլ Զանգեզուրը եւ պարզամիտ Ապարանը, ե՛ւ մի՛չտ կարօտ Նոր Բայազիտը, ե՛ւ խղճուկ ու հզոզուրկ Շիրակը, ե՛ւ

ՊՈՒՏՄ...

ՍԱՄՄԱՑ ԾՌԵՐ ...

Վէ՞պ, է թէ հեքեաթ :

Մխով ոսկորով իրականութիւն՝ Սասունցի Դաւիթի պատմութիւնը :

Կաթողիկոսներու դասին արժանի՝ սա լուսահոգին Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցը :

Ան, մեր հին եպիսկոպոսներուն պէս, փոխանակ Պոլսոյ մայթերուն վրայ սգեմ պտըտցնելու եւ մեծատանց սեղաններուն խորտիկներովը ճարպատելու ,կամ այսօրուան նորընծաներուն պէս ,Ամերիկա վազելով, անժողովուրդ ժամերուն մէջ քարող տալով ժամանակ անցընելու, Ջորւի վրայ, սար ու ձոր ոտքի տակ է առած :

Շրջած է հայ ժողովուրդին մէջ, հաւաքելով ինչ որ ունինք Հայու հոգիէն բխած նիւթեր եւ պատումներ :

Տասնեակներով բանասէրներուն դործ, դրադրումն ճարելէ զատ, մեր անցեալ եւ ներկայ խելօք դիւանադէտներուն այ աւետարան – դասագիրք մը բերած է, ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ :

Դարերով : Մրսրայ Մելիքներուն առջեւ, ծուռ ճիտով բարեւի կեցած մեր Զէնով-Օհաններըՙ «վախէն սարսափած՝ թշնամուն առաջ,
Աղաչանք ըրին ինկան ոտները ...
Դուն եղիր ըսին, մեր գլխուն տէրը ...
Նեդրեցին լացին, կօտով ոսկիներ առջին թափեցին :
Զաղ - աղջիկ, տղայ նուէր մատուցին՝ չար բրուտ Ցեւուորին» :

. . . . . .

Այսպէս, դարերով, Զէնով – Օհանները, Հայոց աղգը օրօրեցին ու քնացուցին :

Սակայն քուն չէր Սասունցի ծուռ Դաւիթը : Ան, Հայուն հոգիին խորը, պահակ էր կեցած : Հասակ կը նետէր :

Հայկական Տարասկոնը՝ Լոռին, ամէնքը, ամէնքը ղրկել են իրենց զաւակները որոնք հրացանն ուսերին կուռ շարքերով դիմել են դէպի հայրենի երկրի վտանգուած սահմանները :

... Հասուցման ժամն է հասել :

Դէպի՛ ճակատ, դէպի՛ ճակատ դրամի ու ռազմի, մտքի ու դպացմունքի բոլոր դասալիքներ : Մոխիրների վրայ կը նստին բոլոր մեծատուններն, որոնց չորացած ճեռները չեն բարձրանար հայրենիքի փրկութեան սեղանի վրայ դնելու այն հարստութեան մի մասը, որ պատերազմին դիպուածը նրանց դրպանն է լեցուցել, ժողովուրդից չորթած միլիոնները նոյն ժողովուրդի փրկութեան համար պիտի թափուին մեղմելու համար քաղցածների աւտմների կրճտոցը եւ ցասկոտ աղաղակները :

Եւ դուք ճակատից խոյս տուող թուլամորթներ ...

Դէպի ճակատ, դէպի ճակատ, ուսանող եւ ուսուցիչ, բժիշկ ու փաստաբան ... Անվիրալը մեր դրանն է :

... Հայրենի հողը պիտի ծաղկի վերստին : Արդարութիւնն ու Ազատութիւնը պիտի յաղթա – նակեն վերջապէս եւ մեր ցաւատանջ աչխարհում : Ա. Ա.ՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՄԱՑԻՒ 28

Արհաւիրքի եւ տենջանքի երկո՛ւնք,
Դարերո՛ւ ծնունդ , դարերու հանգո՛յց ,
Լուսափառ արդիունք, վսեմ իրաւունք .
Հանդրուաններու անշեղ ուղեցոյց :

Ո՛ դու, միութեան խարիսխ ապահով,
Թաքուն փառքերու չաղաս ամրակուռ ,
Վեհ նպատակի կորիդն ու կորով·
Ու գուպարներու դրոհը յախուռն :

Հերոսներուդ արիւնովը սրբազան
Ու քու կամքիդ քրտինքով բեղնաւոր
Նորոդեցիր դրօշն Հայուն դարաւոր
Ազատութեան խորհրդանիշն յաղթական :

Անողնաշար յուսահատներ, ցիրուցան ,
Ուրացողներ, օտարացած դանդուածներ
Իսկ, դրօշիդ հմայքովը տուն դարձան ,
Երկկ սորուկ՝ այսօր եղան տանտուէր :

Ո դու, վիմաքար մեր յաւերժութեան ,
Լուսատու աստղ, հաստատ առաջնորդ ,
Նահատակներդ այսօր կը ցնծան
Ընդերքն երկրիդ՝ մեր սրտին հաղորդ
Մայիս քսանուէ : Խ.Վ.

Եկաւ տեսաւ Դաւիթ·
Թշնամին կը չափէր ոսկին՝ դիզած աղջերը :
Զէնով Օհաներ՝ վիզ, շլինգը ծռուռ,
կանգիներ էր հեռու, ձեռքերը ծոցին :
— « Կորի՛ք գնացէք, դուք Մրսրայ զօրքեր»
որոտաց Դաւիթ :
Մեռա՞ծ կը կարծէք դուք մեզ,թէ վախկոտ...
Առաւ չափն ոսկոյն, շպրտեց անդին,
Զափի կտորներ պատն անցան գացին:
Հարկահաւաքներ թողին ու փախան,
Հայոց աշխարհէն ..
Ծառանեցաւ հայ դրօշակը՝ Մասիսի վրայ :
Փողեր զարկին, դանդեր զարկին, թափ ու ծնծղայով՝ Մայիս 28 տօնեցին :

. . . . . .

Մրսրայ Մելիքը զօրքեր հաւաքեց,
Եկաւ Սասմայ դաշտ վրանիներ զարկաւ
Զէնով Օհաներ վախի մէջ ինկաւ,
Գնաց հաւաքեց բովանդակ Սասունցի
Բերաւ անցուց բրի տակէն Մելիքին:
Մինակ Դաւիթը ինչ ըրին չըրին
Մօտ չկաւ Մելիքի բրին
Թափ տուաւ մարդոց՝ ցրուեց դէս ու դէն...
Զէնով Օհաներ անիրկած անեծք
Դաւիթը ղրկեց սար ու ձոր որսի,
Ինքն ինկաւ ոտքը Մրսրայ Մելիքի ...

. . . . . .

Եւ օր մը, վտահօրէն , սարէն վար պիտի դայ Դաւիթը կռկռան, իր հրեղէն նժոյգին վրայ՝ թուր – կէծակին չողացնելէն :

Ազատութեան վառ ջրօչըչ ձեռքին՝ պիտի սուրայ հայաչխարհի մէկ ծայրէն միւսը :

Պիտի մաքրէ Հայոց երկիրը օտարի լուծէն :

Մինչեւ այն օր, մեր Զէնով Օհաները չլինքը ծուռ, բարեւի պիտի կենան Մրսրայ Մելիքին առջեւը ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մինինը ամէն ինչ էր ցարիցինում : Համայնավար կուսակցութեանպարագլուխ ,Սովետի Նախագահ , ռազմայեղափոխական կոմիտէի ազդեցիկ անդամ ու ցարիցինի քաղաքապետ : Սակայն, այս չորդուն մակդիրներն ու հանդամանքները ամենազօրյոյն գաղափարն իսկ չեն հաղորդել այն հզօր ու յայնատարած հեղինակութեան, որի լուսապսակն էր կրում այս հրացայտ եւ ահագնագոչ ամբոխավարը : Աւելի հեշտ էր ասեղի ծակից անցնել, քան նրա մօտ գնալ ունկնդրութեան :

Ընդունելութիւնը զգենում էր մեզ համար անմեկնելի, հապշտապ ու անհամբեր արտորանք : Ընկեր Արզումանեանին լսելիս , նրա անհանդիստ չարժումները ,անճահ ու անճոռնիծամածռութիւնները ու մանաւանդ տարտղն նայուածքը, կարծես ուզում էին ասել, որ կարճ կապենք : Ինչ էր մնում, որ բղաւէր մեր երեսին, թէ «քիչ էր հոգս ու հնհնուքս, եկել էք գլուխս արդուկելու» : Մի պահ լետոյ, սակայն, խաղաղուեց, երբ իմացաւ, որ Վորոշիլովը մեզ խոստացել էր Մոսկվին ներկայացնել :

Համաճայն ժամադրութեան, հետեւեալ օրը վերադարձանք վերջին ու վճռական մի պատասխան առնելու :Առաջին խօսքը եղաւ մի հարցում,— Հայոց ազգի հերոս Քեռին էլ ձեզ հե՞տ է :

Մինինը անծանօթ էր Քեռուն : Ցայտնեց, որ Մոսկվինը լսել էր նրա մասին իր մտերիմներից, վրացի դործիչներից, որոնք ականատես վկաներն են եղել Դաշնակցական մարտիկների դիւցազնական սխրագործութիւններին պարսկական սահմանադրական չարժումների առեն : Տուաւ երկու անուն, որոնցից այժմ յիշում եմ Ս . Օրջոնիկիձէին :

Հոգիս փառաւորուեց : Հայ հանճարի լուսաւոր ցոլքը հասել էր մինչեւ Մինինը : Հպարտ էի իմ ժողովուրդի ստեղծագործութիւնով : Եփրեմ, Քեռի, Նեչօ եւ իր քաջամարտիկ կորիւնները, իմ ազգի համեստ, դեղջուկ , արհեստաւոր չերտերից , ւրել էին տուն ու տեղ եւ խոյացել էին Իրան, ստառաղող մի հարեւան ժողովուրդի ջամբլու իրենց հոդու հրայրքը, անսահման սէր ազատութեան համար եւ անդուլ պայքար բռնատիրութեան դէմ : Մի փոքր ածու, որ հիմա եկել էր հիւսիսականին թեւ թիկունք լինելու յեղափոխական արիւնոտ դուպարին մէջ : Հայը աստուածաչինչ լոյսն էր, որ բաչխում էր :

Մինինը մեզ բացատրեց, որ իրենց ռազմական կացութիւնը խախուտ է ու անկայուն : Հօրիզոնը կուտակուած է սպառնալից թուխպերով, եւ գալիքը մութ է ու անստոյգ : Այս պայմաններում անհնար էր ընդառաջել մեր առաջարկին եւ գոհացում տալ մեր խնդրանքին :

— Ցուսացէք եւ սպասեցէք, ասաց :

Ի զուր դիտել տուինք, որ Բադուն օրհասի օրեր է ապրում· նրա անկումը ճակատագրական հարուած է բովանդակ Կովկասի համար, եւ մանաւանդ անխուսափելիօրէն անխնայ ջարդ՝ քաղաքի բնակչութեան համար : Մինինը անվրդով պաղարիւնով յայտնեց հաւանականութիւնը Բագուի անձնատուութեան, բայց դա վերջնական պարտութիւն չէր նչանակում իրենց համար :

— Մենք պարտութիւնից երկիւղ չունենք : Թշնամու աքիլլեսեան կրունկը Ցարիցինում է, այստեղ պիտի վճռուի պատերազմի բախտը, ոչ այլուր : Թող դրաւեն, վերջ ի վերջոյ Բադուն մերն է :

Նչմարելով մեր դժգոհ դիմայեղութիւնը, խօսքին թոնը քաղցրացրեց ու աւելացրեց, թէ Բադուն պաշտպանելու մտքից երբեք չենհրաժարած , պիտի չթերանան իրենց պարտականութեան մէջ՝ օդնելու Բադուի մարտիկներին : Բայց պէտք չէր սպասել, որ անկարելին կատարուի :

Մենք ճղակատար եղանք տարհամոդելու Մինինին : Փաստերի ու առարկութիւնների մի հեղեղ արձակեցինք չեչտելու համար մեր ճեռնարկի կենսականութիւնը : Ցեղափոխական մեր բառամթերքի բոլոր փամփուչտները գործածեցինք նրա խղճի դդայնիկ թելերը սարսելու համար :

Ի դո՞ւր :

Մինինը մնաց անդրդողդ ու անդրդուելի : Տարտեան ժայռի նման անսասան եւ արձանի նըման պաղ ու աներեր :

Ուրեմն Մոսկվինը մեզ համար ոչ ասելիք ունէր ու ոչ էլ անելիք :

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

Նոր ցոյցեր Պոլսոյ Յոյներուն դէմ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Թուրքերը ուրբաթ օր երրորդ անգամ թշնամական ցոյց մը սարքեցին Յոյներուն դէմ, ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան: Տասնըհինգ հազար ուսանողները եւ բանւորներ թափոր մը կազմեցին Անգարայի պողոտաներուն վրայ: Ճառախօսներէն մէկը յայտարարեց.— «Հին թշնամի մը բարեկամ չի կրնար դառնալ»:

Ոստիկանութիւնը փակեց ճամբան, երբ ամբոխը կ'ուզէր հելլէնական դեսպանատուն երթալ, ինչպէս առջի օր:

★ Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, 40.000 հոգի կը մասնակցէին Պոլսոյ առաջին օրուան ցոյցին: Այս առթիւ օրուան նախագահը կարդաց օրթոտոքս պատրիարքին՝ Աթենակորաս արք.ի մէկ նամակը, որ կը ձայնակցէր Թուրքերուն, «դատապարտելով Աթէնքի մէջ պատահած դէպքերը»:

Այս ժողովէն վերջն էր որ 3000 ցուցարարներ փորձեցին հելլենական հիւպատոսարան երթալ: Ծանր վիրաւորներ չկան, բայց շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուած են: Ցուցարարները փորձեցին նաեւ յունական ակումբը եւ խորհրդային հիւպատոսարան երթալ, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց: Անմիջապէս ձերբակալուեցան քանի մը ցուցարարներ որոնք յունական դրօշներով զարդարուած էշ մը կը քշէին:

Թուրք թերթերը մասնաւոր յաւելուածներ հրատարակեցին, հետեւեալ վերնագիրներով.

— «Տասնեակ հազարաւոր Թուրքեր կը բողոքեն հելլենական յարձակման դէմ: «Յոյներ, Սաքարիայի ճակատամարտին վրէ՞ժը լուծել կ'ուզէք: Հրամեցէ'ք ...»:

★ Պոլսոյ թերթերուն պատմութեան համաձայն, գնդախաղի թուրք ազգ. խումբը «դաւադրութեան մը զոհ գացած է Աթէնքի մէջ»: Իբրեւ թէ թրքական եւ իտալական խումբերը հաւասար են եղեր, խաղին սկիզբը, 2—2ով, երբ ժողովուրդը սկսեր է սուլել Թուրքերը, «եուհա» պոռալով եւ խրախուսելով Իտալացիները: Թրքական խումբը պարտուեր է 3—2ով: Նոյն աղբիւրին համաձայն, մրցումէն վերջ Յոյները, նոյնիսկ պաշտօնեաներ ծեծեր են թուրք մարզիկները, իսկ Իտալացիները իրենց ուսերուն վրայ առեր են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ տնային բանտարկութեան դատապարտուած է Ժոռժ Թաթարէսքու, որ Ռումանիոյ արտաքին նախարարն էր 1945էն 1947: Կ'ըսուի թէ ձերբակալուած է նախկին նախարար մը եւս, Ալեքսանդր Ալեքսանդրինի:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր զօրամասերը վերջացուցին Շանկայի գրաւումը: Արդէն իսկ 75.000 զինուորներ դիրք բռնած են քաղաքին մէջ, ծանր զէնքերով: Ժողովուրդին վրայ ազդելու համար, կարմիր հրամանատարութիւնը փողոցէ փողոց պատցուց 5000 ազգայնական գերիներ, խեղճուկրակ վրայ - գլուխով: Արեւմտեան պետութիւնները կը խորհրդակցին, Չինաստանի համայնավար իշխանութեան ճանաչման մասին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1050), տոլար 329.40 (355), նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3940, սթերլին 4750, տոլար (20) 19.280, ձոյլ ոսկի 581.000 Ֆրանք:— Պաշտօնեաներու գործադուլը կը վերջանայ երկուշաբթի օր:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Պ. Վէնսան Օրիոլ, Ալժերիա մեկնեցաւ, մարտանաւ մը նստելով Թուլոնէն: Պիտի մնայ մէկ շաբաթ:

ՓԱՐԻԶԷՆ ՊՈՌՏՕ կառախումբ մը կոտրեց արագութեան մրցանիշը, 581 քիլոմեթրը կտրելով 4 ժամ 26 վայրկեանէն: Միջին արագութիւնն էր ժամը 131 քիլոմեթր, տեղ - տեղ մինչեւ 165:

ՆԱԽԿԻՆ ՍՈՎԵՏ ԼՐՏԵՍ ՄԸ, Ալեքսանդր Ֆոթ, դիրք մը հրատարակած է, ուր կ'ըսէ, համաձայն թուրք թերթերու.— «1945ին Ռուսիա կը պատրաստուէր գրաւել Թուրքիան եւ Իրանը, բայց ետ կեցաւ, երբ Ամերիկացիները առաջին հիւլէական ռումբը պայթեցուցին Հիրոշիմայի վրայ»:

ԼԵՀ ԿԻՆ ՄԸ Չորս Մեծերու ժողովատեղին երթալով, յայտնեց պահակ ոստիկանին թէ կ'ուզէ տեսնել իր հայրենակիցը, Վիշինսկին, ըսելու համար թէ «Համայնավարները անարժէք մարդիկ են»: Ոստիկանները փափկութեամբ ճամբեցին, խորհրդային դեսպանատան հասցէն տալով:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ (M. R. P.) կուսակցութեան համագումարը որոշեց նախագահ ընտրել նախկին արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժաք Հայրապետեան որ մինչեն հիմա 11 յաղթանակներ շահած է, պիտի մրցի սպանիացի Լուիս Սիէրրայի հետ, այս երեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Centralի մէջ, Rue du Fg. St. Denis:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի (թառ): Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար):

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով: ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատունները: Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ նահանգաւեն խորհուրդի:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 19ին:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՌԱՆԻ ՄԷՋ

5 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվռի - Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական Ժան Էգառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գօմէտի տռամ 4 արար:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ընկեր Օհան Օհանեան եւ ընկեր Գէորգ Եօթնեղբայրեան, նորոգ հանգուցեալ իրենց մօր եւ ազգականին Տիկին ՄԱՐԻ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, Հ. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին եւ բոլոր ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, գրով կամ նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրթական մարմնոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է, ողբացեալ Մ. Սերոբեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ճընկըտըրեանէ 1500 Ֆրանք, Պ. Ստեփան Գազազեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Փափազեանէ 1000ական Ֆրանք: Այս առթիւ կոչ կ'ընէ հայ հասարակութեան որպէսզի այսպիսի նուէրներով օգնէ Կրթական գործին:

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏՕՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

ԿԱՐՏԱՆԻ, ԷՔՍԻ եւ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ խումբերը կիրակի:

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:

ԴԵՌ ՉԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ »

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 Ֆր.:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ:

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Խանչերեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԾԱՂԻԿ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆի մահուան առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքեւհայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, Ֆրանսեւհայկական բաժնին: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fenrnand-Bouillonի նուագախումբով:

Մուտքը 300 եւ 500 Ֆրանք:

ԾԱԽՈՒ ԱԶԱՏ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Երկու սենեակ, կամ 1 սենեակ, 1 խոհանոց, տրամադրելի անմիջապէս, Luxembourgի եւ Odéonի մօտ: Դիմել հետեւեալ հասցէին.— Mme. Aslanian, 23 rue Lavoisier, Cachan (Seine):

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 փր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 31 MAI 1949 Երեքշաբթի 31 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5860 - Նոր շրջան թիւ 1271

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՌԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՒՌՆ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԵԾ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

Բացառիկ խանդավառութեամբ եւ հազարաւոր հայորդիներու ջերմեռանդ բազմութեամբ տօնուեցաւ կիրակի օր Մայիս 28ի տարեդարձը, Ե. թաղամասի շքեղ սրահներուն մէջ: Հայ ժողովուրդը պատասխանած էր ծանօթխմբակինդրաւոր և բանաւոր քսութիւններուն, ոչմիայն ծայրէծայր լեցնելով այդ ընդարձակ սրահը, այլեւ իր ազգային ոգեւորութեամբ ստեղծելով այնպիսի ջերմ մթնոլորտ եւ ժողովրդական ցոյցի մը նմանող հանդիսաւորութիւն որ շատեր կ'ըսէին իրարու. «Կարծես Յուլիս 14ի հանդէս մըն է»:

Մաղձով եւ թոյնով սեւցած հոգիները անշուշտ աչքեր եւ ականջներ ունէին հանդէսին մէջ եւ գացին պատմեցին իրենց «փաթրոն»ներուն, պատն երեսին:

Արդարեւ, ի՛նչ տօն:

Միայն երիտասարդութիւնը բաւական էր իր ազգային եւ յեղափոխական երգերով ամբողջ տարի մը լռութեան դատապարտելու «էնդի դէմ»ին ագռաւները:

Նոր Սերունդի երդչախումբը բացաւ հանդէսը «Մարսէյեէզ»ով եւ «Մեր հայրենիք»ով, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի: Ամբողջ սրահը յոտնկայս ունկնդրեց երկու քայլերգները: Ապա օրուան նախագահը, ընկ. Գ. Բալայեան նկարագրեց թէ ինչպէս երբ դաւադիր թշնամին կը մտածէր իսպառ բնաջնջել դարաւոր մշակոյթի տէր եւ ազատատենչ ժողովուրդ մը, հայ ժողովուրդին կտրիճ զաւակները մէկ մարդու պէս ծառացան գերազանց ուժերու դէմ եւ իրենց արիւնով, Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Աբարանի ճակատամարտներով ստեղծեցին Մայիս 28ի փառաւոր թուականը:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան որ ըսաւ թէ դարերու ստրկութենէ վերջ, երբ վերահաստատուեցան հայկական անկախութիւնը եւ պետականութիւնը, Դաշնակցութիւնը առանձին չէր, մասնակցեցան անոր հայկական տարբեր հոսանքներ եւ կուսակցութիւններ, կերտելու հայկական նորակազմ պետութիւնը: Բանախօսը փաստացի թուեց այն բոլոր պայմանները, որ առաջնորդեցին Մայիս 28ին: Յիշեց հայ զօրավարները, Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, եւ հայութեան հրեղէն զաւակը՝ Արամ, որ գերագոյն պահուն կրցաւ ղեկավարել եւ յաղթել: Փառաբանեց հայ հանճարը որ հայրենիքի մէջ տուած է Չարենցներ, Արամ Խաչատուրեաններ, ինչպէս արտասահմանի մէջ Փիթոյեւներ, Ուիլեըմ Սարոյեաններ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ժ. Դատաւորեան կարդաց ուղերձմը, խոստանալով հետեւիլ եւ դառնալ ժառանգը Հ. Յ. Դաշնակցութեան հայրենանուէր սկզբունքներուն:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը կը լրացնէր հանդէսին յայտագիրը: Երդչախումբը Պ. Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Զինչ ու զինչ»ը (Գ. Սիւնի), «Էս օր ուրբաթ է» (Կոմիտաս վրդ.) եւ «Իմ հայրենիք» (Ալէմշահ): Պ. Շահան Սարեան Սիամանթօէն (Ափ մը Մոխիր) եւ Յ. Թումանեանէն իր երկու արտասանութիւններով մոռցնել տուաւ մեզի հայ բեմէն իր տարիներու բացակայութիւնը: Ընկեր Զ. Ղարիպեան Ահարոնեանի «Արաքս»ով վառեց հոգիներու կարօտը մեր նուիրական գետին ալեկոծ տեսիլքով: Վալանսի Նոր Սերունդի անդամներէն ընկեր Զ. Գասեան հաճելի ձայնով երգեց երկու հայրենաշունչ երգեր, իսկ Օր. Աստղիկ Առաքելեան վարդապետին «Ծիրանի ծառը», Ալէմշահի «Ես սիրեցի» եւ Սայեաթ Նովայի մէկ երգը մեզ տուաւ իր տաք եւ քաղցր ձայնին բոլոր ճկնութեամբ եւ զգացումի խորութեամբ: Ջերմապէս ծափահարուեցան պատանի Հ. Թորոսեանի եւ Օր. Ռ. Յովհաննէսեանի պարերը: Պ. Գարեգին (թառ), Պ. Ունանեան (քեմենչէ) Պ. Բենօ (դափ), իրենց ժողովրդական եղանակներով խանդավառեցին ամբողջ սրահը:

Հանդէսին փակումէն առաջ հիւրերէն Պ. Թոփճիպաշէվ կովկասեան դրացի ժողովուրդներու կողմէ ողջունեց այս հանդիսաւոր օրը, որ այնքան նուիրական է իրենց հայրենիքէն հեռու բոլոր ժողովուրդներու համար: Ընկեր Ժ. Դատաւորեան Ֆրանսերէն ճառով մը եւս ջերմ երախտագիտութիւն յայտնեց ասպնջական Ֆրանսայի որուն ազատ եւ եղբայրական դրօշին տակ հայ գաղութը կը վայելէ ամէն պաշտպանութիւն: Շնորհակալութիւն յայտնեցնոյնպէս ներկայօտար հիւրերուն, մասնակից այս տօնակատարութեան:

Ընկեր Բալայեան փակեց պաշտօնական մասը, իսկ Պ. Կ. Սարեանի նուագախումբը հնչեցուց քանիցս ազգ. երգեր: Պարերը ընդարձակ սրահին մէջ, երգերը ու խանդավառութիւնը քովնտի սրահին սեղաններուն շուրջ, մինչեւ կէս գիշեր տեւեցին նոյն ոգեւորութեամբ եւ նոյն հայրենաշունչ մթնոլորտին մէջ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Պարտաւորիչ զինուորութիւն Սուրիոյ մէջ

Հալէպի ազգ. առաջնորդարանը պաշտօնական յայտարարութեամբ (Մայիս 7) կը տեղեկացնէ թէ հետեւեալ զօրադասերուն պատկանող զինուորցուները պէտք է ներկայանան զինուորական արձանագրութեանց կեդրոնը.—

1) 1930ի ծնունդ բոլոր երիտասարդները 3 նկարով, 2) 1928ի ծնունդ բոլոր երիտասարդները 2 նկարով, 3) 1929ի ծնունդ բոլոր դպրոցականները 1 նկարով, 4) 1929ի ծնունդ ընտանիքի միակ նեցուկ 1 նկարով, 5) 1929ի ծնունդ բոլոր այն երիտասարդները որոնք հիւանդութեան պատճառով յետաձգուած էին, մէկ օրինակ նկարով:

Զինուորական իշխանութիւններու կողմէ նախապէս յետաձգուողներն ու արձանագրութեանց թուահամարի համաձայն բարձր թիւ ունեցողները թէեւ անմիջապէս չեն կանչուիր, սակայն պարտին ամէն ամիս ներկայանալ զինուորական արձանագրութեանց կեդրոնին, ապագային պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար:

Զանցառութեանց միակ պատասխանատու պիտի նկատուին ենթականները:

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԽՄԲ.— «Յուսաբեր»ի թղթակիցը կը գրէ Թէհրանէն (2 Մայիս).— Ամենաստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ պարսկական իշխանութիւնները որոշած են երկրէն վտարել Սպահանի առաջնորդ եպիս.ը եւ պարսկա-հնդկական թեմի առաջնորդ Դրամբեան եպիսկոպոսը:

Այս երկու կրօնաւորները Պարսկաստան եկած էին Էջմիածինէն եւ հոն, այդ երկրին մէջ, երկուքն ալ ճիշդ նոյն գիծը կը տանէին, ինչ որ Էջմիածնի Աթոռակալը կը տանի Խ. Միութեան մէջ...

Պարսկական իշխանութիւնները արդէն հաղորդում են վտարման որոշումի մասին:

Առաջին անգամն է, որ իրանահայութեան աւանդական հաւատարմութիւնը հիւրընկալ Իրանի հանդէպ այսքան չարաչարօրէն կը շահագործեն երկու կրօնաւորներ իրենց անխորհուրդ քայլերով: Ունինք, սակայն այն մխիթարանքը, որ երկրի իշխանութիւնները տեղեակ են կացութեան եւ գիտեն, թէ իրանահայութիւնը նոյնպէս կը դատապարտէ զոյգ թեմակալներու անպատասխանատու արարքները:

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր փաստաթուղթեր հրատարակեց, ապացուցանելու համար թէ Չըրչիլ 1941 Հոկտեմբեր 2ին զինակցութիւն առաջարկած էր Լոնտոնի սպանիական դեսպանին միջոցաւ. զինակցութիւն մը որ ի զօրու պիտի ըլլար ոչ միայն պատերազմի, այլ եւ խաղաղութեան ատեն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդհ. սպայակոյտը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն ապստամբներէն 28.992 հոգի սպաննուած, 13.105 հոգի գերի բռնուած, 17.931 հոգի անձնատուր եղած են 1946 Յունիսէն մինչեւ 1949 Մարտ: Կառավարական բանակին կորուստը եղած է 10.927 սպանեալ եւ 23.251 վիրաւոր:

Արեւմտեան պետութեանց առաջարկները

ԵԼՔԸ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷՆ

Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները շաբաթ օր ներկայացուցին իրենց առաջարկները, գերմանական հարցին լուծման համար: Պ. Պեւին, Պ. Վիշինսկիի ներկայացնելով հաւաքական պաշտօնագիրը, մասնաւորապէս ուշադրութիւն հրաւիրեց այն յօդուածին վրայ որ Գերմանիոյ կ'արգիլէ ոեւէ զինակցութիւն կնքել: Միեւնոյն ատեն հաւաստեց թէ արեւմտեան պետութիւններէն ոչ մէկը միտքէն կ'անցընէ Գերմանիան կազմակերպել ընդդէմ Խ. Միութեան:

Ահաւասիկ արեւմտեան ծրագրին հիմնական մասերը.—

1.— Միջոցներ ձեռք առնել Գերմանիոյ արեւելեան շրջանն ալ միացնելու համար Պոնի սահմանադրութեամբ, հետեւեալ սկզբունքներով.— Ազատութիւն անձի և շարժումի, արգելում կամայական ձերբակալութեան եւ բանտարկութեան. ազատութիւն ընկերակցութեան եւ ժողովի. ազատութիւն խօսքի, մամուլի եւ անթելի, ազատութիւն քաղաքական կուսակցութեանց եւ ազատութիւն ընտրութեանց. անկախութիւն արդարադատութեան:

2.— Արգիլել այն բոլոր ոստիկանական կազմակերպութիւնները որոնք քաղաքական գործունէութիւն կը ցուցնեն:

3.— Գրաւման նոր կանոնագիր մը մասնակցութեամբ չորս պետութեանց: Այս կանոնագիրը վերջ տալով զինուորական կառավարութեան, ամբողջ իշխանութիւնը պիտի փոխանցէ Գերմաններուն, բացի այն իրաւասութիւններէն որ կապ ունին ապահովութեան եւ Գերմանիոյ պարտաւորութեանց հետ:

4.— Հատուցումներ պէտք չէ առնել Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն, ինչպէս որոշուած է Փոցտամի մէջ: (Ռուսերը կը գրաւեն ընթացիկ արտադրութեանց մէկ մասը):

5.— Գերմանական այն գործարանները որոնք գրաւուած են դաշնակից պետութեանց կողմէ, յաղթանակի օրէն վերջ (1945 Մայիս 8) պէտք է վերադարձուին Գերմաններուն: (Այս յօդուածը կ'ակնարկէ խորհրդ. կազմակերպութեանց որոնք սեփականացուցած են գերմանական բազմաթիւ հաստատութիւններ եւ գործարաններ):

6.— Քառանդամ հսկողութիւնը պիտի կատարուի բարձր յանձնաժողովի մը կողմէ որ «իր որոշումները պիտի տայ մեծամասնութեան քուէներով, բացի արտակարգ պարագաներէ որոնք պիտի ճշդուին փոխադարձաբար: (Այս պայմանը դրուած է անոր համար որ Ռուսերը վեթօ չդնեն Գերմանիոյ վարչական եւ տնտեսական գործավարութեան հետ կապուած խնդիրներու մէջ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Վիշինսկի «միակողմանի» գտած է այս պայմանները, որոնք «չեն կրնար հիմ ծառայել քառանդամ համաձայնութեան մը»: Բայց եւ այնպէս խոստացած է ուսումնասիրել եւ աւելի լայնօրէն խօսիլ: Կ'ըսուի թէ միեւնոյն ատեն հրահանգ խնդրած է Մոսկուայէն:

Երէկ, երկուշաբթի, կը սպասուէր իր վերջնական պատասխանին: Կարգ մը շրջանակներու մէջ հաւանական չեն գտներ որ ընդհանուր համանութիւն մը գոյանայ, եթէ վերջին պահուն անակնկալ փոփոխութիւն մը տեղի չունենայ Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը պիտի նախընտրեն պահել Գերմանիոյ ներկայ քաղաքական բաժանումը, բայց սակարկութիւններ կատարելով, զարկ տալու համար արեւելքի եւ արեւմուտքի առեւտուրին: Իրազեկներ կը կարծեն թէ գլխաւորաբար այս մտահոգութեամբ էր որ Մոսկուա հարկադրուեցաւ վերցնել Պերլինի պաշարումը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ տնտեսական կացութիւնը շատ ծանր է Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ: Ուրեմն Պ. Վիշինսկի պիտի ջանայ տնտեսական առաւելութիւններ ապահովել, յետաձգելով Գերմանիոյ քաղաքական միութեան խնդիրը:

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, եթէ Փարիզի ժողովը ձախողի, Չորս Մեծերը մնայուն յանձնախումբ մը պիտի կազմեն, ուսումնասիրելու համար միացեալ Գերմանիոյ խնդիրը: Այս կարգադրութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ «դուռը բաց պահել» եւ ուրիշ ոչինչ:

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ՊԻՏԻ ԳՏՆԵՆ

Ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) Ե. տարեկան համագումարին առջեւ զեկուցում տալով, Պ. Ռոպէռ Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտնեց թէ արեւմտեան դաշնակիցները այժմ կրնան կարգադրութեան ձեւ մը գտնել Խ. Միութեան հետ, չնորհիւ իրենց վճռականութեան եւ փոխադարձ հասկացողութեան: Եւ աւելցուց.— «Արեւմտեան պետութեանց միութեան պտուղներէն մէկն է մէկդի դնել պաղ պատերազմի քաղա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ի ԿՈՒԳԱՆ

Վերջին ժամանակաշրջաններուն դէպի Հարաւային Ամերիկա եկող տարագիր մեր հայրենակիցներու քանակը աչքառու չափի մը հասած է: Ամէնէն վերջին նաւով 70 հոգի մէկ անգամէն:

Աշխարհի ամէն կողմերէն եկողներ կան: Ու եթէ ոմանք իրապէս քաղաքական ու տնտեսական դէպքերու հետեւանքով է որ ստիպուած են կրկին տարագրութեան անողոք ճակատագրին հպատակիլ, ուրիշներ ալ, կամաւոր կերպով կը կատարեն այս ուղեւորութիւնը, պարզապէս նորանոր հորիզոններ որոնելու կամ պատահականութեանց ու բախտին յանձնելով իրենց ապագան:

Ըստ այնմ խոշոր տոկոս մըն ալ ռուսական ճակատէն փախչողները կը կազմեն: Շատերը բուն հայրենիքէն, որոնք որպէս պատերազմական գերիներ, յաջողած են այս կամ այն միջոցներով Գերմանիոյ վրայէն դէպի Իտալիա ճողոպրիլ, անկէ ալ, ընդհանուր հոսանքին հետ այս հեռաւոր հորիզոնները հասնիլ:

Ասոնց մէջ կան այնպիսիներ որ կրցած են պահել իրենց ազգային դիմագիծը ու հայկական շրջանակներու մէջ կը որոնեն ընտանեկան կապն ու հարազատ սրտակցութիւնը: Շատերը սակայն ապազգայնացած ու կեանքը օտարներու հետ կապած են:

Առաւելաբար երիտասարդներէն, եթէ ոչ բոլորը, աչքառու տոկոսը՝ ամուսնացած կամ ընկերակցած են՝ ռուս՝ լեհ, ուկրանիացի կամ գերմանացի կիներու հետ: Իրենց ժամանումի նախնական օրերուն, եթէ ասոնցմէ շատերը օգնութեան նպատակով հայկական շրջանակներու մէջ կ'երեւին, հետագային երբ այլեւս աշխատիլ կը սկսին, աննկատելի կերպով կը քաշուին ու կը հեռանան մեզմէ:

Փոխանակ Հայոց եկեղեցին կամ հայկական ակումբներ յաճախելու, ամէն կիրակի եւ տօնական օրեր համախմբուած կ'ըլլան ռուսական ու այլ եկեղեցիներու շուրջ: Իսկ երիտասարդներն ալ ռուսական ակումբներու մէջ պարանցիկ երեկոյթներով կը վատնեն իրենց ժամերը:

Յիշեալներու մէջ եթէ կան համեստ ու աշխատաւոր տարրեր, որոնք օրուան վաստակով կ'ապահովեն իրենց կեանքը, առանց ոեւէ մէկին բեռ ըլլալու, նկատելի են նաեւ այնպիսիներ որոնք հակառակ սահող ժամանակին ու կեանքի պայմաններուն, առանց դրական ու մատնանշելի գործի, ապահով կեանք մը կ'ապրին: Մեծագոյն տիտղոսներով, նշանաւոր պատմութիւններով հանրութեան կը ներկայացնեն իրենց «կեանքն» ու «գործը»: Հոս, հոն մտերմութիւններ կը ստեղծեն եւ շնորհիւ պատմելու, խօսակցելու վարպետութեան, շուտով կրնան նաեւ բարեկամական կապեր հաստատել: Դիտելի է, որ այդպիսիներ առաւելաբար կը շահագրգռուին մեր ազգային ու հանրային կեանքիներքին ծալքերով, այս կամ այն կազմակերպութեան գործունէութեամբ եւայլն:

Ամէն պարագայի մեր խօսքը այդպիսիներու մասին չէ, եւ հանրութիւնը ինքն է որ պիտի ճշդէ իր դիրքը նմաններու հանդէպ, առանց թոյլատրելու որ մեր գաղութներու կեանքը նոր խոչընդոտներով թունաւորուի: Հաւատացած ենք թէ գիտակից տարրը լաւագոյն կերպով կ'ըմբռնէ: Առ այժմ մեր այսօրուան նիւթէն դուրս են այդպիսիները: Սոյն տողերու մէջ կ'ուզենք յիշատակել մեր այն հայրենակիցներու անտեղի գաղթը, որ իրապէս ցաւ կրնայ պատճառել ամէն սրտցաւ Հայու:

Անոնք, որ արդէն քանի մը անգամներ տուն տեղ եղած են: Անոնք, որ տակաւին երէկ թօթափեցին բռնի տարագրութեան փոշին իրենց վրայէն: Մեր այն հայրենակիցները, որոնք անապատէն ու զրկանքէն անցնելով, ճակտի դառն վաստակով, ու տարիներու խնայողութեամբ յաջողած էին կերպ մը իրենց օճախը հիմնել:

Ահաւասիկ այս մեր սիրելիներուն է որ կ'ակնարկենք թէ ինչո՞ւ կուգան:

Երբ չկայ Ֆիզիքական անմիջական վտանգ մը, երբ իրենք իսկ կը հաստատեն թէ նախկին բնակավայրերու մէջ հանգիստ ու ապահով օճախ հիմնած են ու ընտանիք կազմած:

Ի՞նչը կը ստիպէ, անասելի նիւթական զրկանքներու մատնուիլ, տարիներու հանգստաւէտ կեանքը խաթարել նորանոր պատահականութեանց մատնուելու համար: Եւ զարմանալին այն է, որ եկողներու մէջ կան նաեւ բարձր կրթութեան տէր մարդիկ ու այնպիսի մասնագէտներ, որոնք այս ափերու վրայ օրինական պարտադրութեամբ անդործութեան պիտի դատապարտուին: Թողնելով չէն ու ազգային կեանքով հարուստ հայ գաղութներու ջերմիկ մթնոլորտը, հարաւի այս ափերուն վրայ անոնք յաճախ յուսախաբութեան կը մատնուին:

Առաւելաբար տոհմիկ դաստիարակութեան տեսակէտով: Անուրանալի է, թէ համեմատութեան եզր մը իսկ չկայ Սուրիոյ, Լիբանանի, կամ այլ հայաշատ գաղութներու կրթական գործը մեր շրջանին հետ բաղդատելով:

Յետոյ տնտեսական մարզին վրայ ալ այժմ այնքան փայլուն հեռանկարներ չկան: Խօսքը անոնց մասին չէ որ շօշափելի նիւթական հարստութիւններով ծանրաբեռնուած կուգան: Նմաններու համար ամենուրեք պայմանները մատչելի են: Իսկ միջակ կարողութիւններով եկողներու համար օր ըստ օրէ անասելի դժուարութիւններ կը ստեղծուին: Մանաւանդ բնակարանային դրութիւնը, որ այլեւս գերազանց տագնապի գագաթնակէտին հասած է: Ամբողջ հարստութիւն մը վատնելու է պարզ յարմարութիւններով օժտուած փոքրիկ անկիւն մը ապահովելու համար:

Գերիվեր այս բոլորէն, եկողներու համար կը պակսի նաեւ՝ հոգեկան բաւարարութեան ջերմիկ մթնոլորտը:

Ոչ Մերձաւոր Արեւելքի եւ ոչ ալ եւրոպական հայաշատ կեդրոններու ազգային շունչն ու ոգեւոր ասպարէզը կայ նորեկներուն համար: Իսկ եթէ, ինչպէս յիշատակեցինք, անոնք օժտուած են նաեւ մտաւոր առաւելութիւններով, հապա ուրեմն անասելի յուսախաբութիւններու պիտի մատնուին:

Արժէ՞ ուրեմն կտոր մը հացի համարնորանոր արկածախնդրութիւններու դիմել եւ հայրենի սահմաններէն այսքան հեռանալ: Ու կամաւոր ուծացումի ենթարկուիլ:

Յատկապէս անոնք, որ զաւակներու տէր են ու կը մտահոգուին նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեամբ զգոյշ ու չափաւոր պէտք է ըլլան հեռաւոր այս պանդխտութեան չարագուշակ բախտախնդրութենէն: Նոյնքան անհրապոյր եւ տագնապալի կրնայ ըլլայ հայ ամուրի ու երիտասարդ ուժերու համար դէպի Հարաւ. Ամերիկա չուելու այս նորագոյն տագնապը: Թէեւ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, սակայն մեր այս ափերու գաղութները արդէն իսկ ամերիկեան դրոշմ կը կրեն: Ուր ամէն ինչ, եւ բոլոր առաւելութիւնները նիւթական պրիսմակովկը դիտուին:

Ասոր համար է, որ կ'ըսենք թէ ինչո՞ւ կուգան: Յանուն ո՞ր առաւելութեան, կամ որ շողշողուն ծրագիրներուն, որոնցմէ չեն կրնար հրաժարիլ մեր հայրենակիցները եւ յաւիտենական թափառականի այս անողորմ ճակատագրին կը մատնուին:

Պուէնոս Այրէս ԱՐՄԵՆԻԱ

Ֆէտային

ՄԷՇԷՏԻ ԱՒԵՏԻՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անդրանիկի, Սեպուհի, Մուրատի, Ռուբէնի եւայլ յեղափոխական մարտիկներու աննման փաղանգին մաս կը կազմէր Մէշէտին (Աւետիս Գազանճեան): Եթէ ոչ հեղինակութեամբ եւ ժողովրդականացումով յամենայն դէպս ընկեր Կոմսի «խոնարհ հերոսներու» նկարագրած առաջնակարգ դէմքերէն մէկն էր ան: Իր մասին շատ քիչ բան է գրուած, եթէ չյիշենք Սեպուհի քանի մը յուշերը «Հայրենիք» ամսագրին մէջ:

Իր զինակիցներուն ձգելով յեղափոխական շրջանի գործունէութեան պատմութիւնը, «Մայիս 28»ի առթիւ գրի կ'առնեմ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ Զարսանճագի շրջանին մէջ իր ունեցած գործունէութիւնը եւ իր տարաբախտ վախճանը:

Մալխասը իր «Զարթօնք» վէպին մէջ, յեղափոխական ո՞ր մէկ տիպարն է որ ներկայացուցած է մեզ Առիւծ Գեվոյի անձին մէջ: Ես կը կարծեմ թէ «Մէշէտի Աւետիսն» է:

«Շանթ» խումբի անձնազոհ ընկերներէն «Մէշէտին» Զարսանճագ Իսմայիլ (Զմայլէ) գիւղացի, Գազանճեան Գրիգորի որդին էր: Ծնած 1868ին, ամուսնացած 1887ին: Ունեցած է մանչ զաւակ մը 1888ին, Վաղարշակ: Մէշէտի Աւետիսին երկրէն մեկնումը համանման կրկնութիւնն է Անդրանիկներու և Մուրատներու: Զարսանճագը ընդհանրապէս, իսկ մեր գիւղըմասնաւորապէսարհեստով հողագործներ էին, իսկ այդ հողերը կը պատկանէին թուրք տէրէպէյիներու աւատապետ պէկերու եւ աղաներու: Մեր ողբացեալ մեծ գրագէտը, Ռուբէն Զարդարեան կը գրէ տեղ մը.— «Զարսանճագ «Մրեղելիք» գաւառ հողը Արսլան պէկին, ջուրը Արսլան պէկին»:

Գիւղի աղաներէն իրենց պէկը «Սիւլէյման պէկ) օր մը կը կանչէ երիտասարդ Աւետիսը եւ կը պահանջէ որ այդ օրը իրախոռինթրիքներըթափէ: Սովորութիւն էր դարձած որ ամէն օր մէկը պէտք էր ձրիաբար աշխատէր ի հաշիւ պէկերու: Աւետիսի մերժողական պատասխանը եւ խրոխտ կեցուածքը, իսկ պէկին սպառնալիքը պատճառ կը դառնան որ նոր ամուսնացած իր երիտասարդ հարսը եւ նոր ծնած մէկ տարեկան զաւակը ձգելով 1889ին կորսուի մի անգամ ընդ միշտ: Քանի մը ընկերներու հետ կը հասնի Էջմիածին, եւ հոն կը բացուի իրեն համար նոր ասպարէզ: Կը կազմէ նոր շրջանակ ընկերանալով Անդրանիկին, Սեպուհին, Մուրատին, եւ ուրիշներու: Կը մկրտուի Մէշէտի Աւետիս, իսկ կողքին կախուած սուրն ալ «հագգ վար, շէրիաթ եոգ» (իրաւունք կայ, օրէնք չկայ) նշանաբանը կը ներկայացնէր:

Աւետիս Գազանճեան երկրէն մեկնած պահուն բնաւ կարդալ գրել չի գիտեր եղեր, բայց յեղափոխական դպրոցին մէջ բաւական սորված էր, երբ վերդարձաւ: 1904ին, երբ Դաշնակցութեան Արեւելեան Բիւրոյի կարգադրութեամբ եւ խանիխմբապետութեամբ երկու խումբի բաժնուած, մէկը կ'ուզէր Սասուն, իսկ միւսը Դերջան Երզնկայի վրայով Տէրսիմ հասնիլ, Աւետիսը, Քղիի եւ Մուշի մէջտեղերը Ագարակ գիւղին մէջ կը ձերբակալուի ու կը տարուի Բաղէշ: Անկէ ալ կը փոխադրուի Կինճի բանտը, 101 տարի ճգնելու պայմանով: 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս վերջ ազատ կ'արձակուի, երեք տարի ութ ամիս Կինճի զնտանին մէջ մնալէ վերջ: Բանտէն արձակուելուն պէս Ճապաղջուր-Բալու Հաւասի գծով կուգայ Զարսանճագ Բերրի, անկէ ալ առանց սպասելու մէկ ժամէն կը հասնի իր ծննդավայրը, Իսմայիլ գիւղը, ուրկէ հեռացած էր մօտաւորապէս քսան տարիէ ի վեր: Կուգայ ուղղակի Ներսէս քահանայ Չիճեանի տունը որ իրենց կնքահայրն էր, ծպտուած Քղեցի Կարապետ անունին տակ: Իրեն եղած հարցումներուն իր խուսափողական պատասխանները չեն կրցած կասկածէ դուրս ձգել իր ինքնութիւնը, իր աջ ականջի բլթակին վրայ ունեցած մէկ նշանին պատճառաւ: Իր հօրեղբօր՝ Սարգիսի եւայլ ծանօթներու հարցուփորձին, Աւետիս կը ջանար փաստարկել թէ յաճախակի իր Կովկաս այցելութեան միշտ կը հանդիպի եղեր Աւետիս Գազանճեանին, որ իբր թէ Կարսի մէջ գարեջուրի գործարանի մը մէջ կը գործէր: Դառնալով իր տղուն, Վաղարշակին, կը հարցնէ.— «Կ'ուզե՞ս որ քեզ հօրդ քով տանիմ»: Անոր դրական պատասխանին, կ'ըսէ «Չէ՞ որ դուն նշանուած ես եւ մօտերս պիտի ամուսնանաս»: — «Հայրս իր ծնողքը, կինը եւ զիս ձգելով հեռացաւ: Ես որ դեռ չեմ ամուսնացած, ինչո՞ւ պիտի չերթամ հօրս քով, մանաւանդ որ կնքահայրս, Տիգրան Չթճեանը որոշ չափով ինծի ծանօթացուցած է հայրս եւ իր «գործը», կը պատասխանէ տղան:

Գիշերը ուշ ատեն զինքը շրջապատողները կը մեկնին որոշ կասկածամտութեամբ եւ ինք կը մնայ հիւր քահանային: Առտուն քահանային հետ կը մտնեն եկեղեցի, կ'ուզէ Հաղորդութիւն առնել: Ըստ աւանդական սովորութեան քահանային խոստովանանքին չկրնալով ստել, կը յայտնուի իրականութիւնը: Ահա այդ առթիւ էր որ իրիկուան դէմ երբ տեսայ մայրս որ մեր ածուէն կը հաւաքէր մատղաշ վարունգները, հարցուցի, —«Մայրիկ ի՞նչ պիտի ընես այդ վարունգները»: Իմ մանկական հարցումին խորհրդաւոր ձեւ մը տալով իր ըսելիքին, մայրս յայտարարեց.— «Մեր կնքահայրը, որ քսան տարիներէ ի վեր կորսուած էր, եկած է, եւ կ'ըսեն թէ «ազգի մարդ է» եւ «Ֆէտայի»:

Յետագային էր որ, իր շունչին տակ եւ իր նախաձեռնութեամբ ստեղծուած դպրոցներուն մէջ մենքմանուկներսդաստիարակուելով, ոչ միայն հասկցանք «ազգի մարդ» եւ «Ֆէտայի» բառերուն իմաստը, այլեւ դարձանք այդ գաղափարին մոլեռանդ հաւատացեալները, եւ կը ցաւինք որ մասամբ անարժան ժառանգորդներն եղանք մեր այսօրուան ցուցադրած ապազգային ելոյթներով...

Իր անդարձ մեկնումէն տարիներ վերջ, իր հօրեղբօր թոյլտուութեամբ իր կինը վերամուսնացած էր մեր գիւղէն մէկ ժամ հեռու, Կորճան գիւղը եւ ունեցած չորս զաւակներ: Գլուխ ծռելով կատարուած իրողութեան առջեւ, անմիջապէս սկսաւ կազմակերպական աշխատանքի, գործակից ունենալով քահանային տղան, Տիգրան Չթճեանը որ այժմ կը գտնուի Ամերիկայի Շիքակօ քաղաքը: Գիւղերու եկեղեցիները բարեզարդելով, դպրոցներ եւ լսարաններ հաստատելով, քիչ ժամանակի մէջ ամբողջ Զարսանճագը պատեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմիններու ցանցերով: Ընկերական ժողովներու մէջ ըլլայ թէ հրապարակային, իր կողքին կախուած ծանօթ սուրը մերկացնելով աջ ձեռքին մէջ, կը խօսէր իր մարդարէաշունչ քարոզները:

1909ի Փետրուարին կարճ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Սեբաստացի Մուրատը Խարբերդ հասած է եւ իրեն կը սպասէ: Առանց նկատի ունենալու ձմրան բուքն ու փոթորիկը, Աւետիս մեկնեցաւ Խարբերդ հետն ունենալով տասնոց ատրճանակը: Մեր գիւղէն երկուքուկէս ժամ հեռու, Վազկերտ գիւղի մօտերը կը հանդիպի յայտնի աւազակապետներէն Պէրխօղլի Մլլային որ Բաշաղակի Արսլան պէկի եւ մեր գիւղի աղաներուն հրահանգով իր եօթը արիւնարբու զօլամներուն հետ կը սպասէ եղեր, զինքը սպաննելու: (Հեռագրին բովանդակութիւնը նախապէս իրենց հաղորդուած էր հեռագրատան պաշտօնեային կողմէ:

Բաւական ատեն իրարու հետ խօսելէ վերջ, կը բաժնուին առանց զգացնելու իրեն որեւէ բան: Ի պատասխան զինքը զրկողներու, աւազակապետը կը բացատրէ թէ «իսկապէս Ֆէտային կտրիճ

մարդ է եւ այդ տեսակ կորիճի մը ձեռք վերցնել ապերախտութիւն եւ ամօթ մըն է մեզի համար, ես յարդանք ունիմ այդ մարդուն հանդէպ»:

Կր հասնի Խարբերդ: Մուրատ կը դիմաւորէ դինք Հիւսէյնիկի մէջ: Հանդիպումը եղած է չատ յուզիչ: Առաջին կօտորածին ահռելութիւնը տիրած էր նաեւ Խարբերդ: Մէչէտին, Հիւսէյնիկի Տէմիրճեան ընկերը կարօն կը կազմակերպէին ինքնապաշտպանութեան միջոցներ, մերթ Մէզրէ, մերթ քաղաքը եւ մերթ Հիւսէյնիկ վազելով:

Աւետիս 1909ի գարնան գնաց Մուշ, Բաղէշ եւ այնտեղ Սեպուհի ամուսնութեան ներկայ եղաւ: Մուշէն վերադարձին ուզեց դիւղին դպրոցը վերաշինել եւ այդ նպատակով ալ գնաց մինչեւ Սեբաստիա, դպրոցի համար հանգանակութիւն կատարելու: Շինութեան համար անհրաժեշտ բոլորութիւնը պատրաստ էին, երբ վրայ հասաւ 1914ի ընդհանուր պատերազմը, ջուրը ձգելով իր բոլոր ծրագիրները: Հակառակ չատ մը թելադրութեանց որպէսզի իր նախկին կիրճը ընդունի, բացարձակապէս մերժեց եւ վերամուսնացաւ ուրիշի մը հետ, ունենալով մանչ զաւակ մը եւս, Հայկ: Իր անունը մեր շրջանի թրքութեան եւ Քիւրտերու սարսափն էր: Իր յաճախակի երթեւեկը դէպի Տէմիրճեան տեղացած էր Քիւրտերու մէջ համակրական չայն շրջանակ մը: Անոնք 1915ի ապրիլեան եղեռնի նախօրեակին զգուշացուցած էին դինքը դալիք փոթորիկներէն: Ինքն ալ կը զգար եւ հաւատացած էր իր Ֆէտայիի բնազդով թէ Թուրքը մնացած է նախկին Թուրքը հակառակ սահմանադրական չարչին: Բայց եւ այնպէս, չուզեց բաժնուիլ իր սիրած ժողովուրդէն եւ ենթարկուեցաւ նահատակութեան, հրէշային չարչարանքներով:

Դիւղիս չարդէն (10 Յունիս 1915) ամիսներ առաջ դիւղը պաշարելով դաւադրաբար ձերբակալեցին դինքը եւ իր սիրասուն զաւկին. Վաղարշակին հետ տարին Բերքի քաղաքը բանտարկեցին: Ամիսներու ծեծն ու չարչարանքը իր եւ տղուն չկրցան ընկճել իր երկաթեայ կամքը կորզելու համար ոեւէ խոստովանութիւն: Քեռոյ իրարու կապելով հայր ու տղայ, քալելու անկարող ծեծուած եւ ուռած ոտքերով, ձիերով կը տանին մեր Մնձուր գետի կամուրջին վրայ եւ կը սպաննեն: «Ֆէտայիին ջուրէն իսկ դուրս կ'ելլէ»ի մտալախութիւնը կը տիպէ դիրենք դիակներուն քարկոպելով նետել գետը: Դիւղիս չարդէն վերջ մեղ, մանուկներս եւ պատանիներս թրքացնելու ծրագրէն դուրս ձգեցին, իր վերջին զաւակը երկու տարեկան Հայկը կեր դարձնելով վայրի գազաններու, որովհետեւ «Ֆէտայիին տղան է»:

Անմահ յեղափոխական, քու կեանքդ ու գործդ կարեւորագոյնը ձգելով ընդհանուր Զարսանճագործիներու նախաձեռնութեան, իրրեւ նուիրական պարտք մը, քու ծունկիդ վրայ մեծցած սերնդիկդ այս քանի մը տողերը կը նուիրէ յիշատակիդ:

ՅՈՎՀ. ՏԻՕՔՄԻՃԵԱՆ

54.000 ՍԹԵՐԼԻՆ արժողութեամբ արքայական թագ մը գրաւի դրած է, Պուէնոս Այրէսի մէջ, Ռումանիոյ Իլենա իշխանուհին, դրամ ճարելու եւ 6 զաւակներն ու ամուսինը ապրեցնելու համար: Թագը կազմուած է վեց խոշոր շափիւղաներէ, փլաթինի եւ ադամանդի վրայ բանուած որ երբեմն կը պատկանէր Մարիա Թագուհիին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 22 Մայիս.— Հայ Մարզականին (U. S. A.) Ա. խումբի ախոյենական 5րդ մրցումը տեղի ունեցաւ անդամալոյծ փայլով, Etoile Sportives La Taloudierի դէմ, մեր դաշտին վրայ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան: Բացումը կատարեցին մեր կրտսերները, F. C. V.ի դէմ: Ժամը 3ին, R. S. Taloudier եւ մեր խումբը մտան դաշտ: La Taloudier եղանակին սկիզբէն ի վեր քիւ չէր պարտուած, իսկ մերոնք իրենց դաշտին վրայ կորնգուցած էին 5—2:

Հակառակորդը յաղթական եւ ինքնավստահ, աչ ու ձախ բարեւելէ ետք, ցրուեցաւ թեթեւ հովը ի նպաստ հակառակորդին էր: Խաղը սկսաւ La Taloudierի արագ յարձակողականով: Իրենց լաւագոյն յառաջապահներուն դլուխն էր՝ խումբին անուանի կեդրոնի յառաջապահը, որուն ոտքէն դնդակը չի վրիպիր: Ուստի առաջին վայրկեաններուն մեր տղաքը սկսան կծկուիլ: Խաղը ամբողջովին մեր բերդին դիմացն էր: Քանիցս զօրաւոր դիկ զակ չիմեերը կեցնելէ ետք, հակառակորդը չահեցաւ Ա. ձչանակէտը: Դաշտը կը թնդար տեղացիներուն «կեցցէ» կանչերով:

Մենք, Հայերս այս առաջին անակնկալին առջեւ հակառակորդին չախչախիչ յաղթականը կը նախատեսէինք եւ մեր ամօթալի պարտութիւնըմեր դաշտին վրայ: Բոլորիս տպաւորութիւնը այս էր առաջին կիսախաղին: Սակայն խմբապետ Ոսկին պոռաց. «տղերք, մի վախնաք»:

Այս կոչը ցնցեց տղաքը, մերոնք իրենք դիրենք դտած էին: Սակայն La Taloudier, անդիջող եւ կատաղի էր իր յարձակողականին մէջ: Մեր անմխանդերդապահը մօտէն քաշուած վտանգաւոր հարուածները կը կեցնէր հիացում պատճառելով բոլոր հանդիսականներուն:

Ամբողջական ձայնը նորէն որոտաց — «տղերք, ճնշեցէք»: Հակառակորդը կը դանդաղէր, մերինները սուր հայեացքին չդիմանալով այս կէտը: Այս 25 վայրկեանի կատաղի յարձակողականը դադնէ չորս ձչանակէտ պէտք է չահեցնէր իրենց, մանաւանդ կարծիքով: Երբ չկրնցան, ուզեցին փոխել խաղին ձեւը: Մեր տղաքը աղդային արժանապատուութեամբ գօտեպնդուած արհամարհելով ամէն վտանգ, անցան նդնդքան կատաղի յարձակողականի: Իրարանցումը կատարեալ էր, բերդապահը քանի մը վտանգաւոր չիմեր կեցուց: Մեր յառաջապահներուն սեղմ խաղը տաքցած էր: Կեդրոնէն Ալեքսանին «փաս»ը, մեր ձախ ծայրին, (Նազար Աւագեան) դնդակը մտցուց հակառակորդին բերդէն ներս: Մերոնց ուրախութիւնը չափ չունէր:

Ան պարտեզին La Taloudier յուրջ չփոթութեան մատնուեցաւ, երբ հայ խումբը երկրորդ նչանակէտ մը եւս չահեցաւ (յառաջապահ Ժամադրճեան):

Ա. կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 2—1: Երկրորդ կիսախաղին, հովն ալ մեզի ի նպաստ էր, հակառակորդը այլեւս մոռցած էր, ջախջախիչ յաղթանակ մը տանելու իր վճռակամութիւնը: Կը ջանար դոնէ կէտ մը եւս չահելով հաւասար մնալ: Եթէ դլխաւոր իրաւարարը կոմիտեականութիւն չըներ, թերեւս մերոնք կէտ մը եւս չահէին:

Մրցումը վերջացաւ մեր յաղթանակով 2—1:

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (յապաղած).— Այս տարի ալ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տօնեց իր «Օր»ը մայիս 21ին, չարաթ իրիկուն ժամը 9ին Հ. Ց. Դ. Տան մէջ:

Հանդէսը բացուեցաւ «Ով մեծասքանչ»ով, դոր երդեց դպրոցին երդչախումբը: Օրուան նախագահը ընկեր Տիկին Գ. Փափազեան ամփոփ կերպով պարզեց Կ. Խաչի նպատակը եւ այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները, որ մէկ վայրկեան յոտնկայս յարդեն յիշատակը մեզմէ անդարձ հեռացած ընկերը – ընկերուհիները:

Հանդէսի դեղարուեստական բաժինը, պատրաստուած էր բացառապէս դպրոցի սան-սանդուհիներու կողմէ, դեկավարութեամբ յարդելի ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեանին: Օրուան պատչառ արտասանեցին եւ երդեցին փոքրիկները Տ. Շատեան, Ծ. եւ Ա. Պօյաճեաններ, Ա. Քլունկեան, Ս. Ղազարեան, Ս. Հիւսեան, Գրիգորեան եղբայրները, Ս. Սերոբեան, Ի. Մարկոսեան; Ժ. Աստուրեան, Մառի Լուիզ Աւազելեան, որոնք բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու: Երդչախումբը մէջ ընդ մէջ երդեց «Սարէն ելաւ», «Օդը սիրուն» եւ «Ալագեազ» խմբերգները:

Քեռոյ ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Օր. Ֆլօրա Անահիտ որ Փարիզէն եկած է այցելելու, կեդր. Ցրանսայի Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն: Ցարդելի ընկերուհին դեղեկօրէն պարզեց Կ. Խաչերուդործունէութիւնը եւ նախախնամական դերը դաղութներու մէջ, համաձայն տեղական պայմաններուն: Եւ հրաւիրեց ծրնողքներն որ օրաւիդ հանդիսանան, հայ մատաղ սերունդը փրկելու համար այլասերումէն եւ ուծացումէն: Այս առթիւ յիշեց Կապոյտ Խաչին դպրոցները, որոնց մէջ առաջնակարդ տեղ կը դրաւէ Տէսինի դպրոցը, չնորհիւ Տէր եւ Տիկին Փափազեաններուն անխոնջ աշխատանքին:

Բանախօսութենէն վերջ տեղի ունեցան հայկական տոհմիկ տարազով պարերը, դպրոցի բարձրադոյն Ա. դասարանի աղջիկներուն կողմէ, ջերմ ծափերու մէջ: Ի պատիւ օրուան բանախօսին երդեցին Տիկին Աչխէն Պօյաճեան եւ Օր. Պերճուհի Աստուրեան, իսկ փոքրիկն Մայոտ Ղազարեանի միջոցաւ, Կ. Խաչի վարչութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց ընկերուհի Ֆլօրային, որ քաջալերական խօսքեր ուղղեց այս առթիւ:

Հանդէսը վերջացաւ երդչախումբի «Հնչում է դանդը» խմբերդով եւ նախադահին փակման խօսքով:

★ Յառաջիկայ Յունիս 18ին Կապոյտ Խաչի կողմէ կը ներկայացուի կատակերդութիւն մը, «Տայի Կարապետ» կամ «Ամերիկահայ փեսացուն», դեկավարութեամբ Պ. Պ. Տէր Պողոսեանին: Անչուչտ հասարակութիւնը այդ օրն ալ խուռներամ բազմութեամբ մը պիտի քաջալերէ այս ձեռնարկը:— Վեհուհիկ

Ընդհ. դասատրման այս կարեւոր յաղթանակէն վերջ, թերեւս երկրորդ ելլենք: Կը սպասուի Լիկի որոշման, ի պատասխան մեր բողոքին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԻԿԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մեր էութեան մէջ չախչախուեց մի դեղակերտ երազ: Խորտակուեց ահաւնադղրդիչ վլուռով յուսատատ մի տեսիլ: Ինչ անուչ, ինչ սրտատարար հեռապատկերներ էինք երկնել: Ինչ թեատրոն ու խանդավառ հանդէս էր մեր երթը, եւ ինչ կարեվէր ու սրտակեղեք յուղարկ էր մեր դարձը:

Երկուսով քայլում էինք անխօս ու մտախոհ: Յեղափոխութեան առեանը անսիրտ ու անխնայ անհոդութեամբ մահ էրճակատադրել մեր բազմահազար ժողովուրդին համար: Մահ՝ Աբդուլ Համիտեան դաշտում, ու այժմ մահ՝ Բաղուի հայութեան: Ինչո՞ւ այսքան անդղամ է այս աչխարհը:

Կարեկցութիւն չենք պահանջում աչխարհից: Մինչեւ անծայր նդղկանքը, խորչում էինք օտարի ողորմութիւնից, մեր իրաւունքն էինք ուզում կորզել: Մոլեռնօրէն կռուելու բռնապետութեան դէմ ու քաչերի նման պատուով մեռնելու մեր իրաւունքը: Որի՞ համար էին փղփղոցն նչանաբանները: Աչխարհի բարօրութե՞ն, թէ՞ հէք ու թչուառ ամբոխները չդոմելու համար: «Հայոց ազդի երկու հերոսները», Սեպուհն ու Մուրատը, դաղափարակիցներն ու զինակիցները Քեռիին, որոնց բովանդակ կեանքը եղել է անդուլ ու անհատնում նուիրում յեղափոխութեան բազինին, եկել են իրենց գերագոյն տուրքը, իրենց կեանքը ի սպաս դնելու, իսկ հիմա՞, փոխարէնը ստացնում էին անհոդի անտարբերութիւն, դիւային ծիծաղ:

Մերոնց սեննեակը մտնելիս, տարօրինակ մի դդայութիւն համակեց մեզ: Բոլորն էլ տխուր էին ու ընկճուած: Մի թէ՞ չարաղուչակ նախազդացում էին ունեցել: Ոչ, սմբած ու բարոյալքուած էին բազից հասած չարաչուք լուրերից: Մի տասնեակ փախստականներ խռնուել էին եկեղեցու բակը ու նկարագրել բազուի կացութիւնը մոտյլ երանդներով, Թուրքերը հասել են Պիպի Հէյպաթ, ժողովուրդը խուճապահար փախչում էր Ռաչա ու Աստրախան: Մէկ խօսքով, Բաղուն հողևարքի մէջ էր:

Հաղորդեցինք մեր առաքելութեան ձախողանքը. երբ Սեպուհը լսեց մանրամասնութիւնը, աչքերը կրակ կարեցան: Բուռն խօսքերով ձաղկեց այս անիրաւ վերաբերումը ու մեղադրանքի ամբողջ դայրոյթը թափեց մեր անձնարակութեան վրայ:

Մուրատը՝ ծանրախոհ, մտամփոփ ու հանդարտ, խղեց Սեպուհի յարուցած փոթորիկը: Իրաւունք տուաւ Մինինին: Զարմանք յայտնեց, որ չենք տեսնում մեզի ու ցուրտ իրականութիւնը:

— Ռուսիան, եթէ փրկուի այս մահաժամից, Բաղուն Թուրքին չի մնար: Նաւթ ու մաւթ դղուխս չի մտնիր: Իմ կոկորդիս կպած ճեռքը պէտք է կտրեմ նախ. ոտքս ոլորդին դրոչ իսկ չեմ տար, ասաց:

Խորհուրդի նստանք: Որոչեցինք, որ մեզնից երեք հոդի Բաղու մեկնին Ռոստոմի հետ տեսնելու:

Բաղու պիտի գնայինք երեքով: Գրիգոր Ա. միրեանը, Բաբերդցի, Սեպուհի անբաժան ու հաւատարիմ ղինակիցը, որ իրրեւ վկայուած ըսպայ, վաչտապետի պաչտօնով թանկագին ծառայութիւններ է մատուցել կամաւորական չարժումին, Վահագն Նալպանտեան, Սեբաստացի հնչակեան հանրածանօթ գործիչը, որ Երզնկայից մինչեւ Բաղու հետեւեց Մուրատին եւ պարկեչտ ու ոքնաջան աչխատանքով լիովին գործադրեց իր վրայ դրուած պարտականութիւնները, եւ ինքս:

Վերջին պահուն, Աստրախան մեկնելուց առաջ, կրկին հաւաքուեցինք Սեպուհի ու Մուրատի մօտ: Անհրաժեչտ էր, որ իրենց հրահանգների իմաստը, բոլորիս համար անխտիր, լինէր մեկին ու ճչդրիտ: Վահագնը չաճախ չեչտում էր իր վարդեմի ու սրտագին բարեկամութիւնը Ս. Շահումեանի հետ: Երկիւղ ունեցայ, որ այդ ցուցարարօրէն ինքնագով առանձնաչնորհումը մեզ կր տանի անհաճոյ ու անդարմանելի թիւրիմացութիւնների: Պէտք էր ճչդել մեր հանդիպումների ու դիմումների կարդը եւ նրա պայմանական փոխոխութիւնը: Ուրեմն, բոլորս էլ նախ պիտի ներկայանայինք Ռոստոմին ու ապա նրա խորհուրդով միայն պիտի դիմէինք Ս. Շահումեանին, միչտ Վահագնի անպայման ընկերակցութեամբ:

Սա էր մեր առաքելութեան «միտք բանին»:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱՉԱՆԱՍԵԱՆ

քականութիւնը: Թերեւս դժուար պիտի ըլլայ կատարեալ ելք մը գտնել կեդրոնական Եւրոպայի եւ Գերմանիոյ համար, բայց հաստատապէս կը յուսամ թէ՝ մենք (Զորս Մեծերը) խաղաղութիւնը վերահաստատելու ճամբուն վրայ ենք: Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնած են Գերմանիոյ միութեան մասին: Անոնք համաձայն են նաեւ թէ Գերմանիան պէտք չէ ի սպաս դրուի ոեւէ սոսկական պետութեան եւ պէտք է պատրաստուի միանալու եւրոպական հասարակութեան»:

Նախարարը այս առթիւ պարզեց նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին առաւելութիւնները, խոր տպաւորութիւն ձգելով 1200 պատգամաւորներուն վրայ: «Եթէ այս դաշինքը աւելի ռազմաշունչ ըլլար քան խաղաղասիրական, Զորս Մեծերը այսօր ժողով պիտի չգումարէին Փարիզի մէջ»:

★ Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովը, որ բացուեցաւ կիրակի օր, Պերլինի մէջ, որոշեց ծրագիր մը ներկայացնել Զորսերու Խորհուրդին: Մասնաւոր պատուիրակութիւն մը պիտի զրկուի Փարիզ, իբրեւ հիմնական սկզբունք առաջարկելով «վերադարձ դէպի Փոցտամ»:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը առաջարկած է խորհրդարանին՝ փութացնել Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը, փարատելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց կասկածները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԸ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ պիտի ըլլայ Լեհաստանի բոլոր դպրոցներուն մէջ, տասը տարեկանէն վեր տղոց համար, համաձայն նոր օրէնքի մը:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՌՈՒՍ զինուորներ եւ սպաներ ցամաք ելած են Վալոնա (Ալպանիա), համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց: Իրենց հրամանատարը, ծովակալ Իգորիցաւսկի, իր բանակատեղին հաստատած է Սավէնօ կղզին, Վալոնայի դիմաց: Այս զինուորները վարիչ ուժը պիտի դառնան ալպանական բանակին: Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս ձեռնարկը ուղղուած է ոչ թէ Յունաստանի, այլ Եուկոսլաւիոյ դէմ: Էնվէր Հօճա վերջերս Մոսկուա այցելած ատեն, մեծագումար վարկեր ստացած է, պայմանաւ որ անոնց գործածման հսկէ Թիրանայի խորհրդային դեսպանը:

300 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԵՆ ապատամբութեան մը հետեւանքով, Աստիս Ապէպայի մօտ, համաձայն իտալական թերթերու տեղեկութեանց: Բուռն կռիւներ ծագած ըլլալով, կառավարական զօրքը հարկադրուեր է նահանջել, որպէսզի ապստամբութիւնը չծաւալի: Կառավարական զօրքին մէջ կը գտնուէր դահաժառանգը, իշխան Ասֆավոսէն, որ կրցած է խուսափիլ: Դահաժառանգը 33 տարեկան է: 1936ին Իտալացիները ուզեցին կայսր հռչակել զինքը, բայց մերժելով գնաց միացաւ հօրը, Հալիլէ Սէլասէի:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հաշտութեան վերաբերեալ փաստաթուղթեր, որոնք երեք ծրարներու բաժնուած էին, Լոզան զրկուելու համար, գողցուած են Հայֆայի մէջ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ճառ մը խօսելով Ալժէի մէջ, յայտարարեց թէ՝ համախորհուրդ դատական նախարարին եւ դատական բարձրագոյն ատեանին հետ, ամենալայն ներում պիտի շնորհեն բոլոր անոնց որ մոլորած են վերէն տրուած հրահանգներով, կամ գաղափարական մոլեռանդութեամբ, սակայն պատասխանատու չեն եղած ոեւէ Ֆրանսացիի տառապանքին կամ մահուան եւ որեւէ ինքնակամ արարք չեն կատարած ի նպաստ թշնամի պետութեան: «Այս կարգի քաղաքացիներէն մարդ պիտի չմնայ այլեւս բանտերուն մէջ: Միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի բոլոր թղթածրարները քննուին մինչեւ տարեգլուխ, եւ, բացի դաւաճաններէն, մատնիչներէն եւ տանջարարներէն, բարեմիտ մարդիկ օգտուին գթութենէն եւ վերագտնեն ազատութիւնը եւ իրենց իրաւունքը քաղաքային կեանքին մէջ»:

ՊԵԼԺԻՈՅ արհեստակցական ամենամեծ միութիւնը, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որոշեց քաշուիլ Համաշխարհային Դաշնակցութենէն, որ կը գտնուի Մոսկուայի ազդեցութեան տակ:

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ մասնակցեցան հսկայական ցոյցի մը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Աթէնքի մարզարանին մէջ, բողոքելու համար մանուկներու առեւանգութեան դէմ (ապստամբներու կողմէ): Ներկայ էին արքայական ընտանիքին անդամները եւ բարձր պաշտօնատարներ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար առաջնորդը, Մաքս Ռայնման, որ վերջերս երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր, անարգական դիրք բռնած ըլլալով դաշնակից հրամանատարութեան դէմ, ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ Տիւսէլտորֆի մէջ:

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ յանձնուեցան, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներ երեւան հանած ըլլալու ամբաստանութեամբ, — Ժաք Ֆրիտլան, համայնավար «Regards» շաբաթաթերթին խմբագիրը, հարիւրապետ Ազեմա, Պերթրան Ժուան, գծագրիչ օդանաւային շինութեանց ընկերութեան եւ Իվ Մոռօ, խմբագրապետ France d'Abord թերթին: Դատական քննութիւն բացուեցաւ ուրիշ համայնավար թերթի մը, Défenseի դէմ, բանակը անարգած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Ուրիշ քննութիւն մըն ալ բացուած է «Իւմանիթէ»ի դէմ, յօդուածի մը առթիւ որ նոյնպէս անուանարկիչ կը համարուի:

ՓԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆԸ վերաբացուեցաւ երկուշաբթի օր, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով պաշտօնեաներուն հետ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)

Մուտքը ազատ է:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութեան (U.S.A.) մարզահանդէսը՝ Յուլիս 3ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարոն Սալնոյ Զորի Հայր. Միութեան հանդէսը՝ ի լիշատակ հերոսներու, Յուլիս 17ին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

Յունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra:

Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻԶԵԱՆի: Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի.ՊԻԻԼՊԻԻԼԵԱՆ, Հ. ԻՉԳԱԼԱՑԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ԽՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ:

Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ:

Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատունները:

Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն:

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անկանկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:

ՊՕՄՈՆ եւ ԼԷ Զ'ՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի:

Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ:

ԴԵՌ ՉԷՐՔ ՏԵՍԱԾ

Կոմսի « ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ »

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 Ֆր.:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին:

ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄԸ

Այսօր, երեքշաբթի ժամը 3.15ին տեղի կ'ունենայ վերաթաղումը ռազմադաշտին վրայ սպանուած զինուոր ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատան մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,

Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 10ին ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ: Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի: Երգահաններու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ:

ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ

Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի, Հոգեգալուստեան տօնին առթիւ, ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՅԻՇԵԱՆի: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՇԱՀԷ աբեղայ ԱՃԷՄԵԱՆ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեդինները. —

ԱՆԿԷՆ Սվա. 1600, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Մերա. 800, ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ Յար. 1500, ԼԱՆՍԷՅ Շահ. 800, ԼԻՈՆ Աքըլ. 1500, ՎԵԶԻՆԷ Ճեր. հազար, ԻՍԻ Քալայ. 1500, ՆԻՍ Պանտ. 1500, Սեֆ. 1500, Ակր. 8 հարիւր, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Ճշմ. հազար, ԻՍԻ Հապ. 8 հարիւր. ՌՈՄԱՆ Շատ. 8 հարիւր, ԼԻՈՆ Աֆր. 1500, ՓԱՐԻԶ Պաք. 1450, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Անդ. 800, ՍԱՐՍԷԼ Գում. 1800, Ս. ԷԹԻԷՆ Գէո. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. 8 հարիւր, ՍԻՒՐԷՆ Թոր. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Գավ. 8 հարիւր, Պ. ՔՈԼՈՄՊ Վար. 2200, ԼԻՈՆ Ավա. 1400, ՊՈՒՐԺ Մար. հազար, ԷՆ Պէզ. 8 հարիւր, ՄՈԼ Մկր. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Խու. 1400, ՓԻՒԺԷ Մկր. 800, ՆԻՍ Քաթա. 800, Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ Մարշ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Մես., ՊՈՄՈՆ Ներս., ՄԱՐՈՔ Եսա. 800ական, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Վար. 1600, Ս. ԼՈՒ Ման. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Սվա. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Շահ. 3 հազար, Թոք. 1400, Գույ., Գրի., Քարա., ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Պօյ. 800ական, ՓԱՐԻԶ (19) Տ. Ա. 1400, ՊՍՆԺՈԼ Հան. 1400, ՎԻԷՆ Միք. 1500:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասութիւնները յաջորդով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը: